

Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej

PRZEWODNIK PO ZAWODACH

WYDANIE II

TOM III

WARSZAWA 2003

SPIS TREŚCI TOMU III

	Indeks	7
ROZDZIAŁ IX.	Bezpieczeństwo i służby ochrony	III-1
IX.A.	Straż pożarna	III-1
196.	Inżynier pożarnictwa	III-1
197.	Technik pożarnictwa	III-9
198.	Strażak	III-15
IX.B.	Bezpieczeństwo pracy	III-21
199.	Specjalista bezpieczeństwa i higieny pracy	III-21
200.	Inspektor pracy	III-29
201.	Inspektor bezpieczeństwa i higieny pracy	III-35
IX.C.	Ochrona mienia i osób	III-43
202.	Policjant	III-43
203.	Detektyw (prywatny)	III-49
204.	Pracownik ochrony mienia i osób	III-55
205.	Strażnik straży marszałkowskiej	III-61
IX.D.	Strażnicy	III-67
206.	Funkcjonariusz więziennictwa służby ochrony	III-67
207.	Funkcjonariusz straży ochrony kolei	III-73
208.	Strażnik miejski	III-79
IX.E.	Ratownicy	III-87
209.	Ratownik górski	III-87
210.	Ratownik pokładowy	III-93
211.	Ratownik wodny	III-99
ROZDZIAŁ X.	Finanse i dziedziny pokrewne	III-107
X.A.	Bankowość, rachunkowość	III-107
212.	Inspektor nadzoru bankowego	III-107
213.	Specjalista bankowości	III-113
214.	Specjalista do spraw. Finansów	III-123
215.	Kontroler wewnętrzny	III-131
216.	Specjalista do spraw rachunkowości	III-137
217.	Doradca inwestycyjny	III-143
218.	Asystent do spraw statystyki	III-149
219.	Księgowy (samodzielny)	III-155
220.	Asystent rachunkowości	III-161
221.	Asystent ekonomiczny	III-167
222.	Kontroler rozliczeń pieniężnych	III-173
223.	Kasjer	III-179
224.	Inkasent	III-185
X.B.	Podatki i urzędy skarbowe	III-191
225.	Inspektor kontroli skarbowej	III-191
226.	Doradca podatkowy	III-199
227.	Urzędnik podatkowy	III-205
228.	Poborca skarbowy	III-211
X.C.	Ubezpieczenia	III-217
229.	Specjalista do spraw. Ubezpieczeń majątkowych i osobowych	III-217
230.	Agent ubezpieczeniowy	III-223
X.D.	Dealerzy i maklerzy	III-229
231.	Dealer aktywów finansowych	III-229
232.	Makler papierów wartościowych	III-237
233.	Makler	III-243
ROZDZIAŁ XI.	Handel, dziedziny pokrewne i usługi	III-249

XI.A.	Sprzedawcy, akwizytorzy	III-249
234.	Sprzedawca	III-249
235.	Przedstawiciel handlowy	III-261
236.	Bileter	III-269
237.	Pośrednik w obrocie nieruchomościami	III-275
238.	Zaopatrzeniowiec	III-281
239.	Agent celny	III-287
240.	Agent klarujący	III-293
241.	Magazynier (sprzedawca-magazynier)	III-299
242.	Pracownik kolektury	III-305
243.	Pracownik lombardu	III-311
244.	Antykwariusz	III-317
245.	Księgarz	III-323
XI.B.	Marketing, reklama i dziedziny pokrewne	III-331
246.	Specjalista analizy rynku (badacz rynku)	III-331
247.	Specjalista do spraw marketingu i handlu (sprzedaży)	III-339
248.	Agent reklamowy	III-349
249.	Modelka (model)	III-355
250.	Demonstrator wyrobów (prezenter)	III-361
251.	Informator handlowy	III-367
252.	Inżynier sprzedaży (inżynier handlowiec)	III-371
253.	Specjalista ds. Reklamy	III-377
XI.C.	Usługi	III-383
254.	Fotograf	III-383
255.	Realizator filmu wideo (wideofilmowiec)	III-389
256.	Pracownik zakładu pogrzebowego	III-395
257.	Kamieniarz	III-401
258.	Nurek	III-407
259.	Grawer	III-413
260.	Zegarmistrz	III-419
261.	Agent biura pomagającego w prowadzeniu działalności gospodarczej i pośrednicy handlowi gdzie indziej niesklasyfikowani	III-425
Rozdział.XII.	Nauka i dziedziny z nią związane	III-431
XII.A.	Nauki przyrodnicze, ścisłe	III-431
262.	Astronom	III-431
263.	Fizyk	III-437
264.	Meteorolog	III-445
265.	Chemik	III-451
266.	Geofizyk	III-457
267.	Geograf	III-463
268.	Geolog	III-469
269.	Kartograf	III-475
270.	Biolog	III-481
271.	Biochemik	III-487
272.	Biofizyk	III-495
273.	Matematyk	III-501
274.	Statystyk	III-507
275.	Literatura	III-510
XII.B.	Nauki humanistyczne, społeczne	III-513
276.	Historyk sztuki	III-513
277.	Archeolog	III-519
278.	Etnograf/etnolog	III-527
279.	Filozof	III-535

280.	Historyk	III-541
281.	Muzykolog	III-547
282.	Ekonomista	III-555
283.	Prawnik teoretyk	III-561
284.	Politolog	III-567
285.	Socjolog	III-573
286.	Psycholog	III-583
287.	Psychoterapeuta	III-591

INDEKS ZAWODÓW I GRUP TOMU III

NAZWA ZAWODU LUB GRUPY	NUMER STRONY
AGENT CELNY	III-287
AGENT BIURA POMAGAJĄCEGO W PROWADZENIU DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ I POŚREDNICZY HANDLOWI GDZIE INDEKS NIESKLASYFIKOWANI	III-425
AGENT KLARUJĄCY	III-293
AGENT REKLAMOWY	III-349
AGENT UBEZPIECZENIOWY	III-223
ANTYKWARIUSZ	III-317
ARCHEOLOG	III-519
ASTRONOM	III-431
ASYSTENT DO SPRAW STATYSTYKI	III-149
ASYSTENT EKONOMICZNY	III-167
ASYSTENT RACHUNKOWOŚCI	III-161
BANKOWOŚĆ, RACHUNKOWOŚĆ	III-107
BEZPIECZEŃSTWO I SŁUŻBY OCHRONY	III-1
BEZPIECZEŃSTWO PRACY	III-21
BILETER	III-269
BIOCHEMIK	III-487
BIOFIZYK	III-495
BIOLOG	III-481
CHEMIK	III-451
DEALERZY I MAKLERZY	III-229
DEMONSTRATOR WYROBÓW (PREZENTER)	III-361
DETEKTYW (PRYWATNY)	III-49

NAZWA ZAWODU LUB GRUPY	NUMER STRONY
DORADCA INWESTYCYJNY	III-143
DORADCA PODATKOWY	III-199
EKONOMISTA	III-555
ETNOGRAF/ETNOLOG	III-527
FILOZOF	III-535
FINANSE I DZIEDZINY POKREWNE	III-107
FIZYK	III-437
FOTOGRAF	III-383
FUNKCJONARIUSZ STRAŻY OCHRONY KOLEI	III-73
FUNKCJONARIUSZ WIĘZIENICTWA SŁUŻBY OCHRONY	III-67
GEOFIZYK	III-457
GEOGRAF	III-463
GEOLOG	III-469
GRAWER	III-413
HANDEL, DZIEDZINY POKREWNE I USŁUGI	III-249
HISTORYK	III-541
HISTORYK SZTUKI	III-513
INFORMATOR HANDLOWY	III-367
INKASENT	III-185
INSPEKTOR BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY	III-35
INSPEKTOR KONTROLI SKARBOWEJ	III-191
INSPEKTOR NADZORU BANKOWEGO	III-107
INSPEKTOR PRACY	III-29
INŻYNIER POŻARNICTWA	III-1

NAZWA ZAWODU LUB GRUPY	NUMER STRONY
INŻYNIER SPRZEDAŻY (INŻYNIER HANDLOWIEC)	III-371
KAMIENIARZ	III-401
KARTOGRAF	III-475
KASJER	III-179
KONTROLER ROZLICZEŃ PIENIĘŻNYCH	III-173
KONTROLER WEWNĘTRZNY	III-131
KSIĘGARZ	III-323
KSIĘGOWY (SAMODZIELNY)	III-155
MAGAZYNIER (SPRZEDAWCA-MAGAZYNIER)	III-299
MAKLER	III-243
MAKLER PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	III-237
MARKETING, REKLAMA I DZIEDZINY POKREWNE	III-331
MATEMATYK	III-501
METEOROLOG	III-445
MODELKA (MODEL)	III-355
MUZYKOLOG	III-547
NAUKA I DZIEDZINY Z NIĄ ZWIĄZANE	III-431
NAUKI HUMANISTYCZNE, SPOŁECZNE	III-513
NAUKI PRZYRODNICZE, ŚCISŁE	III-431
NUREK	III-407
OCHRONA MIENIA I OSÓB	III-43
POBORCA SKARBOWY	III-211
PODATKI I URZĘDY SKARBOWE	III-191
POLICJANT	III-43

NAZWA ZAWODU LUB GRUPY	NUMER STRONY
POLITOLOG	III-567
POŚREDNIK W OBROTCIE NIERUCHOMOŚCIAMI	III-275
PRACOWNIK KOLEKTURY	III-305
PRACOWNIK LOMBARDU	III-311
PRACOWNIK OCHRONY MIENIA I OSÓB	III-55
PRACOWNIK ZAKŁADU POGRZEBOWEGO	III-395
PRAWNIK TEORETYK	III-561
PRZEDSTAWICIEL HANDLOWY	III-261
PSYCHOLOG	III-583
PSYCHOTERAPEUTA	III-591
RATOWNICY	III-87
RATOWNIK GÓRSKI	III-87
RATOWNIK POKŁADOWY	III-93
RATOWNIK WODNY	III-99
REALIZATOR FILMU WIDEO (WIDEOFILMOWIEC)	III-389
SOCJOLOG	III-573
SPECJALISTA ANALIZY RYNKU (BADACZ RYNKU)	III-331
SPECJALISTA BANKOWOŚCI	III-113
SPECJALISTA BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY	III-21
SPECJALISTA DO SPRAW MARKETINGU I HANDLU (SPRZEDAŻY)	III-339
SPECJALISTA DO SPRAW RACHUNKOWOŚCI	III-137
SPECJALISTA DO SPRAW. FINANSÓW	III-123
SPECJALISTA DO SPRAW. UBEZPIECZEŃ MAJĄTKOWYCH I OSOBOWYCH	III-217
SPECJALISTA DS. REKLAMY	III-377

NAZWA ZAWODU LUB GRUPY	NUMER STRONY
SPRZEDAWCA	III-249
SPRZEDAWCY, AKWIZYTORZY	III-249
STATYSTYK	III-507
STRAŻ POŻARNA	III-1
STRAŻAK	III-15
STRAŻNICY	III-67
STRAŻNIK MIEJSKI	III-79
STRAŻNIK STRAŻY MARSZAŁKOWSKIEJ	III-61
TECHNIK POŻARNICTWA	III-9
UBEZPIECZENIA	III-217
URZĘDNIK PODATKOWY	III-205
USŁUGI	III-383
ZAOPATRZENIOWIEC	III-281
ZEGARMISTRZ	III-419

TOM III.

Rozdział IX. Bezpieczeństwo i służby ochrony

IX.A. STRAŻ POŻARNA

INŻYNIER POŻARNICTWA

kod: 214910

inne nazwy zawodu: strażak, pożarnik

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Celem pracy inżyniera pożarnictwa jest rozpoznanie i ocena zagrożeń oraz kierowanie akcjami ratowniczo- gaśniczymi. Najczęściej wykonuje on prace związane z organizacją, kontrolą, nadzorem oraz dowodzeniem w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej.

Najbardziej typowymi stanowiskami pracy inżyniera pożarnictwa są: dowódca jednostki, dowódca zmiany, dowódca sekcji oraz oficer wydziału kontrolno-rozpoznawczego.

Na trzech pierwszych stanowiskach, związanych z prowadzeniem akcji ratowniczo-gaśniczych, występują cztery specjalizacje:

- ratownictwo wysokościowe,
- ratownictwo wodne,
- ratownictwo techniczne,
- ratownictwo chemiczno-ekologiczne,

Ratownik wysokościowy kieruje akcjami, w których strażacy posługując się technikami alpinistycznymi docierają i udzielają pomocy zagrożonym ludziom.

Ratownik wodny ma zadanie kierować zespołem ludzi, którzy z pomocą sprzętu do nurkowania wyszukują zwłoki ludzkie znajdujące się pod wodą, wyciągają z wody (za pomocą sprzętu technicznego) zatopione pojazdy oraz maszyny, a także udzielają pomocy w wypadku powodzi.

Specjalizację techniczną mają inżynierowie uprawnieni do obsługi urządzeń dźwigowych, hydraulicznych, pneumatycznych i spalinowych. Urządzenia te są wykorzystywane podczas katastrof budowlanych, wypadków komunikacyjnych itp.

Inżynierowie pożarnictwa ze **specjalizacją chemiczno-ekologiczną** kierują działaniami z udziałem niebezpiecznych środków chemicznych. Wykorzystując dostępną wiedzę oraz sprzęt określają stopień niebezpieczeństwa, neutralizują i usuwają z pomocą innych służb (policji, wojska, straży miejskiej) niebezpieczną substancję.

Do zadań inżyniera pożarnictwa zajmującego stanowisko **dowódcy jednostki** należy przede wszystkim kierowanie działalnością jednostki ratowniczo-gaśniczej. Ma on obowiązek dowodzić siłami i środkami w walce z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi oraz w akcjach ratownictwa technicznego, chemicznego i ekologicznego. Najczęściej są to skomplikowane zdarzenia, w których likwidacji bierze udział zespół ratowników. Potrzebna jest wówczas specjalistyczna wiedza i doświadczenie. Dowódca po zapoznaniu się z rodzajem zdarzenia oraz podjętymi działaniami analizuje je, a następnie podejmuje odpowiednie decyzje. Obowiązkiem dowódcy jednostki jest utrzymanie podległego sobie zespołu ludzi oraz sprzętu w pełnej gotowości operacyjno-technicznej. Realizuje to zapewniając: ciągłą obsadę samochodów gaśniczych i specjalnych, zapas środków gaśniczych, sprawność sprzętu technicznego oraz właściwą organizację pracy w jednostce.

Zapewnienie terminowego i poprawnego sporządzania dokumentacji wszystkich działań ratowniczych jest bardzo istotnym obowiązkiem **dowódcy zmiany**. Do jego zadań należy planowanie, organizowanie oraz osobiste uczestniczenie w doskonaleniu zawodowym podległej załogi. Szkolenie obejmuje różnego rodzaju tematy z zakresu zasad postępowania w czasie akcji ratowniczo-gaśniczych oraz obsługi sprzętu technicznego. Oprócz zajęć o charakterze teoretycznym organizuje również ćwiczenia praktycznie podnoszące sprawność w posługiwaniu się sprzętem oraz doskonalące współpracę załogi. Obowiązkiem dowódcy zmiany jest także zapewnienie bezpieczeństwa i higieny

Bezpieczeństwo i służby ochrony

pracy podległej sobie załodze. Realizuje to egzekwując dyscyplinę i regulaminy służbowe oraz zaopatrując członków załogi w sprzęt ochrony osobistej.

Zadaniem **dowódcy sekcji** jest dopilnowanie zachowania dyscypliny, przestrzegania regulaminów oraz egzekwowanie ich od podwładnych. Wnosi i opiniuje w sprawach awansowych i dyscyplinarnych dotyczących podwładnych. Organizuje zajęcia sportowe na zmianie służbowej oraz przygotowuje do zawodów pożarniczych i sprawdzianów wyszkolenia bojowego. Planuje i nadzoruje prace porządkowe oraz gospodarcze na swojej zmianie służbowej. W przypadku nieobecności dowódcy zmiany przejmuje jego obowiązki.

Inżynier pożarnictwa pracujący na stanowisku **oficera w wydziale kontrolno-rozpoznawczym** zajmuje się kontrolowaniem przestrzegania przepisów przeciwpożarowych i rozpoznaniem zagrożeń. Przeprowadza też wstępne rozpoznanie przyczyn oraz okoliczności powstania i rozprzestrzeniania się pożarów.

Pierwsza z wymienionych czynności (kontrolowanie) polega na sprawdzeniu, czy spełnione są wszystkie -wynikające z przepisów - warunki dotyczące danego obiektu oraz jego funkcji. Oficer sprawdza na przykład, czy w hotelu jest wystarczająca liczba wyjść ewakuacyjnych na wypadek zagrożenia, a na stacji benzynowej odpowiednia liczba gaśnic. Ocenia także ich stan techniczny.

Inżynier pożarnictwa, którego zadaniem jest rozpoznawanie zagrożeń, kontroluje różnego rodzaju obiekty i ustala, czy odbywający się tam proces produkcyjny lub składowane materiały nie stanowią zagrożenia pożarowego, wybuchowego albo toksycznego.

Bardzo ważnym zadaniem inżyniera pożarnictwa zajmującego stanowisko oficera jest ustalenie przyczyn powstawania pożarów. Na podstawie oględzin miejsca zdarzenia oraz po przeanalizowaniu dowodów rzeczowych i zeznań świadków stara się wyjaśnić przyczynę pożaru. Ustala na przykład, czy pożar powstał w wyniku podpalenia, czy też zwarcia instalacji elektrycznej.

Istotnym obowiązkiem oficera jest stałe doskonalenie wiedzy fachowej. Polega to m.in. na poznawaniu aktualnych przepisów.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Praca inżyniera pożarnictwa wykonywana jest zarówno na wolnym powietrzu (akcje ratunkowo-gaśnicze, kontrole, ćwiczenia), jak i w budynkach (praca biurowa, kontrole budynków). Konieczność przebywania w rozmaitych warunkach środowiskowych wiąże się z narażeniem na działanie różnych czynników atmosferycznych - wysokiej lub zbyt niskiej temperatury powietrza, deszczu, wiatru, promieni słonecznych itp.

na działanie czynników szkodliwych i niebezpiecznych dla zdrowia w największym stopniu narażeni są inżynierowie pożarnictwa zajmujący stanowiska dowódców: jednostki ratowniczo-gaśniczej, zmiany oraz sekcji. Niebezpieczeństwo może pochodzić od wysokiej temperatury w czasie pożaru, wydzielających się toksycznych produktów spalania, naruszenia konstrukcji budynku (na skutek oddziaływania wysokiej temperatury lub wybuchu), żrących czy trujących cieczy lub gazów wydobywających się z uszkodzonych zbiorników, wadliwej instalacji elektrycznej itp.

ze względu na duży wysiłek fizyczny i nadmierne przeciążenia podczas akcji inżynierowie pożarnictwa narażeni są na przewlekłe choroby narządu ruchu.

warunki społeczne

Praca inżyniera pożarnictwa jest typowo zespołowa. Kierując grupą ludzi utrzymuje z nimi ciągły kontakt. Podczas wykonywania obowiązków służbowych bardzo często kontaktuje się również z ludźmi spoza straży pożarnej. Odpowiedzialność za podległych sobie pracowników wiąże się z egzekwowaniem od nich dyscypliny, co stwarza ryzyko konfliktów. Konflikty mogą wystąpić również podczas kontaktów z ludźmi, do których wymaga się na przykład przestrzegania przepisów przeciwpożarowych.

Inżynier pożarnictwa bierze udział w szkoleniach i doskonaleniu zawodowym, często też takie szkolenia prowadzi. Może prowadzić też konsultacje dotyczące rozwiązań technicznych z zakresu prewencji pożarowej, odpowiadać na pytania oraz udzielać rad.

Na stanowiskach związanych z częstym udziałem w akcjach ratowniczo-gaśniczych dominujące formy relacji z ludźmi to organizowanie pracy, współpraca oraz szkolenie podległych pracowników.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Polecenia wydawane są ustnie, czasami również pisemnie. Do komunikowania się wykorzystywane są urządzenia telekomunikacyjne. W czasie akcji konieczne jest niekiedy porozumiewanie się za pomocą gestów.

warunki organizacyjne

Inżynier pożarnictwa zajmujący stanowisko dowódcy zmiany lub sekcji pracuje w systemie zmianowym (24 godziny pracy i 48 godzin wypoczynku), dzień pracy może zatem przypadać w niedzielę, święta oraz inne wolne dni. Podczas 24-godzinnej służby można wyróżnić pewne ramy czasowe. W godzinach od 8⁰⁰ do 18⁰⁰ czas pracy przeznaczony jest na szkolenie, ćwiczenia fizyczne, czyszczenie i konserwację sprzętu oraz prace gospodarcze. Pozostała część doby przeznaczona jest na rekreację i wypoczynek. Na tych stanowiskach praca jest ściśle nadzorowana. Gotowość wyjazdu do akcji ratowniczo-gaśniczej utrzymywana jest przez 24 godziny.

Praca inżyniera pożarnictwa zajmującego stanowisko dowódcy jednostki ratowniczo-gaśniczej lub oficera wydziału kontrolno-rozpoznawczego trwa natomiast 8 godzin dziennie. W szczególnych wypadkach czas ten może się przedłużyć (duża akcja ratowniczo-gaśnicza, klęski żywiołowe, służby i inspekcje itp.). Praca na tych stanowiskach jest okresowo nadzorowana. Przeprowadzane są kontrole okresowe wywiązywania się z obowiązków przypisanych danemu stanowisku.

Zawód inżyniera pożarnictwa niesie ze sobą konieczność przemieszczania się na różne odległości. Jest to zależne od tego, gdzie wykonywane są czynności służbowe lub gdzie prowadzona jest akcja ratowniczo-gaśnicza. Praca inżyniera pożarnictwa wiąże się z odpowiedzialnością za bezpieczeństwo i zdrowie ludzi ratowanych oraz podwładnych. Jest on również odpowiedzialny za funkcjonowanie jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej. Od jego decyzji organizacyjnych, kadrowych i finansowych zależy działanie jednostki, stopień wyszkolenia podwładnych oraz sprawność sprzętu technicznego. Praca w tym zawodzie nie jest rutynowa. Na przykład każda akcja ratowniczo-gaśnicza jest inna, a czynności, które należy wykonać, by zlikwidować niebezpieczne zdarzenie, nie są z góry przewidywalne.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na pełnione funkcje inżynier pożarnictwa powinien mieć umiejętność organizacji i kierowania ludźmi, a także postępowania z nimi. Odpowiednie podejście do podwładnych pozwala na łatwiejsze egzekwowanie poleceń i dyscypliny. Ważną cechą jest odwaga oraz wytrwałość w dążeniu do celu. Czasami konieczna jest praca w warunkach izolacji społecznej (wąskie tunele, kanały podziemne, jaskinie), które wymagają ponadto wytrzymałości na długotrwały wysiłek. Cechą przydatną dla inżyniera pożarnictwa jest także podzielność uwagi, gdyż najczęściej wykonuje on kilka czynności jednocześnie (wkłada aparat oddechowy, obserwuje otoczenie, wydaje polecenia). Podczas akcji ważne jest, aby szybko i trafnie podejmował decyzje, ponieważ czasami niebezpieczne zdarzenie rozwija się w błyskawicznym tempie i jakiegokolwiek opóźnienie w działaniu może przynieść tragiczne skutki. Właściwe decyzje zwiększają szanse powodzenia akcji, a także jej bezpieczeństwo. Bardzo istotną cechą, która powinna charakteryzować inżyniera pożarnictwa, jest umiejętność logicznego myślenia i przewidywania skutków wydawanych decyzji. Trudne sytuacje mogą wywoływać negatywne uczucia, dlatego pożądana w tym zawodzie jest odporność emocjonalna. Brak opanowania, gniew lub lęk bardzo źle wpływają na odpowiednią ocenę sytuacji, a co za tym idzie, na decyzje. Inżyniera pożarnictwa powinna cechować chęć poszerzania swojej wiedzy i ciągłego doskonalenia umiejętności.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pracę inżyniera pożarnictwa zalicza się do ciężkich. Bardzo ważna jest w tym zawodzie ogólna wydolność fizyczna, sprawność układu kostno-stawowego i mięśniowego, gdyż praca odbywa się w ruchu. Istotna jest również sprawność narządów wzroku, słuchu oraz węchu, ułatwiająca szybkość i trafność ocenę wszelkich zagrożeń.

Osoby niepełnosprawne nie mogą być zatrudnione w tym zawodzie, podobnie jak osoby chore psychicznie, z wadami serca, nadciśnieniem tętniczym, cukrzycą, krótkowzrocznością, chorobami błędników.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie inżyniera pożarnictwa wymagane jest wyższe wykształcenie. Do zawodu przygotowuje:

Szkoła Główna Służby Pożarniczej
00-967 Warszawa, ul. Słowackiego 52/54

Kandydat do SGSP powinien mieć:

- ukończoną szkołę średnią i zdaną maturę,
- najwyżej 25 lat życia,
- wolny stan cywilny,
- bardzo dobry stan zdrowia.

Nie powinien być karany sądownie, musi natomiast zdać egzaminy wstępne z matematyki, fizyki i wybranego języka obcego, a także zaliczyć próby sprawności fizycznej. Kształcenie w SGSP obejmuje dwa typy studiów:

- oficerskie studia inżynierskie o 3,5-letnim okresie kształcenia,
- studia magisterskie dla oficerów, absolwentów studiów inżynierskich o półtorarocznym rocznym cyklu kształcenia.

Zawód inżyniera pożarnictwa można uzyskać drogą studiów dziennych bądź zaocznych, w których warunkiem przyjęcia jest ukończenie szkoły aspirantów. Na studiach zaocznych nie ma wymagań co do płci.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie inżyniera pożarnictwa istnieje możliwość awansu. Sumienny, pracowity i zdyscyplinowany pożarnik po uzyskaniu odpowiedniego doświadczenia i odbyciu specjalistycznych szkoleń zawodowych może zajmować wszystkie stanowiska w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej. Awans na wyższy stopień służbowy jest uwarunkowany zajmowanym stanowiskiem (do każdego stanowiska przypisany jest określony najwyższy stopień, powyżej którego nie można awansować), okresem od ostatniego awansu i nienaganną pracą zawodową.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Do pracy w zawodzie inżyniera pożarnictwa przygotowuje Szkoła Główna Służby Pożarniczej. Warunkiem ubiegania się o przyjęcie do niej na studia dzienne jest nie przekroczony wiek 25 lat oraz płeć męska. Osoba, która ukończyła inne studia, może uzyskać zawód inżyniera pożarnictwa po ukończeniu jednorocznego kursu przysposabiającego do zawodu. Jeśli ukończyła studia pożarnicze, lecz przerwała pracę przed okresem pięciu lat od zakończenia studiów, to aby powrócić do pracy, musi otrzymać zgodę Komendanta Głównego PSP.

ZAWODY POKREWNE

technik pożarnictwa
strażak

LITERATURA

Przegląd Pożarniczy, miesięcznik Komendy Głównej PSP

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Inżynier pożarnictwa** - (2149011), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 5 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	1
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	2
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Inżynier pożarnictwa** wynosiła 1. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	1
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Architekci, inżynierowie i pokrewni nie sklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 4205,48. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3858,32
Kujawsko-pomorskie	2984,07
Lubelskie	3161,16
Lubuskie	4137,52
Łódzkie	3508,62
Małopolskie	3704,81
Mazowieckie	5189,95
Opolskie	3809,3
Podkarpackie	2642,04

Podlaskie	-
Pomorskie	5858,18
Śląskie	4070,48
Świętokrzyskie	2558,19
Warmińsko-mazurskie	5851,87
Wielkopolskie	4275,86
Zachodniopomorskie	3734,8

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Architekci, inżynierowie i pokrewni nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 7499. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	554
Kujawsko-pomorskie	352
Lubelskie	244
Lubuskie	118
Łódzkie	350
Małopolskie	624
Mazowieckie	1680
Opolskie	188

Podkarpackie	399
Podlaskie	-
Pomorskie	413
Śląskie	1111
Świętokrzyskie	202
Warmińsko-mazurskie	270
Wielkopolskie	742
Zachodniopomorskie	186

Bezpieczeństwo i służby ochrony

TECHNIK POŻARNICTWA

kod: 315104

inne nazwy zawodu: strażak, pożarnik

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Technik pożarnictwa bierze udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych i likwidacji miejscowych zagrożeń. Najczęściej wykonuje i nadzoruje prace w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej

Najbardziej typowymi stanowiskami pracy dla techników pożarnictwa są: dowódca zastępu, dyspozytor oraz technik do spraw kwatermistrzowskich.

Do zadań **dowódcy zastępu** należy przede wszystkim uczestniczenie w akcjach ratowniczo-gaśniczych i innych działaniach interwencyjnych jednostek Państwowej Straży Pożarnej. Dowodzi on grupą ratowników, która stanowi często obsadę jednego samochodu gaśniczego lub specjalnego.

W czasie akcji ratowniczo-gaśniczej dowódca zastępu po przyjeździe na miejsce zdarzenia przeprowadza rozpoznanie w celu uzyskania niezbędnych informacji. Umożliwia ono wydanie właściwych rozkazów ratownikom. Ważnym zadaniem dowódcy jest koordynacja i nadzorowanie zadań wykonywanych przez strażaków. Po zakończonej akcji dowódca zastępu ma za zadanie sporządzić dokumentację z przeprowadzonych działań. Podaje w niej m.in.: miejsce, wielkość i rodzaj zdarzenia oraz rodzaj podjętych czynności. Dowódca zastępu ma obowiązek utrzymywać podległych mu ratowników w pełnej gotowości do wykonywania wyznaczonych działań. Realizuje plan szkolenia i zawodowego doskonalenia zastępu. Przeprowadza ćwiczenia utrwalające zasady postępowania ze sprzętem oraz usprawniające współpracę zastępu. Dowódca zastępu ma za zadanie podnosić również poziom swoich umiejętności poprzez uczestnictwo w szkoleniach i doskonaleniu zawodowym.

Do zadań **dyspozytora** należy przede wszystkim rozporządzanie siłami i środkami jednostki ratowniczo-gaśniczej zgodnie z potrzebami wynikającymi z przyjętej informacji o zdarzeniu. Po otrzymaniu wiadomości o rodzaju i miejscu zdarzenia dyspozytor wysyła samochód gaśniczy (jeśli jest to pożar) lub samochód specjalny (drabina, samochód ratownictwa technicznego, chemicznego bądź ekologicznego). Następne siły i środki dysponowane są zgodnie z potrzebami określonymi przez kierownika akcji ratowniczo-gaśniczej. Podczas akcji zgłasza on dyspozytorowi ilość i rodzaj środków niezbędnych do prowadzenia odpowiednich działań.

Na żądanie kierownika akcji ratowniczo-gaśniczej dyspozytor ma zadanie dostarczania informacji (na podstawie zebranej dokumentacji) niezbędnych do podjęcia właściwych decyzji. Mogą to być informacje o niebezpiecznych środkach chemicznych, sposobie ich działania na organizmy żywe, metodach ich gaszenia, neutralizacji bądź usuwania. Kierujący akcją może także potrzebować danych o obiekcie, w którym prowadzone są działania (rodzaj obiektu, rodzaj i stopień zagrożenia dla ratowników, rozmieszczenie zaopatrzenia wodnego, miejsca przebywania ludzi itp.). W niektórych sytuacjach dyspozytor ma za zadanie powiadomić o zdarzeniach instytucje oraz służby specjalistyczne przewidziane do współpracy z jednostkami straży pożarnej w akcjach ratowniczych. Są to najczęściej: pogotowie ratunkowe, policja, pogotowie energetyczne i gazowe lub służby oczyszczania miasta. Obowiązkiem dyspozytora jest prowadzenie ewidencji pożarów i innych zdarzeń, w których brały udział jednostki ratowniczo-gaśnicze, oraz przekazywanie jej do Wojewódzkich bądź Rejonowych Stanowisk Koordynacji i Ratownictwa. Dyspozytor powinien uczestniczyć w szkoleniu podwyższającym kwalifikacje zawodowe.

Technik **do spraw kwatermistrzowskich** zapewnia wszystkim pracownikom umundurowanie i wyposażenie osobiste zgodne z przepisami. Dba o sprawność sprzętu stanowiącego na wyposażenie jednostki.

Do jego zadań należy kontrola kompletności umundurowania i wyposażenia osobistego. Kieruje gospodarką paliwową: oleju napędowego, olejów silnikowych, etylin i smarów. Współpracuje w zakresie terminowości przeglądów technicznych oraz rejestracyjnych pojazdów. Do jego zadań należy ponadto zapewnienie materiałów i narzędzi do prac gospodarczych w jednostce. Musi znać obowiązujące przepisy dotyczące odpowiedzialności materialnej i zasad prowadzenia gospodarki magazynowej.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Technik pożarnictwa pracuje w różnych miejscach.

Praca dowódcy zastępu może odbywać się na wolnym powietrzu (pożary lasów, katastrofy komunikacyjne), w budynkach (pożary, ewakuacja ludzi) itp. W związku z tym narażony jest on na działanie różnych czynników atmosferycznych, zależnych od pory roku i warunków pogodowych (wysoka lub niska temperatura powietrza, duża wilgotność, wiatr itp.). Podczas pracy dowódca zastępu może spotkać się z wieloma czynnikami niebezpiecznymi bądź szkodliwymi dla zdrowia. Mogą to być: wysoka temperatura na skutek spalania się materiałów, naruszenie konstrukcji lub normalnych warunków pracy urzędnika, spadające przedmioty, prąd elektryczny, szkodliwe lub trujące ciecze, gazy i pyły wydobywające się z uszkodzonych zbiorników lub instalacji przemysłowych, itp. Ze względu na duży wysiłek fizyczny, nadmierne przeciążenia podczas pracy, dowódcy zastępu narażeni są na przewlekłe choroby narządu ruchu.

Miejsce pracy dyspozytora znajduje się w budynku, w pomieszczeniu zwanym punktem alarmowym.

Technik do spraw kwatermistrzowskich dużą część czasu pracy spędza w pomieszczeniu magazynowym lub jeżdżąc i dokonując niezbędnych zakupów sprzętowych.

warunki społeczne

Praca technika pożarnictwa jest związana z kontaktem z ludźmi. Dominuje ustny sposób porozumiewania się, konieczne jest jednak także pisanie raportów. Używane są również urządzenia telekomunikacyjne. W czasie trwania akcji może być konieczne porozumiewanie się za pomocą gestów lub dźwięków.

Dyspozytor współpracując z kierującym akcją ratowniczo-gaśniczą przekazuje informacje lub oraz rozporządza siłami i środkami potrzebnymi do prowadzenia akcji. W niektórych sytuacjach podaje wskazówki i instrukcje, np. dotyczące postępowania z określoną substancją chemiczną.

Dowódca zastępu kieruje grupą składającą się z kilku ratowników, stanowiącą najczęściej obsadę samochodu pożarniczego, oraz dba o ich wyszkolenie - udziela rad, odpowiada na pytania. Egzekwowanie dyscypliny oraz przestrzegania regulaminów służbowych pociąga za sobą ryzyko konfliktów z podwładnymi. Również wymuszanie posłuszeństwa od ratowanych ludzi, będących w stanie napięcia emocjonalnego, prowadzi do konfliktów.

Technik do spraw kwatermistrzowskich zajmuje się zakupywaniem właściwego sprzętu i wyposażenia dla jednostki. Współpracuje w zakresie terminowości przeglądów technicznych i rejestracyjnych. Jego praca zatem ma przede wszystkim charakter organizacyjny. Kontroluje także kompletność umundurowania i wyposażenia osobistego.

warunki organizacyjne

Praca dowódcy zastępu i dyspozytora jest pracą zmianową - 24 godziny pracy i 48 godzin wypoczynku. W związku z tym dzień pracy może przypadać na niedzielę, święta oraz wolne soboty.

Dyspozytor przez całe 24 godziny przebywa w pomieszczeniu punktu alarmowego i tam wykonuje swoje zadania.

Technik do spraw kwatermistrzowskich pracuje 8 godzin - tylko w dzień. Podlega bezpośrednio dowódcy jednostki. Jego praca ma charakter rutynowy; nadzorowana jest okresowo. Wiąże się z odpowiedzialnością finansową za powierzone mienie.

Czas pracy dowódcy zastępu podzielony jest na ćwiczenia i szkolenie podległych ratowników, rekreację oraz wypoczynek. Gotowość wyjazdu do akcji ratowniczo-gaśniczej utrzymywana jest przez 24 godziny na dobę. Dowódca zastępu musi przemieszczać się na różne odległości, w zależności od miejsca zdarzenia. Najczęściej działania prowadzone są na obszarze podległym danej jednostce ratowniczo-gaśniczej, czasami jednak istnieje konieczność pracy w dużo bardziej odległych miejscach (podczas klęsk żywiołowych).

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Praca w zawodzie technika pożarnictwa na stanowisku dowódcy zastępu i dyspozytora jest ściśle nadzorowana. Są oni odpowiedzialni za bezpieczeństwo i zdrowie ludzi ratowanych, a także podległych im ratowników. Praca na tych stanowiskach ma charakter nierutynowy.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na konieczność kierowania oraz współpracy z ludźmi ważną cechą technika pożarnictwa jest umiejętność nawiązywania kontaktów. Umiejętne podejście do podwładnych i postępowanie z nimi ułatwia egzekwowanie poleceń, co powoduje zwiększenie bezpieczeństwa podczas działań. Cechami, które pomagają w dobrej organizacji działań, są umiejętność kierowania zespołem ludzi i zdolność do współdziałania oraz podporządkowania się; wiele czynności bowiem wykonywanych jest w zespole kilkusobowym i od tych umiejętności może zależeć bezpieczeństwo grupy. Potrzebnymi cechami są odwaga oraz wytrwałość w dążeniu do celu. Niekiedy konieczna jest praca w warunkach izolacji społecznej (wąskie tunele, kanały podziemne, jaskinie), co wymaga odpowiednich predyspozycji. Także wytrzymałość na długotrwały wysiłek jest cechą pożądaną. Przydatna jest podzielność uwagi, gdyż w zawodzie tym najczęściej wykonuje się kilka czynności jednocześnie (wkłada aparat oddechowy, obserwuje otoczenie, wydaje polecenia). Podczas akcji ważne jest, żeby technik pożarnictwa szybko i trafnie podejmował decyzje, niebezpieczne zdarzenie często rozwija się bowiem w błyskawicznym tempie i jakiegokolwiek opóźnienie w działaniu może przynieść tragiczne skutki. Pożądaną cechą technika pożarnictwa jest odporność na stres w trudnych i zaskakujących sytuacjach. Zdenerwowanie lub lęk mogą źle wpłynąć na trafność decyzji. Bardzo ważne jest również umiejętność logicznego myślenia, gdyż technik pożarnictwa powinien przewidywać skutki swoich decyzji. Jedną z podstawowych cech, jaka powinna charakteryzować ten zawód, jest ciekawość, a szczególnie zainteresowanie naukami ścisłymi. Powinno się to przejawiać w poszerzaniu wiedzy, a także w rozwijaniu i doskonaleniu umiejętności zawodowych.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca technika pożarnictwa pod względem obciążenia fizycznego jest uzależniona od zajmowanego stanowiska. Czynności wykonywane na stanowisku dowódcy zastępu należą do bardzo ciężkich, natomiast pracę dyspozytora oraz technika do spraw kwatermistrzowskich można zaliczyć do bardzo lekkich i lekkich. Ważna w tym zawodzie jest wysoka ogólna wydolność fizyczna oraz sprawność układu kostno-stawowego i mięśniowego, gdyż praca odbywa się najczęściej w ruchu. Bardzo istotne jest prawidłowe funkcjonowanie układu oddechowego, ponieważ może zaistnieć konieczność pracy w aparacie oddechowym. Ważna jest również sprawność narządów: wzroku, słuchu oraz zmysłu węchu, pozwalająca na właściwą ocenę sytuacji, a co za tym idzie, trafne podejmowanie decyzji. Nie mogą być zatrudnione w tym zawodzie osoby niepełnosprawne, chore psychicznie, a także osoby z nadciśnieniem tętniczym, wadami serca, cukrzycą, krótkowzrocznością, chorobami błędników.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Kandydat do Szkoły Aspirantów Pożarnictwa w systemie dziennym powinien spełniać następujące warunki: nie przekroczony wiek 22 lat, stan cywilny - wolny, nie karany sądownie, bardzo dobry stan zdrowia. Musi zdać egzaminy testowe z fizyki i chemii oraz zaliczyć sprawdzian sprawności fizycznej. Do szkół aspirantów w systemie dziennym przyjmowani są wyłącznie mężczyźni, w systemie zaocznym również kobiety. W tym drugim wypadku wymagane jest jednak ukończenie przez kandydatów kursu podoficerskiego.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Technik pożarnictwa, aspirant, ma możliwość awansu podwyższając swoje wykształcenie do poziomu inżyniera pożarnictwa - oficera. Może wówczas zajmować wszystkie stanowiska w jednostkach

Bezpieczeństwo i służby ochrony

organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej. Awans na wyższy stopień służbowy jest uwarunkowany zajmowanym stanowiskiem (do każdego stanowiska przypisany jest najwyższy stopień, powyżej którego nie awansuje się), okresem od ostatniego awansu i nienaganną pracą zawodową.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie technika pożarnictwa można podjąć pracę po ukończeniu Szkoły Aspirantów w systemie dziennym, jeśli nie została przekroczona granica wieku 22 lat. Osoby w wieku 23 - 35 lat mogą ukończyć szkołę aspirantów w systemie zaocznym. Konieczne jest jednak, by wcześniej wykonywały one pracę w straży pożarnej oraz miały ukończony kurs podoficerski.

ZAWODY POKREWNE

inżynier pożarnictwa
strażak

LITERATURA

Przegląd Pożarniczy, miesięcznik Komendy Głównej PSP

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Technik pożarnictwa** - (3119003), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 31 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	1
Lubuskie	1
Łódzkie	7
Małopolskie	0
Mazowieckie	4
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	3
Pomorskie	2
Śląskie	2
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	3
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Technik pożarnictwa** wynosiła 1. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	1
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Technicy nie sklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 2680,65. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2615,75
Kujawsko-pomorskie	2568,86
Lubelskie	2157,7
Lubuskie	2081,79
Łódzkie	2484,83
Małopolskie	2463,11
Mazowieckie	3004,05
Opolskie	2597,42
Podkarpackie	2648,44

Podlaskie	2491,61
Pomorskie	3094,25
Śląskie	2540,16
Świętokrzyskie	2707,13
Warmińsko-mazurskie	3068,14
Wielkopolskie	2863,49
Zachodniopomorskie	2798,85

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Technicy nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 15481. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1039
Kujawsko-pomorskie	967
Lubelskie	411
Lubuskie	839
Łódzkie	1094
Małopolskie	845
Mazowieckie	1870
Opolskie	296
Podkarpackie	638

Podlaskie	255
Pomorskie	1637
Śląskie	2869
Świętokrzyskie	388
Warmińsko-mazurskie	580
Wielkopolskie	980
Zachodniopomorskie	773

Bezpieczeństwo i służby ochrony

STRAŻAK

kod: 515101

inne nazwy zawodu: pożarnik, ratownik

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy strażaka jest wykonanie czynności ratowniczo-gaśniczych podczas różnego rodzaju zdarzeń, do których wzywane są jednostki straży pożarnej. Zdarzeniami tymi mogą być: pożary, wypadki komunikacyjne, katastrofy budowlane, zdarzenia z udziałem niebezpiecznych środków chemicznych oraz wszelkie inne miejscowe zagrożenia.

W tym zawodzie można wyróżnić dwa stanowiska: ratownik i młodszy ratownik. Zadania i czynności na tych stanowiskach są w zasadzie takie same. W wypadku działań ratowniczych w grupie kilkuosobowej działania bardziej niebezpieczne i odpowiedzialne najczęściej wykonuje jednak **ratownik**, natomiast działania pomocnicze (np. asekuracja linką ratowniczą, zasilanie wodne) - **młodszy ratownik**.

Najważniejszym zadaniem stojącym przed strażakiem w czasie akcji ratowniczo-gaśniczej jest przeprowadzenie ewakuacji ludzi i mienia z obiektów zagrożonych pożarem lub innymi niebezpieczeństwami.

Jednym z najczęściej wykonywanych zadań przez strażaków jest gaszenie pożarów. Podczas tego rodzaju akcji podstawową czynnością jest podawanie różnych środków gaśniczych (najczęściej wody) na palące się materiały. W zależności od otrzymanego polecenia strażak wykonuje także inne czynności, np. poszukuje dodatkowych źródeł wody potrzebnej do gaszenia

W wypadku pożaru wysokiego budynku strażacy przeprowadzają ewakuację ludzi z zagrożonych pięter za pomocą drabin lub podnośników pożarniczych. W sytuacji gdy nie ma możliwości ich wykorzystania, działania mogą podjąć ratownicy wysokościowi, którzy posługując się technikami alpinistycznymi docierają i udzielają pomocy w miejscach trudno dostępnych. Mogą to być dachy wysokich budynków, balkony, a także studnie, kominy i kanały podziemne.

W zawodzie strażaka oprócz ratowników wysokościowych występują jeszcze trzy inne specjalizacje: techniczna, wodna, ekologiczno-chemiczna. Można je uzyskać na kursach lub szkoleniach. Strażacy specjaliści mają za zadanie, oprócz codziennych obowiązków, wykonywanie czynności z zakresu swojej specjalizacji.

Specjalizację techniczną mają strażacy, do których należy obsługa urządzeń technicznych przeznaczonych do ratownictwa technicznego w wypadku katastrof transportowych i do ratownictwa ludzi z katastrof budowlanych. Każde tego rodzaju zdarzenie może spowodować uwięzienie ludzi w zniszczonej konstrukcji pojazdu lub budynku. W celu uwolnienia człowieka ze zmiażdżonego samochodu strażacy ratownicy za pomocą specjalnych urządzeń hydraulicznych bądź pneumatycznych wycinają, podnoszą lub odcinają te elementy pojazdu, przez które ofiara jest uwięziona. Te same urządzenia pozwalają również usunąć elementy budowlane powodujące uwięzienie ludzi. Podczas tego rodzaju katastrof strażacy podnoszą płyty betonowe, przecinają druty zbrojeniowe lub wykonują otwory w ścianach, sufitach i innych elementach.

Strażacy specjalizujący się w ratownictwie wodnym mają za zadanie wyszukiwanie zwłok ludzkich znajdujących się pod wodą, wyciąganie z wody za pomocą sprzętu technicznego zatopionych pojazdów czy maszyn, udzielanie pomocy w wypadku powodzi.

Obszarem działania strażaków specjalistów ratownictwa chemiczno-ekologicznego jest usuwanie zagrożeń powstałych wskutek zdarzeń z udziałem niebezpiecznych środków chemicznych. Podstawową czynnością w czasie tego rodzaju zdarzeń jest identyfikacja substancji niebezpiecznej. Pozwala to na określenie rodzaju niebezpieczeństwa, jakie wywołuje taka substancja, oraz sposobu jej neutralizacji lub usunięcia. Następnym etapem działań - jeżeli zachodzi potrzeba - jest ewakuacja zagrożonych osób oraz zabezpieczenie przed dalszym wydobywaniem się substancji niebezpiecznej. Strażacy dokonują tego uszczelniając wyciek lub doraźnie naprawiając proste elementy instalacji. Końcowymi działaniami w tego rodzaju akcjach są neutralizacja bądź usunięcie niebezpiecznej substancji.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Do zadań strażaka należy również sprawdzanie i konserwowanie wyposażenia osobistego i technicznego jednostek ratowniczo-gaśniczych oraz usuwanie prostych usterek. Po każdym użyciu w czasie akcji lub ćwiczeń sprzęt jest dokładnie czyszczony i sprawdza się jego działanie.

Obowiązkiem strażaka ratownika jest ciągle samokształcenie. Uczestniczy on w szkoleniach w celu doskonalenia zdobytych oraz nabywania nowych umiejętności, a także przyswaja wiadomości na temat zasad postępowania w czasie różnych zdarzeń niebezpiecznych.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Strażak ratownik pracuje w bardzo różnych miejscach; zależy to od tego gdzie nastąpi niebezpieczne zdarzenie. Może się ono wydarzyć w budynkach (pożary, katastrofy budowlane), na drogach (katastrofy komunikacyjne), na większych obszarach (pożary lasów, powodzie). Strażacy pracują w różnych warunkach atmosferycznych, bez względu na panującą pogodę (wilgoć, upał, mróz, śnieg itp.). W zawodzie tym istnieje wiele czynników stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia. Mogą to być: wysoka temperatura powstała w wyniku spalania się materiałów, naruszenie konstrukcji lub normalnych warunków pracy urzędnika, spadające przedmioty na skutek naruszenia konstrukcji, szkodliwe lub trujące ciecze, gazy i pyły wydobywające się z uszkodzonych zbiorników lub instalacji przemysłowych itp. Ze względu na duży wysiłek fizyczny, nadmierne przeciążenia podczas pracy strażacy narażeni są na przewlekłe choroby narządu ruchu.

warunki społeczne

Praca strażaka ratownika jest pracą typowo zespołową. Jego działania związane są z grupą ratowników, wraz z którymi wykonuje powierzone zadania. W czasie trwania akcji musi odpowiadać rzeczowo na pytania, słuchać poleceń i realizować je. Od umiejętności pracy w zespole zależy bezpieczeństwo pozostałych członków załogi, ratowanych osób, a także powodzenie akcji ratowniczo-gaśniczej. Strażacy wykonują wiele czynności wymagających współpracy oraz asekuracji, a więc muszą mieć do siebie zaufanie.

Praca ta stwarza ryzyko konfliktów z ludźmi. Poszkodowani w wyniku zdarzeń losowych znajdują się czasami w stanie wzburzenia emocjonalnego i mogą kwestionować wydawane im przez ratowników polecenia, wzywające na przykład do ewakuacji.

warunki organizacyjne

Strażak pracuje w systemie zmianowym - 24 godziny pracy, 48 godzin wypoczynku. W związku z tym wymagana jest praca w niedzielę, święta oraz wolne soboty. W ciągu 24-godzinnego czasu pracy można wyróżnić trzy okresy. Pierwsze 8 godzin przeznaczają się na ćwiczenia, szkolenia oraz konserwację sprzętu. Drugie 8 godzin strażak powinien wykorzystać na rekreację i samokształcenie. Ostatni natomiast okres 8-godzinny przeznaczony jest na wypoczynek. Gotowość wyjazdu do niebezpiecznego zdarzenia utrzymywana jest przez 24 godziny. Działania ratowniczo-gaśnicze mogą być prowadzone zarówno w dzień, jak i w nocy. Czas trwania akcji nie jest określony, może to być kilkanaście minut, a równie dobrze kilkanaście godzin, w szczególnych wypadkach (pożar lasu, powódź) kilka dni.

Najczęściej strażak prowadzi działania ratowniczo-gaśnicze na obszarze, który podlega jego jednostce. Czasami jednak może zaistnieć konieczność pracy (na przykład podczas klęsk żywiołowych) na całym obszarze kraju.

Praca strażaka jest ściśle nadzorowana. Efekty pracy i jej przebieg kontrolowane są w trakcie jej trwania.

Praca w tym zawodzie nie jest rutynowa. Każda akcja jest inna, a także czynności wykonywane podczas różnych jej etapów są nieprzewidywalne.

Praca strażaka ratownika wiąże się w bardzo dużym stopniu z odpowiedzialnością za bezpieczeństwo i zdrowie ludzi ratowanych, a także współpracowników.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na częste działanie w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych strażak powinien mieć dużą odporność emocjonalną. Umiejętność opanowania lęku czy zdenerwowania pozwala na prawidłowe wykonanie zadań bez narażania życia i zdrowia ratowanych, swojego lub współpracowników. Takie cechy jak ostrość wzroku, słuchu, szybki refleks, spostrzegawczość często chronią strażaków przed urazami bądź poparzeniami. Także odwaga jest bardzo przydatna podczas różnego rodzaju zdarzeń, ponieważ czasami sytuacja wymaga gotowości do podjęcia ryzyka, narażenia własnego życia i zdrowia dla ratowania innych ludzi. Zdarza się, że rozwój sytuacji podczas akcji ratowniczo-gaśniczej wymaga szybkiego przestawienia się z jednej czynności na drugą. Strażak musi mieć dobrą pamięć oraz wyobraźnię przestrzenną, gdyż pracując w silnym zadymieniu, w labiryncie korytarzy i pomieszczeń szybko można stracić orientację. Ze względu na zespołowy charakter pracy niezbędną cechą w zawodzie strażaka jest umiejętność współdziałania oraz podporządkowania się. Wiele czynności wykonywanych jest bowiem w zespole dwu- lub kilkuosobowym i od tych umiejętności zależy bezpieczeństwo każdego członka grupy. Ważną cechą jest wytrwałość w dążeniu do celu. Niekiedy wymagana jest gotowość do pracy w warunkach izolacji społecznej (wąskie tunele, kanały). Pożądana jest także wytrzymałość psychofizyczna, gdyż niektóre akcje mogą trwać długo. Ważną cechą strażaka powinna być również podzielność uwagi. Podczas wykonywania jednej czynności powinien on obserwować otoczenie, w każdej chwili bowiem sytuacja może się zmienić, co wymaga z kolei szybkiej reakcji. Przydatne są zainteresowania techniczne, naukowe oraz medyczne, dzięki którym można znaleźć rozwiązanie problemu podczas wielu trudnych akcji.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca strażaka zalicza się do bardzo ciężkich. Z tego powodu przyjmowane do służby są wyłącznie osoby w pełni sprawne i zdrowe. Osoby niepełnosprawne nie mogą być zatrudnione w tym zawodzie. Duże znaczenie ma wysoka ogólna wydolność fizyczna, sprawność układu kostno-stawowego i układu mięśniowego, ponieważ strażak pracuje najczęściej w ruchu i pod obciążeniem. W czasie trwania akcji ratowniczo-gaśniczej niejednokrotnie zdarza się, że strażak mający na sobie ubranie ochronne, hełm, aparat oddechowy, używający sprzętu burzącego i pracujący w wysokiej temperaturze oraz silnym zadymieniu zmuszony jest do maksymalnego wysiłku. Istotna jest sprawność układu oddechowego, gdyż często istnieje potrzeba pracy w powietrznych aparatach oddechowych. Duża sprawność narządów wzroku, słuchu oraz zmysłu węchu pozwala odbierać strażakowi wszelkie sygnały świadczące o zmianie sytuacji bądź niebezpieczeństwie. Do prac na wysokości niezbędna jest duża sprawność narządów równowagi.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie strażaka ratownika wymagane jest wykształcenie co najmniej zasadnicze. Do zawodu strażaka przygotowują ośrodki szkolenia pożarniczego na specjalistycznych kursach, na które kandydaci kierowani są przez dowódców jednostek. Kandydat do pracy powinien mieć uregulowany stosunek do służby wojskowej i nie powinien przekroczyć wieku 30 lat. Powinien wykazywać się wysoką sprawnością fizyczną. Warunkiem bezwzględnym jest niekaralność sądowa. Atutem jest posiadanie prawa jazdy kategorii B i C.

Praca strażaka ratownika przeznaczona jest tylko dla mężczyzn. Chętni winni się zgłosić do Komend Rejonowych Państwowej Straży Pożarnej, właściwych dla danego terenu, lub bezpośrednio do jednostek PSP.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Bezpieczeństwo i służby ochrony

W zawodzie strażaka ratownika istnieje możliwość awansu. Po skończeniu kursu szeregowych pożarnictwa oraz uzyskaniu odpowiedniego doświadczenia (przez młodszego ratownika) dowódca jednostki może wystąpić o jego awans na stanowisko ratownika. Można wówczas pełnić funkcję kierującego pracą zespołu ludzi podczas prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych. Awans na wyższy stopień służbowy (do każdego stanowiska przypisany jest stopień, powyżej którego nie awansuje się) zależy także od okresu, który upłynął od ostatniego awansu i od nienagannej pracy zawodowej.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Górna granica wieku dla osób które chcą podjąć pracę w zawodzie, nie powinna przekraczać trzydziestego roku życia. Kandydat powinien mieć wykształcenie średnie i dobry stan zdrowia. Preferowani są kandydaci posiadający prawo jazdy kategorii B i C.

ZAWODY POKREWNE

technik pożarnictwa
inżynier pożarnictwa

LITERATURA

Przegląd Pożarniczy - miesięcznik Komendy Głównej PSP

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Strażak** - (5160101), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 370 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	55
Kujawsko-pomorskie	32
Lubelskie	15
Lubuskie	21
Łódzkie	27
Małopolskie	15
Mazowieckie	35
Opolskie	12
Podkarpackie	15

Podlaskie	8
Pomorskie	19
Śląskie	38
Świętokrzyskie	15
Warmińsko-mazurskie	20
Wielkopolskie	15
Zachodniopomorskie	28

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Strażak** wynosiła 18. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	1
Lubuskie	2
Łódzkie	0
Małopolskie	3
Mazowieckie	6
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	1
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Strażacy wynosiło 2797,34. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2317,25
Kujawsko-pomorskie	2092,64
Lubelskie	3136,97
Lubuskie	5369,04
Łódzkie	2788,22
Małopolskie	1826,81
Mazowieckie	3584,34
Opolskie	2697,63
Podkarpackie	1593,99

Podlaskie	0
Pomorskie	2856,85
Śląskie	2839,7
Świętokrzyskie	2029,56
Warmińsko-mazurskie	2139,29
Wielkopolskie	2837,59
Zachodniopomorskie	2813,91

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Strażacy, wynosiła 2491. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	141
Kujawsko-pomorskie	264
Lubelskie	79
Lubuskie	15
Łódzkie	63
Małopolskie	181
Mazowieckie	542
Opolskie	47
Podkarpackie	34

Podlaskie	0
Pomorskie	309
Śląskie	507
Świętokrzyskie	66
Warmińsko-mazurskie	18
Wielkopolskie	107
Zachodniopomorskie	118

Bezpieczeństwo i służby ochrony

IX.B. BEZPIECZEŃSTWO PRACY

SPECJALISTA BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY

kod: 214923

inne nazwy zawodu|

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Inżynier bezpieczeństwa i higieny pracy jest zwykle kierownikiem Działu BHP w zakładzie pracy, w związku z czym kieruje pracą inspektorów i specjalistów ds. BHP, a jednocześnie koordynuje i nadzoruje, z upoważnienia pracodawcy, całokształt poczynań związanych ze stanem bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie.

Głównym zadaniem Inżyniera BHP jest prowadzenie działalności kontrolnej – ustala tematykę kontroli, jej formy oraz sposoby dokumentowania. Konsekwencją działań kontrolnych jest zazwyczaj stwierdzenie nieprawidłowości, o których Inżynier BHP informuje pracodawcę, przedstawiając jednocześnie propozycje dotyczące sposobów wyeliminowania stwierdzonych uchybień. W przypadku gdy nieprawidłowość stanowi bezpośrednie zagrożenie dla pracowników obsługujących urządzenie, ma możliwość podjęcia decyzji o niezwłocznym wstrzymaniu jego pracy.

Stwierdzenie bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia lub życia pracowników może skłonić Inżyniera BHP do wystąpienia do pracodawcy o niezwłoczne wstrzymanie pracy w całym zakładzie, jego części albo w zagrożonym obiekcie. Takie rozwiązanie to oczywiście ostateczność. Jest natomiast sprawą powszechną, że Inżynier BHP jest doradcą pracodawcy podczas rozwiązywania problemów z dziedziny bezpieczeństwa i higieny pracy, w związku z czym na bieżąco zgłasza wnioski dotyczące wymagań BHP w stosowanych procesach technologicznych oraz dla konkretnych stanowisk pracy.

Pracodawca ma prawo oczekiwać, że tej klasy fachowiec potrafi również ocenić, pod względem zgodności z wymaganiami ergonomii, jakość produkowanych wyrobów.

Niekiedy rozmiar lub charakter zagrożeń wymagają zmiany stosowanej technologii, wymiany parku maszynowego czy wreszcie poważnych działań modernizacyjnych. Inżynier BHP bierze udział w opracowaniu planów modernizacyjnych i inwestycyjnych zakładu. Przedstawiając propozycje dotyczące problematyki bezpieczeństwa i warunków pracy, zgodnie z zasadą, że każda zmiana technologii, każda inwestycja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa i higieny pracy.

W biurach projektowych działają rzeczoznawcy ds. BHP czy też ds. higieniczno-sanitarnych, którzy porównują zawarte w projektach rozwiązania z obowiązującymi przepisami. Niejednokrotnie też zalecają wprowadzenie do projektu określonych zmian, a zdarza się, że wykonawcy nie respektują tych zaleceń. Między innymi z tego powodu do zadań służby BHP należy udział w przekazywaniu do użytkownika nowo budowanych lub przebudowywanych obiektów, urządzeń produkcyjnych lub innych urządzeń wpływających na warunki pracy i bezpieczeństwo pracowników.

Przepisy prawa pracy nakładają na pracodawcę obowiązek prowadzenia pomiarów w celu określenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowiskach pracy. Zadaniem Inżyniera BHP jest w tym wypadku współpraca z organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz z upoważnionymi laboratoriami, w zakresie wykonywania tych pomiarów z odpowiednią częstotliwością.

Inżynier BHP jest zwykle pierwszym i bezpośrednim odbiorcą wyników tych pomiarów. Po ich zinterpretowaniu służba BHP potrafi określić ryzyko dla zdrowia związane z pracą na określonym stanowisku, a także doradzić jakie środki należy zastosować by ochronić pracownika. Jeżeli zaś zajdzie potrzeba prowadzenia działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej Inżynier BHP skonsultuje się w tej sprawie z lekarzem przemysłowym, a gdy będzie to niezbędne, podejmie decyzję o niezwłocznym odsunięciu od pracy pracownika, zatrudnionego przy pracy szkodliwej dla niego.

Nieodłącznym elementem pracy Inżyniera BHP jest ustalanie okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy. Czasami osobiście uczestniczy w ustalaniu ich okoliczności i przyczyn, natomiast zawsze weryfikuje ustalenia zespołów powypadkowych, których członkami byli jego podwładni – inspektorzy

Bezpieczeństwo i służby ochrony

i specjaliści ds. BHP. Osobisty udział Inżyniera BHP przewidziany jest przy ustalaniu okoliczności wypadków śmiertelnych, ciężkich i zbiorowych.

Inżynier BHP, jako osoba kierująca działem BHP jest odpowiedzialny za właściwe kompletowanie i przechowywanie dokumentów, dotyczących wypadków przy pracy i chorób zawodowych, za prowadzenie wymaganych w tym zakresie rejestrów, za prawidłowe ewidencjonowanie wyników badań środowiska pracy oraz właściwe przechowywanie tej ewidencji (obowiązujące przepisy stanowią, że okres przechowywania rejestrów wyników wynosi 40 lat).

Zgromadzony na podstawie dotychczas opisanych działań materiał, daje podstawę do opracowania przez Inżyniera BHP analizy stanu bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie, którą to analizę pracodawca powinien otrzymać co najmniej raz w roku. Podsumowaniem analizy powinny być propozycje przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych, mających na celu zapobieganie zagrożeniom życia i zdrowia pracowników oraz poprawę warunków pracy.

Próby opracowania coraz doskonalszego systemu zarządzania bezpieczeństwem pracy, powodują konieczność konstrukcji nowych procedur, stąd też Inżynier BHP, jako niekwestionowany fachowiec, bierze udział w sporządzeniu wewnętrznych zarządzeń, regulaminów i procedur dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, przy czym nie należy mylić tych procedur z instrukcjami BHP dla poszczególnych stanowisk pracy. Te ostatnie bowiem są opracowywane przez służby techniczne i technologiczne w zakładzie pracy, a rola służby BHP sprowadza się do funkcji opiniodawczej.

Niezmierzalnym ważnym obszarem działalności zakładu, w którym uczestniczy Inżynier BHP jest właściwe przygotowanie załogi do bezpiecznej pracy. Szkolenie wstępne z zakresu BHP prowadzone jest przez służbę BHP, natomiast dalsze etapy szkoleń organizują odpowiednie służby, zwykle usytuowane organizacyjnie w pionie pracowniczym.

Inżynier BHP bierze udział w tych szkoleniach jako wykładowca przedmiotów związanych z bezpieczeństwem pracy.

W dużych zakładach pracy powoływane są różne komisje problemowe. Inżynier BHP z urzędu wchodzi w skład niektórych komisji (np. działająca u pracodawcy zatrudniającego więcej niż 50 pracowników, komisja bezpieczeństwa i higieny pracy), a inne komisje proszą go o opracowanie specjalistycznych opinii. Udział w pracach tych komisji daje Inżynierowi BHP możliwość popularyzowania problematyki bhp oraz zasad ergonomii.

Bardzo istotnym elementem działalności Inżyniera BHP jest współpraca, w imieniu pracodawcy, z organami nadzoru nad warunkami pracy, w tym głównie z Państwową Inspekcją Pracy i Państwową Inspekcją Sanitarną. Współpraca ta polega na udzielaniu wyjaśnień podczas kontroli, prowadzeniu korespondencji, nadzorowaniu pełnej i terminowej realizacji przedsięwzięć, niezbędnych do wykonania wydanych nakazów i decyzji.

Do obowiązków Inżyniera BHP m.in. należy: konsultowanie rozwiązań technicznych i organizacyjnych, które mogą mieć wpływ na warunki pracy i jej bezpieczeństwo, udzielanie porad dotyczących sposobu rozwiązania problemów bhp, czy wręcz prowadzenie negocjacji (np. rozmowy z organizacjami związkowymi na temat świadczeń które powinny przysługiwać pracownikom z tytułu warunków pracy).

Inżynier BHP ma wiele uprawnień, które ułatwiają mu wywiązywanie się z obowiązujących go zadań. Niektóre z tych uprawnień omówiono powyżej. Dodatkowo ma on możliwość określania zadań z zakresu BHP dla kierowników komórek organizacyjnych, prawo wnioskowania do pracodawcy o nagradzanie pracowników wyróżniających się w działalności na rzecz poprawy warunków pracy. Może również występować o zastosowanie kar porządkowych w stosunku do pracowników nie przestrzegających przepisów bezpieczeństwa pracy.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Inżynier BHP koordynuje pracę służby BHP i bierze udział w pracach licznych komisji, dlatego znaczną część dnia pracy poświęca czynnościom administracyjno-biurowym. Zakres jego obowiązków wymaga ponadto częstej, choć zwykle krótkotrwałej obecności bezpośrednio na stanowiskach pracy, co powoduje, że ma on kontakt z wszystkimi czynnikami szkodliwymi dla zdrowia, jakie występują w zakładzie.

Stopień narażenia zależy od specyfiki zakładu i stosowanych technologii. Trzeba bowiem pamiętać, że służba BHP funkcjonuje we wszystkich branżach, a więc „behapowcy” będą wykonywali

Bezpieczeństwo i służby ochrony

swe obowiązki: w kopalniach, hutach szkła czy żelaza, zakładach chemicznych, czy wreszcie w nadleśnictwach.

warunki społeczne

Praca Inżyniera BHP ma charakter samodzielny, a dominującą aktywnością są w niej kontakty z ludźmi. Z jednej strony wynika to z konieczności kierowania zespołem ludzi, tworzących Dział BHP, a z drugiej strony ze współpracy z organami kontrolnymi, z kierownikami jednostek organizacyjnych zakładu pracy, z działającymi w zakładzie pracy organizacjami związkowymi, z służbą zdrowia i wreszcie z bezpośrednich kontaktów z pracownikami.

warunki organizacyjne

Inżynier BHP pracuje z reguły 8 godzin dziennie, zwykle na zmianie porannej, część czasu poświęcając na załatwienie spraw administracyjno-biurowych, część na pracę w zespołach (komisjach) problemowych, część wreszcie na czynności kontrolne na terenie zakładu pracy. Niekiedy wydarzenia (awarie, wypadki) zmuszają go do pracy poza ustalonymi godzinami.

Inżynierowie BHP plasują się wysoko w hierarchii organizacyjnej zakładu pracy. Podlegają tylko kierownikowi zakładu pracy i często działają w jego imieniu.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Skuteczność działań Inżyniera BHP jest w znacznym stopniu uzależniona od jego umiejętności nawiązywania kontaktów z innymi ludźmi, a także od umiejętności przekonywania, argumentowania i prowadzenia dyskusji. Umiejętności te są przydatne podczas prowadzenia negocjacji np. ze związkami zawodowymi lub przy ustalaniu priorytetów w projekcie planu inwestycyjnego. Cenioną w tych sytuacjach cechą jest: szybki refleks, podzielność uwagi, zdolność koncentrowania się i łatwość publicznego zabierania głosu.

W sytuacjach awaryjnych potrzebna mu jest odporność na stres, umiejętność szybkiego podejmowania decyzji.

Praca Inżyniera BHP wymaga opracowywania wielu dokumentów, prowadzenia rozległej korespondencji, stąd też niezwykle przydatna w tym zawodzie jest łatwość wypowiedzania się na piśmie.

WYMAGANIA ZDROWOTNE

Stosując jako kryterium wysiłek fizyczny, praca Inżyniera BHP zalicza się do lekkich, stąd brak szczegółowych wskazań czy przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania tego zawodu. Cechą pożądaną jest ogólna dobra sprawność fizyczna.

Ponieważ charakter i warunki, w jakich Inżynier BHP może wykonywać swoje obowiązki robocze, są bardzo zróżnicowane, przed podjęciem starań o pracę w tym zawodzie należy się zorientować jakie będą rzeczywiste warunki pracy. Innych predyspozycji fizycznych oczekuje się od pracownika zatrudnionego w górnictwie węgla kamiennego, który będzie zmuszony do zjazdów pod ziemię, długich wędrówek ciemnymi i niskimi chodnikami kopalni, w przeciągach, ogromnym zapyleniu, wilgotności i hałasie; inne warunki zdrowotne powinien spełniać pracownik kontrolujący zimą prawidłowość metod pracy stosowanych przy wyrębie drzew, a jeszcze inne wymagania stawiane będą pracownikowi w banku.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Warunkiem podjęcia pracy w zawodzie Inżyniera BHP jest posiadanie wykształcenia wyższego oraz 6-letniego stażu pracy w służbie BHP. Warunkiem koniecznym jest ukończenie podstawowego

Bezpieczeństwo i służby ochrony

szkolenia przewidzianego dla pracowników służb BHP. Z obowiązku odbycia takiego szkolenia zwolnieni są absolwenci szkół wyższych o specjalności „bezpieczeństwo i higiena pracy”, absolwenci studiów podyplomowych z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, a także osoby posiadające kwalifikacje określone dla inspektorów pracy.

Studium podyplomowe, z tego zakresu, o zasięgu ogólnopolskim prowadzi Instytut Nauk Ekonomiczno-Społecznych Politechniki Warszawskiej.

Sekretariat Studium Podyplomowego Ergonomii i Bezpieczeństwa Pracy: Warszawa ul. Noakowskiego 20, tel. (022) 21-03-61 wew. 65-37.

Zajęcia w systemie zaocznym trwają 2 semestry (9 trzydniowych zjazdów).

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Zawód Inżyniera BHP, a ściślej biorąc stanowisko Głównego specjalisty ds. BHP jest ukoronowaniem kariery zawodowej pracownika służby BHP w zakładzie pracy. Awans (głównie finansowy) stwarza możliwość podjęcia działalności na własny rachunek np. poprzez utworzenie firmy zajmującej się doradztwem w sprawach bezpieczeństwa pracy.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Przepisy nie stawiają ograniczeń wiekowych. Wymogi formalne – ukończenie studiów + 2 lata stażu zawodowego (warunek rozpoczęcia pracy w służbie BHP) + 6 lat pracy w służbie BHP (warunek zatrudnienia na stanowisku Gł. specjalisty ds. BHP) – sprawiają, że pracę w zawodzie Inżyniera BHP podejmują osoby w wieku dojrzałym.

ZAWODY POKREWNE

detektyw
inspektor pracy
inżynier kontroli jakości
specjalista informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej
technik BHP

LITERATURA

Fal J. G.: *Organizowanie Bezpieczeństwa Pracy*, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1980 r.

Ponadto źródłem informacji o zawodzie są periodyki zajmujące się bezpieczeństwem pracy, ochroną pracownika w procesie pracy. Zaliczamy do nich m.in.:

miesięcznik *Przyjaciel Przy Pracy* wydawany pod patronatem Głównego Inspektora Pracy. Część „Trybuna czytelników” jest poświęcona wymianie doświadczeń pracowników służby bezpieczeństwa i higieny pracy.

Miesięcznik *Atest – Ochrona Pracy* to czasopismo Naczelnej Organizacji Technicznej i Państwowej Inspekcji Pracy przeznaczone – jak piszą Autorzy – dla osób zainteresowanych sprawami bezpieczeństwa, higieny i prawa pracy.

Miesięcznik *Bezpieczeństwo Pracy – Nauka I Praktyka* wydawany przez Centralny Instytut Ochrony Pracy.

Kwartalnik *Ochrona Zdrowia Pracownika* wydawany przez Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego – czasopismo naukowo-techniczne popularyzujące zagadnienia

bezpieczeństwa i higieny pracy, przeznaczone dla kierowników, mistrzów i innych pracowników dozoru technicznego, a także służby zdrowia.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Inżynier BHP** - (2149001), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 28 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	2
Lubuskie	0
Łódzkie	2
Małopolskie	0
Mazowieckie	2
Opolskie	1
Podkarpackie	0

Podlaskie	2
Pomorskie	0
Śląskie	9
Świętokrzyskie	6
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	0

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Inżynier BHP** wynosiła 1. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Architekci, inżynierowie i pokrewni nie sklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 4205,48. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3858,32
Kujawsko-pomorskie	2984,07
Lubelskie	3161,16
Lubuskie	4137,52
Łódzkie	3508,62
Małopolskie	3704,81
Mazowieckie	5189,95
Opolskie	3809,3
Podkarpackie	2642,04

Podlaskie	-
Pomorskie	5858,18
Śląskie	4070,48
Świętokrzyskie	2558,19
Warmińsko-mazurskie	5851,87
Wielkopolskie	4275,86
Zachodniopomorskie	3734,8

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Architekci, inżynierowie i pokrewni nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 7499. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	554
Kujawsko-pomorskie	352
Lubelskie	244
Lubuskie	118
Łódzkie	350
Małopolskie	624
Mazowieckie	1680
Opolskie	188
Podkarpackie	399

Podlaskie	-
Pomorskie	413
Śląskie	1111
Świętokrzyskie	202
Warmińsko-mazurskie	270
Wielkopolskie	742
Zachodniopomorskie	186

Bezpieczeństwo i służby ochrony

INSPEKTOR PRACY

kod: 247104

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOSCI ROBOCZE

Inspektor pracy jest urzędnikiem państwowym – funkcjonariuszem Państwowej Inspekcji Pracy. Podstawowym jego zadaniem jest kontrola przestrzegania przepisów prawa pracy przez pracodawców oraz podejmowanie działań, mających na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości.

Działalność kontrolna inspektora pracy polega na obserwowaniu pracy przedsiębiorstwa, porównywaniu istniejącego stanu rzeczy z określonymi przepisami oraz na przekazywaniu informacji o stwierdzonych nieprawidłowościach kierownikom kontrolowanych zakładów.

Inspektor może podejmować decyzje wiążące dla nadzorowanego zakładu, tzn. decyzje wymuszające niektóre działania. Na kierowników nie wypełniających poleceń ma prawo nakładać kary, czyli orzekać w sprawach o wykroczenia przeciwko prawom pracownika.

Do zadań inspektora pracy należy zatem nadzorowanie i kontrolowanie przestrzegania przez pracodawców prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów dotyczących stosunku pracy, wynagrodzenia za pracę i innych świadczeń wynikających ze stosunku pracy, czasu pracy, urlopów, ochrony pracy kobiet, zatrudniania młodocianych i osób niepełnosprawnych oraz inicjowanie przedsięwzięć w sprawach ochrony pracy w rolnictwie indywidualnym.

Inspektor pracy kontroluje przestrzeganie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy już w fazie projektowania i opracowywania założeń budowy, przebudowy i modernizacji zakładów pracy, uczestniczy w przekazywaniu nowo wybudowanych lub przebudowywanych zakładów oraz sprawuje nadzór i kontrolę przestrzegania przepisów BHP przy konstruowaniu i produkcji maszyn, urządzeń i narzędzi pracy.

Bardzo ważnym zadaniem inspektora pracy jest analizowanie przyczyn wypadków przy pracy i chorób zawodowych, a także kontrolowanie, wspólnie z organami ochrony środowiska, przestrzegania przez zakłady przepisów o przeciwdziałaniu zagrożeniom dla środowiska.

Brak elementarnej wiedzy niedoświadczonych, prywatnych pracodawców na temat ciężących na nich obowiązków zapewnienia pracownikom bezpiecznych i higienicznych warunków pracy sprawia, że coraz istotniejsze znaczenie ma działalność doradcza inspektorów pracy.

Inspektor pracy wyposażony jest w uprawnienia, które umożliwiają mu realizację postawionych przed nim zadań.

Jednym z nich jest prawo wydawania nakazów, czyli zarządzeń zobowiązujących pracodawcę do usunięcia nieprawidłowości: naruszenia przepisów prawa pracy albo zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Nakaz wskazuje jaki przepis lub jaka zasada bhp została naruszona oraz ustala termin realizacji nakazanego działania. Jeżeli wyniki kontroli wskazują, że naruszenie przez pracodawcę przepisów prawa pracy powoduje bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników, inspektor pracy nakazuje wstrzymanie robót.

Inspektor pracy ma również prawo do wydania decyzji, skierowania do innych robót pracowników, zatrudnionych, wbrew obowiązującym przepisom, przy pracach im wzbronionych, szkodliwych lub niebezpiecznych.

Zakres decyzji, jakie może podejmować inspektor pracy obejmuje całą problematykę bezpieczeństwa i higieny pracy.

Duże znaczenie, dla skutecznego egzekwowania przez inspektora pracy obowiązków pracodawców względem pracowników, mają uprawnienia, polegające na orzekaniu kary grzywny wobec pracodawcy lub osoby działającej w jego imieniu.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Inspektor pracy realizuje swe zadania głównie poza macierzystym miejscem pracy, co wiąże się z koniecznością stałego odbywania podróży służbowych. Prowadzenie czynności kontrolnych wymaga przebywania zarówno w budynkach (np. hale produkcyjne, pomieszczenia magazynowe,

Bezpieczeństwo i służby ochrony

biura, sklepy, szpitale i inne pomieszczenia nieprodukcyjne) jak, na wolnym powietrzu, a w skrajnych przypadkach pod ziemią (przemysł wydobywczy).

Wiąże się to z wykonywaniem pracy w różnych warunkach, w kontakcie z wieloma szkodliwymi czynnikami, wśród których dominują: hałas, zapylenie, gwałtownie zmieniające się temperatury.

Mobilny sposób wykonywania pracy powoduje, że zagrożenia te nie mają charakteru stałego, stąd ryzyko zachorowania przez inspektora pracy na jakąś chorobę zawodową jest niewielkie.

warunki społeczne

Praca inspektora pracy ma niemal wyłącznie charakter indywidualny, a biorąc pod uwagę wydatek energetyczny, jest pracą lekką.

Dominują w niej kontakty z ludźmi. Przede wszystkim ma to miejsce podczas wykonywania czynności kontrolnych, w czasie wydawania decyzji pokontrolnych (nakaz pisemny lub ustny) czy wreszcie podczas prowadzenia postępowania w sprawach o wykroczenia przeciwko prawom pracownika.

Rodzaj czynności podejmowanych przez inspektora pracy powoduje, że kontakty te często bywają nieprzyjemne, istnieje ryzyko powstawania konfliktów z ludźmi, na ogół niezadowolonych z działań inspektora.

warunki organizacyjne

Czas wykonywania obowiązków przez inspektora pracy wynosi przeciętnie 7 godzin na dobę i zwykle zawiera się pomiędzy godzinami 8⁰⁰ i 15⁰⁰. Odstępstwo od tej zasady dotyczy sytuacji, kiedy inspektor pracy został powiadomiony o ciężkim wypadku przy pracy. Wówczas, bez względu na porę dnia i dzień tygodnia, udaje się do zakładu pracy, w którym zdarzył się wypadek.

Nadzór nad poczynaniami inspektora pracy jest praktycznie jedynie symboliczny.

Rozległy zakres uprawnień jakimi dysponuje wiąże się z odpowiedzialnością za podejmowane decyzje. Odpowiedzialność ta ma charakter zawodowy, ale często również moralny, związany z samym faktem wymierzania grzywny, czy też wysokością tej grzywny.

Cechą charakterystyczną pracy inspektora pracy są stałe wyjazdy związane z prowadzeniem działalności kontrolnej. Obecność w miejscu stałego zatrudnienia ograniczona jest do kilku dni w miesiącu.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Cechami niezbędnymi w działalności inspektora pracy jest umiejętność koncentrowania się na badanym problemie, podzielność uwagi oraz dobra pamięć pozwalająca na doskonale opanowanie przepisów.

Nieodłączną cechą inspektora pracy jest umiejętność logicznego rozumowania. Umiejętność ta jest konieczna przy analizowaniu okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy, w czasie działalności kontrolnej, podczas ustalania osób odpowiedzialnych za naruszenie uprawnień pracowniczych. Większość działań prowadzonych przez inspektora pracy dokumentowana jest na piśmie w postaci: protokołów pokontrolnych, nakazów, decyzji itp. W związku z tym potrzebna mu jest swoboda w wyrażaniu się w piśmie.

Umiejętność jasnego wypowiedzania swych myśli będzie przydatna przede wszystkim podczas działań kontrolnych, gdy niejednokrotnie inspektor pracy będzie musiał przekonać o słuszności swego stanowiska, co jest niezmiernie istotne ze względów profilaktycznych. Z tego względu bardzo ważnymi cechami inspektora pracy powinny być: umiejętność postępowania z ludźmi, łatwość nawiązywania kontaktów oraz umiejętność zrozumienia sytuacji, w jakiej znaleźli się inni.

W praktyce zawodowej inspektor pracy często spotyka się z objawami zdenerwowania, czy wręcz agresji ze strony osób, którym stawia zarzut nieprzestrzegania przepisów. Ważna jest wówczas odporność i umiejętność panowania nad własnymi emocjami.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Istotną cechą inspektora pracy jest umiejętność szybkiego przestawienia się z jednej formy działania na inną, dostosowanie się do zmiany warunków pracy, przy jednoczesnej umiejętności ścisłego przestrzegania obowiązujących przepisów i procedur.

Fakt, że w zdecydowanej większości wypadków, inspektor pracy wykonuje swe obowiązki w zakładach przemysłowych i na co dzień ma do czynienia z maszynami i urządzeniami, uzdolnienia techniczne znakomicie ułatwiają zrozumienie wielu problemów, zamiłowania naukowe pozwolą na bieżące aktualizowanie wiedzy z zakresu np. psychologii, socjologii, czy medycyny pracy, a umiejętność sprawnego prowadzenia korespondencji, czy wypełniania różnego rodzaju formularzy wydatnie ułatwi mu odpowiedzialne i skuteczne wykonywanie zawodu.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Wysokie wymagania stawiane przed inspektorem pracy sprawiają, że powinien się odznaczać bardzo dobrym stanem zdrowia.

Kandydaci zgłaszając się do Ośrodka Szkolenia PIP, który ma siedzibę we Wrocławiu, powinni przywieźć z sobą wyniki podstawowych badań laboratoryjnych, a podczas dwudniowego pobytu w ośrodku, poddawani są specjalistycznym badaniom lekarskim: okulistycznym, neurologicznym i laryngologicznym włącznie z badaniami audiometrycznymi.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Zgodnie z ustawą o Państwowej Inspekcji Pracy, inspektorem pracy może być osoba legitymująca się wykształceniem wyższym oraz posiadająca znajomość zagadnień, wchodzących w zakres działania inspekcji, co daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków służbowych. Warunkiem koniecznym jest także zdanie państwowego egzaminu przed komisją, powołaną przez Głównego Inspektora Pracy.

Kandydat na inspektora pracy nie powinien przekroczyć 30 roku życia, a w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych posiadaniem przez kandydata rzadkiej specjalizacji zawodowej, granica ta przesuwana się do 35 lat. Preferowani są kandydaci ze znajomością języka obcego.

Pierwszym etapem rekrutacji są oferty zamieszczane w prasie centralnej, terenowej, w Rejonowych Biurach Zatrudnienia i składane w wyższych uczelniach.

Kandydat zgłaszający chęć podjęcia pracy w PIP proszony jest o wypełnienie przygotowanej ankiety. Następnie odbywa się wstępna weryfikacja ankiet, mająca na celu wybranie grupy kandydatów do rozmowy z Okręgowym Inspektorem Pracy lub jego zastępcą. Przeprowadzający rozmowy z kandydatami sporządza ich krótkie charakterystyki.

Rozmowy kwalifikacyjne w Okręgu mogą być uzupełnione testami językowymi lub pracą z szeroko pojętych zagadnień ochrony pracy. Działania te służą wyłonieniu podstawowej grupy kandydatów do dalszego postępowania kwalifikacyjnego, jakie prowadzone jest w Ośrodku Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy we Wrocławiu.

Dalsza weryfikacja zgłoszeń, prowadzona jest w Głównym Inspektoracie Pracy na podstawie załączonych dokumentów.

Nie później, niż 10 dni przed terminem rozpoczęcia testów we Wrocławiu, kandydaci otrzymują informację o skierowaniu ich do postępowania kwalifikacyjnego w Ośrodku Szkolenia. Obejmuje ono: test sprawdzający umiejętność posługiwania się poprawną polszczyzną, test predyspozycji psychicznych do wykonywania zawodu inspektora pracy, rozmowę z Komisją Kwalifikacyjną.

Podczas pobytu w Ośrodku kandydaci są również poddani specjalistycznym badaniom lekarskim.

Pozytywnym zakończeniem postępowania kwalifikacyjnego jest wniosek do Głównego Inspektora Pracy o przyjęcie na stanowisko kandydata na podinspektora.

Następnie kandydat odbywa 2 letni cykl szkolenia w Ośrodku Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy im. Jana Rosnera we Wrocławiu.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Bezpieczeństwo i służby ochrony

System naboru i kształcenia inspektora pracy zakłada możliwości awansu. Po zakończeniu szkolenia w Ośrodku Szkolenia PIP i zdaniu egzaminu państwowego absolwent tej szkoły zostaje zatrudniony na stanowisku podinspektora pracy, następne etapy awansu zawodowego to inspektor pracy i wreszcie nadinspektor pracy.

Zasadą jest, że osoba kandydująca na stanowisko Okręgowego Inspektora Pracy winna mieć uprawnienia inspektora pracy, stąd też możliwy jest również awans i na to stanowisko.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Zasady rekrutacji kandydatów do zawodu inspektora pracy zakładają, że kandydat nie powinien przekroczyć 30 roku życia. Odstąpienie od tej zasady jest możliwe, gdy kandydat legitymuje się rzadką specjalizacją zawodową, ale i wówczas wiek kandydata ograniczony jest do 35 lat.

ZAWODY POKREWNE

inspektor nadzoru budowlanego,
inspektor dozoru technicznego,
inspektor kontroli skarbowej,
inspektor Państwowej Inspekcji Sanitarnej.
inspektor Najwyższej Izby Kontroli.
główny specjalista ds. bezpieczeństwa i higieny pracy

LITERATURA

Możliwość uzyskania informacji, zwłaszcza w formie popularnej, na temat zasad funkcjonowania, kompetencji i uprawnień Państwowej Inspekcji Pracy jest stosunkowo niewielka.

Ostatnie publikacje z tego zakresu to:

Rączkowski B.: *BHP w Praktyce*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp. z o.o. Gdańsk, 1996.

Grabska R.: *Rola i zadania Państwowej Inspekcji Pracy w ochronie praw i zdrowia pracujących*, Ochrona Zdrowia Pracownika nr (160)2 rok 1996 Wydawnictwo SITPH w Katowicach.

Wiele informacji o aktualnych problemach Państwowej Inspekcji Pracy jest w miesięczniku „Inspektor Pracy” wydawany staraniem Głównego Inspektora Pracy, z tym jednak że dostęp do tego periodyku jest ograniczony, bo jest on rozpowszechniany wyłącznie w obiegu wewnętrznym PIP.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Inspektor pracy Państwowej Inspekcji Pracy** - (3150202), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 449 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	46
Kujawsko-pomorskie	27
Lubelskie	30
Lubuskie	19
Łódzkie	24
Małopolskie	32
Mazowieckie	63
Opolskie	18
Podkarpackie	25

Podlaskie	11
Pomorskie	27
Śląskie	52
Świętokrzyskie	8
Warmińsko-mazurskie	20
Wielkopolskie	24
Zachodniopomorskie	23

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Inspektor pracy Państwowej Inspekcji Pracy** wynosiła 78. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	19
Kujawsko-pomorskie	6
Lubelskie	4
Lubuskie	0
Łódzkie	12
Małopolskie	1
Mazowieckie	6
Opolskie	2
Podkarpackie	2

Podlaskie	2
Pomorskie	2
Śląskie	6
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	8
Wielkopolskie	6
Zachodniopomorskie	2

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Inspektorzy bezpieczeństwa i higieny pracy wynosiło 2277,05. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2278,42
Kujawsko-pomorskie	1972,4
Lubelskie	2145,3
Lubuskie	1938,16
Łódzkie	2213,26
Małopolskie	2181,9
Mazowieckie	2668,92
Opolskie	2169,37
Podkarpackie	2035,2

Podlaskie	-
Pomorskie	2435,57
Śląskie	2324,18
Świętokrzyskie	1773,37
Warmińsko-mazurskie	2392,58
Wielkopolskie	2430,72
Zachodniopomorskie	2436,36

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Inspektorzy bezpieczeństwa i higieny pracy, wynosiła 11655. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	887
Kujawsko-pomorskie	684
Lubelskie	592
Lubuskie	301
Łódzkie	808
Małopolskie	874
Mazowieckie	1498
Opolskie	371
Podkarpackie	678
Podlaskie	-
Pomorskie	664

Śląskie	1807
Świętokrzyskie	445
Warmińsko-mazurskie	367
Wielkopolskie	1135
Zachodniopomorskie	265

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

INSPEKTOR BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY

kod: 315202

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Inspektor (Technik) bezpieczeństwa i higieny pracy zajmuje się współtworzeniem bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Może być zatrudniany na stanowiskach:

inspektor ds. bezpieczeństwa i higieny pracy,
starszy inspektor ds. bezpieczeństwa i higieny pracy,
specjalista ds. bezpieczeństwa i higieny pracy.

O tym jakie stanowisko zajmuje technik BHP decydują: wielkość zakładu pracy, rodzaj i stopień złożoności technologii produkcji, schemat organizacyjny zatrudniającej go komórki bhp.

Do zadań technika bhp należy kontrolowanie warunków pracy oraz przestrzegania, przez pracowników, zasad i przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, a następnie informowanie pracodawcy o stwierdzonych zagrożeniach i przedkładanie propozycji, mających na celu usunięcie stwierdzonych zagrożeń lub nieprawidłowości.

Co najmniej raz w roku technik bhp sporządza analizę stanu bezpieczeństwa pracy zawierając w niej propozycje rozwiązań organizacyjnych i technicznych prowadzących do poprawy warunków pracy oraz eliminacji zagrożeń dla życia lub zdrowia pracowników.

Konkurencja i postęp techniczny sprawiają, że pracodawca chcąc uzyskać lepsze wyniki ekonomiczne inwestuje, przeprowadza modernizację zakładu, czy też zmienia technologię. Zadaniem technika bhp jest w takim wypadku (już na etapie założeń i dokumentacji) zgłaszanie wniosków, dotyczących wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy, a po zakończeniu przedsięwzięcia udział w przekazywaniu użytkownikowi nowych lub modernizowanych obiektów, urządzeń produkcyjnych, a także innych urządzeń, wpływających na warunki pracy. Chodzi bowiem o realizowanie zasady, że każda zmiana warunków wytwarzania powinna jednocześnie przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa pracy.

Jednym z elementów ochrony pracowników przed zagrożeniami na stanowisku pracy jest prawidłowo opracowana instrukcja, określająca w jaki sposób pracownik powinien wykonywać swe obowiązki lub w jaki sposób bezpiecznie obsługiwać maszynę czy urządzenie. Instrukcje takie opracowują służby techniczne lub technologiczne, a rolą technika bhp jest opiniowanie tych instrukcji zwłaszcza w części określającej zasady bezpieczeństwa i higieny pracy.

W wielu wypadkach procesy technologiczne powodują, że na stanowiskach pracy występują czynniki szkodliwe dla zdrowia pracowników (np. hałas, pyły, substancje chemiczne, substancje rakotwórcze itp.). Pracodawca zobowiązany jest do zapewnienia regularnych pomiarów stężeń i natężeń tych czynników na stanowiskach pracy. Wyniki tych pomiarów zwykle trafiają do technika bhp, który je interpretuje i na tej podstawie określa rodzaj i stopień ryzyka na jakie narażeni są pracownicy.

Doświadczony pracownik służby bhp nie poprzestaje oczywiście na określeniu zagrożeń, ale potrafi doradzić (zarówno pracownikowi, jak i pracodawcy) jakie środki ochrony zbiorowej lub indywidualnej należy zastosować, by występujące ryzyko wyeliminować lub przynajmniej ograniczyć. Stałym elementem działalności technika bhp jest współpraca z lekarzem przemysłowym. Najczęściej polega ona na pomocy w organizowaniu badań lekarskich, ale częste są wspólne wizytacje stanowisk pracy i pomieszczeń socjalnych. Technik bhp razem z lekarzem przemysłowym analizuje przyczyny zachorowań na choroby zawodowe i określa działania zapobiegawcze.

Niejednokrotnie podczas badań lekarskich okazuje się, że stan zdrowia pracownika nie pozwala na zatrudnienie go na określonym stanowisku lub w konkretnych warunkach. Lekarz formułuje wówczas stosowne zalecenia, czy przeciwwskazania. Rola technika bhp polega na wyegzekwowaniu od pracodawcy, by respektowano wydane zalecenia lekarskie. Jako pracownik służby bhp ma uprawnienie pozwalające mu odsuwać od pracy osoby, dla których praca na określonym stanowisku jest szkodliwa.

Konsekwencją nieprzestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy są często wypadki przy pracy. Okoliczności i przyczyny tych wypadków ustalają dwuosobowe zespoły powypadkowe, w których wiodącą rolę odgrywa technik bhp.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Dochodzenie powypadkowe prowadzone jest w celu ustalenia okoliczności wypadku, określenia nieprawidłowości, które go spowodowały, stwierdzenia czy i jakie przepisy naruszył pracodawca oraz określenia zaleceń profilaktycznych.

Chcąc ten cel zrealizować pracownik służby bhp jest po trosze detektywem, musi szybko i bezbłędnie wykazać związki przyczynowo-skutkowe, zachowując przy tym umiar i obiektywizm. Prowadzenie dochodzenia powypadkowego wiąże się z koniecznością sporządzenia wielu dokumentów (protokół oględzin miejsca wypadku, protokoły przesłuchań poszkodowanego i świadków itp.), stanowiących podstawę do opracowania najważniejszego z nich – protokołu powypadkowego.

Po zakończeniu dochodzenia powypadkowego, technik bhp często tworzy zarządzenia, określające środki profilaktyczne, terminy ich wykonania i osoby odpowiedzialne za pełną i terminową realizację. Do obowiązku technika bhp należy prowadzenie wstępnego szkolenia pracowników, podejmujących pracę u danego pracodawcy. Prowadzenie innych form szkolenia może stanowić źródło jego dodatkowych dochodów.

Zadaniem technika bhp jest wcześniejsze sygnalizowanie nieprawidłowości w zakresie bhp i inicjowanie działań zmierzających do ich wyeliminowania. Ma to na celu uchronienie pracodawcy przed niekorzystnymi skutkami kontroli przeprowadzanych przez funkcjonariuszy państwowych organów nadzoru nad warunkami pracy. Napotkawszy nieprawidłowości w przedsiębiorstwie, mogą oni podejmować dolegliwe dla pracodawcy decyzje, począwszy od wymierzenia kary pieniężnej, a skończywszy na odsunięciu pracowników od pracy na zagrożonych stanowiskach, co w praktyce może oznaczać zaprzestanie działalności gospodarczej. Pracownik służby bhp nadzoruje realizację i terminowość wykonywania zaleceń pokontrolnych i prowadzi niezbędną korespondencję w tej sprawie.

Realizując tak szeroki zakres zadań technik bhp jest wyposażony w szereg uprawnień.

Prawo prowadzenia kontroli stanu bezpieczeństwa pracy na wszystkich stanowiskach pracy uprawnia pracownika służby bhp do występowania z zaleceniami usunięcia stwierdzonych zagrożeń. W wypadku stwierdzenia bezpośrednich zagrożeń dla zdrowia lub życia pracownika, technik ma prawo wnioskować o niezwłoczne wstrzymanie pracy maszyny, a w drastycznych sytuacjach, wstrzymanie pracy w całym zakładzie lub jego części.

Pracownik służby bhp wnioskuje do pracodawcy o ukaranie pracownika odpowiedzialnego za zaniedbanie obowiązków w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, ale także o nagradzanie pracowników wyróżniających się w działaniach na rzecz poprawy warunków pracy.

Technik bhp część dnia poświęca na czynności kontrolne na terenie zakładu, a pozostałą część dnia na sprawy administracyjno-biurowe (opracowanie dokumentacji powypadkowej, redagowanie zaleceń, prowadzenie wymaganych rejestrów, prowadzenie korespondencji itp.). Ostatnio pracownicy służby bhp wykorzystują programy komputerowe, ułatwiające gromadzenie i analizowanie wielu danych, dotyczących miejsca i warunków pracy, a od niedawna pomocne także w analizowaniu wypadków przy pracy.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy.

Technik bhp wykonuje swe obowiązki w różnych miejscach, a więc w halach produkcyjnych, warsztatach, magazynach, pomieszczeniach biurowych, na otwartej przestrzeni, a w krańcowym wypadku pod ziemią (górnictwo).

W czasie pracy jest narażony na działanie wszystkich czynników szkodliwych dla zdrowia, jakie występują na stanowiskach pracy w zakładzie. Stopień narażenia technika bhp z reguły nie wiąże się z ryzykiem zachorowania na choroby zawodowe.

warunki społeczne

Praca technika bhp ma w znacznym stopniu charakter samodzielny i indywidualny, przy czym samodzielność rośnie w miarę wspinania się po szczeblach kariery zawodowej (inspektor, starszy inspektor, specjalista, główny specjalista).

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Stałym elementem pracy służby bhp jest pośredni lub bezpośredni kontakt z ludźmi.

Kontakt pośredni polega na obserwowaniu zachowań ludzkich i stosowanych metod pracy, zaś następstwem tych obserwacji jest często kontakt bezpośredni, kiedy to pracownik służby bhp zwraca uwagę na popełnione nieprawidłowości.

warunki organizacyjne

Technik bhp pracuje z reguły 8 godzin dziennie, jednak w razie wypadku w zakładzie zobowiązany jest do przybycia na miejsce tego wydarzenia o każdej porze dnia, także w swoje dni wolne od pracy, niedziele i święta. W niektórych zakładach pracownicy służby bhp pracują tylko na rannej zmianie, w innych obowiązuje system 2 lub 3 zmianowy.

Technik bhp w dużej mierze jest pracownikiem samodzielnym, choć stopień samodzielności zależy od wielkości zakładu pracy. W małej firmie inspektor, czy specjalista bhp będzie zwykle pracownikiem samodzielnym, natomiast w większym zakładzie pracy jego poczynania będą nadzorowane przez kierownika Działu bhp.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Skuteczność technika bhp jest w znacznym stopniu uzależniona od umiejętności nawiązywania kontaktu z ludźmi, a także od zdolności argumentowania i przekonywania – np. o tym że pracownik powinien wyzbyć się nieprawidłowych nawyków, nawet gdyby początkowo miało to mu utrudnić pracę.

Spostrzegawczość pozwala na dostrzeżenie, podczas oględzin miejsca wypadku, wielu szczegółów, które mogą się okazać istotne dla prawidłowego ustalenia okoliczności wypadku. Dobra pamięć (możliwie dokładna znajomość przepisów) umożliwi podjęcie trafnej oceny zagrożenia.

Praca technika bhp wiąże się z koniecznością opracowywania wielu dokumentów (protokoły powypadkowe, protokoły pokontrolne, protokoły oględzin miejsca wypadku itp.) oraz z prowadzeniem obszernej korespondencji, a zatem cechą niezwykle przydatną w tym zawodzie jest łatwość wypowiadania się w piśmie.

Charakter pracy technika bhp zwykle nie pozwala na dokładne zaplanowanie kolejności wykonywania czynności. W praktyce częstokroć przychodzi załatwiać kilka spraw jednocześnie, co wymaga podzielności uwagi i dobrego refleksu.

Jakkolwiek pracownicy służby bhp formalnie nie ponoszą odpowiedzialności za stan bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie, to jednak zdają sobie sprawę, że ujawnienie nieprawidłowości dopiero przez kontrole z zewnątrz może powodować wątpliwości pracodawcy, czy zatrudnia właściwą osobę. Każda kontrola prowadzona przez zewnętrzne organy nadzoru to dla technika bhp sytuacja stresowa. Musi on być człowiekiem odpornym psychicznie i opanowanym.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Biorąc pod uwagę wydatkowanie energii, pracę technika bhp zalicza się do lekkich. Tym niemniej z uwagi na wykonywanie obowiązków w różnych warunkach – istotne znaczenie ma sprawność fizyczna. Innych predyspozycji fizycznych oczekuje się od technika bhp zatrudnionego w górnictwie węgla kamiennego, który będzie zmuszony do zjazdów pod ziemię, długich wędrówek po podziemnych, ciemnych, niskich chodnikach, w przeciągach, zapyleniu, wilgotności i hałasie, innych od pracownika kontrolującego zimną prawidłowość metod pracy przy wyrębie drzewa, a jeszcze inne wymagania będą stawiane technikowi bhp, zatrudnionemu w banku.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Warunkiem podjęcia pracy w zawodzie technika bhp jest posiadanie co najmniej średniego wykształcenia i ukończenie podstawowego szkolenia dla służby bezpieczeństwa i higieny pracy (w wymiarze ok. 150 godzin lekcyjnych).

Na wielu stanowiskach korzystne jest posiadanie wykształcenia technicznego, zwłaszcza gdy wyuczony zawód ułatwia poznanie niuansów stosowanej w zakładzie technologii.

Kwalifikacje uzupełniające zdobywa się zwykle na kursach szkolenia podstawowego służb bezpieczeństwa i higieny pracy. Kursy te organizowane są w ośrodkach NOT lub resortowych ośrodkach doskonalenia kadr. Funkcjonują też nieliczne szkoły pomaturalne. Kursy podstawowe dla pracowników służb bhp prowadzone są m.in. przez PROERGO – Zakład Organizacji Szkolenia i Produkcji Pomocy Dydaktycznych, 00-141 Warszawa, Aleja Jana Pawła II 36/139, tel. (022) 24-78-96),

Centralna Szkoła Związków Zawodowych, Warszawa, ul. Limanowskiego 23, tel. (022) 42-05-61 prowadzi dwusemestralne Policealne Studium Zawodowe Bezpieczeństwa i Higieny Pracy dla Pracujących.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Zatrudnienie w dużym zakładzie przemysłowym daje możliwość zajmowania coraz wyższych stanowisk – od inspektora poprzez specjalistę do stanowiska kierownika działu bhp czy głównego specjalisty.

Inspektorem ds. bezpieczeństwa i higieny pracy może być osoba posiadająca wyższe wykształcenie oraz 2-letni staż zawodowy lub osoba mająca wykształcenie średnie i 4-letni staż zawodowy.

Starszym inspektorem ds. bezpieczeństwa i higieny pracy może być osoba legitymująca się wyższym wykształceniem i 4-letnim stażem zawodowym lub średnim wykształceniem i 6-letnim stażem zawodowym.

Specjalistą ds. bezpieczeństwa i higieny pracy może być osoba posiadająca wyższe wykształcenie i 3-letni staż w służbie bhp lub średnie wykształcenie i 5-letni staż w służbie bhp.

Zdarza się też, że młodzi, wyróżniający się, pracownicy po krótkim okresie pracy w Dziale bhp, otrzymują propozycje pracy na stanowiskach mistrzów czy technologów, co wiąże się z poprawą wynagrodzenia.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

W zasadzie nie ma ograniczeń wiekowych, jakkolwiek górną granicą rozpoczęcia pracy w zawodzie wydaje się być wiek ok. 40 lat, pod warunkiem bardzo dużego doświadczenia w określonym zawodzie (np. elektryk, chemik itp.), dominującym w zakładzie pracy.

ZAWODY POKREWNE

detektyw
technik ochrony środowiska
inspektor budowlany
inżynier bhp

LITERATURA

Fal J. G.: *Organizowanie Bezpieczeństwa Pracy*, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1980 r.

Ponadto źródłem informacji o zawodzie są periodyki zajmujące się bezpieczeństwem pracy, ochroną pracownika w procesie pracy. Zaliczamy do nich m.in.:

miesięcznik *Przyjaciel Przy Pracy* wydawany pod patronatem Głównego Inspektora Pracy. Część „Trybuna czytelników” jest poświęcona wymianie doświadczeń pracowników służby bezpieczeństwa i higieny pracy.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Miesięcznik *Atest – Ochrona Pracy* to czasopismo Naczelnej Organizacji Technicznej i Państwowej Inspekcji Pracy przeznaczone – jak piszą Autorzy – dla osób zainteresowanych sprawami bezpieczeństwa, higieny i prawa pracy.

Miesięcznik *Bezpieczeństwo Pracy – Nauka I Praktyka* wydawany przez Centralny Instytut Ochrony Pracy.

Kwartalnik *Ochrona Zdrowia Pracownika* wydawany przez Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego – czasopismo naukowo-techniczne popularyzujące zagadnienia bezpieczeństwa i higieny pracy, przeznaczone dla kierowników, mistrzów i innych pracowników dozoru technicznego, a także służby zdrowia.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Technik bezpieczeństwa i higieny pracy** - (3150204), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 675 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	136
Kujawsko-pomorskie	48
Lubelskie	34
Lubuskie	23
Łódzkie	47
Małopolskie	37
Mazowieckie	31
Opolskie	22
Podkarpackie	32

Podlaskie	11
Pomorskie	20
Śląskie	119
Świętokrzyskie	50
Warmińsko-mazurskie	7
Wielkopolskie	38
Zachodniopomorskie	20

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Technik bezpieczeństwa i higieny pracy** wynosiła 11. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	5
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	1
Podkarpackie	2

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Inspektorzy bezpieczeństwa i higieny pracy wynosiło 2277,05. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2278,42
Kujawsko-pomorskie	1972,4
Lubelskie	2145,3
Lubuskie	1938,16
Łódzkie	2213,26
Małopolskie	2181,9
Mazowieckie	2668,92
Opolskie	2169,37
Podkarpackie	2035,2

Podlaskie	-
Pomorskie	2435,57
Śląskie	2324,18
Świętokrzyskie	1773,37
Warmińsko-mazurskie	2392,58
Wielkopolskie	2430,72
Zachodniopomorskie	2436,36

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Inspektorzy bezpieczeństwa i higieny pracy, wynosiła 11655. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	887
Kujawsko-pomorskie	684
Lubelskie	592
Lubuskie	301
Łódzkie	808
Małopolskie	874
Mazowieckie	1498
Opolskie	371
Podkarpackie	678

Podlaskie	-
Pomorskie	664
Śląskie	1807
Świętokrzyskie	445
Warmińsko-mazurskie	367
Wielkopolskie	1135
Zachodniopomorskie	265

Bezpieczeństwo i służby ochrony

IX.C. OCHRONA MIENIA I OSÓB

POLICJANT

kod - 3451

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Celem pracy policjanta jest ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach komunikacji publicznej i w ruchu drogowym.

Zadania, które policjant powinien wykonywać są różne w zależności od pełnionej funkcji i miejsca zajmowanego w hierarchii organizacyjnej.

W policji występują trzy rodzaje służb, tj. służba kryminalna obejmująca pionów: operacyjno - rozpoznawczy, dochodzeniowo śledczy, techniki kryminalistycznej i techniki operacyjnej; służba prewencji (w tym ruchu drogowego) oraz służba logistyczna zapewniająca środki do realizacji zadań służbom kryminalnej i prewencji (zaopatrzenie, łączność, kadry, finanse itp.).

Policjanci pionu kryminalno - dochodzeniowego zajmują się zbieraniem dowodów działalności przestępczej oraz wykonują czynności administracyjno - prawne związane z przygotowaniem procesu karno - sądowego, i wtedy współpracują z prokuraturą. Większość uzyskiwanych przez nich informacji jest tajna, co zobowiązuje ich do daleko posuniętej dyskrecji i ostrożności w ujawnianiu zgromadzonych danych. Charakter pracy wymaga gruntownej znajomości prawa cywilnego i karnego, a także pewnej biegłości w wykonywaniu czynności urzędniczych.

Pion prewencji obejmuje dzielnicowych utrzymujących kontakt ze społecznością lokalną, policjantów ruchu drogowego dbających o ład i bezpieczeństwo na drodze, oddziały prewencji patrolujące wyznaczone rejony miasta, a także specjalistów-policjantów dyżurnych przyjmujących zgłoszenia spraw wymagających interwencji policji i przekazujących zlecenia patrolom i wyspecjalizowanym oddziałom prewencji. Szczegółowy zakres zadań policjantów poszczególnych służb pionu prewencji wygląda następująco. Patrole piesze i załogi radiowozów patrolują poszczególne rejony miasta nie dopuszczając do zakłóceń ładu i porządku publicznego, zatrzymują sprawców wykroczeń i przestępstw na gorącym uczynku, zabezpieczają miejsca w których dokonano przestępstwa, a także odpowiadają za ochronę imprez masowych takich jak: mecze, festyny itp. Funkcjonariusze ruchu drogowego reagują na wykroczenia drogowe, legitymują kierowców i udzielają im poleceń co do sposobu użytkowania drogi i pojazdu, sprawdzają stan techniczny, wyposażenie i masę pojazdu, kontrolują trzeźwość kierowców, udzielają pierwszej pomocy ofiarom wypadków.

Pion specjalistyczny obejmuje specjalistów różnych dziedzin wspomagających działalność pozostałych pionów policji. Do pionu specjalistycznego należą między innymi: oddziały antyterrorystyczne, saperzy, informatycy, technicy łączności, eksperci w dziedzinie szczegółowych zagadnień kryminalistyki. Specjaliści wzywani są w sytuacjach wymagających działań, których wykonanie przekracza kompetencje i kwalifikacje policjantów znajdujących się na miejscu zdarzenia. Zadania i czynności wykonywane przez funkcjonariuszy policji regulowane są Ustawą o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 roku („Dziennik Ustaw RP” nr 30 poz. 179) oraz nowelizacją tej ustawy z dnia 21 lipca 1995 roku, a także rozporządzeniami Ministra Spraw Wewnętrznych i Rady Ministrów. Dokumenty te określają również rolę policji w zakresie współdziałania z policjami innych państw oraz organizacjami międzynarodowymi

Środowisko pracy

materiałne środowisko pracy

Policjant pracuje w różnych miejscach: patroluje teren dbając o ład i porządek publiczny, podejmuje działania profilaktyczne (np. organizuje spotkania w szkołach i rozmawia z rodzinami patologicznymi), a także dokonuje interwencji w miejscach zdarzeń przestępczych.

Praca ta może być uciążliwa, wymaga bowiem bezwzględnego dostosowania się do panujących warunków, np. policjant ruchu drogowego narażony jest na hałas oraz długotrwałe przebywanie w powietrzu zanieczyszczonym pyłami i gazami; technik kryminalistyczny narażony jest na kontakt

Bezpieczeństwo i służby ochrony

z wieloma szkodliwymi czynnikami, takimi jak substancje alergenne, materiały i substancje zakaźne, trujące i wybuchowe, różnego rodzaju promieniowanie, pole elektromagnetyczne.

warunki społeczne

Praca policjanta w zależności od wykonywanych zadań ma charakter indywidualny lub zespołowy. Praca w terenie ze względu na bezpieczeństwo wymusza wykonywanie czynności służbowych w zespołach co najmniej dwuosobowych. Tak pracują policjanci oddziałów prewencji tworzący patrole piesze, załoga radiowozu, policjanci drogówki i pracownicy operacyjni pionu kryminalno - dochodzeniowego.

Samodzielne wykonywanie pracy dotyczy głównie czynności administracyjno - urzędniczych wykonywanych w budynkach komend i komisariatów oraz w laboratoriach kryminalistycznych.

W czasie pracy policjant utrzymuje stały kontakt z innymi ludźmi: odpowiada na pytania, udziela rad, wskazówek i wyjaśnień, konsultuje sposób prowadzenia przez siebie spraw ze współpracownikami i przełożonymi, przeprowadza wywiady i rozmowy profilaktyczne, a także styka się z ofiarami wypadków i zdarzeń przestępczych, prowadzi przesłuchania osób podejrzanych i świadków przestępstw.

Ze względu na tak częste i intensywne kontakty z ludźmi praca policjanta niesie ze sobą możliwość powstawania konfliktów. Istotne jest także i to, że policjant reaguje często w momencie naruszenia prawa i sama sytuacja charakteryzuje się wówczas rozbieżnością interesów obu stron.

warunki organizacyjne

Policjant pracuje w zasadzie 8 godzin dziennie, a w uzasadnionych wypadkach nawet 10 - 12 godzin.

Większość funkcjonariuszy (z wyjątkiem specjalistów, których godziny pracy zwykle są stałe) pracuje w systemie zmianowym (również w niedziele i święta), zgodnie z planem ustalonym wcześniej przez przełożonego. Ze względu na konieczność dostosowania czasu pracy do potrzeb, plan ten jest często zmieniany. Praca odbywa się zatem w dzień i w nocy.

W wypadku niektórych pionów (głównie prewencji) szczególny nacisk położony jest na pracę w godzinach późnowieczornych i nocnych, co spowodowane jest szczególnym zagrożeniem ładu i porządku publicznego w tym czasie.

Policjant wykonuje swoje obowiązki w mundurze, chyba, że charakter zadania wymaga pracy w ubraniu cywilnym.

Praca w tym zawodzie jest ściśle nadzorowana; w trakcie odpraw kierownicy działów rozdzielają zadania i rozliczają z ich wykonania. Ponadto w czasie służby w terenie funkcjonariusze utrzymują stały kontakt ze swoimi jednostkami zdając relacje z przebiegu służby i przyjmują kolejne rozkazy.

Praca policjanta wiąże się z odpowiedzialnością zawodową (możliwość odbioru prawa do wykonywania zawodu w wypadku naruszenia obowiązujących przepisów i zasad), społeczno - moralną (za rzetelność dokonywanych interwencji i skutki swoich działań), odpowiedzialnością za bezpieczeństwo i zdrowie ludzi, finansową (w wypadku konieczności rozliczania się z nałożonych mandatów) oraz odpowiedzialnością za wykorzystywane w trakcie pracy wyposażenie i urządzenia.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Policjant musi odznaczać się przede wszystkim umiejętnością nawiązywania kontaktu z innymi ludźmi oraz prowadzenia rozmowy w sposób gwarantujący uzyskanie potrzebnych mu informacji. Ma umieć postępować z ludźmi zwracającymi się do niego z prośbą o pomoc, radę, informacje - wskazane jest zatem posiadanie dużej wiedzy ogólnej popartej doświadczeniem. Pracując najczęściej w zespole policjant musi odznaczać się umiejętnością współpracy, współdziałania i tolerancją wobec przekonań i postaw innych osób. Pożądana jest także wrażliwość na problemy innych, zdolność wejścia w położenie innych osób i wczucia się w ich potrzeby.

Ze względu na specyfikę służby i dyscyplinę pracy konieczna jest umiejętność bezwzględnego podporządkowania się narzuconym regułom działania i rozkazom przełożonych.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Praca policjanta jest niebezpieczna, bowiem niejednokrotnie wiąże się z koniecznością narażania zdrowia i życia, stąd wymaga ona odwagi i gotowości podjęcia ryzykownego działania.

Policjant często zmuszony jest do szybkiego podjęcia trafnej decyzji, dlatego powinna cechować go łatwość zmiany kierunku i metod działania oraz szybkie tempo pracy. Działa często w sytuacjach wymagających dużej odporności psychicznej, takich jak wypadki drogowe czy oględziny zwłok, stąd też musi panować nad swoimi reakcjami emocjonalnymi, cechować się opanowaniem i zrównoważeniem.

W pracy operacyjnej konieczna jest dokładność i skrupulatność w gromadzeniu informacji i wykonywaniu czynności procesowych.

Policjanci pełniący funkcje kierownicze muszą ponadto odznaczać się umiejętnością planowania działań podległych im funkcjonariuszy, samodzielnością, dużą wiedzą i doświadczeniem w pracy operacyjnej, a także pewną autorytatywnością.

Ze względu na charakter czynności policjant powinien mieć wiele sprawności sensomotorycznych, takich jak: spostrzegawczość, szybki refleks przydatny w momencie bezpośredniego zagrożenia, koordynacja wzrokowo - ruchowa. Cechy te pozwalają dokonać trafnej oceny sytuacji i podjąć skuteczne działanie.

Policjant kierujący radiowozem musi mieć dobry wzrok, rozróżniać barwy, mieć dobre widzenie głębi umożliwiające ocenę odległości zbliżających się pojazdów i zdolność widzenia o zmroku, co umożliwia bezpieczne prowadzenie pojazdu uprzywilejowanego.

Uzdolnienia techniczne przydają się w pracy na stanowiskach, na których wykorzystywany jest specjalistyczny sprzęt i oprzyrządowanie.

Każdy policjant musi umieć jasno i poprawnie formułować wypowiedzi - zdając relację z wykonanych zadań, pisząc raport czy prowadząc korespondencję.

Policjant ma obowiązek zachowania w tajemnicy uzyskanych informacji, jak również sposobów i metod pracy operacyjnej, stąd musi cechować się lojalnością i dyskrecją.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca policjanta jest zaliczana do prac średnio ciężkich. Największe znaczenie w tym zawodzie ma ogólna dobra sprawność fizyczna, sprawność układu kostno- stawowego i układu mięśniowego.

Istotna jest także sprawność narządu wzroku, słuchu i węchu, (ze względu na konieczność dokonywania oględzin oraz prowadzenia obserwacji podczas pracy w rejonie i w trakcie dochodzenia), a także sprawność narządów równowagi (np. w trakcie ręcznego kierowania ruchem).

Praca wymaga bardzo dobrego ogólnego stanu zdrowia. Każde schorzenie znacznie upośledzające sprawne funkcjonowanie organizmu stanowi bezwzględne przeciwwskazanie do wykonywania tego zawodu.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Osoba ubiegająca się o przyjęcie do policji musi mieć co najmniej średnie wykształcenie, a w wypadku niektórych specjalistów wymagane jest wykształcenie wyższe i określona specjalizacja. W policji chętnie zatrudniani są absolwenci wyższych studiów, zwłaszcza prawa i informatyki. Osoby takie są przyjmowane na ogólnie przyjętych zasadach, lecz po przeszkoleniu podstawowym są kierowane na 10 miesięczny kurs do WSP w Szczytnie, po ukończeniu której uzyskują stopień oficerski.

Jedyną szkołą specjalistyczną kształcąca policjantów jest Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie przygotowująca kadre do działań na stanowiskach oficerskich. O przyjęcie do tej szkoły można ubiegać się po zdaniu egzaminu maturalnego.

Wyższa Szkoła Policji

12-100 Szczytno, ul. Świerczewskiego 111.tel. (0-885) 432-21 do 26

Policjanci już wcieleni do służby szkoleni są w ośrodkach szkolenia policji i szkołach podoficerskich.

W zależności od stanowiska, na którym ma pracować osoba ubiegająca się o przyjęcie do policji wymagane są pewne dodatkowe kwalifikacje. Kandydaci do służby w służbie ruchu drogowego

Bezpieczeństwo i służby ochrony

zobowiązani są posiadać prawo jazdy kat. A , B, w wypadku zaś specjalistów niezbędna może okazać się znajomość języków obcych. Każda osoba ubiegająca się o przyjęcie do pracy w policji musi ponadto przejść szczegółowe badania lekarskie, badania psychologiczne (obejmujące określenie profilu cech osobowościowych i poziomu zdolności intelektualnych) i w większości wypadków zaliczyć test sprawności fizycznej.

Możliwość awansu w hierarchii zawodowej

W pracy policjanta istnieją dwie możliwości rozwoju kariery zawodowej uzależnione od stopnia zaangażowania, ilości poprawnie dokonanych interwencji, opinii bezpośrednich przełożonych oraz stopnia opanowania wiedzy niezbędnej do pracy w resorcie.

Awans w hierarchii zawodowej osiąga się na drodze obejmowania coraz wyższych stanowisk służbowych (na szczeblu komisariatu, komendy rejonowej, komendy wojewódzkiej i Komendy Głównej Policji) oraz uzyskiwania nominacji na kolejne wyższe stopnie policyjne (posterunkowy, starszy posterunkowy, sierżant, starszy sierżant, aspirant, podkomisarz, komisarz, nadkomisarz, podinspektor, inspektor, nadinspektor, generalny inspektor).

Mianowanie na kolejny wyższy stopień następuje stosownie do zajmowanego stanowiska służbowego oraz w zależności od opinii służbowej.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W tym zawodzie górna granica wieku osób przyjmowanych do pracy wynosi w zasadzie 35 lat. Wyjątek stanowią osoby o szczególnych kwalifikacjach (specjaliści różnych dziedzin) i wówczas granica wieku nie jest ściśle określona.

ZAWODY POKREWNE

detektyw
agent ochrony mienia i osób
strażnik miejski
strażnik więzienny
strażak

LITERATURA

Gazeta policyjna - dwutygodnik wydawany przez Komendę Główną Policji.

Magazyn Kryminalny 997 - dwutygodnik wydawany przez Komendę Główną Policji.

Przegląd Policyjny - kwartalnik wydawany przez WSPol Szczytno.

Cichorz T., Komar A ., *Socjologia dla policjantów*, WSPol Szczytno 1996.

Kajzer B., *Historia służb policyjnych*, WSPol, Szczytno 1996.

Roga M., *Policja w społeczeństwie okresu przejściowego*, WSPol, Szczytno 1995.

Wybrane zagadnienia etyki Policji (praca zbiorowa), WSPol, Szczytno 1995.

Klasyfikacja zawodów i specjalności, tom V, zeszyt 3, Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej (s. 328-332).

Klasyfikacja zawodów i specjalności, tom III, (s. 153-155).

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Policjant** - (34501), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 564 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	55
Kujawsko-pomorskie	41
Lubelskie	47
Lubuskie	21
Łódzkie	23
Małopolskie	20
Mazowieckie	80
Opolskie	10
Podkarpackie	25

Podlaskie	13
Pomorskie	34
Śląskie	98
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	39
Wielkopolskie	22
Zachodniopomorskie	33

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Policjant** wynosiła 21. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	4
Lubelskie	5
Lubuskie	1
Łódzkie	0
Małopolskie	1
Mazowieckie	1
Opolskie	2
Podkarpackie	0

Podlaskie	1
Pomorskie	0
Śląskie	6
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Policjanci i pokrewni wynosiło 2448,98. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	2058,79
Lubelskie	2480,33
Lubuskie	2148,61
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	2916,94
Opolskie	2502,6
Podkarpackie	2273,85

Podlaskie	0
Pomorskie	3450,17
Śląskie	3643,49
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	2170,43
Wielkopolskie	2288,81
Zachodniopomorskie	2060,4

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Policjanci i pokrewni, wynosiła 331. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	15
Lubelskie	25
Lubuskie	60
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	24
Opolskie	20
Podkarpackie	30

Podlaskie	0
Pomorskie	18
Śląskie	29
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	10
Wielkopolskie	22
Zachodniopomorskie	78

Bezpieczeństwo i służby ochrony

DETEKTYW (PRYWATNY)

kod: 515901

inne nazwy zawodu:

zadania i czynności robocze

Zadaniem detektywa jest zdobywanie i gromadzenie informacji na użytek klienta. Informacje te dotyczyć mogą zarówno osób prywatnych (np. ustalenie miejsca pobytu osoby zaginionej, **inwigilacja** itp.), jak i przedsiębiorstw i firm (np. stwierdzenie stanu zadłużenia firmy, wartości majątku trwałego itp.).

Obszar działania prywatnego detektywa jest bardzo szeroki, dlatego w zawodzie tym konieczna jest specjalizacja. W chwili obecnej jednak - z uwagi na stosunkowo niewielkie jeszcze zapotrzebowanie na usługi czysto detektywistyczne - większość firm z tej branży łączy działalność detektywistyczną z usługami ochroniarskimi i przyjmuje każde możliwe zlecenie, z którym zwróci się do nich klient.

Do spraw najbardziej typowych, którymi zajmuje się dziś prywatny detektyw, należą rodzinne. Zgłaszają się z nimi osoby, które z jakichś względów nie mają zaufania do swych bliskich. Najczęściej chodzi o udowodnienie zdrady małżeńskiej, sprawy spadkowe i związane z rozdziałem majątku itp. Wymienić należy także sprawy alimentacyjne i związane z tym poszukiwanie osób uchylających się od ich płacenia, ustalenie wysokości ich zarobków itp.

Przy tego rodzaju zleceniach zadaniem detektywa jest zebranie informacji poprzez wywiad środowiskowy lub prowadzenie systematycznej obserwacji danej osoby przez określony czas. Oprócz dokładnych zapisków ważny jest również dowód rzeczowy. Może nim być np. sfałszowany dokument, zdjęcie śledzonej osoby w różnych miejscach i sytuacjach, taśma magnetofonowa lub wideo itp.

Dziedziną stwarzającą prywatnemu detektywowi ogromnie szerokie pole działania jest **wykrywanie oszustw**, pomysłowość oszustów jest bowiem nieograniczona: pozorowane bywają zarówno kradzieże z włamaniem, jak i rozboje, zgwałcenia, a także wypadki drogowe w celu wyłudzenia od firmy ubezpieczeniowej odszkodowania.

Podstawowe znaczenie dla wykrycia oszustwa ma weryfikacja informacji, zwłaszcza przekazywanych przez rzekomo pokrzywdzonego. Weryfikację tę rozpoczyna się od sprawdzenia informacji dotyczących całej drogi rzekomego przestępstwa. Następnie przeprowadza się szczegółową analizę możliwości dokonania przestępstwa w takich konkretnych warunkach, jakie opisał rzekomo pokrzywdzony. Dokładnie bada się również wszystkie dowody rzeczowe, zwłaszcza ich autentyczność, jak również sytuację materialną rzekomo pokrzywdzonego. Najczęściej bowiem motywem działania oszusta jest chęć zdobycia gotówki.

Większość biur i agencji detektywistycznych prowadzi dziś sprawy z zakresu tzw. **wywiadowni gospodarczej**. Do zadań detektywa zajmującego się tą grupą problemów należy sprawdzanie wiarygodności firm i osób. Ustalając wiarygodność osoby, detektyw zbiera informacje na temat jej stanu posiadania, zwracając uwagę zwłaszcza na finansowe zobowiązania tej osoby wobec jej partnerów. Potrzebne informacje detektyw gromadzi w trakcie wywiadów środowiskowych w miejscach pracy i zamieszkania interesującej go osoby.

Sprawdzenie wiarygodności firm polega natomiast na zbieraniu bardzo dokładnych informacji o właścicielu firmy (stan rodzinny, finansowy, funkcje kierownicze, posiadany majątek, stan zdrowia itp.), samej firmie (rodzaj firmy, majątek trwały, kapitał zakładowy, obroty, sytuacja podatkowa, kontakty zawodowe krajowe i zagraniczne itp.) oraz dotychczasowej działalności handlowej lub przemysłowej (okres działalności, osiągnięte wyniki, stan wypłacalności, ewentualne zadłużenie, spory sądowe itp.).

Innym obszarem zagadnień, którymi może zajmować się detektyw, jest **rewindykacja należności**. Jej celem jest doprowadzenie do zwrotu długu (mienia lub pieniędzy) wierzycielowi przez dłużnika. Zadaniem detektywa jest zebranie dowodów świadczących o istnieniu nie spłaconego długu oraz przeprowadzenie negocjacji pomiędzy stronami konfliktu i przekonanie dłużnika do polubownego załatwienia sprawy.

Zdarza się również, że firmy detektywistyczne prowadzą sprawy kryminalne, choć ten zakres działalności jest mniejszy. Sprawy takie trafiają do tych firm z reguły wtedy, gdy po umorzeniu sprawy przez prokuratora z powodu niewykrycia sprawcy przestępstwa poszkodowany lub jego

Bezpieczeństwo i służby ochrony

rodzina decydują się na podjęcie prywatnego dochodzenia. Detektyw staje wówczas przed bardzo trudnym zadaniem - jest zdany praktycznie tylko na siebie (policja raczej niechętnie dzieli się informacjami, które zdobyła w danej sprawie). Podejmując się tego rodzaju zadania, detektyw musi się więc dobrze zastanowić się, czy mu się sprostają: trzeba bowiem samemu zebrać dowody z miejsca przestępstwa, ustalić świadków zdarzenia, przesłuchać ich, przyjąć najbardziej prawdopodobną wersję śledczą i dążyć do jej udowodnienia.

Do spraw kryminalnych, którymi najczęściej zajmują się prywatni detektywi, należą poszukiwania skradzionych samochodów.

Głównym „narzędziem pracy” prywatnego detektywa jest jego intelekt, umiejętność analizowania faktów, wyciągania wniosków, budowania hipotez i wersji dochodzeniowych. W pracy bardzo mu się przydaje aparat fotograficzny, magnetofon (dyktafon), mała kamera wideo. Niezbędny jest również samochód, zarówno do szybkiego przemieszczania się, jak i wykorzystywania np. śledzenia osoby, którą się aktualnie interesuje.

Na wyposażenie biura prywatnego detektywa powinny składać się: maszyna do pisania lub komputer, telefon, telefax. Przydatna jest również kserokopiarka.

Z uwagi na charakter wykonywanych zadań (niejednokrotnie niebezpiecznych, zagrażających życiu lub zdrowiu) prywatny detektyw - dla własnego bezpieczeństwa - powinien starać się o pozwolenie na posiadanie broni palnej (pistolet, rewolwer).

Środowisko pracy

materialne środowisko pracy

Detektyw pracuje w różnych miejscach, m.in. mieszkaniach prywatnych, sklepach, szpitalach, kawiarniach, hotelach, samochodach, jak również i na wolnym powietrzu; zależy to od realizowanej sprawy. Z racji wykonywanego zawodu detektyw może mieć pewne kłopoty z układem krążenia, nadciśnieniem tętniczym czy zaburzeniami funkcji narządu ruchu.

W czasie wykonywania zadań narażony jest na bezpośredni kontakt z przestępcą, co w ekstremalnych sytuacjach może okazać się dla niego niebezpieczne.

Prywatny detektyw często również znajduje się w sytuacjach wymagających dużej cierpliwości i odporności fizycznej, np. w przypadku konieczności prowadzenia kilkugodzinnej obserwacji jakiejś osoby, w różnych warunkach atmosferycznych i różnych miejscach.

warunki społeczne

Detektyw prywatny pracuje głównie samodzielnie. Sam analizuje materiały, dokumenty, ustala kolejność działań, sposób uzyskania informacji itp.

Podczas pracy ma ciągły kontakt z innymi ludźmi: zbiera informacje, negocjuje warunki, przeprowadza wywiady środowiskowe, konsultuje, reprezentuje innych, udziela rad, ochrania i świadczy wiele innych usług, w zależności od charakteru prowadzonej sprawy.

Kontakty z ludźmi w tym zawodzie są niezbędne i bardzo intensywne, niosą jednak pewne ryzyko konfliktów. Nikt bowiem nie lubi ingerowania w swoje sprawy, zbytniego zainteresowania - zwłaszcza gdy dana osoba wie, że działa na pograniczu prawa lub niezgodnie z prawem.

warunki organizacyjne

W zawodzie prywatnego detektywa nie ma stałych godzin pracy. Czas poświęcony na wykonanie zadania zależy od realizowanej aktualnie sprawy, tak więc praca może trwać równie dobrze kilka, jak i kilkanaście godzin na dobę, w dzień, w nocy, w dni powszednie i święta; łączy się z wyjazdami w teren.

Jeśli prowadzi jednoosobową firmę, o wszystkim decyduje sam. Jeśli zaś jest zatrudniony w firmie, to i tak ma dużo swobody przy wykonywaniu zlecenia. Jedyne formalnie nadzorowany jest przez swojego szefa, a nadzór ten dotyczy wyboru głównych celów i zadań.

wymagania psychologiczne

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Niezbędną, a zarazem podstawową cechą prywatnego detektywa jest umiejętność nawiązywania kontaktu z ludźmi. Od tego, jak zaprezentuje się w rozmowie z obcym człowiekiem - czy wzbudzi jego zaufanie - w dużym stopniu zależy ilość i jakość zdobytych informacji.

Detektyw pracuje w różnych środowiskach, wśród ludzi o różnym poziomie intelektualnym, różnych charakterach i temperamentach. Powinna go więc cechować umiejętność porozumiewania się oraz empatia, czyli umiejętność dostrzegania problemów innych osób i współodczuwania. Ta cecha z pewnością znacznie ułatwia kontakt z rozmówcą.

Detektywa powinna cechować także spostrzegawczość oraz umiejętność logicznego myślenia, kojarzenia faktów i wyciągania poprawnych wniosków na podstawie zebranego materiału. Siła detektywa - jak napisał znawca problematyki tego zawodu, prof. Tadeusz Hanausek - nie tkwi w jego pistolecie, ale inteligencji, wiedzy, umiejętności podejmowania szybkich i trafnych decyzji. To wszystko jednak przychodzi z czasem, wraz z nabywanym doświadczeniem.

Inną niezbędną w zawodzie cechą jest dobra pamięć (nie zawsze można szybko zanotować jakiś fakt, czasami wyjęcie notesu czy magnetofonu może spotkać się z ostrym sprzeciwem, a nawet próbą odebrania go). Poza tym detektyw powinien być dokładny i skrupulatny w zbieraniu materiału dowodowego i musi być zdolny do pracy w różnych warunkach: atmosferycznych (w deszcz, mróz, upał), monotonicznych (np. kilkugodzinna obserwacja z ukrycia), uciążliwych bądź też nieprzyjemnych warunkach środowiskowych.

Niewątpliwie w niektórych sytuacjach będzie mu potrzebna odwaga (reakcje indagowanych osób nie zawsze są przyjazne), wytrwałość i cierpliwość, kiedy np. przyjdzie mu wertować setki dokumentów i tomy akt w jakiejś sprawie.

Niezbędna w zawodzie detektywa jest zdolność do prawidłowego postrzegania wartości moralnych i bezwzględne ich przestrzeganie. Chodzi o takie wartości, jak uczciwość, lojalność, sprawiedliwość, wrażliwość na krzywdę ludzką, poszanowanie godności człowieka, szlachetność. Do tych ważnych przymiotów należy również dyskrecja (detektyw nie może on wykorzystywać posiadanych informacji do innych celów, jak tylko do rozwiązania konkretnej sprawy). Detektywa obowiązuje również bezwzględne zachowanie tajemnicy zleceniodawcy, nawet wówczas, kiedy przestanie pracować w tym zawodzie. Tajemnicę może ujawnić tylko w sytuacjach wyraźnie określonych prawem.

wymagania fizyczne i zdrowotne

Praca w zawodzie detektywa zalicza się do lekkich. Wysilek fizyczny jest na ogół niewielki, ponieważ czynności detektywa angażują głównie intelekt i zmysły.

Ponieważ detektyw pracuje w ruchu (np. śledzi wskazaną osobę, „wydeptuje ścieżki” do świadków, odwiedza różne instytucje i urzędy itp.), duże znaczenie ma dobra ogólna sprawność fizyczna, a w szczególności sprawność układu kostno-stawowego i układu mięśniowego. Niezbędny w tej profesji jest również dobry wzrok, słuch i węch.

Z uwagi na wymagania fizyczne i zdrowotne, którym sprostać musi kandydat na detektywa, nie istnieje możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych w tym zawodzie.

Kandydat do zawodu musi być także zdrowy psychicznie.

warunki podjęcia pracy w zawodzie

Kandydat do zawodu prywatnego detektywa powinien legitymować się co najmniej średnim wykształceniem. Znacznie łatwiejszy start będą jednak mieli absolwenci szkół wyższych, w szczególności takich kierunków, jak: prawo, ekonomia, informatyka, bankowość.

W Polsce nie ma szkół, które kształciłyby kandydatów do zawodu. Tę lukę starają się wypełnić prywatni organizatorzy szkoleń i kursów dla przyszłych agentów ochrony osób i mienia. W programach zajęć znajdują się m.in. zagadnienia z zakresu działalności detektywistycznej. Szkolenia trwają z reguły od 4 miesięcy do 2 lat. Zajęcia odbywają się zazwyczaj dwa razy w tygodniu. Słuchaczem może zostać każdy, kto ukończył 18 lat i ma średnie wykształcenie.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

We wszystkich działających w Polsce ośrodkach zdobywanie kwalifikacji agenta ochrony i detektywa jest odpłatne. Koszt szkolenia zależy od programu, a co za tym idzie - czasu trwania nauki. W przypadku studium firmy „Sekuritas” koszt ten zamyka się kwotą 1100 złotych.

Po skończeniu kursu i złożeniu egzaminu słuchacz otrzymuje świadectwo, które upoważnia go do ubiegania się o koncesję MSW na prowadzenie własnej firmy ochroniarsko-detektywistycznej.

Największe szanse na zatrudnienie mają osoby z pewnym doświadczeniem w zakresie bezpieczeństwa publicznego oraz walki z przestępczością, a więc byli policjanci, prokuratorzy, adwokaci, strażnicy miejscy.

W chwili obecnej działa w kraju tylko 9 ośrodków niepaństwowych, przygotowujących do zawodu prywatnego detektywa. Są one skupione w pięciu miastach wojewódzkich: Warszawie, Krakowie, Lublinie, Kielcach i Łomży.

Problemy z rozpoczęciem nauki nie ma żadnych - potrzebne jest jedynie zaświadczenie o niekaralności i pieniądze na opłacenie czesnego (można w ratach).

Przy naborze kandydatów nie ma egzaminów wstępnych. Słuchaczem może zostać każdy, kto ukończył szkołę średnią (zawodową lub ogólnokształcącą).

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie detektywa nie ma możliwości awansu w znaczeniu osiągania coraz wyższych stopni w hierarchii organizacyjnej. Awansem może być natomiast dorobienie się marki dobrego detektywa lub założenie własnej agencji detektywistycznej.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie detektywa mogą podjąć pracę również osoby starsze, pod warunkiem jednak, że mają doświadczenie w tego typu pracy oraz wykazują dobry stan zdrowia i sprawność umysłową.

Górna granica wieku nie powinna jednak przekraczać 50 roku życia.

ZAWODY POKREWNE

agent ochrony mienia i osób
prokurator
adwokat
dziennikarz
strażnik miejski

LITERATURA

Hanausek T., Prywatny detektyw. Poradnik zawodu,
Polski Dom Wydawniczy „Ławica” 1992
Grzeszyk Cz. (red.), Vademecum agenta ochrony i detektywa,
Wyd. „Crimen” 1996
Nowicki Z., Jak chronić. Poradnik dla agenta ochrony,
Wyd. „Bellona” 1994
Kędra E. (red.), Vademecum agenta i agencji ochrony,
Wyd. „Bellona” 1995

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Detektyw** wynosiła 29. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	14
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	15
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Funkcjonariusze ochrony państwa wynosiło 5614. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	5614
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Funkcjonariusze ochrony państwa, wynosiła 7. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	7
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Bezpieczeństwo i służby ochrony

PRACOWNIK OCHRONY MIENIA I OSÓB

kod: 515902

inne nazwy zawodu: agent ochrony

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy agenta ochrony mienia i osób jest chronienie powierzonych mu obiektów bądź osób przed atakami z zewnątrz. Ochroniając konkretną osobę, agent zapobiega utracie przez nią zdrowia lub życia. Strzegąc mienia nie pozwala na jego kradzież lub zniszczenie. W zawodzie tym istnieje specjalizacja, choć pracownicy mogą zajmować się różnymi zleceniami.

Najliczniejszą grupę wśród agentów ochrony stanowią **agenci ochrony mienia**. Pilnują oni, aby na teren powierzonych im opiece obiektów, takich jak: sklepy, fabryki, magazyny i składy towarów, parkingi, osiedla i szkoły nie dostały się osoby niepowołane. Strzegą obiektu przed włamaniem i kradzieżą jak również przed wszelkiego rodzaju zniszczeniem. Często współpracują z policją i strażą miejską. Są zobowiązani do odpierania ataków na chroniony obiekt, mogą także powiadomić o zagrożeniu grupę interwencyjną swojej agencji lub policję za pomocą urządzeń telekomunikacyjnych, takich jak telefon przewodowy lub komórkowy czy nadajnik krótkofalowy. Są uzbrojeni w broń gazową lub palną, jednak nie mają żadnych specjalnych uprawnień (takich jak policja) związanych z jej użytkowaniem. Za zranienie lub zabicie intruzów odpowiadają więc na zasadach kodeksu karnego i kodeksu wykroczeń, jak wszyscy obywatele. Pracują samodzielnie lub zespołowo w trzy-, cztery- lub pięcioosobowych grupach, w których obowiązuje podział zadań i bezwzględne posłuszeństwo poleceniom kierownika grupy.

Druga liczna grupa, w omawianym zawodzie to **agenci ochrony osób** (ang. bodyguards). Ich zadaniem jest trwające 24 godzinny na dobę czuwanie nad bezpieczeństwem powierzonej im opiece osoby - najczęściej osobistości życia publicznego lub szefa dużej firmy. Zadaniem agenta jest podążanie za tą osobą wszędzie, dokądkolwiek ona się udaje - a więc towarzyszenie jej zarówno podczas pracy jak i w czasie wolnym. Zadanie to należy wykonywać w miarę dyskretnie, stąd agenci ochrony osób rzadko noszą mundury. Muszą umieć dostosować się do każdej sytuacji, np. wmieszać się w uliczny tłum jak również „zniknąć” na eleganckim przyjęciu. Podobnie jak agenci ochrony mienia, często narażają własne życie i zdrowie podczas wykonywania swoich zadań, i tak jak oni, za użycie broni lub zranienie przeciwnika odpowiadają na ogólnych zasadach. Praca wiąże się nieraz z wielogodzinnym oczekiwaniem w samochodzie lub na ulicy, w różnych warunkach atmosferycznych, dlatego konieczna jest umiejętność znoszenia monotonii i odporność fizyczna.

Kolejna dziedzina pracy agentów ochrony mienia i osób to **ochrona konwojów**. Zadanie wykonywane jest na zlecenie firm ekspediujących wartościowe przesyłki - przeważnie chodzi o przewóz pieniędzy z i do banków. Agenci zajmujący się osłanianiem konwojów to zwykle zaufani, długoletni pracownicy agencji ochrony. Zobowiązani są posiadać broń palną (uzyskują specjalne zezwolenie na broń do konwojowania środków pieniężnych), choć za jej użycie odpowiadają na ogólnych zasadach kodeksu karnego i kodeksu wykroczeń. Do konwojowania używa się zwykle specjalnych pojazdów, choć zdarzają się również konwoje piesze. Agenci zajmujący się konwojowaniem pracują w grupie, w której panuje absolutna dyscyplina. Projekt organizacji konwoju, opracowany przez kierownika grupy, zatwierdza kierownictwo agencji ochrony. Zasady co do organizacji konwojów, ujęte są w specjalnym zarządzeniu prezesa NBP i stanowią jeden z głównych punktów kształcenia agenta.

Coraz powszechniejsze się staje zatrudnianie agentów ochrony mienia i osób **do ochrony i zabezpieczenia imprez**. Agenci pilnują wówczas porządku i spokojnego przebiegu uroczystości, koncertów, targów i przedstawień na zlecenie organizujących je firm. Interwencja może polegać na ustnym ostrzeżeniu osób zakłócających spokój i porządek, lecz w skrajnych przypadkach nawet na usunięciu niesfornych uczestników z terenu imprezy lub obezwładnieniu i przekazaniu policji. Praca wykonywana jest pieszo, w zasadzie bez możliwości użycia broni (dozwolone jest ewentualne sięgnięcie po pałki lub broń gazową), w mundurach agencji lub w strojach wg życzenia zlecającego.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Środowisko pracy

materialne środowisko pracy

Praca agenta ochrony mienia i osób może być wykonywana w budynkach różnego rodzaju - zarówno w pomieszczeniach produkcyjnych jak i magazynach, biurach, sklepach, mieszkaniach, restauracjach i innych, także na wolnym powietrzu. Długotrwałe przebywanie pod gołym niebem naraża na uciążliwości związane z panującymi warunkami atmosferycznymi (wysoka lub niska temperatura, opady śniegu itp.). Występuje również ryzyko wypadków typu postrzał lub pobicie oraz zagrożenie związane z kontaktem z bronią i materiałami wybuchowymi.

warunki społeczne

Praca agenta ochrony mienia i osób jest samodzielna lub zespołowa. W tym ostatnim przypadku konieczna jest umiejętność współpracy w grupie oraz wykonywania przydzielonych jednostce zadań, jak również zachowanie dyscypliny i podporządkowanie się poleceniom kierownika grupy. Nie można samodzielnie zaplanować sposobu wykonania swoich zadań. Możliwości takie ma dowódca patrolu, ale tylko za zgodą swoich zwierzchników i inspektorów. Agenci ochrony porozumiewają się między sobą ustnie lub za pośrednictwem urządzeń telekomunikacyjnych, jak telefon komórkowy lub nadajnik krótkofalowy. Praca w zawodzie agenta ochrony mienia i osób, z samej swej natury, niesie ryzyko konfliktów podczas kontaktów z ludźmi.

warunki organizacyjne

Agent ochrony mienia i osób pracuje w czasie zmiennym, w systemie 12/24 godz. (12 godz. pracy i 24 odpoczynku) lub 24/48, czasem nawet 48/96 godz. Uprzywilejowani są agenci-konwojenci, którzy pracują w zależności od zlecenia, nie więcej niż 3 do 6 godz. na dobę. Praca agenta zależy od zlecenia, w przypadku agentów ochrony mienia i agentów ochrony osób jest to praca zmianowa. Agent wykonuje swą pracę zarówno w dzień, jak i w nocy, również w święta i w dni powszechnie wolne od pracy, wymagana jest więc dyspozycyjność. Nadzór bieżący nad wykonaniem zadań sprawuje kierownik grupy, nadzór okresowy - upoważnieni pracownicy agencji. Ze względu na nieprzewidywalność rozwoju sytuacji praca agenta ochrony mienia i osób nie ma charakteru rutynizowanego. Agent może występować zarówno w roli kierownika grupy, jak i podwładnego. Może on także założyć własną firmę.

Agent w zasadzie nie odpowiada za szkody powstałe w czasie jego służby, którym nie zdołał zapobiec. Jednak agentowi ochrony mienia pracodawca może potrącić część zarobków na poczet wypłacanego przez firmę odszkodowania za szkody dokonane w mieniu strzeżonym przez tego agenta. Agent ochrony osób i zabezpieczenia imprez, jest odpowiedzialny za zdrowie i bezpieczeństwo ludzi, ma on więc szczególny obowiązek udzielenia im pomocy w razie zagrożenia.

Praca wymaga przemieszczania się, zwykle na małe odległości i w obrębie miejscowości, gdzie jest wykonywana. Na ogół nie ma konieczności dalszych wyjazdów. Agenci noszą mundury swojej agencji, oprócz tego są wyposażeni w kamizelki i hełmy kuloodporne. Mundur i całe wyposażenie, oprócz broni, dostarcza agencja.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na charakter pracy agenta, której celem jest skuteczna ochrona osób lub obiektów przed atakami z zewnątrz, niezbędną cechą kandydata do pracy w tym zawodzie jest umiejętność podejmowania szybkich i trafnych decyzji oraz szybki refleks. Liczy się też opanowanie, odporność emocjonalna i umiejętność samokontroli. Często uratowanie życia cudzego lub własnego może zależeć od właściwej reakcji w czasie ułamków sekund. Pożądana jest również umiejętność koncentracji uwagi przez dłuższy czas na jednym zadaniu.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Ze względu na nieregularny i zwykle bardzo długi, bo ponad 12-godzinny czas pracy, niezbędna jest wytrzymałość na długotrwały wysiłek bez uczucia zbytniego zmęczenia i bez osłabienia zdolności reagowania w pożądanym sposób.

Praca w grupie wymaga umiejętności podporządkowania się przełożonemu i nawiązywania kontaktu z pozostałymi członkami grupy, od ich współpracy zależy właściwe wykonanie zadania. Kierownik grupy, planujący rozdział konkretnych czynności między agentów ochrony, musi mieć umiejętności kierownicze, gdyż powinien on umieć zdobyć autorytet i posłuch podwładnych. Dla agenta ochrony osób i zabezpieczenia imprez niezwykle ważna jest podzielność uwagi - zdolność kontrolowania bodźców dochodzących z różnych stron jednocześnie.

Ze względu na posługiwanie się bronią, niezbędna jest dobra koordynacja wzrokowo-ruchowa, ostrość wzroku (okulary obniżają znacznie szanse na zdobycie pracy w zawodzie) oraz zdolność widzenia o zmroku. Od tych cech może zależeć zdrowie i życie agenta, gdyż decydują one o odpowiednio wczesnym dostrzeżeniu niebezpieczeństwa. Praca agenta wymaga sprawności fizycznej, korzystne jest więc uprawianie sportu, a z przedmiotów szkolnych - zainteresowanie wychowaniem fizycznym oraz językami obcymi, których znajomość stanowi znaczny atut w czasie poszukiwania zatrudnienia.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca agenta ochrony mienia i osób zaliczana jest do prac lekkich; dominują w niej takie czynności motoryczne, jak stanie, chodzenie i siedzenie. Kandydat na agenta ochrony winien wyróżniać się przede wszystkim dużą sprawnością ruchową, co zapewnia dobrze rozwinięty układ kostno-stawowy i mięśniowy. Ponadto istotna jest silna budowa ciała, dająca przewagę w razie starcia wręcz. Przydatna jest również dobra sprawność narządu wzroku. Trudno znaleźć zatrudnienie osobom o słabym wzroku, słuchu, słabym sercu lub z nadciśnieniem. Istnieje bardzo ograniczona możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie potrzebne jest wykształcenie minimum podstawowe, lecz dobrze widziane jest zawodowe lub średnie. Kwalifikacje zdobywa się na specjalnych kursach agentów ochrony mienia i osób przeprowadzanych przez wyspecjalizowane firmy lub agencje ochrony. Kursy takie trwają od 2 tygodni do 5 miesięcy i obejmują podstawowe wiadomości z zakresu prawa, pierwszej pomocy, organizacji ochrony osób, obiektów i konwojów, a także ćwiczenia strzeleckie i zajęcia z etyki agenta ochrony. Większość agencji wymaga zezwolenia na broń, które jednakże trudno uzyskać nie będąc stałym pracownikiem agencji. W związku z tym niewykluczone jest przyjęcie do pracy bez licencji na broń. Wskazane jest posiadanie prawa jazdy kat. B. Od kandydata na pracownika wymaga się badań psychotechnicznych oraz zaświadczenia o zdrowiu psychicznym. Pracodawcy preferują osoby młode (od 22 do 35 lat), mężczyzn z uregulowanym stosunkiem do służby wojskowej, nie karanych. Większe szanse na zdobycie pracy mają także osoby z doświadczeniem w podobnych zawodach, np. policjanta, żołnierza.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Możliwości awansu w zawodzie są bardzo ograniczone. Agent może zostać dowódcą patrolu lub inspektorem, bądź też założyć własną firmę.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie mogą podjąć pracę osoby nawet do 50 roku życia, pod warunkiem ukończenia kursu agentów ochrony mienia i osób oraz mające doświadczenie w zawodach pokrewnych. Również w ich przypadku wymagany jest bardzo dobry ogólny stan zdrowia.

ZAWODY POKREWNE

policjant
detektyw
strażnik miejski
strażnik przemysłowy
strażnik bankowy

LITERATURA

Vademecum agenta ochrony i detektywa, Praca zbiorowa pod red. Cz.Grzeszczyka:
Wydawnictwo Crimen S.C., Warszawa 1995

ABC agenta ochrony, Praca zbiorowa: Wydawnictwo Set, Warszawa 1994

Vademecum agenta ochrony i agencji ochrony, Praca zbiorowa pod red. E. Kedry:
Wydawnictwo Bellona, Gdańsk 1995

Komandos - miesięcznik ukazuje się od 1992

Nowicki Z.T. *Jak chronić. Poradnik dla organizatora i agenta ochrony*, Wydawnictwo BGW,
Warszawa 1994

Bezpieczeństwo i służby ochrony

możliwości zatrudnienia oraz płace

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Agent ochrony mienia i osób** - (5160401), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 8679 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	656
Kujawsko-pomorskie	428
Lubelskie	384
Lubuskie	212
Łódzkie	462
Małopolskie	500
Mazowieckie	2187
Opolskie	212
Podkarpackie	231

Podlaskie	99
Pomorskie	583
Śląskie	1500
Świętokrzyskie	63
Warmińsko-mazurskie	318
Wielkopolskie	418
Zachodniopomorskie	426

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Agent ochrony mienia i osób** wynosiła 2465. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	171
Kujawsko-pomorskie	47
Lubelskie	34
Lubuskie	124
Łódzkie	221
Małopolskie	116
Mazowieckie	353
Opolskie	41
Podkarpackie	66

Podlaskie	42
Pomorskie	280
Śląskie	399
Świętokrzyskie	20
Warmińsko-mazurskie	107
Wielkopolskie	335
Zachodniopomorskie	109

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy ochrony osobistej wynosiło 1162,4. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1230,36
Kujawsko-pomorskie	1195,71
Lubelskie	953,33
Lubuskie	1138,6
Łódzkie	1127,91
Małopolskie	1286,67
Mazowieckie	1103,95
Opolskie	1057,32
Podkarpackie	967,6

Podlaskie	-
Pomorskie	1036,37
Śląskie	1301,35
Świętokrzyskie	1552,9
Warmińsko-mazurskie	960,51
Wielkopolskie	1376,27
Zachodniopomorskie	1330,25

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy ochrony osobistej, wynosiła 49510. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	3422
Kujawsko-pomorskie	3221
Lubelskie	866
Lubuskie	698
Łódzkie	3000
Małopolskie	3324
Mazowieckie	17867
Opolskie	1099
Podkarpackie	2459

Podlaskie	-
Pomorskie	1560
Śląskie	5294
Świętokrzyskie	139
Warmińsko-mazurskie	1161
Wielkopolskie	2840
Zachodniopomorskie	1645

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Wartownik** - (5169007), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 1857 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	211
Kujawsko-pomorskie	138
Lubelskie	109
Lubuskie	40
Łódzkie	102
Małopolskie	108
Mazowieckie	413
Opolskie	65
Podkarpackie	69

Podlaskie	35
Pomorskie	94
Śląskie	218
Świętokrzyskie	69
Warmińsko-mazurskie	65
Wielkopolskie	49
Zachodniopomorskie	72

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Wartownik** wynosiła 92. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	10
Kujawsko-pomorskie	9
Lubelskie	3
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	5
Mazowieckie	1
Opolskie	1
Podkarpackie	1

Podlaskie	3
Pomorskie	25
Śląskie	28
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	3

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy usług ochrony nie sklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 1376,08. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1227,19
Kujawsko-pomorskie	1361,29
Lubelskie	1942,2
Lubuskie	2053,27
Łódzkie	1791,59
Małopolskie	1865,58
Mazowieckie	1946,38
Opolskie	1890,14
Podkarpackie	1897,21

Podlaskie	-
Pomorskie	2283,31
Śląskie	1831,45
Świętokrzyskie	2232,95
Warmińsko-mazurskie	1536,92
Wielkopolskie	1830,02
Zachodniopomorskie	1898,29

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy usług ochrony nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 101002. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	77151
Kujawsko-pomorskie	2260
Lubelskie	1157
Lubuskie	263
Łódzkie	1400
Małopolskie	1456
Mazowieckie	6385
Opolskie	377
Podkarpackie	837

Podlaskie	-
Pomorskie	1461
Śląskie	3886
Świętokrzyskie	533
Warmińsko-mazurskie	839
Wielkopolskie	2238
Zachodniopomorskie	455

STRAŻNIK STRAŻY MARSZAŁKOWSKIEJ

kod: 515912

Inne nazwy zawodu: brak

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Strażnik straży marszałkowskiej strzeże porządku na terenie zarządzanym przez Kancelarię Sejmu, w szczególności w trakcie obrad Sejmu lub Senatu. Pełni służbę na wyznaczonych posterunkach zgodnie z obowiązującymi przepisami wewnętrznymi. Zapewnia ochronę terenu i budynków, które stanowią własność Sejmu oraz innych obszarów na terenie, których odbywają się posiedzenia Parlamentu. Dba także o nienaruszalność wyposażenia Sejmu: samochody, urządzenia techniczne itp.

Realizuje swoje zadania między innymi przez kontrolowanie dokumentów uprawniających do przebywania na obszarze podległym Kancelarii Sejmu. Sprawdza przedmioty wnoszone do Sejmu, które mogłyby stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa.

Strażnik straży marszałkowskiej ściśle współpracuje z innymi służbami odpowiedzialnymi za porządek i bezpieczeństwo, a więc z Policją, Biurem Ochrony Rządu. O zauważonym niebezpieczeństwie powiadamia odpowiednie służby (np. Straż Pożarną, Pogotowie Gazowe w przypadku ulatniania się gazu lub wycieku niebezpiecznych substancji chemicznych), zabezpiecza teren, organizuje pomoc i ewakuację wszystkich znajdujących się w pobliżu zagrożenia osób.

Ma także prawo do stosowania środków przymusu bezpośredniego, takich jak: gaz obездwładniający, kajdanki, może też stosować chwytty obездwładniające. W swojej pracy wykorzystuje komputer, fax, telefon i kopiarke, a także radiostację.

Często zajmuje się obsługą urządzeń monitorujących pomieszczenia i teren zewnętrzny tj. kamery i monitory telewizyjne. W sytuacjach szczególnych np. pożar, skażenie chemiczne, odpowiednimi działaniami zajmują się wyspecjalizowani w ratownictwie strażnicy, używając w tym celu odpowiedniego sprzętu.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Strażnik straży marszałkowskiej pracuje przede wszystkim na obszarze i w budynkach należących do Sejmu i Senatu. Zdarza się, że wykonuje swoją pracę w terenie np. w czasie konwojów dokumentów lub gdy Parlament obraduje poza swoją stałą siedzibą.

warunki społeczne

Praca strażnika ma charakter zespołowy, związana jest ponadto z kontaktami z różnymi ludźmi - dorosłymi, młodzieżą i dziećmi - którymi niekiedy trzeba się zaopiekować, udzielić porady bądź pouczyć. Najczęściej strażnicy udzielają porad słownych - przestrzegają przed zagrożeniami, upominają.

warunki organizacyjne

Strażnik straży marszałkowskiej pracuje przeciętnie 12 godzin dziennie w systemie zmianowym, ale także, na polecenie przełożonego i w zależności od potrzeb, dłużej, np. ze względu na przedłużony czas posiedzeń Parlamentu. Obowiązuje go ścisła zależność służbowa od przełożonych. W Straży Marszałkowskiej obowiązują stopnie. Ze względu na rodzaj pracy musi wyróżniać się strojem, aby w tłumie łatwo go było rozpoznać - dlatego też obowiązuje go noszenie munduru podczas pracy.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Strażnik straży marszałkowskiej musi posiadać umiejętność nawiązywania kontaktu z ludźmi. Jest to niezbędne przy wykonywaniu tego zawodu, kiedy trzeba wpływać na opinie innych, na przykład nakłonić do zmiany zachowania osobę, której postępowanie jest naganne albo niezgodne z prawem. Praca ta wymaga **spostrzegawczości, zdolności do koncentracji uwagi oraz podzielności uwagi**. Podczas służby strażnik straży marszałkowskiej musi zajmować się kilkoma problemami jednocześnie, obserwować, informować innych o zdarzeniu i spieszyć z pomocą potrzebującym. Przydatna jest **dobra pamięć, umiejętność logicznego myślenia**, a także **podejmowania szybkich i trafnych decyzji**, na przykład podczas zagrożenia ekologicznego bądź katastrofy żywiołowej; od tego może zależeć życie i zdrowie innych osób. Ponadto strażnika musi cechować **odwaga**, kiedy powinien pospieszyć z pomocą osobie znajdującej się w niebezpieczeństwie. Musi też być **cierpliwy**

Bezpieczeństwo i służby ochrony

i dociekliwy, aby podczas nużącego codziennego czuwania na posterunku niczego nie zaniedbać, np. przy rutynowych kontrolach osób wchodzących do pomieszczeń sejmu lub senatu. Bardzo pomocna w służbie jest odporność emocjonalna, aby móc sprostać trudnym sytuacjom, w których skuteczne działanie może decydować o uratowaniu czyjegoś życia.

Jest to praca bardzo odpowiedzialna, toteż strażnika miejskiego musi cechować duże poczucie odpowiedzialności moralnej, które m.in. każe mu reagować na to, co się wokół niego dzieje, szczególnie wówczas, gdy dzieje się komuś krzywda. Bardzo przydatna jest wiedza z zakresu socjologii, pedagogiki, psychologii, a szczególnie prawa, zwłaszcza gdy należy kogoś pouczyć lub stwierdzić, czy zaistniało przestępstwo. Strażnik powinien umieć jasno i poprawnie formułować i wypowiadać myśli, aby np. osoby pouczone rozumiały polecenie. W zawodzie tym niezbędny jest bardzo dobry wzrok, zdolność do rozróżniania barw, widzenia o zmroku, a przede wszystkim szybki refleks, aby nawet w trudnych warunkach (np. zmrok) natychmiast zareagować na zagrożenie i podjąć odpowiednie działania. W takiej sytuacji bardzo przydatna jest umiejętność szybkiego działania.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Choć praca strażnika nie należy do ciężkich, to sprawność fizyczna i stan jego zdrowia są niezwykle ważne. Dlatego od kandydatów do tej pracy wymagane jest zaświadczenie o dobrym stanie zdrowia i kondycji fizycznej. Istotna jest też silna budowa ciała i wysoka ogólna wydolność fizyczna organizmu. Ze względu na pracę w ruchu niezbędna jest także duża sprawność układu kostnowstawowego i układu mięśniowego. Ponieważ zdarza się, że strażnik podejmuje interwencje polegające np. na uspokojeniu osoby zachowującej się w sposób naganny, przydaje się też trening sprawnościowy - siła i znajomość technik obezwładniania. Przy przyjmowaniu do pracy zwraca się uwagę na sprawność fizyczną i wygląd.

Przeciwwskazaniem są choroby psychiczne, socjopatie, zaburzenia świadomości (padaczka), wady wzroku niepoddające się korekcji, daltonizm, wady słuchu, oraz choroby ograniczające sprawność ruchową.

Szczegółowe przeciwwskazania określone są odrębnymi przepisami resortowymi.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Aby podjąć pracę w zawodzie strażnika straży marszałkowskiej, trzeba mieć wykształcenie średnie, uregulowany stosunek do służby wojskowej (mężczyźni), dobry stan zdrowia i wykazać się nienaganną postawą moralną (należy przedstawić zaświadczenie o niekaralności). Obecnie nie ma możliwości zdobycia kwalifikacji przez ukończenie odpowiedniej szkoły. Jediną drogą jest złożenie podania w Kancelarii Sejmu. Większą szansę na zatrudnienie mają mężczyźni. Korzystne jest doświadczenie w pracy o podobnym profilu, np. w policji, w agencjach ochrony, straży przemysłowej. Przydatna jest także znajomość języków obcych oraz umiejętność kierowania pojazdami i obsługa podstawowych urządzeń biurowych, takich jak fax, kserokopiarka czy komputer.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Strażnicy straży marszałkowskiej zatrudniani są na następujących stanowiskach strażnik, starszy strażnik, zastępca komendanta, komendant. Hierarchia zawodowa zależy od liczebności jednostki. W straży obowiązują stopnie służbowe podobnie jak w wojsku. Każdemu stopniowi przypisane są odpowiednie dystynkcje. O awansie w zawodzie decyduje przede wszystkim doświadczenie zawodowe, wykształcenie ogólne i osiągnięcia w pracy.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Zawód strażnika straży marszałkowskiej wymaga sprawności fizycznej. Pracę tę mogą podjąć obywatele polscy po zakończeniu służby wojskowej, ale zanim przekroczą 35 rok życia. Największą szansę zatrudnienia mają więc ci, którzy właśnie ukończyli szkołę średnią czy studia związane z obronnością. Także przyjmuje się osoby, które pracowały w zawodach związanych z utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa, np. policjantów czy strażników przemysłowych.

ZAWODY POKREWNE

strażnik przemysłowy
strażnik ekologiczny
agent ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

policjant
strażnik straży miejskiej

LITERATURA

Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz.U. z 2001 r. Nr 27, poz. 298, Nr 106, poz. 1149).

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Straż Marszałkowska jest formacją o wielowiekowej tradycji. Praca w Straży Marszałkowskiej może dawać poczucie dużej satysfakcji ze względu na prestiż. Płace są dość atrakcyjne, a ich wysokość reguluje ustawa o płacach pracowników budżetowych. Jednak ilość osób mogących podjąć pracę jest niewielka, zależy od zmian obecnej kadry straży marszałkowskiej i od ilości przyznawanych środków budżetowych na etaty.

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Strażnik straży marszałkowskiej** - (5169009), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 4 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0	Podlaskie	0
Kujawsko-pomorskie	0	Pomorskie	1
Lubelskie	1	Śląskie	0
Lubuskie	0	Świętokrzyskie	0
Łódzkie	0	Warmińsko-mazurskie	1
Małopolskie	0	Wielkopolskie	0
Mazowieckie	0	Zachodniopomorskie	0
Opolskie	1		
Podkarpackie	0		

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Strażnik straży marszałkowskiej** wynosiła 0. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0	Podlaskie	0
Kujawsko-pomorskie	0	Pomorskie	0
Lubelskie	0	Śląskie	0
Lubuskie	0	Świętokrzyskie	0
Łódzkie	0	Warmińsko-mazurskie	0
Małopolskie	0	Wielkopolskie	0
Mazowieckie	0	Zachodniopomorskie	0
Opolskie	0		
Podkarpackie	0		

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy usług ochrony nie sklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 1376,08. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1227,19	Podlaskie	-
Kujawsko-pomorskie	1361,29	Pomorskie	2283,31
Lubelskie	1942,2	Śląskie	1831,45
Lubuskie	2053,27	Świętokrzyskie	2232,95
Łódzkie	1791,59	Warmińsko-mazurskie	1536,92
Małopolskie	1865,58	Wielkopolskie	1830,02
Mazowieckie	1946,38	Zachodniopomorskie	1898,29
Opolskie	1890,14		
Podkarpackie	1897,21		

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy usług ochrony nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 101002. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	77151	Małopolskie	1456
Kujawsko-pomorskie	2260	Mazowieckie	6385
Lubelskie	1157	Opolskie	377
Lubuskie	263	Podkarpackie	837
Łódzkie	1400	Podlaskie	304

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Pomorskie	1461
Śląskie	3886
Świętokrzyskie	533
Warmińsko-mazurskie	839

Wielkopolskie	2238
Zachodniopomorskie	455

IX.D. STRAŻNICY

FUNKCJONARIUSZ WIĘZIENICTWA SŁUŻBY OCHRONY

kod: 515201

inne nazwy zawodu: oddziałowy

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Strażnik więzienny jest odpowiedzialny za utrzymanie spokoju i porządku wszędzie tam, gdzie przebywają jego podopieczni: osoby pozbawione wolności. Jednocześnie dba o ich bezpieczeństwo, a także o bezpieczeństwo osób, mających z nimi bezpośredni kontakt (np. lekarza, psychologa, psychiatry, wychowawcy).

Najważniejszym zadaniem strażnika więziennego jest ciągła obserwacja osób pozbawionych wolności i ich zachowań. Gdy zauważy jakikolwiek przejaw agresji lub przemocy, zobowiązany jest natychmiast reagować i zwrócić uwagę swego przełożonego lub wychowawcy. Decyzję o użyciu szczególnych środków bezpieczeństwa wydaje dyrekcja jednostki lub oficer dyżurny. O każdym podejrzanym zjawisku strażnik zobowiązany jest powiadomić swego przełożonego, z którym pozostaje w stałym kontakcie. Zadaniem strażnika jest również niedopuszczenie do buntu czy ucieczki z zakładu penitencjarnego, a w razie takich zdarzeń błyskawiczne podjęcie samodzielnego działania i powiadomienie przełożonych. Dlatego też strażnik podczas pełnienia swoich obowiązków czuwa nad spokojem, uważnie nasłuchuje, a wszystkie podejrzone odgłosy natychmiast sprawdza, przeszukuje cele i samych uwięzionych lub aresztowanych.

W trakcie pełnienia swoich obowiązków strażnik pozostaje w bliskim kontakcie z osobami pozbawionymi wolności. Zobowiązany jest przybyć na każde ich wezwanie. Udziela prostych porad, odpowiada na pytania, poucza, przyjmuje skargi, prośby i uwagi, potem przekazuje je właściwym przełożonym. Strażnik jest również osobą, która nadzoruje uwięzionych podczas spacerów, odprowadza ich na spotkania z osobami odwiedzającymi, na rozmowy z wychowawcami, konsultacje lekarskie itp. Dozoruje ich podczas pracy, zajęć sportowych i innych zajęć, organizowanych przez administrację na terenie jednostki penitencjarnej. Zobowiązany jest do udzielenia pierwszej pomocy. Strażnik asystuje również przy rozdawaniu posiłków i wymianie bielizny w celach.

Strażnik więzienny może pracować na stanowisku oddziałowego lub strażnika.

Oddziałowy reaguje na każdy sygnał świetlny lub dźwiękowy, przyzywający go do celi, udziela pierwszych wyjaśnień, wskazań, rozmawia z osadzonymi, obserwuje ich zachowania, zapobiega ewentualnym zakłóceniom ładu i porządku. Strażnik jest funkcjonariuszem Służby Więziennej - tzn. należy do formacji paramilitarnej umundurowanej i uzbrojonej. Wymagana jest od niego dyspozycyjność. W zależności od potrzeb każdego dnia może wykonywać inne czynności: dozorować obiekt z wieżyczki, dozorować osoby pozbawione wolności podczas pracy, widzenia, spaceru, konwoju do innej jednostki, przeszukiwać osoby i pomieszczenia w celu wykrycia niedozwolonych przedmiotów. Zawsze podczas pełnienia służby pozostaje do dyspozycji dowódcy zmiany i jest z nimi w stałym kontakcie telefonicznym.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Miejscem pracy strażnika więziennego może być areszt śledczy lub więzienie. Najczęściej przebywa on w centralnym miejscu oddziału, ale musi być wszędzie tam, gdzie jego podopieczni. Są to pawilony mieszkalne, szpitalne, place spacerowe, wieżyczki, hale produkcyjne, magazyny, boiska sportowe, furgonetki przewożące osoby pozbawione wolności czy wieżyczki obserwacyjne przy murach zakładu penitencjarnego. Strażnik narażony jest zatem na hałas, zmienne temperatury, ponieważ swoje zadania wykonuje zarówno wewnątrz budynku, jak i na zewnątrz. Strażnik

Bezpieczeństwo i służby ochrony

wykonywający swoją pracę poza więzieniem czy aresztem wyposażony jest w broń palną. Skutkiem towarzyszących pracy napięć emocjonalnych są schorzenia psychosomatyczne.

Drugą chorobą strażników są żylaki - efekt pracy wykonywanej w pozycji stojącej.

warunki społeczne

Strażnik więzienny wykonuje pracę, która polega przede wszystkim na kontaktach z ludźmi. Jest osobą, która ma bezpośredni i pierwszy kontakt z osadzonymi. Odpowiada na ich pytania, poucza, tłumaczy, udziela porad lub kontaktuje ich ze specjalistami.

warunki organizacyjne

Praca strażnika jest pracą zmianową. Pełni on 12. godzinne dyżury w dzień lub w nocy. Po dyżurze dziennym ma prawo do 24 godzin wypoczynku, a po nocnym do 48 godzin. Musi być osobą w pełni dyspozycyjną, gdyż w razie zagrożenia bezpieczeństwa jednostki może być wezwany do pełnienia służby. Jego praca jest ściśle nadzorowana przez przełożonych, którym zdaje on ustne i pisemne relacje z przebiegu swojego dyżuru. Strażnik więzienny przede wszystkim wypełnia rozkazy i polecenia. Musi jednak umieć sam podejmować szybkie i trafne decyzje. Nie ma tu miejsca na samowolę, gdyż strażnik pracuje w zespole ludzi, za których bezpieczeństwo jest odpowiedzialny. Strażnik należy do formacji paramilitarnej, jaką jest Służba Więzienna. Swoje dyżury pełni w mundurze.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Kandydat na posadę strażnika więziennego musi wyróżniać się dużą stabilnością emocjonalną i odpornością psychiczną. Trzeba pamiętać, że ma on do czynienia z przestępcami, często osobami o nieprawidłowej osobowości i nadpobudliwymi. Tylko człowiek opanowany i emocjonalnie ustabilizowany może nadzorować taką grupę. Z drugiej strony strażnik narażony jest na obelgi i atak fizyczny, musi zatem być osobą o wielkiej odporności psychicznej. Umiejętność postępowania z ludźmi i nawiązywania kontaktu także powinny cechować strażnika. Jest on pierwszą osobą, z którą mają kontakt osadzeni. Musi umieć im doradzić w prostych sprawach, pouczyć, opanować ich agresję. Musi być bystrym obserwatorem i z zachowań więźniów wyciągać trafne wnioski. Przez cały czas dyżuru musi bacznie czuwać, a w razie niebezpieczeństwa czy zagrożenia działać natychmiast samemu i współdziałać z innymi Służbami Więziennymi. Nie wolno mu wpadać w panikę. Samokontrola, umiejętność podejmowania szybkich i trafnych decyzji, działanie w sytuacji zagrożenia a także odwaga mogą decydować o bezpieczeństwie, a nawet życiu samego strażnika i jego współpracowników.

Od strażnika wymagane są także duża wytrwałość i cierpliwość. Ważną cechą jest również zdolność przekonywania. Nie należy zapominać, iż strażnik pracuje z ludźmi znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej. Jedni popadają w apatię, inni przejawiają agresję. Ze wszystkimi strażnik musi umieć nawiązać kontakt.

Niezwykle pomocne w wykonywaniu zawodu strażnika więziennego mogą być zainteresowania tematyką społeczną, psychologią, socjologią, pedagogiką i resocjalizacją. Poszerzanie wiedzy na te tematy jest nie tylko doceniane przez przełożonych, ale również przydatne w praktyce.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Od strażników więziennych oczekuje się dużej sprawności i ogólnej wydolności fizycznej. Zdarza się, że strażnicy zmuszeni są do obezwładniania osób pozbawionych wolności lub odpierania ataków z ich strony. W tym niezwykle pomocna jest silna budowa ciała, duża sprawność układu mięśniowego i kostno-stawowego. Jako że strażnik zobowiązany jest do czuwania i obserwowania osób osadzonych, musi również odznaczać się sprawnością narządów wzroku, słuchu, węchu.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Słaba sprawność fizyczna, znaczne wady wzroku czy słuchu, choroby psychiczne, nadpobudliwość układu nerwowego są przeciwskazaniami do wykonywania tego zawodu.

warunki podjęcia pracy w zawodzie

Warunkiem podjęcia pracy strażnika więziennego jest ukończenie szkoły średniej. Może to być liceum ogólnokształcące, liceum zawodowe lub technikum. Kandydat odbyć musi również kursy, na które delegowany jest przez jednostkę penitencjarną. Kurs taki trwa 3 miesiące i kończy się egzaminem. Pomyślne zdanie egzaminu umożliwia podjęcie pracy. Kandydat przechodzi również szkolenia ogólnopenitencjarne w obrębie swojej jednostki i szkolenia w dziale ochrony.

Kandydat musi również pomyślnie przejść szereg badań specjalistycznych, test psychologiczny, mieć uregulowany stosunek do służby wojskowej, być osobą nie karaną i wolną od uzależnień oraz środków psychoaktywnych. Przyjmowani są kandydaci do 35 roku życia, o silnej budowie ciała i dużej sprawności fizycznej. Preferowani są mężczyźni, choć kobiety również mogą znaleźć zatrudnienie - w jednostkach penitencjarnych dla kobiet.

możliwości awansu w hierarchii zawodowej

W miarę podnoszenia kwalifikacji strażnik więzienny może awansować w obrębie swojego działu na stanowisko starszego strażnika, potem oddziałowego i starszego oddziałowego, pomocnika zastępcy dowódcy zmiany i dowódcy zmiany. Podnoszenie kwalifikacji łączy się również ze zdobywaniem kolejnych stopni, od szeregowego aż do chorążego w wypadku dowódcy zmiany. Zdobywanie wykształcenia wyższego umożliwia mu awans na stanowisko kierownika działu ochrony i inspektora działu ochrony, a w wypadku ukończenia studiów humanistycznych - możliwość podjęcia pracy w pionie penitencjarnym.

możliwość podjęcia pracy przez dorosłych

Ubiegać się o posadę strażnika więziennego mogą tylko osoby do 35 roku życia.

zawody pokrewne

strażak
strażnik ochrony kolei
agent ochrony mienia i osób
policjant
wychowawca w placówkach pozaszkolnych
wartownik

literatura

Ustawa o służbie więziennej

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Strażnik więzienny** - (5160201), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 107 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	14
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	7
Lubuskie	3
Łódzkie	5
Małopolskie	6
Mazowieckie	13
Opolskie	3
Podkarpackie	5

Podlaskie	3
Pomorskie	13
Śląskie	12
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	10
Wielkopolskie	5
Zachodniopomorskie	6

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Strażnik więzienny** wynosiła 13. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	1
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	10
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy usług ochrony wynosiło 1337,74. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1229,23
Kujawsko-pomorskie	1302,06
Lubelskie	1579,7
Lubuskie	1450,09
Łódzkie	1359,54
Małopolskie	1523,17
Mazowieckie	1384,64
Opolskie	1314,1
Podkarpackie	1207,66

Podlaskie	-
Pomorskie	1752,38
Śląskie	1616,34
Świętokrzyskie	2086,68
Warmińsko-mazurskie	1210,67
Wielkopolskie	1602,28
Zachodniopomorskie	1525,71

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy usług ochrony, wynosiła 155801. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	80714
Kujawsko-pomorskie	5745
Lubelskie	2102
Lubuskie	976
Łódzkie	4463
Małopolskie	5921
Mazowieckie	25642
Opolskie	1523
Podkarpackie	3330

Podlaskie	-
Pomorskie	3330
Śląskie	10677
Świętokrzyskie	738
Warmińsko-mazurskie	2018
Wielkopolskie	5185
Zachodniopomorskie	2218

Bezpieczeństwo i służby ochrony

FUNKCJONARIUSZ STRAŻY OCHRONY KOLEI

kod: 515301

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Do podstawowych zadań wykonywanych przez strażnika Służby Ochrony Kolei (SOK) należą: ochrona mienia należącego do Polskich Kolei Państwowych (potocznie kolei) i towarów – przesyłek powierzonych kolei do przewozu, sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o porządku na kolei oraz ochrona życia, zdrowia i mienia osób korzystających z usług kolei.

Wykonując powyższe zadania strażnik SOK ma na celu niedopuszczenie do popełnienia przestępstw i wykroczeń na terenie kolejowym. Strażnik SOK, podobnie jak policjant, stoi więc na straży przestrzegania prawa na terenie kolejowym. W stosunku do osób, które popełniły wykroczenia lub przestępstwo strażnik SOK może, w zależności od potrzeb stosować następujące środki: legitymowanie, nałożenie grzywny (mandatu karnego), skierowanie wniosku do kolegium ds. wykroczeń, zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie do jednostki policji. W stosunku do osób, które nie chcą podporządkować się jego poleceniom, strażnik SOK może użyć siły fizycznej, ręcznego miotacza gazowego, psa służbowego, a w skrajnym przypadku broni palnej.

Pracę swoją strażnik SOK pełni na dworcach kolejowych, stacjach towarowych, szlakach kolejowych, w pociągach osobowych i towarowych, w konwojach wartości pieniężnych albo grup kibiców czy fanów zespołów muzycznych przemieszczających się pociągami.

W zawodzie strażnika SOK nie można mówić o specjalizacji. Musi być on gotowym i przygotowanym do wykonania zadań i czynności, łącznie z użyciem broni do obezwładnienia bandyty zagrażającego życiu jego lub innych osób. Zadania przydzielane są przez przełożonego w zależności od potrzeb i nie ma możliwości ich wyboru.

Formy realizacji zadań stosowane w pracy strażnika SOK są następujące: posterunki stałe i obchodowe, patrole, akcje przy współudziale policji, żandarmerii lub Straży Ochrony Granic, zasadzki oraz konwoje. Strażnik wyznaczony na posterunek stały lub obchodowy chroni dany obiekt przed uszkodzeniem lub dostępem do niego osób nieupoważnionych.

Podczas pełnienia służby w patrolu, strażnicy (co najmniej dwóch) przemieszczają się po określonej trasie pieszo, pociągiem lub samochodem, np. patrolują (nadzorują) szlak kolejowy, gdzie dokonywane są często uszkodzenia urządzeń sygnalizacyjnych albo układane przeszkody na torach. Uczestnicząc w akcji, strażnicy SOK współdziałają często z policjantami wykonując przydzielone przez kierującego akcją zadania, np. sprawdzanie stanu zabezpieczenia wagonów z cennymi przesyłkami w pociągach wjeżdżających na teren objęty akcją.

Strażnik wyznaczony do zasadzki obserwuje z ukrycia np. miejsce popełnienia włamania w celu ustalenia sprawcy, który wrócił po resztę kradzionego towaru.

Pełniąc służbę w konwoju strażnik SOK chroni, używając w przypadku zagrożenia broni palnej, przewożone wartości pieniężne lub cenne towary na drodze ich przewozu.

W każdym przypadku ujawnienia przestępstwa strażnik SOK ma obowiązek – poza zatrzymaniem sprawcy – zabezpieczenia śladów przestępstwa, a następnie występowania przed organami wymiaru sprawiedliwości w charakterze świadka.

W ściśle określonych przypadkach strażnik SOK bierze udział w działaniach poza terenem kolejowym. Obejmują one kontynuowanie pościgu za osobą popełniającą przestępstwo na obszarze kolejowym, doprowadzenie sprawców do organów ścigania, konwojowanie wartości pieniężnych, ochronę budynków Ministerstwa Transportu i Gospodarki Morskiej, współdziałanie z organami policji, żandarmerii i ochrony granic.

Strażnik SOK może pełnić służbę w umundurowaniu służbowym lub w ubraniu cywilnym, zależnie od decyzji przełożonego i charakteru zadań. Przy wykonywaniu większości zadań porusza się pieszo. W niektórych służbach patrolowych i innych może przemieszczać się pociągami lub samochodami służbowymi. Wyposażenie strażnika SOK, poza bronią i RMG, stanowią: środki łączności (telefon, radiotelefon), kamizelka kuloodporna, latarka, notatnik służbowy (w którym strażnik zapisuje

Bezpieczeństwo i służby ochrony

okoliczności mające znaczenie dla przebiegu służby), lornetka. Przeszkolony strażnik może być przewodnikiem psa służbowego.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Praca strażnika odbywa się w różnych miejscach: na szlakach kolejowych, mostach, wiaduktach, przepustach, przystankach osobowych, stacjach towarowych, dworcach kolejowych, w budynkach (biurach, pomieszczeniach placówki, obiektach stacyjnych, komisariatach policji, sądach, kolegiach), pociągach pasażerskich, w lokomotywach i wagonach specjalnych pociągów towarowych, w samochodach, a także w obiektach pozakolejowych.

W związku z tym występuje szereg uciążliwości związanych z poszczególnymi miejscami pracy. Przyczyną ich mogą być: uciążliwe warunki atmosferyczne, zagrożenia związane z ruchem pociągów, z kontaktem z przestępcami (możliwość odniesienia urazów, np. postrzału, pobicia, a także możliwość wystąpienia obciążeń psychicznych, np. w związku ze znieważeniem, obawą przed agresją itp.), z kontaktem z osobami zarażonymi chorobami zakaźnymi.

Na stanowisku strażnika SOK nie występują choroby zawodowe związane z warunkami pracy.

warunki społeczne

Praca strażnika SOK ma charakter indywidualny lub zespołowy. Zadania wyznaczone są przez przełożonego, lecz nie ogranicza to możliwości przejawienia własnej inicjatywy przez strażnika w zakresie sposobu ich wykonania. W czasie pracy ma stały kontakt z innymi osobami, w tym z osobami współdziałającymi, z osobami korzystającymi z usług kolei, z pracownikami innych służb kolejowych, ze sprawcami przestępstw lub wykroczeń. W kontakcie z przedstawicielami każdej z tych grup mogą występować specyficzne konflikty: dotyczące organizacji pracy (z osobami współdziałającymi), niechęci wywołanej widokiem umundurowanego i uzbrojonego funkcjonariusza (z klientami kolei i pracownikami innych służb). Strażnik SOK ma możliwości wykonania zadań kontrolnych, co nie zawsze budzi zaufanie i akceptację w środowisku kolejarskim.

warunki organizacyjne

Strażnik SOK pracuje zasadniczo w tzw. systemie turnusowym, tj. w 12-godzinnych służbach dziennych i nocnych. Godziny te są wyznaczone przez przełożonego, zwykle z miesięcznym wyprzedzeniem. Możliwe są zmiany w wyznaczonym wcześniej harmonogramie pracy, a także wydłużenie czasu pracy do 16 godzin. Praca odbywa się w systemie ciągłym, także w dni ustawowo wolne od pracy.

Stanowisko strażnika SOK występuje obecnie tylko w strukturze przedsiębiorstwa PKP. Jest to przedsiębiorstwo o dużych tradycjach, znacznej ilości pracowników, podzielone na służby wykonawcze, ściśle zhierarchizowane, o ustalonych instrukcjami służbowymi podziale kompetencji i stopniu prestiżu zawodowego poszczególnych grup i stanowisk.

Strażnik może pełnić rolę przełożonego lub podwładnego. Może o tej roli decydować stanowisko służbowe lub doraźna decyzja przełożonego. W kontaktach między strażnikami stosuje się elementy zachowania zbliżone do norm obowiązujących w wojsku i policji.

Służba Ochrony Kolei nie wykonuje zadań związanych bezpośrednio z głównymi kierunkami pracy PKP, tj. przewozami towarów i osób, lecz zajmuje się zapewnieniem bezpiecznego funkcjonowania kolei i utrzymaniem porządku na terenie kolejowym.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Do prawidłowego wykonywania zadań przez strażnika SOK niezbędne są: zdolność koncentracji uwagi i jej podzielność, np. w zasadzce czy patrolu w zatłoczonym pociągu. Strażnik powinien być przygotowany na długotrwały wysiłek związany z przemieszczaniem się pieszo na znaczne odległości, powinien także posiadać umiejętność pracy w szybkim tempie i szybkiego przestawiania się z jednej

Bezpieczeństwo i służby ochrony

czynności na drugą, np. w czasie obserwacji przerwanej koniecznością podjęcia interwencji. Niezbędna jest znaczna odporność emocjonalna w sytuacjach zagrożenia, samokontrola. Przy kontaktach z ludźmi oraz postępowaniu z nimi strażnik powinien umieć trafnie ocenić sposób podejścia do konkretnej osoby. Strażnik musi umieć pracować samodzielnie, a także ściśle wykonywać polecenia przełożonych. Niektóre zadania wymagają umiejętności pracy w warunkach monotonnych, np. zabezpieczanie wagonu na stacji towarowej, w zasadzce, podczas dyżuru przy telefonie itp. Podejmowanie wielu czynności wymaga znacznej osobistej odwagi, np. zatrzymanie w nocy uzbrojonego przestępcy lub grupy sprawców napadu.

Kandydat do pracy w SOK musi posiadać m.in. umiejętność szybkiego podejmowania decyzji, błyskawicznej reakcji na bodźce i być spostrzegawczym (użycie broni w sytuacji zagrożenia).

Praca strażnika SOK wymaga także wysokiego poziomu moralnego i poczucia sprawiedliwości. Styka się on bowiem zarówno z przestępcami, którzy dokonują kradzieży cennych przesyłek, jak i osobami, które czasem, niezupełnie ze złej woli naruszają przepisy porządkowe, np. staruszka przechodząca przez tory w niedozwolonym miejscu, by skrócić sobie drogę. Strażnik nakładając mandaty karne musi więc sprawiedliwie podejść do przewinienia i wymierzyć karę, a z drugiej strony nie może ulec pokusie wzięcia łapówki w zamian za odstąpienie od ukarania lub puszczenia wolno włamywacza.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca strażnika jest zaliczana do prac średnio ciężkich. Wymaga dobrej ogólnej sprawności fizycznej, sprawności układu kostno-stawowego i mięśniowego (strażnik pracuje przeważnie w ruchu), a także bardzo dobrego wzroku i słuchu. Nie istnieje możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie niezbędne jest posiadanie przynajmniej wykształcenia zawodowego. Każdy przyjęty do pracy w SOK podlega przeszkoleniu na specjalistycznych kursach kończonych egzaminem. Warunkami przyjęcia do pracy są: obywatelstwo polskie, odbyta zasadnicza służba wojskowa, pozytywny wynik badań lekarskich i psychologicznych, niekaralność, dobra opinia w miejscu zamieszkania (wywiad środowiskowy), uzyskanie zgody policji na służbę z bronią. Przydatne są takie kwalifikacje jak: prawo jazdy, kursy samoobrony, umiejętność postępowania z psem służbowym, znajomość podstaw prawa karnego.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Istnieje możliwość awansu w zawodzie uzależniona od wykształcenia, stażu pracy. Awansowanie to jednak odbywa się zgodnie z zasadami stosowania tabeli stanowisk służbowych. Przy awansie na stanowiska kierownicze nieodzowna jest: znajomość zagadnień służby, nienaganna praca, umiejętność kierowania zespołem ludzkim.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Górna granica wieku przyjmowania do pracy w SOK nie powinna przekraczać 35 lat. Preferowani są mężczyźni, z uwagi na uciążliwość służby.

ZAWODY POKREWNE

policjant
agent ochrony mienia
strażnik miejski

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Strażnik ochrony kolei** - (5160301), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 160 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	28
Kujawsko-pomorskie	10
Lubelskie	14
Lubuskie	12
Łódzkie	9
Małopolskie	9
Mazowieckie	8
Opolskie	10
Podkarpackie	9

Podlaskie	5
Pomorskie	8
Śląskie	4
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	7
Wielkopolskie	13
Zachodniopomorskie	11

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Strażnik ochrony kolei** wynosiła 0. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Strażnicy ochrony kolei wynosiło 1757,25. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	1765,46
Mazowieckie	1663,2
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1829,85
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Strażnicy ochrony kolei, wynosiła 2798. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	960
Mazowieckie	848
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	990
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

STRAŻNIK MIEJSKI

kod: 515908

inne nazwy zawodu: funkcjonariusz straży miejskiej

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Strażnik miejski jest pracownikiem samorządowej umundurowanej formacji powołanej przez Radę Miasta dla ochrony porządku w miejscach publicznych.

Zakres zadań określa ustawa z dnia 29.08.1997 r. z późniejszymi zmianami (Dz.U nr 123 z 9.10.1997 r., poz.779) a także ustawa o policji i inne akty prawa miejscowego.

Strażnik miejski jest odpowiedzialny za zapewnienie spokoju i porządku w miejscach publicznych, obiektach komunalnych, środkach komunikacji publicznej oraz w ruchu drogowym.

Podstawowym obowiązkiem strażnika miejskiego jest podejmowanie interwencji w sytuacjach zagrożenia życia, zdrowia lub mienia, a także w przypadku naruszenia dóbr osobistych ludzi.

Do szczegółowych zadań w tym zakresie należy przeciwdziałanie wandalizmowi, egzekwowanie przepisów dotyczących ruchu drogowego w stosunku do osób kierujących pojazdami i pieszych, likwidowanie handlu ulicznego w miejscach niedozwolonych, doprowadzanie osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania – jeżeli osoby te swoim zachowaniem dają powód do zgorszenia lub zagrażają życiu i zdrowiu innych lub swojemu.

Strażnik miejski ściśle współpracuje z innymi służbami odpowiedzialnymi za porządek i bezpieczeństwo, a więc Policją, Strażą Pożarną i Pogotowiem Ratunkowym.

Zabezpiecza miejsca przestępstwa lub katastrofy przed zniszczeniem śladów i dowodów do momentu przybycia właściwych służb, a także ustala – w miarę możliwości – świadków zdarzenia. W trakcie organizowanych imprez masowych o charakterze sportowym, kulturalnym, handlowym lub religijnym współdziała z organizatorami i innymi służbami w ochronie porządku w czasie ich trwania.

Współdziała z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli poprzez zabezpieczenie terenu, organizowanie pomocy i ewakuacji wszystkich osób znajdujących się w pobliżu wystąpienia awarii technicznej lub miejscowego zagrożenia w postaci np. ulatniającego się gazu, pożaru bądź wycieku niebezpiecznej substancji chemicznej.

Do zadań strażnika miejskiego należy także konwojowanie dokumentów, przedmiotów wartościowych oraz wartości pieniężnych dla potrzeb gminy.

Strażnik miejski ma prawo do udzielania pouczeń, wydawania poleceń oraz legitymowania osób, których zachowanie budzi podejrzenie lub może stanowić zagrożenie dla innych. Może także kierować wnioski o ukaranie do kolegium do spraw wykroczeń, nakładać grzywny, a także usuwać pojazdy i blokować koła pojazdów parkujących w miejscach niedozwolonych. Ma także prawo do zatrzymania osoby stwarzającej zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego lub mienia i doprowadzenia jej do najbliższej jednostki Policji.

W stosunku do osób uniemożliwiających wykonywanie zadań, strażnik miejski może stosować środki przymusu bezpośredniego, którymi są: Kajdanki, pałka, gaz obojętniający, paralizator elektryczny, a także może stosować chwyt obojętniający. Jeżeli środki przymusu bezpośredniego okazują się niewystarczające, strażnik ma prawo – w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie własne lub innej osoby – do użycia krótkiej broni palnej.

Oprócz patroli pieszych wykonywanie patroli może odbywać się przy pomocy samochodu służbowego lub w formie patroli konnych.

W swojej pracy strażnik miejski wykorzystuje także urządzenia techniczne w postaci radiotelefonu, oraz podstawowe urządzenia biurowe (komputer, kserokopiarka, faks), gdy zachodzi konieczność napisania raportu z odbytej służby.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Strażnik miejski pracuje przede wszystkim na wolnym powietrzu bez względu na warunki atmosferyczne i prę roku, chociaż może też pełnić służbę w budynkach użyteczności publicznej (np. Gmach Urzędu Miasta czy Gminy).

Z tego też względu narażony jest na zmienną temperaturę otoczenia uzależnioną od pory roku oraz hałas i zanieczyszczenia atmosfery spalinami, zwłaszcza jeżeli patroluje ulice dużego miasta, o dużym natężeniu ruchu drogowego.

Musi też patrolować różne miejsca użyteczności publicznej tj. hale targowe, sklepy, urzędy, kawiarnie, targowiska.

warunki społeczne

Praca strażnika miejskiego związana jest z bardzo intensywnymi kontaktami z różnymi ludźmi, którzy oczekują pomocy, zadają pytania, potrzebują opieki, lub którym należy zwrócić uwagę na niewłaściwe zachowanie, wylegitymować lub ukarać mandatem. W związku z tym narażony jest na częste konflikty z ludźmi.

W pracy strażnika miejskiego podstawową formą komunikowania się jest przekaz słowny, ale często używa on również radiotelefonu oraz obowiązany jest do udokumentowywania w notatniku służbowym podejmowanych działań i interwencji.

Praca strażnika ma charakter zespołowy – patrole są najczęściej dwuosobowe, ale także często odbywa się w większej grupie, gdy pewne zadania i patrole są realizowane w ścisłej współpracy z policją.

warunki organizacyjne

Strażnik miejski pracuje w dzień i w nocy, niedziele, święta i wolne soboty według ustalonego grafika. Czas pracy to przeciętnie 8 godzin dziennie, ale często wydłuża się on, gdy zachodzi potrzeba dodatkowej ochrony imprezy masowej bądź realizacji specjalnego zadania.

W swojej pracy strażnik nie jest bezpośrednio nadzorowany, ale po zakończonym patrolu jest ściśle rozliczany przez bezpośredniego przełożonego ze zrealizowanych zadań.

Praca ma charakter nieprzewidywalny, często bowiem sytuacje w trakcie wykonywania zadań nawet obowiązkowych – zmieniają się i są nieprzewidywalne.

W trakcie wykonywania swoich obowiązków strażnik ponosi odpowiedzialność za wyposażenie, którym dysponuje (radiotelefon, środki przymusu bezpośredniego, samochód), a także podlega odpowiedzialności karnej za przekroczenie swoich kompetencji lub za niewłaściwe wykonywanie swoich czynności służbowych.

Ze względu na rodzaj pracy strażnik miejski powinien być łatwo rozpoznawalny w tłumie – to też obowiązuje go noszenie specjalnego umundurowania.

Podstawowymi elementami umundurowania są:

spodnie granatowe z lamówką koloru żółtego,

koszula w kolorze błękitnym,

kurtka w kolorze granatowym,

czapka służbowa okrągła w kolorze ciemnogramatowym z daszkiem i paskiem skórzanym w kolorze czarnym.

Na czapce umieszczony jest emblemat stylizowanego orła oraz otok w postaci trójrzędowej szachownicy w kolorze żółto-granatowym. Na ubiorze służbowym, na rękawie umieszczony jest emblemat gminy, w której strażnik jest zatrudniony, a nad prawą kieszenią – znak identyfikacyjny.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Strażnik miejski musi posiadać umiejętności nawiązywania kontaktów z ludźmi, postępowania z nimi oraz zdolność przekonywania, gdyż podstawową formą działalności strażnika jest wpływanie na zmianę nagannych lub niezgodnych z zasadami współżycia społecznego zachowań.

Potrzebna jest odporność emocjonalna i samokontrola, gdyż ma on często styczność z sytuacjami trudnymi, konfliktowymi i powinien umieć panować nad własnymi emocjami.

Praca ta wymaga umiejętności podejmowania szybkich i trafnych decyzji, gdy trzeba spieszyć z pomocą potrzebującym np. podczas wypadku, pożaru, zagrożenia ekologicznego, gdyż od jego reakcji może zależeć zdrowie lub życie innych ludzi.

Ważna w jego pracy jest odwaga, gdy z narażeniem własnego życia spieszy z pomocą osobie zagrożonej.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Musi też być cierpliwy i dociekliwy, tak aby podczas codziennych rutynowych patroli niczego nie zaniedbać i zwracać uwagę na sytuacje z pozoru nie wymagające interwencji, dlatego ważna jest spostrzegawczość i podzielność uwagi.

Jest to praca bardzo odpowiedzialna, dlatego też strażnika miejskiego powinna cechować odpowiedzialność za wychowywanie społeczeństwa oraz za reagowanie w sytuacjach wymagających interwencji czy stosowania środków przymusu bezpośredniego.

Ważną rolę w pracy strażnika miejskiego odgrywają zainteresowania społeczne przejawiające się w dążeniu do opiekowania się słabszymi i wrażliwością na krzywdę ludzką.

Bardzo przydatna jest wiedza z zakresu psychologii i socjologii, a niezbędna z zakresu prawa – zwłaszcza regulującego zakres jego działalności.

Charakter pracy i częste kontakty interpersonalne wymagają bardzo dobrej znajomości języka polskiego, gdyż niezbędne jest formułowanie w sposób jasny i zwięzły udzielanych informacji, poleceń i pouczeń. W coraz większym stopniu przydatna staje się znajomość języków obcych w kontaktach z obywatelami innych narodowości pragnących uzyskać informacje dotyczące chociażby sposobów poruszania się w obcym mieście lub zabytków godnych obejrzenia.

W zawodzie tym niezbędny jest bardzo dobry wzrok, zdolność do rozróżniania barw, widzenie o zmroku, koordynacja wzrokow-ruchowa, a nade wszystko szybki refleks, gdy natychmiast trzeba zidentyfikować ewentualne zagrożenie i podjąć odpowiednie działanie.

Przydatne mogą być również zainteresowania urzędnicze, gdy w sposób przemyślany i zorganizowany należy przygotować – przy pomocy podstawowych urządzeń biurowych – raport o odbytej służbie.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Sprawność fizyczna i stan zdrowia są w zawodzie strażnika niezwykle ważne. Ze względu na pracę w ruchu, w zmiennych warunkach klimatycznych oraz nieraz konieczność długotrwałego wysiłku istotna jest wysoka wydolność fizyczna, duża sprawność układów krążenia i oddechowego oraz duża sprawność układu kostno-stawowego i układu mięśniowego.

Z uwagi na charakter pracy i możliwość stosowania środków przymusu bezpośredniego, broni palnej, chwytów obezwładniających – kandydaci do pracy w zawodzie strażnika miejskiego przechodzą dodatkowe, szczegółowe badania psychologiczne, psychiatryczne i neurologiczne.

Przeciwwskazaniem do pracy w zawodzie są choroby psychiczne, socjopatie, ograniczenie sprawności ruchowej, zaburzenia świadomości, wady wzroku nie poddające się korekcji, daltonizm.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Strażnikiem może być osoba, która:

posiada obywatelstwo polskie,

ukończyła 21 lat,

korzysta w pełni z praw publicznych,

posiada co najmniej wykształcenie średnie,

jest sprawna pod względem fizycznym i psychicznym,

nie była karana sędawnie i cieszy się dobrą opinią,

w przypadku mężczyzn – ma uregulowany stosunek do służby wojskowej.

Aktualnie na rynku oświatowym nie ma instytucji przygotowujących do zawodu strażnika miejskiego. Potrzebne kwalifikacje zdobywa się w trakcie zatrudnienia (pierwsze zatrudnienie jest zatrudnieniem na czas określony tj. na 12 miesięcy) w straży miejskiej i odbycie 3 miesięcznego kursu podstawowego, który jest organizowany i realizowany przez specjalistów z Komendy Wojewódzkiej Policji.

Program szkolenia podstawowego obejmuje następujące zagadnienia:

organizacja i zadania straży gminnych,

podstawowe zagadnienia z prawa administracyjnego,

elementy prawa karnego i wykroczeń,

postępowanie w sprawach karnych,

elementy kryminalistyki,

podstawowe elementy psychologii,

elementy z prewencji,

Bezpieczeństwo i służby ochrony

użycie środków przymusu bezpośredniego,
podstawowe wiadomości z zakresu zasad i organizacji wykonywania konwoi,
podstawowe wiadomości z zakresu ochrony obiektów,
wybrane zagadnienia taktyki i technik interwencyjnych,
wybrane zagadnienia z ruchu drogowego,
wybrane zagadnienia z łączności,
elementy bhp i p.poż,
udzielanie pierwszej pomocy przedlekarskiej,
organizacja oraz zakres i sposób współdziałania z właściwymi podmiotami w zakresie porządku publicznego w gminie,
zadania straży gminnej w systemie obrony cywilnej.
Szkolenie teoretyczne trwa około 2 –2,5 miesiąca, a jeden miesiąc – to praktyka z osobą nadzorującą.
Po zakończonym szkoleniu obowiązuje egzamin. Z kandydatem, który nie zdał egzaminu, nie przedłuża się umowy, natomiast kandydat, który zdał egzamin z wynikiem pozytywnym ma szansę zatrudnienia na czas nieokreślony.

Większe szanse na zatrudnienie w zawodzie strażnika miejskiego mają mężczyźni, a szczególnie z doświadczeniem w pracy o podobnym charakterze np. w policji, agencjach ochrony oraz osoby uprawiające sporty związane z samoobroną.

W ubieganiu się o pracę strażnika miejskiego przydatne jest posiadanie prawa jazdy, umiejętność obsługi urządzeń biurowych, a sekcjach konnych – umiejętność jazdy konnej (choć nie jest to wymagane bezwzględnie, gdyż tam, gdzie takie sekcje istnieją (np. w Łodzi) jazdy konnej można się nauczyć będąc już zatrudnionym, gdy kandydat ma do tego niezbędne predyspozycje i jest zainteresowany taką formą służby).

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W straży miejskiej obowiązują stopnie służbowe od aplikanta, młodszego strażnika, strażnika, starszego strażnika poprzez młodszego inspektora, inspektora, starszego inspektora po kierownika referatu, naczelnika, zastępcę komendanta i komendanta.

Hierarchia zawodowa zależy od liczby osób zatrudnionych w jednostce. Pracę rozpoczyna się od stanowiska aplikanta, a awans na wyższy stopień zależy przede wszystkim od doświadczenia zawodowego i osiągnięć w pracy, a często od potrzeb kadrowych jednostki.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Nie ma formalnych przeciwwskazań do podejmowania pracy w zawodzie strażnika przez osoby dorosłe. Dolna granica wieku to ukończony 21 rok życia, górna granica nie jest limitowana. Ponieważ jednak zawód strażnika wymaga bardzo dużej sprawności fizycznej, naturalną barierą stanowi nie wiek, ale wydolność organizmu w tym zakresie i przeciwwskazania lekarskie do podjęcia takiej pracy. Bezwzględnym przeciwwskazaniem jest tu każdy rodzaj niepełnosprawności.

ZAWODY POKREWNE

policjant
agent ochrony

LITERATURA

Marek Bojarski, Wojciech Radecki: „Kompedium dla straży gminnych”, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1997.

Marek Bojarski, Wojciech Radecki: „Suplement”, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1997.

Ustawa z dnia 29.08.1997 r. – z późniejszymi zmianami (Dz. U nr 123 z dnia 9.10.1997 r., poz.779)

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16.06.1998 r. w sprawie zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych niektórych czynności (Dz. U nr 84 z dnia 7.07.1998 r., poz. 536)

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15.10.2002 r. w sprawie wykroczeń, za które strażnicy straży gminnych są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze

Bezpieczeństwo i służby ochrony

mandatu karnego, oraz zasad i sposobów wydawania upoważnień
18.10.2002 r., poz. 1431)

(Dz. u nr 174 z dnia

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Straż Miejska jest stosunkowo młodą formacją organizacyjną i zawodową. Powołana została w 1990 roku ustawą o policji.

W całym kraju w roku 2000 w zawodzie strażnika miejskiego były zatrudnione 7222 osoby, a np. w Łodzi na koniec 2002 roku – 239 osób. Są również miejsca, gdzie zatrudnionych jest po kilka osób, ale i takie gdzie gmin nie stać na utrzymanie straży.

Z uwagi jednak na zadania realizowane przez tę formację, które w sposób znaczący wpływają na utrzymanie porządku i bezpieczeństwa w społecznościach lokalnych – wydaje się, że powinna utrzymywać się tendencja wzrostowa w zatrudnieniu w tym obszarze zawodowym i tak np. w Łodzi w ciągu 4 lat planuje się zwiększenie zatrudnienia do 350 osób. Należy jednak zauważyć, iż kandydatów na strażników miejskich jest zawsze więcej niż wolnych miejsc pracy. Część nie spełnia warunków, część odpada po rozmowie kwalifikacyjnej, a części nie udaje się przebrnąć przez badania i testy psychologiczne.

Płace są dość atrakcyjne, a ich wysokość reguluje ustawa o płacach pracowników budżetowych.

Przeciętne wynagrodzenie w Łodzi w zawodzie strażnika miejskiego wynosiło 1600 zł. brutto.

Wszystkie adresy urzędów gminnych, które są organami instytucjami zatrudniającymi strażników miejskich .

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Strażnik miejski** - (5169003), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 402 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	52
Kujawsko-pomorskie	22
Lubelskie	26
Lubuskie	11
Łódzkie	66
Małopolskie	32
Mazowieckie	55
Opolskie	13
Podkarpackie	11

Podlaskie	3
Pomorskie	13
Śląskie	36
Świętokrzyskie	7
Warmińsko-mazurskie	13
Wielkopolskie	20
Zachodniopomorskie	22

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Strażnik miejski** wynosiła 70. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	24
Lubuskie	1
Łódzkie	7
Małopolskie	1
Mazowieckie	8
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	8
Śląskie	9
Świętokrzyskie	8
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	1

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy usług ochrony nie sklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 1376,08. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1227,19
Kujawsko-pomorskie	1361,29
Lubelskie	1942,2
Lubuskie	2053,27
Łódzkie	1791,59
Małopolskie	1865,58
Mazowieckie	1946,38
Opolskie	1890,14

Podkarpackie	1897,21
Podlaskie	-
Pomorskie	2283,31
Śląskie	1831,45
Świętokrzyskie	2232,95
Warmińsko-mazurskie	1536,92
Wielkopolskie	1830,02
Zachodniopomorskie	1898,29

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy usług ochrony nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 101002. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	77151
Kujawsko-pomorskie	2260
Lubelskie	1157
Lubuskie	263
Łódzkie	1400
Małopolskie	1456
Mazowieckie	6385
Opolskie	377
Podkarpackie	837

Podlaskie	-
Pomorskie	1461
Śląskie	3886
Świętokrzyskie	533
Warmińsko-mazurskie	839
Wielkopolskie	2238
Zachodniopomorskie	455

IX.E. RATOWNICY

RATOWNIK GÓRSKI

kod - 515903

inne nazwy zawodu: goprowiec

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym zadaniem ratownika górskiego jest niesienie pierwszej pomocy osobom, które uległy wypadkowi, zachorowały lub zaginęły w górach. Pomoc ta aby była skuteczna musi być udzielona jak najszybciej.

Ratownik górski pełni całodobowe dyżury w stacjach GOPR-u (także telefoniczne) jak również patroluje tereny górskie. Jest on w ciągłej gotowości do natychmiastowego zorganizowania i podjęcia akcji ratowniczej niezwłocznie po uzyskaniu informacji o zdarzeniu w górach.

Po odebraniu zgłoszenia ratownik postępuje według ściśle określonych zasad. Przeprowadza wywiad uzupełniający, sprawdza schroniska w rejonie ewentualnego zaginięcia, posterunki policji, szpitale i tym podobne miejsca. Po zebraniu tych danych przekazuje zebrane informacje kierownikowi wyprawy. Poszukiwania rozpoczynają się wysłaniem patroli w przypuszczalne rejony zdarzenia. Organizuje się grupę lub grupy poszukiwawcze w zależności od sytuacji z wykorzystaniem najnowocześniejszego sprzętu jak nawigacji satelitarnej, pojazdów terenowych, śmigłowca. Podczas wyprawy utrzymywana jest stała łączność między grupami poszukiwawczymi a centralą. Po odnalezieniu poszkodowanego i udzieleniu mu pierwszej pomocy jeżeli stan jego zdrowia tego wymaga należy przetransportować go do szpitala. Po zakończeniu akcji sporządza się opis wyprawy.

Codzienna praca ratownika górskiego polega na patrolowaniu szlaków, tras narciarskich w celu zapobiegania wypadkom. Patrolowanie umożliwia niejednokrotnie szybsze dotarcie do miejsca zdarzenia i udzielenie pierwszej pomocy. Sposobem na zapobieganie wypadkom w górach są publikacje, prelekcje ostrzeżenia dla turystów i grup wycieczkowych. Każdy z ratowników jest przeszkolony z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

Nad całością pracy ratowników czuwa naczelnik, to on rozdziela zadania, przyjmuje nowych pracowników odpowiada za podległą mu grupę ratowników i narzędzia pracy. Szef wyszkolenia odpowiada za stałe podnoszenie umiejętności i kwalifikacji ratowników jak również za wyszkolenie nowo przyjętych. Natomiast szef służby ds. bezpieczeństwa w górach zajmuje się organizowaniem akcji ratowniczych, patrolowaniem szlaków i tras narciarskich i oznakowaniem miejsc niebezpiecznych w górach.

Z uwagi na często trudne warunki terenowe i zmienne warunki atmosferyczne w swojej pracy ratownik górski posługuje się różnymi pojazdami, aby pomoc była jak najszybsza. Od nart począwszy, poprzez tobogany służące do zwożenia ludzi ze złamaniami, a na skuterach śnieżnych, qadach, samochodach terenowych i śmigłowcach skończywszy. Zwykle, rutynowe patrole ratownicy górcy wykonują najczęściej pieszo lub na nartach. Do niezbędnego wyposażenia goprowca należy apteczka ze środkami pierwszej pomocy, latarka, radiotelefon, lornetka, mapka topograficzna.

Ratownik w wielu wypadkach musi posiadać umiejętności posługiwania się sprzętem alpinistycznym, a także sprzętem umożliwiającym poszukiwanie zaginionych w jaskiniach górskich, włącznie ze sprzętem do nurkowania, który jest niezbędny w czasie akcji ratowniczych w jaskiniach wypełnionych wodą.

Ważnym zadaniem ratowników górskich jest ochrona środowiska górskiego.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca ratownika górskiego odbywa się przede wszystkim na wolnym powietrzu, lub w powietrzu (śmigłowce) – podczas akcji ratowniczych. Dyżury pełni w stacjach GOPR-u i schroniskach górskich. W związku z tym istnieje pewna uciążliwość wynikająca z konieczności przebywania w pewnych

Bezpieczeństwo i służby ochrony

miejscach bez względu na panujące tam warunki atmosferyczne (np. wysoka lub niska temperatura, deszcze, brak oświetlenia). Uciążliwością jest również wymaganie od ratownika pełnej dyspozycyjności i gotowości udzielania pomocy o każdej porze.

W zawodzie tym istnieje zwiększone ryzyko zwichnięć i złamań kończyn oraz wszelkiego rodzaju urazów (np. kręgosłupa).

warunki społeczne

Praca ratownika ma głównie charakter zespołowy. Wymagane jest zdyscyplinowanie i współpraca podczas akcji ratowniczej. Zapewnia to szybką i efektywną pomoc poszkodowanym w wypadkach.

W tej pracy kontakty z ludźmi są niezbędne, często są intensywne.

Praca ratowników niesie ze sobą niejednokrotnie ryzyko konfliktu z ludźmi wynika to ze specyfiki ich pracy.

warunki organizacyjne

Ratownik górski pracuje w zmiennym czasie pracy. Czasami jest to 6 godzin, czasami 24 godziny. Ta zmienność czasu pracy spowodowana jest tym, że ratownik oprócz dyżurów pracuje najczęściej wtedy, kiedy jest zła pogoda i kiedy otrzymał wezwanie w związku z zaginięciem czy wypadkiem. Praca odbywa się zarówno w dzień, jak i w nocy. W pracy ratownika górskiego nadzorowany jest wybór głównych celów i zadań. W zawodzie tym istotne jest poczucie odpowiedzialności za zdrowie i bezpieczeństwo ludzi.

Ratownik w pracy zakłada ubranie odpowiednio przystosowane do specyfiki warunków w jakich pracuje.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ratownik powinien umieć współdziałać z innymi, jednocześnie niezbędne są samodzielność i umiejętność podejmowania szybkich i trafnych decyzji, wiążących się z odpowiedzialnością za zdrowie i życie ludzkie. Ratownik powinien panować nad swymi emocjami, które uniemożliwiają skuteczne i szybkie działanie. Niezbędna jest także duża doza odwagi podczas pracy w trudnych i niebezpiecznych warunkach. Innymi przydatnymi cechami w zawodzie goprowca są wytrwałość, cierpliwość oraz dokładność.

Ratownika musi charakteryzować brak leku przed wysokością, zmysł równowagi, spostrzegawczość, szybki refleks, widzenie o zmroku. Ważne są w tym zawodzie dobra pamięć wzrokowa i wyobraźnia przestrzenna, przydatne podczas poszukiwania zaginionych w trudnym terenie, gdzie trzeba zapamiętywać trasy, orientować się w terenie.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca ratownika górskiego zalicza się do prac ciężkich, dlatego niezbędna jest w tym zawodzie wysoka ogólna wydolność fizyczna. Potrzebna jest bardzo dobra sprawność zmysły wzroku i słuchu. Niezbędna jest także duża sprawność narządów równowagi.

Istnieją bezwzględne przeciwwskazania do pracy w tym zawodzie osób niepełnosprawnych, osób mających kłopoty z układem krążenia, oddechowym, nerwowym, mięśniowym, mających lęk przestrzeni czy lęk wysokości.

Przeciwwskazaniem są choroby psychiczne, socjopatie, zaburzenia świadomości (padaczka), wady wzroku niepoddające się korekcji, wady słuchu oraz choroby ograniczające sprawność ruchową.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

W zawodzie tym nie ma bezwzględnych wymagań dotyczących poziomu wykształcenia, chociaż preferowane są osoby o wykształceniu medycznym. Jest to zawód prawie wyłącznie dla mężczyzn, ale zdarzają się wypadki przyjmowania do tej pracy kobiet.

Osoba chcąca podjąć pracę w zawodzie goprowca powinna zgłosić się do stacji terenowej Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratowniczego, musi ją jednak zarekomendować dwóch ratowników górskich.

Po pozytywnym rozpatrzeniu podania przez naczelnika grupy trzeba zdać egzamin wstępny (w danej stacji) z topografii, jazdy na nartach i z udzielania pierwszej pomocy. Po zdaniu egzaminu zostaje się

Bezpieczeństwo i służby ochrony

ratownikiem kandydatem. Po dwóch latach, podczas których trzeba odbyć określoną liczbą godzin dyżurów stażowych, naczelnik kieruje kandydata na kurs 1. stopnia w centralnej stacji, np. w :
GOPR. Centralna stacja
Szczyrk, ul. Dębowa 2, tel. (prefix)(33) 829-69-00, fax(prefix)(33) 829 69 04

Po pozytywnym zdaniu egzaminów zostaje się ratownikiem ochotnikiem. Ratownicy zawodowi są w mniejszości, przeważają ratownicy ochotnicy, którzy za wykonywaną pracę nie otrzymują wynagrodzenia, ale korzystają z szeregu ulg (np. bezpłatne przejazdy wyciągiem narciarskim). Preferowany wiek kandydata do zawodu to od 19 do 35 lat. Konieczne jest prawo jazdy kat. B.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie tym możliwości rozwoju kariery zawodowej prowadzą od zwykłego ratownika, przez stanowisko starszego instruktora ,szefa wyszkolenia do naczelnika oddziału GOPR.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Prace w zawodzie ratownika górskiego mogą podjąć osoby dorosłe o wysokiej sprawności fizycznej które nie przekroczyły 35 roku życia.

ZAWODY POKREWNE

ratownik pokładowy
ratownik wodny
strażak
ratownik medyczny

LITERATURA

Poradnik ratownictwa GOPR, PTTK 1983
Ratownik górski GOPR - kwartalnik

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Ratownik górski** - (5160402), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 2 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	2
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Ratownik górski** wynosiła 0. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy ochrony osobistej wynosiło 1162,4. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1230,36
Kujawsko-pomorskie	1195,71
Lubelskie	953,33
Lubuskie	1138,6
Łódzkie	1127,91
Małopolskie	1286,67
Mazowieckie	1103,95
Opolskie	1057,32
Podkarpackie	967,6

Podlaskie	-
Pomorskie	1036,37
Śląskie	1301,35
Świętokrzyskie	1552,9
Warmińsko-mazurskie	960,51
Wielkopolskie	1376,27
Zachodniopomorskie	1330,25

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy ochrony osobistej, wynosiła 49510. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	3422
Kujawsko-pomorskie	3221
Lubelskie	866
Lubuskie	698
Łódzkie	3000
Małopolskie	3324
Mazowieckie	17867
Opolskie	1099
Podkarpackie	2459

Podlaskie	-
Pomorskie	1560
Śląskie	5294
Świętokrzyskie	139
Warmińsko-mazurskie	1161
Wielkopolskie	2840
Zachodniopomorskie	1645

Bezpieczeństwo i służby ochrony

RATOWNIK POKŁADOWY

Kod: 515904

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Zasadniczym celem pracy ratownika pokładowego jest podejmowanie działań ratowniczych wobec osób będących w niebezpieczeństwie, a znajdujących się w trudno dostępnych miejscach na morzu lub lądzie. Ratownik likwiduje też zagrożenia spowodowane awariami lub katastrofami. Działania ratownicze podejmuje najczęściej z pokładu śmigłowca, z którego desantuje się lub opuszcza się zawieszony na linie dźwigu pokładowego.

Ratownik pokładowy pełni dyżury całodobowe, by natychmiast udzielić pomocy zagrożonym załogom statków, jachtów itp. oraz rozbitkom morskim. Jest członkiem załogi śmigłowca ratowniczego. W tym samym czasie pełni również dyżur drugą „zapasową” drużyną ratowniczą. Do zadań ratownika w pierwszej kolejności należy utrzymywanie w gotowości podstawowego sprzętu ratowniczego, takiego jak: liny, krzeselka, nosze ewakuacyjne do podejmowania i wciągania ludzi oraz przedmiotów na pokład śmigłowca ratowniczego, drabinki linowe wraz z osprzętem do ich łączenia, apteczki pierwszej pomocy, kamizelki ratunkowe, a także aparaty płetwonurkowe.

Podczas lotu zobowiązany jest wykonywać wszelkie czynności zlecone przez dowódcę śmigłowca, bądź jego zastępcę – II pilota i obsługiwać urządzenia ratownicze, chyba, że zostało to powierzone technikowi pokładowemu. Po przybyciu na miejsce akcji podczas zawisu (lotu wiszącego) lub powolnego przemieszczania się śmigłowca na różnych wysokościach, po ustaleniu z dowódcą sposobu interwencji ratownik przystępuje do wykonywania czynności ratowniczych poza pokładem helikoptera.

W zależności od okoliczności wypadku, od tego czy akcja jest prowadzona na lądzie, czy na morzu – na pokładzie statku, czy też dotyczy rozbitków podejmowanych z tratw ratunkowych, łodzi czy bezpośrednio z wody – wybiera się jeden z wariantów podnoszenia i ewakuacji ofiary. Ratownik pokładowy może zejść ze śmigłowca do wody, asekurowując się tylko liną.

Następnie, w razie potrzeby pływając czy nurkując, podejmuje wymagającą pomocy osobę. W zależności od jej stanu zdrowia opasowuje ją pętlą ewakuacyjną, albo usadawia w opuszczonym ze śmigłowca krzeselku lub na noszach (w wypadku akcji na pokładzie statku lub na lądzie).

Po ewakuacji ofiar na pokład helikoptera, ratownik wciągany jest za pomocą dźwigu. Ratownik pokładowy wspólnie z lekarzem (jest on zawsze obecny na pokładzie śmigłowca) udziela rozbitkom pierwszej pomocy medycznej. Zarówno ratownik pokładowy jak i lekarz dysponują własnymi apteczkami. Do podtrzymania ich życia powinien podjąć niezbędne czynności reanimacyjne, opatrzyć rany, usztywnić złamane kończyny, podać tlen, a wychłodzonych w wodzie przykryć kocem elektrycznym. Opiekę taką trzeba sprawować aż do wylądowania śmigłowca na przyszpitalnym lotnisku i przekazania uratowanych lekarzowi.

Wykonując swe czynności zawodowe ratownik musi przestrzegać instrukcji lotniczych związanych z bezpieczeństwem lotu, stosować się do obowiązujących zasad bhp, ppoż oraz ochrony środowiska naturalnego przed skażeniem.

Poza udziałem w akcjach ratowniczych ratownik pokładowy zobowiązany jest do odbywania systematycznych ćwiczeń w celu utrzymania dobrej kondycji fizycznej oraz podnoszenia swoich umiejętności i sprawności zawodowych.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Ratownik pokładowy wraz z załogą dyżurną śmigłowca czekają w bazie lotniczej na komendę do rozpoczęcia akcji ratowniczej. Właściwa praca ratownika odbywa się dopiero na pokładzie śmigłowca. Towarzyszą jej hałas i wibracje pracujących silników. Ratownik bez względu na porę dnia czy nocy i warunki atmosferyczne musi opuszczać się z pokładu śmigłowca, by podjąć rozbitków.

Zadania swoje ratownik pokładowy wykonuje z reguły w niewygodnej pozycji i przy niedostatecznym oświetleniu. Opuszcza się na linie na chybocliwy, śliski pokład wzywającej pomocy jednostki pływającej, bądź - asekurowany tylko liną – skacze bezpośrednio do morza, by wciągnąć na

Bezpieczeństwo i służby ochrony

opuszczone ze śmigłowca krzeselko tonących ludzi Odbywa się to często w zimnie, przy dużej wilgotności powietrza, silnym wietrze i wysokiej fali – przy ustawicznym zagrożeniu własnego zdrowia i życia. Obsługa sprzętu ratowniczego w takich warunkach, jak i przemieszczanie się wśród ostrych, wystających i ruchomych elementów jednostek pływających (czasem nawet ogarniętych pożarem) naraża na najróżniejsze urazy wywołane czynnikami mechanicznymi, potłuczenia, okaleczenia rąk i nóg, a nawet złamania kręgosłupa.

Mimo pracy w specjalnym piankowym kombinezonie pletwonurka ratownik pokładowy niosący pomoc rozbitkom sam zagrożony jest utratą życia. Do chorób zawodowych należą: przewlekłe choroby narządu ruchu wywołane nadmiernym przeciążeniem i uszkodzeniem mięśni i kości kończyn, uszkodzenia słuchu wywołane działaniem przeciążeń grawitacyjnych oraz pracą w podwyższonym lub obniżonym ciśnieniu atmosferycznym. Praca w wilgotnym, wietrznym środowisku naraża również na dolegliwości reumatyczne zaś ustawiczne napięcie nerwowe może stać się m.in. przyczyną chorób psychosomatycznych.

warunki społeczne

Ratownik pracuje w zespole. Choć podstawowe działania ratownicze wykonuje samodzielnie, to powodzenie całej akcji wymaga stałej współpracy, wymiany informacji i konsultowania się z dowódcą załogi śmigłowca oraz pozostałymi jej członkami. Ze względu na hałas silników helikoptera, szum wiatru i wzburzonego morza porozumiewać się trzeba często uzgodnionymi sygnałami manualnymi i świetlnymi. Jednocześnie ratownik pokładowy musi nieustannie utrzymywać kontakt z ratowanymi ludźmi, udzielać im rad i ochraniać.

Ponieważ na powodzenie akcji ratowniczej rzutuje wiele trudnych do przewidzenia czynników losowych, takich jak stan pogody, morza itp., ratownik narażony jest na ustawiczne ryzyko i stresy. Praca ta daje jednak poczucie walki z żywiołami i przeciwnościami losu, a w wypadku sukcesu – uratowania ludzkiego życia – przynosi dużą satysfakcję.

warunki organizacyjne

Praca ratownika pokładowego jest rodzajem służby. Chociaż obowiązuje go 8 - godzinny dzień pracy, praktycznie swoje podstawowe zadania wykonuje w systemie 24 – godzinnych dyżurów (w ciągu miesiąca wypada ich zwykle 6 do 7). Po dyżurze ma wolne 24 godziny. Pozostałe dni służby, odbywanej w trybie 8 – godzinnym, wypełniają głównie ćwiczenia fizyczne i kursy sprawnościowe, których celem jest utrzymanie dobrej kondycji fizycznej i doskonalenie umiejętności ratowniczych.

Pracę swoją ratownik wykonuje w dzień i w nocy, również w dni ustawowo wolne od pracy. W czasie służby nosi mundur wojskowy. Natomiast w trakcie akcji ratowniczej, kiedy przemieszcza się na pokładzie śmigłowca używa specjalnego piankowego kombinezonu pletwonurka.

Praca ratownika pokładowego jest ściśle nadzorowana przez dowódcę dyżurnej załogi śmigłowca, jednak jest niezrutynizowana. Wykonuje się ją bowiem na różnych akwenach, w zmiennych warunkach pogodowych, technicznych itp. W trakcie udzielania bezpośredniej pomocy ofiarom ratownik samodzielnie wybiera metody działania. Cięży na nim odpowiedzialność za bezpieczeństwo i zdrowie ludzi, których trzeba uratować, ale nie może też narazić na niebezpieczeństwo załogi śmigłowca.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ratownika musi przede wszystkim charakteryzować odwaga i duża odporność psychiczna. Ma być przygotowany na długotrwały wysiłek, bez względu na porę dnia i nocy, w nieprzyjemnych, zagrażających życiu warunkach żywiołu morskiego. W wypadku interwencji przy niektórych katastrofach statków, awariach morskich platform wiertniczych czy instalacji przemysłowych na lądzie może być zagrożony również ogniem lub wyziewami toksycznymi. Do skutecznego działania w takich sytuacjach niezbędne są szybki refleks, ostry wzrok (w tym zdolność dobrego widzenia przy niedostatecznym oświetleniu i widzenie głębi, umożliwiające dobrą ocenę odległości), dobra koordynacja wzrokowo – ruchowa, brak lęku przed wysokością, a także zmysł równowagi oraz zręczności rąk i palców.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

W tym zawodzie niezwykle przydatne są: zdolność koncentracji, a jednocześnie podzielność uwagi, uzdolnienia techniczne, wyobraźnia przestrzenna, umiejętność logicznego kojarzenia faktów i wyciągania wniosków, a także samodzielność i umiejętność szybkiego przerzucania się z jednej czynności do drugiej. Często bowiem trzeba samodzielnie i natychmiast reagować na pojawiające się zagrożenia i podejmować trafne decyzje.

Mimo licznych zagrożeń ratownik pokładowy musi panować nad swoimi emocjami i współdziałać z resztą załogi śmigłowca, a także umieć nawiązać kontakt z ratowanymi, często rannymi, chorymi i zdesperowanymi ludźmi, bowiem od tego zależy powodzenie całej akcji.

Przy wykonywaniu tego zawodu istotne są umiejętność pływania, nurkowania, doświadczenie żeglarskie, spadochroniarskie, uprawianie alpinistyki i różnych sportów siłowych oraz zainteresowania medycyną (umiejętność udzielania pierwszej pomocy).

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pracę ratownika pokładowego, która wymaga bardzo dużej siły i jest niebezpieczna, mogą wykonywać tylko wszechstronnie sprawni i wysportowani mężczyźni, o bardzo dobrym stanie zdrowia i wysokiej wydolności fizycznej. Muszą oni w każdej chwili być przygotowani na duży wysiłek fizyczny, m.in. przy podnoszeniu i transportowaniu ofiar – często chorych bądź nieprzytomnych. Niezbędne są: silna budowa ciała, dobry wzrok, duża sprawność układu oddechowego, mięśniowego, kostno – stawowego oraz układu krążenia. Wszelkie wady fizyczne i wydolnościowe wykluczają z uprawiania tego zawodu.

Przeciwwskazaniem są choroby psychiczne, socjopatie, zaburzenia świadomości (padaczka), wady wzroku niepoddające się korekcji, wady słuchu oraz choroby ograniczające sprawność ruchową.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Warunkiem wykonywania tego zawodu jest podjęcie zawodowej służby wojskowej.

Niezbędne jest posiadanie średniego wykształcenia i ukończenie szkoły chorążych Wojska Polskiego. Następnym krokiem jest zgłoszenie chęci wstąpienia do ratowniczej jednostki lotniczej i przejście wszechstronnych badań w zakresie sprawności i odporności organizmu (m.in. w komorze niskich ciśnień) oraz specjalistycznych testów i rozmów kwalifikacyjnych w Wojskowym Instytucie Medycyny Lotniczej w Warszawie.

Kandydat na ratownika pokładowego powinien być mężczyzną w wieku nie przekraczającym 30 lat. Wymaga się od niego również ukończenia kursów: pletwonurka, alpinistycznego, spadochronowego, sanitarnego, ratownictwa morskiego, a także zasad bhp i ppoż. Część z tych kursów można odbyć już w trakcie pracy.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie tym istnieją ograniczone możliwości awansu. Wiążą się one głównie z uzyskaniem kolejnych stopni wojskowych – od młodszego chorążego do starszego chorążego sztabowego. Doświadczony ratownik pokładowy może zostać również instruktorem szkolącym kandydatów do tego zawodu.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Ze względu na powiązanie pracy w zawodzie ratownika pokładowego z wykonywaniem zawodowej służby wojskowej szanse na jej podjęcie mają jedynie mężczyźni w wieku poniżej 30 lat.

ZAWODY POKREWNE

ratownik górski

Bezpieczeństwo i służby ochrony

ratownik wodny

LITERATURA

Bieżące informacje dotyczące zawodu ratownika pokładowego można spotkać w czasopismach:

„Bandera”
„Wiraże”
„Skrzydłata Polska”
„Kurier Morski”
„Ratownik”

Bezpieczeństwo i służby ochrony

SZANSE ZATRUDNIENIA I PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Ratownik pokładowy** - (5160403), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 3 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	1
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	0

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Ratownik pokładowy** wynosiła 0. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy ochrony osobistej wynosiło 1162,4. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1230,36
Kujawsko-pomorskie	1195,71
Lubelskie	953,33
Lubuskie	1138,6
Łódzkie	1127,91
Małopolskie	1286,67
Mazowieckie	1103,95
Opolskie	1057,32
Podkarpackie	967,6

Podlaskie	-
Pomorskie	1036,37
Śląskie	1301,35
Świętokrzyskie	1552,9
Warmińsko-mazurskie	960,51
Wielkopolskie	1376,27
Zachodniopomorskie	1330,25

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy ochrony osobistej, wynosiła 49510. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	3422
Kujawsko-pomorskie	3221
Lubelskie	866
Lubuskie	698
Łódzkie	3000
Małopolskie	3324
Mazowieckie	17867
Opolskie	1099
Podkarpackie	2459

Podlaskie	915
Pomorskie	1560
Śląskie	5294
Świętokrzyskie	139
Warmińsko-mazurskie	1161
Wielkopolskie	2840
Zachodniopomorskie	1645

Bezpieczeństwo i służby ochrony

RATOWNIK WODNY

kod : 515905

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOCI ROBOCZE

Ratownik wodny czuwa nad bezpieczeństwem życia ludzkiego na wodach. Pomaga osobom, które uległy wypadkowi lub narażone są na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na wodach.

Ratownik pełni dyżur na wyznaczonym stanowisku (np. na wieży obserwacyjnej lub łodzi ratunkowej – patrolując wyznaczony teren), stale obserwuje powierzchnię wody i niezwłocznie reaguje na każdy sygnał wzywania pomocy, podejmując akcję ratunkową. Za pomocą urządzeń alarmowych (gwizdek, dzwon) sygnalizuje naruszenia obowiązującego na pływalni lub kąpielisku regulaminu (np. przekroczenie granicy strefy dla umiejących pływać). Upomina w ten sposób niesfornych lub niedoinformowanych użytkowników kąpielisk.

Do jego obowiązków należy wyznaczenie i kontrola stref dla umiejących i nie umiejących pływać. W tym celu bada głębokość akwenu i oznacza strefy bojami określonego koloru.

Przed rozpoczęciem i po skończeniu dyżuru sprawdza głębokość wody i w razie potrzeby decyduje o przesunięciu stref lub czasowym wyłączeniu określonych obszarów kąpieliska z używalności. Za pomocą flag odpowiedniego koloru informuje o stopniu zagrożenia na wodach ze względu na warunki atmosferyczne (temperatura wody, widoczność, szybkość wiatru, wysokość fali, silne prądy wsteczne). Na tablicy informacyjnej wpisuje dane dotyczące temperatury wody, temperatury powietrza oraz inne aktualne informacje (np. o gwałtownych zmianach warunków atmosferycznych). Jego powinnością jest także oczyszczanie powierzchni wody i dna rejonu przeznaczonego na kąpielisko z wszelkich przedmiotów zagrażających użytkownikom kąpieliska, czyli takich, które mogą spowodować skaleczenie lub inny nieszczęśliwy wypadek.

Kontroluje stan techniczny sprzętu ratowniczego i pomocniczego (łódzie ratunkowe, koła ratunkowe, rzutki ratownicze, bosaki ratunkowe, sygnalizatory alarmowe, liny asekuracyjne, lornetka, nosze) i dba by nie był on używany niezgodnie z przeznaczeniem. Sam musi umieć perfekcyjnie posługiwać się tym sprzętem.

Aby sprostać stojącym przed nim zadaniom ratownik musi dbać o sprawność fizyczną, stale doskonalić swoje umiejętności oraz uzupełniać wiedzę z zakresu technik ratownictwa, jak również zapoznawać się z coraz bardziej nowoczesnym sprzętem ratowniczym i pomocniczym.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Ratownik wodny uprawniony jest do pracy na kąpieliskach, pływalniach krytych i odkrytych oraz w czasie imprez organizowanych na wodach i nad wodami (w okolicy wód).

Największym zagrożeniem dla ratownika, w czasie akcji ratunkowej, jest osoba tonąca. Jej niekontrolowany uchwyt, nieumiejętne chwycenie przez ratownika, mogą doprowadzić do nieszczęścia i zagrożenia życia obu uczestników zdarzenia.

W przypadku krytych pływalni znaczne zagrożenie stanowi mokra i śliska powierzchnia wokół basenu. Żeby zapobiec poślizgnięciom i w efekcie urazom (stłuczenia, zwichnięcia) ratownicy korzystają z obuwia (kłapek), które w znacznym stopniu chroni przed takimi wypadkami.

Chlorowana woda basenów powoduje wysuszenie skóry i często stanowi przyczynę alergii, szczególnie u osób skłonnych do uczuleń. Zagrożeniem w tym zawodzie są również substancje zakaźne, mikroorganizmy zawarte w wodzie basenu. Wiązać się to może z groźbą zakażeń bakteryjnych i wirusowych. Ze względu na dużą wilgotność i temperaturę powietrza (a co za tym idzie, częste występowanie grzybicy), ratownikom przysługuje pięcioprocentowy dodatek do pensji za pracę w warunkach szkodliwych.

Ponadto ratownik pracujący w budynkach wykonuje swoje zadania w dużym hałasie, jaki powodują kąpiące się dzieci i młodzież.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Praca na otwartym terenie może wiązać się z długim trwaniem w niewygodnej pozycji (np. obserwowanie przydzielonego obszaru akwenu z wieży obserwacyjnej).

Długotrwałe przebywanie na słońcu jest powodem powstania pięknej opalenizny, ale może być też przyczyną przegrzania organizmu, poparzeń, udaru słonecznego i nowotworów skóry. Dlatego niezbędne staje się używanie wszelkiego rodzaju kremów z filtrami chroniącymi przed szkodliwym promieniowaniem słonecznym

warunki społeczne

Kontakty z ludźmi są w tej pracy niezbędne i bardzo intensywne – ratownik udziela wszelkich informacji dotyczących kąpieliska, często uczy pływania, udziela rad i upomnień a przede wszystkim niesie pomoc wszystkim potrzebującym jej na terenie kąpieliska. Nierzadko ratownik pełni funkcję opiekuna dzieci i jego dodatkowym zadaniem jest zorganizowanie im gier i zabaw. Wtedy przydatne stają się umiejętności dydaktyczne.

Praca ratownika niesie ze sobą ryzyko konfliktów z ludźmi. Dlatego ratownik powinien posiadać wiedzę z zakresu psychologii (zasady porozumiewania się z ludźmi, wymuszania określonych zachowań bez użycia siły fizycznej, łagodzenie napięć)

W zależności od miejsca zatrudnienia praca ratownika wodnego może mieć charakter indywidualny bądź zespołowy. W ośrodkach niewielkich – na basenie do 25 metrów, zazwyczaj pracuje samodzielnie. Musi wtedy sam zorganizować sobie pracę, często dobiera pomocników spośród osób przebywających na terenie kąpieliska, tak by w razie konieczności podjęcia akcji ratunkowej zapewnić sobie pomoc, np. w wezwaniu karetki pogotowia, obsłudze sprzętu, przyniesieniu potrzebnych przedmiotów. Na terenie większych kąpielisk zatrudnionych jest kilku ratowników. Jeden z nich - zwykle jest to starszy ratownik - pełni funkcję kierownika grupy ratowników. Każdy z ratowników ma przydzielone obowiązki, np. jeden pełni dyżur na wieżycy obserwacyjnej, inny patroluje teren kąpieliska łodzią. Aby zapobiec znużeniu, jakie może powstać przy jednostajnej obserwacji tego samego rejonu kąpieliska, ratownicy wymieniają się co jakiś czas obowiązkami.

warunki organizacyjne

Ratownik pełni swoje obowiązki w specjalnym stroju (odzież robocza i ochronna), najczęściej koloru pomarańczowego. Na strój ten składają się m.in.: spodenki pływackie, koszulka ratownika, czapka ratownika, dres, sztormiak, kamizelka asekuracyjna.

Ratownicy wodni pracują w systemie zmianowym głównie w ciągu dnia. Jednak prowadzone akcje ratownicze mogą wydłużyć okres ich pracy do pory nocnej. W zawodzie tym wymagana jest również praca w soboty, niedziele i święta.

W pewnym sensie jest to praca sezonowa. W przypadku kąpielisk znajdujących się pod gołym niebem (np. nad morzem, jeziorem, rzeką) pracę ogranicza się do sezonu letniego. Jednak na pływalniach krytych ratownicy pracują przez cały rok.

W lecie czynnikiem ograniczającym intensywność i ciągłość pracy jest pogoda.

Wbrew obiegowym opiniom, praca ratownika wodnego nie jest tak fascynująca jak by się mogło wydawać. Pomimo tego, że praca ma charakter niezrutynizowany, występuje cały szereg czynności rutynowych (ostrzeżenia, upomnienia, uzupełnianie dziennika dyżuru, kontrola stanu technicznego sprzętu ratowniczego, patrolowanie terenu kąpieliska). Sama akcja ratownicza ma charakter niezrutynizowany i zdarza się stosunkowo rzadko. Jest to jednak przeważnie zasługą ratowników i wykonywanych przez nich czynności o charakterze profilaktycznym.

Z racji funkcji społecznej, jaką każdy ratownik pełni oraz dlatego, że od jego pracy zależy życie i zdrowie ludzkie, spoczywa na nim duża odpowiedzialność moralna i społeczna. Za pozostawienie tonącego bez pomocy czy oszustwa przy wydawaniu kart pływackich ratownik może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ratownika musi cechować odwaga. Musi być cały czas gotowy do podjęcia ryzyka narażenia własnego zdrowia lub życia. Ciągła gotowość do działania musi iść tutaj jednak w parze ze zdolnością do sprawnego funkcjonowania w warunkach monotonna (nie zapominajmy, że 90 % czasu pracy ratownika to profilaktyka: powtarzanie tych samych ostrzeżeń, upomnień, informacji)

Jeśli zaistnieje niebezpieczeństwo ratownik wykonuje swoje obowiązki w bardzo szybkim, wręcz „sprinterskim” tempie. Aby w takich warunkach móc efektywnie działać niezbędna jest umiejętność panowania nad emocjami oraz podejmowanie szybkich i trafnych decyzji. Ratownik reaguje

Bezpieczeństwo i służby ochrony

błyskawicznie na każdy sygnał świadczący o zagrożeniu zdrowia lub życia osób znajdujących się w wodzie. W jednej chwili musi zdecydować np. o wykorzystaniu określonego sprzętu ratunkowego, o tym czy konieczna będzie pomoc dodatkowych osób.

Pracując w grupie ratowników powinien umieć współdziałać z partnerami.

Cierpliwość i umiejętność postępowania z ludźmi przydaje się ratownikowi gdy uczy innych pływać, opiekuje się grupą np. dzieci czy młodzieży. Generalnie powinna go cechować łatwość wchodzenia w kontakty społeczne i porozumiewania się z ludźmi.

Zawód ratownika mogą wykonywać osoby o bardzo różnym wykształceniu, ale każdy powinien posiadać wiedzę z zakresu anatomii i fizjologii człowieka, aby skutecznie udzielać pierwszej pomocy przedlekarskiej, z hydrobiologii i meteorologii aby trafnie przewidywać warunki pogodowe oraz bezpiecznie zorganizować kąpielisko. Umiejętności techniczne przydatne są w posługiwaniu się sprzętem ratowniczym oraz w utrzymaniu tego sprzętu w stanie umożliwiającym wykorzystanie go w każdej chwili. Elementy tej wiedzy, w znacznej mierze, przekazywane są na kursach dla ratowników wodnych.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Powodzenie akcji ratunkowej zależy w dużej mierze od ratownika, dlatego osobę chcącą pracować jako ratownik wodny, musi cechować bardzo dobry stan zdrowia.

Często zdarza się, że wysiłek nie kończy się na wydostaniu ratowanego z wody i akcję trzeba kontynuować na brzegu, wykonując ożywanie. Sami ratownicy mawiają, że nie siła fizyczna a sprzęt ratunkowy i poprawna technika decydują o powodzeniu akcji, ale zaraz też dodają, że osoby o drobnej posturze fizycznej nie powinny zajmować się ratownictwem.

Kobiety równie dobrze radzą sobie z akcją ratowniczą w wodzie jak ich silniejsi koledzy. Decydującą rolę odgrywa tutaj ogólnie wysoka sprawność psychofizyczna.

Z przyczyn omówionych wyżej w zawodzie ratownika wodnego wymagana jest wysoka wydolność fizyczna i sprawność układów: krążenia, mięśniowego, oddechowego, układu kostno-stawowego. Przeciwwskazaniem są wszelkie wady wzroku i słuchu. Praktycznie nie zdarza się, żeby na stanowisku ratownika zatrudniana była osoba niepełnosprawna.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 r. (Dz. U. 47/97 poz. 303) prawo nadawania uprawnień w ratownictwie wodnym mają tylko Wodne Ochotnicze Pogotowia Ratunkowe (WOPR)

Aby podjąć pracę na stanowisku ratownika wodnego trzeba spełniać jasno określone warunki.

Pierwszym etapem jest ukończenie kursu i zdanie egzaminu na MŁODSZEGO RATOWNIKA WOPR.

W kursie na młodszego ratownika może wziąć udział osoba niepełnoletnia, posiadająca kartę pływacką oraz ważną legitymację członka WOPR z poświadczeniem lekarskim o zdolności do pracy w charakterze ratownika na dany rok kalendarzowy. Warunkiem jest też pozytywne zaliczenie testu sprawnościowego, na który składają się:

przeplnięcie dystansu 50 m sposobem dowolnym w czasie 45 sekund

przeplnięcie pod wodą minimum 15 metrów (start z powierzchni wody)

wykazanie się umiejętnością pływania na grzbiecie z pracą nóg do żabki i holowaniem deski pływackiej na dystansie 25 metrów

Kurs kończy się egzaminem teoretycznym i praktycznym.

Młodszy ratownik uprawniony jest do pracy na kąpieliskach, pływalniach krytych i odkrytych, pod nadzorem ratownika starszego stopniem.

Aby zostać RATOWNIKIEM WODNYM należy ukończyć kurs RATOWNIKA WODNEGO.

Wymagania formalne to:

ukończony 18 rok życia, posiadanie ważnej legitymacji członka WOPR z poświadczeniem lekarskim o zdolności do pracy w charakterze ratownika na dany rok kalendarzowy,

posiadanie potwierdzonego w legitymacji WOPR odbytego stażu co najmniej 100 godzin w charakterze ratownika (praca społeczna),

co najmniej 12-miesięczna działalność w WOPR w stopniu młodszego ratownika.

Bezpieczeństwo i służby ochrony

specjalna karta pływacka (tzw. żółty czepek),
posiadanie co najmniej jednego spośród uprawnień (patentów) przydatnych w ratownictwie wodnym (np. motorowodne, żeglarskie, ratownika medycznego).

Zaliczyć należy również sprawdzian praktyczny na który składa się:

przeplnięcie dystansu 100 metrów sposobem dowolnym w czasie 1 minuty 45 sekund. (1,45 min)

holowanie współwiczającego na dystansie 50 metrów, płynąc na grzbiecie z pracą nóg do żabki i chwytem oburącz stosowanym w ratownictwie wodnym

nurkowanie na dystansie 25 metrów

Kurs kończy się egzaminem z teorii i praktyki.

Ratownik wodny ma prawo do samodzielnej pracy na kąpieliskach i pływalniach, koloniach dla dzieci i obozach młodzieżowych oraz w czasie imprez na wodach i nad wodami, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Może też prowadzić szkolenie podstawowe członków WOPR.

Przy zatrudnianiu nie ma specjalnych preferencji. Liczy się sprawność i umiejętności. Wiek i płeć nie odgrywają praktycznie żadnej selekcyjnej roli.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W ratownictwie wodnym funkcjonują następujące stopnie ratownicze:

Młodszy ratownik wodny

Ratownik wodny

Starszy ratownik wodny

Instruktor Ratownictwa WOPR

Instruktor-Wykładowca Ratownictwa WOPR

Stopnie te stanowią jednocześnie przejrzystą drogę awansu. Każdy ratownik zaczyna swoją przygodę z ratownictwem od MŁODSZEGO RATOWNIKA WODNEGO a może ją zakończyć jako INSTRUKTOR-WYKŁADOWCA RATOWNICTWA WOPR.

Aby ratownik wodny mógł zostać STARSZYM RATOWNIKIEM WODNYM musi odbyć kurs, którego celem jest przygotowanie do pracy na kąpieliskach, pływalniach krytych i odkrytych oraz w czasie imprez wodnych i nad wodami zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz do pełnienia funkcji kierownika grupy ratowników.

Wymagania formalne:

działalność jako ratownik wodny przez 3 lata

minimum 300 godzin pracy, w tym 200 na wodach otwartych

ważna legitymacja członka WOPR z poświadczeniem lekarskim o zdolności do pracy w charakterze ratownika na dany rok kalendarzowy.

posiadanie dwóch patentów – uprawnień przydatnych w ratownictwie wodnym

pozytywne zaliczenie sprawdzianu teoretycznego i testu sprawnościowego

przeplnięcie dystansu 100 metrów stylem dowolnym w czasie 1 minuty 40 sekund (1,40 min)

nurkowanie na dystansie 25 metrów

holowanie manekina na dystansie 150 metrów

przeplnięcie łodzią wiosłową 150 metrów

Kurs kończy się egzaminem.

Wymogami formalnymi jakie trzeba spełnić aby zostać INSTRUKTOREM RATOWNICTWA WOPR są:

działalność w stopniu Starszego Ratownika Wodnego minimum 2 lata

wykształcenie co najmniej średnie

150 godzin pracy jako ratownik na kąpieliskach nadmorskich

asystent na dwóch kursach młodszego ratownika i ratownika wodnego

praca pisemna na temat określony przez WOPR,

ważna legitymacja członka WOPR z poświadczeniem lekarskim o zdolności do pracy w charakterze ratownika na dany rok kalendarzowy

posiadanie trzech patentów – uprawnień przydatnych w ratownictwie wodnym

Bezpieczeństwo i służby ochrony

test sprawnościowy (przeplnięcie 100 metrów w czasie do 1 minuty 50 sekund (1,50 min), 100 metrów holowania 4 stylami, nurkowanie na dystansie 25 metrów przeplnięcie określonego dystansu łodzią wiosłową
Celem kursu jest przygotowanie do pracy w ratownictwie wodnym oraz prowadzenie zajęć na kursach szkoleniowych WOPR do stopnia Starszego Ratownika Wodnego włącznie.

Kandydaci na stopień INSTRUKTORA-WYKŁADOWCY WOPR muszą:
posiadać wyższe wykształcenie i stopień instruktora WOPR co najmniej 24 miesiące
odbyć staż asystencki na co najmniej jednym kursie na stopień starszego ratownika WOPR, instruktora WOPR
przedstawić trzy dokumenty uprawnień przydatnych w ratownictwie wodnym
posiadać wpis do legitymacji członka WOPR o prowadzeniu kursów co najmniej czterech na stopień młodszego ratownika WOPR i dwóch na stopień ratownika WOPR
posiadać ważną legitymację członka WOPR z poświadczeniem lekarskim o zdolności do pracy w charakterze ratownika na dany rok kalendarzowy
INSTRUKTOR-WYKŁADOWCA jest uprawniony do pracy w ratownictwie wodnym oraz prowadzenia kursów szkoleniowych wszystkich stopni.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Warunkiem podjęcia pracy ratownika wodnego jest wysoka sprawność fizyczna i bardzo dobry stan zdrowia, co automatycznie eliminuje wiele z osób starszych oraz osoby o złym stanie zdrowia, mimo iż formalnie nie ma ograniczeń wiekowych do podjęcia pracy w zawodzie

ZAWODY POKREWNE

↓

→Nurek

→Ratownik medyczny

→Ratownik pokładowy

→Ratownik górski

↑Specjalista rekreacji ruchowej

LITERATURA

Bartkowiak E., Witkowski M., *Nauczanie pływania. Podstawy bezpieczeństwa w wodzie*, Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1986

Błasiak P., Chadaj M., Kurek K., *Ratownictwo wodne. Vademecum*, Prószyński i S-ka, 2001

Gwiazdziński T., *Ratownictwo wodne bez tajemnic*, Sport i Turystyka, Warszawa 1980

I ty możesz zostać ratownikiem WOPR, Wyd. BOG&ART, Warszawa 2000

Malinowska M., *Podstawy pierwszej pomocy w ratownictwie wodnym*, Białystok 1996

Praca zbiorowa, *Prawie wszystko o ratownictwie wodnym*, Agencja Wydawniczo-Reklamowa Emes, Kielce 1993

Skalski D., *Bezpieczny wypoczynek dzieci i młodzieży. Poradnik dla organizatorów*, Skarszewy, 2000

Skalski D., *Edukacja wodna – zostań ratownikiem*, Skarszewy, 2001

Skalski D., *Ratownictwo wodne – podstawowe przepisy i pierwsza pomoc przedlekarska*, Skarszewy, 2001

Skalski D., *Zbiór podstawowych przepisów dotyczących bezpieczeństwa nad wodą*, Skarszewy, 2000

Witkowski M., *Pływanie ratunkowe i udzielanie pomocy tonącemu*, Sport i Turystyka, Warszawa 1980

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Bezpieczeństwo i służby ochrony

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Ratownik wodny może podjąć pracę na krytych pływalniach, na basenach kąpielowych na wolnym powietrzu. Może też zatrudnić się w ośrodkach wypoczynkowych położonych nad wodą – nad rzekami, jeziorami, nad morzem. W wielu domach wypoczynkowych są baseny kryte i w tych miejscach również ratownik znajdzie zatrudnienie. Często ratowników wodnych poszukują biura podróży, organizatorzy kolonii, obozów wypoczynkowych. Terenowe oddziały Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratowniczego często pomagają w kontaktach między pracodawcami a ratownikami.

Jeżeli ratownik będzie uzupełniał wykształcenie i podnosił swoje kwalifikacje, może być ponadto zatrudniony w oddziałach WOPR jako instruktor ratownictwa wodnego lub też instruktor – wykładowca ratownictwa wodnego.

W chwili obecnej, w zawodzie ratownika wodnego, jest więcej chętnych do pracy niż wolnych stanowisk.

Zawód ratownika wodnego nie jest zbyt dobrze płatny. Średnio ratownik otrzymuje ok. 6 zł za godzinę pracy. Miesięczna gaża rzadko przekracza 1000 zł (brutto). Młodszy ratownik otrzymuje znacznie mniejszą pensję.

Ze względu na niskie zarobki ratownicy często traktują ten zawód jako dodatkowy i pracują na umowę zlecenia w wolnym czasie (np. w soboty i niedziele, w czasie wakacji).

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Ratownik wodny** - (5160404), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 165 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	16
Kujawsko-pomorskie	10
Lubelskie	11
Lubuskie	3
Łódzkie	6
Małopolskie	15
Mazowieckie	12
Opolskie	6
Podkarpackie	6

Podlaskie	4
Pomorskie	15
Śląskie	16
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	14
Wielkopolskie	16
Zachodniopomorskie	12

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Ratownik wodny** wynosiła 59. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	4
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	0
Lubuskie	8
Łódzkie	1
Małopolskie	2
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	12

Podlaskie	3
Pomorskie	4
Śląskie	1
Świętokrzyskie	7
Warmińsko-mazurskie	3
Wielkopolskie	6
Zachodniopomorskie	5

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy ochrony osobistej wynosiło 1162,4. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Bezpieczeństwo i służby ochrony

Dolnośląskie	1230,36
Kujawsko-pomorskie	1195,71
Lubelskie	953,33
Lubuskie	1138,6
Łódzkie	1127,91
Małopolskie	1286,67
Mazowieckie	1103,95
Opolskie	1057,32
Podkarpackie	967,6

Podlaskie	-
Pomorskie	1036,37
Śląskie	1301,35
Świętokrzyskie	1552,9
Warmińsko-mazurskie	960,51
Wielkopolskie	1376,27
Zachodniopomorskie	1330,25

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy ochrony osobistej, wynosiła 49510. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	3422
Kujawsko-pomorskie	3221
Lubelskie	866
Lubuskie	698
Łódzkie	3000
Małopolskie	3324
Mazowieckie	17867
Opolskie	1099
Podkarpackie	2459

Podlaskie	-
Pomorskie	1560
Śląskie	5294
Świętokrzyskie	139
Warmińsko-mazurskie	1161
Wielkopolskie	2840
Zachodniopomorskie	1645

TOM III.

ROZDZIAŁ X. Finanse i dziedziny pokrewne

X.A. BANKOWOŚĆ, RACHUNKOWOŚĆ

INSPEKTOR NADZORU BANKOWEGO

kod: 241202

Inne nazwy zawodu: Inspektor bankowy, kontroler bankowy, rewident

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Inspektor nadzoru bankowego podejmuje czynności kontrolne w bankach. Zazwyczaj pracuje w zespole inspekcyjnym wraz z innymi inspektorami.

Sprawdza zgodność działania banku lub jego komórki organizacyjnej z ogólnie obowiązującymi aktami prawnymi oraz zasadami ustalonymi przez władze banku (np. statut, przepisy wewnętrzne, strategię itp.). Dokonuje oceny sytuacji finansowej banków, bada wyniki ekonomiczne banków i określa czy kontrolowane instytucje działają sprawnie i bezpiecznie na rynku usług finansowych.

Inspekcje mogą mieć charakter problemowy lub kompleksowy. Inspekcje problemowe dotyczą wybranych obszarów działalności banku, inspekcje kompleksowe zaś – całokształtu jego działalności.

Szczegółowe zadania inspektora obejmują: badanie wypłacalności, płynności płatniczej i wyników ekonomicznych banków, badanie zgodności udzielanych kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, badanie zabezpieczenia i terminowości spłaty pożyczek i kredytów, badanie stosowanego oprocentowania kredytów i pożyczek, dokonywanie oceny sytuacji finansowej banków, sporządzanie raportów i sprawozdań z przeprowadzonych czynności kontrolnych.

W wyniku przeprowadzonej kontroli inspektor sporządza dla zarządu banku protokół i sprawozdanie z przebiegu kontroli, wraz z wnioskami i zaleceniami pokontrolnymi.

W protokole wyszczególnione są sprawy (zagadnienia) będące przedmiotem kontroli, stwierdzone nieprawidłowości i uchybienia oraz ewentualnie przyczyny ich powstania.

Zalecenia pokontrolne kierowane są zarówno do kontrolowanych jednostek, jak i innych komórek banku, niekoniecznie objętych daną kontrolą.

Oprócz kontroli przeprowadzanych bezpośrednio w siedzibach banków lub poszczególnych oddziałach inspektorzy na bieżąco analizują i oceniają sprawozdania przekazywane przez banki oraz tworzą system licencjonowania instytucji finansowych.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Inspektor bankowy pracuje w pomieszczeniach biurowych, wyposażonych w sprzęt ułatwiający mu wykonywanie zadań, m.in. komputer, drukarkę, telefon, fax.

Pomieszczenia biurowe w bankach mają zwykle dobre oświetlenie i wentylację, często są klimatyzowane.

Wykonywanie tego zawodu wiąże się głównie z pracą siedzącą. Ponieważ podstawową formą aktywności jest czytanie dokumentów oraz śledzenie danych na monitorze komputera, inspektor w pewnym stopniu narażony jest na działanie promieniowania elektromagnetycznego.

warunki społeczne

Inspektor nadzoru bankowego pracuje przede wszystkim w zespole. Nawet jeśli sam (indywidualnie) analizuje poszczególne partie dokumentów, jednak całość materiału omawia i opracowuje wspólnie z dwoma lub trzema osobami, które wraz z nim biorą udział w kontroli. W takiej pracy niezbędna jest stała wymiana spostrzeżeń, uwag i informacji i wzajemne konsultowanie się.

Podczas kontroli inspektor rozmawia często nie tylko z kolegami z zespołu, ale także z kierownictwem badanej komórki organizacyjnej banku oraz z jej pracownikami. W ten sposób gromadzi dodatkowe

Finanse i dziedziny pokrewne

informacje, a także sam udziela porad i wskazówek. Ponieważ podstawowym zadaniem inspektora jest wyszukiwanie i wskazywanie błędów w cudzej pracy, a następnie powiadamianie o tym wyższych i najwyższych przełożonych, rozmowy te dość często mają nieprzyjemny charakter, co naraża inspektora na konflikty i stres.

Inspektorzy zdają sobie sprawę, iż ich pobyt w banku budzi niepokój i obawy pracowników i ta świadomość bywa w ich pracy czynnikiem obciążającym psychicznie.

warunki organizacyjne

Inspektor nadzoru bankowego pracuje w stałych godzinach, zwykle odpowiadających godzinom pracy kontrolowanej jednostki organizacyjnej banku. Praca trwa 8 godzin dziennie. W wyjątkowych przypadkach pracuje także w dni wolne od pracy, tj. w sobotę lub niedzielę, lecz wówczas jest dodatkowo wynagradzany.

Dość często musi wyjeżdżać do innych miast i przebywać tam tak długo, jak długo trwa kontrola oddziałów terenowych banku. Często także porusza się w obrębie miasta, zwłaszcza wówczas, gdy poszczególne komórki organizacyjne banku nie znajdują się w jednym budynku, lecz są rozmieszczone w różnych dzielnicach.

Praca inspektora podlega tylko ogólnemu nadzorowi - określa się rodzaj, miejsce i termin kontroli, natomiast pozostawia mu się dużą samodzielność i możliwość wykazania inicjatywy i podążania za intuicją. Zwierzchnik wyznacza cele, zadania i kierunki, ale np. kolejność wykonywanych czynności, prowadzonych rozmów czy analizy dokumentów inspektor ustala sam bądź w porozumieniu z pozostałymi członkami zespołu kontrolującego.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Charakter pracy inspektora nadzoru bankowego sprawia, iż przy jej wykonywaniu niezbędna jest umiejętność koncentracji uwagi przez dłuższy czas, a także cierpliwość i wytrwałość.

Badając dokumenty, inspektor musi wykazać się spostrzegawczością, wnikliwością i dociekliwością; musi umieć zwracać uwagę na szczegóły. Aby kontrola była staranna i dokładna, konieczna jest bardzo uważna i wnikliwa analiza przedłożonej dokumentacji, a także swoboda w operowaniu liczbami.

Od inspektora bankowego oczekuje się zdolności do logicznego rozumowania, kojarzenia faktów i wyciągania przemyślanych wniosków. Pożądana jest również inicjatywa, zwłaszcza w wyszukiwaniu ukrytych problemów, które mogą występować w kontrolowanej jednostce organizacyjnej banku.

Ponieważ efektem końcowym pracy rewidenta bankowego jest protokół pokontrolny i raport dla zarządu banku, musi on posiadać umiejętność swobodnego formułowania myśli na piśmie tak, by protokół był zwięzły, rzeczowy, jasny i zwarty.

Inspektor nadzoru bankowego często prowadzi rozmowy, powinien zatem mieć łatwość nawiązywania kontaktu oraz umiejętność takiego prowadzenia rozmów, by uzyskać interesujące go informacje oraz jasno przekazać swoje spostrzeżenia, zalecenia i rady.

Inspektor musi być niezależny i obiektywny w swoich opiniach i ocenach; nie może ulegać wpływowi lub sugestiom osób kontrolowanych.

Inspektor przeważnie pracuje w zespole, dlatego też powinien umieć współpracować z kolegami-inspektorami: wspierać ich swoją wiedzą, doświadczeniem, dzielić się spostrzeżeniami. Musi także umieć sam zwracać się do nich (lub do przełożonego) z prośbą o radę, konsultację, gdy natyka się na problem, z którym jest mu trudno sobie poradzić.

Jest niezbędne, by inspektor bankowy rozwijał swoje umiejętności zawodowe - uczył się i poszerzał wiedzę o banku.

W pracy powinna towarzyszyć mu świadomość odpowiedzialności etycznej i zawodowej, gdyż starannie i wnikliwie przeprowadzona kontrola pozwala na wskazanie słabych stron danej komórki organizacyjnej, dzięki czemu można poprawić jakość i wydajność jej pracy.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca inspektora nadzoru bankowego zaliczana jest do lekkich. Jest to przeważnie praca siedząco-chodząca, ale w wielu sytuacjach zachodzi potrzeba szybkiego i sprawnego przemieszczania się. Inspektor nadzoru bankowego powinien być na tyle sprawny ruchowo, by swobodnie poruszać się po mieście, a także podróżować do innych miast, co w znacznym stopniu ogranicza możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych ze znacznymi zaburzeniami narządów ruchu. Potrzebny jest mu

Finanse i dziedziny pokrewne

przede wszystkim dobry wzrok, gdyż stale ma do czynienia z dokumentami, często zapisanymi drobnym drukiem, oraz zręczność rąk. Musi również odczytywać dane z ekranu komputera.

Przeciwwskazaniem zdrowotnym do wykonywania tego zawodu jest choroba psychiczna, poważne wady wymowy, wady słuchu, wady wzroku nie poddające się korekcji, choroby ograniczające sprawność manualną oraz widoczne zniekształcenia i problemy z wyglądem.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Osoba, która pragnie zostać inspektorem nadzoru bankowego powinna legitymować się wyższym wykształceniem z zakresu ekonomii, prawa lub innego kierunku pozwalającego na pracę w bankowości oraz trzyletnim stażem pracy w instytucjach finansowych.

Tytuł inspektora nadzoru bankowego uzyskuje się po pomyślnym złożeniu egzaminu przed komisją egzaminacyjną powołaną przez Komisję Nadzoru Bankowego.

Inspektor nadzoru bankowego powinien wykazać się znajomością przynajmniej jednego języka obcego, umiejętnością obsługi komputera i specjalistycznych programów komputerowych.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W tym zawodzie są duże możliwości awansu. Inspektor, który wnikliwie i sumiennie wykonuje swoje obowiązki, a przede wszystkim wykazuje inicjatywę i poszerza wiedzę, ma szanse osiągać coraz wyższe szczeble w strukturze bankowej: zaczynając od stanowiska inspektora może awansować na stanowisko specjalisty, głównego specjalisty, naczelnika wydziału, aż do stanowisk w najwyższych władzach banku.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Aby znaleźć zatrudnienie na stanowisku inspektora nadzoru bankowego, trzeba mieć doświadczenie wyniesione z pracy w bankowości, tak więc nie przyjmuje się do tego zawodu, lub czyni się to wyjątkowo, ludzi bezpośrednio po studiach. Wiek kandydata nie jest czynnikiem decydującym o zatrudnieniu.

ZAWODY POKREWNE

rewident bankowy
inspektor kontroli skarbowej
specjalista ds. finansów
referent finansowy

LITERATURA

Daniluk D., *Nadzór bankowy w Polsce*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 1996
Hewelt P., Wybrane zagadnienia nadzoru bankowego w Polsce w świetle doświadczenia krajów wysoko rozwiniętych, *Bank i Kredyt* 1995, nr 1 i 2
Wyczański P., Gołajewska M., *Polski system bankowy 1990-1994*, Fundacja Friedricha Eberta, Warszawa 1995
Czasopisma:
Bank
Biuletyn Bankowy
Gazeta Bankowa tygodnik finansowo-gospodarczy
Bank i Kredyt miesięcznik dla ekonomistów, finansistów, bankowców i menedżerów

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Inspektor nadzoru bankowego może znaleźć zatrudnienie tylko w Generalnym Inspektoracie Nadzoru Bankowego w Warszawie i jego zamiejscowych oddziałach - w Wydziałach Nadzoru Bankowego. Potencjalne miejsca pracy znajdują się w dużych aglomeracjach miejskich, gdzie istnieje rozbudowana sieć banków.

W związku z reformą administracyjną kraju likwidacji ulega część jednostek terenowych GINB ale nie pociągnięto za sobą zwolnień pracowników.

Liczba kandydatów do pracy na stanowisku inspektora nadzoru bankowego znacznie przewyższa liczbę oferowanych miejsc pracy.

W ciągu najbliższych dwóch lat nie przewiduje się naboru nowych pracowników, w razie potrzeb przeprowadza się rekrutację wewnętrzną.

Przeciętne wynagrodzenie brutto przekracza średnią krajową.

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Inspektor nadzoru bankowego** - (2410107), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 253 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	38
Kujawsko-pomorskie	16
Lubelskie	13
Lubuskie	8
Łódzkie	6
Małopolskie	7
Mazowieckie	75
Opolskie	10
Podkarpackie	7

Podlaskie	3
Pomorskie	18
Śląskie	16
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	5
Wielkopolskie	12
Zachodniopomorskie	18

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Inspektor nadzoru bankowego** wynosiła 52. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	3
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	5
Małopolskie	1
Mazowieckie	5
Opolskie	5
Podkarpackie	6

Podlaskie	2
Pomorskie	6
Śląskie	2
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	7
Zachodniopomorskie	7

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych wynosiło 3909,01. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3323,5
Kujawsko-pomorskie	3062,13
Lubelskie	3186,01
Lubuskie	3221,64
Łódzkie	3125,17
Małopolskie	3826,52
Mazowieckie	5345,6
Opolskie	2932,68
Podkarpackie	3121,06

Podlaskie	-
Pomorskie	3415
Śląskie	3687,4
Świętokrzyskie	3177,09
Warmińsko-mazurskie	2880,58
Wielkopolskie	3475,57
Zachodniopomorskie	3469,74

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych, wynosiła 93364. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	10109
Kujawsko-pomorskie	3349

Lubelskie	3484
Lubuskie	2722

Finanse i dziedziny pokrewne

Łódzkie	5016
Małopolskie	7379
Mazowieckie	24713
Opolskie	1761
Podkarpackie	2379
Podlaskie	2747
Pomorskie	5015

Śląskie	10396
Świętokrzyskie	1261
Warmińsko-mazurskie	1886
Wielkopolskie	6506
Zachodniopomorskie	4641

SPECJALISTA BANKOWOŚCI

kod: 241203

inne nazwy zawodu: pracownik bankowy, specjalista bankowy, inspektor kredytowy, specjalista kredytowy, bankowiec.

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Banki to instytucje, które w swoich pilnie strzeżonych skarbcach posiadają duże zasoby finansowe. Jeżeli jakaś osoba lub firma potrzebuje większej sumy pieniędzy, na ogół zwraca się do banku z prośbą o udzielenie pożyczki czyli kredytu. Istnieją w bankach specjalne działy zajmujące pożyczkami, pracują tam specjaliści do spraw kredytów. Celem ich pracy jest więc obsługa różnego rodzaju klientów banku związana z udzielaniem im kredytów. Mogą to być osoby prywatne ubiegające się o niewielkie sumy pieniędzy – tzw. klienci detaliczni, albo duże firmy składające wnioski o przyznanie im bardzo dużych kwot – tzw. klienci kluczowi, korporacyjni.

Wydział danego banku, który odpowiada za sprzedaż kredytów, prowadzi działalność informacyjną i promocyjną, ze szczególnym uwzględnieniem rynku produktów i potrzeb klientów. Pracownik zajmujący się kredytami analizuje potrzeby klientów na podstawie rozmowy z nimi. Rozpatruje sytuację na rynku finansów i przedstawia ofertę współpracy z klientem. Do jego obowiązków należy przede wszystkim nawiązanie i utrzymanie kontaktu z klientem, negocjowanie warunków finansowych ich współpracy. Podaje zasady gwarancji, przyjmuje wnioski i dokumenty związane z przyznawaniem kredytów, przeprowadza analizy bankowe oraz analizuje efekty swojej pracy. Czasami w zakresie jego czynności znajduje się pozyskiwanie nowych klientów, a także tworzenie nowych produktów czy kredytów. Zajmuje się wieloma sprawami, często jego obowiązki codzienne wykraczają poza zapisane w umowie o pracę. Może więc zajmować się także analizą i oceną wniosków o każdy inny produkt bankowy.

Poszczególne etapy działania specjalisty bankowego ds. kredytów są następujące: przedstawienie oferty, przygotowanie wniosku kredytowego, rozpatrywanie dokumentów (w tym zgodności podpisów z oryginałami).

Zadaniem specjalisty jest m.in. sprawdzenie aktualności umów, z czym związana jest wizyta w Wydziale Ksiąg Wieczystych Sądu, w Wydziale Rejestrowym, w celu sprawdzenia czy przedstawiony pod zabezpieczenie kredytu przedmiot nie jest obciążony zastawem. Również odbywa wizytę u klienta, podczas której dokonuje oględzin zapasów, które mogą być przedmiotem zabezpieczenia. Zapoznaje się z danymi finansowymi oraz rejestrem środków trwałych klienta. W ten sposób specjalista sprawdza, co może przejąć bank w razie niespłacenia kredytu zaciągniętego przez klienta. Kolejnym etapem jego pracy, po uzyskaniu od zwierzchnika decyzji o przyznaniu kredytu, jest sporządzenie umów kredytowych oraz umów zabezpieczających, tzw. cesji, a następnie monitoring kredytu, aż do całkowitej jego spłaty.

W przypadku, gdy już przy pierwszej racie spłaty pojawiają się u klienta problemy finansowe, wtedy następuje inny etap - tzw. miękkiej windykacji, polegającej na wysyłaniu wezwań do spłaty kredytu z ostrzeżeniem wypowiedzenia umowy kredytu. Jeżeli nie jest możliwa spłata zadłużenia - rozpoczyna się typowa windykacja. Windykacja - tzw. surowa oznacza odzyskanie kredytu za pomocą prawa (tytuł egzekucyjny do ściągłości finansów od klienta), specjalista współpracuje tutaj z komornikiem sądowym. Dołącza dokumenty, a egzekucję prowadzi komornik (do odebrania całej należności). Gdy występują przejściowe trudności finansowe klienta, sprawa może nie kończyć się windykacją. Zawierana jest wtedy umowa restrukturyzacji długu, też w porozumieniu z prawnikiem. Można np. zabezpieczyć kredyt, czyli poprawić go jakościowo lub zwiększyć wartość zabezpieczenia.

Dla oddziału regionalnego i centrali banku specjalista przygotowuje okresowo sprawozdania - arkusze kalkulacyjne na temat danych klientów. Prowadzi również rejestr wniosków kredytowych, umów zastawu, polis, weksli. Nie opiniuje projektów działań banku, ale może występować z wnioskiem o zaliczenie danego klienta jako istotnego lub strategicznego. Do jego zadań należy informowanie, zgodnie z obowiązującą tabelą, o marży czyli prowizji za rozpatrzenie wniosku, o oprocentowaniu kredytu itp.

Przy kredytach inwestycyjnych klient musi przedstawić biznes plan, przy kredytach obrotowych – plan działania firmy. Specjalista może sam uruchomić kredyt, może też wydać dyspozycję jego

Finanse i dziedziny pokrewne

uruchomienia administratorowi obsługującemu dany rachunek. Istnieją arkusze wprowadzania umowy kredytowej do informatycznego systemu bankowego, do których dane wprowadza już sam administrator.

Specjalista bankowy ds. inwestycji kapitałowych jest pracownikiem banku. Głównym zadaniem specjalisty jest doradztwo z zakresu: funduszy inwestycyjnych, inwestycji kapitałowych oraz produktów typowo bankowych jak lokaty, kredyty. Zajmuje się również sprzedażą jednostek inwestycyjnych w funduszach, współpracuje z domami maklerskimi, otwiera rachunki inwestycyjne, dokonuje zleceń kupna - sprzedaży na giełdzie papierów wartościowych oraz obligacji Skarbu Państwa.

Specjalista bankowy ds. inwestycji kapitałowych przed dokonaniem porady inwestycyjnej analizuje kondycję ekonomiczną przedsiębiorstwa: ocenia słabe i mocne strony firmy, jego otoczenie i zdolność kredytową. Przeprowadza ocenę inwestycji kapitałowej polegającej na zaangażowaniu kapitałowym banku w inne podmioty, ocenę inwestycji polegającej na finansowaniu projektów nie związanych z zaangażowaniem kapitałowym banku w innych podmiotach. Monitoruje sytuację ekonomiczną podmiotów, w których bank jest zaangażowany kapitałowo, stosuje zasady i techniki nadzoru i kontroli finansowej w banku, zasady szacowania i zarządzania ryzykiem banku. Dokonuje wyceny przedsiębiorstw w celu ich nabycia lub sprzedaży, dobiera sposoby prywatyzacji przedsiębiorstwa, opracowuje memoranda informacyjne i poszukuje inwestorów dla prywatyzowanych przedsiębiorstw.

Specjalista bankowy ds. inwestycji kapitałowych musi na bieżąco śledzić i przeprowadzać analizę wybranej dziedziny życia gospodarczego oraz brać pod uwagę sytuację gospodarczą i polityczną w kraju i na świecie. Pomagają mu w tym informacje zamieszczane w biuletynach gospodarczych w prasie codziennej (Rzeczpospolita, Parkiet), rocznikach GUS i serwisach giełdowych (w tym również w internecie). W swojej pracy wykorzystuje również materiały opracowane przez bankowego specjalistę ds. finansów czyli analityka finansowego.

Większość informacji, z których korzysta specjalista ds. inwestycji kapitałowych w swojej pracy, przekazywana jest w postaci liczb, tabel i wykresów, dlatego też komputer jest podstawowym i niezbędnym narzędziem w jego pracy. Za pomocą specjalnych programów komputerowych można szybko uporządkować zebrane informacje, przeprowadzić analizę, symulację jak również zaszyfrować informację dotyczącą zlecenia kupna - sprzedaży. Praca przy komputerze zajmuje mu od 2 do 4 godzin.

Specjalista ds. operacji bankowych jest pracownikiem banku. Jego praca polega na wykonywaniu różnorodnych czynności związanych z prowadzeniem i obsługą rachunków bankowych, zarówno wśród osób fizycznych jak i podmiotów gospodarczych. Celem jego pracy jest m.in. pozyskiwanie środków pieniężnych zarówno w złotych jak i w walutach obcych. Dlatego do jego głównych zadań należy opracowywanie takich projektów nowych usług bankowych oraz zasad prowadzenia rachunków, aby pogodzić interes banku z potrzebami i oczekiwaniami klientów.

Specjalista ds. operacji bankowych może wykonywać bardzo zróżnicowane czynności bankowe w zależności od tego, jaki posiada stopień specjalizacji oraz na jakim poziomie organizacyjnym struktury bankowej umiejscowione jest jego stanowisko. W zależności od tego, czy mamy do czynienia z bankiem prywatnym czy państwowym, istnieje duże zróżnicowanie struktur, organizacji i systemów działania tych instytucji. Z osobą pracującą na stanowisku specjalisty ds. operacji bankowych możemy mieć kontakt zarówno w centralach banków, w oddziałach regionalnych jak i oddziałach terenowych. Również zakres obowiązków osób zatrudnionych na tym stanowisku może być różny w zależności od wewnętrznych zasad i przepisów obowiązujących w danym banku. Mając na uwadze wszystkie te zróżnicowania spróbujmy jednak stworzyć całościowy obraz tego zawodu, niejako „wirtualnego specjalistę”, będącego pewnym wzorcem realizowanych zadań i czynności.

Rola specjalisty ds. operacji bankowych zaczyna się w momencie, gdy do banku przychodzi klient (osoba fizyczna czy też reprezentująca jakąś firmę – podmiot gospodarczy) z zamiarem skorzystania z konkretnej usługi bankowej. Zadaniem specjalisty jest tu udzielenie klientowi wszelkich niezbędnych informacji oraz rzetelna i sumienna obsługa klienta. Informacje te dotyczyć mogą np. wysokości stóp procentowych, wysokości pobieranych od transakcji prowizji i opłat, wymaganych dokumentów lub innych formalności, które muszą być spełnione by usługa mogła być zrealizowana. Jeśli klient przyjmuje stawiane przez bank warunki, wypełnia są wnioski bądź inne wymagane dokumenty, a zadaniem pracownika jest sprawdzenie ich pod względem formalnym, merytorycznym i rachunkowym oraz przekazanie ich do obiegu do odpowiednich wydziałów. Proponowane przez bank usługi wiązać

Finanse i dziedziny pokrewne

się mogą z podejmowaniem przez specjalistę takich prac szczegółowych jak: otwieranie i zamykanie rachunków bankowych oraz towarzysząca tej operacji potrzeba tworzenia i prowadzenia złożonej dokumentacji klienta (tj. dokonywanie zmian np. adresowych, personalnych, nadawanie pełnomocnictw, realizacja spadków itp.).

Ważnym zadaniem specjalisty jest dokonywanie bieżącej analizy wszystkich prowadzonych operacji, tak aby móc ustalać nowe rozwiązania, wprowadzać nowe procedury i reguły oraz badać opłacalność poszczególnych usług prowadzonych przez bank. W rzeczywistości istotą pracy specjalisty jest działalność zarobkowa, czyli udział w przynoszeniu bankowi wymiernych korzyści poprzez wprowadzanie do realizacji usług, które stanowiłyby źródła dochodu banku. Odbywa się to np. poprzez udział w ustalaniu taryf, opłat i prowizji, jakimi objęte są świadczone przez bank usługi, bądź też poprzez opracowywanie zasad skupu i sprzedaży obcych walut. Ważnym zadaniem specjalisty jest także przyczynianie się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom występującym wszędzie tam, gdzie mamy do czynienia z obrotem dużych sum pieniędzy, tj.: fałszerstwa, fałszyfikaty lub tzw. pranie brudnych pieniędzy.

Oprócz wymienionych zadań, z jakimi poradzić sobie musi pracownik zatrudniony na wyższych szczeblach struktury organizacyjnej banku istnieje także w ramach tego zawodu cały szereg zadań szczegółowych związanych z prowadzeniem rachunków bankowych (bieżących i lokat terminowych), prowadzeniem rachunków walutowych, obsługą kart płatniczych oraz obróbką dokumentów finansowych występujących w obrocie krajowym i zagranicznym. Z tymi czynnościami roboczymi mają do czynienia specjaliści zatrudnieni w terenowych oddziałach banków bądź ich filiach, gdzie następuje bezpośrednia realizacja wprowadzonych usług, nowych projektów i procedur, oraz gdzie dokonywane są bezpośrednie operacje bankowe dla potrzeb klienta.

Ważnym odcinkiem w zakresie obowiązków specjalisty ds. operacji bankowych jest realizacja zadań dotyczących prowadzenia i obsługi kart płatniczych. Coraz więcej klientów przekonuje się do tej formy płatności i zakres proponowanych przez banki usług poszerza się bardzo szybko. Do zadań specjalisty należy tu wydawanie kart bankowych, kredytowych i płatniczych, zastrzeżenie kart, przyjmowanie różnych dyspozycji od klienta (np. związanych ze zmianami w dokumentach tożsamości).

Bezpośrednia realizacja usług na potrzeby klientów dotyczy także wydawania wyciągów, druków i zaświadczeń o prowadzonych rachunkach, realizację operacji gotówkowych i bezgotówkowych (wpłaty, wypłaty, przelewy) oraz przyjmowanie innych dyspozycji i zleceń.

Obok obsługi klientów, do zadań specjalisty należy także prowadzenie bieżących spraw związanych z realizowanymi usługami tzn. obsługa programów komputerowych służących do zarządzania usługami, księgowanie dokumentów oraz ich archiwizacja. Ponadto sporządzane są miesięczne i kwartalne sprawozdania dotyczące pracy wydziałów.

Odpowiedzialnym zadaniem stojącym przed specjalistą ds. operacji bankowych, a wynikającym z jego obszarów kompetencji zawodowych, jest także współpraca z bankami i kontrahentami zagranicznymi. Zadania w tym zakresie obejmują prowadzenie korespondencji oraz rozmów telefonicznych, obróbkę materiałów dostarczanych z zagranicy, realizację płatności wypłacanych za granicą.

ŚRODOWISKO PRACY

warunki organizacyjne

Specjalista bankowy ds. kredytów ma wyznaczone formalne godziny pracy od 8⁰⁰ do 16⁰⁰, ale czasami pracuje nawet do 22⁰⁰. Jeżeli sprawa tego wymaga, zostaje w banku do jej załatwienia. Dyspozycyjność jest niezbędna, bo trzeba zostać po godzinach pracy, albo przyjść w dzień wolny od pracy. Kiedy przeprowadzana jest w banku akcja, tzw. pełna analiza portfela, wtedy pracuje on również w sobotę i niedzielę – w zależności od potrzeb pracodawcy. Co tydzień specjaliści pełnią jeden dyżur w godzinach 10⁰⁰ - 18⁰⁰. Pod koniec roku kalendarzowego, w listopadzie i grudniu może być więcej obowiązków w pracy, bo więcej jest wtedy wniosków kredytowych.

Istnieje określony tryb pracy specjalisty bankowego ds. kredytów. Każdy dzień pracy rozpoczyna od połączenia się z bankowym systemem informatycznym. Sprawdza czy klienci wpłacają pieniądze w terminie, sprawdza też terminy oprocentowanych lokat, a następnie ocenia wnioski kredytowe. Może także udać się na inspekcje do klientów. W międzyczasie przychodzą klienci, dzwonią telefony – trzeba wykonywać kilka rzeczy naraz. Specjalista sporządza opinie bankowe na temat stanu kredytu

Finanse i dziedziny pokrewne

klienta i jego rachunku. Powinien znać produkty bankowe tj. różnego rodzaju kredyty, zasady ich udzielania, umieć poinformować o nich klienta, a także dokonać oceny wstępnej biznes planów.

Specjalista bankowy ds. kredytów przebywa na ogół w zamkniętych pomieszczeniach banku. Z jego pracą wiążą się jednak wyjazdy. Co 3 – 4 miesiące specjalista składa regularne wizyty kontrolne, na terenie województwa. Jeżeli klient nie spłaca kredytu, wysyłane są przypomnienia, może nawet z naczelnikiem wydziału udać się do klienta. Przy większych kredytach, powyżej uprawnień danego oddziału, specjalista współpracuje z pracownikami oddziału regionalnego. Zdarza się też dość często współpraca z tzw. dyspozycją czyli z pracownikami sali kasowej i innymi, odpowiedzialnymi za przelewy i księgowanie. Sam specjalista wydaje opinie, decyzje zaś podejmuje dyrektor oddziału regionalnego lub centrali banku. W przypadku popełnienia błędu w ocenie klienta może utracić premię, jest też oceniany w zależności od tego jak klient spłaca kredyt.

warunki społeczne

W czasie wykonywania obowiązków służbowych specjalista bankowy ma kontakt z różnymi ludźmi. Przy odmowie przydzielenia kredytu lub przy stawianiu warunków występuje ryzyko pojawienia się konfliktów. Do rozmowy z klientem przydaje się orientacja w podstawach psychologii, oraz wiedza z zakresu ekonomii.

Specjalista bankowy ds. kredytów przedstawia innym osobom dokumentację i wnioski, czyli propozycje rozwiązań danej sprawy. Decyzję podejmuje w połowie on, w połowie dyrektor lub inny przełożony specjalisty.

Praca specjalisty ds. kredytów jest działalnością podlegającą częstej kontroli. Mogą być przeprowadzane kontrole wewnątrz banku oraz zewnętrzne – przeprowadzane przez pracowników oddziału regionalnego, centrali (z Departamentu Kredytowego) lub Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, działający przy Narodowym Banku Polskim. Co kilka lat odbywa się kompleksowe badanie pracy całego banku. Zdarza się również, że specjalista może występować jako świadek w sądzie w sprawach o niespłacenie kredytu.

warunki materialne

Specjalista bankowy do spraw kredytów przebywa na co dzień w budynkach - w pomieszczeniach biurowych banku.. Elementami tego środowiska są z jednej strony sami pracownicy, z drugiej zaś umeblowanie, sprzęt, rośliny doniczkowe i elementy konstrukcyjne budynku. Pył gromadzący się w trudno dostępnych miejscach, wykładzinach i dywanach jest zbiornikiem mikroorganizmów (grzybów, bakterii, roztoczy), zaś nowe materiały budowlane, meble, środki czystości, farby, rozpuszczalniki, drukarki laserowe i kserokopiarki - emitują lotne związki organiczne.

Dla zapewnienia odpowiedniego komfortu pracy, wymiana powietrza ze środowiskiem zewnętrznym odbywa się za pośrednictwem urządzeń wentylacyjnych i klimatyzacyjnych. Stosowane są także liczne systemy utrzymujące odpowiednią temperaturę i wilgotność w pomieszczeniach. Urządzenia te są w większości przypadków technologicznie skomplikowane i w pełni zautomatyzowane. Praca w zamkniętym, klimatyzowanym środowisku powoduje wiele dolegliwości: senność, uczucie zmęczenia i bóle głowy. Zdarzają się także objawy związane z podrażnieniem błon śluzowych i skóry: zaburzenia drożności i uczucie suchości w nosie, pieczenie i suchość oczu, bóle gardła, trudności przy użytkowaniu soczewek kontaktowych..

Długotrwała praca przy monitorze może spowodować m.in. bóle głowy, zaburzenia widzenia, przewlekłe nieżyty spojówek. Problem ten został dostrzeżony w naszym kraju, o czym świadczy fakt ustawowego zobowiązania pracodawców do zapewnienia pracownikom odpowiednich środków ochrony (okulary korekcyjne).

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

W pracy specjalisty bankowego ds. kredytów bardzo ważne są takie cechy, jak: spostrzegawczość i precyzja, umiejętność logicznego myślenia – kojarzenia faktów i zdolności analityczne.

Musi on umieć dostrzegać różne zależności ekonomiczne, takie jak ryzyko kredytowe i wypłacalność klienta, na tej podstawie dokonuje się u niego proces decyzyjny. Od opinii specjalisty zależy to, czy dany klient otrzyma kredyt, czy nie. Musi zatem podejmować takie ryzyko i być osobą pewną swego postępowania. Niezbędna jest także umiejętność dobrej organizacji pracy, bo trzeba przestrzegać terminów umów.

Praca specjalisty bankowego wymaga umiejętności rozwiązywania problemów. Gdy klienci bywają niezadowoleni z kredytu, przydatna jest odporność na agresję ze strony ludzi. Ryzyko konfliktów –

Finanse i dziedziny pokrewne

występuje przy odmowie udzielenia kredytu lub reklamacjach, które rozpatruje specjalista. Ważna jest też inicjatywność, przebojowość, a jednocześnie zdolności analityczne. Bardzo istotne są: wiedza i dobra pamięć, bo klient pyta o wszystko - trzeba znać właściwą odpowiedź. Jest to praca pod presją czasu, stresująca - trzeba być zawsze gotowym do działania, wymaga odpowiedzialności.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Ze względu na charakter pracy, jej szybkie tempo i częste wizyty u klientów, banki nie zatrudniają osób niepełnosprawnych. Szczegółową opieką zdrowotną zajmują się najczęściej lekarze medycyny pracy zatrudnieni przy centrali banku, np. w Warszawie. Oni mają za zadanie określić warunki pracy i podejmują decyzję o ewentualnej ich szkodliwości dla zdrowia.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Wymagane jest wykształcenie wyższe - kierunek ekonomiczny lub prawny; mogą być oba jednocześnie, ze wskazaniem na ekonomiczny. Bardzo przydatna jest praktyka w bankowości oraz znajomość księgowości albo ukończenie kursu z tego zakresu. Ważne jest też samokształcenie, umiejętność przyswojenia uregulowań prawnych i dostosowania się do zmian. Znajomość prawa jest dobrze widziana, ale nie jest warunkiem koniecznym, chociaż specjalista musi być na bieżąco z przepisami około bankowymi, np. obecnie zmienia się prawo spółek handlowych, celne, ustawa o podatku dochodowym od osób, prawo bankowe, wekslowe i ustawa o rachunkowości.

Przydatna jest znajomość języka obcego, np. angielskiego ze względu na zagranicznych właścicieli banków. Umiejętność obsługi komputera powinna być na poziomie umożliwiającym wykonywanie codziennych obowiązków, czyli specjalista powinien znać edytor tekstu „Word”, arkusze kalkulacyjne „Excel” i umieć obsługiwać lokalne bazy danych.

Specjalista bankowy ds. kredytów odwiedza klienta, więc często prowadzi pojazdy osobowe. Wskazane jest posiadanie prawa jazdy, chociaż nie jest to warunkiem niezbędnym we wszystkich bankach. W pracy obowiązuje go ubiór skromny i formalny: mężczyzna musi mieć garnitur i jasną koszulę, a kobieta – kostium lub spodnie i jasną bluzkę.

Uczelniami, które umożliwią uzyskanie kwalifikacji zawodowych są wszystkie szkoły wyższe prowadzące kształcenie na kierunkach: ekonomia, finanse i bankowość. Przykładowy adres uczelni kształcącej w zawodzie znajduje się w rozdziale

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zależności od struktury organizacyjnej danego banku, może występować gradacja na stanowisku, np. inspektor kredytowy, specjalista lub ekspert, oficer kredytowy. Specjalistą może zostać inspektor w wydziale kredytów po kilku latach pracy. Specjalista bankowy może awansować na starszego specjalistę, głównego specjalistę lub naczelnika wydziału.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Jeżeli spełnione są wymagania stawiane kandydatom do pracy w tym zawodzie, możliwe jest zatrudnienie osoby w wieku średnim, z doświadczeniem w innej branży ekonomicznej, w dziale kredytowym banku.

ZAWODY POKREWNE

Specjalista ds. windykacji
Specjalista bankowy ds. inwestycji kapitałowych,
Specjalista bankowy ds. operacji bankowych (krajowych i zagranicznych)
Referent kredytowy
Asystent bankowy

LITERATURA

Wewnętrzne biuletyny bankowe, np. miesięcznik „Łącznik”.
Publikacje wydawnictw ekonomicznych, np. „Twigger” - książki na temat analizy finansowej i zabezpieczeń kredytów, rachunkowości
„Wielka księga praw z komentarzem” Wydawnictwa „INFOR – prawo”, „Prawne zabezpieczenie wiarygodności banku” oraz „Prawo przedsiębiorcy”, „Buchalter”.

Finanse i dziedziny pokrewne

Gazety codzienne: „Wyborcza”, „Rzeczpospolita” oraz „Puls Biznesu”.

Finanse i dziedziny pokrewne

SZANSE ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista bankowy do spraw kredytów** - (2410108), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 387 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	24
Kujawsko-pomorskie	26
Lubelskie	30
Lubuskie	7
Łódzkie	22
Małopolskie	13
Mazowieckie	63
Opolskie	8
Podkarpackie	37

Podlaskie	3
Pomorskie	44
Śląskie	48
Świętokrzyskie	14
Warmińsko-mazurskie	8
Wielkopolskie	27
Zachodniopomorskie	13

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista bankowy do spraw kredytów** wynosiła 43. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	4
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	2
Lubuskie	0
Łódzkie	7
Małopolskie	2
Mazowieckie	4
Opolskie	4
Podkarpackie	2

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	3
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	8
Zachodniopomorskie	1

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych wynosiło 3909,01. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3323,5
Kujawsko-pomorskie	3062,13
Lubelskie	3186,01
Lubuskie	3221,64
Łódzkie	3125,17
Małopolskie	3826,52
Mazowieckie	5345,6
Opolskie	2932,68
Podkarpackie	3121,06

Podlaskie	-
Pomorskie	3415
Śląskie	3687,4
Świętokrzyskie	3177,09
Warmińsko-mazurskie	2880,58
Wielkopolskie	3475,57
Zachodniopomorskie	3469,74

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych, wynosiła 93364. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	10109
Kujawsko-pomorskie	3349
Lubelskie	3484
Lubuskie	2722
Łódzkie	5016
Małopolskie	7379
Mazowieckie	24713
Opolskie	1761
Podkarpackie	2379

Podlaskie	2747
Pomorskie	5015
Śląskie	10396
Świętokrzyskie	1261
Warmińsko-mazurskie	1886
Wielkopolskie	6506
Zachodniopomorskie	4641

Finanse i dziedziny pokrewne

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista bankowy ds.inwestycji kapitałowych** - (2410109), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 178 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	16
Kujawsko-pomorskie	11
Lubelskie	7
Lubuskie	0
Łódzkie	18
Małopolskie	1
Mazowieckie	36
Opolskie	1
Podkarpackie	6

Podlaskie	1
Pomorskie	31
Śląskie	20
Świętokrzyskie	5
Warmińsko-mazurskie	8
Wielkopolskie	14
Zachodniopomorskie	3

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista bankowy ds.inwestycji kapitałowych** wynosiła 15. W poszczególnych województwach ogłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	4
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	10
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych wynosiło 3909,01. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3323,5
Kujawsko-pomorskie	3062,13
Lubelskie	3186,01
Lubuskie	3221,64
Łódzkie	3125,17
Małopolskie	3826,52
Mazowieckie	5345,6
Opolskie	2932,68
Podkarpackie	3121,06

Podlaskie	-
Pomorskie	3415
Śląskie	3687,4
Świętokrzyskie	3177,09
Warmińsko-mazurskie	2880,58
Wielkopolskie	3475,57
Zachodniopomorskie	3469,74

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych, wynosiła 93364. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	10109
Kujawsko-pomorskie	3349
Lubelskie	3484
Lubuskie	2722
Łódzkie	5016
Małopolskie	7379
Mazowieckie	24713
Opolskie	1761
Podkarpackie	2379

Podlaskie	2747
Pomorskie	5015
Śląskie	10396
Świętokrzyskie	1261
Warmińsko-mazurskie	1886
Wielkopolskie	6506
Zachodniopomorskie	4641

Finanse i dziedziny pokrewne

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista ds. operacji bankowych (krajowych i zagranicznych)** - (2410110), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 309 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	38
Kujawsko-pomorskie	13
Lubelskie	12
Lubuskie	1
Łódzkie	28
Małopolskie	8
Mazowieckie	72
Opolskie	8
Podkarpackie	12

Podlaskie	1
Pomorskie	32
Śląskie	37
Świętokrzyskie	10
Warmińsko-mazurskie	3
Wielkopolskie	30
Zachodniopomorskie	4

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista ds. operacji bankowych (krajowych i zagranicznych)** wynosiła 14. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	1
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	1
Mazowieckie	4
Opolskie	3
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych wynosiło 3909,01. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3323,5
Kujawsko-pomorskie	3062,13
Lubelskie	3186,01
Lubuskie	3221,64
Łódzkie	3125,17
Małopolskie	3826,52
Mazowieckie	5345,6
Opolskie	2932,68
Podkarpackie	3121,06

Podlaskie	-
Pomorskie	3415
Śląskie	3687,4
Świętokrzyskie	3177,09
Warmińsko-mazurskie	2880,58
Wielkopolskie	3475,57
Zachodniopomorskie	3469,74

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych, wynosiła 93364. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	10109
Kujawsko-pomorskie	3349
Lubelskie	3484
Lubuskie	2722
Łódzkie	5016
Małopolskie	7379
Mazowieckie	24713
Opolskie	1761
Podkarpackie	2379

Podlaskie	2747
Pomorskie	5015
Śląskie	10396
Świętokrzyskie	1261
Warmińsko-mazurskie	1886
Wielkopolskie	6506
Zachodniopomorskie	4641

Finanse i dziedziny pokrewne

SPECJALISTA DO SPRAW. FINANSÓW

Kod: 241204

Inne nazwy zwodu: analityk finansów

ZADANIA I CZYNNOSCI ROBOCZE

Głównym zadaniem specjalisty ds. Finansów jest wspomaganie procesu podejmowania decyzji związanych z kapitałem, czyli pieniędzmi.

W zależności od formy własności firmy, rodzaju branży (spożywcza, odzieżowa, budownictwo itp.), jej wielkości i rodzaju prowadzonej działalności (produkcja, handel, usługi) zadania te obejmują ponadto:

Sporządzanie i prezentowanie kierownictwu firmy analiz dotyczących danych makroekonomicznych,

Ocenę wpływu danych makroekonomicznych na bieżącą i przyszłą kondycję ekonomiczną firmy,

Doradztwo w zakresie businessu (tworzenie symulacji opłacalności inwestycji kapitałowych),

Kompletowanie, analizowanie i przekazywanie informacji na temat rynku kapitałowego,

Zarządzanie ryzykiem finansowym (ryzyko kursowe, stopy procentowe),

Współpraca z instytucjami finansowymi i urzędami,

Nawiązywanie kontaktów i współpraca z klientami i kontrahentami,

W przypadku prowadzenia własnej działalności gospodarczej planowanie, organizowanie, kierowanie i kontrolowanie działalności firmy i zatrudnionej kadry.

Analityk finansów sam nie podejmuje decyzji, ale przygotowuje analizy finansowe, opracowuje hipotezy i warianty rozwiązań, przedstawia ich krytyczną ocenę i proponuje rozwiązania końcowe – wnioski.

Analityk bada nie tylko wyniki finansowe, które są efektem dotychczasowej działalności gospodarczej tj. Tego co było, ale przede wszystkim przygotowuje prognozy bieżące obejmujące najbliższą przyszłość, prognozy krótkoterminowe na najbliższe lata oraz długoterminowe na 5 i więcej lat. Takie analizy wykonuje się w kilku wariantach, a stosowane techniki symulacyjne pozwalają przewidzieć końcowy efekt ekonomiczny przygotowywanych propozycji decyzji. Na podstawie tak przedstawionej kompleksowej oceny problemu, osoby pracujące na kierowniczych stanowiskach, niezależnie od formy własności i rodzaju branży; zarządzający funduszami inwestycyjnymi; bankami; administracją publiczną (prezesi, kierownicy urzędów centralnych, ministrowie); parlamentarzyści – mogą podejmować decyzje.

Aby przeprowadzić dokładną analizę wybranej dziedziny życia gospodarczego, analityk musi zebrać jak najwięcej informacji związanych z tą dziedziną. Podstawowym źródłem informacji są biuletyny informacyjne dla służb finansowo – księgowych, roczniki gus, raporty finansowe, raporty spółek giełdowych, prospekty emisyjne spółek, biuletyny ekonomiczne publikowane przez agencje informacyjne, internet.

W zależności od zakresu i celu przeprowadzanej analizy analityk wykorzystuje informacje dotyczące wybranej branży, kilku pokrewnych branż, całej gospodarki uwzględniając również sytuację społeczno – polityczną i koniunkturę gospodarczą w kraju i na świecie.

Większość informacji, z których korzysta w pracy analityk jest w postaci liczb, tabel, wykresów, zestawień, sprawozdań i różnego rodzaju analitycznych opracowań. Tego typu materiałów jest bardzo dużo. Dla ich sprawnego wykorzystywania, analizowania, opracowywania i prezentowania trzeba używać takich narzędzi pracy jak komputer z odpowiednim oprogramowaniem czy nowoczesne środki audiowizualne

I telekomunikacyjne.

Analityk finansowy, w zależności od tego gdzie pracuje:

Sektor publiczny,

Sektor prywatny (w tym prowadzenie działalności na własny rachunek),

Oraz w zależności od rodzaju branży musi oprócz odpowiedniego wykształcenia kierunkowego (ekonomia, finanse, bankowość, rachunkowość) znać i rozumieć istotę funkcjonowania wybranego działu gospodarki i branży.

Ponieważ w bardzo dużym stopniu jest to praca z osobami (klienci, kontrahenci, współpracownicy, członkowie kierownictwa) to dominuje tu komunikacja werbalna (słowna). Analityk musi umieć w sposób jasny i precyzyjny wymieniać się poglądami, przedstawiać wypracowane warianty i wnioski

Finanse i dziedziny pokrewne

(co wymaga niekiedy skomplikowanej pracy umysłowej), przekonywać do wariantów rozwiązań optymalnych.

Dla dobrego wykonywania pracy potrzebny jest szybki refleks (szybkie podejmowanie działania pod wpływem ważnej informacji np. Zmiany stóp procentowych), niezbędna spostrzegawczość np. Podczas analizowania skomplikowanych zestawień tabelarycznych.

Analityka finansów powinna w stopniu niezbędnym charakteryzować: - zdolność do koncentracji uwagi – skupienie uwagi na tym samym problemie przez

dłuższy czas, ale i

Podzielność uwagi – równoczesne zajmowanie się kilkoma problemami lub śledzenie, obserwowanie kilku zagadnień jednocześnie,

Dobra pamięć – zdolność zapamiętywania dużej ilości różnorodnego materiału – liczb, danych – oraz odtwarzania treści zapamiętanych po długim odstępie czasu,

Umiejętność szybkiego i prawidłowego wykonywania działań arytmetycznych – uzdolnienia rachunkowe,

Umiejętność logicznego rozumowania – dostrzeganie związków przyczynowo – skutkowych,

Wyobraźnia i myślenie twórcze – dostrzeganie nowych nietypowych rozwiązań, tworzenie nowych idei, pomysłów,

Łatwość wypowiadania się w mowie i piśmie – płynność słowa, jasne i poprawne formułowanie i wyrażanie myśli.

Ponadto przydatne są uzdolnienia techniczne, czyli umiejętność posługiwania się różnymi urządzeniami biurowymi, komputerem.

Jest to zawód, w którym w bardzo dużym stopniu dominuje siedzący tryb pracy, niekiedy przez cały dzień, a tylko w niewielkim stopniu z przemieszczaniem się w zakładzie pracy i w terenie.

W kategorii obciążenia fizycznego pracą czynności na tym stanowisku możemy zaliczyć do pracy lekkiej.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca analityka jest typowo biurowa. Większość czasu pracy spędza w pomieszczeniu zamkniętym przy komputerze (3 – 6 godz. Dziennie), w świetle liczb, tabel, zestawień, sprawozdań, analiz, wykresów. Wielogodzinna praca przy monitorze komputera, często przy sztucznym oświetleniu może powodować przemęczenie oczu. Męczące może być także długotrwałe siedzenie przy biurku i trwanie w niewygodnej pozycji powodujące nadmierne obciążenie kręgosłupa. Taki styl pracy dotyczy głównie pracowników banków, dużych firm, spółek giełdowych lub administracji publicznej. Jeżeli analityk podjął pracę w firmie doradczej, funduszu inwestycyjnym lub biurze maklerskim, to wyjeżdża w teren, do spółek, których finanse w danej chwili bada. Nie jest to uciążliwe, gdyż delegacje takie nie są częste - kilka, kilkanaście razy w roku.

warunki społeczne

Analityk finansów pracuje w zasadzie samodzielnie nad otrzymanym zadaniem i to nadaje jego pracy indywidualny charakter. Jednak w zależności od wielkości instytucji, w której pracuje, zakresu wykonywanych zadań lub rodzaju zadania pracuje również w zespole. Analityk lub zespół analityków pracując w jednym lub kilku pomieszczeniach wymienia się informacjami, konsultuje w sprawach zawodowych, co nadaje pracy charakter zespołowy, z nastawieniem na współpracę i współdziałanie.

W swojej pracy analityk w bardzo dużym stopniu komunikuje się werbalnie, za pomocą słowa mówionego czyli ustnie za pośrednictwem urządzeń telekomunikacyjnych, a sprawozdania, analizy, opracowania przygotowuje w formie pisemnej.

Praca analityka niezależnie od tego czy jest wykonywana bezpośrednio w miejscu pracy, czy w terenie podczas wyjazdów do badanych przedsiębiorstw, wymaga nawiązywania intensywnych kontaktów z

Finanse i dziedziny pokrewne

ludźmi, ale ze względu na informacyjny charakter tych kontaktów nie wywołuje to sytuacji konfliktowych.

Warunki organizacyjne

Cechą charakterystyczną pracy analityka finansów są jednolite, przeważnie stałe godziny pracy. Analityk rozpoczyna pracę między 7.30 a 9.00 i przeciętnie pracuje 9-12 godz. Dziennie, często samodzielnie ustalając czas pracy. Pracuje przeważnie w dzień, a tylko podczas okresowego spiętrzenia prac (np. Prace terminowe) lub realizacji dodatkowych ważnych zleceń sporadycznie pracuje do późnych godzin nocnych. Nie pracuje w niedzielę i święta oraz dni ustawowo wolne od pracy. Rzadko wyjeżdża służbowo poza miejsce zamieszkania, przeważnie na małe odległości. Na stanowisku pracy analityka dominują czynności zrutynizowane, powtarzające się cyklicznie.

Analityk finansowy pełni funkcje:

Tylko kierownika – jeżeli jest właścicielem firmy,

Kierownika i podwładnego – jeżeli jest kierownikiem średniego szczebla w jednostce organizacyjnej,

Osoby bez zależności organizacyjnych – jeżeli prowadzi jednoosobowo działalność gospodarczą.

Analityk przeważnie sam ustala metody pracy w zależności od rodzaju i zakresu wykonywanej analizy. Ze zwierzchnikiem ustala termin, objętość i szczegółowy zakres realizowanego zadania.

Jeżeli analityk pełni funkcje tylko kierownika, to ponosi odpowiedzialność:

- finansową (za jakość i terminowość realizowanych zadań),

Za funkcjonowanie całej firmy,

Zawodową, gdyż na podstawie opracowywanych przez niego analiz i wniosków podejmowane są decyzje strategiczne.

Jeżeli analityk pełni funkcję podwładnego, to ponosi tylko odpowiedzialność zawodową.

Analityk finansów powinien być ubrany czysto i schludnie, a w zależności od pełnionej funkcji w ubiór reprezentacyjny.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Cechą charakterystyczną pracy analityka finansów jest posługiwanie się liczbami, tabelami, wykresami, zestawieniami, sprawozdaniami, analizami dotyczącymi zjawisk ekonomiczno – gospodarczych. Uwzględniając również możliwe do pełnienia funkcje, analityk finansowy powinien posiadać zainteresowania:

Naukowe – skłaniające do czytania naukowych i popularnonaukowych publikacji z dziedziny prawa, finansów, ekonomii,

Urzędnicze – pozwalające na sprawne wykonywanie typowych czynności urzędniczych,

Menedżerskie – skłaniające do poszerzania wiedzy z zakresu businessu, zarządzania, a w mniejszym stopniu -

Techniczne - pozwalające na sprawne posługiwanie się urządzeniami biurowymi

Bardzo przydatne dla osób wykonujących ten zawód są zainteresowania takimi przedmiotami jak: matematyka, ekonomia, business, a przydatne: prawem, informatyką, psychologią, językami obcymi.

Wykonując swoją pracę analityk w dużym stopniu musi się kontaktować z innymi osobami, dlatego też niezbędna jest mu umiejętność nawiązywania kontaktu z ludźmi, odpowiedniego z nimi postępowania, współdziałania, przekonywania do swoich pomysłów i propozycji, ale również zachowania niezależności własnych opinii, poglądów i zachowań w stosunku do otoczenia. Jeżeli jest to praca wykonywana w zespole, to ważna jest też umiejętność podporządkowania się regułom pracy zespołowej.

Opracowywanie analiz finansowych jest zajęciem ciekawym, ale czasochłonnym, wymagającym dokładności, wytrwałości i dużej cierpliwości. Wykonanie analizy wymaga zebrania odpowiednich informacji, właściwego ich posegregowania, wielogodzinnego studiowania i analizowania, przygotowywania opinii i wniosków, co wymaga dużej samokontroli i odporności emocjonalnej.

Finanse i dziedziny pokrewne

Osoby o żywym temperamencie, nadpobudliwe mogą popełniać błędy i pomyłki, co oczywiście prowadzi do nieprawidłowych wniosków lub opinii.

Upór i konsekwencja w dążeniu do celu, to cechy bardzo przydatne w tym zawodzie. Nie zawsze otrzymane informacje zawierają wszystkie dane niezbędne do przeprowadzenia analizy finansowej. Trzeba je uzyskać w odpowiednim czasie wykazując inicjatywę i samodzielność w działaniu, gdyż na opracowanie analiza czekają specjaliści, którzy w zaplanowanym terminie mają podjąć odpowiednią decyzję.

Wykonywanie tej pracy daje możliwość poszerzenia wiedzy w zakresie różnych dziedzin nauki, zachodzących zjawisk społeczno – gospodarczych, a tym samym ciągłym rozwijaniu się i doskonaleniu umiejętności zawodowych.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca analityka finansów jest pracą typowo biurową. Nie ma żadnych przeciwwskazań wiekowych do jej podjęcia. Zawód ten mogą wykonywać także osoby niepełnosprawne z niedowładem kończyn dolnych, poruszające się na wózku inwalidzkim, ale dotyczy to przede wszystkim administracji publicznej oraz takich firm, w których nie ma konieczności wyjazdu w teren.

Przeciwwskazaniem są wady wzroku niepoddające się korekcji, choroby psychiczne oraz zaburzenia w zakresie ruchu kończyn górnych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie analityka finansów niezbędne jest wykształcenie wyższe, chociaż dla prowadzenia własnego biura rachunkowego wystarczy wykształcenie średnie z odpowiednim przygotowaniem. Najchętniej do pracy przyjmowane są osoby z wykształceniem ekonomicznym po kierunku: finanse i bankowość, finanse i rachunkowość, finanse publiczne, finanse przedsiębiorstw i bankowość itp.

Na 8 kierunkach nauczania z zakresu finansów wiedzę można zdobywać na uczelniach państwowych i prywatnych o różnym typie studiów (dzienne, zaoczne, wieczorowe) i różnych rodzajach studiów – magisterskie, zawodowe, uzupełniające.

Pożądana, a w niektórych instytucjach niezbędna, jest dobra znajomość języka angielskiego i umiejętność pracy na komputerze.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Analityk finansów może awansować zawodowo podnosząc swoje kwalifikacje, biorąc udział w kursach księgowości i analizy finansowej, negocjacji, zarządzania ryzykiem itp., zagranicznych praktykach, studiach podyplomowych, w tym mba (master of business administration), które przeznaczone są głównie dla kadry kierowniczej. Zawsze zaczyna od najniższego szczebla, który w różnych instytucjach różnie się nazywa. W administracji publicznej i bankach od stanowiska referenta lub inspektora. Po minimum roku pracy i zdaniu egzaminu wewnętrznego awansuje się na specjalistę, głównego specjalistę, doradcę bankowego. Dalsza droga awansu w administracji to: zastępca naczelnika wydziału, naczelnik wydziału, zastępca dyrektora departamentu i dyrektor departamentu. W innych firmach, np. Funduszach inwestycyjnych, firmach doradczych czy bankach, zatrudniany jest na stanowisku analityka i może awansować na stanowisko głównego analityka, głównego ekonomisty. Wiedza i doświadczenie zdobyte w pracy dają możliwości obejmowania funkcji kierowniczych i zarządzających w różnych przedsiębiorstwach i urzędach.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Możliwości podjęcia pracy przez osoby w starszym wieku są bardzo ograniczone ze względu na preferencje pracodawców. Chcą oni przyjmować wyłącznie ludzi po studiach, najlepiej po renomowanych uczelniach, lub tych, którzy ukończyli je w ostatnich kilku latach i posiadają

Finanse i dziedziny pokrewne

niezbędne doświadczenie i referencje. Analityk finansów to zawód, który wiąże się ściśle z urynkowieniem gospodarki i prywatyzacją przedsiębiorstw, rozwojem rynku kapitałowego.

Trudno zatem znaleźć pracę w tym zawodzie osobom, które ukończyły 40 rok życia, gdyż nie posiadają one odpowiedniej wiedzy z zakresu ekonomii rynkowej.

ZAWODY POKREWNE

Specjalista analizy rynku

Specjalista ds. Rachunkowości

Makler papierów wartościowych

Inspektor nadzoru bankowego

Zastępca dyrektora generalnego ds. Finansowo-administracyjnych

Referent finansowy

LITERATURA

Gazeta bankowa – czasopismo,

Gazeta prawna – czasopismo,

Gazeta finansowa – czasopismo,

Biuletyn informacyjny dla służb finansowo –księgowych – czasopismo.

The economist – czasopismo,

Poradnik podatnika – czasopismo

Rzeczpospolita – czasopismo

Lech bednarski, „analiza finansowa w przedsiębiorstwie”, pwe warszawa 1997.

Witold bień, „zarządzanie finansami przedsiębiorstwa”, difin 2002.

Jan czekaj, zbigniew dresler, „zarządzanie finansami przedsiębiorstw – podstawy teorii”, pwn warszawa 2002

Stanisław owsiak, „finanse publiczne”, pwn warszawa 1997.

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Analitycy finansów zatrudnieni są przede wszystkim w administracji państwowej szczebla centralnego (ministerstwo finansów, ministerstwo skarbu, ministerstwo gospodarki i inne), w funduszach inwestycyjnych, biurach maklerskich, firmach audytorskich i doradczych, w dużych przedsiębiorstwach, spółkach giełdowych oraz w bankach.

Pomimo, że jest to zawód w polsce stosunkowo nowy, możliwości zatrudnienia są ograniczone. Przede wszystkim w dużych aglomeracjach miejskich, gdyż tam mieszczą się zazwyczaj instytucje zatrudniające analityków.

Zarobki analityka zmieniają się w zależności od stażu pracy, wiedzy i doświadczenia. Początkujący analityk może zarobić do dwukrotności przeciętnego wynagrodzenia. Doświadczony, pracujący w w/w instytucjach otrzymuje wynagrodzenie wyższe, w granicach 2-8 przeciętnych wynagrodzeń.

Na zróżnicowanie wysokości wynagrodzenia wpływa typ własności firmy, poziom przygotowania i doświadczenia zawodowego, a nawet terytorialne miejsca pracy (małe czy duże miasto, położenie i wielkość województwa).

Przeciętne roczne wynagrodzenie pracowników w pionach finansowych firm w różnych regionach kraju:

	Specjalista ds. Finansów	Kierownik ds. Finansowych	Szef pionu finansowego
Warszawa	49 000 zł	135 000 zł	220 000 zł
Wielkopolska	30 000 zł	50 000 zł	160 000 zł
Południe	35 000 zł	60 000 zł	135 000 zł
Północ	28 000 zł	40 000 zł	100 000 zł
Dolny śląsk	35 000 zł	40 000 zł	110 000 zł
Kujawy	26 000 zł	40 000 zł	60 000 zł

Źródło: „gazeta wyborcza” dodatek „praca” – polska lista płac, luty 2000 r.

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista ds. finansów** - (2410103), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 2362 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	184
Kujawsko-pomorskie	114
Lubelskie	135
Lubuskie	65
Łódzkie	197
Małopolskie	127
Mazowieckie	353
Opolskie	19
Podkarpackie	80

Podlaskie	55
Pomorskie	149
Śląskie	350
Świętokrzyskie	210
Warmińsko-mazurskie	67
Wielkopolskie	202
Zachodniopomorskie	55

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista ds. finansów** wynosiła 258. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	36
Kujawsko-pomorskie	20
Lubelskie	2
Lubuskie	9
Łódzkie	10
Małopolskie	22
Mazowieckie	64
Opolskie	1
Podkarpackie	4

Podlaskie	1
Pomorskie	6
Śląskie	11
Świętokrzyskie	25
Warmińsko-mazurskie	9
Wielkopolskie	29
Zachodniopomorskie	9

Finanse i dziedziny pokrewne

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych wynosiło 3909,01. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3323,5
Kujawsko-pomorskie	3062,13
Lubelskie	3186,01
Lubuskie	3221,64
Łódzkie	3125,17
Małopolskie	3826,52
Mazowieckie	5345,6
Opolskie	2932,68
Podkarpackie	3121,06

Podlaskie	-
Pomorskie	3415
Śląskie	3687,4
Świętokrzyskie	3177,09
Warmińsko-mazurskie	2880,58
Wielkopolskie	3475,57
Zachodniopomorskie	3469,74

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych, wynosiła 93364. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	10109
Kujawsko-pomorskie	3349
Lubelskie	3484
Lubuskie	2722
Łódzkie	5016
Małopolskie	7379
Mazowieckie	24713
Opolskie	1761
Podkarpackie	2379

Podlaskie	-
Pomorskie	5015
Śląskie	10396
Świętokrzyskie	1261
Warmińsko-mazurskie	1886
Wielkopolskie	6506
Zachodniopomorskie	4641

KONTROLER WEWNĘTRZNY

kod: 241904

inne nazwy zawodu: rewident, kontroler, audytor

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Rewident bankowy sprawdza (kontroluje, bada) zgodność działania banku lub jego komórki organizacyjnej z ogólnie obowiązującymi aktami prawnymi oraz zasadami ustalonymi przez władze banku (np. statut, przepisy wewnętrzne, strategie itp.). Jeśli bank jest duży, wówczas kontrola może dotyczyć jego wewnętrznych komórek (jednostek) organizacyjnych, tj. oddziałów, wydziałów, biur, departamentów itp. W mniejszych bankach kontrola obejmuje całości działań, zadań i przedsięwzięć banku oraz ich wyniki.

Rewident bankowy musi dobrze znać cały bank i wszystkie jego zadania, gdyż jego praca dotyczy **całej problematyki banku**.

W bankach są także komórki wysoce wyspecjalizowane, np. telekomunikacyjne czy informatyczne. Aby rewident bankowy mógł kontrolować pracę takich komórek, jest pożądane, by dobrze się orientował w danej dziedzinie i miał specjalistyczne wykształcenie (np. był informatykiem czy specjalistą w dziedzinie telekomunikacji).

Informacje zebrane w czasie **kontroli** rewident przekazuje władzom banku (jednostki organizacyjnej), które na ich podstawie dokonują oceny jakości i efektywności pracy oraz bezpieczeństwa działalności banku. Kontrola polega na starannym i wnikliwym badaniu dokumentacji, którą posługuje się bank lub jego jednostka organizacyjna. Rewident prowadzi również rozmowy z kierownictwem kontrolowanej jednostki organizacyjnej i jej pracownikami, które służą zdobyciu dodatkowych informacji i pozwalają uzyskać pełny obraz funkcjonowania tej jednostki.

Oto najważniejsze zadania rewidenta bankowego:

ocena i rozpoznanie występującego ryzyka i zagrożeń dotyczących poszczególnych obszarów działalności banku;

opiniowanie przepisów wewnętrznych pod względem bezpieczeństwa operacji bankowych, by ryzyko ze strony banku było jak najmniejsze;

udzielanie wskazówek odnośnie poprawy jakości pracy całej kontrolowanej jednostki;

kontrola jakości i organizacji pracy na poszczególnych stanowiskach;

dbanie o bezpieczeństwo aktywów banku oraz zapewnienie stałej kontroli nad pasywami;

zapewnienie prawidłowości sporządzania informacji finansowych (sprawozdawczość) i przestrzegania terminów ich dostarczania.

Do obowiązków rewidenta bankowego należy ponadto udzielanie porad i wskazówek kierownictwu kontrolowanej jednostki organizacyjnej i jej pracownikom. Służą temu rozmowy, które rewident prowadzi już po zakończeniu kontroli. Udziela on także porad i konsultacji rewidentom pracującym w innych komórkach (jednostkach) banku, zwłaszcza w oddziałach.

Kontrole prowadzone są okresowo, na polecenie zarządu banku. Zarząd zwykle wskazuje, którą komórkę banku należy skontrolować.

W wyniku przeprowadzonej kontroli rewident sporządza dla zarządu banku **protokół i sprawozdanie** z przebiegu kontroli, wraz z wnioskami i zaleceniami pokontrolnymi.

W protokole wyszczególnione są sprawy (zagadnienia) będące przedmiotem kontroli, stwierdzone nieprawidłowości i uchybienia oraz ewentualnie przyczyny ich powstania.

Zalecenia pokontrolne kierowane są zarówno do kontrolowanych jednostek, jak i innych komórek banku, niekoniecznie objętych daną kontrolą.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Rewident bankowy pracuje w pomieszczeniach biurowych, na ogół dobrze wyposażonych w potrzebny sprzęt, tj. meble biurowe oraz aparaturę - telefon, fax, kopiankę do dokumentów i komputer.

Finanse i dziedziny pokrewne

Pomieszczenia biurowe w bankach mają zwykle dobre oświetlenie i wentylację, a często również klimatyzację.

Wykonywanie zawodu rewidenta bankowego wiąże się z pracą głównie siedzącą. Ponieważ podstawową czynnością jest czytanie dokumentów oraz śledzenie danych na ekranie komputera, rewident w pewnym stopniu rewident narażony jest na działanie promieniowania elektromagnetycznego oraz choroby oczu.

warunki społeczne

Rewident bankowy pracuje przede wszystkim w zespole. Nawet jeśli sam (indywidualnie) analizuje poszczególne partie dokumentów, jednak całość materiału omawia i opracowuje wspólnie z dwoma lub trzema osobami, które wraz z nim biorą udział w rewizji. W takiej pracy niezbędna jest stała wymiana spostrzeżeń, uwag i informacji i wzajemne konsultowania się.

Podczas kontroli rewident rozmawia często nie tylko z kolegami z zespołu, ale także z kierownictwem badanej komórki organizacyjnej banku oraz z jej pracownikami. W ten sposób gromadzi dodatkowe informacje, a także sam udziela porad i wskazówek. Ponieważ podstawowym zadaniem rewidenta jest wyszukiwanie i wskazywanie błędów w cudzej pracy, a następnie powiadamianie o tym wyższych i najwyższych przełożonych, rozmowy te dość często mają nieprzyjemny charakter, co naraża rewidenta na konflikty i stres. Kontrola w komórce organizacyjnej, której efektem jest wykrycie błędów czy braków, pociąga za sobą niemiłe konsekwencje dla kierownictwa komórki i jej pracowników, toteż zdarza się, że rewident nie jest osobą entuzjastycznie witaną, a jego obecność budzi niepokój i obawy. Rewidenci zdają sobie z tego sprawę i ta świadomość bywa w ich pracy czynnikiem psychicznie obciążającym.

warunki organizacyjne

Rewident bankowy pracuje w stałych godzinach, zwykle odpowiadających godzinom pracy kontrolowanej jednostki organizacyjnej banku. Praca trwa 8 godzin dziennie. W wyjątkowych przypadkach pracuje także w dni wolne od pracy, tj. w sobotę lub niedzielę, lecz wówczas jest dodatkowo wynagradzany.

Dość często musi wyjeżdżać do innych miast i przebywać tam tak długo, jak długo trwa kontrola oddziałów terenowych banku. Często także porusza się w obrębie miasta, zwłaszcza wówczas, gdy poszczególne komórki organizacyjne banku nie znajdują się w jednym budynku, lecz są rozmieszczone w różnych dzielnicach.

Praca rewidenta podlega tylko ogólnemu nadzorowi - określa się rodzaj, miejsce i termin kontroli, natomiast pozostawia mu się dużą samodzielność i możliwość wykazania inicjatywy i podążania za intuicją. Zwierzchnik wyznacza cele, zadania i kierunki, ale np. kolejność wykonywanych czynności, prowadzonych rozmów czy analizy dokumentów rewident ustala sam bądź w porozumieniu z pozostałymi członkami zespołu kontrolującego.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Charakter pracy rewidenta bankowego sprawia, iż przy jej wykonywaniu niezbędna jest umiejętność koncentracji uwagi przez dłuższy czas, a także **cierpliwość i wytrwałość**. Badając dokumenty, rewident musi wykazać się **spozstrzegawczością, wnikliwością i dociekliwością**; musi umieć zwracać uwagę na szczegóły. Aby kontrola była staranna i dokładna, konieczna jest bardzo uważna i wnikliwa analiza przedłożonej dokumentacji, a także swoboda w operowaniu **liczbami**.

Od rewidenta bankowego oczekuje się zdolności do **logicznego rozumowania**, kojarzenia faktów i wyciągania przemyślanych wniosków. Pożądana jest również **inicjatywa**, zwłaszcza w wyszukiwaniu ukrytych problemów, które mogą występować w kontrolowanej jednostce organizacyjnej banku.

Ponieważ efektem końcowym pracy rewidenta bankowego jest **protokół** pokontrolny i raport dla zarządu banku, musi on posiadać umiejętność swobodnego formułowania myśli na piśmie tak, by protokół był zwięzły, rzeczowy, jasny i zwarty.

Finanse i dziedziny pokrewne

Rewident bankowy często prowadzi rozmowy, powinien zatem mieć łatwość nawiązywania kontaktu oraz umiejętność takiego prowadzenia rozmów, by uzyskać spostrzeżenia, zalecenia i rady.

Rozmowy te, zwłaszcza z kierownictwem kontrolowanej komórki organizacyjnej, bywają trudne, gdyż rewident wskazuje ewentualne błędy i ich skutki. Takie sytuacje wymagają panowania nad emocjami, spokoju i wykazania stanowczości, a jednocześnie taktu i uprzejmości. Rewident musi być **niezależny i obiektywny** w swoich opiniach i ocenach; nie może ulegać wpływom lub sugestiom osób zainteresowanych.

Ponieważ rewident przeważnie pracuje w zespole, powinien umieć **współpracować** z kolegami-rewidentami: wspierać ich swoją wiedzą, doświadczeniem, dzielić się spostrzeżeniami. Musi także umieć sam zwracać się do nich (lub do przełożonego) z prośbą o radę, konsultację, gdy natyka się na problem, z którym jest mu trudno sobie poradzić.

Jest niezbędne, by rewident bankowy rozwijał swoje umiejętności zawodowe - uczył się i poszerzał wiedzę o banku.

W pracy powinna towarzyszyć mu świadomość **odpowiedzialności etycznej i zawodowej** - starannie i wnikliwie przeprowadzona kontrola pozwala na wskazanie słabych stron danej komórki organizacyjnej, dzięki czemu można poprawić jakość i wydajność jej pracy. W szczególnych przypadkach skutecznie przeprowadzona kontrola umożliwia wykrycie błędów lub nieprawidłowości na tyle wcześnie, by bank nie poniósł z ich powodu strat finansowych.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca rewidenta bankowego zaliczana jest do bardzo lekkich. Potrzebny jest mu przede wszystkim dobry wzrok, gdyż stale ma do czynienia z dokumentami, często zapisanymi drobnym drukiem. Musi również odczytywać dane z ekranu komputera.

Rewident bankowy powinien być na tyle sprawny ruchowo, by swobodnie poruszać się po mieście, a także podróżować do innych miast.

Niewielki niedosłuch nie jest przeszkodą w wykonywaniu zawodu.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Wymagana jest wiedza teoretyczna i praktyczna oraz wykształcenie minimum średnie. Pożądane jest wykształcenie wyższe w dziedzinie ekonomii lub prawa (ze specjalizacją w prawie bankowym czy handlowym), ale także techniczne lub informatyczne.

Wykształcenie potrzebne do wykonywania zawodu rewidenta bankowego można zdobyć w liceach i technikum ekonomicznych (np. Liceum Ekonomiczne nr 1 im. M. Kopernika w Warszawie, ul. Stawki 4), policealnych szkołach biznesu (np. Prywatna Szkoła Biznesu "OLYMPUS" w Warszawie, ul. Wolność 2) oraz na odpowiednich wydziałach uczelni wyższych (Szkoła Główna Handlowa, Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu).

Pożądane jest doświadczenie w pracy o podobnym charakterze, najlepiej w bankowości, gdyż wówczas osoba, która wybrała tę specjalność, zna już dokumentację bankową oraz stosowane w bankach procedury.

W pracy rewidenta bankowego przydaje się znajomość języków obcych, nawet bierna (tj. czytanie i rozumienie), zwłaszcza języka angielskiego (ze względu na dokumentację bankową, np. rozliczenia zagraniczne).

Wskazana jest także umiejętność posługiwania się komputerem.

Rewident może poszerzać wiedzę na kursach i szkoleniach o bardzo różnorodnej tematyce związanej z funkcjonowaniem banku. Szkolenia odbywają się nie tylko w kraju, ale również za granicą (w bankach lub specjalistycznych firmach).

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Finanse i dziedziny pokrewne

W tym zawodzie są duże możliwości awansu. Rewident, który wnikliwie i sumiennie wykonuje swoje obowiązki, a przede wszystkim wykazuje inicjatywę i poszerza wiedzę, ma szanse osiągać coraz wyższe szczeble w strukturze bankowej: zaczynając od stanowiska inspektora może awansować na stanowisko eksperta, naczelnika wydziału, dyrektora departamentu aż do stanowisk w najwyższych władzach banku.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Aby znaleźć zatrudnienie na stanowisku rewidenta bankowego, trzeba mieć doświadczenie wyniesione z pracy w bankowości lub w dziedzinie pokrewnej (np. w księgowości), tak więc nie przyjmuje się do tego zawodu, lub czyni się to wyjątkowo, ludzi bezpośrednio po szkole lub po studiach.

Największe szanse podjęcia pracy rewidenta mają osoby, które przekroczyły 30 rok życia i już przepracowały kilka lat. Inaczej niż w innych zawodach, chętnie zatrudnia się kandydatów w wieku 40-50 lat, pod warunkiem, że dysponują odpowiednią wiedzą, są gotowi do dość częstych wyjazdów poza miejsce zamieszkania, a ogólny stan ich zdrowia jest dobry.

ZAWODY POKREWNE

inspektor kontroli skarbowej
kontroler obrotu pieniężnego
inspektor budowlany
inspektor kontroli i usług
inspektor bezpieczeństwa i higieny pracy
detektyw

LITERATURA

Sanders A., *Kontrola wewnętrzna w bankach*, Warszawa 1995.
Gazeta Bankowa - czasopismo
Prasa ekonomiczna

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista ds. nadzoru i rewizji** - (2410104), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 133 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	10
Kujawsko-pomorskie	7
Lubelskie	14
Lubuskie	4
Łódzkie	6
Małopolskie	13
Mazowieckie	26
Opolskie	9
Podkarpackie	2

Podlaskie	1
Pomorskie	13
Śląskie	16
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	4
Zachodniopomorskie	5

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista ds. nadzoru i rewizji** wynosiła 28. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	3
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	3
Lubuskie	0
Łódzkie	1
Małopolskie	3
Mazowieckie	6
Opolskie	3
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	4
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych wynosiło 3909,01. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3323,5
Kujawsko-pomorskie	3062,13
Lubelskie	3186,01
Lubuskie	3221,64
Łódzkie	3125,17
Małopolskie	3826,52
Mazowieckie	5345,6
Opolskie	2932,68
Podkarpackie	3121,06

Podlaskie	-
Pomorskie	3415
Śląskie	3687,4
Świętokrzyskie	3177,09
Warmińsko-mazurskie	2880,58
Wielkopolskie	3475,57
Zachodniopomorskie	3469,74

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych, wynosiła 93364. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	10109
Kujawsko-pomorskie	3349
Lubelskie	3484
Lubuskie	2722
Łódzkie	5016
Małopolskie	7379
Mazowieckie	24713
Opolskie	1761
Podkarpackie	2379

Podlaskie	-
Pomorskie	5015
Śląskie	10396
Świętokrzyskie	1261
Warmińsko-mazurskie	1886
Wielkopolskie	6506
Zachodniopomorskie	4641

Finanse i dziedziny pokrewne

SPECJALISTA DO SPRAW RACHUNKOWOŚCI

kod: 241205

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym zadaniem specjalisty do spraw rachunkowości jest zarządzanie finansami firmy. Ponadto do jego obowiązków należy nadzór, planowanie i kontrola działalności zgodnie z zachowaniem zasad rachunkowości oraz tajemnicy przedsiębiorstwa. Rachunkowość to zarówno w teorii jak i praktyce kluczowa dziedzina działalności każdej organizacji, której celem jest osiągnięcie zysków. Od fachowości osób zatrudnionych na stanowiskach specjalistów do spraw rachunkowości w dużej mierze zależy sukces firmy. W czasach kiedy cięcie kosztów i poszukiwanie oszczędności stanowi o przetrwaniu firmy, ceni się wysokiej klasy specjalistów z doświadczeniem oraz znajomością standardów polskich i europejskich.

Specjaliści do spraw rachunkowości badają sprawozdania finansowe i interpretują przepisy z zakresu działalności gospodarczej. Sporządzają raporty o sytuacji finansowej firmy, doradzają szefom, a czasem podejmują bardzo ważne decyzje o kluczowym znaczeniu dla firmy dotyczących np. planowanych inwestycji.

Specjaliści do spraw rachunkowości pełnią w firmie bardzo odpowiedzialne funkcje m.in. dyrektorów finansowych, głównych księgowych, biegłych rewidentów, analityków finansowych, doradców podatkowych, audytorów wewnętrznych itp.

Podstawowym celem pracy **głównego księgowego** jest organizacja rachunkowości w przedsiębiorstwie. Zakres zadań księgowego w dużym stopniu zależy od wielkości przedsiębiorstwa. W małych firmach księgowy zajmuje się całością zagadnień finansowych. Natomiast w dużych przedsiębiorstwach występuje podział obowiązków między pracowników działu księgowości, którzy ewidencjonują dokumenty finansowe obrazujące operacje gospodarcze przeprowadzane w firmie, a główny księgowy zajmuje się koordynacją ich pracy oraz ostatecznie akceptuje dokumenty finansowe.

Coraz więcej czynności wykonywanych przez specjalistów do spraw rachunkowości wiąże się z koniecznością uzyskiwania dodatkowych uprawnień i licencji. Tak jest m.in. przypadku doradców podatkowych oraz biegłych rewidentów.

Doradcy podatkowi udzielają podatnikom, płatnikom i inkasentom porad, opinii, i wyjaśnień dotyczących zobowiązań podatkowych.

Prowadzą księgi podatkowe i inne ewidencje do celów podatkowych oraz udzielają pomocy w zakresie sporządzania zeznań i deklaracji podatkowych.

Z kolei głównym celem działalności **biegłych rewidentów** jest kontrola dokumentów finansowych, czyli badanie sprawozdań przedstawiających kondycję finansową i materialną przedsiębiorstw. Efektem pracy biegłego rewidenta jest pisemne wyrażenie opinii oraz sporządzenie raportu o tym, czy przedłożone mu sprawozdanie finansowe jest prawidłowe i rzetelne.

W strukturze organizacyjnej dużych firm zagranicznych pojawiło się również stanowisko **audytora wewnętrznego**. Stanowi ono uzupełnienie dla normalnych, standardowych działań audytorów zewnętrznych, którzy przeprowadzają kontrole finansowe raz w roku. Audytor wewnętrzny przeprowadza kontrole wrywkowe na bieżąco, przy czym jest całkiem niezależny od pionu finansowo – księgowego, nie podlega również **dyrektorowi finansowemu**, ale bezpośrednio dyrektorowi naczelnemu. Do jego podstawowych obowiązków należy wrywkowa kontrola przeprowadzanych transakcji, ocena poprawności dokumentacji finansowo-księgowej, opracowanie, względnie ocena już istniejących procedur księgowych.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Specjalista do spraw rachunkowości pracuje w pomieszczeniach biurowych, dobrze wyposażonych w sprzęt komputerowy. Biura mają zwykle dobre oświetlenie i wentylację, a często również klimatyzację.

Wykonywanie zawodu specjalisty do spraw rachunkowości wiąże się głównie z pracą siedzącą. Ponieważ podstawą czynnością jest czytanie dokumentów oraz śledzenie danych na ekranie

Finanse i dziedziny pokrewne

komputera, specjalista do spraw rachunkowości w pewnym stopniu narażony jest na działanie promieniowania elektromagnetycznego oraz choroby oczu. Ponadto wykonywanie pracy głównie w pozycji siedzącej może prowadzić do tzw. choroby urzędniczej przejawiającej się bólami kręgosłupa oraz drętwieniem karku.

warunki społeczne

Specjalista do spraw rachunkowości pracuje przede wszystkim w zespole, najczęściej na stanowisku kierowniczym. Czasem indywidualnie analizuje poszczególne partie dokumentów w celu ich zatwierdzenia. Całość materiału omawia i opracowuje wspólnie z podległymi mu pracownikami. Często wykonuje czynności kontrolne, co naraża go na konflikty i stres. W przypadku pełnienia funkcji kontrolnych świadomość, iż w efekcie przeprowadzonej kontroli, zostają ujawnione błędy, braki i niedociągnięcia, jest dodatkowym obciążeniem psychicznym.

warunki organizacyjne

Godziny pracy specjalisty do spraw rachunkowości są raczej stałe – najczęściej jest to 8 do 10 godzin dziennie w dni powszednie. Jednak w przypadku miesięcznych okresów rozliczeń, bądź w okresie zamykania roku sprawozdawczego wymagana zwiększona dyspozycyjność, ponieważ może wystąpić konieczność pracy po godzinach. Jest to zawód, który nie wymaga przemieszczania się do innych miejscowości. Praca specjalisty do spraw rachunkowości w dużym stopniu jest zrutynizowana, podporządkowana obowiązującym zasadom i przepisom prawa. Z uwagi jednak na ciągle zmieniające się przepisy, bardzo ważne jest śledzenie na bieżąco aktów prawnych i umiejętność ich interpretacji.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Specjaliści do spraw rachunkowości pełnią w firmie bardzo odpowiedzialne funkcje. Często doradzają szefom bądź podejmują bardzo ważne decyzje o kluczowym znaczeniu dla firmy. Ważna jest więc umiejętność samodzielnego podejmowania decyzji oraz umiejętność radzenia sobie w sytuacjach stresujących. Ponieważ specjalista do spraw rachunkowości zazwyczaj kieruje podległym mu zespołem pracowniczym, powinien więc umieć współpracować, wspierać ich swoją wiedzą oraz doświadczeniem. Udzielanie uwag i wskazówek wymaga od niego precyzyjnego przekazywania informacji tak w formie pisemnej jak i ustnej.

Sporządzane przez niego raporty i sprawozdania muszą być obiektywne, rzeczowe i jasne. Przeprowadzając kontrole musi wykazywać się zarówno opanowaniem i spokojem jak również stanowczością w wykonywaniu swoich zadań. Jest niezależny i obiektywny w swoich opiniach i ocenach; nie ulega wpływom lub sugestiom osób zainteresowanych.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca specjalisty do spraw rachunkowości, jeżeli chodzi o wysiłek fizyczny należy do prac lekkich. Pozostając większość czasu w pozycji siedzącej jest narażony na występowanie tzw. choroby urzędniczej przejawiającej się bólami kręgosłupa lub drętwieniem karku. Na tym stanowisku wymagany jest dobry wzrok, ponieważ sporządzając np. analizy finansowe specjalista do spraw rachunkowości posługuje się komputerem, a więc przeciwwskazaniem mogą być wady wzroku nie poddające się korekcji.

Istnieje możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych z niedowładem kończyn dolnych lub poruszających się na wózkach inwalidzkich, natomiast przeciwwskazaniem do wykonywania zawodu są choroby psychiczne.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Rynek pracy specjalistów do spraw rachunkowości staje się coraz bardziej wyspecjalizowany, co wiąże się z koniecznością uzyskiwania dodatkowych uprawnień i licencji.

Wymagania w stosunku do specjalistów do spraw rachunkowości bardzo się zmieniły w ostatnich latach, zwłaszcza jeśli chodzi o osoby zatrudnione na kierowniczych stanowiskach.

Wymagania są uzależnione w dużym stopniu od wielkości i struktury przedsiębiorstwa.

W małych firmach specjalista do spraw rachunkowości musi wykazywać się znajomością zagadnień finansowo-księgowych, które może zdobyć uczestnicząc w odpowiednich kursach i szkoleniach. Nie wymagane jest posiadanie wyższego wykształcenia.

Finanse i dziedziny pokrewne

Natomiast w dużych firmach oraz w przypadku prowadzenia działalności usługowej praca specjalistów do spraw rachunkowości staje się coraz bardziej wyspecjalizowana.

Od pracowników oczekuje się wykształcenia wyższego, najlepiej ekonomicznego bądź prawniczego, znajomości rachunkowości zarządczej i komputerowych systemów wspomagających zarządzanie. Coraz popularniejsze staje się ukończenie ACCA – międzynarodowego kursu z finansów i rachunkowości menedżerskiej.

Zawód księgowy można wykonywać mając wykształcenie średnie ekonomiczne. Należy jednak pamiętać, iż usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych wiąże się z koniecznością posiadania przez księgowego odpowiedniej licencji Ministerstwa Finansów. Prowadzenie ksiąg rachunkowych w podmiocie, w którym księgowy na zawartą umowę o pracę, nie wymaga żadnych dokumentów stwierdzających te uprawnienia.

Doradztwo podatkowe jest kolejną czynnością, która może być wykonywana wyłącznie przez osoby uprawnione, a więc wpisane na listę doradców podatkowych.

Zdobycie specjalistycznych uprawnień wymagane jest również wobec biegłego rewidenta.

Zakres wiedzy oraz doświadczenie potrzebne do wykonywania tego zawodu uzasadnia wysokie wymagania, do których należą m.in. odbycie dwuletniej praktyki pod kierunkiem biegłego rewidenta, ukończone studia wyższe oraz zdanie egzaminu na biegłego rewidenta.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie specjalisty do spraw rachunkowości są duże możliwości awansu. Pracownik, który wnikliwie i sumiennie wykonuje swoje obowiązki, a przede wszystkim wykazuje inicjatywę oraz poszerza wiedzę ma szansę osiągać coraz wyższe szczeble w działach finansowych, aby w końcu osiągnąć stanowisko dyrektora ekonomicznego. Może również jako doradca podatkowy lub biegły rewident oferować swoje usługi we własnej firmie rachunkowej bądź doradczej.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

O możliwości zatrudnienia z zawodzie decydują kwalifikacje kandydata na pracownika oraz jego doświadczenie zawodowe. Z tego względu nie występują żadne utrudnienia w zatrudnianiu osób starszych, jeżeli oczywiście spełniają kryterium posiadania odpowiednich kwalifikacji.

ZAWODY POKREWNE

Główny księgowy

Audytor

Biegły rewident

Analitik finansowy

Doradca podatkowy

LITERATURA

Danuta Misińska „Podstawy rachunkowości”, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002r.

Winiarska Kazimiera, Aleksy Wołoszyn „Rachunkowość budżetowa” Dom Wydawniczy ABC, 2002

Kazimierz Sawicki „Rachunkowość Finansowa” Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2001

Stephen Brookson „Zrozumieć rachunkowość” Wiedza i Życie 2002

Wiesław Nowak. – „Rachunkowość sektora publicznego. Koncepcje” – PWN, 2001

Barbara Gierusz „ Bieżący a odroczony podatek dochodowy a zmiany w rachunkowości” Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, 2001

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista ds. rachunkowości** - (2410105), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 573 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	57
Kujawsko-pomorskie	27
Lubelskie	35
Lubuskie	22
Łódzkie	46
Małopolskie	66
Mazowieckie	84
Opolskie	10
Podkarpackie	28

Podlaskie	7
Pomorskie	38
Śląskie	61
Świętokrzyskie	18
Warmińsko-mazurskie	16
Wielkopolskie	39
Zachodniopomorskie	19

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista ds. rachunkowości** wynosiła 59. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	17
Kujawsko-pomorskie	3
Lubelskie	1
Lubuskie	1
Łódzkie	1
Małopolskie	15
Mazowieckie	7
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	4
Śląskie	2
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	3
Wielkopolskie	4
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych wynosiło 3909,01. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3323,5
Kujawsko-pomorskie	3062,13
Lubelskie	3186,01
Lubuskie	3221,64
Łódzkie	3125,17
Małopolskie	3826,52
Mazowieckie	5345,6
Opolskie	2932,68
Podkarpackie	3121,06

Podlaskie	-
Pomorskie	3415
Śląskie	3687,4
Świętokrzyskie	3177,09
Warmińsko-mazurskie	2880,58
Wielkopolskie	3475,57
Zachodniopomorskie	3469,74

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych, wynosiła 93364. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	10109
Kujawsko-pomorskie	3349
Lubelskie	3484
Lubuskie	2722
Łódzkie	5016
Małopolskie	7379
Mazowieckie	24713
Opolskie	1761
Podkarpackie	2379

Podlaskie	-
Pomorskie	5015
Śląskie	10396
Świętokrzyskie	1261
Warmińsko-mazurskie	1886
Wielkopolskie	6506
Zachodniopomorskie	4641

Finanse i dziedziny pokrewne

DORADCA INWESTYCYJNY

kod: 341102

Inne nazwy zawodu: doradca inwestycyjny

ZADANIA I CZYNNOSCI ROBOCZE

Celem pracy doradcy w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi, zwanego także doradcą inwestycyjnym, jest pomnażanie kapitału, czyli pieniędzy. Może on udzielać porad finansowych tylko w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi albo - i to robi najczęściej - zarządzać cudzym pakietem papierów wartościowych w tych instytucjach, które taką działalność mogą prowadzić. Są to między innymi: fundusze powiernicze, biura maklerskie, towarzystwa ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne.

Jest to zawód nowy, związany z gospodarką rynkową i tak zwanym wolnym rynkiem. Na każdym rynku jest towar, sprzedający i kupujący. W tym wypadku towarem są papiery wartościowe, czyli akcje, obligacje i bony skarbowe. Wolnym rynkiem jest giełda. Na giełdzie, za pośrednictwem biur maklerskich i maklerów, kupuje się i sprzedaje papiery wartościowe. Ich wartość zmienia się w czasie. Są papiery wartościowe o dużym ryzyku inwestycyjnym, takie jak akcje. Kupując i sprzedając akcje można dużo zyskać, ale i dużo stracić. Są papiery wartościowe o niewielkim ryzyku, takie jak bony skarbowe i obligacje. Zysk jest prawie pewny, ale stosunkowo niewielki. O tym, co kupić, co sprzedać, a co zatrzymać, decyduje doradca na własną odpowiedzialność, ale ryzyko finansowe zawsze ponosi inwestor, czyli właściciel pieniędzy.

Doradca inwestycyjny musi doskonale znać prawa rządzące rynkiem papierów wartościowych, kontrolować sytuację na giełdzie i pilnie śledzić wydarzenia gospodarcze w kraju i na świecie. Wydarzeń, które mają wpływ na wartość akcji i obligacji, jest bardzo dużo. Dlatego doradca korzysta z pomocy specjalistów, którzy zbierają informacje gospodarcze, wstępnie je analizują i dostarczają mu w postaci tabel i wykresów. Na ich podstawie podejmuje on decyzje, których konsekwencją mogą być zyski lub straty.

Jeżeli doradca jest zatrudniony na stanowisku zarządzającego portfelem w biurze maklerskim, strategię swojego działania ustala wcześniej z inwestorem (właścicielem pieniędzy). To inwestor (osoba prywatna lub przedsiębiorstwo) musi zdecydować, czy doradca ma zarządzać jego pieniędzmi odważnie, ryzykując nawet duże straty, czy ostrożnie, zapewniając niewielki, ale w miarę pewny dochód.

Jeżeli doradca pracuje na stanowisku zarządzającego funduszem w funduszu powierniczym lub towarzystwie ubezpieczeniowym, to jego obowiązkiem jest kupowanie papierów wartościowych na dłuższy okres, na przykład kilku lub kilkunastu lat. W tym wypadku codzienne obserwowanie notowań na giełdzie nie jest najważniejsze. Najistotniejsze jest przewidywanie, jak będą kształtowały się ceny papierów wartościowych w dłuższej perspektywie czasowej. Są to tak zwane inwestycje długoterminowe. Doradca zarządzający funduszem, w odróżnieniu od zarządzającego portfelem, nie musi uzgadniać z klientem metody działania. Klient nabywa jednostki uczestnictwa w funduszu - i na tym jego rola się kończy. Ogólne założenia inwestycyjne i cała strategia działania zawarte są w ustawach i przepisach o funduszach powierniczych, funduszach emerytalnych i towarzystwach ubezpieczeniowych. Doradca musi ich bezwzględnie przestrzegać. One wytyczają zakres i kierunek działania oraz wielkość ryzyka finansowego ponoszonego przez uczestnika funduszu, z którym doradca nigdy nie spotyka się służbowo. Stałym gościem w pokoju doradcy jest natomiast makler, który podobnie jak w wypadku zarządzającego portfelem, realizuje decyzje doradcy i dokonuje transakcji papierami wartościowymi na giełdzie. Celem jest zysk, ale przy zachowaniu zasady ograniczonego ryzyka. Najważniejszą bowiem sprawą jest ochrona majątku funduszu tak, aby posiadacze jednostek uczestnictwa - czyli klienci - nie ponieśli strat.

ŚRODOWISKO PRACY

Finanse i dziedziny pokrewne

materiałne środowisko pracy

Miejsmem pracy doradcy w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi jest pokój w biurze. Na ogół jest to samodzielny gabinet, wyposażony w komputer, telefon i telefax.

warunki społeczne

Praca doradcy ma charakter indywidualny. Doradca sam sobie ustala czas pracy i sposoby realizacji postawionych przed nim zadań. Decyzje podejmuje na własne ryzyko. Kontakty osobiste z klientami i współpracownikami nie są zbyt częste. Większość spraw załatwia za pomocą środków łączności.

warunki organizacyjne

Doradca pracuje od 9. do 12. godzin dziennie, w dni powszednie na ogół od 8. do 18. Czas pracy w dużej mierze zależy od czasu dokonywania transakcji na warszawskiej giełdzie. Obecnie operacje giełdowe rozpoczynają się o godzinie 11., a kończą około 13. W tym zawodzie w zasadzie nie obowiązuje specjalny strój, ale doradca, któremu powierza się pieniądze, musi budzić zaufanie, także swoim sposobem ubierania się.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Podstawowym zadaniem doradcy inwestycyjnego jest zarządzanie cudzymi pieniędzmi. Doradca inwestycyjny ma trafnie ocenić sytuację gospodarczą i polityczną oraz sformułować właściwe wnioski. Najważniejszymi zatem cechami osoby wykonującej ten zawód powinny być dokładność, skrupulatność oraz umiejętność logicznego myślenia.

Ważna są także cierpliwość i umiejętność pracy w warunkach monotonicznych. Czasami trzeba przesiedzieć kilkanaście godzin nad tabelami i wykresami, aby w końcu podjąć właściwą decyzję.

W zawodzie tym niezbędne jest zrównoważenie psychiczne, umiejętność nie ulegania emocjom i odporność na stres. Informacje docierają codziennie, a niektóre z nich mogą wpłynąć na całkowitą zmianę wcześniej przygotowanej analizy finansowej. Trzeba szybko dokonać chłodnej kalkulacji i wybrać najlepsze wyjście - gra idzie o duże pieniądze.

Bardzo przydatna w zawodzie doradcy jest odwaga i chęć podejmowania ryzyka. Giełda to wolny rynek akcji, żeby na niej zarabiać, trzeba spekulować, oczywiście zgodnie ze strategią ustaloną wcześniej z inwestorem-klientem.

Doradca inwestycyjny nie ponosi odpowiedzialności finansowej za podjęte przez siebie decyzje, toteż powinno go cechować poczucie odpowiedzialności i zasad moralnych. Absolutnie konieczne jest w tym zawodzie przestrzeganie etyki zawodowej.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Jest to typowa praca biurowa, brak więc specjalnych wymagań zdrowotnych i fizycznych. Zdaniem lekarzy, pracy tej nie powinni podejmować ludzie o słabym układzie nerwowym i z zaburzeniami układu krążenia.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie doradcy inwestycyjnego niezbędne jest uzyskanie licencji doradcy w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi. Licencję można uzyskać wyłącznie po zdaniu egzaminu przed Komisją Papierów Wartościowych w Warszawie. Egzamin jest płatny i ogólnie dostępny. Mogą do niego przystępować wszyscy chętni, bez względu na swoje wykształcenie (15.09.1996 r.). Na egzamin zwykle zgłaszają się absolwenci wyższych uczelni o specjalnościach

Finanse i dziedziny pokrewne

technicznych, matematycznych i ekonomicznych oraz absolwenci średnich szkół ekonomicznych z kilkuletnim stażem pracy.

Ponieważ żadna szkoła w Polsce nie kształci doradców inwestycyjnych, większość osób przystępujących do egzaminu wcześniej uczęszczała na specjalistyczne kursy dla kandydatów na doradców inwestycyjnych.

Kursy dla kandydatów na doradców inwestycyjnych organizują najczęściej w miastach wojewódzkich firmy specjalizujące się w szkoleniach doszkalających oraz fundacje i wyższe uczelnie ekonomiczne.

W kursach, które organizowane są zazwyczaj na początku wiosny i jesieni, mogą uczestniczyć wszyscy chętni, bez żadnych ograniczeń.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Doradca w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi nie ma możliwości awansu w hierarchii organizacyjnej. Formą awansu jest jedynie jedynie coraz lepsza opinia zawodowa.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie tym mogą pracować osoby dorosłe, wiek nie ma znaczenia pod warunkiem, że zdadzą egzamin i uzyskają licencję doradcy w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi.

ZAWODY POKREWNE

makler papierów wartościowych
specjalista do spraw finansowych - analityk finansowy

LITERATURA

Socha J., *Zrozumieć giełdę*, Olympos 1993.

Komar Z., *Sztuka spekulacji*, PRET 1993.

Hagstrom Robert G., Jr., *Na sposób Warrena Buffetta - strategia największego na świecie inwestora kapitałowego*, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne 1996.

Slater R., *Tajemnice mistrza inwestycyjnego - George Soros*, Wiedza i Życie 1996.

Jajugowie K. i T., *Jak inwestować w papiery wartościowe*, PWN 1994.

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Doradca w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi** - (3410102), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 80 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	8
Kujawsko-pomorskie	6
Lubelskie	3
Lubuskie	0
Łódzkie	2
Małopolskie	9
Mazowieckie	19
Opolskie	2
Podkarpackie	3

Podlaskie	1
Pomorskie	6
Śląskie	4
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	5
Wielkopolskie	6
Zachodniopomorskie	4

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Doradca w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi** wynosiła 94. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	7
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	32
Małopolskie	1
Mazowieckie	25
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	16
Śląskie	8
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	2

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Dealerzy i brokerzy papierów wartościowych i aktywów finansowych wynosiło 4566,22. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	4487,25
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	1567,1
Lubuskie	1997,31
Łódzkie	4525,88
Małopolskie	4316
Mazowieckie	6710,74
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	2300,86
Śląskie	3030,01
Świętokrzyskie	3575
Warmińsko-mazurskie	7755,42
Wielkopolskie	3964,51
Zachodniopomorskie	3019

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Dealerzy i brokerzy papierów wartościowych i aktywów finansowych, wynosiła 1907. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	180
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	10
Lubuskie	10
Łódzkie	22
Małopolskie	172
Mazowieckie	496
Opolskie	0

Podkarpackie	0
Podlaskie	0
Pomorskie	77
Śląskie	185
Świętokrzyskie	180
Warmińsko-mazurskie	10
Wielkopolskie	560
Zachodniopomorskie	5

Finanse i dziedziny pokrewne

ASYSTENT DO SPRAW STATYSTYKI

kod: 412101

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOCI ROBOCZE

Głównym celem pracy asystenta ds. statystyki jest systematyczne gromadzenie danych statystycznych o sytuacji ekonomicznej, demograficznej, społecznej oraz o stanie środowiska naturalnego.

Badania statystyczne mogą dotyczyć każdej dziedziny życia społecznego i gospodarczego oraz pojedynczych występujących w nich zjawisk, dających się obserwować i analizować przy wykorzystaniu metod statystycznych. Badania statystyczne umożliwiają systematyczne informowanie społeczeństwa, organów państwa i administracji terenowej o sytuacji i zmianach zachodzących w obrębie badanych zjawisk.

Zebrane i skontrolowane dane asystent ds. statystyki poddaje badaniu statystycznemu.

Podstawowym zadaniem asystenta ds. statystyki jest rozsyłanie w odpowiednim czasie obowiązujących formularzy, sprawozdań i ankiet statystycznych do jednostek, których dotyczy obowiązek sprawozdawczy. Po otrzymaniu wypełnionych przez formularzy asystent ds. statystyki sprawdza je pod względem formalnym i na ich podstawie aktualizuje rejestry i wykazy jednostek podlegających badaniom statystycznym (materiał pierwotny).

Zebrany materiał statystyczny - już raz poddany badaniom - może zostać użyty ponownie w celach statystycznych. Mówimy wtedy o materiale wtórnym. Aby przeprowadzić badanie na takim materiale, asystent ds. statystyki odszukuje potrzebny materiał w zgromadzonych wcześniej danych, grupuje go tworząc odpowiednie zbiory i poddaje go powtórnemu badaniu pod kątem interesującego go zagadnienia.

Dane uzyskiwane w wyniku specjalnie zaplanowanych badań statystycznych (ankietyzacja), tak samo jak gromadzenie obowiązkowych sprawozdań i ankiet statystycznych, to materiał pierwotny, zbierany specjalnie w celu wykonania określonego badania.

Aby przeprowadzić ankietyzację organizuje się zespół ludzi, których zadaniem jest przeprowadzenie wywiadów środowiskowych w terenie. W celu przeprowadzenia wywiadu asystent ds. statystyki wyszukuje środowiska i odpowiednie osoby dysponujące informacjami na temat zagadnienia, które ma za zadanie zbadać. Wywiad środowiskowy polega na uzyskiwaniu odpowiedzi na pytania, zawarte w odpowiednich formularzach statystycznych (ankiety).

Aby ankietyzacja przebiegała sprawnie i przynosiła rzetelne informacje, asystent ds. statystyki umawia się z konkretnymi osobami na przeprowadzenie wywiadu. Jeżeli tego nie zrobi, jego zadanie jest trudniejsze, ponieważ nie umówiony z wyprzedzeniem ankietów może spotkać się z niechęcią lub wręcz odmową współpracy.

Zebrany materiał asystent ds. statystyki poddaje kontroli z punktu widzenia kompletności uzyskanych informacji. Następnym etapem pracy statystyka jest zaklasyfikowanie i pogrupowanie zebranego materiału.

Sklasyfikowany i pogrupowany materiał statystyczny asystent poddaje badaniu wybraną metodą statystyczną. Rezultatem jego pracy są publikacje wyników w postaci wykresów, wykazów, roczników statystycznych itp.

Dane statystyczne są wykorzystywane między innymi do planowania budżetu państwa, informowania samorządów miast i gmin o sytuacji społeczno - gospodarczej w regionie i państwie. Zawierają one również informacje o stanie środowiska naturalnego, poziomie życia społeczeństwa i innych istotnych zagadnieniach.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Finanse i dziedziny pokrewne

Zasadniczo praca asystenta ds. statystyki wykonywana jest w biurze, gdzie poddaje kontroli i analizuje uprzednio zebrane materiały, a następnie przygotowane dane wprowadza do komputera.

Przeprowadzanie ankietyzacji odbywa się natomiast w terenie, gdzie zdobywa on potrzebne informacje. Konieczność prowadzenia wywiadów z różnych dziedzin życia często wymaga od statystyka poruszania się w nieznanym sobie środowisku. Potrzeba tu pewnego rodzaju odwagi, w zawodzie tym istnieje bowiem ryzyko znalezienia się w sytuacjach nieprzyjemnych. Mogą one nasilać się podczas przeprowadzania spisów ludności, które obejmują ogół populacji. W społeczności takiej statystyk może spotkać się z różnymi reakcjami, np. z niezrozumieniem lub brakiem chęci do współpracy.

warunki społeczne

Praca statystyka w głównej mierze podporządkowana jest określonym programowi i planom badań statystycznych.

Samodzielne decyzje on podejmuje jedynie w zakresie wyboru sposobów i metod uzyskiwania materiału statystycznego. W czasie pracy ma stały kontakt z ludźmi. Współpracuje z osobami udzielającymi mu informacji, mającymi dostęp do określonych danych, korzysta z pomocy kolegów w czasie opracowywania danych do materiałów wtórnych.

Kontakty z ludźmi w tym zawodzie są niezbędne i zwykle intensywne, co niesie ze sobą ryzyko powstawania konfliktów. Ryzyko wynika z konieczności przeprowadzania badań w nieznanym środowisku, z różnego typu ludźmi, którzy nie zawsze są do ankietera przychylnie nastawieni.

warunki organizacyjne

Asystent ds. statystyki pracuje 6 - 9 godzin dziennie. Godziny pracy są stałe.

Praca odbywa się tylko w dzień. Jednak podczas intensywnej ankietyzacji godziny pracy często wydłużają się. Zachodzi też niejednokrotnie konieczność wyjazdów do innych miejscowości.

Nie ma określonych wymagań co do ubioru asystenta ds. statystyki, ale konieczność pracy w terenie stawia tu pewne wymagania.

Asystent powinien wzbudzać zaufanie, a więc jego ubiór powinien być schludny.

Powierzone mu funkcje i stopień samodzielności w tym zawodzie zależne są od miejsca pracy. W wypadku, gdy pracuje dla dużych firm statystycznych takich jak np.: Wojewódzki Urząd Statystyczny, asystent może pełnić rolę zwierzchnika albo podwładnego. Jeżeli jest zwierzchnikiem, organizuje pracę podległych mu statystyków. Jeżeli jest podwładnym, wykonuje zadania powierzone mu przez kierownika.

Jeżeli pracuje jako statystyk w jednostkach gospodarczych, gdzie statystyka prowadzona jest głównie dla potrzeb przedsiębiorstwa, wówczas może zajmować stanowisko jednoosobowe. W takim wypadku jest organizatorem i zarazem wykonawcą powierzonych mu zadań. Jednak i wówczas nie jest całkowicie niezależny, ponieważ podlega dyrektorowi firmy i wykonuje jego polecenia.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na główny cel pracy asystenta ds. statystyki, którym jest pozyskiwanie danych od innych ludzi, cechą niezbędną jest odporność psychiczna. Osoba pracująca w tym zawodzie w celu przeprowadzenia ankietyzacji musi umieć nawiązać kontakt i poprowadzić rozmowę tak, aby zebrane przez nią informacje były pełne.

Asystent często musi wykazywać się odwagą prowadząc badania w nieznanym sobie środowisku społecznym. Aby osoby ankietowane zgodziły się na przeprowadzenie badania statystycznego - asystent ds. statystyki niejednokrotnie musi wykazywać się zdolnością przekonywania, przyjaznym nastawieniem do ludzi, a przy tym powinien on być osobą stanowczą. Jeżeli nie będzie posiadał wyżej wymienionych cech, może mieć trudności z przeprowadzaniem wywiadów środowiskowych.

Podczas organizacji i przeprowadzania badań oraz podczas analizy zebranego materiału statystycznego - w której bierze udział określony zespół pracowników - niezbędna jest umiejętność współdziałania w grupie.

Finanse i dziedziny pokrewne

Zgromadzony materiał statystyczny asystent poddaje kontroli, co wymaga spostrzegawczości i zdolności do sprawnego, logicznego myślenia.

Przygotowane informacje asystent wprowadza do komputera. Musi się tu wykazać odpornością na pracę w warunkach monotonnych, cierpliwością i skrupulatnością.

Praca asystenta ds. statystyki wymaga bezwzględnego przestrzegania tajemnicy statystycznej. Tajemnica ta obejmuje dane o osobach, wśród których przeprowadzono wywiady. Przestrzeganie jej gwarantowane jest złożonym przez statystyka ślubowaniem (przyrzeczeniem).

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca asystenta ds. statystyki zaliczana jest do prac lekkich. Największe znaczenie ma w tym zawodzie wysoka sprawność narządu wzroku. Osoby z dysfunkcją kończyn dolnych i poruszające się na wózkach inwalidzkich przy odpowiedniej organizacji pracy mogą ją wykonywać. Trudno byłoby im jednak prowadzić ankietyzację czy wywiady, a więc ich praca w głównej mierze polegałaby na kontroli, grupowaniu i wprowadzaniu zebranych danych do komputera.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie asystenta ds. statystyki wymagane jest posiadanie minimum średniego wykształcenia. Jednak coraz częściej wymagane jest wykształcenie wyższe. Największe szanse na zatrudnienie w zawodzie asystenta ds. statystyki mają osoby z wykształceniem ekonomicznym lub matematycznym. Osoby posiadające wykształcenie inne niż wymienione zdobywają kwalifikacje do pracy w tym zawodzie podczas odpowiednich szkoleń lub przez praktykę.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie asystenta ds. statystyki ograniczone są możliwości awansu jako osiągnięcia coraz wyższych stopni w hierarchii organizacyjnej. Awans może natomiast oznaczać przydzielanie asystentowi coraz ciekawszych i ważniejszych tematów do badań statystycznych.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie asystenta ds. statystyki mogą podjąć pracę osoby starsze wiekiem, pod warunkiem jednak, że posiadają doświadczenie w tego typu pracach. Górna granica wieku dla tych osób nie powinna przekraczać 40 - go roku życia

ZAWODY POKREWNE

technik planowania i organizacji produkcji
technik informatyk
urzędnik ds. podatków
księgowy

LITERATURA

Makać, W ., *Metody Opisu Statystycznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1995.
Walker J. A ., *Statystyka dla każdego*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1994.

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Asystent ds. statystyki** - (3430301), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 169 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	9
Kujawsko-pomorskie	8
Lubelskie	97
Lubuskie	1
Łódzkie	3
Małopolskie	2
Mazowieckie	26
Opolskie	6
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	8
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	6

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Asystent ds. statystyki** wynosiła 52. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	5
Kujawsko-pomorskie	5
Lubelskie	7
Lubuskie	0
Łódzkie	4
Małopolskie	1
Mazowieckie	12
Opolskie	1
Podkarpackie	4

Podlaskie	2
Pomorskie	2
Śląskie	1
Świętokrzyskie	5
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	3
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy do spraw statystyki i obliczeń wynosiło 1981,35. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1984,75
Kujawsko-pomorskie	1764,31
Lubelskie	1759,95
Lubuskie	1726,46
Łódzkie	1429,6
Małopolskie	1635,7
Mazowieckie	2778,83
Opolskie	3072,74
Podkarpackie	1734,2

Podlaskie	-
Pomorskie	1823,21
Śląskie	2002,29
Świętokrzyskie	1774,71
Warmińsko-mazurskie	1982,53
Wielkopolskie	2081,31
Zachodniopomorskie	2042,83

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy do spraw statystyki i obliczeń, wynosiła 9284. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	638
Kujawsko-pomorskie	372
Lubelskie	329
Lubuskie	519
Łódzkie	458
Małopolskie	769
Mazowieckie	1202
Opolskie	126
Podkarpackie	229

Podlaskie	-
Pomorskie	830
Śląskie	2093
Świętokrzyskie	224
Warmińsko-mazurskie	197
Wielkopolskie	535
Zachodniopomorskie	301

Finanse i dziedziny pokrewne

KSIĘGOWY (SAMODZIELNY)

kod: 343201

Inne nazwy zawodu: *Nie występują*

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Podstawowym celem pracy księgowego jest prowadzenie obsługi finansowo – księgowej przedsiębiorstwa. Księgowy planuje budżet firmy, w tym wydatki i przychody i czuwa nad prawidłową jego realizacją w ciągu roku. Prowadzi bieżącą ewidencję i rejestrację wszystkich operacji gospodarczych przedsiębiorstwa. Oblicza i rozlicza koszty produkcji, podatki i składki przewidziane przepisami, kontroluje dokumenty finansowe i kieruje je do kontroli merytorycznej. Akceptuje dokumenty pod względem formalno rachunkowym i dokonuje płatności w przewidzianych przepisami terminach. Sporządza miesięczne zestawienia obrotów i sald syntetycznych. Sporządza przewidziane w przedsiębiorstwie sprawozdania finansowe oraz bilanse zysków i strat w okresach półrocznych i rocznych. Zadania jakie spoczywają na księgowym są zależne od wielkości przedsiębiorstwa w którym jest zatrudniony. W dużych zakładach sprawami księgowości zajmują się utworzone tam komórki w których zatrudniani są księgowi wykonujący określone czynności na przydzielonych im odcinkach. Na czele zespołu stoi Główny księgowy, który kieruje pracą działu. Odpowiedzialny jest on za organizację pracy i bieżącą kontrolę podległych mu pracowników, ich szkolenie i wdrażanie nowych przepisów. Często w dużych przedsiębiorstwach, Główny Księgowy zaliczany jest do zespołu kierującego firmą. Z tego tytułu wykonuje on dodatkowe obowiązki związane z reprezentowaniem zakładu i negocjowaniem w zakresie spraw związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa z punktu widzenia ekonomicznego. Księgowi zatrudnieni są na różnych stanowiskach a to:

Księgowy bilansista –(3430201) – wykonuje wymienione zadania związane z prowadzeniem księgowości przedsiębiorstwa a w szczególności: prowadzi ewidencję operacji gospodarczych przedsiębiorstwa zgodnie z zasadami prowadzenia rachunkowości oraz zakładowym planem kont, sporządza miesięczne deklaracje ZUS, reguluje płatności na rzecz kontrahentów przedsiębiorstwa, czuwa nad prawidłowym archiwizowaniem dokumentów finansowo księgowych, ustala aktywa i pasywa przedsiębiorstwa i sporządza bilanse i rachunki wyników oraz inne sprawozdania finansowe obowiązujące przedsiębiorstwo. W czasie badania bilansu przez rewidenta, współpracuje z nim.

Księgowy ds. kosztów – (3430202) - jego praca związana jest z ewidencją i rozliczaniem kosztów działalności zakładu. Jego zadania obejmują między innymi ustalanie rzeczywistego poziomu i struktury kosztów poniesionych w okresie sprawozdawczym, ustalanie wartości produkcji w toku, dokonywanie rachunku kalkulacyjnego, wyliczanie efektów działalności gospodarczej, opracowywanie materiałów do analiz i na potrzeby dyrekcji, służb marketingowych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Księgowy ds. rachuby płac – (3430203) – wykonuje czynności związane z naliczaniem płac pracowniczych, potrąceń i składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz innych potrąceń przewidzianych umowami o pracę. Jego zadania to: prawidłowe i terminowe sporządzenie listy płac i przelewów bankowych na pracownicze konta ROR, archiwizowanie dokumentacji płacowej (karty zasiłkowe, wynagrodzeń, listy płac).

Księgowy ds. rozrachunków – (3430204) – na tym stanowisku prowadzone są rozliczenia zakładu z innymi przedsiębiorstwami i osobami fizycznymi. Pracownik odpowiada za terminowość rozliczeń, nalicza odsetki należne za nie terminowe zapłaty, kieruje na drogę postępowania sądowego sporne sprawy związane z rozliczeniami, pisemnie uzgadnia salda z innymi stanowiskami, zestawia na potrzeby sprawozdawczości należności i zobowiązania długoterminowe.

Księgowy ds. zapasów – (3430205) – jego praca związana jest z prowadzeniem ewidencji księgowej ilościowo – wartościowej obrotu magazynowego zakładu. Rozlicza zakupy od dostawców, spisy z natury magazynowanych towarów i wyrobów, ewidencjonuje zapasy, uzgadnia bieżące stany ilościowe magazynu z księgowością.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Księgowy pracuje w pomieszczeniach biurowych wyposażonych w meble i sprzęt niezbędny do wykonywania pracy i przechowywania dokumentów. Są to krzesła, biurka, szafy, kalkulatory,

Finanse i dziedziny pokrewne

maszyny do liczenia, komputer z oprogramowaniem standardowym i programami wspomagającymi księgowość, fax, kserokopiarka i niszczarka dokumentów. Niezbędne jest zwłaszcza w porze jesienno zimowej dobre intensywne oświetlenie, jego brak zaliczyć należy do czynników uciążliwych mogący prowadzić do schorzeń wzroku. Praca siedząca natomiast prowadzi może do przewlekłych schorzeń układu nerwowego i zespołów bólowych kręgosłupa.

warunki społeczne

Praca księgowego jest zrutyinizowana. Pracownik wykonuje zadania przydzielone przez przełożonych zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadami. Wymagane są kontakty z innymi pracownikami księgowości i przełożonymi polegające głównie na uzgadnianiu i konsultacjach. Na niektórych stanowiskach, księgowi mają szersze kontakty z załogą wówczas pracownik narażony może być na konflikty. Praca księgowego mimo swojej monotonii i zrutyinizowania jest w dużym stopniu stresująca co wiąże się z dużą odpowiedzialnością za prawidłowe wykonywanie czynności zawodowych.

warunki organizacyjne

Księgowy wykonuje swoją pracę przeciętnie 6-9 godzin tylko w dzień na jedną zmianę, jednakże w okresach bilansowych (w połowie i na koniec roku) następuje wydłużenie czasu pracy do 12 godzin a praca może odbywać się w dni wolne i świąteczne. Związane jest to z bardzo napiętymi terminami sporządzenia bilansu. Praca księgowego jest okresowo nadzorowana aczkolwiek wykonane przez niego czynności podlegają stałej weryfikacji. Pracownik na tym stanowisku może równocześnie być kierownikiem jak i podwładnym (podlega dyrektorowi ekonomicznemu kierując komórką np. ds. kosztów), może być także tylko podwładnym. Odpowiedzialność księgowego jest duża. Odpowiada on bowiem za swoją pracę zarówno pod względem finansowym jak i funkcjonowanie przedsiębiorstwa a także za powierzone mu do pracy urządzenie. Spoczywa na nim także odpowiedzialność zawodowa i karna. Na tym stanowisku nie są wymagane częste wyjazdy poza teren zakładu. Może się tak zdarzyć w przypadku kiedy zakład ma oddziały zamiejscowe lub pracownik jest delegowany na szkolenia albo do zawierania kontraktów. Nie ma specjalnych wymagań co do ubrania księgowego, może być ono dowolne jednak schludne i czyste zgodnie z wymogami w firmie zatrudniającej pracownika na tym stanowisku.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Od pracownika zatrudnionego na stanowisku księgowego wymagane są przede wszystkim takie cechy jak: dokładność, samodzielność, umiejętność podejmowania szybkich i trafnych decyzji, samokontrola i łatwość przeczucia się z jednej czynności w drugą. Pożądana jest także cierpliwość i wytrwałość, zdolności przekonywania, odporność emocjonalna i umiejętność współdziałania. Przydatne w pracy na stanowisku księgowego są zainteresowania urzędnicze i menedżerskie.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca księgowego nie wymaga wielkiego wysiłku fizycznego i zaliczana jest pod względem wydatku energetycznego do prac lekkich. Wymagana jest dobra sprawność wzroku, układu oddechowego i krążenia. Pożądana jest duża sprawność dłoni i palców. Istnieje więc możliwość zatrudnienia na tym stanowisku osób niepełnosprawnych z zaburzeniami kończyn dolnych a nawet poruszających się na wózku inwalidzkim. Bezwzględnie przeciwwskazana jest ta praca osobom z upośledzeniami umysłowymi i narządy wzroku i słuchu.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie księgowego wystarczy wykształcenie średnie. Jest jednak coraz więcej firm, które najchętniej na tych stanowiskach zatrudniają wyłącznie osoby z wyższym wykształceniem z dodatkową specjalizacją. Wymagana jest także znajomość języka angielskiego. Księgowy musi także posiadać umiejętność pracy na komputerze ze znajomości obsługi programów księgowych. Nie ma natomiast specjalnych wymagań co do rozszerzonych badań lekarskich przed dopuszczeniem do pracy. Wystarczą badania standardowe. Nie ma też preferencji co do płci.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Istnieją dosyć duże możliwości awansu zawodowego. Warunkiem jest jednak stałe doksztalcanie w formie kursowej lub uzupełnianie wykształcenia w szkołach wyższych.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Finanse i dziedziny pokrewne

Pracodawcy preferują kandydatów do pracy w wieku 30 – 40 lat. Zależy to jednak od wielkości firmy i rodzaju obowiązków np. na stanowisko głównego księgowego zatrudniani są chętniej kandydaci w przedziale wiekowym od 40 – 50 roku życia co wiąże się z ich doświadczeniem zawodowym. Niechętnie przyjmowani są pracownicy mający przerwę w zatrudnieniu.

ZAWODY POKREWNE

specjalista ds. finansów
referent księgowości
księgowy bilansista
urzędnik podatkowy
ekonomista – analiza i rachunek ekonomiczny
kasjer w przedsiębiorstwie

LITERATURA

- A. Zysnarska – Wykaz projektowanych zmian w sprawozdawczości budżetowej w 2001 r. – OddK, Gdańsk 2001
- B. Gierusz, - Podręcznik Samodzielnej Nauki Księgowania - OddK, Gdańsk 1995
- D. Misińska – Podstawy Rachunkowości – PWN – Warszawa – Wrocław 1995

Czasopisma:

Biuletyn Informacyjny dla służb ekonomicznych – GOFIN Sp. z o.o., Gorzów Wlkp. (dekadówka)
Rachunkowość budżetowa – INFOR, Warszawa (dwutygodnik)

Rachunkowość – pismo Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, Warszawa (miesięcznik)

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Księgowy** - (34302), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 9955 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1245
Kujawsko-pomorskie	618
Lubelskie	644
Lubuskie	315
Łódzkie	680
Małopolskie	476
Mazowieckie	1444
Opolskie	304
Podkarpackie	373

Podlaskie	199
Pomorskie	614
Śląskie	1101
Świętokrzyskie	102
Warmińsko-mazurskie	713
Wielkopolskie	601
Zachodniopomorskie	526

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Księgowy** wynosiła 1420. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	123
Kujawsko-pomorskie	68
Lubelskie	61
Lubuskie	64
Łódzkie	108
Małopolskie	68
Mazowieckie	171
Opolskie	49
Podkarpackie	87

Podlaskie	58
Pomorskie	112
Śląskie	143
Świętokrzyskie	17
Warmińsko-mazurskie	81
Wielkopolskie	108
Zachodniopomorskie	102

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Księgowi wynosiło 2401,36. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2240,11
Kujawsko-pomorskie	2235,59
Lubelskie	2172,98
Lubuskie	2098,43
Łódzkie	2096,69
Małopolskie	2272,83
Mazowieckie	3211,79
Opolskie	2340,59
Podkarpackie	2123,21

Podlaskie	-
Pomorskie	2388,61
Śląskie	2286,17
Świętokrzyskie	2115,93
Warmińsko-mazurskie	2199,02
Wielkopolskie	2386,54
Zachodniopomorskie	2301,48

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Księgowi, wynosiła 168923. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	12753
Kujawsko-pomorskie	10114
Lubelskie	8532
Lubuskie	5445
Łódzkie	11261
Małopolskie	12544
Mazowieckie	28095
Opolskie	5078
Podkarpackie	7520

Podlaskie	-
Pomorskie	10688
Śląskie	20430
Świętokrzyskie	4170
Warmińsko-mazurskie	6607
Wielkopolskie	12854
Zachodniopomorskie	7559

Finanse i dziedziny pokrewne

ASYSTENT RACHUNKOWOŚCI

kod: 412102

inne nazwy zawodu: księgowy

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Asystent rachunkowości jest stanowiskiem pomocniczym w stosunku do księgowej. Wykonuje podstawowe czynności księgowe oraz obsługuje programy komputerowe finansowo-księgowe. Jest to najczęściej osoba rozpoczynająca pracę w zawodzie. Zakres czynności asystenta księgowości jest zróżnicowany w zależności od miejsca wykonywanej pracy, np.: w administracji samorządowej, prywatnej firmie, biurze rachunkowym. Asystent księgowości w administracji samorządowej ewidencjonuje operacje budżetowe, przestrzega dyscypliny wydatków, dekretuje dowody księgowe, na bieżąco zapisuje operacje finansowe w księgach rachunkowych, prowadzi bieżącą analizę księgową. Asystent księgowości zatrudniony w prywatnej firmie segreguje dokumenty (faktury zakupu, sprzedaży, wyciągi bankowe, dowody wewnętrzne.) Prowadzi i ustala rozrachunki z odbiorcami i dostawcami (np. dokonuje przelewów środków pieniężnych za zakupione materiały), sporządza listy płac, prowadzi kartoteki wynagrodzeń. Zajmuje się również wypełnianiem formularzy PIT czyli rozliczaniem pracowników z podatku oraz jego odprowadzaniem do urzędu skarbowego. Praca asystenta księgowości w biurze rachunkowym polega głównie na obsłudze komputerowego programu finansowo-księgowego. Wprowadza on treści dokumentów firm wcześniej zadekretowanych przez księgowego. Powinien znać zagadnienia podatkowe, bez których nie ma możliwości księgowania dokumentów finansowych. Praca asystenta rachunkowości (asystenta księgowości) w każdym przypadku jest ściśle nadzorowana i weryfikowana przez księgowego.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca asystenta księgowości odbywa się w biurze i opiera się przede wszystkim na wykorzystaniu komputera oraz innego sprzętu biurowego (faks, telefon, kopiarka). Niektóre z realizowanych czynności wymagają wyjścia na zewnątrz (do banku, urzędu skarbowego). Warunki pracy asystenta są na ogół dobre, nie jest on narażony na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia. Dolegliwości związane z wykonywaniem zawodu sprowadzają się głównie do problemów z kręgosłupem (ból i drętwienie karku). Jest to spowodowane spędzaniem dużej ilości czasu w pozycji siedzącej. Wielogodzinna praca z komputerem może spowodować nadmierne obciążenie narządu wzroku.

warunki społeczne

Praca asystenta nie jest pracą indywidualną, jest on członkiem określonego zespołu. Pomimo, iż jest odpowiedzialny za powierzony mu odcinek pracy, to jednak końcowe efekty uzależnione są od działań całego zespołu. Wykonując pracę na swoim stanowisku kontaktuje się z klientami, współpracownikami i przełożonymi. Częstotliwość kontaktów uzależniona jest od miejsca pracy. Intensywnych kontaktów z ludźmi wymaga praca w prywatnej firmie. Pomimo braku formalnych ograniczeń odnośnie płci osób podejmujących naukę w zawodzie, widoczna jest zdecydowana przewaga kobiet zatrudnianych na tym stanowisku.

warunki organizacyjne

Asystent rachunkowości to najniższe stanowisko w hierarchii służbowej w dziale księgowości. Pracuje on około 8 godzin dziennie. Godziny pracy są zazwyczaj stałe. W firmach prywatnych zdarza się jednak, iż wymaga się pracy w godzinach nadliczbowych, co wiąże się z rodzajem jej działalności. W zawodzie nie ma konieczności wyjazdów i systemu zmianowego. Czynności wykonywane przez asystenta rachunkowości są monotonne i zrutynizowane. Praca ta jest ściśle nadzorowana przez bezpośredniego zwierzchnika. Pracownik nie ponosi odpowiedzialności finansowej z wyjątkiem sytuacji, w której do jego zadań należy rozliczanie i odprowadzanie podatków. W przypadku złego naliczenia podatku ponosi odpowiedzialność karno-skarbową (płaci karne odsetki i mandat skarbowy).

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Finanse i dziedziny pokrewne

Praca asystenta sprowadza się głównie do wykonywania rutynowych, powtarzających się czynności, dlatego też cechą niezbędną w tym zawodzie jest umiejętność pracy w warunkach monotonnych, duża koncentracja uwagi oraz odporność na zmęczenie. W zależności od profilu firmy w jakiej pracuje asystent wymaga się od niego znajomości prawa podatkowego, handlowego, czy dewizowego. Powinien on posiadać łatwość w przyswajaniu nowej wiedzy i interpretacji przepisów prawnych. Przydatna zatem jest dobra pamięć i umiejętność zastosowania teorii w praktyce. W zawodzie asystenta niezbędne są uzdolnienia rachunkowe, które pozwolą na sprawne posługiwanie się liczbami. (obliczanie rzędu wielkości, układanie proporcji itp.) Ze względu na pracę pod ścisłym nadzorem ważna jest umiejętność podporządkowania się. Powierzone mu zadania wymagają samodzielności i logicznego myślenia. Przydatna jest także umiejętność współpracy w ramach zespołu. Najważniejszą cechą asystenta jest dokładność. Pomocne są również zainteresowania urzędnicze, przejawiające się w sprawnym i chętnym wykonywaniu czynności biurowych.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca asystenta rachunkowości jest pracą lekką. Nie wymaga ona od osoby, która ją wykonuje żadnych szczególnych predyspozycji fizycznych. Do zatrudnienia w tym zawodzie konieczne jest jedynie przeprowadzenie standardowych badań lekarskich. Istnieje możliwość zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, np. z dysfunkcją kończyn dolnych. Przeciwwskazaniem są wady wzroku nie poddające się korekcji, choroby ograniczające sprawność manualną oraz dyskalkulia (kłopoty z liczeniem - niski poziom rozumowania operacyjnego, kłopoty z pojęciami abstrakcyjnymi np. pojęciem liczby, wielkości, proporcji).

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Rozpoczynający pracę w zawodzie asystenta księgowości powinien mieć minimum średnie wykształcenie. Preferowane są osoby po szkołach ekonomicznych. Nie posiadający podobnego wykształcenia mogą także ubiegać się o pracę w zawodzie, o ile ukończyli kurs dający podstawy księgowości. Kursy tego typu organizowane są przez instytucje szkolące np. Stowarzyszenie Księgowych w Polsce czy Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. Zatrudnianie osób nie spełniających w/w wymogów jest sporadyczne.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Praca asystenta rachunkowości jest pierwszym etapem w rozwoju kariery zawodowej i daje duże możliwości podnoszenia kwalifikacji. Awans w tym zawodzie możliwy jest w miarę zdobywania doświadczenia na stanowisku pracy jak również na drodze podejmowania nauki w szkołach wyższych. Praca w tym zawodzie stwarza możliwość awansu na księgowego, specjalistę, głównego księgowego, samodzielnego księgowego i inne. Po zdobyciu doświadczeń na poziomie oczekiwanym od samodzielnego księgowego można podnosić kwalifikacje w kierunku biegłego rewidenta. (wykonywanie zawodu warunkuje zdanie egzaminu państwowego).

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Osoby młode, podejmujące pracę w zawodzie najczęściej zatrudniane są w większych firmach lub dużych instytucjach, z uwagi na możliwość przyuczenia do zawodu. Mniejsze firmy szukają osób z doświadczeniem, które mogłyby poprowadzić samodzielnie księgowość. W zawodzie asystenta pracę można podjąć w zasadzie w każdym wieku, choć zwykle zatrudniane są osoby do 40 roku życia.

ZAWODY POKREWNE

kasjer księgowy
kontysta
sekretarka

LITERATURA

- Augustowska M., Komentarz do planu kont, Wydawnictwo Ośrodek Doradztwa i Doskonaleń Kadr Sp. z o.o, 2002
- Augustowska M., Rachunkowość budżetowa-zmiany 2002, Wydawnictwo Ośrodek Doradztwa i Doskonaleń Kadr Sp. z o.o, 2002
- Coli B., Słownik Ekonomiczny i Finansowy, Wydawnictwo Książnica, 1995
- Gierusz B., Podręcznik samodzielnego księgowania, Wydawnictwo Ośrodek Doradztwa i Doskonaleń Kadr Sp. z o.o, 2000
- Rachunkowość budżetowa, Wydawnictwo Infor- miesięcznik
- Rachunkowość, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Wydawnictwo Forum Sp. z o.o-miesięcznik

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Referent księgowości** - (4120104), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 8375 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	655
Kujawsko-pomorskie	554
Lubelskie	521
Lubuskie	306
Łódzkie	252
Małopolskie	718
Mazowieckie	1030
Opolskie	187
Podkarpackie	803

Podlaskie	159
Pomorskie	658
Śląskie	969
Świętokrzyskie	208
Warmińsko-mazurskie	348
Wielkopolskie	500
Zachodniopomorskie	507

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Referent księgowości** wynosiła 1857. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	194
Kujawsko-pomorskie	141
Lubelskie	78
Lubuskie	93
Łódzkie	76
Małopolskie	102
Mazowieckie	150
Opolskie	44
Podkarpackie	118

Podlaskie	69
Pomorskie	98
Śląskie	190
Świętokrzyskie	44
Warmińsko-mazurskie	190
Wielkopolskie	201
Zachodniopomorskie	69

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Referenci księgowi i rachmistrze wynosiło 1906,25. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1873,9
Kujawsko-pomorskie	1676,76
Lubelskie	1683,19
Lubuskie	1673,3
Łódzkie	1664,87
Małopolskie	1750,7
Mazowieckie	2439,69
Opolskie	1668,03
Podkarpackie	1744,13

Podlaskie	-
Pomorskie	2108,23
Śląskie	1920,7
Świętokrzyskie	1825,54
Warmińsko-mazurskie	1788,07
Wielkopolskie	1787,92
Zachodniopomorskie	2043,81

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Referenci księgowi i rachmistrze, wynosiła 47332. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	3122
Kujawsko-pomorskie	2203
Lubelskie	2602
Lubuskie	1303
Łódzkie	3550
Małopolskie	3480
Mazowieckie	7061
Opolskie	1342
Podkarpackie	2445

Podlaskie	-
Pomorskie	2500
Śląskie	7845
Świętokrzyskie	1380
Warmińsko-mazurskie	1646
Wielkopolskie	4476
Zachodniopomorskie	1246

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

ASYSTENT EKONOMICZNY

kod: 341902

inne nazwy zawodu: inspektor finansowy, inspektor kredytowy, technik finansowy, referent statystyczny

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Technik ekonomista (Asystent ekonomiczny) bierze udział w rozwiązywaniu problemów ekonomicznych, może uczestniczyć w zarządzaniu, planowaniu, organizowaniu, motywowaniu oraz kontroli. Szczegółowe cele jego pracy są bardzo ściśle związane z konkretnym stanowiskiem i zakładem pracy, w którym jest zatrudniony.

Technik ekonomista w zakładzie produkcyjnym opracowuje plany techniczno-ekonomiczne i analizy kompleksowe. Opracowuje i kontroluje bieżące plany produkcyjne, sporządza sprawozdania o realizacji tych przedsięwzięć, przygotowuje dane o podstawowych wskaźnikach ekonomiczno-produkcyjnych, takich jak np. wydajność pracy, przestoje, braki. Prowadzi sprawy związane ze współpracą z instytucjami finansowymi, organami administracji rządowej, organami samorządu terytorialnego, podmiotami gospodarczymi krajowymi i zagranicznymi. Stosuje podstawowe metody analizy ekonomicznej.

W urzędach statystycznych technik ekonomista wykonuje prace pomocnicze związane z organizacją badań statystycznych i ich prowadzeniem. Przygotowuje dane zamieszczane w różnego rodzaju rocznikach statystycznych, wypełnia ankiety dla centralnych, resortowych i terenowych organów statystycznych. Do jego zadań należy również ankietowanie przedsiębiorstw, gospodarstw domowych i prowadzenie różnych obserwacji statystycznych, a następnie przetwarzanie, prezentowanie i udostępnianie danych statystycznych.

W zakładach ubezpieczeniowych technik ekonomista zajmuje się bieżącą obsługą osób poszkodowanych w zgłaszanych roszczeniach z tytułu szkód majątkowych i osobowych i sporządzanie stosownej dokumentacji, zestawień zbiorczych, umów ubezpieczeń i szkód.

Technik ekonomista w komórkach finansowych dokonuje obliczeń dotyczących działalności finansowej podmiotu. Rozlicza operacje finansowe, sporządza kalkulacje, czuwa nad prawidłowym przebiegiem płatności, rozlicza z zaliczek, obsługuje konta rozrachunków i środków pieniężnych. Sporządza i kontroluje dokumentację finansowo-rozliczeniową, sporządza sprawozdania finansowe oraz dokonuje analiz finansowych.

W bankach technik ekonomista może wykonywać zadania związane z obsługą osób lub instytucji biorących kredyty i pożyczki oraz posiadających depozyty. Informuje o sposobach i formach udzielania kredytów i nadzoruje całą procedurę uruchomienia linii kredytowej.

Na wszystkich stanowiskach pracy technik ekonomista powinien umieć posługiwać się urządzeniami biurowymi i przetwarzania danych, takimi jak: maszyna do pisania, faks, kopiarka i komputer (edytory tekstów i arkusze kalkulacyjne).

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Typowym miejscem pracy technika ekonomisty jest biuro. Większość stanowisk pracy mieści się w nowoczesnie urządzonych pomieszczeniach, dobrze wyposażonych w urządzenia biurowe. Zdarzają się także stanowiska pracy, które są związane z wykonywaniem zawodu w różnych miejscach. Na przykład technik ekonomista zatrudniony w firmach ubezpieczeniowych znaczną część swoich obowiązków może wykonywać w terenie, szacując szkody w mieszkaniach prywatnych, zakładach produkcyjnych czy szkołach. Technik ekonomista zatrudniony w urzędzie statystycznym może przeprowadzać badania statystyczne zarówno w gospodarstwach domowych, jak i obiektach

Finanse i dziedziny pokrewne

zbiorowego zakwaterowania, jak akademiki, hotele czy internaty. W pracy technika ekonomisty odpowiedzialnego za udzielanie kredytów często konieczne są spotkania np. z dealerem w firmie, która wraz z bankiem partycypuje w udzieleniu kredytu.

warunki społeczne

Technik ekonomista samodzielnie wykonuje czynności z zakresu swoich obowiązków, ale zazwyczaj są one częścią pracy zespołowej w wydziale czy całej instytucji. Wynika z tego, że jest to praca ściśle związana z ludźmi, nie tylko ze współpracownikami, ale też często z klientami. W bankach i zakładach ubezpieczeniowych praca referentów polega na udzielaniu rad, negocjowaniu i świadczeniu usług klientom. W urzędach statystycznych czy skarbowych również ważną metodą pracy referenta są rozmowy, konsultacje i spotkania z interesantami.

warunki organizacyjne

Godziny pracy technika ekonomisty są stałe, chociaż czasami zlecenia zmuszają do załatwiania spraw w dni wolne od pracy. Na wielu stanowiskach pracy nie ma konieczności przemieszczania się poza instytucję, ale niektóre stanowiska tego wymagają. Ankietowanie gospodarstw rolnych lub oszacowanie szkód majątkowych po pożarze wymaga wyjazdu poza miejsce pracy. Często więc nie jest to tylko praca rutynowa, zadania do wykonania mogą być zróżnicowane w zależności od zlecenia klienta i bieżących zadań firmy. W związku z tym, że rezultat pracy wykonywanej przez technika ekonomistę jest częścią pracy zespołowej, przebieg i efekt pracy jest kontrolowany już w trakcie jej trwania. Podczas wykonywania zadań indywidualnych istnieje duża swoboda w doborze metod pracy i rozkładzie zadań w czasie.

W hierarchii organizacyjnej technik ekonomista najczęściej pełni funkcję podwładnego, chociaż może być także kierownikiem średniego szczebla.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Praca technika ekonomisty jest ściśle związana z umiejętnością współdziałania z innymi ludźmi. Niezbędne jest uodpornienie na negatywne emocje interesantów, potrzebna jest taktowność, właściwa aparycja i kultura osobista, ponadto podzielność uwagi, umiejętność przestawienia się z jednej czynności na inną (np. udzielanie porady klientowi w biurze i informacja telefoniczna o zupełnie innej sprawie). Bardzo ważną cechą jest też zdolność koncentracji uwagi, wytrwałość i cierpliwość. Często obliczenia wymagają wielogodzinnych operacji finansowych lub statystycznych. Do sporządzania wszelkiego rodzaju sprawozdań niezbędna jest umiejętność logicznego myślenia, a więc wyciągania poprawnych wniosków na podstawie zebranego materiału.

Technik ekonomistę musi też cechować umiejętność szybkiego i prawidłowego wykonywania działań arytmetycznych podczas sporządzania kalkulacji i operacji finansowych czy analiz wskaźników ekonomicznych lub statystycznych.

Jednocześnie pracownik musi umieć zaplanować i zorganizować sobie własne działania na etapie prac przygotowawczych do wykonania większych zestawień, np. statystycznych, finansowych. Pożądana jest także umiejętność organizacji pracy niewielkich zespołów ludzkich.

Niezmiernie istotne jest również przystosowanie do pracy w warunkach monotony, w tym samym środowisku, polegającej na wykonywaniu rutynowych, prostych czynności, takich jak np. gromadzenie dokumentów, ich oznaczanie, katalogowanie i przechowywanie.

Istotna jest też dobra pamięć, w rozmowie z interesantami bowiem należy podać lub przyjąć do wiadomości wiele informacji i szczegółów. Wszystkie czynności i zadania powinny być wykonywane dokładnie i systematycznie. Błędne zapisanie kolumn cyfr może dać błędne wyniki, a w konsekwencji zdenerwowanie i konieczność rozpoczęcia pracy od początku.

Praca urzędnika wiąże się z wykonywaniem wielu czynności biurowych: prowadzeniem korespondencji, rejestracją dokumentów, wypełnianiem druków i formularzy, maszynopisanem i obsługą urządzeń biurowych, szczególnie komputera.

Finanse i dziedziny pokrewne

Technik ekonomista powinien przede wszystkim cechować się aktywnym stosunkiem do stawianych przed nim zadań, być gotowym do podejmowania zadań nowych i trudniejszych, mieć zamiłowanie do porządku.

Dobry specjalista w każdej dziedzinie, a w ekonomicznej w szczególności, powinien wykazywać się także zainteresowaniami naukowymi, menedżerskimi i społecznymi. Pogłębiać swoją wiedzę lekturą popularnonaukowych i naukowych publikacji o tematyce socjologicznej, psychologicznej i o stosunkach międzyludzkich, znać nowości rynku wydawniczego z zakresu ekonomii, handlu, biznesu, prawa oraz informatyki.

Na niektórych stanowiskach, szczególnie wymagających bezpośredniego kontaktu z interesantami, przydatna jest odporność na stresy i taktowność.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pracę technika ekonomisty zalicza się do prac lekkich. Jest to przeważnie praca siedząco-chodząca, tylko w szczególnych przypadkach (np. szacowanie szkód po pożarach, zalaniach czy wypadkach drogowych) mogą występować czynniki niebezpieczne i uciążliwe, takie jak: śliskie powierzchnie, wystające ostre elementy lub szkodliwe ciecze czy gazy.

Zasadniczo nie ma przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania zawodu. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne kierują do szkół ekonomicznych młodzież z różnymi zaburzeniami, zarówno narządów ruchu jak i innymi.

Praca technika ekonomisty zdominowana jest wykonywaniem czynności biurowych, wypełnianiem druków, rejestrów zestawień finansowych, a więc pracą z cyframi i liczbami. Dlatego ważną cechą jest dobry wzrok oraz zręczność rąk i palców, tak przydatna w pracy na klawiaturze maszyny lub komputera.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Podjąć pracę w zawodzie technika ekonomisty może osoba legitymująca się średnim wykształceniem ekonomicznym, bez względu na posiadaną specjalizację.

Poza obsługą komputera na większości stanowisk nie są wymagane dodatkowe kwalifikacje. Na stanowiskach specjalistycznych może być wymagane ukończenie kursów, np. finansowych, podatkowych, z prawa skarbowego lub likwidatorskich.

Typowymi szkołami przygotowującymi do zawodu są czteroletnie licea ekonomiczne i dwuletnie policealne studia zawodowe, których sieć w całym kraju jest bardzo szeroka. Na przykład w Warszawie funkcjonuje dziesięć liceów ekonomicznych i trzy policealne studia zawodowe, a w województwie stołecznym warszawskim również dziesięć liceów ekonomicznych i jedno policealne studium zawodowe ekonomiczne. Oprócz placówek kuratorskich, gdzie kształcenie jest bezpłatne, istnieją placówki niepubliczne, w których obowiązuje odpłatność za naukę.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Technik ekonomista ma duże możliwości awansu pod warunkiem dalszego kształcenia się i zdobywania wyższych kwalifikacji.

Bez podjęcia próby doskonalenia zawodowego, a więc dokończenia się np. na trzyletnich studiach zawodowych, które dają tytuł licencjata, i następnie dwuletnich studiach magisterskich, możliwość awansu jest niewielka. W większości dużych instytucji (banki, urzędy państwowe) przy wykształceniu średnim jest możliwy awans tylko do stanowiska inspektora (w bankach) lub radcy (np. w urzędach statystycznych). Kolejne szczeble kariery wiążą się ze zdobyciem wykształcenia wyższego niż średnie.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Finanse i dziedziny pokrewne

Ludzie dorośli mają duże szanse podjęcia pracy w zawodzie. Nie ma określonej granicy wieku ubiegania się o pracę. Nawet ci, którzy z różnych przyczyn zmuszeni są do zmiany zawodu, mają możliwości ubiegania się o pracę w zawodzie technika ekonomisty. Czasem wiąże się to z ukończeniem dodatkowych kursów, np. ekonomiczno-księgowych, finansowych lub obsługi komputera.

Wiek odgrywa mniejszą rolę przy zatrudnieniu nowego pracownika. Brana jest pod uwagę przedsiębiorczość, otwartość na nowe inicjatywy, pomysły, gotowość do podjęcia nowych zadań.

ZAWODY POKREWNE

agent ubezpieczeniowy
asystent ds. statystyki
księgowy
specjalista ds. bankowości i kredytów
ekonomista
referent księgowości

LITERATURA

- Haxlitt H., *Ekonomia w jednej lekcji*, Kraków, Signum 1993.
Kompendium wiedzy o gospodarce. Red. E. Cyrson, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN 1996.
Niedźwiedziński M., *Przedsiębiorstwo jako system informacyjny*, Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1992.
Budzych E., *Ekonomia (część I i II)*, Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1992.
Jaklik A., *Nowy system rachunkowości bankowej w Polsce*, Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1992.
Kosek-Wojnar M., Surówka K., *Kierunki zmian systemu budżetowego w Polsce*, Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1992.
Micherda B., *Analiza finansowa w gospodarce rynkowej*, Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1992.
Nojszewska E., *Podstawy ekonomii*, Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1995.
Dębski S., *Ekonomika i organizacja przedsiębiorstw (część I i II)*, Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1994.
Smaga E., *Ryzyko i zwrot w inwestycjach*, Warszawa, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce 1995.
Stanlake G.F., *Podstawy ekonomii*, Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1992.

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Referent - technik ekonomista** - (41202), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 5547 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	430
Kujawsko-pomorskie	243
Lubelskie	714
Lubuskie	150
Łódzkie	428
Małopolskie	328
Mazowieckie	679
Opolskie	427
Podkarpackie	455

Podlaskie	77
Pomorskie	451
Śląskie	224
Świętokrzyskie	89
Warmińsko-mazurskie	174
Wielkopolskie	483
Zachodniopomorskie	195

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Referent - technik ekonomista** wynosiła 481. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	28
Kujawsko-pomorskie	23
Lubelskie	16
Lubuskie	9
Łódzkie	66
Małopolskie	4
Mazowieckie	37
Opolskie	5
Podkarpackie	13

Podlaskie	5
Pomorskie	10
Śląskie	166
Świętokrzyskie	29
Warmińsko-mazurskie	22
Wielkopolskie	41
Zachodniopomorskie	7

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Referenci ekonomiczni, finansowi, statystyczni i pokrewni wynosiło 2146,9. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2018,18
Kujawsko-pomorskie	2056,73
Lubelskie	1923,3
Lubuskie	1722,97
Łódzkie	2157,47
Małopolskie	1939,61
Mazowieckie	2744,7
Opolskie	2127,82
Podkarpackie	1776,01

Podlaskie	-
Pomorskie	2137,94
Śląskie	2191,45
Świętokrzyskie	1866,88
Warmińsko-mazurskie	1833,24
Wielkopolskie	2080,28
Zachodniopomorskie	2183,68

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Referenci ekonomiczni, finansowi, statystyczni i pokrewni, wynosiła 114204. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	8823
Kujawsko-pomorskie	6480
Lubelskie	4441
Lubuskie	2231
Łódzkie	8789
Małopolskie	9663
Mazowieckie	18956
Opolskie	4050
Podkarpackie	7648

Podlaskie	-
Pomorskie	4803
Śląskie	15023
Świętokrzyskie	2983
Warmińsko-mazurskie	3902
Wielkopolskie	9546
Zachodniopomorskie	4148

Finanse i dziedziny pokrewne

KONTROLER ROZLICZEŃ PIENIĘŻNYCH

kod: 421203

inne nazwy zawodu: kontroler, kontroler usług kasowych

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Podstawowym celem pracy kontrolerów rozliczeń pieniężnych (kontrolerów obrotu pieniężnego) i pokrewnych jest bieżące sprawdzanie prawidłowości wykonywanych usług w zakresie obrotu finansowego w placówkach, w których są zatrudnieni.

Kontrola ta dokonywana jest pod względem formalnym, prawnym, a na niektórych stanowiskach również pod względem finansowym.

W swej pracy dokonują oni stałej kontroli materiału kasowego (druki przelewów, druki opłat, itp.), pozwalającej na eliminowanie błędów, zapobiegającej „praniu brudnych pieniędzy”, powodującej prawidłowe rejestrowanie operacji co znacznie ułatwia rozliczenia gotówkowe. Sporządzają zbiorcze zestawienia obrotów kasowych i na podstawie analizy tej dokumentacji kasowej oraz obowiązujących przepisów wychwytyją i na bieżąco korygują wszelkie rachunkowe i formalne błędy popełniane przez pracowników swojej zmiany.

Kontrolerzy zatrudnieni w instytucjach bankowych, w przypadku zaistnienia jakichkolwiek wątpliwości co do pochodzenia wpłacanych pieniędzy wprowadzają zastrzeżenia poprzez systemy komputerowe.

Do podstawowych zadań na tym stanowisku należy również kontrola stanowisk pracy kasjerów pod względem wyposażenia ich w druki płatne, druki ścisłego zarachowania, datowniki, odpowiednie pieczątki i inne materiały niezbędne do pracy.

Przykrym ale koniecznym obowiązkiem należącym do kontrolera jest przyjmowanie reklamacji lub skarg na działalność placówki.

Kontrolerzy są również odpowiedzialni za ocenę pracy pracowników swojej zmiany. To oni udzielają im rad, pouczeń, wsparcia; w niektórych firmach kierują również na szkolenia, prowadzą pensum godzin. Pomagają ponadto kasjerom w profesjonalnej obsłudze klienta, co wiąże się z koniecznością podejmowania wielu różnorodnych, często szybkich decyzji.

Mimo, iż kontrolerzy są częścią zespołu pracowników danej zmiany, to ich praca ma charakter indywidualny i w dużej części zrutynizowany. Z uwagi jednak na fakt, iż kontakty z innymi ludźmi są w tej pracy bardzo intensywne, jak twierdzą kontrolerzy, codziennie przynosi im ona nowe i ciekawe doświadczenia.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Kontroler obrotu pieniężnego pracuje w pomieszczeniach biurowych wyposażonych w niezbędne środki techniczne, takie jak: komputer, telefon, fax. Na stanowisku pracy nie występują czynniki niebezpieczne lub szkodliwe. Jedynym czynnikiem, który można uznać za uciążliwy (w przypadku kasjera stacyjnego) jest hałas spowodowany ruchem taboru kolejowego, gdyż kasy stacyjne usytuowane są najczęściej na terenie dworca kolejowego.

Kontrolerzy w swojej pracy są narażeni na infekcje skórne. Siedzący tryb pracy może sprzyjać chorobom kręgosłupa. Prawdopodobne jest również zapadanie na nerwice.

warunki społeczne

Praca kontrolera ma indywidualny charakter, jednak kontakty z ludźmi w tym zawodzie są niezbędne i bardzo intensywne. Są to kontakty zarówno z podwładnymi, jak również z klientami instytucji, w których zatrudnieni są kontrolerzy. Kontakty te, najczęściej w formie słownej, polegają na współpracy, konsultowaniu, reprezentowaniu innych, organizowaniu i ochranianiu.

Finanse i dziedziny pokrewne

Czynności kontrolne, których celem jest zapobieżenie nadużyciom mogą wiązać się z ewentualnymi konfliktami i innego rodzaju trudnymi społecznie sytuacjami.

Do sytuacji konfliktowych dochodzi bardzo często w kontaktach z klientami placówki (są oni coraz bardziej nerwowi, niechętni do przyjmowania racjonalnych argumentów).

warunki organizacyjne

Kontrolerzy pracują w systemie 2-zmianowym, głównie w dzień, 8 godzin dziennie. Czasami przychodzi im pracować w dni wolne od pracy (soboty). Z posiadanych danych wynika, iż funkcjonują specjalistyczne placówki Poczty Polskiej, w których kontrolerzy pracują w systemie nocnym.

W ich pracy dominują czynności zrutynizowane, oparte ściśle na określonych przepisach i procedurach.

W hierarchii organizacyjnej kontroler pełni funkcję kierownika i podwładnego – kontroluje i jest kontrolowany. W zależności od placówki, w której jest zatrudniony, jego praca może być nadzorowana okresowo lub kontrolowane mogą być główne cele i zadania mu powierzone.

Wydawać by się mogło, iż praca kontrolera wiąże się głównie z odpowiedzialnością finansową, lecz nie jest tak do końca. Odpowiedzialnością finansową obarczeni są kontrolerzy zatrudnieni w placówkach bankowych, i kasach stacyjnych. W przypadku stanowiska kontroler pocztowy jest to głównie odpowiedzialność za pracę powierzonych im podwładnych.

Praca kontrolera nie wymaga wyjazdów.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Z uwagi na fakt, iż kontroler pracuje głównie, „ w świecie liczb ” wymagane jest od niego, posiadanie umiejętności rachunkowych. Niezbędnymi w tym zawodzie są również skrupulatność i dokładność, przydatne szczególnie przy dokonywaniu zgodności dokumentów ze stanem obrotu pieniężnego w danej firmie. Od kontrolera wymagamy również doskonałej znajomości rodzajów i form rozliczeń pieniężnych a także aktualnych aktów prawnych, przepisów regulaminów oraz cenników obowiązujących w danej instytucji.

Na stanowisku tym konieczne są również tak ważne cechy jak: odporność emocjonalna, umiejętność pracy w szybkim tempie, łatwość przerzucania się z jednej czynności na drugą, odporność na pracę w warunkach monotonnych.

Stały kontakt z ludźmi w tym zawodzie, zarówno z podwładnymi jak i klientami, powoduje iż od kandydatów na to stanowisko wymagana jest łatwość nawiązywania kontaktów z ludźmi i umiejętnego postępowania z nimi. Umiejętności te przydają się szczególnie w sytuacjach trudnych i konfliktowych. W takich momentach przełożeni wymagają od niego opanowania, samokontroli, cierpliwości i wysokiej kultury osobistej. Kontroler obrotu pieniężnego musi być również dobrym przywódcą aby zespół powierzonych mu ludzi funkcjonował sprawnie i efektywnie.

Ze względu na swoje zadania związane z oceną merytoryczną pracowników, wymaga się od kontrolera dużego poczucia sprawiedliwości i uczciwości.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Do pracy w tym zawodzie wymagana jest ogólna sprawność fizyczna. Niezbędny i przydatny przy sprawdzaniu prawdziwości banknotów jest zmysł dotyku. Sprawność dłoni i dobry wzrok są konieczne do szybkiego i dokładnego liczenia pieniędzy.

Kontrolerzy i pracownicy ich zmiany w ramach badań przydatności do zawodu przechodzą specjalistyczne badania u lekarzy następujących specjalności: okulista (ze względu na długotrwałą pracę przy komputerze), laryngolog i internista.

Na większości stanowisk mogą zostać zatrudnione osoby niepełnosprawne z lekką dysfunkcją kończyn dolnych. Przeciwwskazaniem do wykonywania tego zawodu są upośledzenia umysłowe i zaburzenia nerwicowe. Do pracy tej nie zostaną również przyjęci niepełnosprawni z zaburzeniami dużego stopnia: układu krążenia, układu nerwowego i kostno-stawowego, zaburzeniami słuchu

Finanse i dziedziny pokrewne

i wzroku.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Warunkiem podjęcia pracy na tym stanowisku jest posiadanie minimum średniego wykształcenia (wskazana specjalizacja ekonomiczna). Najbardziej jednak pożądane przez pracodawców jest posiadanie wykształcenia wyższego, kierunki: bankowość, finanse, marketing, zarządzanie. Cenna staje się również znajomość języków obcych, szczególnie angielskiego i niemieckiego. Są one przydatne przy kontaktach z przesyłkami zagranicznymi jak również przy załatwianiu spraw z klientami z zagranicy.

Warunkiem koniecznym angażu na to stanowisko jest posiadanie doświadczenia zawodowego, najlepiej w branży, w której chcemy być zatrudnieni. Uwaga pracodawców kieruje się również na typ osobowości kandydata. Musi to być osoba potrafiąca kierować zespołem ludzi, organizować i kontrolować ich pracę.

W przypadku pracy w bankowości i w instytucjach Poczty Polskiej niezbędne jest ukończenie kursów specjalistycznych, takich jak: rozpoznawania znaków pieniężnych, rozpoznawania fałszerstw dokumentów, kurs asystenta pocztowego, kurs kierownika zmiany.

Wskazana jest również znajomość obsługi komputera i innych urządzeń biurowych.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Kontrolerzy obrotu pieniężnego mają znaczne możliwości rozwoju swojej kariery zawodowej. Kontroler rozliczeń pieniężnych, zatrudniony w banku, może awansować na kierownika komórki wewnętrznej, naczelnika wydziału, dyrektora oddziału, wice i prezesa banku.

Najmniejsze możliwości awansu posiadają osoby zatrudnione na stanowisku kasjera stacyjnego PKP.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie tym nie istnieją ograniczenia wiekowe. Możliwe jest podjęcie pracy przez osoby, które miały dłuższą przerwę w pracy pod warunkiem znajomości aktualnie obowiązujących przepisów i posiadania odpowiednich predyspozycji osobowościowych.

Jak wskazuje jednak praktyka najchętniej zatrudniane są osoby pomiędzy 30 a 40 rokiem życia.

ZAWODY POKREWNE

Specjalista ds. nadzoru i rewizji
Kasjer
Kierownik zakładu usługowego
Inspektor skarbowy
Inkasent
Inspektor kontroli handlu i usług

LITERATURA

Bedronek Cz., *Eksploatacja pocztowa*, WSiP, Warszawa 1988
Bernstel J.B. & Windhaus S., *Dobra organizacja*, Wyd. K.E. Liber 2001
Bruce A. & Pepitone J.S., *Jak motywować pracowników*, Wyd. RM, 2001
Czaplewski R., *Ekonomia poczty*, Wyd. USZ 1993
Denny R., *Sztuka mówienia i porozumiewania się kluczem do sukcesu w pracy*,
Wyd. 2. Amber, 2002
Furtwengler D., *Ocena efektywności pracowników*, Seria : Zarządzanie w 10 minut,
Wyd. K.E. Koliber, 2001r.
Hindle T., *Zarządzanie czasem*, Wyd. WiŻ 2000
Johnson R., *Do doskonała praca zespołowa*, wyd. Rebis, Poznań 1999

Finanse i dziedziny pokrewne

Lundy O. & Cowling A., Strategiczne zarządzanie zasobami ludzkimi,
Of. Ekon. & DW ABC 2001

Michałowski W., Poradnik dla kadry kierowniczej i kontrolerskiej służb pocztowych
w *placówkach PT*, Ministerstwo Łączności, Warszawa 1987

Ustawa z dnia 30 lipca 1997r o państwowym przedsiębiorstwie użyteczności publicznej „Poczta
Polska”, (Dz.U. Nr 106/97, poz. 675).

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Kontroler obrotu pieniężnego** - (42102), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 371 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	45
Kujawsko-pomorskie	11
Lubelskie	19
Lubuskie	20
Łódzkie	7
Małopolskie	23
Mazowieckie	83
Opolskie	8
Podkarpackie	14

Podlaskie	8
Pomorskie	25
Śląskie	47
Świętokrzyskie	5
Warmińsko-mazurskie	12
Wielkopolskie	20
Zachodniopomorskie	24

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Kontroler obrotu pieniężnego** wynosiła 78. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	10
Kujawsko-pomorskie	4
Lubelskie	0
Lubuskie	1
Łódzkie	3
Małopolskie	3
Mazowieckie	28
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	14
Śląskie	12
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Kontrolerzy obrotu pieniężnego i pokrewni wynosiło 2593,65. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2581,68
Kujawsko-pomorskie	2272,69
Lubelskie	2694,88
Lubuskie	2045,99
Łódzkie	2289,3
Małopolskie	2241,07
Mazowieckie	3262,58
Opolskie	2256,71
Podkarpackie	2650,11

Podlaskie	2445,04
Pomorskie	2585,68
Śląskie	2531,22
Świętokrzyskie	2432,52
Warmińsko-mazurskie	2421,47
Wielkopolskie	2358,55
Zachodniopomorskie	2346,05

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Kontrolerzy obrotu pieniężnego i pokrewni, wynosiła 16158. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	939
Kujawsko-pomorskie	953
Lubelskie	666
Lubuskie	459
Łódzkie	1534
Małopolskie	1377
Mazowieckie	3415
Opolskie	189
Podkarpackie	516

Podlaskie	-
Pomorskie	970
Śląskie	1770
Świętokrzyskie	284
Warmińsko-mazurskie	601
Wielkopolskie	1180
Zachodniopomorskie	582

Finanse i dziedziny pokrewne

KASJER

kod: 4211

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Kasjer jest odpowiedzialny za przyjęcie od klientów zapłaty za zakupiony towar lub usługę, przyjęcie wpłaty lub wypłacenie gotówki. Obsługuje kasy i komputery, które wspomagają jego pracę. Na tym stanowisku niezbędna jest umiejętność obsługi kasy lub znajomość specjalistycznych programów komputerowych. Kasjer niekiedy udziela informacji przez telefon oraz obsługuje inne urządzenia biurowe. Musi mieć orientację w sprzedawanych przez daną instytucję produktach, ponieważ niekiedy doradza klientowi. Obsługa klientów wymaga bardzo dużych umiejętności komunikacyjnych, wysokiej kultury osobistej i cierpliwości. Niezbędna jest także duża odporność na stres i zdolność do pracy w szybkim tempie. Praca kasjera jest bardzo odpowiedzialna, ponieważ operuje on pieniędzmi klientów i w związku z tym w wielu przypadkach ponosi odpowiedzialność finansową.

Najczęściej spotykanym miejscem pracy kasjera jest supermarket lub sklep samoobsługowy. W tym przypadku jego praca jest usprawniona poprzez specjalne kasy oraz urządzenia do odczytywania kodów kreskowych umieszczonych na produktach. Kasjer bankowy musi posiadać szeroką wiedzę z zakresu bankowości oraz umiejętność dokonywania różnych operacji finansowych. Każdy kasjer, a szczególnie bankowy musi umieć szybko i bezbłędnie liczyć banknoty i rozpoznawać fałszywe. Niekiedy ma do swej dyspozycji maszyny liczące oraz urządzenia do sprawdzania autentyczności banknotów. Kasjer lotniczy oprócz obowiązków ogólnych charakterystycznych dla tego zawodu udziela informacji i doradza klientom w zależności od ich indywidualnych potrzeb. Często rozmowy te odbywają się telefonicznie.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Kasjer pracuje w zamkniętych pomieszczeniach, a większość czasu pracy spędza w pozycji siedzącej. W związku z tym istnieje zwiększone ryzyko zapadania na choroby kręgosłupa. Na tym stanowisku ma się kontakt z bardzo dużą ilością klientów, dlatego też może być niebezpieczeństwo zarażenia się chorobami zakaźnymi. Obecnie w wielu miejscach pracy kasjerów są oni oddzieleni od klientów ochronną szybą, co zmniejsza ryzyko zapadania na choroby zakaźne, jak również zwiększa bezpieczeństwo tej pracy. Obsługa komputera usprawnia pracę, ale może być obciążeniem dla wzroku.

warunki społeczne

Głównym zadaniem kasjera jest obsługa klientów, więc jest bardzo duży kontakt z innymi ludźmi. Trzeba pracować szybko, bezbłędnie, a ryzyko konfliktów jest duże. Należy wykazać się podzielnością uwagi, precyzją i umiejętnością podejmowania trafnych decyzji. Praca kasjera ma charakter indywidualny- sam odpowiada za wykonane zadania.

warunki organizacyjne

Praca kasjera trwa od 8 do 12 godzin dziennie i ma charakter zmianowy. Zwykle odbywa się w dzień, chociaż są stanowiska (kolej, lotniska, stacje paliw) gdzie pracuje się także w nocy. Najczęściej pracuje się również w soboty (banki), niekiedy także w niedziele (supermarkety). Stan kasy sprawdzany jest przez zwierzchnika na koniec zmiany i zawsze musi się zgadzać z bilansem przeprowadzonych operacji. Kasjer musi się również liczyć z kontrolami w ciągu roboczego dnia.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Praca w zawodzie kasjera polega na ciągłym kontakcie z klientami i dlatego wymaga dużych zdolności społecznych. Podobnie jak w innych zawodach tego typu konieczne jest posiadanie takich cech jak: uprzejmość, cierpliwość, opanowanie. Osoba pracująca na tym stanowisku musi umieć wypowiadać się jasno i rzeczowo. Równie ważna jest zdolność przekonywania i zachęcania do zakupu oferowanych towarów czy usług. Najczęściej wystarczy krótko odpowiedzieć na pytania (presja czasowa). Bardzo ważny jest pozytywny stosunek do klientów wyrażany uśmiechem. Ważna

Finanse i dziedziny pokrewne

jest też umiejętność pracy w szybkim tempie i podzielność uwagi. Mogą zdarzyć się sytuacje, kiedy kilku klientów jednocześnie domaga się obsługi i wówczas należy działać sprawnie a do oczekujących osób zwracać się uprzejmie. Kasjer powinien cechować się cierpliwością, ponieważ jego praca jest monotonna, a wykonywane czynności powtarzają się wielokrotnie. Jest to zajęcie rutynowe, ale wymaga dużej dokładności i skupienia uwagi.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca kasjera wykonywana jest w pozycji siedzącej i nie wymaga dużego wysiłku fizycznego. Tak zorganizowane stanowisko pracy jest jednak dużym obciążeniem dla kręgosłupa, ponieważ przez wiele godzin nie zmienia się tej pozycji.

Na stanowiskach wymagających obsługi komputera niezbędny jest dobry wzrok i brak przeciwwskazań do pracy z komputerem. Zdolności manualne są mile widziane na tym stanowisku w związku z koniecznością szybkiej obsługi urządzeń usprawniających pracę kasjera i bezbłędnego liczenia pieniędzy.

Istnieje ograniczona możliwość podjęcia pracy na tym stanowisku przez osoby niepełnosprawne. Osoba cierpiąca na zaburzenia słuchu, mowy i zaburzenia psychiczne nie może podjąć pracy na tym stanowisku. Po dostosowaniu stanowiska pracy mogą natomiast pracować osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Aby wykonywać pracę kasjera wymagane jest wykształcenie średnie lub zawodowe. Jeśli praca polega jedynie na obsłudze kasy (np. supermarket) wystarczy wykształcenie zawodowe, najlepiej handlowe. W przypadku, kiedy do obowiązków pracownika należy również informowanie i doradzanie (np. w banku, na lotnisku) trzeba posiadać wykształcenie średnie i regularnie szkolić się na kursach organizowanych przez pracodawcę.

Pracodawcy poszukując kandydatów na stanowisko kasjera wymagają umiejętności obsługi kasy fiskalnej poświadczonych świadectwem ukończenia kursu. W przypadku stanowisk, gdzie jest kontakt z żywnością trzeba mieć odpowiednie badania lekarskie.

Zadbany wygląd jest dodatkowym atutem zwiększającym szanse znalezienia pracy w tym zawodzie.

Nie ma ograniczeń wiekowych do wykonywania zawodu kasjera, choć najchętniej zatrudniane są osoby młode (do 30 roku życia).

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARHII ZAWODOWEJ

Możliwości awansu w opisywanym zawodzie są raczej ograniczone. Jeśli struktura organizacyjna firmy jest rozbudowana (np. w niektórych bankach) można awansować na kontrolera, czyli osobę zajmującą się nadzorowaniem pracy kasjera. W większości wypadków aby awansować należy podnieść swoje kwalifikacje poprzez dalsze kształcenie.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Od kandydata na stanowisko kasjera wymaga się predyspozycji społecznych, wykształcenia średniego lub zawodowego, a dodatkowym atutem jest doświadczenie na podobnym stanowisku. Zwiększone możliwości pracy mają osoby młode.

Bardzo często zakres obowiązków jest rozszerzony i oprócz zadań typowych dla tego stanowiska trzeba wykonywać inne prace. Np. zawód kasjera często łączony jest z zawodem sprzedawcy i poszukiwane są osoby na stanowisko: kasjer- sprzedawca.

ZAWODY POKREWNE

sprzedawca w handlu detalicznym
sprzedawca w handlu hurtowym
ekspedient w punkcie usługowym
ekonomista

LITERATURA

„Psychologia obsługi klienta”
Janina Sobczak- Matysiak

„Sprzedaż doskonała”
Nick Throley

„Uruchamianie sprzedaży”
Klaudiusz Ofertowicz

„Gazeta Wyborcza”
dolnośląski dodatek „Praca”
wrzesień 2002

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Kasjer** - (4210102), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 7484 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	903
Kujawsko-pomorskie	436
Lubelskie	447
Lubuskie	254
Łódzkie	444
Małopolskie	421
Mazowieckie	1259
Opolskie	247
Podkarpackie	262

Podlaskie	143
Pomorskie	497
Śląskie	999
Świętokrzyskie	64
Warmińsko-mazurskie	310
Wielkopolskie	444
Zachodniopomorskie	354

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Kasjer** wynosiła 1931. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	184
Kujawsko-pomorskie	49
Lubelskie	36
Lubuskie	75
Łódzkie	210
Małopolskie	177
Mazowieckie	181
Opolskie	50
Podkarpackie	161

Podlaskie	41
Pomorskie	107
Śląskie	239
Świętokrzyskie	22
Warmińsko-mazurskie	97
Wielkopolskie	211
Zachodniopomorskie	91

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Kasjerzy i sprzedawcy biletów wynosiło 1900,88. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1878,87
Kujawsko-pomorskie	1885,81
Lubelskie	1967,46
Lubuskie	1862,81
Łódzkie	1783,6
Małopolskie	1772,19
Mazowieckie	2081,37
Opolskie	1889,38
Podkarpackie	1802,51

Podlaskie	-
Pomorskie	1837,46
Śląskie	1962,63
Świętokrzyskie	1886,75
Warmińsko-mazurskie	1880,95
Wielkopolskie	1730,37
Zachodniopomorskie	2030,03

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Kasjerzy i sprzedawcy biletów, wynosiła 79599. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	4868
Kujawsko-pomorskie	3084
Lubelskie	3960
Lubuskie	2752
Łódzkie	5001
Małopolskie	8257
Mazowieckie	15926
Opolskie	1138
Podkarpackie	4120

Podlaskie	-
Pomorskie	4737
Śląskie	8498
Świętokrzyskie	1884
Warmińsko-mazurskie	2642
Wielkopolskie	7552
Zachodniopomorskie	2647

Finanse i dziedziny pokrewne

INKASENT

kod: 421401

inne nazwy zawodu: kontroler poboru energii

ZADANIA I CZYNNOCI ROBOCZE

Głównym zadaniem inkasenta jest kontrola wielkości zużycia energii elektrycznej, gazu, ciepła lub wody przez odbiorców na wyznaczonym terenie.

Bez względu na rodzaj przedsiębiorstwa, w którym jest zatrudniony, inkasent wykonuje bardzo podobne czynności. W zakładach energetycznych odczytuje liczniki energii elektrycznej i gazu (jeżeli gazownia i zakład energetyczny mają podpisaną stosowną umowę), w wodociągach odczytuje wskazania wodomierzy, w spółdzielniach mieszkaniowych liczniki zużycia wody i ciepła.

Zakłady energetyczne, wodociągowe czy spółdzielnie mieszkaniowe mają wyznaczony rejon, za którego obsługę są odpowiedzialne. Od wielkości rejonu zależy również liczba zatrudnionych inkasentów. Każdy inkasent posiada stosowną plakietkę lub legitymację ze zdjęciem, którą jest zobowiązany okazywać na życzenie odbiorcy.

W wielu budynkach są specjalne skrzynki, w których umieszczane są liczniki. Dostęp do nich nie sprawia zwykle trudności. Jednak może się zdarzyć, że liczniki są zamontowane w ciemnym korytarzu, piwnicy lub zabudowane przez odbiorcę w formie szafki i wtedy do odczytania wskazań licznika konieczne jest użycie latarki. Bywają też liczniki umocowane w trudno dostępnym miejscu i wówczas dokonanie odczytu wymaga użycia lusterka. W starych budynkach liczniki mogą być umieszczone bardzo wysoko lub bardzo nisko. Konieczne bywa więc schylenie się lub użycie stołka albo drabinki.

Praca inkasenta jest ułatwiona, jeżeli liczniki znajdują się w ogólnodostępnym korytarzu lub poza budynkiem. Jeśli jednak konieczne jest udostępnienie licznika wewnątrz mieszkania, zwykle jeden lub dwa dni wcześniej inkasent zostawia zawiadomienie o konieczności odczytu, np. na tablicy ogłoszeń w danym budynku.

Odczytów wskazań liczników dokonuje się cyklicznie, w zależności od typu pobieranej energii i jej odbiorcy. Zużycie energii elektrycznej i gazu przez indywidualnych odbiorców jest kontrolowane raz na pół roku, zużycie wody kwartalnie. W instytucjach uspołeczniowych (szkoły, szpitale), placówkach handlowych i usługowych odczytów dokonuje się co dwa miesiące.

Wyniki odczytów inkasent zapisuje w książce odczytowej i od razu wstępnie porównuje ze stanem poprzednim. Część pracy związanej z uzupełnianiem książek odczytowych może wykonać w domu. Natomiast wyniki odczytów musi przekazać odpowiednim działom swojej firmy, które zajmują się rozliczaniem i wystawianiem rachunków i faktur dla odbiorców. Rachunki te – w formie książeczek rozliczeniowych – otrzymują inkasenci, których zadaniem jest dostarczenie ich odbiorcom.

Inkasent jest upoważniony do pobierania opłaty. W praktyce korzystają z tego tylko osoby chore, starsze, którym samodzielne regulowanie należności może sprawić kłopot. Pobrane kwoty inkasent przekazuje do kasy lub na konto swojej instytucji.

Do ważnych zadań inkasenta należy również kontrolowanie prawidłowego działania urządzeń pomiarowych i – jeżeli jest do tego uprawniony – oplombowywanie ich. W razie stwierdzenia wadliwego działania liczników lub nielegalnego poboru energii obowiązkiem inkasenta jest sporządzenie protokołu i przekazanie go odpowiednim działom swojej instytucji.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Inkasent jest pracownikiem terenowym instytucji, w której jest zatrudniony. Od siedziby firmy rozpoczyna swoją pracę, ale jej celem są wizyty u odbiorców. Są to wizyty w budynkach mieszkalnych, instytucjach uspołeczniowych, warsztatach, na wolnym powietrzu, czyli wszędzie tam,

Finanse i dziedziny pokrewne

gdzie umieszczone są liczniki odczytowe. Narażony bywa przez to na zmienne warunki atmosferyczne, które mogą powodować częste infekcje i przeziębienia.

Liczniki bywają umieszczone w miejscach trudno dostępnych i słabo oświetlonych, co jest dodatkowym czynnikiem utrudniającym pracę.

Wśród niedogodności w tego typu pracy trzeba również wymienić kontakt ze zwierzętami domowymi. Zdarzają się, na szczęście rzadko, przypadki pogryzienia inkasenta przez psy.

warunki społeczne

Praca inkasenta ma charakter indywidualny. W wyjątkowych przypadkach, jeżeli np. odbiorca wielokrotnie nie chce udostępnić liczników w swoim mieszkaniu, odwiedza go zespół dwóch osób, a czasem także elektromonter upoważniony do odłączenia zasilania.

Kontakty z ludźmi nie są w tej pracy konieczne, większość liczników jest już umieszczana w dostępnych miejscach. Także ewentualne konflikty z odbiorcami są zjawiskiem marginalnym w pracy inkasenta i nie zdarzają się często. Kontakt z odbiorcą ma zwykle na celu skonsultowanie z nim stanu licznika oraz uzyskanie odpowiedzi na pytania dotyczące rozliczeń pobieranej energii.

warunki organizacyjne

Praca inkasenta ma bardzo często charakter akordowy. Nie ma także określonych stałych godzin pracy. Inkasent samodzielnie ustala czas pracy, zwykle jest to ok. 6 godzin dziennie, zarówno przed południem, jak i po południu. Nie jest wymagana praca w dni wolne i świąteczne.

Ze względu na terenowy charakter pracy inkasent przemieszcza się z miejsca na miejsce pieszo lub korzystając ze środków komunikacji miejskiej. Zwykle otrzymuje od swojej instytucji miesięczny bilet sieciowy na wszystkie rodzaje miejskiej komunikacji. Może też czasem otrzymywać pieniądze na zakup odzieży ochraniającej przed zmiennymi warunkami atmosferycznymi. Inkasent jest szeregowym pracownikiem swojej instytucji, pełniącym jedynie funkcję podwładnego.

Czynności wykonywane przez inkasenta są rutynowe, powtarzalne, a nadzór jego pracy ma charakter okresowy.

Inkasent ponosi odpowiedzialność finansową za pobierane opłaty za zużycie energii. Cięży na nim także odpowiedzialność moralno-społeczna – nieprawidłowe czy niedokładne odczyty mogą narazić odbiorcę na poniesienie kosztów za wadliwe rozliczenie.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na główny cel pracy inkasenta, jakim jest odczyt wskazań urządzeń pomiarowych, w zawodzie tym niezbędna jest sprawność zmysłów sensorycznych, szczególnie narządu wzroku. Jeżeli pracownik ma do czynienia z gazomierzami, to przydatny jest zmysł powonienia, pomocny przy wykrywaniu nieszczelności w instalacji.

Ze względu na indywidualny charakter pracy inkasent musi być samodzielny w zakresie jej planowania i organizowania.

W zawodzie inkasenta przydatne jest zamiłowanie do pracy urzędniczej, przejawiające się w sprawnym wypełnianiu formularzy, druków, prowadzeniu kartotek i rejestracji dokumentów. Aby móc wstępnie określić wielkość zużycia energii, inkasent powinien mieć zdolności rachunkowe, pomagające sprawnie obliczyć pomiary, skontrolować zapisy liczbowe. Te zadania musi wykonywać bardzo dokładnie, aby nie narażać odbiorców lub własnej firmy na straty finansowe.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca inkasenta wiąże się z koniecznością stałego przemieszczania się z miejsca na miejsce. Jest to typowa praca terenowa, o charakterze chodząco-stojącym, wymagająca dodatkowo schylania się lub wspinania (stołek, drabinka). Nie należy więc do prac lekkich. Uciążliwością są także zmienne warunki atmosferyczne.

Finanse i dziedziny pokrewne

Inkasent musi mieć sprawny układ mięśniowy i kostno-stawowy, a także układ oddechowy i układ krążenia. Niezmiernie ważny jest dobry wzrok, a przydatny – zmysł węchu.

Zdecydowanymi przeciwwskazaniami do pracy w zawodzie inkasenta są silne wady wzroku, przewlekłe choroby układu oddechowego (astma) i układu krążenia oraz zaburzenia ośrodkowego układu nerwowego (padaczka). Ze względu na konieczność chodzenia niewskazane jest zatrudnianie osób z płaskostopiem i żylakami kończyn dolnych.

Stojąco-chodzący charakter pracy i wymagana sprawność zmysłów sensorycznych uniemożliwia zatrudnianie w zawodzie inkasenta osób niepełnosprawnych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

W zawodzie inkasenta znajdują zatrudnienie osoby posiadające co najmniej zawodowe wykształcenie. Nie jest wymagana określona specjalizacja. Z zakresem obowiązków przyszli inkasenci są zapoznawani bezpośrednio w instytucji, która ich zatrudnia.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W omawianym zawodzie nie ma możliwości awansu w ramach struktur organizacyjnych firmy.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Pracę w zawodzie inkasenta można podjąć w starszym wieku. Jednak górna granica wieku nowo zatrudnianej osoby nie powinna przekraczać 40 lat. Wiąże się to głównie z wymaganiami zdrowotnymi i terenowym charakterem pracy.

ZAWODY POKREWNE

doręczyciel pocztowy (listonosz)

konduktor

rewizor pociągów

strażnik miejski

inspektor kontroli i usług (zawód o wyższym poziomie kwalifikacji)

bileter (zawód o niższym poziomie kwalifikacji)

LITERATURA

Inkasent – Klasyfikacja zawodów i specjalności, Warszawa, Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej, 1995, t. 5, z. 4, s. 48.

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Inkasent** - (4210301), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 370 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	49
Kujawsko-pomorskie	45
Lubelskie	21
Lubuskie	12
Łódzkie	29
Małopolskie	21
Mazowieckie	37
Opolskie	19
Podkarpackie	16

Podlaskie	3
Pomorskie	10
Śląskie	57
Świętokrzyskie	8
Warmińsko-mazurskie	16
Wielkopolskie	13
Zachodniopomorskie	14

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Inkasent** wynosiła 40. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	5
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	3
Lubuskie	1
Łódzkie	1
Małopolskie	2
Mazowieckie	2
Opolskie	0
Podkarpackie	10

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	5
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	3
Wielkopolskie	4
Zachodniopomorskie	1

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Inkasenci, komornicy i poborcy wynosiło 2660,92. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2581,38
Kujawsko-pomorskie	3858,6
Lubelskie	2544,13
Lubuskie	2786,07
Łódzkie	2630,9
Małopolskie	2549,22
Mazowieckie	2858,54
Opolskie	2307,99
Podkarpackie	2365,78

Podlaskie	-
Pomorskie	3426,36
Śląskie	2124,88
Świętokrzyskie	2222,9
Warmińsko-mazurskie	2144,05
Wielkopolskie	2857,47
Zachodniopomorskie	3273,79

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Inkasenci, komornicy i poborcy, wynosiła 6486. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1136
Kujawsko-pomorskie	520
Lubelskie	330
Lubuskie	142
Łódzkie	480
Małopolskie	290
Mazowieckie	849
Opolskie	215
Podkarpackie	573

Podlaskie	-
Pomorskie	104
Śląskie	668
Świętokrzyskie	218
Warmińsko-mazurskie	291
Wielkopolskie	492
Zachodniopomorskie	107

Finanse i dziedziny pokrewne

X.B. PODATKI I URZĘDY SKARBOWE

INSPEKTOR KONTROLI SKARBOWEJ

kod: 247102

inne nazwy zawodu: urzędnik kontroli skarbowej

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Czynności związane z realizacją zadań ustawowych wykonują inspektorzy kontroli skarbowej i pracownicy jednostek organizacyjnych kontroli skarbowej, zwani inspektorami i pracownikami. Inspektorzy i pracownicy, wykonując czynności służbowe, posługują się legitymacjami służbowymi i znakami identyfikacyjnymi. Inspektorzy prowadzą postępowanie przygotowawcze, w trybie i na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego, Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia i Kodeksu karnego skarbowego, w sprawach z zakresu kontroli skarbowej.

Inspektorzy i pracownicy wykonujący czynności związane z realizacją zadań ustawowych, mają prawo do:

- 1) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości,
- 2) zatrzymywania i przeszukiwania osób oraz przeszukiwania pomieszczeń, bagażu i ładunku w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i Kodeksu karnego skarbowego,
- 3) zatrzymywania pojazdów i innych środków przewozowych w celu przeprowadzenia kontroli przewożonych towarów lub dokumentów przewozowych dotyczących tych towarów, a także badania towarów i pobierania ich próbek, oraz przeprowadzenia kontroli rodzaju używanego paliwa przez pobranie próbek paliwa ze zbiornika pojazdu mechanicznego. Zatrzymanie pojazdów mechanicznych i innych środków przewozowych może być dokonywane tylko przez umundurowanych inspektorów i pracowników, znajdujących się w pobliżu oznakowanego pojazdu służbowego.
- 4) zwracania się o niezbędną pomoc do innych jednostek organizacyjnych, przedsiębiorców i organizacji społecznych, jak również zwracania się w nagłych wypadkach do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy, w ramach obowiązujących przepisów prawa.

W toku wykonywania czynności służbowych inspektorzy i pracownicy są zobowiązani do poszanowania godności człowieka oraz respektowania innych praw i wolności obywatelskich.

Inspektorzy i pracownicy są zobowiązani do wykonywania czynności służbowych w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste i majątkowe osób i przedsiębiorców, których te czynności dotyczą.

Zatrzymanie osoby może być zastosowane tylko wówczas, gdy inne środki pozostające w dyspozycji organów kontroli skarbowej, inspektorów i pracowników są bezcelowe lub okazały się nieskuteczne.

Kontrola skarbowa prowadzona jest zgodnie z planem kontroli. Kontrola skarbowa może być również prowadzona poza planem kontroli, w oparciu o uzyskane informacje lub materiały albo przeprowadzone analizy.

Czynności kontrolne przeprowadza inspektor samodzielnie wraz z upoważnionymi pracownikami po doręczeniu kontrolowanemu upoważnienia do przeprowadzenia czynności kontrolnych oraz okazaniu legitymacji służbowych i znaków identyfikacyjnych.

Inspektor może powierzyć dokonywanie czynności kontrolnych pod swoim nadzorem upoważnionym pracownikom, z wyłączeniem:

- 1) zarządzania inwentaryzacji,
- 2) przesłuchiwania świadków,
- 3) przesłuchiwania kontrolowanego w charakterze strony,
- 4) dokonywania ostatecznych obliczeń należności budżetowych.

Inspektor ma obowiązek zapoznać kontrolowanego z jego prawami i obowiązkami wynikającymi z ustawy; kontrolowany potwierdza podpisem na upoważnieniu do przeprowadzenia czynności kontrolnych, że zapoznał się z tymi prawami i obowiązkami.

Finanse i dziedziny pokrewne

W toku postępowania kontrolnego inspektor może w szczególności:

- 1) badać dokumenty i ewidencje, objęte zakresem kontroli,
- 2) zabezpieczać zebrane dowody,
- 3) zarządzać inwentaryzację wraz z rozliczeniem jej wyniku,
- 4) dokonywać oględzin,
- 5) legitymować osoby w celu ustalenia tożsamości, jeżeli jest to niezbędne dla potrzeb kontroli,
- 6) przesłuchiwać świadków,
- 7) zasięgać opinii biegłych,
- 8) zbierać inne niezbędne materiały w zakresie objętym kontrolą,
- 9) przesłuchiwać kontrolowanego w charakterze strony, jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub z powodu ich braku pozostały nie wyjaśnione okoliczności mające znaczenie dla postępowania kontrolnego.

Badanie dokumentów i ewidencji polega na sprawdzeniu ich rzetelności oraz zgodności z przepisami prawa. Inspektor, w związku z prowadzonym u kontrolowanego postępowaniem kontrolnym, może po okazaniu legitymacji służbowej dokonać sprawdzenia prawidłowości i rzetelności badanych dokumentów u kontrahentów kontrolowanego prowadzących działalność gospodarczą, bez względu na ich siedzibę; z czynności tych sporządza się protokół, który podpisują osoby obecne przy dokonywaniu tych czynności.

Czynności kontrolne mające znaczenie dla ustaleń kontroli podlegają dokumentowaniu. Zakres tych czynności ustala inspektor.

Dokumentowanie czynności kontrolnych polega w szczególności na sporządzaniu protokołów z:

- 1) badania dokumentów i ewidencji,
- 2) zabezpieczenia dokumentów i dowodów rzeczowych,
- 3) inwentaryzacji,
- 4) oględzin,
- 5) przesłuchania świadków.

Stan faktyczny może być utrwalony ponadto za pomocą aparatury rejestrującej obraz i dźwięk oraz magnetycznych nośników informacji.

Po zgromadzeniu dokumentacji czynności kontrolnych inspektor zapoznaje kontrolowanego z treścią dokumentów i ustaleniami kontroli. Z czynności tych sporządza się adnotację podpisaną także przez kontrolowanego.

Inspektorzy oraz inni pracownicy jednostek organizacyjnych kontroli skarbowej w związku z wykonywaniem czynności kontrolnych korzystają z ochrony przewidzianej w Kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Miejscem pracy inspektora kontroli skarbowej jest na ogół kontrolowana jednostka. W ramach inspekcji wyjeżdża on zwykle "w teren". Czynności kontrolne przeprowadzane są w godzinach prowadzenia działalności, przede wszystkim w siedzibie kontrolowanego, w miejscu przechowywania dokumentacji lub jej prowadzenia oraz w innych miejscach związanych z prowadzoną przez kontrolowanego działalnością gospodarczą, a w przypadku kontroli oświadczeń o stanie majątkowym - przede wszystkim w jednostce organizacyjnej kontroli skarbowej.

Czynności kontrolne przeprowadzane są również w lokalu mieszkalnym w przypadku, gdy kontrolowany prowadzi tam działalność.

Inspektor może, za zgodą prokuratora, dokonywać czynności kontrolnych w lokalu, w którym zamieszkuje osoba fizyczna zobowiązana do uiszczenia należności pieniężnych, w razie powzięcia wiarygodnych wiadomości, że osoba ta nie zgłosiła osiągniętych przychodów do opodatkowania lub zgłosiła je w niepełnej wysokości. Z czynności tych sporządza się protokół, który wymaga zatwierdzenia przez prokuratora. Przepisy Kodeksu postępowania karnego o przeszukaniu odnoszące się do Policji mają również zastosowanie do inspektorów.

W trakcie wykonywania obowiązków służbowych posługuje się on typowymi urządzeniami biurowymi (faks., telefon, kalkulator, komputer).

Czasami występują czynniki szkodliwe i uciążliwe. Najczęściej są to: niedostateczne oświetlenie lub hałas.

Finanse i dziedziny pokrewne

warunki społeczne

Praca inspektora kontroli skarbowej ma charakter pracy zarówno indywidualnej, jak i zespołowej; wymagającej częstych kontaktów z innymi osobami. W kontaktach z kontrolowanymi podmiotami dominują pytania i odpowiadanie na nie, negocjowanie, pouczanie. Stosuje się metody werbalne i pisemne. Poza osobami kontrolowanymi inspektor współpracuje także z ekspertami, rzeczoznawcami, przełożonymi, współpracownikami, personelem pomocniczym, który przygotowuje materiały, uczestniczy w przesłuchaniach, oględzinach i innych czynnościach służących kontroli. Praca inspektora kontroli skarbowej obarczona jest dużym ryzykiem popadnięcia w konflikt z osobą kontrolowaną.

warunki organizacyjne

Godziny pracy inspektora wynikają z powszechnie obowiązujących rozwiązań prawnych. Praca odbywa się w dni robocze, tylko w dzień, w godzinach stałych i trwa 8 godzin. Zdarza się jednak czasami, że wyjazd do kontrolowanej jednostki wymaga przedłużenia dnia pracy, bądź wykonywania jej w dzień świąteczny. Chociaż inspektor ma swobodę w doborze metod pracy, dostosowując je do charakteru analizowanej sprawy, to nadzorowany jest w zakresie osiągania głównych celów i zadań kontroli. Pracy inspektora nie można zaliczyć do prac zrutynizowanych. Wymaga częstych wyjazdów na większe i mniejsze odległości.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

W pracy na tym stanowisku najważniejszymi cechami są: skrupulatność, dociekliwość, zdolność kojarzenia faktów i ustalania szczegółów oraz ich uogólniania, umożliwiające wykrywanie najmniejszych nawet nieprawidłowości w kontrolowanych rozliczeniach. Praca inspektora polega w dużej mierze na metodycznym przeliczaniu danych liczbowych oraz na ich długotrwałej i dokładnej analizie, co wymaga także umiejętności koncentracji, cierpliwości i odporności na zmęczenie. Cechy te muszą być poparte doskonałą znajomością prawa podatkowego oraz wiedzą z zakresu finansów i biznesu.

Ponieważ w pracy tej istnieje ryzyko powstawania konfliktów pomiędzy inspektorem a kontrolowanymi osobami, kandydat do tego zawodu powinien cechować się umiejętnością nawiązywania kontaktów z ludźmi, a także odpornością emocjonalną. Musi umieć panować nad swymi emocjami, nie okazując gniewu ani złości. Niezwykle ważnymi cechami inspektora kontroli skarbowej są także: umiejętności kierownicze, umiejętność podejmowania szybkich i, co najważniejsze, trafnych decyzji, niezależność poglądów i nieuleganie wpływom innych ludzi. Niezadowolenie kontrolowanego z wyniku kontroli nie powinno w żadnym wypadku wpływać na zmianę stanowiska inspektora. Jego stanowczość i niezależność są jedyną gwarancją rzetelnego i dobrego wykonywania obowiązków. Pożądaną umiejętnością jest także zdolność do przekonywania. Inspektor powinien wykazywać się samodzielnością w planowaniu sobie czasu pracy i jej organizowaniu.

Na stanowisku tym przydatna jest też umiejętność precyzyjnego formułowania wniosków oraz łatwość pisania. Umiejętności te umożliwiają właściwe opracowywanie protokołów pokontrolnych.

Ważne jest też posiadanie umiejętności samokształcenia zarówno w technice (zdobywanie umiejętności pracy z najnowszymi osiągnięciami techniki biurowej), jak też w wybranej dziedzinie wiedzy (czytanie opracowań naukowych i popularnonaukowych publikacji).

Niezwykle ważną cechą kandydata do pracy w tym zawodzie są: nienaganna postawa moralna i uczciwość.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca inspektora kontroli skarbowej w kategoriach pracy fizycznej jest pracą lekką. Mimo tego, że nie towarzyszy pracy wzmoczony wysiłek fizyczny, to jednak inspektor powinien odznaczać się ogólnie dobrym stanem zdrowia. Wymaga tego konieczność wyjazdów w teren. Możliwość występowania konfliktów w trakcie wykonywania pracy powoduje, że kandydat na inspektora powinien być odporny emocjonalnie. Przeciwwskazaniem są choroby psychiczne.

Zatrudnianie w tym zawodzie osób niepełnosprawnych jest niewskazane.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Finanse i dziedziny pokrewne

Inspektorem kontroli skarbowej zostaje się jedynie na drodze awansu zawodowego przy spełnieniu określonych ustawą o kontroli skarbowej wymagań i pokonaniu wcześniejszych etapów kariery zawodowej, tj. od referendarza do starszego komisarza skarbowego.

Inspektorem może być ten, kto:

- 1) posiada wyłącznie obywatelstwo polskie i korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) ma nienaganną opinię i nie był karany za przestępstwo z winy umyślnej;
- 3) posiada wyższe wykształcenie prawnicze, ekonomiczne lub inne wyższe o specjalności przydatnej do kontroli skarbowej;
- 4) jest zatrudniony w jednostkach organizacyjnych kontroli skarbowej i posiada, co najmniej 5-letni staż pracy w organach administracji podatkowej albo 3-letnią praktykę w jednostkach organizacyjnych kontroli skarbowej;
- 5) złożył egzamin kwalifikacyjny na stanowisko inspektora przed komisją powołaną przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej.

Inspektorzy podlegają corocznej ocenie kwalifikacyjnej.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Inspektor kontroli skarbowej ma możliwość awansowania jedynie w ramach hierarchii służbowej, tzn. może zostać naczelnikiem a w końcu dyrektorem w urzędzie kontroli skarbowej. Nie ma szczególnych preferencji wiekowych przy zatrudnianiu do tej pracy. Jednak wymóg posiadania wykształcenia wyższego określa dolną granicę wieku osoby zabiegającej o pracę w urzędzie kontroli skarbowej na ok. 24 – 25 lat.

Inspektora powołuje i odwołuje z zajmowanego stanowiska Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej.

Odwołanie następuje, jeżeli inspektor:

- 1) złożył rezygnację z zajmowanego stanowiska;
- 2) utracił pełnię praw cywilnych i obywatelskich lub utracił nienaganną opinię i został ukarany za przestępstwo z winy umyślnej;
- 3) otrzymał ujemną ocenę kwalifikacyjną, potwierdzoną ponowną ujemną oceną dokonaną nie wcześniej niż po upływie trzech miesięcy od poprzedniej oceny;
- 4) utracił zdolność fizyczną lub psychiczną do pracy na zajmowanym stanowisku, stwierdzoną orzeczeniem komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia;
- 5) nabył prawo do emerytury na podstawie ogólnie obowiązujących przepisów.

Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej odwołuje inspektora, jeżeli wystąpiły przyczyny uzasadniające rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia, określone w ustawie o służbie cywilnej; odwołanie w tym trybie jest równoznaczne z rozwiązaniem umowy o pracę bez wypowiedzenia.

W sprawach z zakresu stosunku pracy, nieuregulowanych w ustawie o kontroli skarbowej, do inspektorów stosuje się przepisy ustawy o służbie cywilnej.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Informacje o wolnych stanowiskach pracy m.in. w urzędach kontroli skarbowych, znajdują się w Biuletynie Służby Cywilnej. Biuletyny te dostępne są np. w urzędach wojewódzkich lub ich placówkach zamiejscowych na terenie całego kraju. Informacje te dostępne są także na stronach internetowych Urzędu Służby Cywilnej. W biuletynach tych znajdziemy także kryteria naboru oraz procedury ubiegania się o pracę.

ZAWODY POKREWNE

prokurator,
doradca podatkowy,
radca prawny,
biegły rewident,
naczelnik wydziału,
komisarz skarbowy.

LITERATURA

Finanse i dziedziny pokrewne

Coli B., *Słownik Ekonomiczny i Finansowy*, Wydawnictwo "Książnica", 1995.
Gomułowicz, Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, Wydawnictwo "Ars boni et aequi".
Mastelski R., *Wprowadzenie do prawa podatkowego*, Wydawnictwo "C-H-Beck", 1995.
Szef Służby Cywilnej, "*Służba cywilna*", Wydawca Urząd Służby Cywilnej (wydawany, co pół roku).
Ustawa z dnia 28.IX.1991 r. o kontroli skarbowej (Dz.U. 1991 nr 100, poz. 442 z późn. zm.).
Ustawa z dnia 18.XII.1998 r. o służbie cywilnej (Dz.U. 1999 nr 49, poz. 483 z późn. zm.).

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Inspektor kontroli skarbowej** - (2410101), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 105 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	17
Kujawsko-pomorskie	5
Lubelskie	5
Lubuskie	0
Łódzkie	8
Małopolskie	4
Mazowieckie	18
Opolskie	7
Podkarpackie	2

Podlaskie	4
Pomorskie	6
Śląskie	10
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	6
Wielkopolskie	3
Zachodniopomorskie	8

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Inspektor kontroli skarbowej** wynosiła 4. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	2
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych wynosiło 3909,01. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3323,5
Kujawsko-pomorskie	3062,13
Lubelskie	3186,01
Lubuskie	3221,64
Łódzkie	3125,17
Małopolskie	3826,52
Mazowieckie	5345,6
Opolskie	2932,68
Podkarpackie	3121,06

Podlaskie	-
Pomorskie	3415
Śląskie	3687,4
Świętokrzyskie	3177,09
Warmińsko-mazurskie	2880,58
Wielkopolskie	3475,57
Zachodniopomorskie	3469,74

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych, wynosiła 93364. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	10109
Kujawsko-pomorskie	3349
Lubelskie	3484
Lubuskie	2722
Łódzkie	5016
Małopolskie	7379
Mazowieckie	24713
Opolskie	1761
Podkarpackie	2379

Podlaskie	-
Pomorskie	5015
Śląskie	10396
Świętokrzyskie	1261
Warmińsko-mazurskie	1886
Wielkopolskie	6506
Zachodniopomorskie	4641

Finanse i dziedziny pokrewne

DORADCA PODATKOWY

kod: 241903

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Do zadań doradcy podatkowego należą wszelkie czynności związane z opieką i doradzaniem w sprawach podatków oraz rozliczeniami zobowiązań publiczno - prawnych. Ponieważ przepisy prawne nie są jednoznaczne, często podlegają zmianom podobnie jak praktyka organów podatkowych oraz orzecznictwo sądowe więc klientów doradców podatkowych wciąż przybywa.

Obowiązki doradcy szczegółowo określa ustawa o doradztwie podatkowym.

Doradcy udzielają podatnikom, płatnikom i inkasentom, na ich zlecenie lub na ich rzecz porad, opinii i wyjaśnień z zakresu ich obowiązków podatkowych

Ponadto prowadzą księgi podatkowe i inne ewidencje do celów podatkowych oraz sporządzają zeznania i deklaracje podatkowe.

Doradca podatkowy może służyć pomocą przy zakładaniu firmy i jej prowadzeniu. Na początku działalności firmy, kiedy bardzo ważna jest odpowiednia organizacja przepływu i gromadzenia dokumentacji doradca pomoże wdrożyć procedury gromadzenia i opisu dokumentów oraz ich ewidencjonowania. Jego wskazówki ułatwią również podjęcie decyzji, w jakiej formie korzystać ze środków trwałych, czy zakupić czy wyleasingować oraz w jaki sposób je amortyzować. Doradca podatkowy może wskazać najważniejsze pola zagrożeń związanych z przeprowadzanymi transakcjami i zalecić gromadzenie określonej dokumentacji.

W celu uniknięcia błędnych decyzji doradca podatkowy służy konsultacją w zakresie skutków podatkowych wywołanych przeprowadzonymi przez firmę transakcjami. Doradca podatkowy może również sprawdzić poprawność rozliczeń podatkowych za poprzednie okresy w celu wykrycia ewentualnych nieprawidłowości i ich usunięcia.

Doradca podatkowy reprezentuje również podatnika w razie sporu z organami podatkowymi. Służy pomocom w składaniu pism takich jak: uwagi do protokołów z kontroli, odwołania od decyzji podatkowych, skargi do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Może być również pełnomocnikiem podatnika w postępowaniach lub reprezentować go przez NSA.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Doradca podatkowy pracę wykonuje w biurze, spędzając większość dnia za biurkiem. Nieodzownym wyposażeniem stanowiska pracy jest komputer, który służy mu zarówno do przygotowania kalkulacji podatkowych oraz jako narzędzie do pozyskiwania informacji o bieżących przepisach prawnych. Źródłem tych informacji jest zarówno internet, specjalistyczne programy komputerowe oraz dzienniki ustaw i publikacje prawa podatkowego.

warunki społeczne

Praca doradcy wymaga od niego częstych kontaktów z klientami, udzielając porad podatkowych, negocjując, reprezentując ich interesy przed innymi instytucjami.

Doradca podatkowy jest obowiązany zachować w tajemnicy fakty i informacje, z którymi zapoznał się w związku z wykonywaniem zawodu. W tych sprawach nie może być przesłuchiwany jako świadek.

Doradca podatkowy odpowiada za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności doradczych na zasadach określonych w kodeksie cywilnym dotyczących umowy zlecenia. Obowiązany jest dołożyć należytej staranności, której miarą jest najwyższy stopień profesjonalizmu. Doradca podatkowy odpowiada za to, że porada jest prawnie zasadna tzn. powinien umieć wskazać znane mu stanowiska organów podatkowych, interpretacje Ministerstwa Finansów, wyroki sądowe w podobnych sprawach.

Mimo wszelkich starań doradca nie może zapewnić, że nie dojdzie do sporu z organami podatkowymi lub że wyrok NSA będzie korzystny. Dlatego też doradca podatkowy podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu od odpowiedzialności cywilnej za powyższe szkody.

Z uwagi na różnorodność w interpretowaniu prawa doradca podatkowy konsultuje swoje pomysły i rozwiązania w gronie współpracowników. Ze sprawami wymagającymi pomocy może zwrócić się do przełożonego kierującego całym zespołem.

Finanse i dziedziny pokrewne

warunki organizacyjne

Godziny pracy doradcy są raczej stałe, choć należy się liczyć z koniecznością zostania po godzinach. Praca wykonywana jest od 8 – 10 godzin dziennie. Spotykając się z klientami oraz reprezentując ich interesy przed organami podatkowymi doradca podatkowy powinien dbać o odpowiednią prezencję i nienaganny ubiór. Z uwagi na poufność informacji przekazywanych doradcy spotkania z klientami odbywają się zazwyczaj w osobnych pomieszczeniach, co zwiększa komfort rozmowy.

Praca doradcy nie ogranicza się wyłącznie do wykonywania swych czynności w biurze podatkowym. Od czasu do czasu miejscem jego pracy jest również firma, której interesy reprezentuje, gdzie zapoznaje się z dokumentacją, współpracuje z głównym księgowym, konsultuje się z dyrektorem ekonomicznym

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Charakter pracy doradcy podatkowego sprawia, że przy jej wykonywaniu niezbędna jest umiejętność koncentracji uwagi przez dłuższy czas, a także cierpliwość i wytrwałość. Badając dokumenty doradca podatkowy musi wykazać się spostrzegawczością, wnikliwością i dociekliwością.

Doradca powinien być człowiekiem prawnym i wytrwałym. Nie może to być osoba już karana. Z uwagi na rangę decyzji podejmowanych przez doradców muszą to być osoby odpowiedzialne, które niezwykle rzetelnie wywiązują się z powierzonych zadań. Od doradcy podatkowego oczekuje się ponadto precyzji w formułowaniu porad oraz wskazania konkretnych rozwiązań łącznie ze stroną techniczną. Wywód prawny porady podatkowej musi być konsekwentny i logiczny, zaś wątpliwości prawne i ryzyko odrębnie zidentyfikowane.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca doradcy podatkowego jeśli chodzi o wysiłek fizyczny należy do prac lekkich. Nie wymaga ona od osoby, która ją wykonuje, żadnych szczególnych predyspozycji fizycznych. Do zatrudnienia w tym zawodzie konieczne jest przeprowadzenie podstawowych badań lekarskich.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Doradztwo podatkowe może być wykonywane przez osoby uprawnione, a więc takie, które zdały pozytywnie egzamin i zostały wpisane na listę doradców podatkowych. Według ustawy doradca podatkowy musi posiadać wykształcenie wyższe, chociaż nie jest sprecyzowane w jakim kierunku. Ponieważ doradca musi znać prawo finansowe, podatkowe i administracyjne to zdecydowanie łatwiej w wykonywaniu zawodu będzie osobie, która ma wykształcenie prawnicze. Trudniej będzie te wiadomości pojąć i stosować osobom, które skończyły całkiem odbiegające od prawa kierunki studiów. Studia prawnicze tylko ułatwiają pracę doradcy, natomiast nie są warunkiem do jej podjęcia. Koniecznie trzeba odbyć dwuletnią praktykę. Odbywa się ją w urzędach, izbach skarbowych, urzędach kontroli skarbowej, jak również kancelariach doradców podatkowych. W tym czasie kandydat na doradcę zapoznaje się z zasadami pracy i wszelkimi obowiązującymi procedurami. Różne szkoły i stowarzyszenia organizują roczne bądź dwuletnie kursy doradztwa podatkowego. Mają one za zadanie pomóc w sprawnym przygotowaniu się do egzaminu. Nie ma jednak obowiązku uczestniczenia w nich. Potrzebnych wiadomości można nauczyć się również samodzielnie w domu. Po odbyciu praktyki przystępuje się do egzaminu. Jak wskazują statystyki jest on niezwykle trudny. Trzeba się wykazać szerokim zakresem wiedzy- z prawa cywilnego, handlowego, wszelkiego rodzaju procedur i prawa administracyjnego. Egzamin odbywa się w Warszawie i można go powtarzać. Pozytywnie zdany egzamin skutkuje wpisaniem na listę doradców podatkowych, co dopiero upoważnia do wykonywania tego zawodu. Najważniejszą cechą jest dążenie do podnoszenia kwalifikacji i doskonalenia wiedzy. Sprawny doradca nie może poprzestać na uczeniu się do egzaminu. Jest to praca, a jednocześnie ciągła nauka. Przepisy podatkowe trzeba śledzić na bieżąco, ponieważ są niestabilne i mogą się zmieniać w ciągu dwóch, trzech miesięcy. Trzeba też umieć szukać i przede wszystkim znajdować interesujące nas zagadnienia w odpowiednich aktach prawnych.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Doradca może być pracownikiem zatrudnionym w firmie bądź sam może prowadzić własną działalność usługową. Podejmując pracę w biurze podatkowym doradca pracuje pod okiem doradców

Finanse i dziedziny pokrewne

bardziej doświadczonych, z czasem sam kieruje swoją pracą, służąc pomocom nowym pracownikom. Z czasem może założyć własne biuro doradztwa podatkowego.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

O możliwości zatrudnienia z zawodzie decydują kwalifikacje kandydata na pracownika, jego doświadczenie zawodowe oraz posiadanie odpowiedniej licencji. Z tego względu nie występują żadne utrudnienia w zatrudnianiu osób starszych, jeżeli oczywiście spełniają kryterium posiadania odpowiednich kwalifikacji.

zawody pokrewne

Główny Księgowy
Specjalista do spraw finansów
Biegły rewident
Radca prawny

LITERATURA

Barbara Gierusz, „Bieżący i odroczony podatek dochodowy a zmiany w rachunkowości”
Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, 2002-12-18

Jan Głuchowski, „Formy zmniejszenia wysokości podatków w Polsce”, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002

Susan Loyons, „Międzynarodowy słownik podatkowy”, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 1997

Jan Głuchowski, „Polskie prawo podatkowe”, LexisNexis, 2002

Biuletyn Skarbowy Ministerstwa Finansów – www.mofnet.gov.pl

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Doradca podatkowy** - (2419001), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 52 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	3
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	2
Małopolskie	0
Mazowieckie	5
Opolskie	3
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	2
Świętokrzyskie	21
Warmińsko-mazurskie	3
Wielkopolskie	4
Zachodniopomorskie	4

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Doradca podatkowy** wynosiła 24. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	1
Łódzkie	13
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	4
Śląskie	4
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	1

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw biznesu nie sklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 5120,57. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3623,61
Kujawsko-pomorskie	3429,38
Lubelskie	2610,46
Lubuskie	1400
Łódzkie	4505,62
Małopolskie	4168,03
Mazowieckie	8167,82
Opolskie	1845,25
Podkarpackie	2080,37

Podlaskie	-
Pomorskie	3438,7
Śląskie	4269,92
Świętokrzyskie	2166,73
Warmińsko-mazurskie	9796,13
Wielkopolskie	2990,77
Zachodniopomorskie	3369,09

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw biznesu nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 3831. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	127
Kujawsko-pomorskie	77
Lubelskie	289
Lubuskie	30
Łódzkie	133
Małopolskie	424
Mazowieckie	1248
Opolskie	48
Podkarpackie	31

Podlaskie	-
Pomorskie	192
Śląskie	635
Świętokrzyskie	23
Warmińsko-mazurskie	23
Wielkopolskie	400
Zachodniopomorskie	102

Finanse i dziedziny pokrewne

URZĘDNIK PODATKOWY

kod: 344203

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Urzędnik ds. podatków pracuje w urzędzie skarbowym. Jego zadania i zakres obowiązków zależą od:

- zajmowanego stanowiska (referent, inspektor, komisarz skarbowy)
- działu, w którym pracuje (dział podatku dochodowego, dział podatków majątkowych i opłat, dział podatków pośrednich VAT).

Wspólnym dla wszystkich zadaniem jest ustalanie prawidłowego płacenia podatków. Urzędnicy pracę tę realizują poprzez prowadzenie rejestru podatników oraz przez gromadzenie szczegółowej dokumentacji, tzw. akt podatnika, zawierających deklaracje podatkowe i zeznania podatkowe.

Zadania i obowiązki urzędnika zależne od działu, w którym pracuje, są następujące:

1. Referent w dziale podatku dochodowego – ewidencjonuje zeznania podatkowe ludności. To on wydaje decyzje dotyczące podatku dochodowego (jego wysokości, przyznawanych ulg). Jego zadaniem jest przyjmowanie, kontrolowanie zeznań rocznych podatników podatku dochodowego nie prowadzących działalności gospodarczej. Urzędnik sporządza też raporty dotyczące danych zawartych w rocznych zeznaniach podatkowych. To on przygotowuje raporty o przypisach i odpisach podatkowych. Referent wpisuje część dokumentacji do spisu komputerowego, a także wkłada wszelkie dokumenty (zeznania) do akt.

2. Referent w dziale podatków pośrednich VAT – prowadzi rejestr osób prowadzących działalność handlowo-usługową na terenie podlegającym danemu urzędowi skarbowemu, zobowiązanych do uiszczania podatku od towarów i usług, podatku importowego, podatku akcyzowego. Prowadzenie rejestru polega na wprowadzaniu miesięcznych (nie rocznych, jak gdzie indziej) deklaracji VAT do spisu komputerowego oraz dokładaniu tych deklaracji do akt każdego podatnika zarejestrowanego w tym dziale. Referent pisze także decyzje dotyczące podatków, którymi się zajmuje (ich wysokości, ulg itp.)

3. Referent w dziale podatków majątkowych i opłat – prowadzi rejestr umów cywilnych podlegających opodatkowaniu, m.in. pożyczek, sprzedaży, komisu oraz wydaje decyzje w sprawach podatku od spadków i darowizn. Rozpatruje również odwołania, wnioski i podania interesantów wnoszących opłaty skarbowe.

Inspektorzy i komisarze skarbowi też prowadzą rejestry podatników i kompletują deklaracje podatkowe. Następnie kontrolują te deklaracje i zeznania podatkowe, sprawdzają prawidłowość podanych obliczeń, zastosowanych ulg, rozpatrują składane przez podatników wnioski o udzielenie tych ulg. Sami obliczają także, jeśli zachodzi potrzeba, wysokość podatku, przypisów i odpisów podatkowych i wydają związane z tym stosowne decyzje – niezbędna tu jest bardzo dobra znajomość przepisów prawa podatkowego.

Do ich zadań należy także opracowywanie decyzji dotyczących m.in. odraczania terminów płatności podatków, umarzania zaległości podatkowych.

Inspektorzy współpracują z reprezentantami firm (przedsiębiorstw państwowych i spółek), najczęściej księgowymi. Wyjaśniają problemy dotyczące, np. prawidłowego ustalania kosztów firmy, przychodów, dochodu. Wskazują prawidłowe sposoby stosowania ulg i odliczeń od podatku.

Do ważnych obowiązków komisarza skarbowego należy prowadzenie sprawozdawczości finansowej dla izby skarbowej i Ministerstwa Finansów, dotyczącej podatników podlegających urzędowi skarbowemu, w którym zatrudniony jest komisarz.

Wszyscy urzędnicy prowadzą korespondencję z podatnikami i innymi instytucjami.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Finanse i dziedziny pokrewne

Praca urzędnika ds. podatków nie wymaga wielkiego wysiłku fizycznego. Pracuje on w biurze, przeważnie w pozycji siedzącej. Uciążliwością może być pozostawanie przez osiem godzin w jednej, wymuszonej pozycji. Stąd powstaje ryzyko tzw. choroby urzędniczej – drętwienia karku, schorzeń kręgosłupa.

W związku z częstymi i intensywnymi kontaktami z ludźmi zachodzi możliwość wystąpienia chorób narządów głosu. Spore jest także ryzyko chorób zakaźnych (np. zarażenie od chorych interesantów). Przeważnie praca odbywa się w kilkuosobowych pokojach, często zbyt ciasnych, żeby pomieścić urzędników i interesantów.

Zdarza się także w niektórych urzędach, iż miejsca pracy nie mają dostatecznego oświetlenia.

warunki społeczne

Urzędnik pracuje indywidualnie i samodzielnie. Jednak cały czas jest członkiem zespołu – swojego działu i całego urzędu skarbowego. Konieczna jest współpraca, wymiana i sprawdzanie informacji o podatnikach, uzupełnianie dokumentacji w innych działach .

Podstawą w tym zawodzie jest kontakt z ludźmi – interesantami (podatnikami, płatnikami). Urzędnik ds. podatków udziela informacji, wydaje decyzje, rozpatruje podania i wnioski, kontroluje i wzywa podatników, którzy błędnie wypełnili swoje zeznania – stąd narażony jest na ryzyko konfliktów z tymi, którzy nie znają przepisów lub błędnie je interpretują bądź chcą nielegalnie obniżyć podatek.

warunki organizacyjne

Czas pracy jest stały. Urzędnik pracuje osiem godzin. Jednak zdarza się konieczność pozostawania po godzinach, zwłaszcza w terminie składania zeznań podatkowych.

Praca jest nadzorowana od razu przez zwierzchnika, który sprawdza prawidłowość wykonanych zadań (np. projektów decyzji o umorzeniu zaległości podatkowych), a szczególnie w przypadkach spraw trudnych do rozstrzygnięcia.

Przeważnie nadzoruje się tylko główne zadania i cele, kiedy pracownik jest już doświadczony bądź zadanie nie jest zbyt skomplikowane.

Praca bywa monotonna, a wykonywane czynności – rutynowe, jednak zdarzają się sytuacje, kiedy urzędnik ma do czynienia ze sprawą wyjątkowo zawiłą, z nowymi przepisami. Wtedy konieczna jest inwencja, a praca traci swój rutynowy charakter.

Pomyłki są karane utratą premii.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Praca urzędnika ds. podatków w urzędzie skarbowym polega przede wszystkim na częstych kontaktach z ludźmi. Urzędnik, przyjmując interesantów, mimo konieczności pracy w szybkim tempie, powinien być cierpliwy i życzliwy. To zmniejsza ryzyko powstawania konfliktów – dość duże w tym zawodzie. Potrzebna jest spora doza samokontroli i odporności emocjonalnej. Urzędnik musi traktować każdego petenta indywidualnie i z należytą uwagą.

Dużą zaletą jest komunikatywność, łatwość wypowiedzi zarówno w mowie, jak i w piśmie.

Ważna jest umiejętność przekonywania wsparta pewnością siebie i energicznością. Zadaniem urzędnika jest przecież wpływ na postępowanie podatników (pouczenie, ponaglanie).

W tej pracy niezbędne są:

- 1/ umiejętności rachunkowe,
- 2/ dokładność i skrupulatność w prowadzeniu dokumentacji i korespondencji, wypełnianiu formularzy i druków
- 3/ obsługa faksu, komputera.

Ważne jest także, aby osoba pracująca w tym zawodzie poszerzała swoją wiedzę z zakresu prawa podatkowego, znała nowe zarządzenia i ustawy, obserwowała zmieniające się przepisy , interesowała się ekonomią i finansami.

Finanse i dziedziny pokrewne

Predyspozycje, które czynią kandydata na urzędnika osobą pożądaną, to zdolność koncentracji podczas często żmudnej i monotonnej pracy w pokoju, w którym pracują inni urzędnicy, którzy także przyjmują interesantów .

Wielość i różnorodność obowiązków wymaga dobrego zorganizowania. Dobry urzędnik musi mieć w pamięci nie tylko przepisy prawa podatkowego, ale wiedzieć także, gdzie znajdują się potrzebne mu akuraty dokumenty.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Urzędnik ds. podatków cały dzień siedzi za biurkiem. Jego praca, jeśli chodzi o wysiłek fizyczny, należy do prac lekkich. Ze względu na pozostawanie przez prawie osiem godzin w jednej pozycji istnieją względne przeciwwskazania do wykonywania tego zawodu. Są to pewne choroby narządów ruchu, schorzenia kręgosłupa. Jednocześnie istnieje możliwość zatrudniania osób niepełnosprawnych z niedowładem kończyn dolnych lub poruszających się na wózkach. Jednak w niewielu urzędach istnieją ułatwienia (podjazdy) dla osób niepełnosprawnych, zarówno dla licznych interesantów, jak i zatrudnionych tam ewentualnie pracowników.

Kolejne przeciwwskazanie do zatrudnienia w zawodzie urzędnika ds. podatków stanowią dolegliwości uniemożliwiające pracę przy komputerze, niektóre : choroby układu nerwowego, niektóre choroby serca i narządu wzroku (np. zmętnienie siatkówki).

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Osoba ubiegająca się o pracę w urzędzie skarbowym w charakterze urzędnika ds. podatków musi mieć co najmniej wykształcenie średnie. Matura nie jest konieczna, jednak brak wyższego wykształcenia powoduje niemożność awansu na stanowisko kierownika działu. Większe możliwości mają więc ci, którzy przedstawią dyplomy ukończenia kursów księgowości i rachunkowości lub policealnego studium ekonomicznego. Może to być np.:

Policealne Studium Zawodowe

30 - 644 Kraków, ul. J. Lea 235, tel. 374669

W związku z dużą konkurencją na rynku pracy duże szanse mają absolwenci wydziałów prawa lub ekonomii.

Choć nie wszystkie jeszcze urzędy skarbowe zostały skomputeryzowane, to przyszli kandydaci na urzędników ds. podatków powinni wykazać się znajomością obsługi komputera. Niedługo będzie to jeden z wymogów stawianych przez pracodawcę. Obecnie kandydaci muszą wykazać się umiejętnością pisania na maszynie.

Każdy kandydat, który po raz pierwszy podejmuje pracę, jest przyjmowany na tzw. aplikację, która trwa 1 rok. Po roku przystępuje do egzaminu sprawdzającego. Część pisemna polega na opracowaniu przez aplikanta wybranego tematu. Część ustna dotyczy kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o zobowiązaniach podatkowych oraz ogólnej wiedzy o podatkach. Egzamin dotyczy wszystkich, którzy po raz pierwszy zaczynają pracę w urzędzie państwowym, bez względu na dotychczasowy staż pracy i wiek.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Urzędy skarbowe (jak większość instytucji państwowych) mają od lat ustaloną strukturę hierarchiczną. To oznacza, że nowo zatrudniana osoba musi zacząć od najniższego szczebla w tej hierarchii, tzn. stanowiska referenta. Jeśli jest dobrym pracownikiem – awansuje. Kolejne szczeble to: starszy referent, inspektor, starszy inspektor i komisarz skarbowy.

Najwyższe stanowisko w urzędzie skarbowym to funkcja naczelnika urzędu. Ta droga awansu trwa jednak kilka, kilkanaście lat.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Finanse i dziedziny pokrewne

Urzędnikami w urzędzie skarbowym zostają przeważnie ludzie młodzi, tuż po ukończeniu szkoły średniej. Nie ma bowiem w tym zawodzie wymogu studiów wyższych. Jest to więc szansa dla wszystkich, którzy z różnych przyczyn nie kontynuują nauki. Zatrudniający wychodzą też z reguły z założenia, że ludzie młodzi szybciej się uczą, mają większą łatwość przystosowania się do nowych warunków.

Jednak pracę tę mogą otrzymać również osoby, które ukończyły już szkołę jakiś czas temu. Wszystko zależy od kwalifikacji, dotychczasowego doświadczenia zawodowego (np. były księgowy) oraz predyspozycji.

awody pokrewne

doradca podatkowy
ekonomista
specjalista ds. finansów
poborca skarbowy
prawnik
referent księgowości

POLECANA LITERATURA

Bernard, Coli, *Słownik ekonomiczny i finansowy*, Wydawnictwo "Książnica", 1995.
Mastelski R., *Wprowadzenie do prawa podatkowego*, Wydawnictwo "C-H-Beck", 1995.
Gomułowicz, Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, Wydawnictwo "Ars boni et aequi"
Przegląd Podatkowy, miesięcznik

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Urzędnik ds. podatków** - (34402), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 69 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	3
Kujawsko-pomorskie	6
Lubelskie	3
Lubuskie	3
Łódzkie	5
Małopolskie	7
Mazowieckie	13
Opolskie	1
Podkarpackie	2

Podlaskie	0
Pomorskie	5
Śląskie	8
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	8
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	4

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Urzędnik ds. podatków** wynosiła 5. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	4
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Urzędnicy do spraw podatków wynosiło 2814,67. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2441,31
Kujawsko-pomorskie	2907,74
Lubelskie	2504,23
Lubuskie	2568,16
Łódzkie	2961,6
Małopolskie	2911,42
Mazowieckie	2967,97
Opolskie	2550,08
Podkarpackie	2717,88

Podlaskie	2210,18
Pomorskie	2197,53
Śląskie	3022,11
Świętokrzyskie	2409,36
Warmińsko-mazurskie	2259,84
Wielkopolskie	3157,53
Zachodniopomorskie	2589,39

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Urzędnicy do spraw podatków, wynosiła 26307. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1429
Kujawsko-pomorskie	1190
Lubelskie	1530
Lubuskie	1119
Łódzkie	1510
Małopolskie	2460
Mazowieckie	4158
Opolskie	1195
Podkarpackie	901

Podlaskie	-
Pomorskie	120
Śląskie	4500
Świętokrzyskie	823
Warmińsko-mazurskie	432
Wielkopolskie	2580
Zachodniopomorskie	1940

Finanse i dziedziny pokrewne

POBORCA SKARBOWY

kod: 421402

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym zadaniem poborcy skarbowego jest przymusowe ściąganie zaległości podatkowych i innych należności pieniężnych od osób, które nie wywiązują się z zobowiązań finansowych zaciągniętych wobec różnych instytucji podlegających administracji państwowej (urzędy skarbowe, urzędy gminne, banki, szpitale, zakłady energetyczne).

Obowiązki i uprawnienia poborcy określa obowiązująca ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji z dnia 17 czerwca 1966 r. (Dz. Ust. z 29 kwietnia 1991 r., Nr 36).

Ściąganie należności odbywa się w mieszkaniu lub innym miejscu pobytu dłużnika, czyli osoby zalegającej na przykład z opłatą podatków, rachunków za zużytą energię elektryczną, osoby nie spłacającej zaciągniętego kredytu, pożyczki bankowej lub skazanej na zapłacenie grzywny.

Poborca wyposażony przez przełożonego w dokument uprawniający go do ściągnięcia należności (tzw. tytuł wykonawczy) nakłania dłużnika do uiszczenia zaległości. Uzyskane pieniądze (kwota długu wraz z naliczonymi odsetkami i kosztami egzekucyjnymi) kwituje w kwitariuszu przychodów. W razie odmowy uregulowania należności, poborca ma prawo przeszukać mieszkanie lub dokonać rewizji osobistej. Na polecenie przełożonego taka rewizja może być również przeprowadzona przez poborcę poza domem dłużnika.

Jeżeli osoba zobowiązana do płatności nie dysponuje gotówką, poborca dokonuje, na podstawie stosownego dokumentu, zajęcia, odebrania i sprzedaży majątku ruchomego (nieruchomego) dłużnika. Poborca odbiera danej osobie przedmioty wartościowe, takie jak: samochody, meble, biżuteria, sprzęt RTV, zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego. Po oszacowaniu przedmiotów przez rzeczoznawcę organizuje i prowadzi ich licytację. Pieniądze pozyskane z licytacji czy bezpośrednio od dłużnika poborca powinien w oznaczonym terminie wpłacić do kasy swojego urzędu lub w PKO na konto wierzyciela.

Jeśli stan majątkowy dłużnika nie pozwala na uregulowanie zaległości, poborca sporządza protokół o niemożności wyegzekwowania długu.

Do zawodowych czynności poborcy należy również przeprowadzanie wywiadów i sporządzanie protokołów o stanie majątkowym osób zalegających ze spłaceniem należności. Potrzebne informacje zdobywa szacując ruchomości w mieszkaniu danej osoby, podczas rozmów z jej rodziną, sąsiadami. Korzysta również z danych, do których ma prawnie zagwarantowany dostęp (np. stan konta w banku). Zgodnie ze swoimi kompetencjami poborca może dokonać zabezpieczenia majątku osoby, np. podejrzanej o prowadzenie nielegalnej działalności gospodarczej, na poczet spłaty zobowiązań finansowych podejrzanego. Często się bowiem zdarza, iż osoby takie utajają, wywożą swój majątek, by uniknąć odpowiedzialności finansowej. Zawsze po wykonaniu poszczególnych zadań poborca sporządza raport o przebiegu i efektach poczynionych działań i przedkłada go przełożonemu.

Starsi, doświadczeni poborcy zajmują się praktycznym szkoleniem kandydatów do pracy w tym zawodzie.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Poborca pracuje w różnych miejscach: w budynkach (biuro urzędu skarbowego, mieszkanie prywatne) oraz na wolnym powietrzu (działka, ulica). Pewną uciążliwością jest konieczność pracy w terenie bez względu na panujące warunki atmosferyczne. Istnieje też większe niż w innych zawodach ryzyko wypadku typu pobicie, zranienie.

warunki społeczne

Finanse i dziedziny pokrewne

Praca poborcy ma charakter indywidualny. W czasie wykonywania swoich zadań pozostaje w stałym kontakcie z innymi ludźmi, negocjuje z dłużnikami warunki zwrócenia długu, odpowiada na ich pytania, udziela rad, prowadzi wywiady środowiskowe, organizuje sprzedaż (licytuje) zajętych ruchomości.

Niezbędne i bardzo intensywne kontakty z ludźmi niosą ze sobą ryzyko konfliktów. Powodem konfliktów może być sam charakter zadań poborcy – nakłanianie do przestrzegania określonych norm prawnych osób, które się od tego uchylają, wkraczanie w sytuacje problemowe (trudne, skomplikowane sytuacje życiowe innych). Niektóre metody pracy poborcy: uzasadnione, ale jednak odebranie własności, zasięganie opinii o dłużniku od osób trzecich, bez wiedzy zainteresowanego, wywieranie psychicznego nacisku, wywołują często negatywne emocje i postawy.

warunki organizacyjne

Praca poborcy może odbywać się tylko w dzień i trwa 8 godzin. Godziny pracy nie są stałe i zależą od indywidualnego ustawienia, stosownie do otrzymanego zadania. Decydować tu może np. pora, w jakiej można zastać dłużnika w domu czy w innym miejscu. W pracy poborcy przydatny jest samochód, gdyż bardzo często musi się przemieszczać na małe odległości poza stałym miejscem pracy. Czynności zawodowe poborcy są w znacznym stopniu zrutynizowane, ściśle określone instrukcją egzekucyjną. Zadania wyznacza mu przełożony. Samodzielnie poborca decyduje o wyborze najskuteczniejszego sposobu postępowania z dłużnikami, samodzielnie organizuje i prowadzi licytację.

Praca poborcy podlega okresowej kontroli przez przełożonego, który sprawdza raporty i protokoły sporządzone przez poborcę.

Praca ta wiąże się ze znaczną odpowiedzialnością finansową (przyjmowanie i wpłacanie pieniędzy, odbiór ruchomości, zabezpieczanie ich do czasu sprzedaży itp.). Wykroczenia poborcy przeciwko instrukcji egzekucyjnej lub zagarnięcie pieniędzy są podstawą do odebrania mu prawa wykonywania zawodu.

Praca poborcy wymaga też świadomości dużej odpowiedzialności moralnej. Wybierając najskuteczniejsze sposoby postępowania z dłużnikami powinien kierować się również względami etycznymi. Powinien mieć wycucie, do jakich metod zbierania informacji lub wywierania nacisku może się posunąć.

Poborcy skarbowi są zatrudniani tylko w urzędach skarbowych i w strukturze organizacyjnej urzędów mogą być tylko podwładnymi.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na cel pracy poborcy skarbowego – ściąganie należności, długów od osób uchylających się od odpowiedzialności za swoje zobowiązania – podstawową cechą niezbędną w tym zawodzie jest umiejętność nawiązywania kontaktu z ludźmi. Odpowiednio rozpoczęta i poprowadzona rozmowa umożliwia poborcy uzyskanie pożądanych informacji. Umiejętność właściwego postępowania z ludźmi i zdolność przekonywania są bardzo pomocne w nakłonieniu dłużnika do zapłaty.

Osoby, do których zwracają się poborcy, często czują się zagrożone i ich zachowanie bywa niebezpieczne (agresja słowna, napastliwość fizyczna). Niezbędna jest wówczas umiejętność panowania nad własnymi emocjami i reakcjami oraz zdolność do sprawnego działania, mimo przeżywania silnego lęku, gniewu czy złości.

Bardzo pożądanymi cechami w wykonywaniu tego zawodu są: z jednej strony – umiejętność podporządkowania się narzuconym regułom postępowania (instrukcji egzekucyjnej), z drugiej zaś strony – umiejętność zachowania niezależności własnych opinii i zachowań od otoczenia (nieuleganie naciskom, szantażowi, pogróżkom, próbom przekupstwa). Ponadto przydatne jest szybkie i prawidłowe wykonywanie działań arytmetycznych oraz dokładność w wykonywaniu typowych czynności biurowych: wypełnianie formularzy, prowadzenie korespondencji, rejestrowanie dokumentów.

Finanse i dziedziny pokrewne

W zawodzie poborcy nie mogą pracować osoby, które weszły w konflikt z prawem, nieuczciwe. Opinie o nich uzyskane z poprzednich miejsc pracy powinny być nienaganne.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca poborcy skarbowego zaliczana jest do prac lekkich. Požadany jest dobry ogólny stan zdrowia, przydatna silna budowa ciała. Nie istnieje możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Niezbędnym warunkiem podjęcia pracy w zawodzie poborcy skarbowego jest ukończenie szkoły średniej o dowolnym kierunku kształcenia, chociaż pracodawcy preferują kierunek ekonomiczny. Nie jest wymagane świadectwo maturalne.

Praktyczne umiejętności zawodowe kandydaci do pracy zdobywają w czasie próbnego okresu zatrudnienia pod okiem doświadczonych poborców. Pozytywna ocena pracy kandydata w tym okresie jest dla pracodawcy podstawą do przedłużenia umowy o pracę na czas nieokreślony.

Posiadanie prawa jazdy nie jest wymogiem formalnym, ale umiejętność prowadzenia samochodu znakomicie ułatwia pracę.

Jedynym, wymogiem formalnym poza wykształceniem średnim, jest niekaralność.

Pracodawcy zdecydowanie wolą zatrudniać mężczyzn, najchętniej między 30 a 50 rokiem życia.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Możliwości rozwoju kariery zawodowej poborcy skarbowego są ograniczone i dotyczą awansu w sensie stanowiskowym. Poborca skarbowy może po kilku latach pracy awansować na stanowisko starszego poborcy skarbowego. Z awansem tym wiąże się niewielkie podwyższenie płacy, natomiast praktycznie nie zmienia się zakres obowiązków i uprawnień. Kolejnymi stopniami w hierarchii zawodowej są: stanowisko inspektora egzekucyjnego i starszego inspektora egzekucyjnego. Zakresy obowiązków i uprawnień różnią się nieco od zakresów działań poborców. Również z tym awansem wiąże się niewielkie zwiększenie zarobków. Doskonalenie umiejętności zawodowych oraz poszerzanie wiedzy prawnej i ekonomicznej może zaowocować awansem na stanowisko komornika skarbowego, ale to już inny, pokrewny zawód.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie poborcy skarbowego mogą podjąć pracę osoby starsze oraz takie, które miały dłuższą przerwę w pracy zawodowej, jeżeli spełniają warunki posiadania wykształcenia średniego, dobrego ogólnego stanu zdrowia i niekaralności. Mogą to być osoby powyżej 50 roku życia, ale preferowane są osoby młodsze.

ZAWODY POKREWNE

urzędnik do spraw podatków
agent celny
inspektor kontroli skarbowej
inkasent

Finanse i dziedziny pokrewne

LITERATURA

Postępowanie egzekucyjne – orzecznictwo, Wydawnictwo Prawnicze LEX, GDAŃSK 1996.

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Poborca skarbowy** - (4210303), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 48 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	3
Lubelskie	11
Lubuskie	0
Łódzkie	3
Małopolskie	1
Mazowieckie	9
Opolskie	0
Podkarpackie	3

Podlaskie	1
Pomorskie	4
Śląskie	3
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	3
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	3

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Poborca skarbowy** wynosiła 9. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	4
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	1

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Inkasenci, komornicy i poborcy wynosiło 2660,92. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2581,38
Kujawsko-pomorskie	3858,6
Lubelskie	2544,13
Lubuskie	2786,07
Łódzkie	2630,9
Małopolskie	2549,22
Mazowieckie	2858,54
Opolskie	2307,99
Podkarpackie	2365,78

Podlaskie	-
Pomorskie	3426,36
Śląskie	2124,88
Świętokrzyskie	2222,9
Warmińsko-mazurskie	2144,05
Wielkopolskie	2857,47
Zachodniopomorskie	3273,79

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Inkasenci, komornicy i poborcy, wynosiła 6486. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1136
Kujawsko-pomorskie	520
Lubelskie	330
Lubuskie	142
Łódzkie	480
Małopolskie	290
Mazowieckie	849
Opolskie	215
Podkarpackie	573

Podlaskie	-
Pomorskie	104
Śląskie	668
Świętokrzyskie	218
Warmińsko-mazurskie	291
Wielkopolskie	492
Zachodniopomorskie	107

Finanse i dziedziny pokrewne

X.C. UBEZPIECZENIA

SPECJALISTA DO SPRAW. UBEZPIECZEŃ MAJĄTKOWYCH I OSOBOWYCH

kod: 241206

inne nazwy zawodu: pośrednik ubezpieczeniowy, ubezpieczeniowiec, akwizytor ubezpieczeniowy, agent ubezpieczeniowy, broker ubezpieczeniowy, doradca ubezpieczeniowy.

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym zadaniem specjalisty do spraw ubezpieczeń majątkowych i osobowych jest pozyskiwanie klientów dla firmy ubezpieczeniowej oraz udzielanie porad osobom chcącym się ubezpieczyć. Współpraca między zakładem ubezpieczeń a specjalistą do spraw ubezpieczeń może przyjmować różne formy, ale najczęściej opiera się na umowie agencyjnej. Zakres obowiązków i czynności wykonywanych przez specjalistę do spraw ubezpieczeń bywa bardzo różny ponieważ w ramach tego samego zawodu występuje kilka specjalności.

Specjalista do spraw ubezpieczeń może pracować jako agent ubezpieczeniowy pozyskując klientów dla zakładu ubezpieczeń. Agentem ubezpieczeniowym jest osoba upoważniona przez zakład ubezpieczeń do stałego zawierania umów ubezpieczenia w imieniu i na rzecz tego zakładu lub pośredniczenia przy zawieraniu tychże umów. Zasady współpracy między zakładem ubezpieczeń a agentem ubezpieczeniowym zawarte są w umowie agencyjnej. Agent pracuje wówczas na rzecz firmy ubezpieczeniowej, reprezentując jej interesy i sprzedając produkty czyli „polisy ubezpieczeniowe”. Pierwszy etap pracy agenta polega na zapoznaniu się z sytuacją społeczno-gospodarczą regionu, na terenie którego podejmie działania. Duża konkurencja na rynku pracy wymaga od niego dobrego przygotowania i znajomości wykonywanego zawodu.

Równie ważna jest znajomość ciągle zmieniających się przepisów regulujących rynek ubezpieczeń. Wiedza ta ułatwi dokonanie odpowiedzi na trudne pytania oraz pozwoli mu zachować wiarygodność w oczach klientów. Mając takie przygotowanie można rozpocząć właściwą pracę.

Pierwszy kontakt z klientem można dokonać się za pomocą telefonu, internetu, faxu lub w wyniku bezpośredniej rozmowy, najczęściej mającej miejsce w domu klienta lub w miejscu publicznym; na przykład w pracy, kawiarni czy restauracji. Czasem bywa, że klient sam przyjdzie do firmy w celu ubezpieczenia, ale to należy do rzadkości. W trakcie rozmowy z klientem agent musi jak najlepiej zaprezentować firmę dla której pracuje, wykazując się doskonałą znajomością oferowanych przez nią usług oraz udzielając klientowi wyczerpujących informacji. Jednak prawdziwy profesjonalizm to nie tylko merytoryczne przygotowanie, ale również bardzo dobra prezencja i wysoka kultura osobista, która niejednokrotnie może mieć decydujące znaczenie przy wyborze przez klienta.

Efektom pracy agenta jest podpisanie polisy ubezpieczeniowej z klientem oraz pobranie składek i prowizji ubezpieczeniowych należnych z tytułu zawieranych umów. Jednak, aby do tego doszło agent musi włożyć sporo wysiłku, wykazać się dużą samodzielnością, doskonałą organizacją swojego czasu pracy i inicjatywą w nawiązywaniu nowych kontaktów z potencjalnymi klientami

Specjalista do spraw ubezpieczeń może również pracować jako broker i zajmować się doradztwem w zakresie wyboru firmy ubezpieczeniowej dla osób chcących się ubezpieczyć. W tym przypadku pracuje on na rzecz klienta i reprezentuje jego interesy w kontaktach z firmą ubezpieczeniową. Broker ubezpieczeniowy, zwany również maklerem ubezpieczeniowym jest niezależny od firm ubezpieczeniowych. Jego praca polega na analizie ofert rynku ubezpieczeniowego, aby później na ich podstawie móc zaproponować swojemu klientowi najkorzystniejszą ofertę. Jednak, z racji różnorodności ofert oraz ciągle zachodzących zmian, brokerzy coraz częściej najpierw poznają potrzeby klienta, a następnie poszukują odpowiedniej dla nich oferty. Przed podpisaniem umowy broker opracowuje kompleksowy pakiet ubezpieczeń potrzebnych klientowi, porównuje oferty różnych zakładów ubezpieczeniowych, a następnie wybiera tę najkorzystniejszą. Z uwagi na fakt, iż usługi świadczone przez brokera, nie należą do tanich, jego klienci to przeważnie duże firmy i

Finanse i dziedziny pokrewne

przedsiębiorstwa. Trudna sytuacja gospodarcza kraju sprawia, że liczba nowopowstających przedsiębiorstw jest niewystarczająca, więc brokerzy otworzyli również swoje usługi dla indywidualnych klientów. Podpisana umowa jest podstawą do otrzymania prowizji od firmy ubezpieczeniowej.

Specjalista ds. ubezpieczeń może zajmować się ponadto wypłacaniem ustalonych odszkodowań i innych należnych uprawnionym świadczeń z tytułu umów.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Specjalista do spraw ubezpieczeń wykonuje swoją pracę w różnych miejscach. Przeważnie rozmowy z klientami odbywają się w biurze, ale bywa również, że jest to mieszkanie prywatne, kawiarnia czy restauracja. Z uwagi na fakt, że do obowiązków specjalisty do spraw ubezpieczeń należy również ustalenie wartości przedmiotu ubezpieczenia lub określenie wysokości szkód i rozmiaru odszkodowań dlatego też bardzo często praca wymaga od niego przemieszczania się na miejsce zdarzenia. Czasem mogą to być znaczne odległości dlatego nieodzownym atutem jest posiadanie prawa jazdy. Na miejscu specjalista dokonuje oględzin ubezpieczonego przedmiotu, np. samochodu lub domu. Ocenia jego stan techniczny lub wartość majątkową. Posługuje się wówczas kalkulatorem bądź telefonem, w biurze zaś wprowadza aktualne dane do komputera.

warunki społeczne

W zawodzie specjalisty do spraw ubezpieczeń bardzo ważną rolę odgrywają intensywne kontakty z ludźmi. Praca polega głównie na spotkaniach z klientami. Już podczas pierwszego kontaktu specjalista musi zrobić dobre wrażenie na kliencie oraz wzbudzić jego zaufanie. Udziela dokładnych informacji oraz rozpoznaje potrzeby klienta, aby zaproponować najbardziej korzystną ofertę.

Praca ma charakter indywidualny. Specjalista musi wykazać się samodzielnością oraz doskonałą organizacją czasu pracy. To ilu klientów uda mu się pozyskać zależy przede wszystkim od niego. Specjalista, aby zachęcić klienta do wyboru oferowanych przez siebie usług, musi często kilka razy z nim się umówić. Zadowolenie klienta z usługi specjalisty jest bardzo ważne. Kontakt z klientem nie ogranicza się jedynie do czasu podpisania polisy. Specjalista cały czas dba o to, aby klient miał bieżącą informację o nowych ubezpieczeniach, doradztwo oraz pomoc np. przy likwidacji szkody. Zadowolony z usług klient może bowiem ponownie skorzystać z jego usług, bądź polecić go swoim znajomym.

warunki organizacyjne

Praca specjalisty do spraw ubezpieczeń wymaga dużej dyspozycyjności. Klient może zażyczyć sobie spotkania w weekend, aby móc spokojnie omówić wszystkie kwestie związane z jego ubezpieczeniem. Specjalista do spraw ubezpieczeń, kierując się zasadą „klient nasz pan” musi dostosować się do tych oczekiwań. Czasem zdarza się, że konieczny będzie wyjazdów poza miejsce pracy, czasem nawet dość odległe. Jest to więc praca dla osób które lubią ruch.

W zawodzie tym nie ma ścisłych zależności organizacyjnych, ponieważ liczą się efekty pracy w postaci liczby podpisanych umów. Dlatego też specjalista do spraw ubezpieczeń sam organizuje sobie czas i sposób pracy. Pracuje on przeważnie od 3 do 12 godzin dziennie. Nadzór nad pracą specjalisty jest zazwyczaj okresowy i wynika z ustawy o ubezpieczeniach. Nad przestrzeganiem prawa czuwają specjalne do tego powołane instytucje. Funkcję kontrolną w branży ubezpieczeniowej sprawuje Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń, który wymaga sprawozdań z działalności instytucji ubezpieczeniowych oraz kontroluje w biurach dokumentację finansową.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Praca jako specjalista do spraw ubezpieczeń wymaga wysokich umiejętności interpersonalnych.

Z uwagi na stały kontakt z ludźmi winien wzbudzać zaufanie, posiadać dar przekonywania oraz okazywać zainteresowanie sprawami innych.

Specjalista do spraw ubezpieczeń najczęściej występuje w roli sprzedawcy, a jego podstawowym celem jest zdobyć klienta i sprzedać mu usługę ubezpieczeniową. Dlatego ten zawód powinna wykonywać osoba towarzyska, umiejąca nawiązywać kontakty z ludźmi oraz negocjować. Bardzo ważna jest wysoka kultura osobista oraz umiejętność znajdowania kompromisu. Osoby pragnące zajmować się tą profesją muszą odznaczać się cierpliwością i odpornością psychiczną, nie mogą zrażać się chwilowymi trudnościami czy niepowodzeniami.

Finanse i dziedziny pokrewne

Musi ciągle doskonalić swoje metody pracy z klientami oraz oznaczać się doskonałą organizacją swojego czasu pracy, charakterystyczną dla osób pracujących na własny rachunek. Oprócz bardzo dobrej znajomości branży ubezpieczeń oraz podstaw z dziedziny ekonomii i prawa, musi posiadać umiejętności dokonywania obliczeń matematycznych. O ile w organizowaniu pracy i rozporządzaniu swoim czasem specjalista do spraw ubezpieczeń ma dużą swobodę, to jednak część pracy jest wykonywana rutynowo. Sprowadza się ona do wypełnienia i sprawdzenia formularzy, załatwienia formalności związanych z wykupieniem polisy. Czynności te należy wykonywać bardzo skrupulatnie i dokładnie.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca specjalisty do spraw ubezpieczeń określana jest jako praca lekka, nie wymagająca dużego wysiłku fizycznego. Zawód ten mogą wykonywać zarówno mężczyźni jak i kobiety. Należy pamiętać, że praca zmusza do ciągłego ruchu więc pożądane jest posiadanie ogólnej sprawności fizycznej. Mimo, iż nie ma przeciwwskazań do wykonywania tego zawodu to jednak dysfunkcje kończyn dolnych w dużym stopniu utrudniałyby wykonywanie codziennych zadań.

Z uwagi na fakt, iż praca wymaga dużej dyspozycyjności i często przemieszczania się poza miejsce zatrudnienia, dobrze widziane jest posiadanie prawa jazdy.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Przed rozpoczęciem pracy jako specjalista do spraw ubezpieczeń należy odbyć odpowiednie przeszkolenie i zdać egzamin.

W pracy agenta ubezpieczeniowego wymagane jest co najmniej wykształcenie średnie. Ponadto odbywa się zazwyczaj kilku tygodniowe szkolenie lub staż w firmie, która go zatrudnia. Po takim przygotowaniu agent musi zdać pomyślnie egzamin organizowany przez Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń, w efekcie którego otrzymuje licencję uprawniającą go do wykonywania czynności agenta ubezpieczeniowego. System dalszego szkolenia agentów zależy od strategii działania firmy. Bardzo ważną formą zdobywania wiedzy i umiejętności są spotkania w grupie agentów, wśród których kandydat będzie kiedyś pracował. Takie spotkania organizowane są raz w tygodniu i są doskonałą formą wymiany doświadczeń. Współpraca między zakładem ubezpieczeń a specjalistą do spraw ubezpieczeń może przyjmować różne formy, ale najczęściej opiera się na umowie agencyjnej, a więc wymaga od specjalisty założenia własnej działalności gospodarczej.

Praca w charakterze brokera ubezpieczeniowego wymaga już większego doświadczenia oraz legitymowania się wyższym wykształceniem. Dlatego najlepiej na początek zatrudnić się w agencji ubezpieczeniowej. Przydatny może okazać się staż w banku, np. w departamencie ryzyka.

Brokerzy swój zawód mogą wykonywać na dwa sposoby: zdają egzamin brokerski, po którym otrzymują licencje na wykonywanie zawodu i rozpoczynają pracę na własny rachunek albo zatrudniają się w firmie brokerskiej. Nie można łączyć pracy brokera z żadną formą współpracy z towarzystwem ubezpieczeniowym- w przeciwnym razie grozi nawet utrata licencji.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Możliwości awansu w zawodzie specjalisty do spraw ubezpieczeń są bardzo duże. Jednak końcowy sukces w dużej mierze zależy od entuzjazmu i zapału do pracy.

Pracę można rozpocząć jako akwizytor ubezpieczeniowy. Pozwoli to zdobyć potrzebne doświadczenie i wiedzę dotyczącą rynku ubezpieczeń. Następnym szczeblem w hierarchii zawodowej jest zdobycie licencji na wykonywanie zawodu agenta ubezpieczeniowego. Daje to możliwość zdobycia nowych doświadczeń, wiedzy oraz uprawnień dotyczących podpisywania różnego rodzaju polis z zakresu ubezpieczeń osobowych /np. emerytalnych lub od następstw nieszczęśliwych wypadków/ oraz majątkowych / komunikacyjnych, mieszkaniowych, odpowiedzialności cywilnej/.

Kolejnym krokiem w karierze jest uzyskanie uprawnień brokerskich, co wiąże się ze zdaniem egzaminu PUNU i posiadaniem wyższego wykształcenia, najlepiej z dziedziny ekonomii lub prawa. Na początku swojej działalności broker może podjąć pracę w kancelarii brokerskiej. Miarą jego sukcesu jest liczba klientów, a w efekcie liczba podpisanych umów, więc możliwości rozwoju są wręcz nieograniczone. W przypadku brokera duże znaczenie ma również ranga klientów, najczęściej

Finanse i dziedziny pokrewne

bowiem są to firmy i przedsiębiorstwa. Kolejnym etapem może być założenie własnej firmy i zatrudnienie pracowników.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Podjęcie pracy jako specjalista do spraw ubezpieczeń nie stawia kandydatom ograniczeń wiekowych choć firmy chętniej zatrudniają jako agentów ubezpieczeniowych osoby mające ok. 30- 40 lat. Od agentów ubezpieczeniowych wymagane jest posiadanie licencji PUNU. Raz zdobyte uprawnienia nie tracą ważności nawet jeśli przez jakiś czas agent nie wykonywał czynności zawodowych. Podjęcie współpracy z firmą ubezpieczeniową polega na założeniu własnej działalności gospodarczej i odpowiednim przeszkoleniu, które głównie dotyczy przedstawienia struktury i organizacji przepływu dokumentów w danej firmie.

W przypadku brokera ubezpieczeniowego przerwa w wykonywaniu swojego zawodu trwająca dłużej niż trzy lata powoduje konieczność ponownego zdobywania uprawnień brokerskich.

ZAWODY POKREWNE

Makler giełdowy
Doradca inwestycyjny
Doradca podatkowy
Ekonomista

LITERATURA

Paweł Ziółkowski „Ubezpieczenia w firmie”, Dom Wydawniczy, 2002-12-18

Inetta Jędrasik- Jankowska, „Ubezpieczenia Emerytalne. Trzy filary” Wydawnictwo Prawnicze PWN, 2001

Arthur Williams, Michael Smith, Peter Young „ Zarządzanie ryzykiem a ubezpieczenia” , Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE.

koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista ds. ubezpieczeń majątkowych i osobowych** - (2410106), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 227 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	11
Kujawsko-pomorskie	8
Lubelskie	9
Lubuskie	1
Łódzkie	10
Małopolskie	16
Mazowieckie	66
Opolskie	7
Podkarpackie	21

Podlaskie	1
Pomorskie	16
Śląskie	15
Świętokrzyskie	22
Warmińsko-mazurskie	5
Wielkopolskie	14
Zachodniopomorskie	5

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista ds. ubezpieczeń majątkowych i osobowych** wynosiła 23. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	3
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	2
Lubuskie	1
Łódzkie	0
Małopolskie	3
Mazowieckie	5
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	3
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	1

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw finansowych wynosiło 3909,01. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3323,5
Kujawsko-pomorskie	3062,13
Lubelskie	3186,01
Lubuskie	3221,64
Łódzkie	3125,17
Małopolskie	3826,52
Mazowieckie	5345,6
Opolskie	2932,68
Podkarpackie	3121,06
Podlaskie	-
Pomorskie	3415
Śląskie	3687,4
Świętokrzyskie	3177,09
Warmińsko-mazurskie	2880,58
Wielkopolskie	3475,57
Zachodniopomorskie	3469,74

poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	10109
Kujawsko-pomorskie	3349
Lubelskie	3484
Lubuskie	2722
Łódzkie	5016
Małopolskie	7379

Mazowieckie	24713
Opolskie	1761
Podkarpackie	2379
Podlaskie	-
Pomorskie	5015
Śląskie	10396

Finanse i dziedziny pokrewne

Świętokrzyskie	1261
Warmińsko-mazurskie	1886
Wielkopolskie	6506

Zachodniopomorskie	4641
--------------------	------

AGENT UBEZPIECZENIOWY

kod: 341201

inne nazwy zawodu: pośrednik ubezpieczeniowy

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy agenta ubezpieczeniowego jest zawieranie umów ubezpieczeniowych. Duża konkurencja na rynku pracy wymaga od agenta dobrego przygotowania i znajomości wykonywanego zawodu. Aby zwiększyć wydajność i skuteczność w osiągnięciu zamierzonego celu agent powinien opracować strategię, która pozwoli mu swobodnie penetrować rynek ubezpieczeniowy i znaleźć swoje na nim miejsce.

Istnieje kilka rodzajów zatrudnienia agenta ubezpieczeniowego. Może być zatrudniony w zakładzie ubezpieczeniowym, w agencji ubezpieczeniowej lub prowadzić własną działalność gospodarczą. Niezależnie od tego, jaką formę wybierze, zobowiązany jest do przestrzegania zasad w rozliczaniu się z umów, druków i kwestionariuszy niezbędnych mu w pracy.

Agent może reprezentować kilka zakładów ubezpieczeń. Wymagana jest od niego doskonała znajomość polityki każdego z przedsiębiorstw, jego wewnętrznych mechanizmów i zasad, do których musi się bezwzględnie dostosować. W interesie każdego z przedsiębiorstw leży dobre przygotowanie agenta do pracy. Odbywa on liczne szkolenia, ciągle podnosząc swoje kwalifikacje. Mając dużą swobodę manewru, może w dowolny sposób reklamować swoją działalność lub firmę z którą współpracuje. Jego samodzielność i inicjatywa przejawia się w codziennym poszukiwaniu klienta. W tym celu przegląda prasę, żeby zapoznać się z aktualnymi wydarzeniami, pod kątem ich ewentualnego wpływu na sytuację na rynku ubezpieczeniowym.

Końcowy efekt działalności agenta ubezpieczeniowego, czyli dotarcie do klienta i podpisanie polisy ubezpieczeniowej, musi być poprzedzone wieloma czynnościami. Nawiązanie kontaktu z klientem odbywa się telefonicznie, za pomocą faxu lub bezpośrednio. Najskuteczniejszą formą jest kontakt osobisty, poprzedzony telefonem. Wówczas agent musi w doskonały sposób zaprezentować siebie, firmę ubezpieczeniową, której ubezpieczenia oferuje, wzbudzić zaufanie i uświadomić klientowi potrzebę ubezpieczenia. W tym wypadku to agent wykazuje inicjatywę. Ale również klient może sam skontaktować się z zakładem lub agencją ubezpieczeniową.

Podstawowym zadaniem agenta, jest udzielenie klientowi wyczerpujących informacji, przedstawienie pełnego zakresu form ubezpieczenia, jakie mogą go zainteresować, oraz taryfy składek. W jego gestii leży szczegółowa analiza obiektu ubezpieczanego i doradzanie klientowi najwłaściwszej formy ubezpieczenia. Zrozumienie przez niego potrzeb klienta daje klientowi poczucie bezpieczeństwa, a co za tym idzie wzbudza zaufanie do agenta i reprezentowanej przez niego firmy. Podpisanie umowy i wręczenie polisy ubezpieczeniowej oraz pobranie składek jest końcową czynnością między agentem i ubezpieczanym.

Po podpisaniu umowy z klientem, agent musi rozliczyć się z druków i kwestionariuszy oraz z pobranych składek z ubezpieczycielem, czyli zakładem ubezpieczeniowym lub agencją ubezpieczeniową.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Miejscem jego pracy są pomieszczenia biurowe, własne mieszkanie, także mieszkania klientów. Ze względu na charakter pracy agent jest w ciągłym ruchu, w stałym kontakcie z ludźmi.

Agent dysponujący samochodem z pewnością może sprawniej wykonywać swoją pracę, co nie oznacza, że posiadanie samochodu jest w tym zawodzie niezbędne.

warunki społeczne

Finanse i dziedziny pokrewne

Agent pracuje przede wszystkim samodzielnie. Społeczne środowisko jego pracy stanowią, z jednej strony klienci, z drugiej pracownicy firmy lub firm ubezpieczeniowych, które reprezentuje. W zależności od rodzaju doświadczeń życiowych i kontaktów, może poszukiwać klientów w różnych środowiskach. W dużych zakładach pracy może np. ubezpieczać na życie, a we własnym biurze np. samochody. W każdej z tych sytuacji ma do czynienia z innym rodzajem klientów.

warunki organizacyjne

Godziny pracy są w tym zawodzie zazwyczaj stałe. W swoim biurze agent pracuje nie więcej niż 6 godzin dziennie, pozostałą część pracy wykonuje w terenie. Daje mu to stosunkowo dużą swobodę w kształtowaniu czasu pracy. Tylko wyjątkowo podlega kontroli firmy lub firm, które reprezentuje. Nawiązując współpracę z ubezpieczycielem, odpowiada za ściśle przestrzeganie warunków umowy. W wypadku drastycznego naruszenia przepisów, umowa może być zerwana, a agent może nawet zostać pozbawiony uprawnień do wykonywania zawodu.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Do wykonywania tego zawodu niezbędne są pewne cechy i umiejętności. Do najważniejszych trzeba zaliczyć samodzielność i umiejętność stworzenia sobie własnego planu pracy.

Agent powinien być spostrzegawczy, umieć szybko i sprawnie ocenić wartość ubezpieczanych przedmiotów majątkowych. Łatwość nawiązywania kontaktów z ludźmi pozwala zrozumieć ich potrzeby i pomóc w podjęciu decyzji, co do właściwej formy ubezpieczenia. Przydaje się wówczas zdolność przekonywania i cierpliwość. Pożądane jest również, aby agent był człowiekiem posiadającym łatwość wysławiania się, tzn. umiał wypowiadać się w sposób jasny i poprawny językowo.

W zawodzie tym dużą rolę odgrywa odporność psychiczna. W trakcie wykonywanych zajęć agent wchodzi w relację z ludźmi o bardzo różnych temperamentach i osobowościach, co może powodować stresy i zmęczenie.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca w tym zawodzie określana jest jako praca lekka fizycznie. Ze względu na specyfikę działania niezbędne jest, aby osoby starające się o zatrudnienie miały dobry wzrok i słuch. Szczególnie ważny jest brak wad wymowy, które utrudniałyby kontakty z klientami.

Wykonywanie czynności zawodowych wymaga od niego częstego przemieszczania się poza stałym miejscem pracy, a często nie dysponuje samochodem - dlatego ważna jest ogólna sprawność ruchowa. Pomimo wymagań co do właściwego stanu zdrowia, nie wyklucza się zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Biorąc pod uwagę możliwość wykonywania pracy w biurze, możliwe jest uzyskanie zatrudnienia osoby z niedowładem kończyn dolnych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie agenta ubezpieczeniowego niezbędne jest minimum średnie wykształcenie. Przedsiębiorstwa i firmy ubezpieczeniowe przygotowują swoich pracowników do profesjonalnego wykonywania zawodu agenta, na specjalnych kursach i szkoleniach. W ciągu całego okresu zatrudnienia pracownicy stale podnoszą swoje kwalifikacje, zdobywając jednocześnie doświadczenie i praktykę. W tym wypadku, wykształcenie średnie plus praktyka w zawodzie, zapewnia pracownikowi swobodne poruszanie się we wszystkich zagadnieniach dotyczących ubezpieczeń.

Od kandydatów do pracy wymagane jest zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej. Dobrze widziane jest posiadanie prawa jazdy, co nie oznacza, że jest ono niezbędne.

Finanse i dziedziny pokrewne

Niejednokrotnie pracę agenta ubezpieczeniowego podejmują osoby z wyższym wykształceniem, na przykład po Wyższej Szkole Bankowości i Ubezpieczeń lub Wyższej Szkole Zarządzania.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Pracownicy na stanowisku agenta ubezpieczeniowego mają duże możliwości rozwijania kariery zawodowej. Pracownik ambitny i konsekwentny w działaniu może osiągnąć bardzo dobre wyniki finansowe. Zdobywa wiedzę i praktykę zawodową, uczestnicząc w kursach i szkoleniach.

W trakcie wykonywania pracy agent może rozwijać swoje zdolności kierownicze i organizatorskie. W takim wypadku istnieje możliwość podjęcia pracy na własny rachunek. Agent może założyć własne przedsiębiorstwo, zatrudnić i pracowników. W ten sposób zmienia się jego status społeczny i zawodowy.

Inna możliwość kariery w zawodzie agenta ubezpieczeniowego to kontynuowanie pracy w zakładzie ubezpieczeniowym lub agencji. Również w tym wypadku istnieje możliwość awansu. Zdolny i operatywny pracownik obejmuje najpierw stanowisko lidera zespołu, prowadzi grupę agentów, szkoli ich i motywuje, by w dalszej przyszłości zająć wyższe, nawet dyrektorskie stanowisko.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Wielką zaletą pracy w tym zawodzie jest możliwość uzyskania zatrudnienia przez ludzi w różnym wieku. Warunki formalne dotyczą tylko średniego wykształcenia. Osoby mające dłuższą przerwę w pracy lub osoby powyżej 50 roku życia, zdrowe i sprawne fizycznie, także mają szansę znalezienia zatrudnienia. Zaletą wieku dojrzałego w zawodzie agenta, jest duża dyspozycyjność i pewne cechy psychiczne, rzadko cechujące ludzi młodych. Nabyte przez lata życiowe doświadczenie, pozwala na swobodny kontakt z klientem. Organizowane przez firmę szkolenia i treningi pozwolą podnieść kwalifikacje i w wystarczający sposób przygotować do pracy w tym zawodzie. Osoby ambitne i operatywne mogą osiągnąć znaczne wyniki.

ZAWODY POKREWNE

agent nieruchomości

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Agent ubezpieczeniowy** - (34102), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 994 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	88
Kujawsko-pomorskie	53
Lubelskie	66
Lubuskie	24
Łódzkie	40
Małopolskie	61
Mazowieckie	181
Opolskie	29
Podkarpackie	51

Podlaskie	25
Pomorskie	84
Śląskie	70
Świętokrzyskie	16
Warmińsko-mazurskie	40
Wielkopolskie	71
Zachodniopomorskie	95

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Agent ubezpieczeniowy** wynosiła 974. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	102
Kujawsko-pomorskie	40
Lubelskie	30
Lubuskie	34
Łódzkie	73
Małopolskie	7
Mazowieckie	101
Opolskie	20
Podkarpackie	15

Podlaskie	37
Pomorskie	156
Śląskie	208
Świętokrzyskie	20
Warmińsko-mazurskie	12
Wielkopolskie	100
Zachodniopomorskie	19

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Agencji ubezpieczeniowi wynosiło 2347,08. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2567,05
Kujawsko-pomorskie	3056,26
Lubelskie	0
Lubuskie	1572
Łódzkie	2875,27
Małopolskie	1778,39
Mazowieckie	2283,36
Opolskie	3305,75
Podkarpackie	0

Podlaskie	2017,86
Pomorskie	3795,12
Śląskie	2348,52
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	2399
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Agencji ubezpieczeniowi, wynosiła 2454. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	81
Kujawsko-pomorskie	273
Lubelskie	0
Lubuskie	21
Łódzkie	28
Małopolskie	291
Mazowieckie	1412
Opolskie	39
Podkarpackie	0

Podlaskie	-
Pomorskie	10
Śląskie	267
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	10
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Finanse i dziedziny pokrewne

X.D. DEALERZY I MAKLERZY

DEALER AKTYWÓW FINANSOWYCH

kod: 341101

inne nazwy zawodu: dealer bankowy

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Dealer aktywów finansowych zawiera transakcje na rynku finansowym, w ramach których dokonuje obrotu papierami wartościowymi, walutami i innymi instrumentami finansowymi, w imieniu i na rzecz własnego banku. Zawierając te transakcje zarządza środkami, jakimi dysponuje bank, starając się jednocześnie osiągać zysk na przeprowadzanych operacjach finansowych. Zatem dealer w dużym stopniu odpowiada za sytuację finansową banku.

Przy bardzo dużej liczbie i różnorodności operacji finansowych realizowanych w banku, jedna osoba nie byłaby w stanie ich wykonać, w związku z tym banki powołują do pracy mniej lub bardziej liczne zespoły dealerów.

Zespół dealerski jest podzielony na sekcje specjalizujące się w obsłudze różnych rynków lub instrumentów finansowych, np. rynku pieniężnego, rynku kapitałowego, rynku walutowego (dewizowego). Zadaniem sekcji i pracujących w nich dealerów jest przeprowadzanie operacji na tych rynkach, prowadzenie i kontrolowanie bieżących pozycji na podstawie otrzymywanych informacji. Do obowiązków sekcji należy również określanie wyjściowych kursów walutowych, stóp procentowych oraz cen instrumentów rynkowych, które będą stanowiły podstawę do ustalenia tych wielkości w skali całego banku.

Aby lepiej zrozumieć zadania sekcji dealerów rynku pieniężnego, należy określić, czego on dotyczy. Rynek pieniężny jest częścią rynku finansowego, dokonywane są na nim transakcje krótkoterminowymi (do 1 roku) instrumentami finansowymi o dużym stopniu płynności. Do instrumentów tych należą lokaty międzybankowe, bony skarbowe, weksle dużych przedsiębiorstw. Do zadań dealerów pracujących w sekcji rynku pieniężnego należy:

przeprowadzanie operacji mających na celu pozyskiwanie funduszy niezbędnych do funkcjonowania banku, np. przyjmowanie krótkoterminowych depozytów od innych banków po ustalonej między stronami cenie i na określony czas,

inwestowanie chwilowo wolnych środków banku w różne instrumenty rynku pieniężnego, tj. krótkoterminowe lokaty w innych bankach, papiery dłużne dużych przedsiębiorstw,

dokonywanie transakcji kupna-sprzedaży na zlecenie klientów banku (dealer występuje jako pośrednik w operacji kupna lub sprzedaży, np. bonów skarbowych),

wykonywanie własnych operacji zarobkowych banku o charakterze spekulacyjnym, np. zakup papierów wartościowych po niższej cenie, a następnie ich sprzedaż, gdy cena wzrośnie.

Podobne operacje, jak wykonywane przez dealerów rynku pieniężnego, realizują ich koledzy z sekcji rynku kapitałowego. Podstawową różnicą między rynkiem kapitałowym i pieniężnym jest czas istnienia instrumentów finansowych. Na rynku kapitałowym funkcjonują one dłużej niż jeden rok (uważa się, że pieniądź zainwestowany na okres dłuższy niż 1 rok staje się kapitałem). Poza tym rynek kapitałowy jest ściśle powiązany z elementami rynku pieniężnego {tj. bony, depozyty}, których ceny wpływają na inwestycje długoterminowe. Do ważniejszych instrumentów tego rynku zalicza się akcje i obligacje. Zatem dealer rynku kapitałowego poszukuje na rynkach finansowych (krajowym i zagranicznych) najbardziej opłacalnych papierów wartościowych, w których może zainwestować środki banku na dłuższe okresy. Codziennie obserwuje zachowanie cen tych walorów, stara się przewidzieć ich spadek i ewentualnie wcześniej je sprzedać.

Kolejnym dużym obszarem działalności dealera jest rynek walutowy inaczej określane jako dewizowy. Przedmiotem prowadzonego na nim handlu są waluty i dewizy, czyli obce środki pieniężne i należności. Zadaniem dealera jest przeprowadzanie transakcji kupna i sprzedaży walut w celu utrzymania właściwej struktury walutowej banku oraz uzyskania dodatkowego dochodu z tytułu operacji spekulacyjnych, a także przeprowadzanie operacji zabezpieczających przed ryzykiem

Finanse i dziedziny pokrewne

kursowym. Przykładowo: bank przyjmuje od swoich klientów depozyty w dolarach amerykańskich na pewien czas. Pieniądze te nie leżą w sejfie, lecz zaczynają na siebie pracować, bo bank będzie musiał je zwrócić łącznie z odsetkami. W tym momencie rozpoczyna się praca dealera. Zaczyna on szukać najbardziej dochodowych operacji, w które może je zainwestować. Jeżeli na rynku międzynarodowym dolar ma wysoki kurs, marka niemiecka stosunkowo niski, a prognozy rynkowe wskazują w najbliższym czasie odwrócenie tej sytuacji, wówczas dealer za posiadane dolary kupi na rynku międzynarodowym marki i złoży jako depozyt w banku zagranicznym. W momencie gdy cena marki osiągnie przewidywany wysoki poziom, a w tym samym czasie dolar straci swoją wartość, dealer sprzeda marki za potrzebne mu dolary. Zyska na tym różnicę w cenie (bo sprzedał je po wyższej, a kupił ponownie po niższej cenie), otrzyma odsetki, bo złożył depozyt w innym banku. Zamieniając walutę operacji zabezpieczył się przed ryzykiem spadku kursu dolara. Wykonując opisaną operację dealer sekcji walutowej może skorzystać z pomocy kolegi, który zajmuje się rynkiem pieniężnym.

Utrzymywanie właściwej struktury walutowej banku wymaga od dealera przeprowadzania szeregu operacji walutowych o charakterze spekulacyjnym. Wymuszają one realizację dużej liczby transakcji w bardzo krótkim czasie w związku z szybko zmieniającymi się kursami poszczególnych walut. Operacje o tym charakterze dają możliwości osiągnięcia szybkiego zarobku, ale też poniesienia straty (wiążą się z dużym ryzykiem).

Realizacja wszystkich zadań postawionych przed dealerem wymaga od niego dużej wiedzy o funkcjonowaniu rynku oraz śledzenia bieżących informacji dotyczących różnych dziedzin życia gospodarczego, społecznego i politycznego.

Codzienna praca dealera rozpoczyna się od czytania komentarzy rynkowych, informujących, co zdarzyło się na rynkach międzynarodowych w nocy, przedstawiających prognozy zachowania rynku w najbliższym czasie. Informacje te pochodzą z serwisu Agencji Informacyjnej REUTERS oraz z firm zajmujących się analizą rynku. Na ich podstawie dealerzy ustalają sobie strategię działania, którą będą w tym dniu realizować. W ciągu dnia stale obserwują notowania na giełdach światowych i rynku krajowym, wykonują zaplanowane operacje. Jeżeli zachodzą sytuacje których nie mogli przewidzieć, natychmiast zmieniają swój plan i dostosowują go do warunków na rynku. Dealerzy notują na bieżąco zawierane przez siebie transakcje. Prowadzone zapiski pozwalają im błyskawicznie zorientować się, czy wykonywane przez nich transakcje są korzystne, czy nie, oraz jaki wynik finansowy powstaje w rezultacie zrealizowanych przez nich operacji. Na zakończenie dnia sprawdzają z pośrednikami operacji (brokerami), czy prawidłowo zostały wypisane dokumenty dotyczące poszczególnych transakcji oraz sporządzają zestawienia transakcji z całego dnia z uwzględnieniem ich wyników. Zestawienia przekazywane są do wglądu kierownikowi zespołu, który koordynuje i nadzoruje pracę sekcji. Odpowiada on za pracę zespołu dealerskiego, przy poważniejszych operacjach udziela rad i pomaga dealerom, podejmuje decyzje o charakterze strategicznym dotyczące dłuższych okresów (do 1 roku).

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Miejszem pracy dealera aktywów finansowych jest tzw. *dealing room*, czyli pokój dealerów. Pokój ten zasadniczo różni się od innych pomieszczeń biurowych. Każdy z dealerów ma do swojej dyspozycji konsolę z kilkoma monitorami przedstawiającymi różnego rodzaju notowania i wykresy, serwis REUTERS, komputer, centralkę telefoniczną oraz dostęp do teleksu i telefaksu. W związku z tym, że praca dealerów wymaga przeprowadzania wielu rozmów telefonicznych, w *dealing room* panuje szum i gwar, które mogą być uciążliwe. Dla osób wrażliwych uciążliwym czynnikiem pracy może być pole elektromagnetyczne emitowane przez zainstalowany sprzęt elektroniczny.

warunki społeczne

Mimo że każdy z dealerów samodzielnie organizuje pracę na swoim odcinku, realizuje wcześniej przygotowaną strategię dnia, to praca ma charakter zespołowy. Wynika to z faktu, że praca całego zespołu wpływa na wynik transakcji dnia. Dealerzy z różnych sekcji wymieniają między sobą

Finanse i dziedziny pokrewne

informacje niezbędne do wykonania poszczególnych operacji finansowych oraz współpracują ze sobą w trakcie ich realizacji. Oprócz bezpośrednich rozmów z kolegami, kontaktują się ze swoimi kontrahentami za pośrednictwem posiadanych urządzeń telekomunikacyjnych. W ten sposób korzystają z informacji dotyczących transakcji na rynkach międzynarodowych, tj. dotyczących kursów walut, papierów wartościowych, depozytów, a także konsultują się z pośrednikami przed realizacją kontraktów.

warunki organizacyjne

Dealer aktywów finansowych pracuje 8 godzin dziennie w stałych godzinach. Praca odbywa się tylko w dni powszednie.

Ze względu na specyfikę zawodu dealer ma dużą swobodę w doborze metod i efektywnego czasu pracy, nadzór ogranicza się tylko do wyboru głównych celów i zadań. Z dnia na dzień przygotowuje plan działania, ale ze względu na zaistniałe wydarzenia musi być bardzo elastyczny i dostosowywać go do zmieniającej się sytuacji rynkowej.

Zawód dealera aktywów finansowych jest zawodem stosunkowo młodym, brak bazy szkoleniowej, nie do końca rozwinięty rynek finansowy utrudniają osiągnięcie najwyższych kwalifikacji. W związku z tym banki kierują swoich pracowników na szkolenia związane z pracą dealera, funkcjonowaniem różnych instrumentów finansowych na rynkach krajowym i zagranicznych. Pracownicy z dłuższym stażem mają możliwość wyjazdu na kilkumiesięczne praktyki do oddziałów zagranicznych, np. we Francji, Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii.

Funkcje i zależności organizacyjne w tym zawodzie wynikają z zajmowanego stanowiska. Osoby zatrudnione na stanowisku specjalisty bankowego (młodszy dealer, dealer, starszy dealer) pełnią tylko rolę podwładnych. Kierownik zespołu (chief dealer) jest jednocześnie zwierzchnikiem i podwładnym, gdyż odpowiada za pracę zespołu przed naczelnikiem wydziału lub dyrektorem departamentu. Oni z kolei podlegają dyrektorowi lub prezesowi banku.

Zajmowane stanowisko wskazuje również rodzaj odpowiedzialności ponoszonej przez pracownika. Odpowiedzialnością za sprawne funkcjonowanie banku oraz pracę innych ludzi obciążeni są pracownicy kierowniczego szczebla (kierownik zespołu, naczelnik-dyrektor wydziału). Dealer bezpośrednio realizujący transakcje finansowe ma do swojej dyspozycji limit środków pieniężnych, którym może dysponować (źle ulokowane narażają bank na straty) i z tego wynika odpowiedzialność finansowa. W sposób pośredni odpowiedzialność finansową ponosi również kierownik zespołu.

Podobnie jak od wszystkich pracowników banku, od dealera wymagane jest noszenie ubrania reprezentacyjnego.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Osoby pracujące jako dealerzy aktywów finansowych muszą być wytrzymałe na długotrwały wysiłek oraz posiadać dużą odporność psychiczną, ponieważ praca niesie ze sobą olbrzymi stres. Ludzie ci przy zawieraniu transakcji dysponują dużymi środkami finansowymi, muszą sami szybko podejmować korzystne dla banku decyzje, za które ponoszą odpowiedzialność. Praca odbywa się w bardzo dużym tempie, czasami wymaga od dealera prowadzenia kilku transakcji jednocześnie, przerzucania się z wykonywania jednej czynności na drugą. W trakcie prowadzonych rozmów dealer obserwuje na monitorach zachowanie instrumentów rynkowych, sporządza krótkie notatki niezbędne do dalszej pracy. Wymaga to od niego zdolności koncentracji uwagi, refleksu i spostrzegawczości, aby wychwycić najkorzystniejsze warunki transakcji. Niezbędnymi cechami w zawodzie dealera są: dobra pamięć (zapamiętywanie dużej ilości informacji), umiejętność logicznego myślenia i wyciągania wniosków z zaistniałych sytuacji, a także umiejętność szybkiego i prawidłowego wykonywania działań arytmetycznych.

Każdy dealer pracuje na własny rachunek, ale jego praca wpływa na wyniki całej sekcji. Z jednej strony samodzielnie i niezależnie od innych podejmuje decyzje, a z drugiej strony musi się podporządkować określonym regułom i współdziałać z całym zespołem.

Praca dealera wymaga pomysłowości, podejmowania działania z własnej inicjatywy, a jednocześnie dokładności i wytrwałości w jej wykonywaniu. Musi być otwarty na różnego rodzaju informacje, stale

Finanse i dziedziny pokrewne

poszerzać swoją wiedzę w zakresie różnych dziedzin życia społecznego, politycznego i gospodarczego. Duże znaczenie w jego pracy mają jego umiejętności nawiązywania kontaktu z ludźmi, zarówno na płaszczyźnie zawodowej, jak i prywatnej. Musi umieć w sposób jasny i poprawny formułować swoje myśli, co ułatwia mu przekonywanie otoczenia do swoich pomysłów związanych z zawieraniem transakcjami.

Osoby zajmujące stanowiska kierownicze, oprócz posiadania cech pożądaných u wszystkich dealerów, muszą charakteryzować się umiejętnością postępowania z ludźmi. Kierownik zespołu jest doradcą, kimś kto pomoże w sytuacjach kryzysowych, np. przy zawieraniu trudnych transakcji finansowych. Dealer to osoba przebojowa, w dobrym tego słowa znaczeniu, posiadająca żyłkę hazardu, nie ma dla niego sytuacji bez wyjścia. To osoba ciekawa świata, dążąca do osiągnięć, bycia ekspertem, a jednocześnie umiejąca się podporządkować obowiązującym regułom, panująca nad swoimi emocjami.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca dealera jest zaliczana do prac lekkich, wymaga ogólnej sprawności psychofizycznej. W zawodzie tym praktycznie nie istnieją możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Dealerem nie może zostać osoba z uszkodzeniami narządu słuchu, z dużą krótkowzrocznością oraz zaburzeniami równowagi psychofizycznej.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Kandydat na dealera musi mieć co najmniej wykształcenie pomaturalne. Obecnie nie ma szkół kształcących w tym zakresie (umiejętności nabywane są w trakcie wykonywanej pracy). Duże szanse na zatrudnienie w tym zawodzie mają pracownicy banków pracujący w innych komórkach organizacyjnych, którzy nie przekroczyli 30 roku życia. Każdy z ubiegających się o pracę musi biegle znać język angielski, który uważany jest za język transakcji finansowych.

Zawód dealera to zawód ludzi młodych, zdominowany przez mężczyzn.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie dealera aktywów finansowych istnieje możliwość rozwoju kariery zawodowej. Po zdobyciu odpowiednich kwalifikacji oraz przepracowaniu kilku lat, dealer może awansować na stanowisko kierownika zespołu dealerskiego, a z czasem nawet na stanowisko dyrektora departamentu. Z reguły jednak awans wiąże się ze zmianą miejsca pracy, tzn. dealer przechodzi na wyższe stanowisko do innego banku bądź instytucji finansowej lub zatrudnia go duża firma na stanowisku zarządzającego aktywami i pasywami.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie dealera zatrudniani są głównie ludzie młodzi. W zależności od stanowiska, na którym osoba będzie zatrudniona, różnie kształtuje się jej wiek, np. górna granica wieku dla pracowników dealing roomu wynosi 30 lat, a na stanowiskach kierowniczych 31 – 40 lat.

ZAWODY POKREWNE

makler papierów wartościowych

specjalista ds. finansów

doradca w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi

kontroler obrotu pieniężnego

LITERATURA

Świątkowski A., *Poradnik polskiego dealera*. Sorborg, Warszawa, 1990.

Krawczyk R., *Kapitał i rynek*. Instytut Polski Dziedzictwo.

Białek G., *Podstawy zarządzania pieniądzem w banku komercyjnym*. TWIGGER, 1994.

Ladko A., *Wybrane instrumenty rynku pieniężnego i kapitałowego*. Biblioteka Menadżera i Bankowca.

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Dealer aktywów finansowych** - (3410101), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 54 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	2
Lubuskie	1
Łódzkie	1
Małopolskie	2
Mazowieckie	4
Opolskie	0
Podkarpackie	2

Podlaskie	3
Pomorskie	1
Śląskie	12
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	22

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Dealer aktywów finansowych** wynosiła 9. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	5
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	4
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Dealerzy i brokerzy papierów wartościowych i aktywów finansowych wynosiło 4566,22. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	4487,25
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	1567,1
Lubuskie	1997,31
Łódzkie	4525,88
Małopolskie	4316
Mazowieckie	6710,74
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	2300,86
Śląskie	3030,01
Świętokrzyskie	3575
Warmińsko-mazurskie	7755,42
Wielkopolskie	3964,51
Zachodniopomorskie	3019

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Dealerzy i brokerzy papierów wartościowych i aktywów finansowych, wynosiła 1907. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	180
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	10
Lubuskie	10
Łódzkie	22
Małopolskie	172
Mazowieckie	496
Opolskie	0

Podkarpackie	0
Podlaskie	0
Pomorskie	77
Śląskie	185
Świętokrzyskie	180
Warmińsko-mazurskie	10
Wielkopolskie	560
Zachodniopomorskie	5

Finanse i dziedziny pokrewne

MAKLER PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

kod: 341103

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Formalna definicja tego zawodu - w rozumieniu ustawy o obrocie papierami wartościowymi - powiada, że jest to licencjonowany pośrednik w obrocie papierami wartościowymi. Makler w imieniu własnym, ale na zlecenie klienta i na jego rachunek dokonuje kupna i sprzedaży oraz innych operacji (np. pobranie dywidendy) na rynku papierów wartościowych.

W zawodzie tym wyraźnie rysują się trzy podstawowe stanowiska pracy: makler obsługujący klientów w biurze maklerskim, makler pracujący na giełdzie oraz makler - specjalista giełdowy.

Makler w biurze maklerskim (jego oddziałach) przyjmuje zlecenia klienta dotyczące kupna i sprzedaży papierów wartościowych (jakie papiery, ile, za jaką cenę, kiedy mają być przedmiotem transakcji), sprawdza czy klient ma zaksięgowaną odpowiednią ilość pieniędzy i rejestruje wszelkie operacje na jego rachunku (wpłaty i wypłaty, blokada konta, pobór dywidendy). Makler wprowadza te informacje do systemu komputerowego i przekazuje w ten sposób do centrali biura maklerskiego. Wystawia również wszelkie niezbędne dokumenty (np. dowody wpłaty i wypłaty). Makler w biurze informuje klientów o stanie ich rachunku, zawartych transakcjach oraz udziela ogólnych informacji o rynku papierów wartościowych. Makler ma prawo tylko informować klientów o sytuacji na giełdzie, nie wolno mu natomiast rekomendować żadnych transakcji.

Makler pracujący na giełdzie jako przedstawiciel biura maklerskiego nie ma bezpośredniego kontaktu z klientami. Od maklera w swoim biurze otrzymuje zlecenia klientów i wprowadza je do komputerowego systemu Giełdy Papierów Wartościowych lub Centralnej Tablicy Ofert (rynek pozagiełdowy), poprzez który zawierane są transakcje. Podczas tzw. dogrywki na giełdzie makler zgłasza zlecenia klientów przekazywane na żywo z biura maklerskiego. Po zakończeniu sesji przekazuje do biura informacje o zawartych transakcjach.

Makler - specjalista giełdowy, pracujący na giełdzie w imieniu własnym, zbiera od maklerów giełdowych zlecenia kupna oraz sprzedaży i kojarzy je ze sobą, ustalając w ten sposób kurs (cenę) papierów wartościowych. Po ustaleniu kursu makler-specjalista giełdowy zawiera transakcje i potem często prowadzi jeszcze tzw. dogrywkę. Wtedy składa własne zlecenia kupna i sprzedaży z funduszu, który ma do dyspozycji od biura maklerskiego. Celem zleceń własnych maklera - specjalisty jest zrównoważenie rynku, tzn. umożliwienie zawarcia jak największej ilości transakcji po aktualnie ustalonym kursie. Chodzi o to, by na rynku giełdowym był jak największy obrót i złożone zlecenia miały jak największą szansę realizacji. Wszelkie operacje makler - specjalista giełdowy przeprowadza poprzez ich zapisanie w systemie komputerowym giełdy według procedur, ustalonych przez Giełdę Papierów Wartościowych.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Miejscem pracy maklera są pomieszczenia biura maklerskiego lub giełdy. Najwięcej czasu makler spędza przy komputerze wprowadzając dane, przeprowadzając operacje finansowe, przygotowując różne zestawienia i wypełniając niezbędne dokumenty (np. dotyczące wpłat i wypłat, stanu rachunku klienta itp.). Istotne jest zatem, by jego stanowisko pracy było dobrze zorganizowane i wyposażone w ergonomiczne sprzęty.

warunki społeczne

Finanse i dziedziny pokrewne

Makler obsługujący klientów w biurze maklerskim ma oczywiście kontakt z wieloma ludźmi. Natomiast makler giełdowy i makler-specjalista giełdowy mają bardziej ograniczone kontakty. Skupieni są przede wszystkim na pracy przy komputerze i innych pracach dokumentacyjnych.

warunki organizacyjne

Choć czynności wykonywane przez maklera są dość skomplikowane, to jednak mają charakter rutynowy. Makler musi wykonywać wszelkie swoje zadania ściśle według procedur, ustalonych przez Komisję Papierów Wartościowych, Giełdę Papierów Wartościowych oraz jego Biuro Maklerskie.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Praca w zawodzie maklera papierów wartościowych wymaga przede wszystkim znakomitej dyscypliny intelektualnej i podzielności uwagi. Makler musi uważnie i rzetelnie wykonać wszelkie operacje, związane z rachunkowością finansową, trzymając się ściśle wyznaczonych procedur. Często operacje te trzeba wykonać i wprowadzić do systemu komputerowego biura maklerskiego lub giełdy w krótkim czasie i biorąc pod uwagę wiele różnych informacji. W zawodzie tym niezbędna jest duża wyobraźnia finansowa i zdolności rachunkowe - np. trzeba błyskawicznie wyliczyć ile będzie warta zainwestowana złotówka za rok czy kilka lat.

Konieczność pracy w szybkim tempie i poczucie odpowiedzialności za swoje czynności powoduje, że praca maklera jest wybitnie stresująca. Trzeba dobrze panować nad swoimi emocjami i rozwinać w sobie zdolność sprawnego i dokładnego wykonywania swojej pracy nawet w narastającej nerwowej atmosferze. Większość czynności maklera - jak zostało już powiedziane - choć jest dość skomplikowana, ma jednak charakter rutynowy. W tym zawodzie cenną cechą jest też cierpliwość. Kolokwialnie można zatem powiedzieć, że makler to człowiek-maszyna do błyskawicznego i bezbłędnego przetwarzania zleceń klientów. Jest to praca dla ludzi o mocnych nerwach i raczej młodszych.

Makler pracujący bezpośrednio przy obsłudze klientów w biurze maklerskim powinien mieć także łatwość nawiązywania kontaktów z innymi ludźmi. Ale umiejętność porozumiewania się z ludźmi, takt i opanowanie, pomagają również w pracy maklerom na innych stanowiskach.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Nie ma istotnych przeciwwskazań zdrowotnych do uprawiania tego zawodu.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Warunkiem podjęcia pracy maklera jest uzyskanie licencji, którą po zdaniu egzaminu wydaje Komisja Papierów Wartościowych. Do egzaminu mogą przystąpić i ubiegać się o licencję osoby z wykształceniem minimum średnim, nie karane za przestępstwa przeciw mieniu.

Do egzaminu przygotowują kursy, organizowane przez różne instytucje edukacyjne, np.:

Centrum Prywatyzacji, Międzynarodowa Fundacja Rozwoju
Rynku Kapitałowego i Przekształceń Własnościowych w RP
Warszawa, ul. Krucza 36, tel./fax 628-37-90

Kurs trwa ok. 200 godzin i obejmuje zagadnienia uregulowań prawnych rynku papierów wartościowych, klasyfikacji i funkcjonowania rynku papierów wartościowych, matematyki finansowej, ewidencji transakcji papierów wartościowych, etyki zawodowej. Ceny kursów są dość zróżnicowane, można oszacować, że średnio wahają się pomiędzy 1500 - 2000 zł.

Do egzaminu przed Komisją Papierów Wartościowych można również przygotować się samodzielnie. Najlepszą podstawą do zdobycia tego zawodu są studia ekonomiczne lub prawnicze.

Finanse i dziedziny pokrewne

Makler - specjalista giełdowy musi najpierw mieć licencję maklera papierów wartościowych, a następnie przejść dodatkowy kurs, organizowany przez Giełdę Papierów Wartościowych i zdać egzamin.

Możliwość awansu w hierarchii zawodowej

W zawodzie tym występują dwa elementarne stopnie w rozwoju kariery: makler giełdowy i następnie makler-specjalista giełdowy. Po kilku latach pracy i zdobyciu doświadczenia można wycofać się z zawodu i ubiegać się o różne interesujące posady w bankach i i innych instytucjach finansowych.

ZAWODY POKREWNE

doradca inwestycyjny
księgowy papierów wartościowych

LITERATURA

Socha J, *Zrozumieć giełdę*, Olympus, 1993
Komar Z ., *Sztuka spekulacji*, PRET, 1993

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Makler papierów wartościowych** - (3410103), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 81 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	3
Lubelskie	2
Lubuskie	2
Łódzkie	6
Małopolskie	8
Mazowieckie	19
Opolskie	3
Podkarpackie	12

Podlaskie	0
Pomorskie	5
Śląskie	10
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	4
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	3

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Makler papierów wartościowych** wynosiła 2. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	1
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	1
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Dealerzy i brokerzy papierów wartościowych i aktywów finansowych wynosiło 4566,22. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	4487,25
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	1567,1
Lubuskie	1997,31
Łódzkie	4525,88
Małopolskie	4316
Mazowieckie	6710,74
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	2300,86
Śląskie	3030,01
Świętokrzyskie	3575
Warmińsko-mazurskie	7755,42
Wielkopolskie	3964,51
Zachodniopomorskie	3019

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Dealerzy i brokerzy papierów wartościowych i aktywów finansowych, wynosiła 1907. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	180
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	10
Lubuskie	10
Łódzkie	22
Małopolskie	172
Mazowieckie	496
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	77
Śląskie	185
Świętokrzyskie	180
Warmińsko-mazurskie	10
Wielkopolskie	560
Zachodniopomorskie	5

Finanse i dziedziny pokrewne

MAKLER

kod: 3421

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Makler to osoba, która pośredniczy w transakcjach kupna - sprzedaży towarów, usług, papierów wartościowych itp.

W wypadku maklera towarów będzie to transakcja kupna - sprzedaży np. artykułów spożywczych, zboża, trzody chlewnej, stali itp.

W wypadku maklera morskiego będzie to umowa pomiędzy osobami lub podmiotami gospodarczymi, chcącymi przewieźć jakiś towar drogą morską, a jednostkami dysponującymi środkami transportu morskiego, tj. statkami.

Do głównych zadań maklera należy m.in.: informowanie stron o możliwościach zawarcia umowy, o aktualnych kursach na poszczególne towary czy usługi przewozowe, badanie rynku, który obsługuje w celu poznania aktualnie obowiązujących taryf celnych, jak również zwyczajów w danym kraju. Jest to o tyle istotne, że musi on informować na bieżąco klientów zainteresowanych tymi zagadnieniami. Makler pośredniczy w zawieraniu umów, negocjując ich warunki (m.in. cenę) pomiędzy stronami w imieniu przedsiębiorstwa zlecającego transakcję. Sprawdza też wiarygodność kontrahentów.

Istnieją pewne różnice pomiędzy zadaniami maklera morskiego i towarowego. Do zadań **maklera morskiego** należy m.in. organizowanie miejsca na statku dla towarów, które mają zostać przetransportowane, dopilnowanie przestrzegania warunków umowy w zakresie obsługi statku w porcie, organizowanie licytacji towarów, które nie zostały w odpowiednim czasie odebrane.

Do zadań **maklera towarów** należy np. sprawdzanie jakości oferowanych na sprzedaż towarów oraz miejsca ich zmagazynowania. Wszystkie czynności zawodowe wykonuje on głównie w biurze maklerskim lub w pomieszczeniach biurowych u klienta. Przy ich wykonywaniu korzysta z telefonu, faksu i komputera.

Do obowiązków zawodowych maklera należą częste wyjazdy służbowe. Są to wyjazdy na małe i duże odległości, również poza granice kraju.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca maklera wykonywana jest głównie w pomieszczeniach biurowych. Są to biura maklerskie oraz lokale biurowe klienta. Makler wykonuje również swoje zadania w terenie (porty, statki, elewatory zbożowe, magazyny). Praca w tych miejscach wykonywana jest jednak rzadko. Ze względu na udział w przetargach i związany z tym nadmierny wysiłek głosowy makler może być narażony na choroby narządu głosu.

W pracy tej wymagane jest ubranie reprezentacyjne, tj. garnitur i krawat; jest to związane z kontaktami z klientami.

społeczne środowisko pracy

Praca maklera ma w przeważającej części charakter indywidualny. Pracownik samodzielnie wykonuje niektóre zlecenia, a jeśli jest to praca w grupie, pewne jej etapy wykonuje również samodzielnie. Indywidualne sukcesy maklera przyczyniają się jednak do sukcesu zespołu. Niektóre czynności zawodowe mają charakter zespołowy. Są to np. negocjacje, które mogą być przeprowadzane przez kilku maklerów czy też wymiana informacji na tematy zawodowe.

Finanse i dziedziny pokrewne

Praca ta jest w głównej mierze pracą z ludźmi. Kontakty zawodowe z klientami są bardzo częste i intensywne. Mają one głównie charakter negocjacji, konsultacji, odpowiadania na pytania, udzielania rad, organizowania, współpracy i rywalizacji.

organizacyjne środowisko pracy

Godziny pracy maklera mogą być stałe bądź ruchome. Jest to zależne od otrzymanego zlecenia. Praca trwa od 6 do 9 godzin. Makler pracuje głównie w dzień, ale jeśli w związku z otrzymanym zleceniem musi poszerzyć swoje wiadomości z jakiejś dziedziny, praca może przeciągać się również na godziny nocne. Zwykle pracuje jednak tylko w dzień.

Jest to praca wymagająca częstych wyjazdów, również poza granice kraju.

Maklerzy mają pełną swobodę decydowania o tym, jak wykonują swoją pracę. Kontrolni podlegają jedynie cele i zadania. Jest to nadzór okresowy. Mimo iż makler spotyka się z bardzo różnymi klientami, jego praca należy do zrutynizowanych, gdyż w każdym wypadku powtarza te same procedury.

Praca wiąże się z odpowiedzialnością zawodową i społeczno-moralną, która polega przede wszystkim na tym, że klienci zdradzają mu pewne tajemnice handlowe i muszą mieć do niego zaufanie, że nie ujawni ich przed konkurentami. Występuje w tym zawodzie również odpowiedzialność za maszyny i urządzenia oraz za pracę innych ludzi. Sprowadza się ona do synchronizacji czynności zawodowych innych ludzi; jeśli np. makler morski źle zaplanuje rozkład towaru na statku, to może spowodować przestoje w pracy pracowników obsługi technicznej, np. ładowaczy.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Niezbędną i podstawową cechą maklera jest duża odporność emocjonalna. Jest to związane z tym, iż makler bardzo często w swojej pracy znajduje się w sytuacjach stresu, wynikających głównie z kontaktów z klientami, zmieniającymi się warunkami zewnętrznymi (np. zmieniające się z minuty na minutę ceny podczas przetargów na poszczególne towary). W związku z tym niezbędne są szybki refleks oraz spostrzegawczość. Istotna jest również podzielność uwagi. Bardzo często zdarza się, że makler musi wykonywać kilka czynności jednocześnie (np. w trakcie sprawdzania aktualnych cen czy taryf celnych dzwoni klient, z którym trzeba omówić transakcję). Niezbędna jest przy tym łatwość przerzucania się z jednej czynności do drugiej. Jak stąd wynika - istotna jest również dobra pamięć. W związku z szybko zmieniającymi się cenami potrzebna jest maklerowi umiejętność pracy w szybkim tempie oraz umiejętność podejmowania szybkich i trafnych decyzji.

W zawodzie tym niezbędne są umiejętności nawiązywania kontaktów z różnymi ludźmi (klienci) oraz postępowania z nimi (współpracownicy). Maklerzy często pracują zespołowo, więc np. podczas negocjowania dużych kontraktów, konieczna jest u nich umiejętność współdziałania. Podczas negocjacji muszą wykazać się dużą samokontrolą, ponieważ emocje mogą niekorzystnie wpłynąć na ich wynik. W negocjacjach przydatne są im zdolność przekonywania oraz w pewnym stopniu także umiejętności aktorskie.

Od inicjatywy maklera w dużej mierze zależą jego wyniki finansowe, musi więc cechować się dużą samodzielnością działania, wytrwałością i cierpliwością, które są przydatne podczas zdobywania nowych klientów. Biorąc pod uwagę, że praca w tym zawodzie wymaga ciągłego poszerzania wiedzy, niezbędna jest naturalna chęć podnoszenia swoich kwalifikacji, a co się z tym wiąże - chęć dążenia do osiągnięć i awansu.

Niezbędne w tym zawodzie są zainteresowania społeczne i menedżerskie, przejawiające się w poszerzaniu swojej wiedzy z ekonomii, handlu i prawa.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pod względem obciążeń fizycznych, praca maklera zaliczana jest do prac lekkich. Wymaga ona od kandydata ogólnej dobrej sprawności fizycznej.

Finanse i dziedziny pokrewne

Ze względu na to, że jest to praca biurowa, w zawodzie tym możliwe jest zatrudnienie osób niepełnosprawnych z dysfunkcją kończyn dolnych. Mogą one mieć pewne trudności z wyjazdami służbowymi, jednak biorąc pod uwagę aktualny rozwój techniki jest to możliwe.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Minimalnym poziomem wykształcenia jest wykształcenie średnie. Preferowane jest jednak wykształcenie wyższe ekonomiczne.

W wypadku maklera towarów niezbędne jest ukończenie kursu, po którym jego uczestnik otrzymuje certyfikat maklera obrotu towarowego (certyfikat ten jest uznawany przez wszystkie giełdy towarowe w Polsce oprócz giełdy warszawskiej). Kurs ten organizowany jest przez Centrum Kształcenia Maklerów Giełd Towarowych w Poznaniu. Oprócz certyfikatu dobrze widziane jest również doświadczenie w obrocie towarowym. W wypadku maklera morskiego głównymi placówkami uczącymi zawodu są instytucje zatrudniające maklerów oraz uczelnie wyższe (uniwersytety, akademie ekonomiczne).

Innym niezbędnym warunkiem do podjęcia pracy w zawodzie jest dobra znajomość co najmniej jednego języka obcego (angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego lub innych). Dobrze widziana jest znajomość kilku języków obcych. Niezbędna jest również znajomość obsługi komputera.

Z powodu konieczności częstych wyjazdów służbowych przydatne jest posiadanie prawa jazdy kategorii „B”.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Nie ma praktycznie żadnych przeciwwskazań do podjęcia pracy przez osoby dorosłe, mające dużą przerwę w wykonywaniu zawodu lub dopiero zamierzające go wykonywać. Liczy się przede wszystkim doświadczenie w pracy oraz duża dyspozycyjność..

ZAWODY POKREWNE

specjalista analizy rynku
specjalista ds. eksportu / importu
specjalista ds. handlu wewnętrznego
makler papierów wartościowych
akwizytor

LITERATURA

Kodeks Morski.
Kunert J., Technika handlu morskiego, PWE 1970.
prasa:
Życie gospodarcze
Rzeczpospolita

Finanse i dziedziny pokrewne

Finanse i dziedziny pokrewne

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Makler** - (3420101), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 88 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	57
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	11
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	6
Śląskie	2
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	5

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Makler** wynosiła 0. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pośrednicy handlowi wynosiło 2851,57. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1743,47
Kujawsko-pomorskie	2496,74
Lubelskie	998,22
Lubuskie	1253,17
Łódzkie	1888,25
Małopolskie	2498,76
Mazowieckie	3257,07
Opolskie	1453,3
Podkarpackie	1245,98

Podlaskie	2512,96
Pomorskie	2923,84
Śląskie	3926,59
Świętokrzyskie	2322,53
Warmińsko-mazurskie	2167,52
Wielkopolskie	2256,94
Zachodniopomorskie	2080,91

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pośrednicy handlowi, wynosiła 6329. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	648
Kujawsko-pomorskie	169
Lubelskie	81
Lubuskie	66
Łódzkie	443
Małopolskie	210
Mazowieckie	1149
Opolskie	36
Podkarpackie	262

Podlaskie	-
Pomorskie	332
Śląskie	1946
Świętokrzyskie	194
Warmińsko-mazurskie	210
Wielkopolskie	343
Zachodniopomorskie	104

Finanse i dziedziny pokrewne

TOM III.

ROZDZIAŁ XI. Handel, dziedziny pokrewne i usługi

XI.A. SPRZEDAWCY, AKWIZYTORZY

SPRZEDAWCA

kod: 522107

inne nazwy zawodu: hurtownik

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Obsługując nabywców bezpośrednio (w handlu metodą tradycyjną) lub pośrednio (w handlu metodą samoobsługową i preselekcji) - zajmuje się detaliczną sprzedażą produktów.

Jego zadania obejmują:

- przygotowywanie towarów do sprzedaży;
- przygotowywanie stanowiska pracy;
- eksponowanie produktów na urządzeniach sprzedażowych;
- uzupełnianie asortymentu sprzedawanych towarów;
- zabezpieczanie wyłożonych towarów przed uszkodzeniami i zniszczeniem;
- zapewnianie możliwie pełnej informacji o sprzedawanych towarach (ceny, nazwa, producent itp.);
- udzielanie dodatkowych informacji nabywcy na jego życzenie;
- bezpośrednią obsługę nabywcy;
- sprawną realizację zamówień składanych przez nabywcę;
- dbanie o czystość i estetykę miejsca sprzedaży;
- przyjmowanie i załatwianie lub pośredniczenie w załatwianiu reklamacji;
- zapewnianie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz warunków sanitarnych sprzedaży.

Może:

- gromadzić informacje o popycie;
- przyjmować samodzielnie dostawę towarów lub w niej uczestniczyć;
- sprawdzać dostawę towarów pod względem jakościowym i ilościowym;
- składać sam lub uczestniczyć w składaniu zamówień na dostawę towarów;
- realizować dostawę produktów;
- pełnić funkcję kierownika punktu sprzedaży detalicznej;
- prowadzić rozliczenia ekonomiczno-finansowe punktu sprzedaży detalicznej.

Podstawowym celem i zadaniem osób pracujących w tym zawodzie jest sprzedaż detaliczna dla indywidualnych nabywców.

Asortyment sprzedawanych towarów zależy od branży, a w związku z tym w zawodzie sprzedawcy można wyróżnić wiele stanowisk pracy, np.: sprzedawca artykułów przemysłowych, sprzedawca artykułów spożywczych, sprzedawca artykułów mięsno-wędliniarskich, sprzedawca artykułów owocowo-warzywnych, sprzedawca ryb i przetworów rybnych, sprzedawca artykułów drobnodetalicznych, sprzedawca dzieł sztuki i inne.

Podstawowym zadaniem sprzedawców jest zawsze sprawna i kulturalna obsługa klienta, oparta na dobrej znajomości branży, w której sprzedawca jest zatrudniony. Najbardziej charakterystyczne czynności sprzedawcy to: informowanie kupujących o cenach i właściwościach towarów oraz ich walorach użytkowych, odpowiednie zapakowanie sprzedanego towaru, wypisywanie paragonów i inkasowanie należności za sprzedany towar.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Poza tym, sprzedawca ma za zadanie orientować się w potrzebach klientów i zabiegać o zaopatrzenie punktu sprzedaży (sklepu) w towary najbardziej przez nich poszukiwane. Sprzedawca dokonuje ponadto systematycznego przeglądu magazynowanych towarów, dba o ich właściwą konserwację i utrzymanie wartości użytkowej.

Innym zadaniem sprzedawcy jest odpowiednie wyeksponowanie i zareklamowanie sprzedawanego towaru.

Sprzedawca prowadzi rozliczenie finansowo-ekonomiczne punktu sprzedaży (sklepu), zbiera reklamacje konsumentów, utrzymuje porządek i czystość w miejscu pracy.

Sprzedawca może być zatrudniony w przedsiębiorstwie uspołecznionym (np. „Społem”), firmie prywatnej, może również prowadzić własną firmę, w której zatrudnia pracowników lub sam wykonuje wszystkie czynności - od zaopatrzenia, sprzedaży, do końcowych rozliczeń finansowo-ekonomicznych firmy.

Głównym zadaniem sprzedawcy w handlu hurtowym jest przygotowanie i realizacja sprzedaży hurtowej towarów, znajdujących się w magazynach zatrudniającej go hurtowni.

Sprzedawca w handlu hurtowym kupuje duże partie towarów po najniższych, wynegocjowanych cenach, umieszcza je w magazynach, a następnie sprzedaje po możliwie najwyższych cenach. Pośredniczy w zbyciu towaru od producenta do ostatecznego nabywcy.

Przygotowując ofertę handlową sprzedawca w handlu hurtowym musi na bieżąco śledzić i analizować sytuację na rynku. Powinien orientować się jaka jest podaż (ile danego towaru jest aktualnie oferowana do sprzedaży) i jaki jest popyt towarów (jaką ilość nabywcy chcą i są w stanie kupić).

Jego zadaniem jest przede wszystkim bezpośrednio obsługa klientów prowadzących działalność gospodarczą, szczególnie zajmujących się sprzedażą detaliczną towarów.

W bezpośrednim kontakcie z klientem służy fachową radą i pomocą w wyborze towarów, informuje o asortymencie, cechach i użytkowaniu towarów, warunkach sprzedaży, stosowanych przez hurtownię upustach. Dokłada wszelkich starań, aby nawet najbardziej oporny klient został przekonany o doskonałej dla niego okazji zakupu.

Po przeprowadzonych negocjacjach wystawia dokument sprzedaży (fakturę VAT), przyjmuje należność za zakupione towary lub określa warunki płatności. Niezbędna jest tu umiejętność obsługi komputera oraz sprzętu biurowego.

Sprzedawca w handlu hurtowym sporządza codzienne raporty: kasowy i ze sprzedaży towarów, prowadzi bieżącą ewidencję stanu i rotacji zapasów niezbędnych do sprawnego funkcjonowania hurtu.

Wolny rynek oraz duża konkurencja powoduje, że sprzedawca w handlu hurtowym musi bardzo aktywnie szukać nabywców. Pomaga mu w tym znajomość zasad sprzedaży

i marketingu, komunikatywność, umiejętność prowadzenia negocjacji, kreatywność, duża kultura osobista. Zdobywanie nowych nabywców oraz utrzymanie stałych odbiorców wymaga od sprzedawcy własnej inwencji, pomysłowości, uczciwości, podejmowania szybkich i trafnych decyzji.

Sprzedawca w handlu hurtowym przyjmuje i załatwia reklamacje, zgłaszane przez odbiorców towarów, co wymaga umiejętności panowania nad własnymi emocjami i terminowego wywiązywania się z zobowiązań.

Sprzedawca w handlu hurtowym to osoba, która ma stale uszy i oczy otwarte, jest dobrym obserwatorem i cierpliwym badaczem rynku.

Zawód sprzedawcy w stacji paliw posiada wysoką rangę wśród zawodów związanych z handlem. Celem pracy sprzedawcy w stacji paliw jest pełne zaspokojenie potrzeb klienta, co wiąże się z bardzo częstym doradzaniem lub utwierdzaniem w wyborze. Stąd tak ważna w tej pracy jest umiejętność obserwacji, szybkiego wyciągania wniosków oraz łatwość nawiązywania kontaktów.

Sprzedawca w stacji paliw handluje paliwami oraz akcesoriami samochodowymi. Do głównych jego zadań należy sprzedawanie paliwa /benzyny, olejów napędowych, olejów opałowych, autogazu – LPG/, olejów silnikowych, płynów eksploatacyjnych /hamulcowych i przekładniowych/ a także opon i drobnych części samochodowych oraz środków do czyszczenia i konserwacji samochodów. W wielu stacjach sprzedaje się również artykuły spożywcze, wyroby tytoniowe i alkoholowe, zabawki oraz prasę.

Praca sprzedawcy na małej stacji, z obsługą jedno – bądź dwuosobową polega na wlewniu paliwa do baku samochodu, podaniu towaru i skasowaniu należności. W kraju otwiera się jednak coraz więcej dużych stacji samoobsługowych, z zapleczem usługowo-handlowym i wieloosobowym personelem. Na stacjach tych klienci sami wlewają sobie paliwo do baku /ew. przy pomocy pracownika podjazdu/.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Sprzedawca obsługuje komputer sprzężony z poszczególnymi stanowiskami dystrybutorów, na ekranie którego wyświetlany jest numer stanowiska, ilość pobranego paliwa i kwota należności. Po jej pobraniu od klienta sprzedawca zwalnia dystrybutor, by mogły obsłużyć się następne osoby. Zdarza się, że klienci pobierają paliwo do kanistra. Sprzedawca powinien wtedy upewnić się, że zbiornik ten posiada atest.

Na życzenie klienta sprzedawca zobowiązany jest sprawdzić poziom oleju, ciśnienia powietrza w oponach lub napompować koło.

Wiele osób dokonuje zakupu dla firm. Do obowiązków sprzedawcy należy wtedy wypisanie faktur lub rachunków.

Sprzedawca prowadzi nie tylko sprzedaż paliwa, ale również przyjmuje jego dostawy. Na większości stacji paliw dostawy paliwa odbywają się codziennie. Pod stację podjeżdża cysterna. Wtedy sprzedawca zamyka stację, przeważnie przez ustawienie przy wjeździe odpowiednich znaków drogowych. Sprawdza dokumenty dostawcze i plomby na cysternie. Razem z dostawcą lub sam podłącza cysternę do zbiorników stacji węzłem spustowym zasysającym powietrze ze zbiornika. Przed spustem paliwa musi jeszcze zadbać o stan bezpieczeństwa na stacji - ustawia w zasięgu ręki gaśnice przeciwpożarowe i przygotowuje koce azbestowe oraz podłącza do zbiornika uziemienie, aby w razie niespodziewanego wyładowania atmosferycznego nie nastąpił zapłon paliwa. Ponadto powinien zmierzyć ilość paliwa w zbiorniku stacji. Podczas spustu paliwa cały czas kontroluje prawidłowość przebiegu tego procesu. Po jego zakończeniu odpina węzeł spustowy i wylewa do zbiornika paliwo pozostające w węźle spustowym, aby nie rozlało się na terenie stacji. Następnie sprawdza aktualny poziom paliwa w zbiorniku, aby przekonać się czy ilość paliwa w dokumencie dostawczym zgadza się z ilością paliwa wlanego do zbiornika. Jeżeli wszystko się zgadza, to potwierdza dostawę paliwa i podbija kierowcy kartę drogową. Podczas przyjmowania paliwa musi pamiętać o pobraniu jego próbki. Sam sprawdza, czy paliwo nie jest przypadkiem zanieczyszczone mechanicznie. Próbkę taką przechowuje do kontroli.

Co jakiś czas sprzedawca przyjmuje dostawy olejów i akcesoriów samochodowych. Wtedy zamyka tylko jeden pas ruchu, sprawdza kartę dostawczą i porównuje z przywiezionym towarem. Jeżeli dokumenty są zgodne ze stanem faktycznym przywiezionego towaru potwierdza przyjęcia danego towaru.

Do zadań sprzedawcy należeć może obsługa kącika gastronomicznego polegająca na serwowaniu „szybkich” dań typu fast-food oraz kawy i innych napojów. Należeć tu także może obsługa pieca do wypieku pieczywa lub ciastek z półproduktów mrożonych.

Wiele stacji jest otwieranych i zamykanych przez samych sprzedawców. Otwarcie polega na włączeniu dystrybutora, komputera (jeżeli jest on w wyposażeniu stacji), wystawieniu towarów będących w sprzedaży oraz przyjęciu raportu z poprzedniego dnia. Niezwykle ważną czynnością jest zadbanie o stan bezpieczeństwa na stacji poprzez umieszczenie w odpowiednich miejscach gaśnic przeciwpożarowych oraz kocy azbestowych.

Przedstawiony opis dotyczy głównie zatrudnionych w małych lub średniej wielkości stacji paliw, gdzie każdy zatrudniony wykonuje wszystkie te zadania samodzielnie. W dużych stacjach paliw istnieje podział zadań. Jedni sprzedawcy mogą zajmować się tylko obsługą kasy - przyjmowaniem płatności w gotówce bądź obciążeniem kartą płatniczą lub paliwową a także naliczeniem punktów premialnych, inni zajmują się sprzedażą akcesoriów samochodowych i pozostałych towarów sklepowych, a jeszcze inni świadczeniem drobnych usług.

Sprzedawca w stacji paliw obsługuje następujące urządzenia i narzędzia: instalacje pomiarowe do paliw ciekłych popularnie zwane dystrybutorami, komputer, drukarkę, kasę fiskalną, czytniki kart magnetycznych oraz urządzenia typu express do kawy i ew. piec do wypieku pieczywa.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca sprzedawcy w handlu hurtowym wykonywana jest w pomieszczeniach biurowych lub magazynach hurtowych.

Podstawowym narzędziem pracy jest komputer, pomocniczym, zwłaszcza przy prowadzeniu negocjacji - kalkulator.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Praca odbywa się w warunkach bezpiecznych, średnio uciążliwych fizycznie. Czynności związane z prezentacją towarów w większości przypadków odbywają się na stojąco, natomiast sporządzanie dokumentów z zawartej transakcji odbywa się przy stanowisku komputerowym w pozycji siedzącej. Dłuższa praca sprzedawcy -fakturzysty przy komputerze związana ze sporządzaniem dokumentów sprzedaży (wystawianiem faktur VAT), może stać się przyczyną wad wzroku.

Sprzedawca w handlu hurtowym ma bardzo częsty kontakt z magazynem lub niejednokrotnie ma swoje stanowisko pracy usytuowane w magazynie, gdzie występuje zmienna temperatura i przeciągi. Narazony jest więc, szczególnie w okresie jesienno – zimowym, na ciągłe przeziębienia i infekcje.

warunki społeczne

Praca sprzedawcy w handlu hurtowym ma charakter indywidualny. Osoba zatrudniona na tym stanowisku sama planuje i realizuje swoje działania, ale w ciągłym, intensywnym kontakcie z innymi ludźmi -potencjalnymi nabywcami.

W ramach kontaktów z nabywcami konieczne jest umiejętne prowadzenie rozmów w celu wycucia zapotrzebowania na dany towar, przekonania do zakupu, cierpliwe odpowiadanie na pytania klientów, usuwanie wątpliwości, uzgadnianie cen i możliwych do przyjęcia przez obydwie strony warunków płatności.

Charakter prowadzonych negocjacji niesie ze sobą ryzyko konfliktów. Zadaniem sprzedawcy jest przekształcenie konfliktu w kompromis, który zaowocuje zawarciem obustronnie korzystnego kontraktu.

warunki organizacyjne

Praca sprzedawcy w handlu hurtowym odbywa się w stałych godzinach pracy w systemie pracy zmianowej. Przeciętny czas trwania pracy trwa od 6 do 9 godzin dziennie. Zdarza się, że godziny pracy mogą ulec wydłużeniu (zwłaszcza dotyczy to okresów przedświątecznych, kiedy następuje wzmózony wykup towarów oraz w czasie inwentaryzacji czyli spisu kontrolnego towarów).

Praca wykonywana jest w każdy dzień tygodnia z wyjątkiem niedziel oraz dni świątecznych.

Sprzedawca rozlicza się codziennie ze swojej pracy pod względem finansowym na podstawie sporządzanego, dziennego raportu sprzedaży. Osoby będące dodatkowo odpowiedzialne materialnie rozliczane są przez właściciela hurtowni również okresowo.

Charakter pracy nie jest rutynowy w części dotyczącej fazy wstępnej sprzedaży, czyli obejmującej proces uzgodnień. Każdy kontrahent powinien być traktowany w sposób indywidualny, wyjątkowy. Rutynowo wykonuje się natomiast czynności z wystawianiem dokumentów sprzedaży, sporządza raporty kasowe.

Coraz częściej w hurtowniach obserwuje się podział zadań. Zatrudniane są osoby zajmujące się szukaniem nabywców w terenie tzw. akwizytorzy, którzy zbierają zamówienia na towary znajdujące się w hurtowni oraz ukazujące się nowości. Zamówienia przekazują fakturzystom zatrudnionym w hurtowni, którzy z kolei wystawiają dokumenty sprzedaży (faktury VAT) i przekazują je do realizacji magazynierom. Sprzedawcy zajmują się obsługą klienta, który osobiście przyjdzie do hurtowni zakupić towar.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Praca w zawodzie sprzedawcy w handlu hurtowym ma charakter indywidualny. Podejmując się sprzedaży towarów, sprzedawca musi sam, bez rad i pomocy, polegając na własnej pomysłowości i operatywności to zadanie wykonać. Samodzielność, gotowość do podejmowania działania z własnej inicjatywy, umiejętność zaplanowania i zorganizowania sobie pracy bez pomocy innych osób to cechy niezbędne w tym zawodzie.

Ciągłe i intensywne kontakty z różnymi ludźmi są odpowiednie dla osób komunikatywnych. Każdy nowy klient wymaga indywidualnego traktowania. Nawiązanie kontaktu, stanowi pierwszy nieodzowny krok rozpoczęcia negocjacji związanych ze sprzedażą, a zarazem jest bardzo istotnym warunkiem ich pomyślnego przebiegu

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

i korzystnego zakończenia. Prowadzenie negocjacji wymaga od sprzedawcy łatwości wypowiedzania się i jasnego formułowania myśli.

W trakcie prowadzonej rozmowy może dojść do sytuacji konfliktowych, w których sprzedawca nie może okazać zdenerwowania, musi umieć zapanować nad własnymi emocjami, argumentować swoje stanowisko rzeczowo i logicznie.

W związku z tym, że celem rozmowy jest przekonanie klienta do zakupu i doprowadzenie do założonych warunków transakcji, hurtownik musi posiadać zdolność przekonywania, wpływania na opinie innych ludzi, skutecznego nakłaniania ich do zmiany opinii i postaw. Nawet najbardziej oporny klient musi zostać przekonany, o tym że dokonanie zakupu jest dla niego doskonałą okazją.

Bardzo ważna w tym zawodzie jest podzielność uwagi. Sprzedawca musi jednocześnie wykonywać jeden krok negocjacji i myśleć o następnym, nie tracąc z pola widzenia wszystkiego co nasuwa obserwacja klienta i jego działań.

Zdolność szybkiego, logicznego myślenia, tzw. refleks intelektualny jest konieczny, żeby ubiegać każdą myśl i uprzedzać każdą wątpliwość klienta.

Bardzo przydatna jest dobra pamięć do zapamiętania wszystkich szczegółów finansowych zawieranej transakcji, zwłaszcza cen i granic, w jakich mogą się wahać.

Sprzedawca nie może się pomylić, źle oszacować korzyści i zamiast nich ponieść straty. Uzdolnienia rachunkowe przydadzą się do szybkiego i sprawnego dokonania obliczeń finansowych.

Bardzo ważna jest umiejętność dostrzegania potencjalnych okazji i przekształcania ich w korzystne transakcje handlowe. Dobrze jest, jeśli ten zmysł handlowy idzie w parze z umiejętnością podejmowania szybkich i trafnych decyzji. Sprzedawca musi umieć wykorzystać niezaplanowany obrót wydarzeń, dostrzec nieprzewidziane korzyści i niekiedy błyskawicznie zmienić taktykę działania.

Wytrwałość, cierpliwość, konsekwencja w działaniu to połowa sukcesu w zdobywaniu klienta.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pracę sprzedawcy w handlu hurtowym można zaliczyć do średnio ciężkich w przypadku sprzedawcy kasjera. Wymagana jest duża sprawność układu kostno-stawowego (praca sprzedawcy kasjera odbywa się w ciągłym ruchu – pokazywanie, zdejmowanie, podawanie towarów, negocjowanie, fakturowanie), duża sprawność narządu wzroku i słuchu (ciągła praca przy komputerze i prowadzenie rozmów z klientami).

W przypadku fakturzysty kasjera zajmującego się przyjmowaniem zamówień i wystawianiem dokumentów sprzedaży oraz pobieraniem należności za zakupiony towar praca zaliczana jest do lekkich. Wymagana jest sprawność manualna oraz sprawność wzroku. Na to stanowisko mogą być zatrudniane osoby niepełnosprawne z dysfunkcjami kończyn dolnych jak również osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich.

Z uwagi na bardzo intensywne kontakty z klientami w zawodzie tym wyklucza się wady wymowy, utrudniające porozumiewanie się oraz zaburzenia psychiczne.

Przeciwwskazaniem do wykonywania zawodu są również choroby skóry, alergie, choroby zakaźne i nosicielstwo chorób zakaźnych, poważne schorzenia kręgosłupa.

W hurtowniach spożywczych wymagane są rozszerzone badania lekarskie o nosicielstwo chorób zakaźnych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Warunki stawiane przy zatrudnieniu sprzedawcy w handlu hurtowym dotyczą przede wszystkim jego kwalifikacji handlowych.

Zazwyczaj nie są formułowane preferencje dotyczące płci. Pracę mogą znaleźć zarówno kobiety jak i mężczyźni, jeśli należą do osób operatywnych, mających odpowiednią wiedzę i umiejętności.

Osoba ubiegająca się o stanowisko sprzedawcy w handlu hurtowym powinna legitymować się wykształceniem minimum średnim, najlepiej ze specjalnością związaną z handlem. Dobrze jest jeśli

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

jest to tytuł zawodowy technik handlowiec, który można uzyskać w technikach handlowych i szkołach policealnych.

Mile widziane jest ukończenie kursów doskonalących kwalifikacje zawodowe (kursy z zakresu marketingu, aktywnych metod sprzedaży, psychologii sprzedaży, obsługi komputera oraz kas fiskalnych). Atutem do podjęcia tej pracy może być posiadanie prawa jazdy, znajomość języków obcych oraz dyspozycyjność.

Osoby ubiegające się o stanowisko sprzedawcy w hurtowni spożywczej muszą mieć ukończony kurs minimum sanitarnego.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Sprzedawca w handlu hurtowym ma możliwość rozwoju kariery zawodowej. Po kilku latach nabywania doświadczenia w charakterze sprzedawcy, może awansować na akwizytora hurtowni lub przedstawiciela handlowego producenta w sieci detalicznej a następnie w hurcie. Wykonując swoje zadania sumiennie, szczególnie w zakresie zwiększania obrotów i zysku zatrudniającej go firmy, może awansować na kierownika przedstawicieli handlowych lub członka dyrekcji dużych firm handlowych.

W przypadku zgromadzenia odpowiedniego kapitału wyjściowego osoba operatywna, przedsiębiorcza i nie bojąca się ryzyka może stworzyć własną firmę i stanąć na jej czele. Zdobyte krok po kroku doświadczenia oraz znajomość odbiorców zajmujących się sprzedażą detaliczną będą niezbędne do prowadzenia działalności na własny rachunek w warunkach wolnego rynku.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Na ogół w zawodzie sprzedawcy w handlu hurtowym mogą znaleźć zatrudnienie zarówno osoby bezpośrednio po szkole jak również po pewnej przerwie w pracy.

Niektórzy pracodawcy preferują osoby w wieku do 30 lat, oczekując od młodych ludzi zapału do pracy, pomysłowości, niekonwencjonalnych rozwiązań.

Inni szukają osób w przedziale 31 – 40 lat stawiając na doświadczenie.

Z reguły jednak pracodawcy nie ustalają granicy wieku. Zatrudniając młodsze osoby liczą na ich młodzieńczą werwę do pracy, inwencję, pomysłowość. Natomiast w starszych widzą fachowość i doświadczenie.

Na stanowisko sprzedawcy w handlu hurtowym nie precyzuje się płci, jednak wymaga się doświadczenia zawodowego oraz dyspozycyjności.

ZAWODY POKREWNE

akwizytor
przedstawiciel handlowy
demonstrator wyrobów
zaopatrzeniowiec
sprzedawca w handlu detalicznym

LITERATURA

Organizacja sprzedaży–A. Komosa, Wydawnictwo Ekonomik,
Ekonomika Handlu–A. Komosa, Wydawnictwo Ekonomik,
Promocja–E. i J. Przydatek, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne,

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Reklama–Jolanta Lux, Anna Michalska, Wydawnictwo Szkolne
i Pedagogiczne,
Nowoczesny sklep–Jacek Chwałek, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Sprzedawca w handlu hurtowym** - (5220110), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 3484 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	231
Kujawsko-pomorskie	151
Lubelskie	216
Lubuskie	104
Łódzkie	245
Małopolskie	164
Mazowieckie	567
Opolskie	112
Podkarpackie	149

Podlaskie	77
Pomorskie	191
Śląskie	282
Świętokrzyskie	137
Warmińsko-mazurskie	190
Wielkopolskie	344
Zachodniopomorskie	324

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Sprzedawca w handlu hurtowym** wynosiła 900. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	47
Kujawsko-pomorskie	62
Lubelskie	55
Lubuskie	41
Łódzkie	121
Małopolskie	47
Mazowieckie	131
Opolskie	12
Podkarpackie	51

Podlaskie	10
Pomorskie	43
Śląskie	128
Świętokrzyskie	20
Warmińsko-mazurskie	31
Wielkopolskie	77
Zachodniopomorskie	24

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy wynosiło 1316,08. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1344,9
Kujawsko-pomorskie	1225,87
Lubelskie	1107,99
Lubuskie	1186,46
Łódzkie	1311,87
Małopolskie	1265,24
Mazowieckie	1586,11
Opolskie	1233,17
Podkarpackie	1132,61

Podlaskie	-
Pomorskie	1439,17
Śląskie	1223,18
Świętokrzyskie	1181,82
Warmińsko-mazurskie	1126,51
Wielkopolskie	1359,78
Zachodniopomorskie	1250,32

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy, wynosiła 278639. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	11754
Kujawsko-pomorskie	11668
Lubelskie	14729
Lubuskie	7133
Łódzkie	19544
Małopolskie	25517
Mazowieckie	47175
Opolskie	4128
Podkarpackie	15626

Podlaskie	-
Pomorskie	17554
Śląskie	40211
Świętokrzyskie	6643
Warmińsko-mazurskie	11632
Wielkopolskie	26723
Zachodniopomorskie	7573

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Sprzedawca w handlu detalicznym** - (5220109), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 159588 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	17373
Kujawsko-pomorskie	15821
Lubelskie	8877
Lubuskie	5488
Łódzkie	6300
Małopolskie	9268
Mazowieckie	18084
Opolskie	3806
Podkarpackie	8483

Podlaskie	4852
Pomorskie	10414
Śląskie	14283
Świętokrzyskie	2947
Warmińsko-mazurskie	10269
Wielkopolskie	13736
Zachodniopomorskie	9587

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Sprzedawca w handlu detalicznym** wynosiła 17354. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1781
Kujawsko-pomorskie	1314
Lubelskie	838
Lubuskie	937
Łódzkie	773
Małopolskie	1182
Mazowieckie	1691
Opolskie	427
Podkarpackie	990

Podlaskie	699
Pomorskie	1307
Śląskie	1546
Świętokrzyskie	426
Warmińsko-mazurskie	1019
Wielkopolskie	1952
Zachodniopomorskie	472

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy wynosiło 1316,08. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1344,9
Kujawsko-pomorskie	1225,87
Lubelskie	1107,99
Lubuskie	1186,46
Łódzkie	1311,87
Małopolskie	1265,24
Mazowieckie	1586,11
Opolskie	1233,17
Podkarpackie	1132,61

Podlaskie	-
Pomorskie	1439,17
Śląskie	1223,18
Świętokrzyskie	1181,82
Warmińsko-mazurskie	1126,51
Wielkopolskie	1359,78
Zachodniopomorskie	1250,32

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy, wynosiła 278639. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	11754
Kujawsko-pomorskie	11668
Lubelskie	14729
Lubuskie	7133
Łódzkie	19544
Małopolskie	25517
Mazowieckie	47175
Opolskie	4128
Podkarpackie	15626

Podlaskie	-
Pomorskie	17554
Śląskie	40211
Świętokrzyskie	6643
Warmińsko-mazurskie	11632
Wielkopolskie	26723
Zachodniopomorskie	7573

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Sprzedawca w stacji paliw** - (5220111), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 1109 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	101
Kujawsko-pomorskie	67
Lubelskie	107
Lubuskie	55
Łódzkie	68
Małopolskie	48
Mazowieckie	183
Opolskie	12
Podkarpackie	40

Podlaskie	35
Pomorskie	66
Śląskie	88
Świętokrzyskie	12
Warmińsko-mazurskie	59
Wielkopolskie	104
Zachodniopomorskie	64

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Sprzedawca w stacji paliw** wynosiła 613. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	65
Kujawsko-pomorskie	30
Lubelskie	31
Lubuskie	58
Łódzkie	35
Małopolskie	42
Mazowieckie	64
Opolskie	8
Podkarpackie	31

Podlaskie	25
Pomorskie	37
Śląskie	38
Świętokrzyskie	30
Warmińsko-mazurskie	24
Wielkopolskie	71
Zachodniopomorskie	24

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy wynosiło 1316,08. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1344,9
Kujawsko-pomorskie	1225,87
Lubelskie	1107,99
Lubuskie	1186,46
Łódzkie	1311,87
Małopolskie	1265,24
Mazowieckie	1586,11
Opolskie	1233,17
Podkarpackie	1132,61

Podlaskie	-
Pomorskie	1439,17
Śląskie	1223,18
Świętokrzyskie	1181,82
Warmińsko-mazurskie	1126,51
Wielkopolskie	1359,78
Zachodniopomorskie	1250,32

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy, wynosiła 278639. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	11754
Kujawsko-pomorskie	11668
Lubelskie	14729
Lubuskie	7133
Łódzkie	19544
Małopolskie	25517
Mazowieckie	47175
Opolskie	4128
Podkarpackie	15626

Podlaskie	-
Pomorskie	17554
Śląskie	40211
Świętokrzyskie	6643
Warmińsko-mazurskie	11632
Wielkopolskie	26723
Zachodniopomorskie	7573

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

PRZEDSTAWICIEL HANDLOWY

kod: 341503

inne nazwy zawodu: przedstawiciel handlowy, przedstawiciel regionalny, przedstawiciel d/s sprzedaży bezpośredniej, sales representative

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Przedstawiciel handlowy zajmuje się sprzedażą produktów/usług danej firmy na zlecenie. Przedstawiciel handlowy regionalny jest handlowcem mającym w swoim zakresie obowiązków konkretny obszar sprzedaży, pokrywający się często z granicami województw, regionów (np. Śląsk, Zagłębie).

Właściciel/kierownik przedsiębiorstwa przydziela przedstawicielowi handlowemu pewien rejon działania, na którym ma on się zajmować sprzedażą produktu/usługi. Firma zawiera umowę-zlecenie z handlowcem, w której ustala się minimalną wielkość rocznej sprzedaży. Ten minimalny poziom sprzedaży zazwyczaj wzrasta każdego roku w ciągu pierwszych pięciu lat. Po tym okresie minimalna wymagana wielkość sprzedaży pozostaje niezmienna.

Przed udaniem się na spotkanie z potencjalnym klientem przedstawiciel handlowy stara się zdobyć jak najwięcej informacji na temat klienta. Istnieje na to wiele sposobów. Najlepszą metodą są odwiedziny w firmie klienta. Kolejny krok stanowi odwiedzenie biura klienta, przedstawienie się osobie w recepcji, krótkie wyjaśnienie, jakiego rodzaju produkt/usługi oferuje firma, którą reprezentuje, a następnie poznanie imienia i nazwiska pracownika podejmującego decyzje w kwestii zakupu takich produktów/usług. Zazwyczaj pracownik ten nie jest w stanie natychmiast porozmawiać z handlowcem, jednak zawsze o takie spotkanie należy poprosić. Udając się na spotkanie z potencjalnym klientem, dobry przedstawiciel handlowy posiada na temat klienta wiele cennych informacji: ma jego wizytówkę, wie, jakiego rodzaju produkty lub usługi firma oferuje, jaka jest jej wielkość i w przybliżeniu ile osób zatrudnia, jakie przedsiębiorstwa działają w jej najbliższym otoczeniu oraz w jaki sposób firma jest zorganizowana. To tylko kilka najważniejszych faktów. W większości przypadków zdobycie tego rodzaju informacji jest możliwe tylko dzięki wizycie u klienta, a nie telefonicznie czy w inny sposób. Wykazanie się wiedzą na temat potencjalnego klienta oraz jego firmy uwiarygodnia starania przedstawiciela handlowego o umówienie się na spotkanie oraz jest bardzo pomocne w trakcie pierwszej rozmowy handlowej. Klient ma przeświadczenie, że przedstawiciel handlowy jest profesjonalistą.

Podczas odwiedzin w firmie klienta zawsze należy zostawić potencjalnemu klientowi wizytówkę oraz materiały promocyjne reprezentowanej firmy a także wykaz oferowanych przez nią produktów/usług. Równie istotne jak to, aby potencjalny klient, posiadał informacje o przedstawicielu handlowym i jego firmie.

Handlowiec, któremu udało się uzyskać wstępne informacje o potencjalnym kliencie, powinien sobie jasno wyznaczyć cele pierwszego spotkania handlowego. Czy będzie chciał się dowiedzieć o firmie klienta jeszcze więcej, by następnie przygotować dostosowaną do jego potrzeb prezentację, czy też celem spotkania będzie finalizacja sprzedaży? Jeśli przedstawiciel handlowy nie sprecyzuje sobie celu przed spotkaniem, trudniej mu będzie utrzymać kontrolę nad rozmową. Należy zawczasu zdać sobie sprawę z tego, co chce się osiągnąć, a następnie starać się kierować dyskusją w pożądanym kierunku. Istnieje wiele odmiennych sposobów prowadzenia spotkania handlowego. Jedną z najbardziej popularnych jest tzw. "sprzedaż mówiona", w myśl której przedstawiciel handlowy powinien przez większość spotkania opowiadać o swojej firmie oraz produktach lub usługach, jakie może na rzecz potencjalnego klienta wykonać. Jednak tu musi wykazać się znajomością psychologii, by nie znużyć klienta swoim opowiadaniem. Handlowcowi powinno zależeć na tym, aby klient zainteresował się transakcją i zaangażował w rozmowę. Po nawiązaniu wstępnego kontaktu z klientem rozpoczyna się zadawanie konkretnych pytań, które wraz z udzielanymi na nie odpowiedziami prowadzić powinny do konkluzji, że przedsiębiorstwo rozmówcy potrzebuje produktów lub usług firmy reprezentowanej przez przedstawiciela handlowego. Gdy wszystkie kluczowe pytania zostaną zadane i zebrane zostaną argumenty, handlowiec powinien przejść do prezentacji produktu/usługi oraz wyjaśnienia, jak oferowane produkty lub usługi mogą spełnić oczekiwania klienta. Następnie należy zaproponować zawarcie transakcji.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Bez względu na to, czy przedstawicielowi handlowemu uda się dokonać sprzedaży, czy nie, po spotkaniu powinien on wysłać klientowi list z podziękowaniem za poświęcony mu czas. Jeżeli umowa nie została podpisana, to należy utrzymywać kontakt z klientem poprzez telefoniczne próby dotarcia do niego oraz wysyłając firmowe broszury pocztą. Jeśli umowa została podpisana, ważne jest, by dostarczyć klientowi wszystko to, co się mu obiecało w trakcie spotkania. Dawny potencjalny klient staje się bowiem teraz nie tylko rzeczywistym klientem płacącym za produkt lub usługę, ale także źródłem referencji dla nowych klientów firmy.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Środowisko pracy przedstawiciela handlowego to zwykle biuro lub hala produkcyjna. W zależności od sprzedawanego produktu może mieć czasami do czynienia ze zmiennymi temperaturami, kurzem, hałasem. Najpoważniejszym zagrożeniem, wynikającym z warunków pracy, jest niebezpieczeństwo wynikające z ciągłego przemieszczania się z miejsca na miejsce. Ze względu na ten charakter pracy może on szybciej ulec wypadkowi drogowemu. Poza tym narażony jest na choroby kręgosłupa i narządów ruchu (częste siedzenie za kierownicą samochodu), przeziębienia.

warunki społeczne

Forma pracy ma charakter indywidualny; pracownik sam musi wykonać określoną pracę. Przedstawiciel handlowy ma do czynienia z ciągłym kontaktem z klientami z danego regionu. Osobiste kontakty z ludźmi są bardzo intensywne i niezbędne. Bywa on zatem także narażony na konflikty z ludźmi. Główny cel pracy - sprzedaż, zostaje osiągnięta dzięki negocjacjom, konsultacjom i odpowiedziom na pytania. Wykonawca tego zawodu musi być dobrym organizatorem, aby osiągnąć zaplanowane cele. Na polu zawodowym kontakty polegają przede wszystkim na przyjmowaniu poleceń oraz instrukcji od przełożonych.

warunki organizacyjne

Regionalny przedstawiciel handlowy nie ma zwykle normowanego czasu pracy, samodzielnie wybiera sobie godziny pracy, będąc dla siebie kierownikiem i podwładnym. Pracuje on średnio od 6 do 9 godzin dziennie. Najczęściej są to godziny pracy biur i sklepów (8.00 - 18.00). Taki pracownik powinien być dyspozycyjny nawet w dni wolne od pracy, szczególnie wtedy, gdy produkt czy usługa, którą sprzedaje ma charakter sezonowy, wówczas gdy wzrasta zapotrzebowanie na dany produkt (np. choinki na Święta Bożego Narodzenia).

Właściciel/kierownik przedsiębiorstwa ma ograniczoną kontrolę nad działaniami przedstawicieli handlowych, którzy nie są bezpośrednio zatrudnieni w danej firmie.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Głównym celem pracy przedstawiciela handlowego jest sprawne organizowanie własnej pracy, toteż najważniejszymi cechami psychologicznymi osoby pracującej w tym zawodzie jest umiejętność nawiązywania kontaktu z ludźmi (klientami) oraz komunikatywność. Ze względu na szybkie tempo pracy (wykonywanie wielu rozmów telefonicznych, spotkania z różnymi ludźmi, załatwianie wielu spraw równocześnie) od przedstawiciela handlowego jest wymagana z jednej strony zdolność koncentracji, a z drugiej podzielność uwagi. Niezbędna jest także zdolność przekonywania (szczególnie, gdy jakaś instytucja lub osoba prywatna nie wyraża chęci na podpisanie umowy).

Sprzedaż jest prawdziwą sztuką, wymagającą szczególnej wiedzy z wielu dziedzin. Dlatego też w pracy przedstawiciela handlowego przydatne są umiejętności menedżerskie, znajomość podstaw psychologii i socjologii (wycucie intencji drugiego człowieka), matematyki (wystawianie rachunków za towar, usługę), prawa i ekonomii. Niezbędne są również takie cechy jak: uprzejmość, takt, umiejętność słuchania i panowania nad sobą oraz inteligencja emocjonalna. Ponadto przedstawiciela handlowego powinna cechować łatwość wypowiedzania się na piśmie oraz dobra znajomość terminologii urzędowej. W pracy niezwykle ważna jest wytrwałość i odwaga (dążenie do podpisania umowy z klientem), odporność na stres, inicjatywa, umiejętność podejmowania szybkich decyzji. Dobrze jest, gdy zna języki obce i posiada dobrą pamięć (przyswajanie wiedzy o nowych produktach), a co za tym idzie, umiejętności techniczne i zdolność logicznego myślenia (omawianie zasad działania sprzedawanego urządzenia).

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Pracę przedstawiciela handlowego zalicza się do prac lekkich pod względem obciążenia fizycznego. Nie mniej, istotne znaczenie ma w tym zawodzie dobra ogólna sprawność fizyczna. Ważne jest, aby kandydat na przedstawiciela handlowego był odporny na stres, ponieważ zawód ten wymaga szybkiego tempa pracy. Nie powinien mieć także zaburzeń sprawności kończyn górnych i dolnych. Przeciwwskazaniem do wykonywania tego zawodu są wady wymowy, które uniemożliwiają komunikację werbalną z klientem.

Przy przyjmowaniu do pracy, oprócz podstawowych badań lekarskich, nie są konieczne dodatkowe orzeczenia o stanie zdrowia.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie przedstawiciela handlowego niezbędne jest średnie wykształcenie. W praktyce bywa, że zawód ten wykonują osoby z wyższym wykształceniem, ale z formalnego punktu widzenia wymagane jest wykształcenie średnie.

W zależności od sprzedawanego asortymentu wybiera się kandydatów z określonym wykształceniem kierunkowym (np. w handlu materiałami budowlanymi większą szansę podjęcia pracy będą mieli technicy budownictwa).

Właściciel/kierownik przedsiębiorstwa powinien zapewnić przedstawicielowi handlowemu szkolenie, aby ten dobrze znał produkt/usługę. Zwykle szkolenia organizowane są przez określoną firmę, której przedstawiciel świadczy swoje usługi. Można również zdobyć zawód przedstawiciela handlowego uczestnicząc w kursie organizowanym przez firmę szkoleniową, np. w placówkach Zakładu Doskonalenia Zawodowego.

Przydatne są umiejętności obsługi komputera i urządzeń biurowych (np.: faxu, maszyny do pisania), a także prawo jazdy.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W tym zawodzie możliwości awansu zawodowego istnieją - w znaczeniu osiągnięcia coraz wyższych stopni w hierarchii organizacyjnej. W jednej z warszawskich firm zajmującej się sprzedażą środków chemicznych zagranicznego konsorcjum, regionalny przedstawiciel handlowy może zostać menedżerem (zarządzając grupą przedstawicieli regionalnych), dalej dyrektorem działu i dyrektorem operacyjnym, obejmując swym działaniem całą Polskę. Zwykle awansowane osoby, kierujące pracą przedstawicieli regionalnych wykonują zawód: kierownika sprzedaży, menedżera obszaru, menedżera koordynującego sprzedaż w całym kraju. Zazwyczaj awansem dla przedstawiciela handlowego jest już samo uznanie i zdobycie marki przedsiębiorczego przedstawiciela.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie przedstawiciela handlowego najczęściej pracują osoby młode 25-35 lat, samodzielnie opłacające za siebie składki związane z zatrudnieniem, czyli prowadzące działalność gospodarczą. Jeśli firma nie stawia takiego wymogu, pracę mogą podjąć również inni (nie prowadzący działalności gospodarczej) oraz osoby starsze, pod warunkiem, że mają odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie zawodowe, są dyspozycyjni i nie ma w ich wypadku przeciwwskazań zdrowotnych.

ZAWODY POKREWNE

Sprzedawca
Akwizytor
Demonstrator wyrobów
Merchandiser
Menedżer produktu
Promotor sprzedaży

LITERATURA

Robert Anthony, Pełna wiara w siebie, Studio EMKA, Warszawa 1996

Hilmar J.Vollmuth. "Controlling - Instrumenty od A do Z", Wydanie polskie : Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa 1995.

Ira G. Asherman, Sandra Vance Asherman, Wielka księga sprzedaży, Centrum Kreowania Liderów S.A. Wiskitki Nowe 2000

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Andoni Lizardy, Dekalog skutecznej sprzedaży, Centrum Kreowania Liderów S.A., Wiskitki Nowe 2000

MiŚ - Informator dla Małego Średniego Przedsiębiorstwa, Styczeń/Luty 1999, Nr 1

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Przedstawiciel handlowy znajduje zatrudnienie przede wszystkim w dużych firmach produkcyjnych lub hurtowniach. Istnieje także możliwość podjęcia pracy w charakterze przedstawiciela handlowego w instytucjach prowadzących działalność usługową (np. firmy komputerowe sprzedające usługi internetowe).

Wchodzenie na rynek coraz to nowych produktów/usług powoduje, iż możliwości podjęcia pracy w tym zawodzie są duże, chociaż zawsze liczba chętnych jest większa niż ilość wolnych miejsc. Dodatkowym czynnikiem powodującym to, że są wolne miejsca pracy w tym zawodzie, są bardzo wysokie wymagania stawiane kandydatom na określone stanowisko. Zwykle liczba chętnych do podjęcia tej pracy jest większa niż ilość wolnych miejsc, nawet jeśli coraz więcej chętnych znajduje zatrudnienie. Zarobki zależą od wartości sprzedanego towaru/usługi. Średnio kształtują się miesięcznie powyżej średniej krajowej. Najlepsi osiągają kwoty nawet 6-8 krotnie wyższe od średniej krajowej.

Przedstawiciel handlowy może być zatrudniony na zasadzie umowy agencyjnej (zarobkiem jest prowizja, która stanowi określony procent ceny hurtowej produktu) bądź na zasadzie umowy o pracę (wtedy jest zagwarantowane minimum płacy plus wypracowana prowizja). Prowizja wypłacana jest dopiero po otrzymaniu należności od klienta. Przedstawiciel zatrudniony na zasadzie umowy agencyjnej pokrywa zwykle koszty związane ze sprzedażą produktu/usługi, tj. koszty próbek produktu, podróży, prowadzenia biura, telefonów, materiałów biurowych, paliwa itp.

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Akwizytor** - (3410501), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 2282 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	203
Kujawsko-pomorskie	118
Lubelskie	119
Lubuskie	57
Łódzkie	97
Małopolskie	79
Mazowieckie	200
Opolskie	41
Podkarpackie	616

Podlaskie	70
Pomorskie	149
Śląskie	178
Świętokrzyskie	25
Warmińsko-mazurskie	103
Wielkopolskie	148
Zachodniopomorskie	79

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Akwizytor** wynosiła 504. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	63
Kujawsko-pomorskie	22
Lubelskie	7
Lubuskie	55
Łódzkie	2
Małopolskie	17
Mazowieckie	33
Opolskie	1
Podkarpackie	70

Podlaskie	5
Pomorskie	70
Śląskie	107
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	12
Wielkopolskie	24
Zachodniopomorskie	16

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Agencji do spraw sprzedaży wynosiło 2782,6. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1959,35
Kujawsko-pomorskie	2405,74
Lubelskie	2256,73

Lubuskie	2318,97
Łódzkie	2174,35
Małopolskie	2113,17

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Mazowieckie	3873,68
Opolskie	3249,68
Podkarpackie	1580,26
Podlaskie	1574,89
Pomorskie	2575,81
Śląskie	2241,48

Świętokrzyskie	1659,81
Warmińsko-mazurskie	2556,37
Wielkopolskie	2958,27
Zachodniopomorskie	2178,68

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Agencji do spraw sprzedaży, wynosiła 39183. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	2012
Kujawsko-pomorskie	3012
Lubelskie	987
Lubuskie	674
Łódzkie	2190
Małopolskie	2894
Mazowieckie	12241
Opolskie	1439
Podkarpackie	1027

Podlaskie	1574,89
Pomorskie	2271
Śląskie	3931
Świętokrzyskie	1784
Warmińsko-mazurskie	810
Wielkopolskie	2234
Zachodniopomorskie	853

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Przedstawiciel handlowy (przedstawiciel regionalny)** - (3410502), liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 5924 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	423
Kujawsko-pomorskie	527
Lubelskie	311
Lubuskie	59
Łódzkie	270
Małopolskie	414
Mazowieckie	1156
Opolskie	99
Podkarpackie	164

Podlaskie	121
Pomorskie	568
Śląskie	827
Świętokrzyskie	26
Warmińsko-mazurskie	245
Wielkopolskie	446
Zachodniopomorskie	268

W drugim półroczu 2002r. liczbę ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Przedstawiciel handlowy (przedstawiciel regionalny)** wynosiła 4338. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	406
Kujawsko-pomorskie	119
Lubelskie	86
Lubuskie	163
Łódzkie	1019
Małopolskie	144
Mazowieckie	464
Opolskie	20
Podkarpackie	186

Podlaskie	63
Pomorskie	320
Śląskie	601
Świętokrzyskie	102
Warmińsko-mazurskie	110
Wielkopolskie	456
Zachodniopomorskie	79

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Agencji do spraw sprzedaży wynosiło 2782,6. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco:

Dolnośląskie	1959,35
Kujawsko-pomorskie	2405,74
Lubelskie	2256,73
Lubuskie	2318,97
Łódzkie	2174,35

Małopolskie	2113,17
Mazowieckie	3873,68
Opolskie	3249,68
Podkarpackie	1580,26
Podlaskie	1574,89

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Pomorskie	2575,81
Śląskie	2241,48
Świętokrzyskie	1659,81
Warmińsko-mazurskie	2556,37

Wielkopolskie	2958,27
Zachodniopomorskie	2178,68

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Agencji do spraw sprzedaży, wynosiła 39183. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	2012
Kujawsko-pomorskie	3012
Lubelskie	987
Lubuskie	674
Łódzkie	2190
Małopolskie	2894
Mazowieckie	12241
Opolskie	1439
Podkarpackie	1027

Podlaskie	824
Pomorskie	2271
Śląskie	3931
Świętokrzyskie	1784
Warmińsko-mazurskie	810
Wielkopolskie	2234
Zachodniopomorskie	853

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

BILETER

kod: 915201

inne nazwy zawodu: bramkarz

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Bileter jest odpowiedzialny za sprzedaż biletów i udzielanie informacji w instytucji w której pracuje. Podstawowe zadania, obowiązki, zakresy odpowiedzialności różnią się od siebie w zależności od miejsca pracy biletera.

Głównym zadaniem biletera jest sprzedawanie klientom biletów w instytucjach użyteczności publicznej np. w kinie, teatrze, filharmonii, hali sportowej, na basenie a także w komunikacji miejskiej i kasach biletowych.

Bileterzy sprzedający bilety w komunikacji miejskiej, autobusowej, kolejowej wystawiają dodatkowo legitymacje do imiennego biletu okresowego. Sprawdzają również uprawnienia do zakupu biletu ulgowego.

Osoby pracujące na stanowisku biletera w teatrze, kinie, filharmonii, parku wodnym sprawdzają także ważność biletu przy wpuszczaniu gości na sale. Wskazują także miejsce, które gość powinien zająć.

Bileterzy prowadzą również rezerwację biletów dla gości indywidualnych i grup zorganizowanych. Przedstawiają zainteresowanym repertuar teatru, kina, opery. Zajmują się sprzedażą programów informacyjnych. Dbają pośrednio o bezpieczeństwo gości i tym samym są odpowiedzialni za utrzymanie porządku wśród publiczności. Wszyscy bileterzy, bez względu na miejsce pracy udzielają informacji dotyczących sprzedaży produktów (biletów) w kasach komunikacji miejskiej. Udzielają informacji na temat miejsca w którym gość się znajduje – np. teatr, opera. W większości instytucji bileterzy obsługują program komputerowy niezbędny do rezerwacji i sprzedaży biletów.

Najbardziej charakterystyczne cechy zawodu to odpowiedzialność, umiejętność pracy w warunkach monotonnych i dokładność.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Typowym miejscem pracy biletera jest punkt sprzedaży biletów komunikacji miejskiej, kasy biletowe na dworcach autobusowych, kolejowych. Bileter swoją pracę wykonuje również w kinie, teatrze, operze, filharmonii, w halach widowiskowo-sportowych, na basenie.

Pracuje głównie w pomieszczeniach zamkniętych, niekiedy pracę swą wykonuje na terenie otwartym – głównie przy sprawdzaniu biletów podczas imprez plenerowych.

Najważniejsze zagrożenia związane z miejscem pracy to hałas, zmienna temperatura powietrza, zbyt ostre lub słabe lub ostre oświetlenie, niekiedy drgania i wibracje. Na stanowisku pracy biletera generalnie nie istnieje zagrożenie występowania chorób zawodowych.

warunki społeczne

Praca biletera ma charakter usługowy. Bileter pracuje przede wszystkim indywidualnie, rzadko kiedy praca ma charakter grupowy. Cechą charakterystyczną są intensywne i niezbędne kontakty z ludźmi. Bileterzy zajmują się sprzedażą, informowaniem, organizowaniem. Dominuje ustny sposób porozumiewania się. Praca biletera generalnie nie niesie za sobą ryzyka konfliktów z ludźmi aczkolwiek zdarzają się wyjątki (np. frustracja klientów długo czekających w kolejce).

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

warunki organizacyjne

Miejsce pracy biletera narzuca charakter wykonywanych czynności oraz czas pracy. Bileterzy pracują przeważnie 4 – 8 godzin dziennie. Zazwyczaj są to stałe godziny pracy. Pracują przeważnie w dzień, wyjątek stanowią wieczorne i nocne imprezy na terenie otwartym – głównie muzyczne. Praca biletera jest okresowo nadzorowana, kontrola dotyczy głównie poprawności wykonywanych czynności według określonych procedur.

Dominuje zrutynizowany charakter czynności, które powtarzają się cyklicznie i są przewidywalne. W hierarchii organizacyjnej bileterzy pełnią funkcję podwładnych. Nie istnieje konieczność częstych wyjazdów służbowych, natomiast wymagana jest praca w dni wolne od pracy (niedziele i święta). Bileterzy, którzy w teatrach, operach wpuszczają gości na sale otrzymują ubranie reprezentacyjne.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Zawód biletera zaliczamy do grupy zawodów przy pracach prostych. Wykonują oni rutynowe zadania. Praca biletera ma charakter pomocniczy w stosunku do zawodów o wyższych poziomach kwalifikacji.

Bileter powinien umieć pracować w szybkim tempie np. przy sprzedaży biletów w komunikacji autobusowej, miejskiej, kolejowej. Wymagana jest także łatwość przerzucania się z jednej czynności na drugą, np. bileter zajmuje się sprzedażą biletów a także wpuszcza gości na sale sprawdzając ważność biletu, pilnuje porządku wśród publiczności. W związku z tym, że jest odpowiedzialny za bezpieczeństwo i porządek przydatną cechą jest samokontrola czyli umiejętność panowania nad własnymi emocjami np. bileterzy niekiedy muszą wyprosić z teatru osoby, które źle się zachowują bądź są pod wpływem alkoholu. Ważną cechą jest także umiejętność podporządkowania się ponieważ bileter pracuje praktycznie jedynie jako podwładny. Powinien być samodzielny ponieważ pracuje indywidualnie, ze względu na zrutynizowany charakter wykonywanych czynności powinien radzić sobie w monotonicznych warunkach pracy. Ważna jest także wytrwałość i cierpliwość. Niezbędną cechą na tym stanowisku jest dokładność, która jednocześnie jest związana z odpowiedzialnością finansową np. za sprzedaż biletów. Bileter powinien charakteryzować się także spostrzegawczością i umiejętnością szybkiego reagowania w sytuacjach trudnych np. w czasie trwania imprez otwartych.

Przydatne do pracy na stanowisku biletera są zainteresowania techniczne, urzędnicze i społeczne.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Charakter pracy biletera różni się ze względu na miejsce pracy. Jednak praca na tym stanowisku zaliczana jest do prac lekkich. Najważniejszą cechą jest sprawność narządu słuchu i wzroku, która pozostaje niezbędna w komunikacji międzyludzkiej. Niebagatelną rolę odgrywają także ręce, ponieważ praca biletera wymaga zdolności manualnych, szczególnie sprawne powinny być palce. Na stanowisku tym mogą pracować zarówno kobiety i mężczyźni. Sprzedawcy biletów nie powinni mieć problemów z rozróżnianiem barw, gdyż pracują jednocześnie w handlu i obracają pieniędzmi.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Na stanowisku biletera mogą pracować osoby niepełnosprawne ale przeciwwskazaniem do wykonywania zawodu są zaburzenia sprawności kończyn górnych, narządów zmysłu – głównie wzroku i słuchu, problemy z rozróżnianiem barw, upośledzenia umysłowe – głównie znaczne i umiarkowane stopnie oraz ogólne zniekształcenia i problemy z wyglądem.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Osoba ubiegająca się o pracę na stanowisku biletera powinna legitymować się wykształceniem średnim. W przypadku gdy bileter pełni funkcję kasjera preferowane jest wykształcenie średnie ekonomiczne lub administracyjne.

Starający się o pracę kandydat nie musi spełniać szczególnych warunków (np. obsługa specjalistycznych programów komputerowych), może nauczyć się obsługi takiego programu na stanowisku pracy. Większość tego rodzaju programów ma charakter lokalny. Jednak pożądana jest ogólna znajomość obsługi komputera, mile widziana jest znajomość języka obcego.

Do pracy w teatrze, kinie, przy obsłudze imprez kulturalnych niezbędna jest miła aparycja i prezencja a także kultura osobista.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie biletera na ogół nie ma możliwości awansowania w hierarchii zawodowej. Zawód ten zalicza się do grupy zawodów gdzie wykonywane są prace proste i nie są stawiane specjalne wymagania. Nie ma formalnej struktury awansowania, mimo to w niektórych sytuacjach być może istnieją szanse podwyższenia pozycji zawodowej. Dotyczy to przede wszystkim bileterów – kasjerów, którzy mogą awansować, podejmując pracę na stanowisku referentów finansowych.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Szanse podjęcia pracy na stanowisku biletera mają wszystkie osoby czynne zawodowo. Górną granicę podjęcia pracy na tym stanowisku określa się w przypadku kobiet do 60 r. ż a w przypadku mężczyzn do 65 r. ż.

Osoby dorosłe posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe mogą kontynuować naukę w szkołach dla dorosłych w celu podwyższenia szans zatrudnienia. Szkoły indywidualnie określają maksymalny wiek kandydata. Nie ma natomiast obwarowań wiekowych przy przyjęciu na kursy np. językowe bądź obsługi programów komputerowych, które także zwiększają szansę podjęcia pracy na stanowisku biletera.

ZAWODY POKREWNE

Zawody o takim samym poziomie kwalifikacji :

portier,
kasjer,
konwojent,
dozorca,
sprzedawca

Zawody o wyższym poziomie kwalifikacji :

księgowy,
referent finansowy

Zawód o niższym poziomie kwalifikacji :

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

telefonistka

LITERATURA

Klasyfikacja zawodów i specjalności,
Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej, Warszawa 1995 r.

Podręcznik oceny zawodów z punktu widzenia różnych rodzajów niepełnosprawności,
Krajowy Urząd Pracy, Warszawa 2000 r.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Bileter** - (9150201), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 134 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	23
Kujawsko-pomorskie	4
Lubelskie	4
Lubuskie	1
Łódzkie	4
Małopolskie	5
Mazowieckie	30
Opolskie	4
Podkarpackie	4

Podlaskie	2
Pomorskie	17
Śląskie	19
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	9
Wielkopolskie	3
Zachodniopomorskie	4

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Bileter** wynosiła 28. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	15
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	1
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	4
Śląskie	2
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	4

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Portierzy, woźni i pokrewni wynosiło 1202,53. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1111,77
Kujawsko-pomorskie	1115,01
Lubelskie	1228,94
Lubuskie	1141,76
Łódzkie	1185,18
Małopolskie	1216,38
Mazowieckie	1294,23
Opolskie	1319,17
Podkarpackie	1202,82

Podlaskie	-
Pomorskie	1272,06
Śląskie	1148,89
Świętokrzyskie	1207,12
Warmińsko-mazurskie	1140,49
Wielkopolskie	1205,94
Zachodniopomorskie	1279,75

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Portierzy, woźni i pokrewni, wynosiła 106793. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	9855
Kujawsko-pomorskie	7315
Lubelskie	6180
Lubuskie	2761
Łódzkie	8935
Małopolskie	8260
Mazowieckie	19432
Opolskie	1744
Podkarpackie	4809

Podlaskie	-
Pomorskie	5751
Śląskie	11589
Świętokrzyskie	2671
Warmińsko-mazurskie	3692
Wielkopolskie	6813
Zachodniopomorskie	3798

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

POŚREDNIK W OBROTCIE NIERUCHOMOŚCIAMI

kod: 341301

inne nazwy zawodu: pośrednik nieruchomości

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym zadaniem pracy pośrednika nieruchomości jest pośredniczenie i przeprowadzanie transakcji kupna-sprzedaży nieruchomości. Pod pojęciem nieruchomości należy rozumieć: lokale mieszkalne, biurowe, sklepowe, powierzchnie magazynowe i produkcyjne, domy wolno stojące, segmenty, bliźniaki, grunty itd.

W zawodzie pośrednika nieruchomości nie ma specjalizacji. Pośrednik musi umieć przeprowadzić transakcję kupna-sprzedaży każdego typu nieruchomości.

Praca pośrednika zaczyna się od przyjęcia zlecenia sprzedaży, kupna lub wynajęcia nieruchomości. Najczęściej jest to zgłoszenie telefoniczne od klienta. Jednym ze sposobów pozyskania nowego obiektu jest samodzielne wyszukanie go wśród ogłoszeń prasowych. Następnie trzeba skontaktować się z klientem w celu zaproponowania swych usług w zakresie sprzedaży (bądź kupna) nieruchomości, a po uzyskaniu zlecenia umówić się z nim, by dokładnie obejrzeć obiekt. Najczęściej stosowanym środkiem lokomocji jest samochód prywatny lub służbowy. Po tej wizycie pośrednik dokonuje szczegółowego opisu obiektu (opis zewnętrzny obiektu, opis jego wnętrza, dane techniczne, wymiary poszczególnych pomieszczeń – wysokość, szerokość, długość, opis stanu technicznego, rok budowy, określenie standardu obiektu, sprawdzenie stanu prawnego nieruchomości) i wprowadza go do bazy danych w komputerze. Podpisuje umowę ze zleceniodawcą, na mocy której zobowiązuje się do wyszukania nabywcy na zgłoszony obiekt. Od tego momentu staje się rzecznikiem interesów zleceniodawcy.

Mając dokładne informacje o obiekcie i znając warunki sprzedaży pośrednik opracowuje strategię sprzedaży. Od dokładnej analizy i przygotowania do dalszego działania zależy skuteczność. Szukając nabywcy, stosuje różne metody: daje ogłoszenia do prasy, rozsyła informacje o sprzedaży obiektu wśród pośredników i osób zaprzyjaźnionych. Stara się poinformować jak największą liczbę osób. Każdej zainteresowanej osobie prezentuje nieruchomość. Stara się w pełni przedstawić obiekt i udzielić wyczerpujących informacji.

W biurze agencji zajmuje się typowymi pracami biurowymi, do jakich należy sporządzanie raportów, notatek, opisów nieruchomości, telefoniczne kontaktowanie się z klientami, wyszukiwanie odpowiednich ogłoszeń prasowych.

Przez cały czas utrzymuje kontakt telefoniczny z klientem, informując go o postępach spraw związanych ze sprzedażą.

Kiedy znajdzie osobę zainteresowaną danym obiektem, pomaga adwokatowi klienta w sprawach dotyczących nieruchomości. W tym celu weryfikuje dokumenty prawne (akty własności, upoważnienia, hipoteka), sprawdza ich aktualność, uzupełnia brakujące dane. Uczestniczy w podpisywaniu umowy wstępnej i przekazywaniu zadatku. Uzgadnia z zainteresowanymi stronami (sprzedającym, kupującym lub wynajmującym) ostateczne warunki zawarcia aktu notarialnego (ostateczną cenę obiektu, termin i formę płatności) i sprawdza wszystkie dokumenty prawne związane z kontraktem, przygotowane przez adwokata. Nawiązuje kontakt z notariuszem i przekazuje mu wszystkie dokumenty. Ustala termin podpisania aktu notarialnego z osobami zainteresowanymi i notariuszem. Uczestniczy w zawieraniu umowy i nadzoruje ją do końca. Pobiera od klienta prowizję za wykonaną pracę i przekazuje ją do biura, gdzie dokładnie rozlicza się z kierownictwem swojej firmy.

Jest odpowiedzialny za prawidłowy przebieg transakcji i jej zakończenie.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Praca pośrednika nieruchomości odbywa się w różnych miejscach, takich jak: mieszkania, biura, magazyny, sklepy, domy itp. W miejscach tych pośrednik dokładnie zapoznaje się z obiektem, dokonuje pomiarów poszczególnych pomieszczeń (długość, szerokość, wysokość), określa stan techniczny i standard obiektu, ma za zadanie zlokalizować i zidentyfikować ewentualne usterki. Część obowiązków zawodowych wykonuje także w biurze agencji nieruchomości; należą do nich: telefoniczne przyjmowanie zgłoszeń obiektów do sprzedaży, wykonywanie raportów, opisów lokali, sporządzenie notatek, pomoc adwokatowi w przygotowaniu umów kupna-sprzedaży lub wynajmu nieruchomości, telefoniczne utrzymywanie kontaktów z klientami.

warunki społeczne

Praca pośrednika nieruchomości ma charakter indywidualny i samodzielny w zakresie wyboru sposobów i metod wykonywania zadań. Jako osoba niezależna może on decydować, kiedy i w jaki sposób poprowadzić transakcję. W czasie pracy pośrednik ma stały kontakt z innymi ludźmi. Kontakty są zróżnicowane i polegają na:

- reprezentowaniu interesów innych osób w momencie zgłoszenia klienta i określania przez niego warunków transakcji
- współpracy z osobami zainteresowanymi, mającej na celu określenie prawidłowego kierunku działania prowadzonego do zawarcia transakcji
- konsultowaniu i negocjowaniu warunków transakcji, np. uzgadnianiu między dwoma stronami zawierającymi transakcję wysokości ceny, formy i terminu płatności, terminu podpisania aktu notarialnego (jeśli jest potrzebny).

Praca ta wymaga umiejętności dostosowania się do oczekiwań klientów. Kontakty z ludźmi są niezbędne i bardzo intensywne.

warunki organizacyjne

Pośrednik nieruchomości pracuje co najmniej 8 godzin dziennie. Godziny pracy nie są stałe i zależą od aktualnych potrzeb. Praca odbywa się tylko w dzień, ale czasami może się przedłużyć do późnych godzin wieczornych.

Jest to zawód, który wymaga częstego przemieszczania się z miejsca na miejsce. Są to jednak wyjazdy w zasięgu miasta lub jego okolic.

Pośrednik nieruchomości, ze względu na bardzo częste kontakty z ludźmi, jest zobowiązany do noszenia reprezentacyjnego ubrania. W ten sposób okazuje klientowi szacunek i poważanie.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Praca pośrednika nieruchomości opiera się na ciągłych kontaktach z ludźmi. Najważniejszą cechą wymaganą na tym stanowisku jest umiejętność nawiązywania kontaktów i dostosowania się do otoczenia. Od tej cechy w dużym stopniu zależy pomyślność transakcji. Także umiejętność postępowania z ludźmi, dostosowania się do ich potrzeb, uzyskanie ich zaufania pomaga podczas wykonywania tej pracy.

Łatwość wypowiedzania się, jasność i prostota formułowanych myśli pozwala uniknąć nieporozumień w kontaktach z ludźmi. Spostrzegawczość i dobra pamięć umożliwi zapamiętanie wielu szczegółów dotyczących oglądanej nieruchomości. Podzielność uwagi ułatwi jednoczesne prowadzenie kilku transakcji. Zdolność przekonywania i doradzania jest przydatna w stosunku do klientów, którzy nie są pewni słuszności swych decyzji. Tylko ten, kto umie jasno się wyrażać i przekonująco argumentować, potrafi zdobyć klientów.

Liczne kontakty z różnymi ludźmi wymagają cierpliwości i wytrwałości w dążeniu do celu.

Ze względu na specyficzną dla tego zawodu dużą niezależność organizacyjną, przydatna jest samodzielność, umiejętność przygotowywania pola działania i zdolność radzenia sobie w różnych sytuacjach. Ważna jest także dokładność i skrupulatność w trakcie sprawdzania dokumentów prawnych, które są potrzebne do zawarcia transakcji handlowych.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Szybkość, dynamizm, dyspozycyjność to cechy, które decydują o efektywności pośrednika w handlu nieruchomościami.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca pośrednika nieruchomości jest zaliczana do prac bardzo lekkich, ponieważ nie wymaga dużego wysiłku fizycznego. Wskazana jest sprawność układu kostno-stawowego i mięśniowego, ponieważ większą część dnia pośrednik spędza w ruchu (przemieszcza się z miejsca na miejsce, spotyka się z zainteresowanymi transakcją klientami, kompletuje brakujące dokumenty prawne i przekazuje je do notariatu, zawiera transakcje w notariacie).

Niezbędna jest sprawność narządu wzroku i słuchu ze względu na liczne kontakty z ludźmi, konieczność zbierania informacji i dokonywania oceny stanu technicznego nieruchomości. W razie wady wzroku dopuszczalne jest noszenie szkieł korekcyjnych.

W tym zawodzie nie zatrudnia się osób niepełnosprawnych. Wszelkie upośledzenia fizyczne bądź nawet lekkie psychiczne także uniemożliwiają podjęcie takiej pracy.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Niezbędnym warunkiem podjęcia pracy jest posiadanie co najmniej średniego wykształcenia. Obecnie nie ma określonych wymagań co do rodzaju wykształcenia. Jest to zawód wykonywany przez ludzi o różnym przygotowaniu i doświadczeniu zawodowym. Należy jednak podkreślić, że przygotowanie i wykształcenie prawnicze umożliwi łatwiejsze i szybsze poznanie specyfiki tego zawodu. Nie jest to jednak warunek, który decyduje o zatrudnieniu.

Na polskim rynku nie ma jeszcze specjalistycznych szkół, które przygotowywałyby do wykonywania tego zawodu. Jediną drogą zdobycia podstawowej wiedzy dotyczącej pracy pośrednika są kursy.

Wyróżniamy dwa rodzaje kursów pośrednika nieruchomości:

1. Kurs podstawowy pierwszego stopnia – przygotowujący do wykonywania zawodu.
2. Kurs zaawansowany drugiego stopnia – dla osób pracujących, chcących pogłębić swoją wiedzę.

Kurs podstawowy przeznaczony jest dla osób nie pracujących w zawodzie pośrednika nieruchomości i nie mających kontaktu z rynkiem nieruchomości. Osoby zainteresowane szkoleniem powinny posiadać co najmniej średnie wykształcenie.

Kurs zaawansowany jest przeznaczony dla osób pracujących w zawodzie, które chcą pogłębić swą wiedzę i noszą się z zamiarem podjęcia pracy licencjonowanego pośrednika nieruchomości. Szkolenie kończy się egzaminem i otrzymaniem świadectwa (certyfikat). Warunkiem uczestnictwa jest uiszczenie odpowiedniej opłaty.

Wskazane są też dodatkowe kursy, takie jak: kurs komputerowy, kurs negocjacji i umiejętności komunikacji, marketingu. Celem tych szkoleń jest podnoszenie kwalifikacji zawodowych, kształcenie umiejętności nawiązywania trwałych i owocnych kontaktów z klientami, sprostanie oczekiwaniom i wymaganiom klientów. Poznanie i zrozumienie procesu komunikacji między ludźmi pomoże w postępowaniu i finalizacji transakcji handlowych.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie pośrednika nieruchomości nie ma możliwości awansu w znaczeniu zdobywania coraz wyższych stopni w hierarchii organizacyjnej. Nie oznacza to jednak, że nie można podwyższać kwalifikacji zawodowych.

Praca pośrednika nieruchomości wymaga ciągłego kształcenia i doskonalenia umiejętności zawodowych. Awans może oznaczać zdobycie marki dobrego pośrednika, jak również założenie własnej agencji nieruchomości. Rozwój kariery zawodowej jest związany z samokształceniem i zdobywaniem coraz większego doświadczenia w przeprowadzaniu transakcji handlowych.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Podjęcie pracy w zawodzie pośrednika w handlu nieruchomościami jest możliwe prawie w każdym wieku. Osoby, które miały dłuższą przerwę w pracy, mają także możliwość zatrudnienia.

ZAWODY POKREWNE

rzeczoznawca majątkowy
pośrednik ubezpieczeniowy

LITERATURA

Polecamy czasopisma związane z rynkiem nieruchomości, takie jak :

Gięlda Nieruchomości, Wydawnictwo Kraszewski i S-ka

Home & Market, Wyd. P. Bachurski

Locum, Wydawnictwo Investa AD

Biuletyn wydawany przez firmę Unikat

Nieruchomości, Rynek i Prawo (biuletyn wydawany przez Korporację Polanowskich)

Estates News

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Pośrednik w handlu nieruchomościami** - (3410301), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 140 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	8
Kujawsko-pomorskie	4
Lubelskie	4
Lubuskie	1
Łódzkie	7
Małopolskie	20
Mazowieckie	21
Opolskie	0
Podkarpackie	8

Podlaskie	6
Pomorskie	19
Śląskie	28
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	3
Wielkopolskie	5
Zachodniopomorskie	4

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Pośrednik w handlu nieruchomościami** wynosiła 32. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	4
Kujawsko-pomorskie	10
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	3
Mazowieckie	3
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	2
Pomorskie	1
Śląskie	2
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	6

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pośrednicy w handlu nieruchomościami wynosiło 4023,37. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2030,9
Kujawsko-pomorskie	3300
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	4800
Małopolskie	0
Mazowieckie	6851,01
Opolskie	1019
Podkarpackie	5220,46

Podlaskie	0
Pomorskie	1687,87
Śląskie	1622,37
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1843,33
Zachodniopomorskie	3290,88

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pośrednicy w handlu nieruchomościami, wynosiła 433. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	75
Kujawsko-pomorskie	8
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	9
Małopolskie	0
Mazowieckie	145
Opolskie	36
Podkarpackie	55

Podlaskie	0
Pomorskie	5
Śląskie	52
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	33
Zachodniopomorskie	15

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

ZAOPATRZENIOWIEC

kod: 341601

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy zaopatrzeniowca jest dokonywanie zakupu surowców, materiałów i wyrobów gotowych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstw i innych organizacji (np. wojsko, służba zdrowia).

Podstawowym zadaniem zaopatrzeniowca jest określenie jakiej jakości towary są potrzebne w jego zakładzie pracy. Źródłem takiej informacji są użytkownicy tych materiałów zatrudnieni przy produkcji oraz dobry system kartotek materiałowych. Zaopatrzeniowiec najczęściej tworzy system kartotek w postaci skomputeryzowanych baz danych, by móc potem wyszukiwać interesujące go informacje. Do wykonania tej pracy potrzebny jest komputer i odpowiedni program, który uzyskane informacje tak przetworzy aby dały jak najwięcej materiału do przemyśleń. Zaopatrzeniowiec prowadzi wiele rodzajów kartotek. Między innymi teczki katalogowe, w których zbiera katalogi dostawców i literaturę promocyjną, kartoteki sprzedawców gromadzące wszelkie informacje i adnotacje o dotychczasowych kontaktach jakie firma miała z danym sprzedawcą, kartoteki towarowe, w których rejestrowane są nabywane wyroby.

Kolejnym zadaniem zaopatrzeniowca jest analiza potencjalnych dostawców towarów i usług. Odpowiednie i wyczerpujące informacje pozwalające na jej przeprowadzenie zaopatrzeniowiec uzyskuje korzystając jednocześnie z wielu źródeł informacji. Przede wszystkim korzysta z wydawanych branżowych katalogów firm działających na danym rynku, ale zawsze informacje te musi sprawdzić i uzupełnić. Jednocześnie zaopatrzeniowiec zbiera i analizuje informacje uzyskane z innych źródeł takich jak: targi i wystawy odwiedzane w czasie podróży służbowych. Bardzo ważne jest również przeglądanie ofert lub odpowiedzi na zapytania ofertowe; nawiązywanie kontaktów z instytucjami i ośrodkami badawczymi mogącymi udzielić odpowiednich informacji oraz gromadzenie danych z wydawnictw statystycznych. Zbieranie i analizowanie tych informacji jest czynnością pracochłonną i również wymaga korzystania z komputera.

Kolejnym bardzo ważnym zadaniem zaopatrzeniowca jest opracowanie planu zakupów. Plan taki jest ustalany w porozumieniu ze służbami technicznymi (konstruktorami i technologami) przedsiębiorstwa i obejmuje rodzaje i szczegółowy asortyment niezbędnych materiałów i wyrobów. Następnie zaopatrzeniowiec przeprowadza wstępną selekcję otrzymanych ofert i przystępuje do negocjacji z wybranymi dostawcami, prowadząc z nimi bezpośrednie lub telefoniczne rozmowy. Przedmiotem negocjacji są: uzgodnienia techniczne, których efektem powinno być pełne przekonanie zaopatrzeniowca, że dostawca może dostarczyć potrzebne materiały i wyroby gotowe, następnie uzgodnienia organizacyjne dotyczące terminów dostaw oraz najtrudniejsze w negocjacjach - uzgodnienia cenowe.

Obok „tradycyjnego” zaopatrzeniowca w zawodzie tym coraz częściej można spotkać się ze specjalistą do spraw logistyki zaopatrzenia. Osoba zatrudniona na tym stanowisku zajmuje się problemami zaopatrzenia w sposób kompleksowy, tzn. zarządza całym skomplikowanym łańcuchem dostaw towarów do przedsiębiorstwa. W szczególności specjalista ds. logistyki uczestniczy w opracowaniu planu zakupów. Zatwierdza ten plan w oparciu o zgłoszone i przeanalizowane zapotrzebowanie wydziałów przedsiębiorstwa. Współpracując z kompetentnymi komórkami organizacyjnymi firmy, uczestniczy w planowaniu produkcji i wielkości zapasów. Specjalista ten organizuje i nadzoruje: transport surowców i materiałów od dostawcy; przyjmowanie i magazynowanie towarów; dostarczanie produktów do pierwszego stanowiska produkcyjnego oraz gospodarkę zapasami w zakładach.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Zaopatrzeniowiec pracuje przede wszystkim w pomieszczeniach biurowych jednak musi być przygotowany na wizyty w magazynach i halach produkcyjnych w czasie organizowania dostaw. Spędza również dość dużo czasu w samochodzie ze względu na dojazdy na negocjacje z dostawcami.

warunki społeczne

Zaopatrzeniowiec i logistyk wykonują swoją pracę przede wszystkim w zespole, jednak część obowiązków mogą wykonywać samodzielnie (analiza dostawców, zbieranie informacji) a dopiero wyniki konsultować z innymi pracownikami. W pracy tej kontakty z ludźmi są bardzo intensywne i niezbędne, co wiąże się zwłaszcza z prowadzeniem negocjacji.

warunki organizacyjne

Zaopatrzeniowiec pracuje 8 godzin dziennie i ma stałe godziny pracy. Jednak w niektórych sytuacjach (np. negocjacje z kontrahentami) osoba zatrudniona w tym zawodzie musi być przygotowana na dłuższy czas pracy i wyjazdy poza miejsce zamieszkania, nawet kilkudniowe w zależności od sytuacji. Funkcja i zależności organizacyjne w tym zawodzie wiążą się z wykształceniem, doświadczeniem oraz wielkością firmy, dlatego też osoby zatrudnione jako zaopatrzeniowcy, a w szczególności logistyk, mogą pełnić funkcję kierowników działów Zaopatrzenia lub Logistyki.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Najważniejszą cechą jaką powinna posiadać osoba chcąca pracować w zawodzie zaopatrzeniowca jest umiejętność nawiązywania kontaktów z innymi ludźmi. Ponieważ na każdym etapie swojej pracy - czy to z pracownikami innych wydziałów, czy z dostawcami w czasie negocjacji - musi porozumiewać się z innymi osobami. Bardzo ważna w tym zawodzie jest również umiejętność podejmowania szybkich i trafnych decyzji, co przydatne jest szczególnie gdy toczą się rozmowy z dostawcami i wymagana jest decyzja o zakupie niezbędnych dla przedsiębiorstwa towarów lub usług. Zaopatrzeniowiec powinien także podejmować działania z własnej inicjatywy, gdyż często samodzielnie podejmuje decyzje o zakupach. Powinien posiadać również zdolność przekonywania do swoich racjach innych ludzi. Praca zaopatrzeniowca w bardzo dużym stopniu koncentruje się na kontaktach z innymi osobami dlatego też ważne jest jasne i poprawne formułowanie i wypowiedzanie swoich myśli. Inną niezbędną cechą w tym zawodzie jest dobra pamięć (zapamiętywanie dużej liczby szczegółów w trakcie prowadzonych rozmów).

Osoby pracujące w tym zawodzie powinny posiadać zainteresowania menedżerskie, to znaczy poszerzać swoją wiedzę w zakresie ekonomii, handlu i biznesu. Przydatne w tej pracy jest zainteresowanie takimi przedmiotami jak: matematyka, ekonomia, języki obce i obsługa komputera.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pracę zaopatrzeniowca pod względem obciążenia fizycznego zalicza się do prac lekkich. Największe znaczenie w tym zawodzie ma ogólna dobra sprawność fizyczna, gdyż czasami prowadzone wielogodzinne negocjacje, oprócz odporności emocjonalnej, wymagają również dobrej kondycji fizycznej. Istotne znaczenie ma również sprawność narządów wzroku i słuchu (zbieranie informacji ustnych i pisemnych w czasie rozmów).

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie zaopatrzeniowca niezbędne jest posiadanie średniego wykształcenia o profilu ekonomicznym. Osoba chcąca pracować w tym zawodzie może kształcić się w technikach, liceach lub pomaturalnych szkołach handlowych i ekonomicznych najlepiej o specjalności ekonomika i organizacja przedsiębiorstw. Jednak gdy chce podjąć pracę na stanowisku specjalisty ds. logistyki, to niezbędne jest wykształcenie wyższe ekonomiczne o specjalności logistyka.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Zaopatrzeniowiec powinien posiadać prawo jazdy, gdyż jak wspomniano praca ta wymaga częstych wyjazdów. Bardzo przydatna jest również znajomość języków najlepiej angielskiego lub niemieckiego.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie zaopatrzeniowca istnieją duże możliwości rozwoju kariery zawodowej. Zdolny pracownik, chcący pracować może już po kilku latach zostać kierownikiem działu Zaopatrzenia lub Logistyki. Dość często w tym zawodzie spotyka się osoby trzydziestoletnie pełniące już odpowiedzialne funkcje kierownicze.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie zaopatrzeniowca mogą podjąć pracę osoby starsze, pod warunkiem jednak, że posiadają doświadczenie i wykształcenie predysponujące je do wykonywania tego typu pracy. Górna granica wieku dla tych osób nie powinna przekraczać 40 roku życia.

ZAWODY POKREWNE

specjalista do spraw organizacji i rozwoju produkcji i usług
specjalista analizy rynku
specjalista ds. eksportu/importu
specjalista ds. handlu wewnętrznego
ekonomista
technik planowania i organizacji produkcji
kierownik wewnętrznej jednostki organizacyjnej działalności podstawowej
akwizytor

LITERATURA

Abt. S., Woźniak H., „Podstawy logistyki”, Gdańsk 1993.
Beier F.J., Rutkowski K., „Logistyka”, SGH Warszawa 1993.
Skowronek Cz., Sarjusz-Wolski Z., „Logistyka w przedsiębiorstwie”, PWE Warszawa 1995.
„Gospodarka Materiałowa i Logistyka” Czasopismo (miesięcznik)
„Ekonomia i Organizacja Przedsiębiorstwa” czasopismo (miesięcznik).

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Zaopatrzeniowiec** - (3410601), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 3805 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	319
Kujawsko-pomorskie	274
Lubelskie	238
Lubuskie	151
Łódzkie	191
Małopolskie	245
Mazowieckie	638
Opolskie	106
Podkarpackie	212

Podlaskie	105
Pomorskie	262
Śląskie	382
Świętokrzyskie	57
Warmińsko-mazurskie	190
Wielkopolskie	274
Zachodniopomorskie	161

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Zaopatrzeniowiec** wynosiła 283. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	32
Kujawsko-pomorskie	13
Lubelskie	14
Lubuskie	17
Łódzkie	20
Małopolskie	16
Mazowieckie	28
Opolskie	12
Podkarpackie	22

Podlaskie	8
Pomorskie	19
Śląskie	20
Świętokrzyskie	10
Warmińsko-mazurskie	23
Wielkopolskie	11
Zachodniopomorskie	18

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy **Zaopatrzeniowcy** wynosiło 2160,33. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2265,48
Kujawsko-pomorskie	2068,08
Lubelskie	1737,09
Lubuskie	1752,99
Łódzkie	2081,74
Małopolskie	2010,36
Mazowieckie	2706,73
Opolskie	2364,49
Podkarpackie	1854,89

Podlaskie	-
Pomorskie	2131
Śląskie	2191,45
Świętokrzyskie	1776,52
Warmińsko-mazurskie	2073,33
Wielkopolskie	2016,92
Zachodniopomorskie	2449,83

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy **Zaopatrzeniowcy**, wynosiła 20962. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1641
Kujawsko-pomorskie	1327
Lubelskie	1034
Lubuskie	645
Łódzkie	1625
Małopolskie	1712
Mazowieckie	3155
Opolskie	531
Podkarpackie	1076

Podlaskie	-
Pomorskie	1246
Śląskie	2865
Świętokrzyskie	600
Warmińsko-mazurskie	630
Wielkopolskie	1673
Zachodniopomorskie	508

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

AGENT CELNY

kod - 342201

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Agent celny jest pracownikiem Agencji Celnej upoważnionej przez eksporterów i importerów do występowania w ich imieniu przed Urzędem Celnym. Celem jego pracy jest jak najszybsze uzyskanie decyzji Urzędu Celnego o dopuszczeniu towarów klienta do obrotu na terenie Polski, lub też o możliwości wywiezienia towarów z kraju. Pracę rozpoczyna od skompletowania wielu dokumentów wymaganych przez Urząd Celny. Z jednej strony są to, dokumenty firmy, którą reprezentuje w imieniu Agencji, tj.: upoważnienie klienta, akta założycielskie firmy, postanowienie o wpisie do rejestru, potwierdzenie posiadania konta bankowego, karty wzorów podpisów bankowych itp. Z drugiej strony są to dokumenty towarzyszące przesyłce (towarowi), tj.: faktura, list przewozowy, specyfikacja towarów (jaki dokładnie towar jest przewożony), świadectwo pochodzenia towaru, jeśli może on korzystać z preferencyjnej stawki celnej, a także w wypadku importu - dokument odprawy celnej z kraju wywozu.

Jeśli przewożone są produkty spożywcze lub zwierzęta agent celny - gdy jest to konieczne - zgłasza towar do odpowiedniej kontroli sanitarnej lub weterynaryjnej. Wszystkie dane dotyczące firmy oraz importowanych lub eksportowanych towarów zamieszcza w rejestrze Agencji Celnej, także w komputerowej bazie danych. Zebrane dokumenty powinny umożliwić wypełnienie wniosku o wszczęcie postępowania celnego znanego pod nazwą: „Jednolity Dokument Administracyjny” SAD. Podczas jego wypełniania ważną czynnością jest ustalenie taryfy celnej towarów, od której zależy wysokość należności celnych, które musi zapłacić klient. Jest to szczególnie istotne w wypadku, gdy taryfa jest w dokumentach przewozowych określona nieprecyzyjnie lub podana niewłaściwie. W tym celu kontaktuje się z Urzędem Celnym. Do obowiązków agenta celnego należy także obliczenie należności celnych i podatków (cło, podatek graniczny, AT, akcyza). Po wypełnieniu dokumentu SAD i dołączeniu wszystkich innych niezbędnych dokumentów zgłasza towar do odprawy celnej, przedkładając wszystkie potrzebne dokumenty w Urzędzie Celnym - termin składania wniosków o wszczęcie odprawy celnej jest ściśle określony. Po kontroli dokumentów Urząd Celny wyznacza celnika (funkcjonariusza celnego), który w towarzystwie agenta celnego dokonuje odprawy celnej polegającej na wrywkowej lub całościowej rewizji towarów oraz sprawdzeniu zgodności dokumentów przygotowanych do odprawy celnej z fakturą i towarem przedstawionym do rewizji. Jeżeli Agencja Celna nie zatrudnia pracowników fizycznych, do obowiązków agenta celnego należy również rozpakowanie i zapakowanie wskazanych przez celnika towarów (pudła, paczki, skrzynie). Po dokonanej rewizji i opłaceniu przez klienta należności celnych Urząd Celny wydaje decyzję o dopuszczeniu towaru klienta do obrotu na polskim obszarze celnym lub zgodę na jego wywiezienie z kraju. Agent celny zobowiązany jest do kontrolowania terminowości regulowania wszystkich należności celnych lub też ich opłacenia na zlecenie klienta. Dokument wydany przez Urząd Celny agent przekazuje klientowi.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Główne swoje zadania - przygotowywanie dokumentów do odprawy celnej - agent celny wykonuje w pomieszczeniach biurowych; nie występują w nich żadne szczególne zagrożenia życia lub zdrowia. Do jego obowiązków należy także reprezentowanie klienta podczas odprawy celnej, która może odbywać się w magazynach, gdzie składowane są towary, lub na wolnym powietrzu, gdy towary znajdują się na naczepach samochodów. Podczas odprawy może pojawić się konieczność wchodzenia na naczepy (wysokość), przepychania się wąskimi przejściami, schylania się itd. Agent celny może być również zobowiązany do przedstawienia towarów celnikowi, co oznacza podnoszenie paczek,

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

przenoszenie ich i przesuwanie, rozcinanie, itp. W czasie wykonywania tych prac zdarzają się wypadki potknięć, poślizgnięć i skaleczeń.

Wśród osób pracujących w zawodzie agenta celnego nie stwierdzono zachorowań na choroby zawodowe. Zdarzają się jednak przypadki nerwic i chorób krążenia, co wynika z częstego przeżywania stresów, głównie ze względu na presję czasową spowodowaną koniecznością szybkiego doprowadzenia do odprawy celnej.

warunki społeczne

Praca agenta celnego ma charakter indywidualny. Agent celny sam wykonuje wszystkie czynności związane z doprowadzeniem do odprawy celnej, oraz bierze w niej udział. Podczas wykonywania swoich zadań często kontaktuje się z klientami Agencji, od których otrzymuje dane na temat przesyłki oraz informuje ich o postępie prac, a także z przewoźnikami towarów, którzy dostarczają mu list przewozowy i z celnikami, którzy kontrolują przygotowane dokumenty oraz ustalają czas i tryb przeprowadzenia odprawy celnej. Są to głównie kontakty osobiste i rozmowy bezpośrednie, w nieco mniejszym stopniu telefoniczne. Wykonywane zadania niosą ze sobą ryzyko konfliktów z innymi ludźmi - głównie ze względu na rozbieżność interesów klienta, który wymaga od agenta celnego szybkiego doprowadzenia do odprawy celnej oraz jak najniższych kosztów (podatki, cło, VAT itd.) z interesem Urzędu Celnego.

warunki organizacyjne

Agent celny pracuje tylko w ciągu dnia, w stałych godzinach - od 9 do 12 godzin dziennie, na zmiany, również w wolne soboty. Jego praca jest ściśle nadzorowana, zarówno przez zwierzchników w Agencji Celnej, jak i urzędników Urzędu Celnego. Jest to praca w dużej mierze zrutynizowana, polega na stałym wykonywaniu określonych zadań i czynności, mogą jednak wystąpić sytuacje nieprzewidziane.

Agent celny pełni tylko funkcję podwładnego. Jedynie w wypadku, gdy założy własną Agencję może zostać jej kierownikiem. Z jego działaniem wiąże się odpowiedzialność finansowa, za powierzony mu sprzęt niezbędny do wykonywania zadań, oraz za pracę innych ludzi, jeżeli pełni funkcję kierowniczą. Może być mu odebrane prawo wykonywania zawodu w wypadku, gdy okaże się człowiekiem nieuczciwym lub nierzetelnym.

Praca wymaga częstego przemieszczania się na małych odległościach poza stałym miejscem pracy (dojazdy do Urzędu Celnego, magazynów itp.)

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Agent celny powinien wykazać się gotowością do wykonywania typowych czynności biurowych, takich jak: obsługa komputera i kserokopiarki, maszynopisanie, sporządzanie dokumentacji, itd.. Niezwykle istotne w jego pracy są chęć poszerzanie własnej wiedzy z zakresu prawa celnego i ekonomii oraz dobra pamięć ze względu na konieczność posiadania dokładnego rozeznania w przepisach „Prawa Celnego”, taryfie celnej, oraz „Kodeksie Postępowania Cywilnego”. Równie ważne są zdolność do koncentracji i podzielności uwagi oraz umiejętność pracy w szybkim tempie, ponieważ jest on często zmuszony do wykonywania wielu różnych czynności w tym samym czasie. Kontakty z klientami, urzędnikami celnymi wymagają od agenta umiejętności nawiązywania kontaktu i postępowania z ludźmi oraz łatwego wypowiadania się i zdolności przekonywania, a ponadto opanowania i odporności emocjonalnej.

Agent celny powinien dobrze pracować w sytuacjach stresowych i konfliktowych, ponieważ jest zobowiązany do uwzględnienia interesów klienta i jego życzeń, które nie zawsze są łatwe do pogodzenia z formalnymi wymogami odprawy celnej.

Przydatne w pracy agenta są również wiadomości techniczne, wykorzystywane zwłaszcza w wypadku taryfikacji towarów (znajomość urządzeń i ich części). Ponadto niezbędna może okazać się znajomość języków obcych (kontakt z klientami i przewoźnikami z zagranicy).

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Sukces w wykonywaniu tego zawodu najłatwiej osiągają osoby wykazujące się samodzielnością w planowaniu i organizowaniu sobie pracy, ale równocześnie mające umiejętność podporządkowywania się swoim zwierzchnikom i wymogom prawa celnego, a ponadto dokładne i cierpliwe, czego wymaga obliczanie należności celnych oraz wypełnianie dokumentu SAD. Agent celny to również człowiek, który nie powinien zrażać się niepowodzeniami i dążyć do celu mimo występujących trudności.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

W wypadku, gdy zakres zadań agenta celnego jest ograniczony do czynności typowo urzędniczych, tj. przygotowania dokumentacji i biernego uczestnictwa w odprawie celnej, wymagania fizyczne i zdrowotne sprowadzają się do ogólnie dobrego stanu zdrowia. Jeżeli jednak wykonuje także prace fizyczne, związane z przedstawianiem towarów celnikowi, to nie powinien chorować na dyskopatię oraz inne choroby układu kostno-stawowego, ani też poważne choroby układu krążenia. Przeciwwskazania bezwzględne do wykonywania tego zawodu dotyczą padaczki i innych chorób centralnego układu nerwowego, psychoz oraz poważnych wad wzroku.

W zawodzie tym mogą znaleźć zatrudnienie osoby z niedowładem kończyn dolnych, ale tylko wtedy, gdy zakres ich czynności ogranicza się do prac typowo biurowych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Warunkiem podjęcia pracy jest minimum średnie wykształcenie oraz ukończenie kursu agenta celnego przygotowującego do egzaminu państwowego w Głównym Urzędzie Ceł. Pomyślnie zdany egzamin daje prawo do zatrudnienia w Agencji Celnej i podejmowania czynności celnych. Wskazana jest znajomość co najmniej jednego języka obcego, natomiast konieczna umiejętność obsługi komputera i kserokopiarki. Najchętniej zatrudniani są pracownicy między 30. a 35. rokiem życia, ale szansę zatrudnienia mają też kandydaci do 50 roku życia, jeśli stan ich zdrowia na to pozwala. Dobrze widziana jest elokwencja i dobra prezencja.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Praca agenta celnego cechuje się ograniczonymi możliwościami rozwoju kariery zawodowej. Agent może zostać kierownikiem własnej Agencji Celnej lub funkcjonariuszem celnym.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie tym istnieje możliwość podjęcia pracy przez ludzi w wieku dojrzałym, do 50 roku życia. Warunkiem jest zdobycie kwalifikacji w czasie kursu i zdanie egzaminu państwowego, a także dobry stan zdrowia.

ZAWODY POKREWNE

funkcjonariusz celny
księgowy
administrator
krupier
komornik sądowy.
asystent pocztowy.

LITERATURA

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Klasyfikacja Zawodów i Specjalności, tom V MPiPS, GUS Warszawa 1996.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Agent celny** - (3420201), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 723 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	44
Kujawsko-pomorskie	43
Lubelskie	47
Lubuskie	37
Łódzkie	19
Małopolskie	29
Mazowieckie	61
Opolskie	6
Podkarpackie	29

Podlaskie	56
Pomorskie	66
Śląskie	77
Świętokrzyskie	11
Warmińsko-mazurskie	96
Wielkopolskie	28
Zachodniopomorskie	74

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Agent celny** wynosiła 52. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	5
Kujawsko-pomorskie	5
Lubelskie	2
Lubuskie	3
Łódzkie	2
Małopolskie	8
Mazowieckie	6
Opolskie	0
Podkarpackie	2

Podlaskie	0
Pomorskie	4
Śląskie	5
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	8
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Agenci clearingowi i spedytorzy wynosiło 2650,76. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3027,41
Kujawsko-pomorskie	2236,87
Lubelskie	1484,71
Lubuskie	2431,43
Łódzkie	2693,92
Małopolskie	3098,82
Mazowieckie	2960,36
Opolskie	2063,33
Podkarpackie	2440,94

Podlaskie	-
Pomorskie	3517,63
Śląskie	2349,98
Świętokrzyskie	2582,19
Warmińsko-mazurskie	2390,61
Wielkopolskie	1943,33
Zachodniopomorskie	1809,26

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Agenci clearingowi i spedytorzy, wynosiła 9358. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	125
Kujawsko-pomorskie	99
Lubelskie	349
Lubuskie	1705
Łódzkie	351
Małopolskie	1129
Mazowieckie	2171
Opolskie	35
Podkarpackie	358

Podlaskie	-
Pomorskie	743
Śląskie	1283
Świętokrzyskie	248
Warmińsko-mazurskie	47
Wielkopolskie	413
Zachodniopomorskie	252

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

AGENT KLARUJĄCY

kod – 342202

inne nazwy zawodu :

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE.

Głównym zadaniem agenta clearingowego jest pośredniczenie w obrocie wierzytelnościami (długami) na podstawie ofert składanych przez zainteresowanych zarówno ich sprzedażą jak i zakupem. W tym celu przyjmuje na piśmie oferty kupna lub sprzedaży długów od przedsiębiorstw, banków, zakładów (podmiotów gospodarczych), rzadko od osób prywatnych prowadzących działalność gospodarczą a następnie pośredniczy między firmami w ściąganiu należności poprzez sprzedawanie długów na rynku, bądź doprowadzenie do ich rekompensaty (zwrotu należności). Inną formą jest doprowadzenie do zawarcia umowy między dłużnikiem a nabywcą długu. Umowa taka polega najczęściej na rozłożeniu długu na raty lub jego wymianie na inny rodzaj zobowiązania.

W praktyce pierwszym zadaniem agenta jest sprawdzenie wiarygodności finansowej poszczególnych firm np. od komornika sądowego uzyskuje informacje o zadłużeniach oraz czy nie ma zastrzeżeń dotyczących sprzedania określonego długu, sprawdza w rejestrach sądu, czy dana osoba podpisana na dokumentach może reprezentować firmę. Wszystkie uzyskane informacje wprowadza do komputerowej bazy danych (np. dane dotyczące długu - kto, komu, ile). Kolejnym zadaniem agenta jest znalezienie nabywcy wierzytelności. Dodatkowo powinien starać się o uzyskanie na rynku długów jak najwyższej ceny, czyli musi sprzedać dług jak najlepiej. Dlatego też negocjuje z dłużnikami cenę sprzedaży wierzytelności a z nabywcami cenę kupna.

Ponadto agent clearingowy zajmuje się przygotowaniem porozumień tzw. *cesji*, czyli przeniesienia praw wierzytelności i zawiadaniem pisemnie dłużnika o zmianie wierzyciela. Innym zadaniem agenta jest *windykacja* należności, czyli odzyskanie od dłużnika należności bez pośrednictwa sądu.

Na życzenie wierzyciela zastępuje go w sprawach sądowych przeciwko dłużnikom.

Agent zajmuje się również doradztwem ekonomicznym w zakresie obrotu wierzytelnościami.

Innym rodzajem pracy agenta clearingowego jest prowadzenie wielostronnych porozumień kompensacyjnych pomiędzy wzajemnie u siebie zadłużonymi zakładami w formie tzw. „łańcucha kompensacyjnego”. W tym celu przygotowuje umowy dla uczestników „łańcucha”, w których są określone kwoty potrąceń wzajemnych należności i zobowiązań wszystkich stron porozumienia. Prowadzi rozmowy z dyrektorami, prezesami, głównymi księgowymi przedsiębiorstw, negocjuje z nimi tzw. „ścieżkę” powiązań najkorzystniejszą dla wszystkich zainteresowanych. Jeżdżąc samochodem od zakładu do zakładu doprowadza do podpisania kompensaty przez wszystkich uczestników porozumienia. Ustala formę płatności za wykonaną przez siebie pracę, np. wysokość prowizji, odsetek za wykonaną usługę. Podpisuje stałe umowy ramowe dotyczące współpracy w zakresie kompensowania i obrotu długami.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy.

Agent clearingowy pracuje w pomieszczeniach biurowych Agencji lub biurach swoich klientów. Często przemieszcza się samochodem - jeżdżąc do klientów w sprawach kompensacyjnych i innych - według potrzeb. Praca jego jest silnie stresująca, pracuje on w dość dużym tempie. Dlatego też istnieje zwiększone ryzyko zachorowań na nerwice, choroby wrzodowe.

warunki społeczne.

Praca agenta ma charakter indywidualny i samodzielny w zakresie sposobów wykonywania zadań. Jego kontakty z ludźmi są bardzo częste - prowadzi rozmowy z wierzycielami, dłużnikami, negocjuje warunki i sposoby oddania długów, reprezentuje dłużników, wierzycieli na rynku długów, prowadzi wywiady mające na celu sprawdzenie wiarygodności finansowej danej firmy. Rozmawia z syndykami,

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

komornikami sądowymi, sędzią komisarzem, często radzi się i rozmawia ze współpracownikami. Ze względu na intensywność i wielostronność kontaktów z ludźmi jest narażony na ryzyko konfliktów z ludźmi.

warunki organizacyjne.

Agent clearningowy pracuje od 6 do 9 godzin dziennie. Ma stałe godziny pracy. Praca odbywa się tylko w dzień, bez konieczności pracy w niedziele i święta. Ze względu na częste kontakty na „wysokim szczeblu” z dyrektorami przedsiębiorstw, głównymi księgowymi wskazane jest, aby pracował w ubraniu reprezentacyjnym. Często przemieszcza się poza miejscem pracy, na niewielkich bądź dużych odległości (zależne to jest od siedziby dłużników). W związku z tym wskazane jest aby agent clearningowy posiadał nie tylko prawo jazdy ale i swój własny samochód. Funkcje i zależności organizacyjne zależne są od tego, czy jest on pracownikiem Agencji, czy też jego właścicielem i zwierzchnikiem dla pracowników.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE.

Ze względu na rodzaj pracy agenta w dużym stopniu związany z obsługą klientów wydaje się, że najważniejszą umiejętnością w pracy jest umiejętność nawiązywania kontaktów z ludźmi i postępowania z nimi. Od sposobu rozpoczęcia rozmowy i poprowadzenia jej w odpowiednim kierunku zależy czy uzyska niezbędne informacje i czy uzyska korzystną cenę sprzedaży wiarytelności. Od jego umiejętności negocjacyjnych zależy czy zostanie podpisana umowa handlowa, utworzona kompensata dla redukcji długów a także uzyskanie dla klientów najkorzystniejszych warunków kupna bądź sprzedaży. Częste kontakty z różnymi klientami i rodzaj świadczonych im usług powodują, że agent clearningowy powinien mieć dużą łatwość wypowiadania się w mowie i piśmie; niezbędna jest także zdolność do logicznego wnioskowania np. przy ustalaniu łańcucha kompensacyjnego wiążącego różnych klientów.

Agent klarck powinien szybko i prawidłowo wykonywać działania arytmetyczne np. po to by nie narazić klienta lub własnej agencji na straty materialne. W jego pracy ważne jest przejawianie i podejmowanie działań z własnej inicjatywy (nie może czekać aż sami nabywcy zgłoszą się po zakup wiarytelności, naraziłby agencję na duże straty materialne). W pracy agenta przydatne są zainteresowania naukami prawniczymi, ekonomicznymi.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

W zawodzie agenta clearningowego przydatna jest duża sprawność układu krążenia. Mogą w tym zawodzie pracować osoby z dysfunkcją kończyn górnych - ważne jest, by przynajmniej jedna ręka była sprawna (do pisania, wprowadzania danych do komputera), a także nie ma ograniczeń w zatrudnianiu osób poruszających się na wózkach inwalidzkich lub z dysfunkcją kończyn dolnych.

Względne przeciwwskazania do podjęcia pracy w tym zawodzie dotyczą cukrzycy, astmy. Zdrowotne przeciwwskazania bezwzględne do podjęcia pracy w tym zawodzie dotyczą padaczki, psychoz, przewlekłych chorób upośledzających sprawność organizmu, silnych - nie do korekcji wad wzroku

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie agenta clearningowego niezbędne jest posiadanie minimum średniego wykształcenia. Obecnie nie ma możliwości zdobycia kwalifikacji na specjalnych kursach przygotowujących do tego typu pracy. Dlatego duże szanse na zatrudnienie w tym zawodzie mają osoby, które zdobyły doświadczenie w pracy o podobnym profilu np. maklera towarów, windykatorka, komornika sądowego. Mile widziane jest prawo jazdy - a nawet posiadanie własnego samochodu oraz obsługa komputera.

MOŻLIWOŚCI AWANSU

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

W zawodzie agenta klark istnieją duże możliwości rozwoju kariery zawodowej - może zajmować się najtrudniejszymi zadaniami, może poznawszy dobrze warunki, środowisko pracy założyć własną agencję lub prywatną firmę wyspecjalizowaną w różnych formach kompensowania długów.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie agenta clearningowego mogą podjąć pracę zarówno osoby młodsze, po ukończeniu szkoły średniej jak i starsze. Górna granica wieku rozpoczęcia pracy nie powinna jednak przekraczać 40 roku życia.

ZAWODY POKREWNE

agent celny
pośrednik pracy
laborant
agent ubezpieczeniowy
radca prawny.
operator wprowadzania danych.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Agent clearingowy** - (3420202), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 9 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	3
Opolskie	1
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Agent clearingowy** wynosiła 1. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Agenci clearingowi i spedytorzy wynosiło 2650,76. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3027,41
Kujawsko-pomorskie	2236,87
Lubelskie	1484,71
Lubuskie	2431,43
Łódzkie	2693,92
Małopolskie	3098,82
Mazowieckie	2960,36
Opolskie	2063,33
Podkarpackie	2440,94

Podlaskie	-
Pomorskie	3517,63
Śląskie	2349,98
Świętokrzyskie	2582,19
Warmińsko-mazurskie	2390,61
Wielkopolskie	1943,33
Zachodniopomorskie	1809,26

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Agenci clearingowi i spedytorzy, wynosiła 9358. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	125
Kujawsko-pomorskie	99
Lubelskie	349
Lubuskie	1705
Łódzkie	351
Małopolskie	1129
Mazowieckie	2171
Opolskie	35
Podkarpackie	358

Podlaskie	-
Pomorskie	743
Śląskie	1283
Świętokrzyskie	248
Warmińsko-mazurskie	47
Wielkopolskie	413
Zachodniopomorskie	252

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MAGAZYNIER (SPRZEDAWCA-MAGAZYNIER)

kod: 413103

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Praca magazyniera polega na prowadzeniu magazynu, czyli przyjmowaniu, przechowywaniu i wydawaniu przedmiotów, materiałów, surowców.

Przyjmując towar do magazynu magazynier sprawdza czy jego jakość i ilość jest zgodna z dowodem nadania, otrzymanym od dostawcy (waży, mierzy i liczy). Następnie organizuje odpowiednie dla danego rodzaju towaru warunki przechowywania. Decyduje o rozmieszczeniu towarów w pomieszczeniach magazynowych. Dbą o zabezpieczenie ich przed pożarem, kradzieżą, zalaniem, szkodnikami, zepsuciem i zniszczeniem. Przestrzega terminów przechowywania. Utrzymuje czystość w pomieszczeniach magazynowych. Może konserwować składowane przedmioty, porządkować je. Czasami dokonuje drobnych napraw i poprawek (pracownik magazynu narzędzi lub wypożyczalni).

Do zadań magazyniera należy również wydawanie przechowywanego towaru osobie do tego upoważnionej. Czasami magazynier sam wypłaca należność za przyjęty towar (np. referent skupu), częściej jednak wystawia odpowiednie dokumenty kasowe. Zdarza się też, że magazynier bezpośrednio styka się z klientami i wtedy, oprócz czynności charakterystycznych dla swojego zawodu, wykonuje również prace typowe dla sprzedawcy (magazynier w handlu, zakładzie przemysłowym, ekspedient wypożyczalni). Powinien wówczas zaprezentować towar, odpowiednio go wyeksponować i pomóc klientowi w wyborze.

Do zadań magazyniera należy również informowanie o zasobach magazynu i sygnalizowanie potrzeby ich uzupełnienia (ważne zwłaszcza w pracy magazyniera w zakładzie przemysłowym i w handlu). Magazynier służy informacją na temat posiadanych zbiorów i możliwości ich powtórnego wykorzystania (rekwizytor).

W magazynach hurtowych magazynier sortuje, paczkuje i kompletuje towary.

Magazynier musi wykazać się znajomością:

czynności związanych z zaopatrzeniem;

zasad odbioru ilościowego i jakościowego;

przepisów i norm dotyczących jakości towarów, opakowań, transportu oraz ubytków towarowych;

zasad prowadzenia pełnej dokumentacji magazynowej;

zasad inwentaryzacji i rozliczania się z powierzonych składników majątkowych;

właściwości użytkowych poszczególnych towarów oraz umiejętnością odróżniania gatunków handlowych;

zasad przechowywania i konserwacji towarów;

obsługi wszelkich urządzeń technicznych: komputery, wózki, podnośniki, itp.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Magazynier pracuje w bardzo różnych miejscach. Część swojej pracy wykonuje w pomieszczeniach biurowych, jednak większość czasu spędza w magazynach, składach, wypożyczalniach, rekwizytoriach, hurtowniach itp.

Warunki panujące w pomieszczeniach magazynowych zależą od rodzaju przechowywanego towaru. Może on wymagać pomieszczenia otwartego, zamkniętego, naziemnego lub podziemnego, ogrzewanego lub chłodzonego, wentylowanego lub nawilżanego itp. Podejmując pracę w tym zawodzie trzeba liczyć się z możliwością pracy w uciążliwych warunkach. Magazynier może być narażony na hałas (podczas wyładunku towaru), złe oświetlenie, poruszanie się po nierównych, chybliwych powierzchniach czy przechodzenie przez ograniczone, wąskie dojścia.

warunki społeczne

Praca magazyniera jest pracą samodzielną. Przedmiotem jej są w zasadzie rzeczy, ale magazynier styka się też z wieloma ludźmi. Świadczy wobec nich usługi, sprzedaje i kupuje towary. Musi umieć nawiązać kontakt z klientem, poznać jego potrzeby i doradzić mu.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Czasami magazynier organizuje pracę innych osób, zatrudnionych w magazynie. Powinien wówczas umieć zarządzać podległymi mu pracownikami, umieć wyegzekwować właściwe wypełnianie obowiązków.

warunki organizacyjne

Organizacja pracy magazyniera zależy od rodzaju prowadzonego przez niego magazynu. Na ogół czas pracy jest stały i wynosi 8 godzin w dni robocze. Zasada ta jednak nie obowiązuje wszędzie. Magazynier w zakładzie przemysłowym i w handlu, wydawca narzędzi może też pracować w systemie zmianowym, w dzień i w nocy, w dni ustawowo wolne, jeśli wymaga tego charakter przedsiębiorstwa, do którego należy magazyn.

Magazynier podlega kierownikowi magazynu lub kierownikowi zakładu, który nadzoruje prowadzenie magazynu i określa jego zadania. Czynności wykonywane w tym zawodzie mają charakter zrutynizowany. Magazynier odpowiada materialnie za powierzone mu mienie, obsługiwane urządzenia i narzędzia.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Magazynier powinien posiadać pewne uzdolnienia techniczne i wiedzę w tym zakresie. W zależności od zorganizowania magazynu posługuje się tylko prostymi urządzeniami (wózkami, taczkami, podnośnikami) lub musi opanować skomplikowany program komputerowy służący do rejestrowania stanu zasobów. Musi znać zasady przechowywania poszczególnych towarów (czas, warunki fizyczne, temperatura, wilgotność), co wymaga elementarnej wiedzy z różnych dyscyplin (np. biologii przy przechowywaniu żywności). Czasami specyfika pracy może wymagać szczegółowej wiedzy w jakiejś dziedzinie (np. rekwizytor musi orientować się w posiadanych zbiorach, informować o nich i możliwości powtórnego wykorzystania).

W pracy na stanowisku magazyniera dobrze się będzie czuła osoba mająca zainteresowania urzędnicze i zdolności rachunkowe – magazynier musi liczyć szybko, często bez użycia kalkulatora, musi również zapamiętywać otrzymane wartości. powinien umieć wykonywać jednocześnie kilka czynności, bywa, że w tym samym czasie przyjmuje towar (liczy go i sprawdza jego stan) i obsługuje klienta (np. odbierającego zamówienie). Konieczna jest więc w tym zawodzie podzielność uwagi i łatwość przerzucania się z jednej czynności na drugą.

Magazynier organizuje też pracę magazynu, dba o prawidłowe wykorzystanie jego powierzchni, czystość i ład. Czasami oprócz utrzymania zwykłego porządku konieczne jest też eksponowanie zgromadzonych towarów (np. w wypożyczalni lub hurtowni). Aby sprostać tym zadaniom magazynier musi być dokładny, skrupulatny, do właściwego eksponowania towarów przydają się zdolności plastyczne.

Skrupulatność jest też potrzebna magazynierowi podczas zwykłej, codziennej pracy – przy przyjmowaniu i wydawaniu towarów. Magazynier odpowiada materialnie za powierzone mu mienie. Podstawowa jego cecha, bez której niemożliwe jest wykonywanie zawodu to uczciwość.

Magazynier pracuje na ogół sam, ale czasami organizuje też pracę innych osób, zatrudnionych w magazynie. Istotne są w tej sytuacji: zdolności kierownicze i umiejętność współdziałania.

Magazynier, będący jednocześnie sprzedawcą musi umieć nawiązywać kontakty z klientami, rozpoznawać ich potrzeby, pomagać w dokonywaniu wyboru.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca w zawodzie magazyniera wymaga dobrej ogólnej sprawności fizycznej. Praca nie wiąże się na ogół z dużym obciążeniem fizycznym – zaliczana jest do prac bardzo lekkich i lekkich. Zwykle magazynier sam nie przenosi towarów, ale nie można tego wykluczyć, w związku z tym na niektórych stanowiskach może więc być mu potrzebna siła fizyczna. Na stanowiskach, gdzie zachodzą bezpośrednie kontakty z klientem wymagany jest dobry słuch. Jeśli magazynier ma kontakt z artykułami spożywczymi nie może być nosicielem chorób zakaźnych, bądź chorować na którąkolwiek z przewlekłych chorób stanowiących zagrożenie dla otoczenia (gruźlica itp.).

Dobry stan zdrowia, brak podatności na infekcje, jest w tym zawodzie szczególnie istotny. Jako że magazynier odpowiada materialnie za powierzone mu mienie, każda, nawet krótkotrwała nieobecność w pracy jest bardzo kłopotliwa. Wymaga albo zamknięcia magazynu, co często jest niemożliwe, albo

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

przekazania go innej osobie, co może być czynnością bardzo skomplikowaną, szczególnie w wypadku dużego magazynu.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Najlepsze przygotowanie do pracy w zawodzie magazyniera daje nauka w liceum zawodowym o specjalizacji magazynier-sprzedawca lub technikum ekonomicznym o specjalizacji technik handlowiec.

Kształcenie takie prowadzi wiele szkół.

Możliwe jest też podjęcie pracy po szkole średniej ogólnokształcącej. Wówczas umiejętności potrzebne w zawodzie zdobywa się podczas pracy. Istnieje możliwość brania udziału w kursach dokształcających typu: „Magazynier-kierowca wózków jezdniowych z obsługą komputera i kas fiskalnych” lub „Zastosowania komputera w pracy magazyniera”. Wymagane jest ukończenie kursu zasad BHP.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie magazyniera możliwości awansowania są niewielkie. Jediną możliwością awansu w hierarchii zawodowej jest objęcie stanowiska kierownika magazynu w dużej firmie.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Pracę w zawodzie magazyniera można podejmować w każdym wieku. Kandydat do pracy musi jedynie spełniać wcześniej określone wymagania.

ZAWODY POKREWNE

pracownik administracyjny
referent ekonomista
ekspedient pocztowy
księgowy ds. zapasów
sprzedawca w handlu hurtowym

LITERATURA

Bednarz Joanna: Dokumentacja i ewidencja zaopatrzenia materiałowego w Daewoo Motor Polska.
Bloch Magdalena: Zaopatrzenie, gospodarka materiałowa na przykładzie Zakładów Tytoniowych w Lublinie.
Gąska Magdalena: Dokumentacja i ewidencja obrotu towarowego w świetle przepisów o rachunkowości.
Janosz Marek: Ewidencja kosztów handlowych na przykładzie domów towarowych.
Krawczyń Łukasz: Analiza komputerowego systemu sprzedaży na przykładzie wybranych jednostek handlowych.
Rawdanowicz Halina: Ogólne wiadomości z towaroznawstwa.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Magazynier** - (41301), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 26487 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	2576
Kujawsko-pomorskie	1546
Lubelskie	1506
Lubuskie	769
Łódzkie	1606
Małopolskie	2023
Mazowieckie	3491
Opolskie	949
Podkarpackie	1448

Podlaskie	590
Pomorskie	1504
Śląskie	4057
Świętokrzyskie	513
Warmińsko-mazurskie	1120
Wielkopolskie	1568
Zachodniopomorskie	1221

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Magazynier** wynosiła 3665. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	285
Kujawsko-pomorskie	217
Lubelskie	156
Lubuskie	140
Łódzkie	494
Małopolskie	291
Mazowieckie	392
Opolskie	71
Podkarpackie	231

Podlaskie	114
Pomorskie	163
Śląskie	376
Świętokrzyskie	105
Warmińsko-mazurskie	126
Wielkopolskie	384
Zachodniopomorskie	120

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Magazynierzy i pokrewni wynosiło 1788,55. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1706,36
Kujawsko-pomorskie	1725,48
Lubelskie	1533,64
Lubuskie	1728,63
Łódzkie	1650,4
Małopolskie	1650,25
Mazowieckie	2109,89
Opolskie	1726,17
Podkarpackie	1605,57

Podlaskie	-
Pomorskie	1901,99
Śląskie	1740,67
Świętokrzyskie	1691,49
Warmińsko-mazurskie	1786,49
Wielkopolskie	1853,76
Zachodniopomorskie	1749,57

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Magazynierzy i pokrewni, wynosiła 132020. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	8793
Kujawsko-pomorskie	6469
Lubelskie	6010
Lubuskie	3283
Łódzkie	10533
Małopolskie	10245
Mazowieckie	24018
Opolskie	3621
Podkarpackie	7003

Podlaskie	-
Pomorskie	7531
Śląskie	16265
Świętokrzyskie	3362
Warmińsko-mazurskie	3862
Wielkopolskie	12503
Zachodniopomorskie	3694

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

PRACOWNIK KOLEKTURY

kod: 421503

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Kolektor zajmuje się obsługą klientów, grających w kolekturach gier liczbowych (np. TOTO LOTEK).

W imieniu firmy, którą reprezentuje przyjmuje w swojej kolekturze zakłady od graczy i drogą radiową przesyła je do tzw. centrum komputerowego, gdzie zostają zarejestrowane; klientowi natomiast wydaje poświadczenie wysłania zakładu, które jest dowodem jego udziału w grze.

Do zadań kolektora należy także wypłata wygranych oraz rozliczenie się z pracodawcą z przeprowadzonych operacji finansowych (codziennie sporządza raport z dokonanych operacji finansowych - z wyszczególnieniem wpłat, wypłat i sum, które pozostały w kolekturze - a raz na 8 dni przygotowuje raport okresowy).

Wszystkie wymienione tu zadania zobowiązują kolektora do wykonania wielu czynności. Najważniejsza z nich, to przyjęcie blankietów od klienta. Gracz typuje liczby, określa nazwę gry oraz ilość losowań (zakładów), w których chce wziąć udział. Na życzenie klienta kolektor może mu udostępnić komputer, by metodą losową wybrał za niego liczby, może także wprowadzić do terminala liczby podane przez klienta ustnie.

Bardzo ważną czynnością jest przygotowanie pieniędzy dla upoważnionego do ich przewożenia inkasenta (dla zapewnienia kolektorom większego bezpieczeństwa, i polepszenia warunków ich pracy, zwolniono ich z obowiązku osobistego dokonywania wpłat w bankach czy na pocztach).

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Kolektor pracuje najczęściej w kioskach (mini-pawilonikach), specjalnie przystosowanych do obsługi klientów. Niekiedy kolektury znajdują się w dużych sklepach, domach towarowych, w urzędach pocztowych, itp. Zawsze są wyraźnie wydzielone i oznakowane.

Na ogół kolektorzy pracują w dobrych warunkach. Praca ich nie niesie żadnego ryzyka chorób zawodowych. Natomiast pewnym zagrożeniem dla osób pracujących w kolekturach jest możliwość napadu, okradzenia czy wyłudzenia pieniędzy (bezdumni, żebracy lub inne osoby, "pożyczające" od kolektora drobne sumy).

społeczne środowisko pracy

Kolektor pracuje tylko indywidualnie, sam wykonuje wszelkie przypisane stanowisku czynności i ponosi za nie pełną odpowiedzialność.

Nieodłącznym elementem tego zawodu jest stały kontakt z innymi ludźmi. Polega on nie tylko na przyjmowaniu zakładów od grających, wydawaniu im pokwitowań, wypłacaniu wygranych; kolektor powinien umieć również zachęcić niezdecydowanego gracza do zawarcia zakładu, przystępnie i atrakcyjnie wyjaśnić zasady gry, gdyż życzliwość okazywana klientom nie pozostaje bez wpływu na obroty kolektury, a tym samym na wysokość prowizji kolektora.

Kolektor powinien także ściśle przestrzegać przepisów obowiązujących w macierzystej firmie (nie wolno mu dowolnie interpretować regulaminu gry, ani wprowadzać żadnych innowacji).

organizacyjne środowisko pracy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Kolektor sam może ustalać sobie godziny pracy, jednak w trosce o dobro klienta i własny interes powinien zadbać aby były to godziny stałe. Na ogół kolektury otwarte są między godziną 7.00 a 19.30, z zachowaniem obowiązujących norm czasu pracy (dlatego kolektury z 2 - 3-osobową obsadą są z reguły dłużej otwarte niż obsługiwane przez jedną osobę).

W zawodzie tym obowiązuje praca we wszystkie soboty oraz takie dni jak Wigilia i Sylwester i ten wymóg jest rygorystycznie przestrzegany.

Pewnym obciążeniem w tej pracy jest duża odpowiedzialność finansowa. Kolektorzy mają niekiedy do czynienia ze znacznymi sumami i każda pomyłka może być dla nich fatalna w skutkach.

Natomiast sporą zaletą jest swoboda decydowania o godzinach otwarcia kolektury.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

W zawodzie kolektora ogromne znaczenie ma umiejętność nawiązywania kontaktów z ludźmi. Prowadzący kolekturę powinien znaleźć sposób, by zachęcić niezdecydowanych do podjęcia gry, a niezorientowanym wyjaśnić przystępnie jej zasady, życzliwie obsłużyć każdego klienta kolektury. Bardzo pomaga w tym miła aparycja - schludny wygląd i uśmiech na twarzy

Kolektor musi także zadbać o czystość i estetykę pomieszczenia, w którym pracuje.

Ważną cechą jest także lojalność wobec pracodawcy.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca kolektora pod względem energetycznym należy do bardzo lekkich. Dlatego mogą ją wykonywać także osoby niepełnosprawne (pod warunkiem, że zachowały sprawność rąk).

Kolektur nie mogą prowadzić osoby nie zrównoważone emocjonalnie, cierpiące na zaburzenia psychiczne, epileptycy.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

W zawodzie kolektora mogą pracować równie dobrze absolwenci zasadniczych szkół zawodowych jak i wyższych uczelni. Oczywiście, im wyższe wykształcenie ma przyszły kolektor, tym chętniej jest zatrudniany.

Poza tym pracodawcy wymagają od kandydata do pracy w kolekturze oświadczenia o niekaralności, potwierzonego przez Centralny Rejestr Skazanych. Przed rozpoczęciem pracy przyszły kolektor musi wziąć udział w szkoleniu (zakończonym egzaminem) w zakresie obsługi terminala, sporządzania dokumentacji oraz znajomości przepisów regulujących zasady gier liczbowych.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Zawód kolektora nie daje możliwości awansu. Niezależnie od wykształcenia, ilości kursów i szkoleń oraz innych dodatkowych kwalifikacji, jego podstawowa działalność sprowadza się zawsze do tego samego - obsługi klienta kolektury.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Nie ma żadnych przeciwwskazań do podjęcia pracy kolektora tak przez osoby starsze, jak i te, które miały przerwę w prowadzeniu kolektury.

Największe szanse na zatrudnienie mają osoby do 45. roku życia (im bliżej wieku emerytalnego tym szanse te są mniejsze).

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

ZAWODY POKREWNE

sprzedawca
krupier

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Kolektor** - (4210401), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 86 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	15
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	11
Lubuskie	0
Łódzkie	5
Małopolskie	5
Mazowieckie	11
Opolskie	2
Podkarpackie	2

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	10
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	7
Wielkopolskie	9
Zachodniopomorskie	3

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Kolektor** wynosiła 10. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	6
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	1
Małopolskie	1
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	1
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Krupierzy i pracownicy kolektur wynosiło 1632,78. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	1614,87
Małopolskie	0
Mazowieckie	1530,69
Opolskie	2760
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Krupierzy i pracownicy kolektur, wynosiła 783. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	307
Małopolskie	0
Mazowieckie	432
Opolskie	44
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

PRACOWNIK LOMBARDU

kod: 421601

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Celem pracy pracownika lombardu jest udzielanie pożyczek krótkoterminowych pod zastaw papierów wartościowych, złota, nieruchomości czy innych wartościowych rzeczy.

Pracownik lombardu informuje klienta o zasadach udzielania pożyczek, warunkach spłat, zabezpieczeniu zastawianych przedmiotów. Oszacowuje zastawiane przedmioty, wycenia je tak, by zadowolić obie strony biorące udział w transakcji. Powszechnie przestrzegana jest zasada, że suma pieniędzy pożyczana pod zastaw wartościowych przedmiotów jest zawsze dużo mniejsza niż wartość rynkowa tych rzeczy. Ma to na celu zabezpieczenie lombardu przed klientami, którzy nie zawsze zgłaszają się po odbiór zastawu.

Żeby właściwie szacować zastawiane przedmioty, pracownik lombardu musi mieć wiedzę z kilku dziedzin i znać rynkowe ceny wstawianych przedmiotów, np. znać ceny sprzętu elektronicznego; wiedzieć jak rozpoznać złoto, jego próbę, czy autentyczność starych monet; sprawdzić jakość futra z norek. Najtrudniejsze do wyceny są zawsze nieruchomości (w takim wypadku dbający o opinię lombard do pomocy w wycenie powinien zaprosić dobrego prawnika).

Po uzgodnieniu warunków pracownik lombardu podpisuje z klientem umowę i wypłaca mu pieniądze. Osoba pożyczająca musi potwierdzić swą tożsamość za pomocą co najmniej dwóch dokumentów. Czasami pieniądze są wypłacane dopiero po kilku godzinach albo dniach, kiedy pracownik lombardu sprawdzi, czy osoba, zawierająca transakcje jest na pewno tą, za którą się podaje. Pożyczki udzielane w lombardzie są na ogół krótkoterminowe.

Kiedy pożyczający nie zwraca pieniędzy w umówionym terminie pracownik lombardu może interweniować telefonicznie, czasami (choć bardzo rzadko się to zdarza) może skierować sprawę do sądu. Gdy te sposoby się wyczerpią i klient nie odda pieniędzy w określonym czasie, pracownicy lombardu mogą sprzedać zastawione rzeczy.

Rzeczy zastawione w lombardzie muszą być przechowywane w odpowiednich warunkach tak, by w tym czasie nie uległy zniszczeniu.

Ponadto, pracownicy lombardu powinni codziennie dokonywać rozliczeń z przeprowadzanych operacji finansowych - co, kiedy, od kogo, na jaki czas zostało wzięte; wszystko powinny zostać skrupulatnie zapisane w odpowiednich księgach.

ŚRODOWISKO PRACY

I A. materialne środowisko pracy

Lombardy najczęściej zajmują niewielkie pomieszczenia, wydzielone na przykład w dużym domu towarowym, dawne lokale sklepowe na parterach budynków, czasami wolnostojące pawilony.

Ze względu na bezpieczeństwo podzielone są na dwie części, które oddziela lada i szyba. Pierwsza z tych części jest dostępna dla wszystkich, druga tylko dla pracownika i klienta zawierającego transakcje – tu odbywają się rozmowy, wyceny rzeczy przyniesionych pod zastaw, wypłata gotówki i jej zwrot. Tego rodzaju kontakt z klientem wymaga odosobnienia. Nie można załatwiać tych spraw w obecności obcych osób. Na ogół osoby pożyczające pieniądze w lombardzie chcą zachować tę czynność w tajemnicy.

I B. warunki społeczne

Praca w lombardzie jest pracą samodzielną. Człowiek pracujący na tym stanowisku codziennie styka się z kilkunastoma osobami, z którymi musi negocjować warunki udzielenia pożyczki.

organizacyjne warunki pracy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Godziny pracy lombardu są stałe – najczęściej jest to 8 godzin dziennie w dni powszednie. Niektóre lombardy mogą być czynne w soboty, podobnie jak większość sklepów w Polsce zamknięte są w niedziele i święta. Praca w lombardzie jest pracą stacjonarną, nie wymaga wyjazdów.

Bardzo często właściciel lombardu jest zarazem jego jedynym pracownikiem – w takiej sytuacji jego praca nie jest w żaden sposób nadzorowana. Jeśli zatrudnia pracowników, wtedy sam kontroluje ich pracę.

Praca w lombardzie jest dużej mierze pracą rutynową, czynności wykonywane przez pracowników nie są zróżnicowane. Polegają na wycenie i przeprowadzaniu transakcji finansowych. Wiąże się jednak z odpowiedzialnością materialną. Niewłaściwie wyceniony przedmiot zastawu może narazić lombard na duże straty.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Wymagania psychologiczne stawiane kandydatom są znaczne. Ten, kto chce zostać pracownikiem lombardu musi szybko oceniać ludzi (po wyglądzie i zachowaniu), a także mieć dobry refleks. Żeby uniknąć strat (klienci lombardu nie zawsze są uczciwi) pracownik lombardu już od pierwszych chwil rozmowy z klientem powinien umieć go ocenić. Warto dodać jeszcze tak pożądaną cechę pracownika lombardu jak umiejętność podejmowania szybkich i trafnych decyzji.

Ze względu na to, że praca ta wiąże się z kontaktami z ludźmi, pracownik lombardu powinien umieć nawiązywać kontakty, rozmawiać z ludźmi, negocjować.

Pracownik lombardu właściwie wciąż robi to samo, dlatego osoba, która chce pracować w tym zawodzie powinna umieć i chcieć wykonywać pracę monotonną.

Do innych pomocnych w tym zawodzie cech zaliczyć można dobrą pamięć, zarówno dotyczącą ludzi, jak i przedmiotów. istotna jest też podzielność uwagi. Obserwowanie klienta podczas dokonywania wyceny przedmiotu zastawu pozwala sprawdzić czystość jego intencji.

Pracownik lombardu operuje pieniędzmi, podejmuje bardzo odpowiedzialne (materialnie) decyzje, dlatego w pracy pomaga umiejętność kojarzenia faktów, wyciągania wniosków, jak też pewne uzdolnienia matematyczne i zdolności prognozowania. Powinien umieć ocenić możliwość sprzedaży zastawianych przedmiotów.

Przy szacowaniu wartości przynoszonych rzeczy bardzo przyda się osobie pracującej w lombardzie dobry wzrok, wyczulony dotyk, a także zręczne palce pozwalające sprawdzić, czy ma się do czynienia z oryginałem czy falsyfikatem.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca w lombardzie zaliczana jest do prac bardzo lekkich, może być za to uciążliwa psychicznie. Żeby wykonywać to zajęcie trzeba być odpornym emocjonalnie.

Pomimo, że nie istnieją żadne formalne zarządzenia, w zawodzie tym nie spotkamy osób niepełnosprawnych, chociaż wydaje się, że mogliby pracować inwalidzi z dysfunkcją kończyn dolnych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Aby zostać pracownikiem lombardu nie trzeba legitymować się dyplomami wyższych uczelni, szkół średnich lub mieć ukończone jakieś kursy.

W zawodzie tym najbardziej liczą się umiejętności praktyczne – ustalenie próby złota, stwierdzenie autentyczności papierów wartościowych, określenie wartości i jakości zastawianych przedmiotów. Jak z tego wynika są to praktyczne umiejętności z kilku dziedzin, które można zdobyć na przykład w Wytwórni Papierów Wartościowych, albo w zakładzie jubilerskim.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Pracownik lombardu ma bardzo niewielkie możliwości kariery zawodowej. Osoba zatrudniana wcześniej w lombardzie, będącym czyjąś własnością może otworzyć własny lombard. Awansem może być także wzrost zysków, albo przeniesienie lombardu do lepszej dzielnicy. Innych możliwości raczej nie ma.

ZAWODY POKREWNE

kontroler obrotu pieniężnego
inkasent
komornik sądowy
poborca skarbowy
kolektor
krupier

LITERATURA

Prawo obrotu nieruchomościami, pod red. S., Wydawnictwo C. H. Bech, Warszawa 1995.
Kodeks cywilny z krótkim komentarzem, pod red. J. Leonarskiego, Ośrodek Doradztwa i Szkoleń TUR 1996.
Casse P., *Jak negocjować. Zostań negocjatorem w godzinę*, Wydawnictwo Zys i ska, 1996.
Berne E., *W co grają ludzie. Psychologia stosunków międzyludzkich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, 1997.
Czachórski W., *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1995.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Osoba, która chce prowadzić lombard musi zgłosić swoją działalność we właściwym urzędzie skarbowym i w wydziale gospodarczym swojej gminy. W zawodzie tym nie występują ograniczenia wiekowe – nie ma ustalonego limitu wieku, do którego można zostać pracownikiem lombardu. Liczą się umiejętności i predyspozycje psychiczne. Powinny to być osoby mające pewne doświadczenie, a więc nie bardzo młode. Z drugiej strony w zawodzie tym ważna jest sprawność, tak fizyczna jak i umysłowa, a osoby starsze mogą nie spełniać tych warunków.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Pracownik lombardu** - (4210501), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 23 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	3
Lubuskie	0
Łódzkie	6
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	4
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	2

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Pracownik lombardu** wynosiła 4. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	2
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy lombardów wynosiło 1520. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1520
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy lombardów, wynosiła 12. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	12
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

ANTYKWARIUSZ

kod: 522101

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Antykwariusz zajmuje się kupowaniem i następnie sprzedażą różnych zabytkowych przedmiotów: dzieł sztuki (obrazów, rzeźb, grafiki), wytworów rzemiosła artystycznego (mebli, wyrobów ze srebra - sztućców, lichtarzy itp., biżuterii, porcelany i in.) i kultury materialnej (monet, zegarów itp.) oraz rozmaitych osobliwości (np. starych aparatów fotograficznych, zabawek itp.). Antykwariusz-księgarz kupuje i sprzedaje stare druki oraz nowsze wydania książek i czasopism, które już są wyczerpane w handlu księgarskim. Antykwariusz czasem trudni się również kupowaniem i sprzedawaniem dzieł współczesnej sztuki. Rozróżnienie pomiędzy zawodem antykwariusza i pracownika galerii sztuki współczesnej jest nieostre. Wiele galerii kupuje i sprzedaje zarówno dzieła sztuki dzisiaj powstające, jak sprzed kilku dziesięcioleci.

W chwili nabywania lub przyjmowania zabytkowego przedmiotu do sprzedaży komisowej (ta forma występuje często na rynku handlu sztuką) antykwariusz musi poddać go fachowej ekspertyzie, sklasyfikować i wycenić. Elementarnym jego zadaniem jest określenie epoki powstania stylu, miejsca wykonania, autora lub warsztatu, techniki wykonania, tworzywa oraz stanu zachowania. Dopiero wtedy antykwariusz przystępuje do wyceny. Musi przy niej uwzględnić różne czynniki - wartość artystyczną, rzadkość lub popularność występowania na rynku antykwarycznym, zainteresowanie tym przedmiotem ze strony kupujących. Antykwariusz - jubiler musi ocenić również rodzaj i wartość tworzywa (np. kruszcu, kamieni szlachetnych). Do ostatecznego ustalenia ceny antykwariusz wykorzystuje swą wiedzę o rynku dzieł sztuki - notowania takich przedmiotów na aukcjach, ceny podawane w specjalistycznych wydawnictwach (jak np. w katalogach numizmatów), ceny proponowane przez inne antykwariaty. Antykwariusz bierze odpowiedzialność za swoją ekspertyzę i wycenę. Klient z kolei ma gwarancję fachowego rozpoznania przedmiotu, rozróżnienia oryginału od falsyfikatu, oszacowania jego ceny rynkowej. W wielu wypadkach antykwariusz występuje tylko w roli eksperta - np. kiedy klient chce znać wartość przedmiotu, ale nie wystawia go do sprzedaży. Nie zawsze wiedza i doświadczenie antykwariusza są wystarczające do wykonania ekspertyzy (np. w wypadku rzadko pojawiających się na rynku starych obrazów). Wtedy zwraca się on o opinię do znawców różnych dziedzin lub epok sztuki lub kultury materialnej, np. historyków sztuki pracujących w muzeach.

Antykwariusz musi również orientować się w problemach konserwacji zabytków. Często doradza klientowi, jakim zabiegom konserwacyjnym warto poddać przedmiot przed wystawieniem do sprzedaży. Antykwariusz stara się także zebrać od sprzedającego dane o pochodzeniu i historii przedmiotu.

Antykwariusz udziela klientom wszelkich informacji o zgromadzonych w salonie sprzedaży przedmiotach. Odpowiada na wiele różnych pytań. Często występuje w roli doradcy i pomaga klientom w wyborze. W wielu wypadkach to antykwariusz budzi zainteresowanie odwiedzających antykwariat takim lub innym obiektem. Antykwariusz może również pomagać kupującym w fachowym skompletowaniu np. kolekcji numizmatów lub w wyborze mebli, lamp, tkanin i innych elementów wyposażenia wnętrz w interesującym ich stylu.

Zadaniem niektórych antykwariuszy, zatrudnionych w domach aukcyjnych, jest przygotowanie katalogu wystawionych do sprzedaży przedmiotów oraz przeprowadzenie aukcji.

Antykwariusz pracujący w galeriach sztuki nowoczesnej (czasem nazywany marchandem), kupujący i sprzedający dzieła sztuki z ostatnich dziesięcioleci, ma podobny charakter pracy. Różnica polega przede wszystkim na tym, że utrzymuje również kontakty z twórcami. Wybiera i ocenia ich prace, a często zamawia konkretne dzieła, które jego zdaniem łatwo będzie mógł sprzedać.

Tylko niektórzy antykwariusze - księgarze zajmują się starodrukami; muszą oni znać się na dawnych technikach edytorskich i historii książki. Większość antykwariatów książkowych kupuje i sprzedaje książki oraz czasopisma, wydane przed kilku lub kilkudziesięciu laty. Wtedy antykwariusz wycenia oferowane mu wydawnictwa korzystając ze swojej orientacji na rynku książki. Musi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

doskonale wiedzieć, które tytuły są poszukiwane i jak często pojawiają się w handlu. Dobry antykwariusz potrafi wyszukać w swoich zbiorach tytuły dla ludzi o różnych zainteresowaniach i pomóc im w wyborze.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Miejscem pracy antykwariusza są salony sprzedaży dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego lub antykwariaty książkowe. Wielogodzinne przebywanie w ich wnętrzu może być czasem uciążliwe z powodu niedostatecznej wentylacji lub braku dziennego światła.

warunki społeczne

Antykwariusz codziennie styka się z wieloma klientami, odpowiada na pytania kupujących, rozmawia z osobami przedstawiającymi mu do oceny i sprzedaży różne przedmioty. Czasem właściwe rozpoznanie i wycena tych przedmiotów nie jest łatwym zadaniem i wymaga konsultacji z innymi kolegami po fachu lub nawet specjalistami w muzeach czy bibliotekach. Antykwariusz jest dość samodzielny w pracy, ale musi również współpracować ze wszystkimi zatrudnionymi w salonie sprzedaży. Wszyscy razem muszą jednak dbać o zainteresowanie klientów.

warunki organizacyjne

Antykwariusz pracuje codziennie w tych samych godzinach, zwykle pomiędzy 11 a 19, często także w soboty i dni wolne, gdy otwarta jest większość sklepów (np. w przedświąteczne niedziele). Praca antykwariuszy tylko ogólnie kontrolowana jest przez kierownika salonu sprzedaży. Antykwariusz odpowiada za wszelkie wykonane przez siebie ekspertyzy i wyceny.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Antykwariusz to specyficzna odmiana zawodu handlowca. Podstawowym warunkiem podjęcia tej pracy jest zatem łatwość nawiązywania kontaktów z innymi ludźmi. Antykwariusz musi budzić zaufanie do swojej zawodowej rzetelności u osób, które przedstawiają mu do oceny i sprzedaży różne przedmioty. Często ludzie są emocjonalnie przywiązani do tych przedmiotów i mają inne wyobrażenie o ich wartości. W tym zawodzie niezbędna jest gotowość zrozumienia drugiego człowieka i duży takt. Antykwariusz ma zarazem zachować niezależność własnych opinii. Każda jego ekspertyza i wycena powinna wynikać tylko z fachowej wiedzy. Ale zdarza się, że wycenę i decyzję o kupnie trzeba podjąć od razu. Zdolność do podejmowania szybkich i trafnych decyzji jest zatem również cenna w tym zawodzie. Antykwariusz codziennie styka się z wieloma klientami i odpowiada na rozmaite pytania. Wytworzenie w salonie wystawowym przyjaznej atmosfery, podtrzymanie zainteresowania klienta, a często obudzenie jego ciekawości różnymi obiektami to niezwykle istotne umiejętności antykwariusza. Musi więc być człowiekiem cierpliwym i opanowanym. Przydatną umiejętnością jest też podzielność uwagi i łatwość przerzucania się z jednej czynności do drugiej. Trzeba np. równocześnie odpowiadać na pytania jednego klienta, innemu wyjąć coś z gabloty itp. Antykwariusz może również występować w roli doradcy. Klient spodziewa się, że będzie on umiał wczuć się w jego zainteresowania i wyobrażenia estetyczne. Zwłaszcza doradzanie w dziedzinie sztuki jest wybitnie trudnym zadaniem. Z jednej strony potrzebna jest dobra znajomość historii sztuki, z drugiej - pewien talent psychologiczny. To są umiejętności najlepszych i najbardziej doświadczonych antykwariuszy.

Antykwariusz oceniający przedmioty sztuki i rzemiosła artystycznego musi mieć dobrą pamięć wzrokową i zdolność dostrzegania niepozornych nawet szczegółów. Niekiedy, jak np. w wypadku oceny sreber czy numizmatów, istotną rolę gra zmysł dotyku.

Każda ze specjalności antykwarycznych wymaga innych zainteresowań. Antykwariusz w salonie sztuki i rzemiosła artystycznego czy galerii sztuki współczesnej musi mieć niezłą orientację w

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

historii sztuki i życiu artystycznym. Tylko trwale i autentyczne zainteresowania sztuką pozwalają ten zawód uprawiać fachowo i czerpać z pracy dużą przyjemność. W praktykowaniu zawodu antykwariusza - numizmatyka pomaga instynkt kolekcjonera (czy tylko doświadczanie jego „smaku”) i szerokie zainteresowania historyczne. Przedmiotem handlu antykwarycznego są również najrozmaitsze wytwory kultury materialnej (jak stare lalki czy aparaty fotograficzne - nie da się ich wszystkich wyliczyć) i wtedy znów pewien zmysł zbieracki i prawdziwe zainteresowanie trafiającymi do rąk antykwariusza zabytkami jest warunkiem rzetelnego uprawiania zawodu. Antykwariusz - księgarz, który zajmuje się kupnem i sprzedażą starych druków, ma zwykle rozległe zainteresowania historycznoliterackie i rozumie pasję bibliofila. Tak wyraźne zainteresowania nie są konieczne w wypadku osób zatrudnionych w księgarniach antykwarycznych z wydawnictwami z ostatnich kilkudziesięciu lat. W uproszczeniu można powiedzieć, że pożądana jest ich ciekawość dla słowa pisanego. Naturalnie dobry sprzedawca książek, starszych czy najnowszych, to zawsze człowiek wykształcony i interesujący się historią cywilizacji i współczesnym światem.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Zawód antykwariusza nie wymaga szczególnych warunków zdrowotnych i wysiłku fizycznego. W zawodzie tym właściwie mogą pracować również niektórzy ludzie niepełnosprawni, z dysfunkcją kończyn dolnych czy poruszający się na wózkach. Zatrudnianie osób niepełnosprawnych jest jednak zjawiskiem rzadkim, bowiem nie wykonają wszystkich czynności częstych w tym zawodzie (np. wieszanie i zdejmowanie obrazów, przenoszenie rzeźb czy mebli itp.). Natomiast znakomity ekspert, np. historyk sztuki czy doświadczony numizmatyk, który tylko rozpoznaje i wycenia przedmioty wystawiane do sprzedaży, nie ma żadnych trudności w dostępie do zawodu.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

W salonach sprzedaży dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego najchętniej zatrudnia się osoby o wysokich kwalifikacjach. Przede wszystkim poszukiwani są historycy sztuki. Często zatrudniane są osoby z pokrewnym wykształceniem, np. historycy, którzy orientują się w różnych gałęziach sztuki i kultury materialnej (np. numizmatyce). Ale pracę w antykwariacie mogą dość łatwo uzyskać także wszyscy ci, którzy mają rzeczywistą wiedzę i praktyczną znajomość identyfikacji oraz oceny wytworów sztuki i rzemiosła artystycznego. Mogą to być ludzie z wyższym wykształceniem w innych dziedzinach czy z nie ukończonymi studiami. Nieprzekraczalną granicą jest wykształcenie średnie (matura). Antykwariaty zatrudniają także osoby bez gruntowniejszej znajomości historii sztuki, które następnie przez lata praktyki osiągają niezbędną wiedzę i biegłość. W galeriach sztuki współczesnej przede wszystkim chętnie widziani są artyści plastycy i historycy sztuki. Ale istnieją też szanse zatrudnienia dla innych osób interesujących się sztuką. W antykwariatach zajmujących się kupnem i sprzedażą starych druków najłatwiej o pracę dla historyków lub bibliotekoznawców oraz osób praktycznie znających tę dziedzinę. Praca w księgarni antykwarycznej z nowszymi książkami jest dostępna już dla ludzi z wykształceniem średnim. Dobrym przygotowaniem do tego zawodu jest Liceum Księgarskie.

W salonach sprzedaży dawnej sztuki i galeriach sztuki współczesnej ceniona jest znajomość języków obcych, coraz częściej jest to warunek przyjęcia do pracy.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie antykwariusza nie ma wielu szczebli formalnego awansu. Zaczynając pracę jako stażysta czy praktykant można z czasem uzyskać większą samodzielność (w „Desie” antykwariusz, starszy antykwariusz - w prywatnych antykwariatach nie ma raczej takich rozróżnień) i wreszcie awansować do stanowiska kierownika antykwariatu. Wyraźnym awansem jest wyrobienie sobie pozycji cenionego eksperta. Kariera zawodowa może również rozwinąć się do pełnego uniezależnienia i założenia własnego prywatnego antykwariatu.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH.

Zawód antykwariusza w każdym wieku mogą zacząć praktykować historycy sztuki. Ale także osoby z innym wykształceniem mogą podjąć pracę w antykwariacie w późniejszych latach. Wydaje się, że konieczność zdobycia dość rozległej wiedzy i doświadczenia ogranicza szansę osób po pięćdziesiątym roku życia. Ale wciąż nie jest to niemożliwe. W antykwariatach z nowszymi książkami nie ma przeszkód dla zatrudnienia osób starszych.

ZAWODY POKREWNE

muzealnik
historyk sztuki
bibliotekoznawca
konserwator dzieł sztuki
księgarz

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Antykwariusz** - (5220101), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 24 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	3
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	0
Lubuskie	3
Łódzkie	0
Małopolskie	1
Mazowieckie	3
Opolskie	4
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	4
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Antykwariusz** wynosiła 0. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy wynosiło 1316,08. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1344,9
Kujawsko-pomorskie	1225,87
Lubelskie	1107,99
Lubuskie	1186,46
Łódzkie	1311,87
Małopolskie	1265,24
Mazowieckie	1586,11
Opolskie	1233,17
Podkarpackie	1132,61

Podlaskie	-
Pomorskie	1439,17
Śląskie	1223,18
Świętokrzyskie	1181,82
Warmińsko-mazurskie	1126,51
Wielkopolskie	1359,78
Zachodniopomorskie	1250,32

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy, wynosiła 278639. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	11754
Kujawsko-pomorskie	11668
Lubelskie	14729
Lubuskie	7133
Łódzkie	19544
Małopolskie	25517
Mazowieckie	47175
Opolskie	4128
Podkarpackie	15626

Podlaskie	-
Pomorskie	17554
Śląskie	40211
Świętokrzyskie	6643
Warmińsko-mazurskie	11632
Wielkopolskie	26723
Zachodniopomorskie	7573

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

KSIĘGARZ

kod: 522106

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Księgarz zajmuje się przede wszystkim działalnością handlową w zakresie pośrednictwa pomiędzy wydawcą a czytelnikiem. Celem jego pracy jest organizowanie sprzedaży książek, wydawnictw i innych artykułów użytku kulturalnego, takich jak: mapy, ryciny, reprodukcje dzieł sztuki, nuty, płyty kompaktowe, kasety magnetofonowe i kasety video. Księgarz znajduje zatrudnienie w księgarniach, wydawnictwach i hurtowniach. Obok działalności handlowej, ważne znaczenie - wśród wykonywanych przez niego zadań - odgrywa działalność kulturalno-oświatowa. Poprzez swoją pracę popularyzuje książki i czytelnictwo.

Podstawową działalnością księgarza jest sprzedaż książek i innych wydawnictw oraz udzielanie o nich kompetentnej i wyczerpującej informacji zainteresowanym klientom. Miejscem jego pracy mogą być małe sklepy, gdzie pracuje tylko jedna osoba, większe księgarnie, a nawet supermarkety, w których wieloosobowy zespół obsługuje kilkanaście działów tematycznych (LITERATURA piękna, poezja, albumy, działka – ogród itp.)

Obowiązkiem księgarza jest stałe uzupełnianie wiedzy o książkach. Musi znać nie tylko książki, które sprzedaje, ale także wszelkie informatory wydawnicze, nowości, zapowiedzi i katalogi. Ta wiedza pozwala mu podjąć trafne decyzje przy składaniu zamówień dla swojej księgarni. Bardzo ważne jest czytanie, posiadanie ogólnej wiedzy o literaturze polskiej i obcej.

Księgarz może być również zatrudniony w specjalistycznych placówkach: w księgarni technicznej, obcojęzycznej, muzycznej, pedagogicznej, antykwariacie i innych. Powinien orientować się w tematyce sprzedawanych książek, czyli np. pracownik księgarni o profilu technicznym musi interesować się nauką i najnowszymi rozwiązaniami w zakresie techniki. Ta wiedza znacznie ułatwi mu udzielanie klientowi informacji i rady, która pozycja byłaby dla niego najbardziej przydatna, jaki tytuł na pewno poleci laikowi, a jaki jest przeznaczony dla specjalisty w tej dziedzinie lub studenta uczelni technicznej.

Księgarz może być także zatrudniony w wydawnictwie. Tam pracuje przeważnie w dziale handlowym. Odpowiednie działy w wydawnictwach np. dział promocji i reklamy przygotowuje materiały informacyjne, do których należą katalogi wydawnicze na cały rok, zapowiedzi wydawnicze na poszczególne miesiące i konkretne oferty handlowe, które kieruje się do hurtowni. Do takich ofert dołącza się zwykle egzemplarze okazowe książek tańszych, dzięki temu hurtownik ma możliwość zapoznania się z książką i dokonania interesującego go zamówienia.

Zawód księgarza w wydawnictwie wymaga określonych predyspozycji, przede wszystkim łatwości w nawiązywaniu kontaktów z ludźmi. Aby dana hurtownia skorzystała z oferty wydawnictwa, trzeba przekonać ją do towaru, który oferuje.

Hurtownia książek to także jedno z miejsc pracy księgarza. Tu zajmuje się on przede wszystkim kompletowaniem zamówień klientów. Do jego zakresu pracy należy również nadzór nad wysyłką i utrzymywanie dobrych kontaktów z wydawnictwami i księgarniami.

Ważną częścią pracy księgarza zarówno w księgarni, hurtowni czy też w wydawnictwie jest działalność marketingowo-promocyjna. To właśnie on dba o ciekawe ekspozycje książek, organizuje kampanie promocyjne i reklamowe przyciągające klientów. Organizowane przez księgarzy spotkania autorskie, kiermasze, targi i wystawy propagują czytelnictwo i wpływają na dobre wyniki handlowe.

Księgarz korzysta w pracy z wielu narzędzi, maszyn i urządzeń. Są to katalogi i kartoteki, odtwarzacze płyt kompaktowych, magnetofony i magnetowidy, drukarki i kasy fiskalne. Przede wszystkim jednak musi biegle posługiwać się komputerem.

Komputer w księgarni jest nie tylko podstawowym narzędziem pracy księgarza, w większych placówkach służy także klientom, którzy za jego pomocą mogą sami dokonać przeglądu interesujących ich pozycji wydawniczych oraz ustalić ich miejsce w księgarni.

Współczesny księgarz powinien mieć opanowanych kilka dziedzin zawodowych. Ważna jest znajomość zasad marketingu, reklamy, biegła obsługa komputera. Na dużą uwagę zasługuje dobra

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

prezencja i kulturalny, miły stosunek do klienta. Najważniejszą cechą księgarza jest jednak zamiłowaniem do książek.

Podstawowe predyspozycje kandydata do wykonywania tego zawodu to przede wszystkim posiadanie wiedzy ogólnej na temat książek, rynku wydawniczego, tego, co się aktualnie wydaje oraz cierpliwość i umiejętność rozmowy z klientem.

Zadaniem księgarza jest nie tylko uzyskiwanie dobrych wyników handlowych. Praca ta daje możliwości rozwijania własnych pasji, zainteresowań, to ciągłe odkrywanie czegoś nowego, co więcej, zawód ten to możliwość spełniania ważnego posłannictwa, jakim jest upowszechnianie czytelnictwa, wiedzy i kultury.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Księgarz pracuje głównie w pomieszczeniach zamkniętych: lokalach sklepowych, biurowych i magazynach, ale organizuje również pracę na wolnym powietrzu: kiermasze, stoiska, wystawy, giełdy i targi.

Typowe miejsce pracy księgarza to jednak sama księgarnia. Specyfika oferowanego tu towaru wymaga specjalnych warunków lokalowych. Pomieszczenia są suche, ciepłe i dobrze oświetlone. W niewielkich (metrażowo) placówkach czynniki uciążliwe, które szczególnie mogą dać się we znaki w trakcie pracy, wiążą się zwykle z koniecznością ciągłego przebywania i przemieszczania się w warunkach ograniczonych, wąskich przestrzeni, dojsć i przejść między ciasno ustawionymi regałami. Ten problem z pewnością nie dotyczy pracy księgarza w hurtowniach książek, gdzie pomieszczenia magazynowe zlokalizowane są na dużych powierzchniach. Tam przemieszczanie towaru odbywa się zwykle za pomocą wózków transportowych. W celu odpowiedniego ułożenia książek lub podania (dostarczenia) ich klientowi może zaistnieć konieczność skorzystania z podręcznej drabinki (zwykle nie wyższej niż 1,5 m).

Ze względu na specyfikę towaru, wszechobecny w pomieszczeniu (trudny do całkowitego wyeliminowania) kurz i pył, zapach klejów i farby drukarskiej z pewnością nie sprzyja osobom z przewlekłymi alergicznymi nieżytami błon śluzowych nosa, gardła, krtani i tchawicy.

warunki społeczne

W zawodzie księgarza praca ma przede wszystkim charakter indywidualny. W większych placówkach może być zorganizowana w wieloosobowym zespole, w którym jednak każdy indywidualnie odpowiada za wykonanie powierzonych mu zadań. Praca księgarza polega na bardzo intensywnych kontaktach z ludźmi, polegających głównie na świadczeniu usług w zakresie udzielania informacji, rad i wskazówek odnośnie oferowanych publikacji wydawniczych czy też innych artykułów użytku kulturalnego. W większości wypadków, można śmiało stwierdzić, iż kontakty te nie niosą z sobą ryzyka powstawania konfliktów. Kontakty zawodowe księgarza z przedstawicielami hurtowni, wydawnictw lub innych księgarni mają głównie formę pisemną lub utrzymywane są za pomocą urządzeń telekomunikacyjnych (telefony, faksy).

warunki organizacyjne

Godziny pracy w tym zawodzie są w zasadzie stałe, chociaż w niektórych wypadkach istnieje konieczność pracy zmianowej. Dotyczy to w szczególności zatrudnionych w hurtowniach oraz dużych księgarniach czy supermarketach. Księgarz pracuje najczęściej 8 godzin dziennie, zwykle w godz. 10.00 – 18.00. Ten rodzaj pracy jest nadzorowany jedynie w zakresie poszczególnych celów i zadań na danym stanowisku pracy, natomiast w przypadku samodzielnie prowadzonej placówki, trudno tu mówić o zależności w hierarchii organizacyjnej.

Na uwagę zasługuje tu jeszcze zagadnienie związane z wyglądem zewnętrznym. Preferowane jest ubranie schludne, czyste i niezbyt wyszukane lub intrygujące. Księgarz powinien wzbudzać zaufanie klienta, tak więc zarówno przesadna elegancja, jak i zbyt niedbały lub wyzywający strój mogą skutecznie zniechęcić klienta do korzystania z usług danej placówki.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Praca księgarza polega przede wszystkim na stałym kontakcie z ludźmi. Są to zarówno klienci, oczekujący informacji, rad czy wskazówek, jak i pracownicy innych księgarni, hurtowni, wydawnictw, z którymi placówka współpracuje. Tak więc niezbędną cechą w tym zawodzie jest doskonała umiejętność nawiązywania kontaktów z ludźmi, łatwość komunikowania się z nimi oraz umiejętność przekonywania i postępowania z ludźmi. Księgarz musi wykazać się również dużą cierpliwością, zwłaszcza podczas obsługi trudnych, niezdecydowanych klientów, którzy z jednej strony domagają się poświęcenia im dużej ilości czasu, a z drugiej - niejednokrotnie nie potrafią sprecyzować swoich oczekiwań i mają problemy z wyborem prezentowanych im pozycji, a w końcu najczęściej zastrzeżeń budzi zbyt wysoka cena.

Księgarz musi być także osobą spostrzegawczą, żywo reagować na sygnały klientów, również te pozawerbalne (bezsłowne, wynikające ze sposobu zachowania, mimiki, gestów). Czasami sam musi się zorientować i domyśleć, że klient potrzebuje pomocy i umiejętnie - bez narzucania się ze swoimi radami i wskazówkami – podsunąć do rozważenia kilka rozwiązań.

Niezbędną cechą księgarza jest również dobra pamięć, która z pewnością ułatwi mu poruszanie się i orientację wśród wielu tytułów, pozycji i rodzajów wydawnictw.

Ważne jest również posiadanie zainteresowań naukowych. Księgarza powinna charakteryzować ciekawość świata i ciągle rozszerzanie swojej wiedzy. Jeśli jest zatrudniony w księgarni specjalistycznej np. muzycznej, niezbędne są wówczas zainteresowania głównie tą dziedziną.

Musi wiedzieć nie tylko, jak jest tematyka posiadanych publikacji, ale również jakie pozycje już się ukazały, a jakie dopiero będą w najbliższym czasie wydawane.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pomimo, iż praca wykonywana przez księgarza zaliczana jest do prac lekkich, wymaga się w tym zawodzie dużej sprawności układu kostno-stawowego. Najwięcej bowiem czynności wykonuje on w pozycji stojącej, chodząc, sięgając i podając żądane pozycje.

Nierzadko konieczne jest również przenoszenie książek lub całych paczek, w związku z tym przeciwwskazane w tym zawodzie są z pewnością choroby kręgosłupa.

Praca księgarza polega przede wszystkim na kontakcie z ludźmi, tak więc sprawą oczywistą jest brak wad wymowy oraz posiadanie dużej sprawności narządu słuchu i wzroku. Ze względu na nieuniknioną obecność kurzu, który łatwo osiada na książkach, zapachu klejów i farb drukarskich, przeciwwskazania do pracy w tym zawodzie stanowią choroby skóry rąk, alergie, przewlekłe, alergiczne nieżyty błon śluzowych nosa, gardła krtani i tchawicy.

Ze względu na specyficzny charakter pracy, wymagający ciągłego stania i chodzenia oraz stałego kontaktu ustnego i wzrokowego z klientem, kategoryczne przeciwwskazania do pracy w tym zawodzie to: głuchota i wyraźne osłabienie słuchu, niepełnosprawność ruchowa i wzrokowa.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

W zawodzie księgarza niezbędne jest posiadanie wykształcenia średniego. Istnieją dwie możliwości zdobycia tego zawodu:

ukończenie technikum księgarskiego – dla młodzieży po szkołach gimnazjalnych; nauka trwa 4 lata, absolwenci otrzymują świadectwo ukończenia technikum oraz uprawnienia do wykonywania zawodu: technik księgarz,

ukończenie szkoły policealnej – dla młodzieży po szkołach średnich, nauka trwa 2 lata, absolwenci otrzymują uprawnienia do wykonywania zawodu: technik księgarz.

W szkołach tych szczególny nacisk kładzie się na nauczanie przedmiotów zawodowych, takich jak min.: organizacja obrotu księgarskiego, bibliografia księgarska, księgoznawstwo, reklama książki, kultura i LITERATURA współczesna, elementy prawa, zarys wiedzy o gospodarce, pracownia informatyczna.

Niezwykle ważną rolę odgrywają zajęcia praktyczne (realizowane 3 godz. tygodniowo), które zwykle odbywają się w księgarni szkoleniowej. Zadaniem tych zajęć jest min.: poznanie działalności placówki księgarskiej i pogłębienie nabytych wiadomości poprzez konfrontację teorii z praktyką, opanowanie metod sprzedaży stosowanych w księgarstwie, pogłębienie znajomości asortymentu

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

księgarskiego. Duże znaczenie ma również odbywanie praktyki zawodowej (4 tyg. w II i II klasie, 2 tyg. w IV klasie), która może mieć miejsce w księgarniach, zwrotowniach, składach i magazynach wydawnictw oraz w komórkach funkcjonalnych związanych bezpośrednio z obrotem księgarskim.

Przykładem szkoły kształcącej w tym zawodzie jest:

Technikum Księgarskie, przy ul. Żeromskiego 81 w Warszawie.

Decydując się na wybór tego zawodu, należy pamiętać, że księgarz to nie tylko handlowiec, odpowiedzialny za organizowanie sprzedaży książek i innych wydawnictw, ale to przede wszystkim miłośnik literatury, kultury i czytelnictwa.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie księgarza w zasadzie trudno mówić o możliwości osiągnięcia kolejnych szczebli w karierze zawodowej. W przypadku niewielkiej placówki pełni on funkcje zarówno podwładnego, jaki i szefa. Awans może tu oznaczać założenie i prowadzenie własnej firmy. W dużych i nowoczesnych księgarniach można pracować na stanowisku kierownika (księgarni lub działu). Wówczas osoba taka odpowiedzialna jest w szczególności za organizację pracy zespołu pracowniczego, organizację marketingu (ryнку książki), reklamy i popularyzację wydawnictw.

W większych hurtowniach i wydawnictwach taki pracownik jest zatrudniony na samodzielnym stanowisku pracy, wykonując szereg różnego rodzaju zadań i czynności, wymagających znajomości nie tylko zasad sprzedaży i rynku wydawniczego, ale przede wszystkim nowoczesnych metod promocji, reklamy, marketingu i handlu. Coraz częściej pracodawcy zatrudniając takiego pracownika, preferują osoby legitymujące się wyższym wykształceniem (ekonomicznym bądź humanistycznym).

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Nie można tu jednoznacznie określić granicy wiekowej, uprawniającej do wykonywania pracy w tym zawodzie. Teoretycznie, tę pracę można podejmować w każdym wieku, mając dobry stan zdrowia i odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Praktycznie jednak, ze względu na ogromny postęp techniczny, konieczność posiadania umiejętności w zakresie obsługi coraz nowocześniejszego sprzętu komputerowego, sieci i programów informatycznych, sprzętu audiowizualnego - wymagania pracodawców niepomniernie wzrastają. Preferują oni bowiem ludzi młodych, legitymujących się coraz to wyższymi kwalifikacjami zawodowymi.

ZAWODY POKREWNE

Referent ds. wydawnictw

Informator handlowy

Archiwista

Antykwariusz

Demonstrator wyrobów

Specjalista informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej

Sprzedawca w handlu detalicznym

LITERATURA

Klasyfikacja Zawodów i Specjalności, tom 5, zeszyt 5, str. 88, Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej, Warszawa 1995

Czasopisma:

WYDAWCA – miesięcznik

NOTES WYDAWNICZY – miesięcznik

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Księgarz** - (5220105), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 682 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	73
Kujawsko-pomorskie	13
Lubelskie	18
Lubuskie	5
Łódzkie	72
Małopolskie	65
Mazowieckie	107
Opolskie	9
Podkarpackie	26

Podlaskie	7
Pomorskie	41
Śląskie	101
Świętokrzyskie	9
Warmińsko-mazurskie	21
Wielkopolskie	71
Zachodniopomorskie	44

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Księgarz** wynosiła 13. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	2
Mazowieckie	4
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	3
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy wynosiło 1316,08. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1344,9
Kujawsko-pomorskie	1225,87
Lubelskie	1107,99
Lubuskie	1186,46
Łódzkie	1311,87
Małopolskie	1265,24
Mazowieckie	1586,11
Opolskie	1233,17
Podkarpackie	1132,61

Podlaskie	-
Pomorskie	1439,17
Śląskie	1223,18
Świętokrzyskie	1181,82
Warmińsko-mazurskie	1126,51
Wielkopolskie	1359,78
Zachodniopomorskie	1250,32

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy, wynosiła 278639. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	11754
Kujawsko-pomorskie	11668
Lubelskie	14729
Lubuskie	7133
Łódzkie	19544
Małopolskie	25517
Mazowieckie	47175
Opolskie	4128
Podkarpackie	15626

Podlaskie	-
Pomorskie	17554
Śląskie	40211
Świętokrzyskie	6643
Warmińsko-mazurskie	11632
Wielkopolskie	26723
Zachodniopomorskie	7573

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

XI.B. MARKETING, REKLAMA I DZIEDZINY POKREWNE

SPECJALISTA ANALIZY RYNKU (BADACZ RYNKU)

kod: 241910

inne nazwy zawodu: analityk rynku finansowego, badacz rynku

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy analityka rynku jest analiza i interpretacja danych potrzebnych do ustalenia współzależności między popytem, podażą a ceną. Może to dotyczyć określonych produktów, usług czy określania korzystnych inwestycji i transakcji kapitałowych.

W zawodzie tym znajdziemy kilka specjalności, takich jak:

analiza spółek - czyli dokładne badanie stanu spółki na podstawie ogólnie dostępnych materiałów (np. prospektów emisyjnych) oraz bezpośrednich wywiadów z pracownikami tych firm;

analiza rynku kapitałowego (czyli finansowego), w tym rynku hipotecznego (hipoteka na grunty, budynki), rynku pieniężnego, rynku walutowego, rynku papierów wartościowych (obligacje, akcje), a więc np. przewidywanie kursów określonych walut w określonym czasie (np. przed Nowym Rokiem albo Wielkanocą), określanie, co wpływa na spadki jednych walut, a co na wzrosty innych, w jakiej walucie najlepiej lokować pieniądze;

analiza rynku nieruchomości - co się kupuje: małe mieszkania czy duże, w jakich regionach Polski, czy ceny nieruchomości będą wzrastać czy maleć;

analiza rynku towarów i usług komercyjnych – gdzie i jaką prowadzić aktywizację sprzedaży, jak prawidłowo wyznaczyć kanały dystrybucji) a także analiza danych socjologicznych – informacji rozszerzających wiedzę o otaczającej rzeczywistości: zdarzeniach, czynnościach, procesach czy zjawiskach (wszelkiego typu wyników ankiet) itp.

Wymienionych wyżej specjalistów najczęściej spotkamy w różnego typu biurach maklerskich i doradczych, czy w firmach socjologicznych zajmujących się badaniami marketingowymi, jak też wszelkiego rodzaju instytucjach i przedsiębiorstwach. Choć cel pracy tych ludzi jest podobny, to wydaje się, że różnic w osiąganiu go jest więcej niż podobieństw.

Analityka rynku pracującego w biurze maklerskim albo doradczym interesuje głównie analiza branż - wszelkiego typu spółek, przedsiębiorstw, które zajmują się podobną dziedziną i już zostały dopuszczone do publicznego obrotu albo na to czekają. Bardzo ważnym elementem pracy analityka jest również badanie procesów zachodzących w całej gospodarce, np. inflacji - kiedy rośnie, a kiedy maleje i dlaczego.

Może to być analiza jakościowa, czyli próba opisanie pewnych zjawisk, procesów, które dokonują się w danej branży, albo całej gospodarce. Jak to się robi? Czyta się np. prospekty emisyjne spółek, które chcą wejść na rynek, zatwierdzone przez Komisję Papierów Wartościowych. Można pojechać do siedziby takiej spółki i przeprowadzić rozmowy z pracownikami lub osobami prowadzącymi firmę, a także dokładnie przejrzeć papiery (faktury sprzedaży, zakupu, listy płac itp.). Można także zdobyć dane z Głównego Urzędu Statystycznego, porównywać wyniki sprzedaży podobnych firm działających w różnych regionach Polski.

Nie mniej ważna od analizy opisowej (jakościowej) jest analiza ilościowa (matematyczna) polegająca na analizie danych liczbowych, obliczeniu przeróżnych wskaźników pokazujących rozwój interesujących nas procesów, np. czy popyt wzrasta czy maleje. Na podstawie tych wskaźników można też prognozować, podejmować decyzje.

Jak widać, praca analityka rynku wymaga wiedzy i umiejętności interdyscyplinarnych: ekonomicznych, statystycznych, rachunkowo-księgowych, socjologicznych i informatycznych.

Analityk rynku pracujący w firmie socjologicznej - prywatnej (a takich jest najwięcej) czy państwowej - ma nieco inny zakres obowiązków i zainteresowań. Przedmiotem jego pracy jest wnioskowanie na podstawie tego, co ludzie powiedzieli na dany temat (interesujący zamawiającego badanie), jak dany proces się rozwinie w przyszłości - kto zostanie prezydentem, jakie są opinie ludzi na temat ustawy o powszechnej prywatyzacji, albo - zmieniając krąg zainteresowań - jak nazwać nową herbatę. To, jakie

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

się prowadzi badanie i o co się pyta, zależy od zlecającego, np. gazety, która zamawia sondaż, czy firmy wprowadzającej nowy produkt na rynek, albo instytutu naukowego badającego opinie Polaków na określony temat.

Dlatego jednym z ważniejszych zadań człowieka pracującego w tym zawodzie jest stworzenie dobrego narzędzia badawczego - najczęściej ankiety. Trzeba tak sformułować pytania, by na podstawie odpowiedzi można było wyciągnąć jak najtrafniejsze wnioski. Aby wyniki były obiektywne, trzeba wiedzieć, kto ma odpowiadać na kwestionariusz. W tym celu należy wylosować tzw. próbę reprezentatywną - określić płeć, miejsce zamieszkania, wykształcenie respondentów (np. w badaniach dotyczących kremu do golenia nie zgłosimy się do kobiet). Potem analityk rozdaje ankiety, czuwa nad realizacją badania w terenie, sprawdza ankietę (czy nie odpowiadają sami na ankiety), zleca i sprawdza wpisanie wyników. A gdy wszystko jest gotowe, zaczyna się analiza danych - sprawdzanie jak najczęściej odpowiadali badani, porównywanie niektórych odpowiedzi. Jeśli badanie robione jest cyklicznie, sprawdza się, jaka jest odpowiedź na dane pytanie w wyznaczonym okresie, jakie następują zmiany i co jest ich przyczyną. Kiedy już wszystko wiadomo, można podjąć decyzję - np. szampon rumiankowy należy sprzedawać w zielonej butelce.

Analityk rynku pracujący w firmie produkcyjnej- prywatnej – bada potrzeby swoich konsumentów. Nowe pomysły, produkty, reklamy są dokładnie testowane przed wprowadzeniem ich na rynek, a zanim trafi on do indywidualnego odbiorcy (sklepy detaliczne) musi być sprawdzony u odbiorcy sieciowego (np. markety, hipermarkety). Analityk jest zaangażowany na każdym etapie rozwoju produktu, od marketingowych, aż po obserwację wyników rynku. Musi przewidzieć wielkość sprzedaży polegającą na kompleksowej analizie danych z różnych źródeł, na podstawie której podejmowane są ważne decyzje. Dlatego ważne jest, takie zaprojektowanie narzędzia badawczego, by analiza i interpretacja danych z tych badań zapewniła efektywne jego wykorzystanie w postaci zysków dla firmy. Często analitycy zatrudnieni w takich firmach muszą też pracować w terenie i pełnić funkcje ankietera.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Typowym miejscem pracy analityka jest biuro, choć czasami może się zdarzyć, że pracuje on w swoim mieszkaniu albo w siedzibie spółki, bądź w zakładzie, którego stan finansowy właśnie bada. Analityk zatrudniony w firmie socjologicznej, bądź prywatnej firmie produkcyjnej może pracować w terenie, wtedy pełni funkcje również ankietera.

W pracy analityka rynku największym zagrożeniem jest stres, który czyha na każdym kroku - analityk decyduje pośrednio o wielkich pieniądzach, od niego zależy stan finansowy przedsiębiorstwa, spółki, albo powodzenie kampanii reklamowej.

warunki społeczne

To, czy analityk rynku pracuje indywidualnie, czy zespołowo, zależy najczęściej od charakteru zadania, jakie ma do wykonania. Jeśli ma duże zlecenie, to najczęściej pracuje przy nim kilku specjalistów, jeśli mniejsze - jeden. Tę drugą sytuację najczęściej można spotkać w bankach albo firmach maklerskich czy firmach produkcyjnych. Praca zespołowa jest częściej spotykana w firmie socjologicznej.

W obu rodzajach firm głównym sposobem porozumiewania się między pracownikami jest rozmowa, choć przesyłanie informacji pocztą elektroniczną nie należy już do rzadkości.

Ze względu na rodzaj pracy analityk rynku musi dosyć często odpowiadać na przeróżne pytania, najczęściej szefowi i klientowi zlecającemu badanie. Musi to robić w sposób rzeczowy i taktowny, by firma, którą reprezentuje, była zadowolona i zlecający usługę także (bo przecież wykonanie analizy, to świadczenie usług).

Praca analityka, jak każda praca, w której mamy do czynienia z ludźmi, niesie ze sobą ryzyko konfliktu, a to czy zaistnieje takowy, nie zawsze zależy tylko od nas. Jeśli praca jest wykonywana zespołowo, to na sukces pracuje cała załoga. Niewielka pomyłka kogoś z wykonawców zadania może stać się przyczyną "kłótni".

warunki organizacyjne

Godziny pracy analityka teoretycznie są stałe, praca trwa od 6 do 9 godzin dziennie. Jednak może się zdarzyć zlecenie wymagające wydłużenia czasu pracy, pozostania w pracy na noc, w święto lub inny

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

dzień wolny od pracy. Warto dodać, że analitycy dosyć często pracują w domu, gdzie na własnych komputerach, w domowej ciszy uzupełniają to, czego nie zdołali zrobić w biurze. A ci, którzy pracują w biurach maklerskich, czy firmach produkcyjnych, czasami muszą wyjeżdżać daleko od domu, by na miejscu zbadać stan faktyczny spółki czy przedsiębiorstwa., lub zebrać wymagane informacje.

Praca analityka rynku nie jest bardzo szczegółowo nadzorowana. Nadzorowany jest wybór głównych zadań i celów pracy, a osoby pracujące na tym stanowisku z reguły same sobie obmyślają plan działania. Na początku muszą poznać przedmiot badania - zjawiska, problemy. Jeśli chodzi o czynności wykonywane podczas analizy, mogą one być zarówno zrutynizowane jak i nietypowe. Żeby na przykład zrobić badanie ankietowe, musimy stworzyć ankietę, zatrudnić ankierów, bądź samemu przeprowadzić badanie ankietowe itp. Obecnie zwłaszcza w dużych firmach socjologicznych, praca analityka jest uproszczona. Może on wykonywać swoje czynności w specjalnych pracowniach wyposażonych w tele-iner-view, czyli mówiąc prościej pracownie przystosowania do wywiadów telefonicznych. Ma on do dyspozycji kilkadziesiąt linii telefonicznych, co w znacznym stopniu usprawnia jego pracę, jak też daje możliwość koordynowania prac ankierów. W pracy maklerskiej z kolei trzeba zapoznać się z informacjami na temat danej spółki. Jak widać, rutyna występuje w początkowej fazie analizy, czego zdecydowanie nie można powiedzieć o fazach następnych.

Co zależy od analityka? Bardzo dużo - pomyślność promocji, stan firmy. I mimo że nie ponosi on zazwyczaj bezpośredniej odpowiedzialności finansowej za to, co zaproponował, to spoczywa na nim ogromna odpowiedzialność moralna.

Ponieważ analityk wykonuje różne zadania i często spotyka się z ludźmi, jego ubranie powinno być dostosowane do pełnionej przez niego roli. Jeśli jedzie na ważne rozmowy negocjacyjne albo konsultacyjne, powinien ubrać się reprezentacyjnie, jeśli pracuje w biurze, jego ubranie może być dowolne (ale dodajmy, że w instytucjach związanych z bankami nawet przy pracy biurowej spotkamy osoby ubrane w garnitury albo eleganckie garsonki).

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na główny cel pracy analityka rynku, jakim jest analiza danych, wydaje się, że jedną z podstawowych cech, jaką powinna się charakteryzować osoba chcąca podjąć pracę w tym zawodzie, jest zdolność logicznego rozumowania i wyciągania wniosków, tzn. dostrzegania pewnych związków przyczynowo-skutkowych, przewidywania pewnych zjawisk czy sytuacji na podstawie zgromadzonych danych, co się najlepiej sprzeda, kto zostanie prezydentem, notowania której spółki pójdą w górę, a której spadną.

Praca ta wymaga dużej zdolności koncentracji, co szczególnie przydaje się przy długotrwałym analizowaniu jakiegoś trudnego problemu. Analityk musi się też wykazać dużą podzielnością uwagi i refleksem, widzieć kilka problemów na raz. Rzadko przecież tak się dzieje, że coś wynika z jednego faktu, przeważnie jest to ciąg różnych zjawisk, np. pogoda, przyzwyczajenia panujące w danym kraju, tradycja. W swej pracy analityk powinien odnosić się do przeszłości, szukać pewnych analogii (choć te podobno bywają zdradliwe), patrzeć jak podobne problemy rozwiązywano wcześniej, jaka strategia się powiodła, a jaka nie. Dlatego dobrze jest, gdy osoba pracująca na tym stanowisku ma dobrą pamięć, która pozwala jej sięgać do wiedzy kiedyś zdobytej i do własnych doświadczeń.

Analityk musi być osobą bardzo dokładną, skrupulatną i cierpliwą, czasami szczegóły mogą decydować o trafności podjętej decyzji. W tej pracy ważna jest też wytrzymałość na długotrwały wysiłek; kilkakrotne sprawdzanie danych często zajmuje dużo więcej niż 8 godzin. Ponadto trzeba pracować w szybkim tempie i w dodatku dobrze. Liczy się także samokontrola, czyli sprawdzanie samego siebie, bo przecież nikt nie jest nieomylny, każdy robi jakieś błędy.

Bardzo dużym atutem analityka, szczególnie tego pracującego w instytucjach związanych z bankowością, jest umiejętność podejmowania szybkich i trafnych decyzji, tzn. gotowość podjęcia decyzji nawet w sytuacji, kiedy brak nam wszystkich przesłanek i - co ważne, gotowość poniesienia konsekwencji tego czynu. W razie niepowodzenia trzeba umieć zachować zimną krew, do czego potrzebna jest niebywała odporność psychiczna na stres, na nieprzyjemne sytuacje i zdarzenia.

Pomocne w tej pracy mogą być pewne zainteresowania, które procentują w najmniej oczekiwanej sytuacji. Analityk, z racji wykonywanego zajęcia, powinien stale uzupełniać swoją wiedzę. Dobrze jest, gdy ma zainteresowania naukowe, dużo czyta, śledzi fachową literaturę, do tego często w obcych językach. Analityk stale porównuje tysiące liczb, tabel - zainteresowanie matematyką i innymi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

naukami ścisłymi też się zatem przyda. Czasami konieczne jest pisanie raportów czy sprawozdań, w czym pomaga biegłe posługiwanie się językiem polskim.

Warto wspomnieć także o innych cechach przydatnych w pracy analityka, a mianowicie: inicjatywa, czyli wychodzenie z własnymi pomysłami, brak lęku przed nowymi sytuacjami. Znakomicie uzupełnia to zdolność przekonywania do tego, co się samemu wymyśliło. Ale to nie wszystko. Analityk nie może siedzieć w miejscu. Musi być ciekawy świata, stale analizować i wyciągać wnioski i cały czas starać się osiągać nowe sukcesy w pracy. Może wówczas uniknąć rutyny. Sprawny analityk wykazuje również chęć podnoszenia kwalifikacji, by przeprowadzona przez niego ocena przeszłości i prognoza przyszłości przynosiła w jego pracy jak najlepsze efekty.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca analityka rynku zaliczana jest do lekkich w sensie obciążenia fizycznego. Pracy tej może jednak towarzyszyć stres psychiczny. Pracownikom nie stawia się jakichś niesamowitych wymagań zdrowotnych. Ten kto chce pracować w tym zawodzie, powinien wykazać się przede wszystkim sprawnością wzroku. Praca analityka polega przecież na ciągłym czytaniu, przeglądaniu, pisaniu na komputerze, uczeniu się. Inną ważną cechą wymaganą od kandydatów jest sprawność narządu słuchu - analityk, który pracuje w zespole, rozmawia z innymi analitykami, konsultuje, negocjuje. Nie powinien też mieć trudności z mówieniem - zarówno z dykcją, jak i płynnością mowy.

Ze względu na rodzaj pracy pożądaną jest, by osoba pracująca w tym zawodzie wykazywała się dobrą koordynacją wzrokowo-ruchową: np. mogła rozmawiać przez telefon i sprawdzać dane w komputerze. Ktoś kto chce wykonywać pracę analityka, powinien być zrównoważony, nie mieć kłopotów ze zdrowiem psychicznym.

Na stanowisku analityka rynku istnieje możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych z niedowładem kończyn dolnych. Niepełnosprawność ta na ogół nie uniemożliwia wykonywania zadań wyznaczonych przez pracodawcę.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE analityka rynku zależą od tego, na jakim stanowisku chcemy pracować i gdzie. Zdecydowanie większe wymagania formalne (tzn. ukończona socjologia albo psychologia z tytułem magistra) stawia się osobom chcącym pracować w instytucjach socjologicznych. Oprócz dyplomu trzeba się wykazać biegłą znajomością języków obcych, a zwłaszcza angielskiego, niemieckiego i rosyjskiego. Jest to potrzebne do stałego poszerzania swojej wiedzy dzięki publikacjom obcojęzycznym, a także do brania udziału w międzynarodowych szkoleniach. Każdy analityk musi poza tym wykazać się bardzo dobrą znajomością obsługi komputera - wszystkie zestawienia, tabelki, wykresy, obliczenia robi się w komputerze .

Duże wymagania formalne stawiane są również przed tymi, którzy chcą pracować w instytucjach związanych z bankowością i finansami. Tu również potrzeba wykazywać się dyplomami uczelni o kierunku ekonomicznym, bankowo-finansowym czy marketingu. Od kandydatów wymaga się ponadto biegłej znajomości co najmniej języka angielskiego i obsługi komputera (Word, Excel, Akces, Power Point).

Mniejsze wymagania formalne stawiane są przed tymi, którzy chcą pracować w firmach produkcyjnych. Tu nie potrzeba wykazywać się dyplomem uczelni, niemniej jednak od osoby wymaga się biegłej znajomości analizy i doskonalenia zawodowego, zgodnie z zajmowanym stanowiskiem (kursy, seminaria).

W przypadku osób, które wykonują również badania ankietowe nieodzownym jest posiadanie prawa jazdy.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Zarówno osoby pracujące w prywatnych firmach socjologicznych, jak i bankach mają bardzo duże możliwości awansu zawodowego. Dzięki swej pracy i doświadczeniu, trafnym posunięciom mogą dostać wyższe stanowisko - zostać członkiem zarządu lub rady nadzorczej, albo zostać kierownikiem badań - kierować pracą zespołu analityków. Można też wyjechać na staż do firmy "matki", często dużego koncernu zachodniego. Wszystko to wiąże się oczywiście z podwyższeniem zarobków pracownika i stawianych mu wymagań. Jeśli w firmie pracuje mało osób, awans może mieć charakter przede wszystkim finansowy.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Możliwości podjęcia pracy w zawodzie analityka zależą od instytucji i stanowiska, na którym chce się pracować. I choć nigdzie tego nie napisano, osoba po 40 roku życia ma raczej nikłe szanse na zatrudnienie w tym zawodzie. Zdecydowanie większe zastrzeżenia panują w prywatnych firmach socjologicznych, czy firmach produkcyjnych. Tu górną granicę wieku stanowi 35 lat (od reguły tej bywają oczywiście odstępstwa, ale rzadko). Takie tendencje tłumaczy się wymaganiami edukacyjnymi. Jak mówią prowadzący te firmy, dopiero od kilku lat przeprowadza się w Polsce konsumenckie analizy rynku i tylko młodzi ludzie, z racji odpowiedniego wykształcenia i braku złych nawyków, potrafią je dobrze zrobić.

Dużo większe możliwości zatrudnienia ma osoba chcąca pracować w banku, na giełdzie czy w biurze maklerskim. Owszem, zatrudniani są tutaj z reguły młodzi ludzie (co jest związane z odpowiednim wykształceniem), ale wiek zatrudnianego nie ma już takiego znaczenia. Liczą się umiejętności. Ciekawostką jest to, że w jednym z warszawskich biur doradczych na stanowisku analityka rynku pracuje emerytowany lekarz. Osoby dorosłe, które chcą kształcić się w tym kierunku mają takie możliwości na zaocznych bądź wieczorowych studiach.

ZAWODY POKREWNE

specjalista ds. eksportu/importu, specjalista ds. handlu wewnętrznego, specjalista metod promocji sprzedaży

241912

Specjalista do spraw marketingu i handlu (sprzedaży)

342901

Agent reklamowy

341103

Makler papierów wartościowych

specjalista ds. finansów

241204

Specjalista do spraw finansów (analityk finansowy)

LITERATURA

Morgan G., "Obrazy organizacji" - Warszawa PWN

Mynarski S., "Analiza rynku Problemy i metody" Warszawa PWN

Munarski S. "Praktyczne metody analizy danych rynkowych i marketingowych" Kraków

Sagan A., "Badania marketingowe Podstawy, kierunki" Kraków AE

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista analizy rynku** - (2410401), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 673 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	34
Kujawsko-pomorskie	11
Lubelskie	17
Lubuskie	7
Łódzkie	155
Małopolskie	68
Mazowieckie	175
Opolskie	5
Podkarpackie	12

Podlaskie	6
Pomorskie	40
Śląskie	32
Świętokrzyskie	17
Warmińsko-mazurskie	6
Wielkopolskie	77
Zachodniopomorskie	11

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista analizy rynku** wynosiła 107. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	8
Kujawsko-pomorskie	14
Lubelskie	4
Lubuskie	3
Łódzkie	18
Małopolskie	5
Mazowieckie	12
Opolskie	0
Podkarpackie	3

Podlaskie	1
Pomorskie	17
Śląskie	7
Świętokrzyskie	12
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	1

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw marketingu i handlu wynosiło 3492,07. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2852,7
Kujawsko-pomorskie	3026,76
Lubelskie	2420,04
Lubuskie	2713,85
Łódzkie	2807,92
Małopolskie	2923,45
Mazowieckie	4703,22
Opolskie	2800,99
Podkarpackie	2380,48

Podlaskie	-
Pomorskie	3201,37
Śląskie	2771,94
Świętokrzyskie	2988,7
Warmińsko-mazurskie	3130,93
Wielkopolskie	3320,73
Zachodniopomorskie	2915,15

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw marketingu i handlu, wynosiła 99305. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	7638
Kujawsko-pomorskie	3874
Lubelskie	2780
Lubuskie	2642
Łódzkie	6851
Małopolskie	6399
Mazowieckie	32922
Opolskie	2229
Podkarpackie	2327

Podlaskie	-
Pomorskie	5135
Śląskie	11609
Świętokrzyskie	1401
Warmińsko-mazurskie	2401
Wielkopolskie	6912
Zachodniopomorskie	2407

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

SPECJALISTA DO SPRAW MARKETINGU I HANDLU (SPRZEDAŻY)

kod: 241912

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Zasadniczym celem pracy specjalisty ds. eksportu i importu jest doprowadzenie do sprzedaży za granicę lub do kupna z zagranicy towarów. Towarami eksportowanymi lub importowanymi przez niego mogą być zarówno surowce i wyroby, jak też praca (np. usługi budowlane) lub wiedza (np. rozwiązania techniczne). Działalność tą specjalista do spraw eksportu/importu prowadzi na zlecenie swego pracodawcy lub na własny rachunek.

Jeśli jest specjalistą ds. eksportu/importu w zakładzie produkcyjnym, to – sam lub przez pośredników – sprzedaje za granicę towary swojej macierzystej firmy lub kupuje dla niej z zagranicy to, czego firma potrzebuje do działania: surowce, maszyny, technologie. Jeśli zaś jest zatrudniony w przedsiębiorstwie handlu zagranicznego, to spełnia rolę pośrednika, eksportując bądź importując towary na zlecenie kontrahentów swojego pracodawcy: producentów, dostawców, odbiorców.

W każdym jednak wypadku specjalista taki musi gruntownie znać towary, którymi handluje oraz być należycie przygotowany do negocjacji handlowych. Oznacza to dobre rozeznanie warunków w jakich te produkty powstają, rynków, na których można je najkorzystniej kupić albo sprzedać, występującej tam konkurencji, obowiązujących przepisów, panującej kultury i zwyczajów.

Wyeksportowanie jakiegoś towaru musi być na ogół poprzedzone poinformowaniem o nim i o jego walorach użytkowych oraz cenowych ewentualnych zainteresowanych. Dokonuje się tego poprzez specjalne agencje lub sieci dystrybucyjne. Można też kierować informacje bezpośrednio do potencjalnych nabywców.

Po znalezieniu kontrahenta specjalista ds. eksportu/importu dopracowuje wspólnie z nim ofertę, określa warunki dostaw, ceny i sposoby płatności, uzgadnia terminy dostaw, sposoby transportu itp. Działalność ta wymaga wielu osobistych spotkań, prowadzenia obfitej korespondencji i licznych rozmów telefonicznych z zainteresowanymi, wymiany informacji – pocztą elektroniczną, telefaksem.

Tak powstaje kontrakt na dostawę za granicę. Na tym jednak nie kończą się obowiązki specjalisty ds. eksportu/importu. Musi on złożyć zamówienie na towar, który ma być wyeksportowany, uzyskać pozwolenie na jego wywóz za granicę, zorganizować transport, dopilnować wysyłki, skompletować i złożyć w banku dokumenty finansowe. Przygotowania do importu rozpoczyna się z reguły od zebrania ofert, których powinno być przynajmniej kilka, żeby móc wybrać spośród nich najkorzystniejszą. Potem następują negocjacje, podobne jak w transakcjach eksportowych. Dla dokonania większych zakupów można organizować międzynarodowe przetargi, których uczestnicy, żeby zdobyć intratne zamówienie, często bywają gotowi do ustępstw.

Po wyborze optymalnej oferty zagranicznej trzeba przygotować kontrakt, zgromadzić niezbędne środki płatnicze, uzyskać pozwolenie przywozu z zagranicy, zorganizować odbiór dostaw.

Wszystkie te zabiegi – związane z konkretnymi transakcjami – nie wyczerpują jednak obowiązków specjalisty do spraw eksportu/importu. Powinien on na bieżąco śledzić i porównywać ceny interesujących go towarów w kraju i za granicą. Analizować handel międzynarodowy w wybranych branżach towarowych i w wybranych regionach świata. Penetrować potencjalne rynki zbytu. Mieć orientację w międzynarodowym ustawodawstwie dotyczącym handlu i ustawodawstwie cywilnym wybranych państw.

Śledzenie na bieżąco tendencji i zmian w wybranych branżach i na interesujących go rynkach umożliwia bardzo bogata LITERATURA fachowa. Wiedzę na ten temat można pogłębić biorąc udział w międzynarodowych targach, wystawach, pokazach, konferencjach oraz korzystając z informacji zgromadzonych na różnych stronach internetowych. W związku z tym specjalista ds. eksportu/importu zobligowany jest do komunikatywnej znajomości języków obcych oraz biegłej umiejętności posługiwania się komputerem.

Głównym celem pracy specjalisty ds. handlu wewnętrznego jest pomnażanie korzyści płynących dla jego macierzystej firmy ze sprzedaży (bądź zakupów) towarów, którymi firma handluje na krajowym rynku, poprzez zapewnienie jej jak najszerszego kręgu odbiorców. Specjalista ds. handlu

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

wewnętrznego dokonuje tego na dwa sposoby: przez zwiększanie rozmiarów sprzedaży i przez wzrost jej opłacalności. Realizacja wymienionych zadań wymaga zaplanowania i wykonania szeregu czynności.

Powiększaniu rozmiarów sprzedaży służą np. starania o poszerzenie kręgu odbiorców towarów. Można to osiągać przez wyspecjalizowane w rozprowadzaniu takich towarów sieci dystrybucyjne, przez akwizytorów oraz innych pośredników. Poszerzanie kręgu odbiorców realizuje się także poprzez docieranie samemu jak najbliżej bezpośredniego nabywcy – użytkownika lub konsumenta naszego towaru, do sklepów, które takim towarem handlują, by pozyskać je jako nowych odbiorców.

Rozmiary sprzedaży można zwiększać na wiele innych sposobów. Jednym z nich jest doskonalenie formy sprzedaży towaru, np. przez wprowadzenie możliwości zakupów ratalnych, wydłużony okres gwarancji. Innym może być oferowanie różnych odmian towaru, atrakcyjniejszych dla nabywcy ze względu na lepsze ich walory lub niższe ceny itp.

Tak ukierunkowane zabiegi rynkowe przyjęło się określać mianem marketingu, zaś działania podejmowane dla zaktywizowania sprzedaży – promocją.

Z kolei, o poprawę opłacalności sprzedaży specjalista ds. handlu wewnętrznego zabiega, np. zapewniając sobie dostawy towaru po niższej cenie, co jest możliwe przy mniejszych kosztach jego wytwarzania lub większej skali produkcji. Wzrost efektywności sprzedaży osiąga ponadto poprzez doskonalenie organizacji sprzedaży, np. przez ograniczenie liczby pośredników, z których każdy pobiera należną mu marżę.

Podstawowym tworzywem roboczym dla specjalisty ds. handlu wewnętrznego są informacje wymieniane z innymi osobami. Żeby móc się wywiązywać z przypadających mu zadań musi bowiem wiedzieć wszystko zarówno o produkcie, którym handluje, o rynku, na którym działa, jak też o bezpośrednim nabywcy tego towaru: jego użytkowniku lub konsumencie.

Z tego względu w pracy specjalisty ds. handlu wewnętrznego dominują czynności służące najróżniejszym formom komunikowania się w celu wymiany informacji. Jego narzędziami pracy są więc wszelkie nadające się do tego środki łączności: poczta, telefon, telex, fax, jak również sieć komputerowa i dostęp do internetu.

Pozyskiwaniu i rozpowszechnianiu informacji o znaczeniu handlowym służą też podróże służbowe. Oprócz dotychczasowych i potencjalnych klientów powinien odwiedzać również wszelkie wystawy i targi, które mogą dlań stanowić okazję do pochwalenia się swoją ofertą handlową i podpatrzenia konkurencji.

Musi też znać na bieżąco literaturę fachową i periodyki branżowe.

Głównym celem pracy specjalisty ds. handlu wewnętrznego jest pomnażanie korzyści płynących dla jego macierzystej firmy ze sprzedaży (bądź zakupów) towarów, którymi firma handluje na krajowym rynku, poprzez zapewnienie jej jak najszerszego kręgu odbiorców. Specjalista ds. handlu wewnętrznego dokonuje tego na dwa sposoby: przez zwiększanie rozmiarów sprzedaży i przez wzrost jej opłacalności. Realizacja wymienionych zadań wymaga zaplanowania i wykonania szeregu czynności.

Powiększaniu rozmiarów sprzedaży służą np. starania o poszerzenie kręgu odbiorców towarów. Można to osiągać przez wyspecjalizowane w rozprowadzaniu takich towarów sieci dystrybucyjne, przez akwizytorów oraz innych pośredników. Poszerzanie kręgu odbiorców realizuje się także poprzez docieranie samemu jak najbliżej bezpośredniego nabywcy – użytkownika lub konsumenta naszego towaru, do sklepów, które takim towarem handlują, by pozyskać je jako nowych odbiorców.

Rozmiary sprzedaży można zwiększać na wiele innych sposobów. Jednym z nich jest doskonalenie formy sprzedaży towaru, np. przez wprowadzenie możliwości zakupów ratalnych, wydłużony okres gwarancji. Innym może być oferowanie różnych odmian towaru, atrakcyjniejszych dla nabywcy ze względu na lepsze ich walory lub niższe ceny itp.

Tak ukierunkowane zabiegi rynkowe przyjęło się określać mianem marketingu, zaś działania podejmowane dla zaktywizowania sprzedaży – promocją.

Z kolei, o poprawę opłacalności sprzedaży specjalista ds. handlu wewnętrznego zabiega, np. zapewniając sobie dostawy towaru po niższej cenie, co jest możliwe przy mniejszych kosztach jego wytwarzania lub większej skali produkcji. Wzrost efektywności sprzedaży osiąga ponadto poprzez doskonalenie organizacji sprzedaży, np. przez ograniczenie liczby pośredników, z których każdy pobiera należną mu marżę.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Podstawowym tworzywem roboczym dla specjalisty ds. handlu wewnętrznego są informacje wymieniane z innymi osobami. Żeby móc się wywiązywać z przypadających mu zadań musi bowiem wiedzieć wszystko zarówno o produkcie, którym handluje, o rynku, na którym działa, jak też o bezpośrednim nabywcy tego towaru: jego użytkowniku lub konsumentcie.

Z tego względu w pracy specjalisty ds. handlu wewnętrznego dominują czynności służące najróżniejszym formom komunikowania się w celu wymiany informacji. Jego narzędziami pracy są więc wszelkie nadające się do tego środki łączności: poczta, telefon, telex, fax, jak również sieć komputerowa i dostęp do internetu.

Pozyskiwaniu i rozpowszechnianiu informacji o znaczeniu handlowym służą też podróże służbowe. Oprócz dotychczasowych i potencjalnych klientów powinien odwiedzać również wszelkie wystawy i targi, które mogą dlań stanowić okazję do pochwalenia się swoją ofertą handlową i podpatrzenia konkurencji.

Musi też znać na bieżąco literaturę fachową i periodyki branżowe.

Głównym celem pracy specjalisty metod promocji sprzedaży jest wpływanie na wzrost sprzedaży poprzez niekonwencjonalne rozwiązania. Osoba ta musi dokonywać stałej analizy rynku w zakresie podaży i popytu.

Zadania osoby zajmującej to stanowisko wchodzi w skład zadań należących do działu marketingu. W obecnej sytuacji rynkowej, kiedy prawami rynku towarów i usług rządzi duża konkurencja jest to stanowisko występujące powszechnie. Specjalista metod promocji sprzedaży może pracować w firmach prowadzących działalność handlową (sklepy, hipermarkety), w zakładach usługowych (biura turystyczne, firmy przewozowe) a także w zakładach produkcyjnych.

Do głównych zadań osób zatrudnionych na tym stanowisku należy dobra znajomość rynku towarów i usług, śledzenie jego tendencji rozwojowych, oraz szybkie reagowanie na wszelkie dokonujące się na nim zmiany, zwłaszcza w zakresie podaży i popytu.

Do specjalisty metod promocji sprzedaży należy opracowywanie nowych, często niekonwencjonalnych metod reklamy towarów, tak by powodować w firmie stały wzrost sprzedaży.

Osoba ta dba o należyta ekspozycję towarów. Inicjuje promocje towarów i usług, oraz organizuje większe kampanie reklamowe wykorzystując w tym celu zewnętrzne agencje reklamowe. Są to na ogół ulotki, plakaty, banery, tablice reklamowe a także różne formy reklamy w mediach.

Stanowisko to współpracuje z osobami trudniącymi się w firmie bezpośrednią sprzedażą. Z nimi dokonuje ustaleń dotyczących właściwej dystrybucji i reklamy towarów.

Stanowisko specjalisty do spraw promocji sprzedaży występuje w niektórych firmach w dziale marketingu, zaś w innych firmach w działach handlowych.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca specjalisty ds. eksportu/importu jest w zasadzie pracą biurową, odbywającą się na ogół w komfortowych warunkach. Jako że człowiek pracujący w tym zawodzie podejmuje trudne decyzje i często operuje dużymi kwotami pieniędzy, pracodawca stwarza mu takie warunki, które pozwolą mu jak najlepiej wykonywać obowiązki. Dotyczy to również warunków podróżowania i bytowania podczas częstych w tym zawodzie delegacji służbowych.

Praca ta jednak może odbywać w bardzo różnych warunkach klimatycznych i specjalista ds. eksportu/importu musi być na przygotowany. Może się zdarzyć, że uczestnicząc np. w zorganizowanej dla potencjalnych nabywców demonstracji eksportowanego sprzętu pod gołym niebem przemarznie lub przemoknie. Może też być narażony na duże upały, jeżeli kontrakt jest realizowany w gorącej strefie klimatycznej.

WARUNKI SPOŁECZNE

Praca specjalisty ds. eksportu/importu polega przede wszystkim na ciągłym, niestrudzonego zbieraniu i przekazywaniu informacji, na wyjaśnianiu i argumentowaniu, na negocjowaniu i przekonywaniu. Co za tym idzie, jest to praca wymagająca bardzo częstego komunikowania się z różnymi ludźmi, na ogół

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

wcześniej nieznanymi. Od porozumienia się z tymi ludźmi, właściwego odczytania ich intencji i oczekiwań, nakłonienia ich do przyjęcia oferowanych warunków zależy, czy wcześniejsze wysiłki uwieńczy sukces.

Wielki biznes ma dziś do dyspozycji najlepsze, najnowocześniejsze technicznie środki komunikacji, wliczając w to łączność satelitarną. Ale i dziś, tak jak dawniej, decydujące rozmowy odbywają się w czasie osobistych kontaktów – twarzą w twarz. Dlatego w tym zawodzie ogromne znaczenie mają nie tylko umiejętności i doświadczenie, ale także sposób bycia, kultura osobista, elegancja.

warunki organizacyjne

Jeżeli miejscem pracy specjalisty ds. eksportu/importu jest jego biuro, godziny pracy i czas jej trwania (na ogół osiem godzin) są takie same jak we wszystkich biurach i urzędach. reguły te przestają obowiązywać podczas dalszych i bliższych wyjazdów służbowych, podczas przyjmowania zagranicznych kontrahentów. Wtedy godziny pracy zależą od wymogów sytuacji. Może ona odbywać się w różnych miejscach i w bardzo różnych godzinach, nawet wieczorem lub w nocy. Regułą w tym zawodzie jest, że poza rutynowymi czynnościami, obowiązkiem pracownika może stać się np. towarzyszenie klientowi przy zwiedzaniu miasta, pomoc w zakupie prezentów dla jego najbliższych lub podczas kolacji w lokalu.

Jest to o tyle trudne, że wymaga bezustannego napięcia uwagi, nawet w sytuacjach, które nieorientowanym mogą wydawać przyjemnymi spotkaniami towarzyskimi. Przyjemność mać zwykle świadomość odpowiedzialności finansowej, jaką przyjdzie ponieść, gdy popełni się błąd. Męczące też bywają liczne podróże służbowe, które zmuszają do spędzania wiele czasu poza miejscem stałego zamieszkania, często poza krajem.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na fakt, iż praca w zawodzie specjalisty ds. eksportu/importu polega przede wszystkim na intensywnych kontaktach interpersonalnych, to efektywność jego działalności zawodowej uwarunkowana jest w dużej mierze takimi cechami, jak: łatwość nawiązywania kontaktów z ludźmi, zdolność do zjednywania sobie ich sympatii, umiejętność wzbudzania zaufania. Kiedy zaś już tego rodzaju nici – pomiędzy obu negocjującymi kontrakt stronami – zostaną nawiązane, wówczas zaczyna się liczyć elokwencja w przekonywaniu zainteresowanego, siła i jasność przedstawianej mu argumentacji, wytrwałość i cierpliwość w tych zabiegach, lecz także umiejętność szybkiego podjęcia odważnej decyzji w odpowiednim momencie. Nawet – jeśli jest to decyzja rezygnacji czy ustępstwa wobec przeciwnej strony.

Równocześnie jednak – m.in. żeby nie paść ofiarą takiego właśnie sympatycznego i elokwentnego kontrpartniera w negocjacjach – niezbędna jest w tym zawodzie duża odporność psychiczna, spostrzegawczość, zdolność koncentracji i podzielności uwagi, jasność oceny sytuacji, czemu sprzyja umiejętność logicznego myślenia i szybkiego liczenia. Dobry handlowiec musi być niezłym psychologiem – w potocznym rozumieniu tego określenia.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Zawód specjalisty ds. eksportu/importu nie jest uwarunkowany żadnymi specjalnymi wymaganiami fizycznymi, natomiast, z uwagi na konieczność odbywania częstych podróży służbowych, przebywania w różnych strefach klimatycznych, korzystanie z bardzo egzotycznych kuchni – wymaga dużej ogólnej odporności i wytrzymałości organizmu. Zabezpieczeniu przed specyficznymi chorobami, występującymi w różnych odległych częściach świata, służą obowiązkowe dla udających się tam, szczepienia ochronne.

Jeżeli nie ma potrzeby odbywania podróży służbowych, mogą być w tym zawodzie zatrudnione również osoby niepełnosprawne z dysfunkcją kończyn dolnych. Należy jednak brać pod uwagę, że mogą one natrafiać na większe niż pełnosprawni trudności w przewyciężanie psychicznego dystansu w kontaktach z klientami.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Przeciwwskazaniem do wykonywania zawodu są choroby psychiczne, wady wzroku nie poddające się korekcji, wady słuchu i wady wymowy.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Warunkiem podjęcia pracy jako specjalista ds. eksportu/importu są w zasadzie wyższe studia o profilu uwzględniającym problematykę handlu zagranicznego, (wydziały handlu zagranicznego w Akademiach Ekonomicznych w Katowicach, Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu, w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie), które coraz częściej uzupełniane są specjalistycznymi kursami branżowymi. Oprócz studiów magisterskich - dziennych, wieczorowych i zaocznych istnieje możliwość ukończenia studiów podyplomowych. Dopuszczalne jest również innego rodzaju wykształcenie wyższe czy choćby średnie, lecz wzbogacone odpowiednimi kursami specjalistycznymi z zakresu handlu zagranicznego. Nieodzowna dla takiego specjalisty jest znajomość języka obcego – właściwego dla zagranicznych rynków, na których działa, a najlepiej kilku języków. Wskazana jest też umiejętność prowadzenia samochodu i korzystania z komputera.

Nie bez znaczenia dla takiego handlowca – biorąc pod uwagę, to o czym już była mowa wyżej – jest dobra prezencja.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Osiąganie przez specjalistę ds. eksportu/importu wyróżniających go wyników w działalności zawodowej przynosi często tak istotne korzyści jego macierzystemu zakładowi pracy, że – dla maksymalnego wykorzystania wiedzy, doświadczenia i talentów, jakimi się wyróżnia – zwykle bywa szybko przez swych pracodawców awansowany.

Czasem oznacza to pożegnanie się z tym, co dotychczas robił, czyli przejście do takiej kategorii pracowników, którzy sami nie zajmują się już żadną branżą towarową, nie przygotowują ani negocjują żadnych kontraktów, lecz specjalizują się w analizowaniu, planowaniu i prognozowaniu rozwoju handlu zagranicznego.

Tego rodzaju analityków i planistów potrzebuje zwłaszcza administracja państwowa, ministerstwa, przedstawicielstwa handlowe za granicą, centrale handlu zagranicznego oraz wielcy producenci.

Oprócz podobnych awansów w układzie pionowym korzystny może się okazać dla takiego specjalisty awans w układzie poziomym – przejście do samodzielnej pracy w innej strukturze organizacyjnej macierzystej firmy w kraju lub za granicą.

Ścieżka rozwoju zawodowego: karierę można zacząć od stanowiska asystenta w dziale handlu zagranicznego (w dziale logistycznym lub sprzedaży). Następnie można objąć stanowisko specjalisty ds. eksportu/importu, koordynatora ds. handlu zagranicznego, specjalisty ds. logistyki, handlowca. Kolejnym etapem może być posada kierownika ds. sprzedaży i marketingu (kierownika ds. handlowych, kierownika ds. eksportu/importu). Kolejnym szczeblem kariery może być stanowisko dyrektora departamentu (działu ds. handlu zagranicznego, dyrektora ds. sprzedaży i marketingu). Zwieńczeniem kariery zawodowej mogą być stanowiska: dyrektora zarządzającego, dyrektora ds. operacyjnych, dyrektora generalnego, następnie wiceprezesa ds. handlowych, wiceprezesa ds. handlu zagranicznego.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Teoretycznie istnieją możliwości zatrudnienia w tym zawodzie nawet po dłuższej przerwie i w późniejszym wieku, trzeba jednak pamiętać, że w tej pracy nie mniej ważne niż wykształcenie i posiadana wiedza jest doświadczenie i bycie na bieżąco w uprawianej dziedzinie

To więc, czy w sytuacji późniejszego startu ma się szanse zostania w pełni wartościowym specjalistą zależy od tego, co się bezpośrednio przedtem robiło, jakie są braki w wiedzy, które trzeba nadrobić.

ZAWODY POKREWNE

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Specjalista ds. finansów (w hz)
Specjalista analizy rynku (w hz)
Referent księgowości
Wykładowca (z dziedziny hz)
Ekonomista
Handlowiec
Specjalista ds. logistyki
Specjalista ds. sprzedaży i marketingu

LITERATURA

Ewelina Nojszewska *Podstawy ekonomii*, Warszawa 1999
Stanisław Dębski *Ekonomika i organizacja przedsiębiorstwa*, Warszawa 1998
Roger Perrotin, Pierre Heusschen *Kupić z zyskiem (negocjacje handlowe)*, Warszawa 1999
Elżbieta Kawecka – Wyrzykowska *Polityka celna i obciążenia importowe w latach 2000-2001 w: Zagraniczna polityka gospodarcza i handel zagraniczny Polski 2000- 2001*, IKCHZ 2001
Elżbieta Kawecka – Wyrzykowska, E. Synowiec *Przebieg procesu negocjacyjnego i dostosowania Polski do wymogów członkostwa w unii Europejskiej, w: Zagraniczna polityka gospodarcza i handel zagraniczny Polski 2000 –2001*, IKCHZ 2001, Elżbieta Kawecka – Wyrzykowska *Unijny system podatkowy, w: Integracja z UE. Poradnik dla przedsiębiorców*, Ministerstwo Gospodarki, W-wa, 2000
Paul R. Krugman, Maurice Obstfeld, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999
Raport o stanie handlu zagranicznego w 1997 r., Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 1998

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista ds. eksportu / importu** - (2410402), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 469 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	27
Kujawsko-pomorskie	10
Lubelskie	18
Lubuskie	11
Łódzkie	36
Małopolskie	27
Mazowieckie	112
Opolskie	6
Podkarpackie	18

Podlaskie	12
Pomorskie	33
Śląskie	58
Świętokrzyskie	34
Warmińsko-mazurskie	13
Wielkopolskie	30
Zachodniopomorskie	24

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista ds. eksportu / importu** wynosiła 340. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	18
Kujawsko-pomorskie	4
Lubelskie	7
Lubuskie	5
Łódzkie	22
Małopolskie	19
Mazowieckie	166
Opolskie	1
Podkarpackie	8

Podlaskie	6
Pomorskie	14
Śląskie	10
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	43
Zachodniopomorskie	14

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw marketingu i handlu wynosiło 3492,07. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2852,7
Kujawsko-pomorskie	3026,76
Lubelskie	2420,04
Lubuskie	2713,85
Łódzkie	2807,92
Małopolskie	2923,45
Mazowieckie	4703,22
Opolskie	2800,99
Podkarpackie	2380,48

Podlaskie	-
Pomorskie	3201,37
Śląskie	2771,94
Świętokrzyskie	2988,7
Warmińsko-mazurskie	3130,93
Wielkopolskie	3320,73
Zachodniopomorskie	2915,15

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw marketingu i handlu, wynosiła 99305. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	7638
Kujawsko-pomorskie	3874
Lubelskie	2780
Lubuskie	2642
Łódzkie	6851
Małopolskie	6399
Mazowieckie	32922
Opolskie	2229
Podkarpackie	2327

Podlaskie	-
Pomorskie	5135
Śląskie	11609
Świętokrzyskie	1401
Warmińsko-mazurskie	2401
Wielkopolskie	6912
Zachodniopomorskie	2407

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista ds. handlu wewnętrznego** - (2410403), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 2629 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	288
Kujawsko-pomorskie	76
Lubelskie	138
Lubuskie	76
Łódzkie	331
Małopolskie	91
Mazowieckie	365
Opolskie	64
Podkarpackie	61

Podlaskie	111
Pomorskie	211
Śląskie	380
Świętokrzyskie	86
Warmińsko-mazurskie	132
Wielkopolskie	87
Zachodniopomorskie	132

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista ds. handlu wewnętrznego** wynosiła 553. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	35
Kujawsko-pomorskie	51
Lubelskie	25
Lubuskie	7
Łódzkie	44
Małopolskie	14
Mazowieckie	91
Opolskie	9
Podkarpackie	29

Podlaskie	31
Pomorskie	59
Śląskie	39
Świętokrzyskie	17
Warmińsko-mazurskie	28
Wielkopolskie	58
Zachodniopomorskie	16

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw marketingu i handlu wynosiło 3492,07. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2852,7
Kujawsko-pomorskie	3026,76
Lubelskie	2420,04
Lubuskie	2713,85
Łódzkie	2807,92
Małopolskie	2923,45
Mazowieckie	4703,22
Opolskie	2800,99
Podkarpackie	2380,48

Podlaskie	-
Pomorskie	3201,37
Śląskie	2771,94
Świętokrzyskie	2988,7
Warmińsko-mazurskie	3130,93
Wielkopolskie	3320,73
Zachodniopomorskie	2915,15

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw marketingu i handlu, wynosiła 99305. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	7638
Kujawsko-pomorskie	3874
Lubelskie	2780
Lubuskie	2642
Łódzkie	6851
Małopolskie	6399
Mazowieckie	32922
Opolskie	2229
Podkarpackie	2327

Podlaskie	-
Pomorskie	5135
Śląskie	11609
Świętokrzyskie	1401
Warmińsko-mazurskie	2401
Wielkopolskie	6912
Zachodniopomorskie	2407

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista metod promocji sprzedaży** - (2410405), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 1127 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	121
Kujawsko-pomorskie	33
Lubelskie	41
Lubuskie	46
Łódzkie	171
Małopolskie	44
Mazowieckie	111
Opolskie	10
Podkarpackie	39

Podlaskie	8
Pomorskie	81
Śląskie	149
Świętokrzyskie	43
Warmińsko-mazurskie	46
Wielkopolskie	102
Zachodniopomorskie	82

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista metod promocji sprzedaży** wynosiła 340. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	28
Kujawsko-pomorskie	18
Lubelskie	17
Lubuskie	24
Łódzkie	35
Małopolskie	46
Mazowieckie	48
Opolskie	1
Podkarpackie	12

Podlaskie	16
Pomorskie	24
Śląskie	34
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	5
Wielkopolskie	17
Zachodniopomorskie	12

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw marketingu i handlu wynosiło 3492,07. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2852,7
Kujawsko-pomorskie	3026,76
Lubelskie	2420,04
Lubuskie	2713,85
Łódzkie	2807,92
Małopolskie	2923,45
Mazowieckie	4703,22
Opolskie	2800,99
Podkarpackie	2380,48

Podlaskie	-
Pomorskie	3201,37
Śląskie	2771,94
Świętokrzyskie	2988,7
Warmińsko-mazurskie	3130,93
Wielkopolskie	3320,73
Zachodniopomorskie	2915,15

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw marketingu i handlu, wynosiła 99305. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	7638
Kujawsko-pomorskie	3874
Lubelskie	2780
Lubuskie	2642
Łódzkie	6851
Małopolskie	6399
Mazowieckie	32922
Opolskie	2229
Podkarpackie	2327

Podlaskie	-
Pomorskie	5135
Śląskie	11609
Świętokrzyskie	1401
Warmińsko-mazurskie	2401
Wielkopolskie	6912
Zachodniopomorskie	2407

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

AGENT REKLAMOWY

kod: 342901

inne nazwy zawodu: account executive, account director, copywriter, media planner, media buyer.

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Zadaniem agenta reklamy jest zwiększanie obrotów i zysków klienta, za pomocą tworzenia i skutecznego wykorzystania reklamy i promocji.

Zawód ten można wykonywać w agencjach reklamy, ale też coraz częściej agenci zatrudniani są na indywidualnych stanowiskach. Niektóre firmy zatrudniają doświadczonych pracowników reklamy i zlecają im przeprowadzenie samodzielnej kampanii reklamowej, oraz znalezienie odpowiednich kooperantów. Doświadczenie jest tu niezbędne do zaplanowania i skutecznego przeprowadzenia kampanii.

Agencje reklamy różnią się w proponowanych przez siebie ofertach. Wszystkie łączy jedynie to, że głównym celem ich pracy jest jak najkorzystniejsze sprzedanie towarów lub usług, dla jak największej ilości potencjalnych klientów. Najbardziej renomowane firmy oferują kompleksowe kampanie promocyjne czy reklamowe czyli same podsuwają pomysł na realizację. Zazwyczaj wymaga to dużej liczby specjalistów, którymi kieruje account executive (kierownik zlecenia), odpowiedzialny za całościowy przebieg kampanii, bądź promocji. Kierownik ten kontaktuje się bezpośrednio ze zleceniodawcą - określa zapotrzebowanie, zapoznaje się z produktem, który ma być przedmiotem reklamy. Uwzględnia też poczynania konkurencji w tej dziedzinie oraz metody przez nią stosowane.

Powinien też mieć aktualne rozeznanie rynkowe, a jeśli jego dane okażą się przestarzałe, powinien zainicjować badania rynkowe pozwalające określić gusta potencjalnych klientów oraz wielkość zapotrzebowania na dany produkt. Do dyspozycji "kierownika zlecenia" utworzony jest budżet, w ramach którego zleceniodawca chce zamknąć koszty związane z kampanią. Po zapoznaniu się z budżetem, stosownie do jego możliwości opracowywany jest projekt reklamy. Główny ciężar tego przedsięwzięcia spoczywa na tzw. dziale kreacji, a account executive pozostaje koordynatorem całości. Pracownicy działu kreacji, tzw. copywriters, tworzą hasła i slogany reklamowe, teksty właściwe reklam, scenariusze ich wersji telewizyjnych lub radiowych, projekty graficzne plakatów, folderów, itd. Równoległe do tych działań, koordynator jakim jest account executive, współpracuje z tzw. media planner - pracownikiem działu mediów, który wybiera najlepsze jego zdaniem środki przekazu do przenoszenia treści reklamy. Po konsultacji obu ośrodków planowania kampanii, efekty prac wstępnych prezentowane są zleceniodawcy. Często dostaje on do wyboru kilka projektów, mieszczących się jednakże w ramach tego samego budżetu. Po zaakceptowaniu jednej z wersji, kierownik zlecenia wraz z działem produkcji przechodzi do realizacji projektu. Dział produkcji odpowiedzialny jest za techniczną stronę całej operacji, tj. nagrywanie reklamówek telewizyjnych lub radiowych, druk plakatów czy broszur, koszulek, znaczków czy innych form. W tym samym czasie pracownicy działu mediów (media buyer) dokonują tzw. wykupywania mediów, co mówiąc językiem potocznym, jest zamawianiem danego czasu antenowego (jak najlepszego pod względem oglądalności/słuchalności) lub negocjowaniem warunków wykupu miejsca na łamach gazet i czasopism.

W dużych firmach reklamowych zatrudnianych jest co najmniej kilku, a nawet kilkunastu account executives, a każdy z nich może być zaangażowany w kilka projektów na raz. Funkcję koordynującą poczynania poszczególnych account executives pełni wówczas account director, w mniejszych firmach pełniący zazwyczaj również funkcję szefa, odpowiedzialnego jednocześnie za duże kontrakty reklamowe.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Agent reklamy pracuje zarówno w biurze, jak i poza nim. Spotkania z klientami pochłaniają dużo czasu i nie zawsze muszą odbywać się w biurze agenta. Niejednokrotnie w trakcie pracy trzeba odbyć nawet daleką podróż, jeśli wymaga tego interes klienta. Praca w plenerze lub studio, ma z kolei miejsce w przypadku realizacji reklamówek telewizyjnych lub radiowych oraz złożonych sesji zdjęciowych. Jedynie pracownicy działu kreacji i mediów spędzają większość czasu w swoich biurach, ze względu na specyfikę swej pracy (odpowiedzialność za techniczno - artystyczną stronę kampanii, plus wybór środków przekazu.)

warunki społeczne

Agent reklamy współpracuje z wieloma specjalistami z różnych dziedzin i zawodów. Najczęstszymi współpracownikami agentów są: plastycy, reżyserzy, muzycy, badacze rynku, autorzy tekstów reklamowych.

Decydujący głos dotyczący formy i treści reklamy pozostaje jednak w gestii zleceniodawcy i on to właśnie akceptuje ostateczną wersję, proponowaną przez agenta.

warunki organizacyjne

Oficjalnie agent ma określone godziny pracy, ujęte najczęściej umową zatrudnienia, ale w praktyce wygląda to najczęściej inaczej. W sytuacji napiętych terminów i obawy niedotrzymania warunków umowy, agent pracuje do skutku. Poza tym zazwyczaj nie ma ścisłych obwarowań czasowych, ale efekty końcowe całego zadania.

Metody i środki leżą zazwyczaj w kompetencji samego agenta, a ogranicza go jedynie budżet i termin.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Podstawowym wymogiem do pracy w zawodzie agenta reklamy, jest łatwość w nawiązywaniu kontaktów z ludźmi. Nie mniej ważny jest upór i cierpliwość w działaniu. Pod żadnym pozorem nie można okazywać niezadowolenia czy znużenia pracą, w obecności klienta. Zdolność racjonalnego myślenia i szybkiego podejmowania decyzji są dodatkowym plusem, potwierdzającym przydatność do pracy w tym zawodzie. Jest to szczególnie ważne podczas negocjacji lub prezentacji wykonanej już pracy.

Wiele zależy od atmosfery panującej w firmie i indywidualnych kontaktów między jej pracownikami. Wszyscy powinni być jednakowo zaangażowani w pracę, oraz mieć świadomość, że efekt końcowy - dobra reklama - to zasługa całego zespołu.

Na stanowiskach account executive i account director niezbędna jest umiejętność kierowania zespołem oraz inicjatywa i samodzielność. Dużym plusem jest w tym wypadku znajomość zagadnień z ekonomii i marketingu. Pracownicy działu kreacji muszą posiadać pomysłowość i zmysł twórczy, oraz przynajmniej podstawy z dziedziny psychologii i socjologii. Od nich bowiem zależy, czy dany produkt lub towar, trafi do klienta w odpowiedniej formie i czy przyniesie zleceniodawcy zamierzony efekt końcowy.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Ogólnie rzecz biorąc, praca agenta reklamy nie wiąże się ze wzmożonym wysiłkiem fizycznym. Jednak spiętrzenie prac w przypadku braku czasu i obawy niedotrzymania terminu, wymaga dużej odporności organizmu na stres i zmęczenie. Stresujące sytuacje występować mogą w kontaktach z klientami, przy negocjowaniu kontraktów czy braku czasu. Praca ta zatem nie jest wskazana dla ludzi z chorobami krążenia oraz dla mało odpornych psychicznie. Agencje z reguły nie zatrudniają zatem osób niepełnosprawnych z wyjątkiem działów kreacji, gdzie np. osoba taka może wykazać się swymi zdolnościami, przy np. tworzeniu projektów graficznych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Na stanowiskach kierowniczych, tj. account director i account executive wymagane jest wykształcenie wyższe, z pierwszeństwem dla kierunków ekonomicznych lub socjologicznych. Niektóre uczelnie oferują już na specjalizację w różnych dziedzinach reklamy na ostatnich semestrach studiów. Inna możliwość zdobycia podstawowej wiedzy w tej branży, to studium, coraz częściej wybierana przez młodzież forma kształcenia w tym kierunku. Wymagana jest również znajomość przynajmniej jednego języka obcego, z naciskiem na język angielski. Prawo jazdy z kolei, będzie plusem w perspektywie możliwych wyjazdów. Istotna jest też umiejętność posługiwania się komputerem (programy edycyjne, graficzne, bazy danych).

W chwili obecnej preferowani są ludzie młodzi, z zaangażowaniem i zapałem do nauki i pracy. Nie jest konieczne doświadczenie w zawodzie. W dziale kreacji natomiast, pod uwagę bierze się przede wszystkim umiejętności i zdolności kandydata mogące mieć wykorzystanie w jego późniejszych obowiązkach.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Droga awansu w branży reklamowej jest głównie zależna od działu rodzaju pracy wykonywanej w firmie. Istotna jest struktura organizacyjna, z reguły inna w każdej agencji. Każdy ewentualny awans musi być poprzedzony stażem. Początek stażu spędzić zatem należy przy łatwiejszych zadaniach i asystowaniu przy przedsięwzięciach trudniejszych. W miarę nabywania doświadczenia, praca staje coraz bardziej samodzielna. Awans na stanowisko kierownicze jest łatwiejszy w firmie zatrudniającej dużą liczbę pracowników. Można tam szybko awansować na kierownika działu, jeśli pracownik wykazuje się efektami swojej pracy i ma duże zdolności do dalszego rozwoju. W dziale obsługi klienta na przykład, pracę zaczyna się od stanowiska asystenta, później zaś można awansować na account executive i account director. Następnym szczeblem w karierze jest stanowisko szefa działu obsługi klienta.

Awans pracownika zależy głównie od jego własnych wysiłków, ale głos decydujący należy do przełożonych, którzy to oceniają jego osiągnięcia i kwalifikacje. Największym jednak awansem jest założenie własnej firmy i kierowanie całością jej prac.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Polskie uczelnie od niedawna wprowadziły kierunki nauczania związane z reklamą, stąd ubogi jest rynek kadrowy wśród starszych pokoleń. Najchętniej zatem zatrudniane są osoby młode, które swym zaangażowaniem i otwartością umysłu mogą szybko zdobyć potrzebną do tego zawodu. Osoby starsze, jeśli nie dysponują doświadczeniem, mają zatem małe szanse w rywalizacji o posadę z ludźmi młodymi.

ZAWODY POKREWNE

specjalista metod promocji sprzedaży
specjalista analizy rynku
agent usług informatycznych
zastępca dyrektora generalnego d/s marketingu i dystrybucji
demonstrator wyrobów

LITERATURA

Werner U. - "Reklama" - wyd. Thaurus 1995
A. Sznajder - "Skuteczna reklama" - seria: Centrum Kierowania Liderów, Międzyborów 1992
Theresa M. Rosania - "Reklama, przewodnik dla studentów" - Wydawnictwo Prywatnej Szkoły Biznesu i Administracji - W-wa 1996

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Kurt Huber - "Image, czyli jak być gwiazdą na rynku." - Rzeczpospolita : Bussinessman Book- 1996
Bogusław Kwarciak - "Co trzeba wiedzieć o reklamie" - Biblioteka Menedżera, Wyd. Profesjonalnej Szkoły Biznesu
Joanna Łodziana - Grabowska - "Efektywność reklamy" - Wyd. Ekonomiczne 1996
Jerzy Bralczyk - "Język na sprzedaż" - Rzeczpospolita- Bussinessman Book 1996
Tadeusz Sztucki - "Promocja, reklama, akwizycja, sprzedaż" - Biblioteka Bussinessmana wyd. Placet, W-wa 1995

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Agent reklamy** - (3429001), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 401 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	72
Kujawsko-pomorskie	10
Lubelskie	12
Lubuskie	14
Łódzkie	5
Małopolskie	44
Mazowieckie	58
Opolskie	11
Podkarpackie	8

Podlaskie	6
Pomorskie	5
Śląskie	74
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	19
Wielkopolskie	18
Zachodniopomorskie	42

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Agent reklamy** wynosiła 96. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	8
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	0
Lubuskie	10
Łódzkie	2
Małopolskie	12
Mazowieckie	2
Opolskie	0
Podkarpackie	5

Podlaskie	1
Pomorskie	10
Śląskie	24
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	3
Wielkopolskie	13
Zachodniopomorskie	5

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Agenci biur pomagających w prowadzeniu działalności gospodarczej i pośrednicy handlowi niesklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 2563,98. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	2000
Lubuskie	1900
Łódzkie	3721,28
Małopolskie	0
Mazowieckie	4016,33
Opolskie	1500
Podkarpackie	1468,07

Podlaskie	0
Pomorskie	4252,7
Śląskie	2868,64
Świętokrzyskie	2288,12
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1293,65
Zachodniopomorskie	900

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Agenci biur pomagających w prowadzeniu działalności gospodarczej i pośrednicy handlowi nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 820. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	6
Lubuskie	76
Łódzkie	200
Małopolskie	0
Mazowieckie	126
Opolskie	10
Podkarpackie	67

Podlaskie	0
Pomorskie	10
Śląskie	76
Świętokrzyskie	12
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	206
Zachodniopomorskie	31

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MODELKA (MODEL)

kod: 5211

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE :

Głównym celem pracy modelki jest zainteresowanie odbiorców prezentowanymi przez nią produktami, które najczęściej przeznaczone są do sprzedaży. Wykorzystując swoje uzdolnienia i wygląd zewnętrzny, modelka reklamuje produkty na zlecenie producentów lub instytucji wyspecjalizowanych w promocji i reklamie. W trakcie pokazów mody, modelka prezentuje stroje oraz dodatki (buty, paski, torby, kapelusze), poruszając się po scenie lub po specjalnie przygotowanym podeście (tzw. wybiegu) według przygotowanej na próbach choreografii. Modelka ma obowiązek uczestniczyć we wszystkich próbach poprzedzających pokaz mody, a także podporządkować się wymaganiom osób zajmujących się jej wyglądem podczas pokazów (tzw. stylistów) co do makijażu i fryzury.

Wyboru prezentowanych strojów dokonują stylisty lub reżyser pokazu, a modelka zobowiązana jest wystąpić w strojach przez nich wskazanych bez względu na jej osobiste preferencje. Podczas "chadzania" w trakcie pokazu modelka stara się zwrócić uwagę publiczności na prezentowaną przez siebie odzież lub dodatki.

Modelki biorą również udział w pokazach fryzur lub makijażu, a także w pokazach handlowych, odbywających się w sklepach i salonach mody, skierowanych do wybranej grupy klientów i handlowców. Mają swój udział również w procesie projektowania i szycia strojów. Podczas przymiarek z udziałem modelki krawcy i projektanci ulepszają formę tworzonego stroju.

Inną formą reklamy produktu z udziałem modelki są zdjęcia reklamowe rozpowszechniane na opakowaniach produktu, w prasie, katalogach firmowych, w sklepach (ulotki, plakaty, standy) i ulicach (duże plakaty tzw. billboardy).

Fotomodelka zostaje przygotowana przed sesją przez stylistów, następnie fotograf wykonuje zdjęcia, dając modelce wskazówki i uwagi dotyczące jej zachowania przed obiektywem. Modelka musi realizować powierzone jej zadanie, co często wymaga powtarzania często tych samych gestów lub ruchów ciała. Wykorzystując swoje uzdolnienia aktorskie, stara się wyglądać naturalnie, tak aby wybrane, najlepsze zdjęcia z sesji fotograficznej spełniły swoją rolę i zainteresowały późniejszych odbiorców. Fotomodelka pracuje również dla fotografików zajmujących się fotografią artystyczną, a także podczas sesji zdjęciowych mody. Prezentuje wtedy wybrane przez stylistów i producentów stroje a zdjęcia zrealizowane podczas takiej sesji publikowane są jednorazowo w pismach specjalistycznych lub w pismach dla kobiet.

Modelki występują również w filmach reklamowych. Stosując się do scenariusza i wskazówek reżysera odgrywają na planie filmowym powierzone role. Filmy reklamowe docierają do odbiorców poprzez TV, kino i kasety video.

Modelki zwane **hostessami** uczestniczą w promowaniu produktów poprzez bezpośrednie kontakty z ludźmi na targach handlowych, konferencjach prasowych i spotkaniach producentów z klientami. Hostessy informują o zaletach promowanych produktów, rozdają materiały promocyjne, czyli ulotki, foldery lub próbki produktów. W miły i uprzejmy sposób zapraszają w sklepach do degustacji promowanych artykułów spożywczych, bądź też zachęcają do ich zakupu. Podczas imprez promocyjnych, koncertów i widowisk hostessy opiekują się zaproszonymi gośćmi, udzielają informacji. Są łącznikami między gośćmi a organizatorami imprezy. Często muszą porozumiewać się w języku obcym - najczęściej w języku angielskim.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Pokazy mody organizowane są zazwyczaj w dużych salach widowiskowych (teatry, kina, sale koncertowe, stadiony i dyskoteki), wyposażonych w scenę i zaplecze techniczne (garderoby, sale prób). W okresie wiosenno-letnim pokazy mody odbywają się czasami w plenerze lub pod specjalnie do tego celu przygotowanym zadaszeniem.

Sesje fotograficzne i nagrania filmów reklamowych odbywają się najczęściej w studiach - pomieszczeniach wyposażonych w specjalistyczne urządzenia rejestrujące, oświetlające i nagłaśniające, gdzie zgromadzone są wszystkie elementy scenograficzne. Takie sesje mogą odbywać się również w innych, wybranych budynkach i pomieszczeniach, a także w plenerze.

warunki społeczne

Sukces pracy modelki uzależniony jest od wielu ludzi, z którymi ona współpracuje. Styliści, fryzjerzy, specjalistki od makijażu dbają o jej odpowiedni wygląd, natomiast producenci, choreografowie, reżyserzy i fotograficy o merytoryczną stronę wykonywanych przez modelkę zadań. Modelki ściśle współpracują również ze swoimi koleżankami (modelkami) i kolegami (modelami) podczas prób choreograficznych przed pokazem mody i na planie filmowym.

Praca w tym zawodzie ma charakter zdecydowanie zespołowy.

Większość modelek zrzeszona jest w tzw. agencjach modelek, które pośredniczą w kontaktach między modelkami a pracodawcami. Modelka otrzymuje od agencji informację o tzw. castingach, czyli planowanych przez pracodawcę spotkaniach, na których wybiera się najlepsze osoby do pracy. Agencja pośredniczy w ustalaniu warunków pracy modelki (także warunków finansowych), za co pobiera prowizję.

Agencja nie tylko reprezentuje interesy modelki, ale także nadzoruje jej pracę - jest odpowiedzialna przed pracodawcą za wykonanie przez modelkę zlecenia.

warunki organizacyjne

Ze względu na specyfikę branży reklamowej i promocyjnej, godziny pracy modelki nie są stałe. Propozycje pracy składane są nieregularne i zależą przede wszystkim od atrakcyjności i umiejętności modelki. Zazwyczaj modelki uczęszczają do szkół, studiują lub pracują na pełnych etatach w innych miejscach pracy. Wykonywanie zawodu modelki traktują jako zajęcie dodatkowe. Czas pracy jest nieograniczony. Próby mogą trwać od 2 godzin do kilku dni przez 12 godzin dziennie! To samo dotyczy czasu spędzonego przez modelkę na planie filmowym czy fotograficznym. Bez względu na święta, dni wolne, porę dnia i nocy.

Modelki dużo podróżują. Często spędzają po za domem wiele dni, np. podczas cyklu pokazów mody w różnych miastach Polski czy świata. Sesje fotograficzne realizowane są nierzadko w różnych miejscach świata, w egzotycznych plenerach, pod wodą lub w górach, co wiąże się z koniecznością szybkiego przenoszenia się z miejsca na miejsce.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE.

Zadaniem modelki jest dokładne wykonywanie poleceń reżysera, producenta, choreografa lub fotografa. Musi łatwo dostosować się do warunków wykonywania zlecenia, terminu i miejsca. W związku z tym, modelka powinna wyróżniać się cierpliwością i umiejętnością współdziałania w dużej grupie ludzi. Punktualność i precyzja w wykonywaniu zadań - to atuty profesjonalnej modelki. Osoba, która spóźnia się na próbę dezorganizuje pracę innym. Arogancja i brak uprzejmości psuje efekty pracy całej grupy zaangażowanych osób.

Przydatna jest otwartość w kontaktach z ludźmi, odwaga i brak skrępowania obecnością wielu obcych ludzi, dziennikarzy i kamer telewizyjnych. Idealna modelka powinna łączyć w sobie spokój i opanowanie z temperamentem estradowym. Łatwość nawiązywania kontaktów bardzo pomaga modelce w pracy, spotyka się ona bowiem wciąż z nowymi ludźmi. Towarzystwo i sympatia dla innych daje szansę mile spędzać czas w licznych podróżach, podczas przerw w pracy i na castingach. Ważna jest umiejętność utrzymywania dobrych kontaktów z ludźmi - powodzenie modelki w jej pracy jest w 99 procentach uzależnione od innych ludzi.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE:

W wypadku tego zawodu ogromne znaczenie mają warunki fizyczne. Są one podstawowym kryterium oceny przydatności danej osoby. Bardzo ważna jest proporcjonalna budowa ciała i wzrost. Modelki, które występują na pokazach mody powinny mieć powyżej 175 cm wzrostu, natomiast modele powyżej 185. Fotomodelki i hostessy bywają niższe, muszą za to wyróżniać się szczególną urodą i wdziękiem.

Nie istnieje uniwersalne pojęcie piękna - z praktyki wynika jednak, że największe szanse w tym zawodzie mają młode, wysokie, szczupłe dziewczyny z pełnymi ustami, wystającymi kośćmi policzkowymi, wyraźnie zarysowaną linią brody, nieskazitelną cerą, zgrabnym nosem i "kocimi" oczami.

Ważna jest również ogólna sprawność fizyczna i wytrzymałość. Modelki uprawiają sport, by zachować szczupłą, zgrabną sylwetkę, spędzają w siłowniach wiele godzin, by móc potem pochwalić się pięknym ciałem. Przestrzegają odpowiednich diet, dużo śpią, nie palą papierosów i unikają alkoholu. Ponieważ twarz i figura jest ich podstawowym "warsztatem pracy", przykładają dużą wagę do swojej kondycji i wyglądu nawet w szczegółach - modelka musi pielęgnować także włosy, skórę, paznokcie.

Przydają się bardzo uzdolnienia taneczne, dobra koordynacja ruchowa i muzykalność.

Praca ta należy do lekkich ale czasami modelka musi zdobyć się na duży wysiłek fizyczny, np. w trakcie długo trwających prób lub sesji fotograficznych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE.

Nie wymaga się od kandydatek na modelki określonego wykształcenia. Ważna jest natomiast znajomość języków obcych. Organizowane są kursy przygotowujące do pracy w zawodzie modelki tzw. kursy modelingu lub kursy modelek. Organizują je różne agencje, takie jak Agencja „Młodzikowski” i Agencja „Artim”.

W trakcie trwającej zazwyczaj kilkanaście dni nauki przyszłe modelki zapoznają się z techniką makijażu, stylizacją, z najnowszymi trendami w modzie i fryzjerstwie, z pracą przed kamerą i obiektywem aparatu, a przede wszystkim, uczą się poruszać po wybiegu i prezentować stroje. W trakcie kursu wykonane zostają zdjęcia, które modelka będzie później pokazywać ewentualnym pracodawcą (tzw. portfolio). Ukończenie kursu nie jest jednak obowiązkowe.

Każda debiutująca osoba musi posiadać swoje zdjęcia wykonane przez profesjonalnego fotografa. Zdjęcia prezentują całą sylwetkę, a także zbliżenia twarzy. Są one wizytówką modelki.

Przed podjęciem decyzji o podjęciu pracy w tym zawodzie, należy zgłosić się do agencji modelek. Tam profesjonalisci określą warunki i możliwości, wskazując ewentualne braki w wyglądzie fizycznym. Początek kariery wiąże się z licznymi wydatkami (opłaty za kursy, sesje fotograficzne, wizyty u kosmetyczki, fryzjera, itp.) Dlatego, należy realnie ocenić, korzystając z uwaga pracowników agencji, swoje szanse. Aby spotkać się z przedstawicielem agencji modelek, należy zadzwonić do wybranej agencji, w kilku słowach opowiedzieć o sobie (wiek, wzrost) i umówić się na spotkanie.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ.

Rozwój zawodowy modelki polega głównie na zdobywaniu nowych doświadczeń i umiejętności. Miejsce w hierarchii zawodowej określa jakość wykonywanych zleceń: występy w prestiżowych pokazach mody, udział w sesjach zdjęciowych realizowanych dla najlepszych pism "kobiecych", współpraca ze znanymi fotografikami i agencjami.

Dla modelek pracujących w Polsce najwyższym szczeblem kariery jest zawarcie kontraktu ze znaną zachodnią agencją modelek (najczęściej francuską) i współpraca ze sławnymi kreatorami mody, czy koncernami kosmetycznymi.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH.

Pracę w zawodzie modelki najlepiej rozpocząć w młodym wieku (15-16 lat). Mężczyźni mogą próbować swych sił nawet mając 25-30 lat. Zazwyczaj osoby pracujące w tej branży wycofują się z zawodu między 35 a 40 rokiem życia. Ludzie dorośli, debiutujący po ukończeniu 25 roku życia mają zdecydowanie mniejsze szanse na sukces (dotyczy to głównie kobiet).

Sporadycznie zatrudnia się osoby w wieku powyżej 40 lat. Najczęściej w filmach i zdjęciach reklamowych. Warunkiem jest oczywiście dobry wygląd i sprawność fizyczna.

ZAWODY POKREWNE:

aktor
tancerz
prezenter telewizyjny
stylista
specjalista od make-up - wizażysta

LITERATURA:

Rozmowy o karierze modelki, wyd. ATINA STUDIO 1995
Antkowiak J., *Sekrety modnych pań*, wyd. TWÓJ STYL 1992
Czasopisma: *Twój Styl*, *Pani*, *Elle*

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE.

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Modelka** - (5210101), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 24 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	3
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	2
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	6
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	1
Pomorskie	4
Śląskie	2
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	3

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Modelka** wynosiła 12. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	11
Śląskie	1
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Modelki i modele wynosiło 2326,9. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	1150
Małopolskie	0
Mazowieckie	3192,86
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	935,54
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Modelki i modele, wynosiła 200. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	45
Małopolskie	0
Mazowieckie	119
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	36
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

DEMONSTRATOR WYROBÓW (PREZENTER)

kod: 522103

inne nazwy zawodu: demonstrator wyrobów instytucji promującej, demonstrator wyrobów instytucji sprzedającej poza siecią sklepową, przedstawiciel handlowy

ZADANIA I CZYNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy demonstratora wyrobów jest dotarcie do jak największej grupy klientów z taką informacją o produkcie, aby jego sprzedaż była jak największa. Wykonywanie tego zajęcia wiąże się z demonstrowaniem wyrobów instytucji promującej lub sprzedającej towar poza siecią sklepową.

Każda forma tej pracy wymaga przede wszystkim bardzo szczegółowej wiedzy na temat oferowanego produktu: jego zastosowania, budowy, sposobu obsługi, bezpieczeństwa i kosztów eksploatacji, serwisu naprawczego, ceny. Na terenie sklepu lub marketu organizuje się prezentacje towarów aby zainteresować nabywców jego walorami. Wówczas przy specjalnie zorganizowanym stoisku z wyrobami firmy, demonstrator opowiada o produkcie. Prezentacjom często towarzyszą promocje cenowe. Bywa, że podczas prezentacji oferuje się usługę, która może przekonać klienta o zaletach produktu np.: poczęstunek w przypadku artykułów spożywczych, makijaż w przypadku produktów kosmetycznych.

Demonstratorzy zajmujący się sprzedażą poza siecią sklepową mają bardzo szeroki zakres obowiązków. Obejmuje on zdobycie wszechstronnej wiedzy o produkcie, nabycie umiejętności zareklamowania produktu oraz umiejętności określenia potencjalnych jego nabywców. Doświadczenie i osobowość prowadzącego, jego umiejętność stworzenia przyjaznej atmosfery, wpływają na przebieg prezentacji. Wśród klientów uczestniczących w pokazie, demonstrator pozyskuje osoby, które oprócz tego że zakupią produkt, wyrażą zgodę na jego prezentację u siebie w domu. W przypadku niektórych produktów (np. kosmetyki, preparaty odżywcze i odchudzające) demonstratorzy przyjmują rolę opiekunów klienta. Kontrolują np. przyrost czy ubytek wagi ciała, a także czuwają nad dostarczeniem klientowi kolejnych partii towaru.

Do prezentacji należy się bardzo starannie przygotować. Dotyczy to wyboru miejsca prezentacji, przygotowania produktu, przygotowania materiałów informacyjnych oraz dostosowania sposobu prowadzenia demonstracji do oczekiwań osób zaproszonych. Prezentacje urządzeń i sprzętu gospodarstwa domowego jak garnki, miksery, odkurzacze, filtry wodne, poszerzone są często o wiedzę z zakresu żywienia, higieny zdrowia i środowiska

Oprócz bezpośredniego zadania jakim jest sprzedaż towaru, demonstratorzy mogą wśród nabywców towaru poszukiwać osób, które włączą się do takiej samej pracy i pozyskają w swoich środowiskach kolejnych nabywców. Za każdą osobę wprowadzoną do sieci oraz sprzedany przez nią towar, demonstrator uzyskuje punkty przeliczane na pieniądze.

Osoba wykonująca to zajęcie musi aktualizować swoją wiedzę o produkcie. Pozostaje w stałym kontakcie z firmą, od której dostaje produkty. Ważna jest dbałość o aktualne materiały informacyjne oraz orientowanie się w innych tego samego typu produktach, które oferuje rynek.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Środowisko pracy demonstratora wyrobów może być różne zależnie od specjalizacji. Mogą to być sklepy, domy prywatne albo salony wystawowe firmy macierzystej. Demonstrator może też wykorzystywać takie zdarzenia jak festyny, targi, przyjęcia. Jeśli uda się pozyskać pracodawców, prezentacje mogą być też przeprowadzane w zakładach pracy.

WARUNKI SPOŁECZNE

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Demonstrator wyrobów najczęściej pracuje samodzielnie. Cały ciężar przeprowadzenia prezentacji: od jej zorganizowania poprzez przedstawienie produktu, jego zareklamowanie aż do zorganizowania sprzedaży spoczywa, tylko na jednej osobie. Praca odbywa się w różnych środowiskach. Kontakt z ludźmi jest częsty. Mogą to być grupy klientów i klienci indywidualni.

Demonstrator musi stworzyć przyjazną atmosferę, oraz wzbudzić zaufanie zarówno kompetencjami jak i też schludną i atrakcyjną powierzchownością. Sam bowiem może być „żywą reklamą” oferowanych produktów (kosmetyków, zdrowej żywności).

Institucje promujące wyroby również dbają o wizerunek swoich demonstratorów. Ta praca ma nieco inny charakter. Zespół osób ubranych w firmowe stroje posiada najczęściej kierownika, który decyduje jak będzie przebiegała prezentacja, ustala grafik obecności w określonych sklepach, nadzoruje fachową organizację pracy i obsługi klientów.

warunki organizacyjne

Jeżeli miejscem pracy demonstratora wyrobów są sklepy czy markety, to godziny jego pracy warunkuje czas ich otwarcia. Są to różne godziny w ciągu dnia, a czas pracy reguluje umowa z firmą promującą. Branżowi specjaliści ds. marketingu często wykorzystują różne zdarzenia okolicznościowe jak: okresy świątecznych zakupów, zbliżające się wakacje, Dzień Dziecka. Analizują, gdzie i kiedy powinny odbyć się prezentacje, aby zainteresować klientów towarem poprzez wzmożoną reklamę. Praca demonstratora ma wówczas charakter okresowy i odbywa się w dzień powszedni bądź świąteczny, w różnych porach dnia i różnych godzinach.

Ze względów reklamowych, demonstrator otrzymuje strój firmowy. Wybierając kandydatów do pracy zwraca się uwagę na prezencję kandydata, jego schludny i zadbany wygląd.

W przypadku osoby sprzedającej poza siecią sklepową zarówno czas pracy jak i miejsce pracy ustala demonstrator wraz z klientem.

Kiedy odbywa się prezentacja – w świąteczny czy w poprzedni dzień, jak długo trwa, w jakich godzinach się odbywa, zależy od ustaleń demonstratora.

Poszukując klientów, demonstrator przemieszcza się nie tylko w obrębie swojej miejscowości, ale niekiedy na terenie całego kraju. Firmy posiadające swoją lokalizację udostępniają obiekt, w którym organizuje się cykliczne prezentacje np. jeden raz w tygodniu lub miesiącu. Wówczas demonstrator umieszcza informację na ten temat w prasie. Spośród rzeszy klientów, którzy przychodzą na takie spotkania, zgłaszają się osoby zainteresowane uzyskaniem bardziej szczegółowych informacji bądź przeprowadzeniem demonstracji w swoim domu. W pracy demonstratora istotne znaczenie ma reprezentacyjny wygląd, gotowość do podjęcia pracy w różnych warunkach oraz dyspozycyjność umożliwiająca dostosowanie się do potrzeb klienta.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Wykonywanie tego zwołu wymaga przede wszystkim umiejętności nawiązywania kontaktów z innymi osobami. Życzliwy i miły stosunek do ludzi, otwartość i pogodne usposobienie są w pierwszym kontakcie z klientem bardzo ważne.

Chcąc zainteresować klienta produktem, demonstrator musi w jakimś stopniu zainteresować go również swoją osobą. Jego wiedza, sposób bycia, a przede wszystkim umiejętność przekazywania informacji, odpowiadania na pytania, słuchania, zdolność przekonywania i perswazji mają bezpośredni wpływ na zachęcenie klienta do zakupu towaru.

Publiczne występowanie wymaga zaufania i wiary w siebie. Swobodne wypowiedzianie się, bez tremy, pomimo iż mogą się zdarzyć negatywne uwagi, jest możliwe gdy demonstrator potrafi panować nad swoimi emocjami.

Duże znaczenie w tym zawodzie mają też uzdolnienia organizacyjne i menedżerskie. Energia działania, optymizm i pomysłowość umożliwiają dotarcie do coraz to innych grup nabywców. Demonstrator musi mieć też takie cechy jak wytrwałość, samodzielność, cierpliwość. Zdarza się, że klient decyduje się na zakup produktu dopiero po kolejnej demonstracji, że zwraca się z prośbą o konsultację już po dokonaniu zakupu.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pracę demonstratora zalicza się do prac lekkich. Mimo to wskazana jest odporność na wysiłek fizyczny i zmęczenie. Jest to po pierwsze odporność na zmęczenie, kiedy po podróży, gdy trzeba wyjechać w odległe miejsce, odbywa się prezentacja. Wiąże się to również z przenoszeniem prezentowanych urządzeń, często o znacznym ciężarze, czy z kilkugodzinną jazdą samochodem. Prezentacje w sklepach wymagają pozycji stojącej, odbywają się w hałasie lub warunkach niesprzyjających jak np. intensywny zapach. W takim przypadku żylaki, choroby kręgosłupa czy alergie będą przeciwwskazaniem do pracy.

Częsty kontakt z ludźmi wymaga od osoby pracującej w tym zawodzie sprawności narządu wzroku i słuchu, a także prawidłowej wymowy. Osoby sepleniące i jękające się nie mogą wykonywać tej pracy. Inne wymagania tego zawodu to zrównoważenie psychiczne i emocjonalne.

Osoby niepełnosprawne nie powinny wybierać tego zawodu.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Praca demonstratora wyrobów nie wymaga konkretnego wykształcenia.

W zawodzie tym cenne są przede wszystkim predyspozycje psychiczne i osobowościowe. Osoba posiadająca umiejętność nawiązywania kontaktu z innymi i posiadająca wiedzę o produktach, z powodzeniem poradzi sobie w pracy.

Nie istnieją w Polsce żadne szkoły uczące prezentacji. Niektóre firmy sprzedające poza siecią sklepową organizują bezpłatne szkolenia, które prowadzą specjaliści psychologowie czy badacze rynku. Opracowywane są skrypty z informacjami o produktach jak i sposobach rozwijania sieci sprzedaży. W niektórych firmach, kandydaci po ukończeniu szkolenia zdają egzaminy.

Do prezentacji niektórych produktów, firmy bardzo chętnie zatrudniają specjalistów, którzy mają wiedzę i doświadczenie w określonych dziedzinach: firma kosmetyczna chętnie zatrudni wizażystkę, firma sprzedająca ciśnieniomierze – pielęgniarkę, firma sprzedająca „zdrowe garnki” – dietetyka, itd. Wówczas wraz z towarem „sprzedawana” jest wiedza, której popularyzowanie znacznie podnosi atrakcyjność prezentacji.

Osoby prezentujące produkty w sklepach, dowiadują się jak to robić najczęściej od szefa marketingu lub najlepszego prezentera.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Pewne możliwości awansu w zawodzie demonstratora mają osoby sprzedające produkty poza siecią sklepową. Osiągając dobre wyniki handlowe oraz wprowadzając do sieci nowych pracowników, mogą awansować na menadżera firmy. Prezenterzy pracujący w sklepach mogą awansować na kierowników nadzorujących i organizujących pracę innych.

Jednak w tym zawodzie bezpośrednią formą premiowania efektów pracy i zaangażowania jest przede wszystkim wynagrodzenie. Oprócz korzyści materialnych, w niektórych firmach stosuje się inne formy mobilizowania do efektywniejszej pracy. Są to spotkania integracyjne, wyjazdy zagraniczne, szkolenia, bale, atrakcyjne nagrody.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Nie ma ograniczeń w zatrudnianiu osób zajmujących się demonstrowaniem produktów. Ani płeć, ani wiek i wykształcenie nie dyskwalifikują do tej pracy. Firmy rozprowadzające wyroby poza siecią sklepową zatrudniają wszystkich chętnych kandydatów, gdyż im większa ich ilość, tym większe szanse na wzrost zysków.

Natomiast prezenterzy w sklepach to najczęściej osoby młode (uczniowie i studenci) o przyjemnej prezencji.

ZAWODY POKREWNE

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

akwizytor
sprzedawca w handlu detalicznym
informer handlowy
przedstawiciel handlowy

LITERATURA

Mc Hay, Davis, Fanniry; „Sztuka skutecznego porozumiewania się”; Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne; Gdańsk 2002
Cialdini R.; „Wywieranie wpływu na ludzi”; Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne; Gdańsk 1996
Acland; „Doskonałe umiejętności interpersonalne” DW. REBIS, Poznań 2000

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Demonstrator wyrobów (prezenter)** - (5220103), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 46 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	3
Lubuskie	0
Łódzkie	2
Małopolskie	0
Mazowieckie	21
Opolskie	1
Podkarpackie	3

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	1
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	5
Zachodniopomorskie	6

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Demonstrator wyrobów (prezenter)** wynosiła 7. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	1
Małopolskie	0
Mazowieckie	2
Opolskie	1
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy wynosiło 1316,08. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1344,9
Kujawsko-pomorskie	1225,87
Lubelskie	1107,99
Lubuskie	1186,46
Łódzkie	1311,87
Małopolskie	1265,24
Mazowieckie	1586,11
Opolskie	1233,17
Podkarpackie	1132,61

Podlaskie	-
Pomorskie	1439,17
Śląskie	1223,18
Świętokrzyskie	1181,82
Warmińsko-mazurskie	1126,51
Wielkopolskie	1359,78
Zachodniopomorskie	1250,32

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Sprzedawcy i demonstratorzy, wynosiła 278639. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	11754
Kujawsko-pomorskie	11668
Lubelskie	14729
Lubuskie	7133
Łódzkie	19544
Małopolskie	25517
Mazowieckie	47175
Opolskie	4128
Podkarpackie	15626

Podlaskie	-
Pomorskie	17554
Śląskie	40211
Świętokrzyskie	6643
Warmińsko-mazurskie	11632
Wielkopolskie	26723
Zachodniopomorskie	7573

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

INFORMATOR HANDLOWY

kod: 422101

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOSCI ROBOCZE

Informator handlowy zbiera i udziela informacji o ofercie różnych firm produkcyjnych, usługowych i handlowych.

W większych firmach zajmujących się informacją handlową codziennie zbierane są setki i tysiące nowych informacji - uzyskanych w wyniku lektury ogłoszeń w prasie ogólnokrajowej i lokalnej, rozmaitych czasopismach i biuletynach, różnych katalogów i prospektów, książek telefonicznych itp. oraz nasłuchu reklam radiowych. Istotnym źródłem są zgłoszenia firm zainteresowanych rozpowszechnieniem informacji o ich ofercie i możliwościach. Wszystkie te informacje trzeba przede wszystkim wyodrębnić, właściwie sklasyfikować i wprowadzić do komputerowej bazy danych. Nowe informacje rozszerzają, zmieniają, weryfikują już uprzednio zgromadzone dane. Agencje informacji handlowej przygotowują, czasem nawet codziennie, różne zestawienia aktualnych informacji, które faksem, modemem lub internetem rozsyłane są do firm abonujących ich usługi (np. do firm budowlanych rozsyłane są informacje o przetargach na nowe inwestycje). Pracownik zajmujący się zbieraniem, klasyfikowaniem, utrwalaniem i następnie zestawianiem informacji musi łączyć zdolności analityczne z umiejętnością pracy w szybkim tempie.

Komputerowa baza danych jest elementarnym „narzędziem” pracy wykorzystywanym przez wszystkich informatorów zatrudnionych w agencji. Ich zdaniem jest jak najszybsze wyszukanie w tym zasobie wszelkich informacji, o które pyta klient. Informacje te mają być zarazem możliwie wyczerpujące. Zakres pytań, które można stawiać informatorowi handlowemu jest bardzo szeroki - tak samo powinien on znaleźć informacje o producentach blachy falistej, jak np. podać wykaz restauracji na wybranej ulicy w mieście. Informator handlowy musi zatem doskonale orientować się w zasadach klasyfikacji danych w systemie komputerowym jego agencji, umieć szybko kojarzyć czasem odległe nawet od siebie dziedziny. Ale zdarza się również, że poszukiwanych informacji nie ma w bazie danych. Wtedy informator musi znaleźć sposób ich szybkiego ustalenia, np. wyszukując telefony potencjalnie właściwych firm i zasięgając u nich niezbędnych informacji. Praca ta wymaga zatem niezłej ogólnej orientacji w życiu gospodarczym oraz rozwiniętej wyobraźni, jak tę wiedzę najtrafniej wykorzystać.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Dwa podstawowe narzędzia pracy informatora handlowego to komputer (końcówka systemu komputerowego agencji) i telefon. Stanowisko pracy informatora handlowego powinno zatem być zorganizowane ergonomicznie.

warunki społeczne

Praca w tym zawodzie wymaga dużej samodzielności, choć czasami trzeba odwołać się do pomocy kolegów, którzy lepiej orientują się w jakiejś dziedzinie gromadzonych informacji. Kontakty z innymi ludźmi są intensywne, ale zwykle niebezpośrednie. Informator handlowy przede wszystkim odpowiada na pytania zgłaszane telefonicznie lub faksem czy przekazem elektronicznym (email).

warunki organizacyjne

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Praca informatorów handlowych jest okresowo sprawdzana przez przełożonych. Osoby nie radzące sobie w tym zawodzie - są dość szybko zwalniane z pracy. Agencje informacji handlowej pracują zwykle w systemie dwuzmianowym

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Wykonywanie tego zawodu wymaga dużej łatwości kojarzenia wielu różnorodnych informacji i dobrej pamięci. Istotną cechą jest gotowość rozwiązywania postawionych problemów. Informator handlowy musi rozwinąć w sobie inwencję i wyobraźnię, by sprawnie poruszać się w gąszczu tysięcy informacji. Konieczna jest umiejętność analizy danych - zwłaszcza przy klasyfikacji informacji wpływających do agencji. Operowanie informacją wymaga również rozwiniętego poczucia rzetelności i cierpliwości. W tym zawodzie niezbędny jest także pewien talent psychologiczny - łatwość nawiązania kontaktu z innymi ludźmi i dokładnego określenia ich pytań, czy nawet potencjalnych potrzeb. Informator handlowy występuje często w roli człowieka kojarzącego ze sobą partnerów w interesach. Ta rola wymaga specyficznej intuicji i dużego taktu. Informator handlowy codziennie odpowiada na wiele różnorodnych pytań i rozwiązuje odległe od siebie problemy. Umiejętność rzetelnej pracy w szybkim tempie jest kolejną niezbędną cechą w tym zawodzie. Poczucie odpowiedzialności za udzielane informacje i tempo pracy są czynnikami silnie stresującymi w tym zawodzie, nad którymi trzeba umieć zapanować. To jest zawód dla ludzi lubiących i potrafiących pracować intensywnie i wciąż natrafiać na nowe problemy.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Nie ma istotnych przeciwwskazań do wykonywania tego zawodu - poza schorzeniami wzroku, słuchu i mowy. W zawodzie tym (gdzie praca wykonywana jest przy biurku i polega przede wszystkim na obsłudze komputera i telefonu) mogą być zatrudnieni ludzie niepełnosprawni. Największa w kraju prywatna Telefoniczna Agencja Informacyjna jest zakładem pracy chronionej, zatrudniającym w ponad 90 % osoby niepełnosprawne (od III do V grupy inwalidztwa)

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Wstępnym warunkiem podjęcia pracy w tym zawodzie jest co najmniej wykształcenie średnie i znajomość obsługi komputera. Zawód ten można opanować tylko przez praktykę. Po rozmowie kwalifikacyjnej pracodawcy przyjmują chętnych do pracy na okres próby, który jest zarazem czasem przyuczenia do zawodu.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W tym zawodzie największe są możliwości awansu poziomego - dobrze wywiązujący się ze swoich zadań pracownik, wykazujący się niezbędnym w tej pracy swoistym talentem, może zarobić nawet kilkakrotnie więcej niż jego kolega na tym samym stanowisku.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Nie ma żadnych przeszkód do podjęcia tej pracy przez osoby w wieku późniejszym, istotne są przede wszystkim predyspozycje i zdolności ujawniające się w okresie przyuczenia do zawodu.

ZAWODY POKREWNE

Informatorzy w różnych innych dziedzinach, np. turystyce, komunikacji, czy w bibliotekach itp.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Informator handlowy** - (4220101), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 305 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	90
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	1
Lubuskie	0
Łódzkie	5
Małopolskie	0
Mazowieckie	10
Opolskie	0
Podkarpackie	54

Podlaskie	1
Pomorskie	4
Śląskie	68
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	39
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	29

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Informator handlowy** wynosiła 11. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	2

Podlaskie	1
Pomorskie	1
Śląskie	5
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Informatorzy, pracownicy biur podróży i pokrewni wynosiło 2256,79. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1390,7
Kujawsko-pomorskie	1493,02
Lubelskie	1793,92
Lubuskie	2930,29
Łódzkie	1859,56
Małopolskie	1433,28
Mazowieckie	2842,91
Opolskie	1741,51
Podkarpackie	1445,57

Podlaskie	0
Pomorskie	1736,97
Śląskie	1600,2
Świętokrzyskie	1081,1
Warmińsko-mazurskie	1663,6
Wielkopolskie	1274,1
Zachodniopomorskie	2275,99

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Informatorzy, pracownicy biur podróży i pokrewni, wynosiła 5419. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	238
Kujawsko-pomorskie	125
Lubelskie	70
Lubuskie	412
Łódzkie	112
Małopolskie	157
Mazowieckie	2521
Opolskie	168
Podkarpackie	55

Podlaskie	0
Pomorskie	194
Śląskie	495
Świętokrzyskie	101
Warmińsko-mazurskie	218
Wielkopolskie	452
Zachodniopomorskie	101

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

INŻYNIER SPRZEDAŻY (INŻYNIER HANDLOWIEC)

kod: 214911

Inne nazwy zawodu: *inżynier wsparcia sprzedaży, specjalista ds. sprzedaży, sales engineer*

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Inżynier sprzedaży jest osobą odpowiedzialną za realizowanie polityki sprzedaży firmy poprzez nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z klientami indywidualnymi oraz współpracę z sieciami handlowymi. Dokładnie rozpoznaje także oczekiwania klientów, udziela im pomocy w wyborze odpowiednich produktów lub rozwiązań firmy oraz zapewnia fachowe doradztwo techniczne.

Inżynier sprzedaży zajmuje się głównie badaniem rynku pod kątem poszukiwania nowych klientów oraz podtrzymywaniem kontaktów z dotychczasowymi odbiorcami, których odwiedza osobiście. Przygotowuje dla nich oferty handlowe, które zawierają zestawienie proponowanych produktów, usług i cennik, a także dane dotyczące aktualnych promocji i rabatów. Realizując te zadania inżynier sprzedaży określa w pierwszej kolejności potrzeby klientów, a następnie proponuje im odpowiednie rozwiązania lub produkty. Dokonuje tego poprzez dostarczanie informacji na temat technicznych parametrów oferowanych artykułów, a także zapewnienie doradztwa technicznego dotyczącego produktu, usługi lub serwisu gwarancyjnego.

Inżynier sprzedaży uczestniczy również aktywnie w procesie negocjowania warunków kontraktów handlowych. Przygotowuje między innymi wyceny i kalkulacje kosztów, bierze udział w rozmowach, a następnie realizuje zamówienia klientów. Ponieważ inżynier handlowiec koordynuje całościową realizację kontraktu, do jego obowiązków należy także zajmowanie się napływającymi do firmy informacjami o nieprawidłowościach, czyli reklamacjami. W tym zakresie nadzoruje i wspomaga serwis techniczny firmy.

W celu pozyskiwania nowych klientów – odbiorców produktów i usług firmy - inżynier sprzedaży zajmuje się rozwojem i współpracą z sieciami dystrybutorów. W tym celu odwiedza potencjalnych nabywców, nadzoruje terminy i warunki dostaw oraz koordynuje przepływ korespondencji. W swojej pracy inżynier handlowiec musi przestrzegać realizacji planu sprzedaży a także przygotowywać raporty i zestawienia sprzedaży. Służą one do oceny efektów pracy i są podstawą do naliczania premii, która jest głównym składnikiem wynagrodzenia inżyniera.

Wykonywanie zawodu inżyniera sprzedaży wymaga ciągłego uzupełniania wiedzy technicznej. Ważnym elementem pracy jest więc uczestniczenie oraz przeprowadzanie szkoleń technicznych, a także branie udziału w targach, wystawach i pokazach branżowych. Stwarza to również okazję do promocji firmy oraz nawiązywania nowych kontaktów handlowych.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca inżyniera sprzedaży odbywa się głównie w pomieszczeniach biurowych – zarówno w macierzystej firmie, jak i u klientów. Nawiązywanie kontaktów handlowych oraz wizyty u dotychczasowych odbiorców wymagają również przemieszczania się i podróży służbowych na krótkich i długich trasach. Z tego też względu, zwłaszcza w okresie zimowym, inżynier handlowiec narażony jest na przebywanie w otoczeniu o zmiennej temperaturze (ciepłe wnętrza biura i samochodu, a chłód panujący na zewnątrz). Może to być źródłem przeziębień, dlatego też istotna jest ogólna wysoka odporność fizyczna osób wykonujących pracę inżyniera sprzedaży.

W przypadku współpracy z firmami funkcjonującymi w branżach przemysłowych może zachodzić konieczność odwiedzania zakładów przemysłowych w celu zapoznania się z technologią produkcji. Umożliwia to w efekcie prawidłową ocenę potrzeb i oczekiwań klienta co do zastosowania odpowiednich produktów lub rozwiązań technicznych.

warunki społeczne

Wykonywanie pracy inżyniera sprzedaży wymaga częstych kontaktów z ludźmi. Przedstawianie oferty handlowej wiąże się z udzielaniem informacji na temat oferowanych produktów i usług, odpowiadaniem na pytania klientów i udzielaniem rad dotyczących możliwych zastosowań. Przy przygotowywaniu i realizacji kontraktów ważną umiejętnością jest właściwe reprezentowanie firmy oraz negocjowanie warunków sprzedaży. W związku z nadzorowaniem realizacji zawartych kontraktów inżynier sprzedaży jest również osobą, z którą klienci konsultują się w przypadku występowania trudności technologicznych lub usterek. Tak intensywne kontakty z ludźmi mogą być

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

niejednokrotnie źródłem konfliktów, zwłaszcza w przypadku trudnych negocjacji lub załatwiania reklamacji.

Ze względu na charakter pracy, wymagający samodzielnego poszukiwania odbiorców i klientów, w dużej mierze praca inżyniera sprzedaży jest pracą indywidualną, w której liczy się pomysłowość oraz inicjatywa. Efekty pracy są istotne dla całego zespołu, który pracuje na wyniki firmy. Dlatego też inżynier handlowiec powinien łączyć własne dążenia z planami rozwoju przedsiębiorstwa, w którym jest zatrudniony.

warunki organizacyjne

W przypadku inżyniera sprzedaży trudno jest mówić o stałych godzinach pracy. Choć przeciętnie trwa ona ok. 8 godzin na dobę, trzeba być przygotowanym na ruchomy czas pracy, uzależniony głównie od specyfiki klienta (czas pracy, odległość terytorialna i związany z tym czas dojazdu). Dlatego też konieczne są wyjazdy zarówno na małe, jak i duże odległości. Działania podejmowane w ramach obowiązków służbowych przez inżyniera handlowca ograniczają się do dni powszednich, nie jest wymagana natomiast praca w niedziele i święta.

Praca inżyniera sprzedaży jest pracą o dużym stopniu swobody. Nadzór kierownictwa dotyczy zazwyczaj określenia podstawowych kierunków działania oraz rozkładu czasowego ich wykonywania. Natomiast czynności dominujące w zawodzie inżyniera handlowca mają charakter zmienny – ze względu na konieczność nawiązywania kontaktów z klientami każdy dzień pracy przebiega często w inny sposób i w innym miejscu. Trzeba jednak liczyć się z przestrzeganiem określonych, powtarzających się procedur, takich jak np. sporządzanie planów sprzedaży i analiz okresowych dotyczących efektywności sprzedaży, prowadzenie kart klientów, sporządzanie sprawozdań tygodniowych i miesięcznych z przeprowadzonych działań handlowych, sporządzanie zestawień obrotów w obowiązujących okresach rozliczeniowych.

Związki organizacyjne inżyniera sprzedaży są uzależnione od struktury firmy, w której jest zatrudniony. Może on pełnić funkcję podwładnego i kierownika (w większych firmach, gdzie dział sprzedaży jest wyodrębnioną komórką organizacyjną), albo tylko podwładnego lub tylko kierownika (stanowisko samodzielne). Np. w firmach handlowych inżynier sprzedaży na swoim stanowisku współpracuje z *merchandiserem*¹ w zakresie promocji i ekspozycji towarów i usług oraz z kierownikiem sprzedaży w zakresie realizacji planów sprzedaży, która ma na celu zapewnienie najlepszych wyników sprzedaży.

Z miejscem zajmowanym w strukturze organizacyjnej powiązany jest bezpośrednio zakres odpowiedzialności. Z reguły każdy inżynier sprzedaży odpowiada za stan samochodu służbowego oraz innego sprzętu, którym posługuje się podczas wykonywania obowiązków (np. komputera, drukarki, telefonu komórkowego itp.). Natomiast osoby piastujące stanowiska kierownicze są odpowiedzialne również za pracę swoich podwładnych oraz za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Podstawowym celem pracy inżyniera handlowca jest nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z klientami oraz współpraca z sieciami sprzedaży, dlatego najważniejszymi cechami psychologicznymi, które są niezbędne w tym zawodzie są łatwość wchodzenia w relacje z ludźmi oraz umiejętność porozumiewania się z nimi.

Przeprowadzanie procesu zawierania kontraktów handlowych wymaga natomiast od inżyniera sprzedaży zdolności przekonywania oraz cierpliwości. Powinien on wpłynąć na klienta w taki sposób, aby zachęcić go do skorzystania z usług i rozwiązań proponowanych przez firmę, którą reprezentuje. Z tego też względu niebagatelną rolę odgrywa umiejętność podejmowania szybkich i trafnych decyzji, zwłaszcza podczas toczących się negocjacji.

Praca w sektorze usługowym, szczególnie w branżach związanych ze sprzedażą, wymaga inicjatywy, cierpliwości oraz łatwości przerzucania się z jednej czynności na drugą. Inicjatywa jest przydatna przy ustalaniu planów rozwoju sieci odbiorców proponowanych usług, cierpliwość natomiast przy oczekiwaniu na efekty podjętych działań, które przychodzą czasami dopiero po upływie kilku miesięcy. Nierzadko proces tzw.

---

¹ Merchandiser – pracownik odpowiedzialny za zapewnienie odpowiedniej dystrybucji, dostępności i ekspozycji towarów oraz materiałów promocyjnych firmy na podległym terenie. Wspomaga działania promocyjne firmy.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

„zdobywania klienta”, czyli przekonywania go do skorzystania z usług konkretnej firmy, trwa od kilku do kilkunastu tygodni.

Ze względu na konieczność ciągłego podnoszenia kwalifikacji inżyniera sprzedaży powinna cechować także ciekawość, przejawiająca się w poszerzaniu swojej wiedzy a także w rozwijaniu i doskonaleniu umiejętności zawodowych.

W wykonywaniu zawodu inżyniera sprzedaży najważniejszą rolę odgrywają zainteresowania techniczne, przedsiębiorcze i społeczne. Są one istotne ze względu na charakter pracy, łączący zasoby wiedzy ścisłej ze zdolnościami organizacyjnymi oraz łatwością nawiązywania kontaktów z innymi ludźmi, a także umiejętnością radzenia sobie z nimi i wpływania na ich zdanie czy opinie. Dlatego też przydatne są wiadomości z zakresu ekonomii, biznesu, psychologii i socjologii. Należy również pamiętać o roli, jaką odgrywa we współczesnym świecie technika informatyka (komputery) i łącząca się z tym znajomość języków obcych, przydatna także podczas wykonywania codziennych obowiązków służbowych.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca inżyniera sprzedaży jest zaliczana do prac lekkich pod względem obciążenia fizycznego. Przy przyjmowaniu do pracy zaleca się wykonanie podstawowych badań lekarskich. Częste wyjazdy służbowe i związane z tym niejednokrotnie osobiste prowadzenie samochodu, wymaga wysokiej ogólnej sprawności fizycznej (w tym dużej sprawności narządu słuchu, wzroku oraz narządów równowagi). Ze względu na intensywne kontakty z ludźmi istotną rolę odgrywa wygląd zewnętrzny, dlatego też zniekształcenia fizyczne są w tym przypadku barierą w wykonywaniu zawodu. Z tego samego powodu jakiegokolwiek zaburzenia psychiki (zwłaszcza nerwicowe) oraz upośledzenie umysłowe (nawet w stopniu lekkim) są przeciwwskazaniem do zdobywania kwalifikacji inżyniera sprzedaży.

Istnieje możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych z zaburzeniami w zakresie ruchów kończyn górnych i dolnych oraz poruszających się na wózkach inwalidzkich, po dostosowaniu stanowiska pracy dla ich potrzeb. Osoby niepełnosprawne mogą zwłaszcza wykonywać pracę inżyniera sprzedaży, obsługując klientów w biurze.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do zdobycia zawodu inżyniera sprzedaży konieczne jest uzyskanie wykształcenia wyższego technicznego, w zakresie np. automatyki i robotyki, elektroniki i telekomunikacji, informatyki czy mechaniki. Jedynie w przypadku branży informatycznej wymaga się wykształcenia co najmniej średniego, bowiem w tej dziedzinie bardziej liczą się posiadane umiejętności i doświadczenie niż formalne kwalifikacje. W Polsce istnieje 19 wyższych uczelni technicznych, w tym 17 politechnik i dwie akademie. W pracy inżyniera sprzedaży istotną rolę odgrywa doświadczenie zawodowe, zwłaszcza w zakresie: sprzedaży, znajomości branży oraz kontaktów z klientami. Niezbędna jest znajomość języka angielskiego i/lub niemieckiego, a także umiejętność obsługi komputera (MS Office, internet, poczta elektroniczna) i innych urządzeń biurowych. Ze względu na konieczność częstych podróży służbowych wymagane jest posiadanie prawa jazdy kat. B.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Najbardziej prawdopodobną ścieżką kariery zawodowej dla inżyniera sprzedaży jest pięcie się w górę w pionie handlowym. Stanowiska, które może kolejno zajmować związane są z obejmowaniem nadzoru nad relacjami handlowymi z kluczowymi klientami i mogą to być: kierownik sprzedaży (regionalny lub okręgowy), a następnie dyrektor sprzedaży.

Awans inżyniera sprzedaży zależy od jego kwalifikacji, doświadczenia zawodowego i przede wszystkim od wyników, które osiąga w sprzedaży.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie inżyniera sprzedaży mają szansę podjąć pracę zarówno osoby młode, jak i starsze, które mają już inne doświadczenia zawodowe. Pracodawcy raczej nie stawiają ograniczeń wiekowych. Znacznie większe znaczenie niż wiek mają kwalifikacje i chęć ich ciągłego podnoszenia a także stan zdrowia umożliwiający pracę w zmiennych warunkach.

ZAWODY POKREWNE

Przedstawiciel handlowy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Akwizytor

Kierownik sprzedaży lub zastępca dyrektora generalnego ds. marketingu i dystrybucji

Merchandiser

Demonstrator wyrobów

LITERATURA

H. Brudlak, J. Brudlak, *Negocjacje handlowe*, PWE S.A., Warszawa 2000

T. Buzan, *Sprzedaż z głową*, Dom Wydawniczy ABC, 2001

T. Connor, *Sprzedaż doskonała – o nowej sztuce sprzedaży i przekonywania*, STUDIO EMKA, Warszawa 1996

D. Dommann, *Marketing i strategia sprzedaży w ciepłownictwie*, Przedsiębiorstwo Naukowo-Techniczne Cibet Sp. z o.o., Warszawa 1997

W. Haman, J. Gut, *Handlowanie to gra, czyli od namawiania i zebrania do zaspokajania potrzeb klienta*, Wydawnictwo Kontrakt, Warszawa 2000

R. Heller, *Skuteczna sprzedaż – poradnik menedżera*, Wiedza i Życie 2000

G. Stewrt, *Skuteczne zarządzanie sprzedażą*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1997

B. Tracy, *Nowoczesny menedżer sprzedaży*, Muza S.A., Warszawa 2000

B. Tracy, *Skuteczne metody sprzedaży*, Muza S.A., Warszawa 2000

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Inżynier sprzedaży może znaleźć zatrudnienie głównie w:

branży przemysłowej, w firmach zajmujących się:

wytwarzaniem produktów automatyki przemysłowej, aparatury sygnalizacyjnej, łączeniowej, zabezpieczającej, instalacyjnej oraz systemów rozdziału i dystrybucji energii, technikami sterowania, regulacji i nadzoru technicznego (BMS – Building Management System) dla systemów grzewczych, kotłowych, wentylacji i klimatyzacji, projektowaniem i wdrażaniem systemów, kompletowaniem urządzeń, szkoleniem i doradztwem technicznym i ekonomicznym;

branży informatycznej, w firmach zajmujących się:

szybką transmisją danych i efektywnym wykorzystaniem internetu;

branży telekomunikacyjnej, w firmach zajmujących się:

dostawami systemów i sprzętu telekomunikacyjnego,

dostawami rozwiązań pomiarowych i dostępowych,

wspomaganiem klientów na etapie opracowywania, produkcji, instalacji i utrzymania sieci i systemów telekomunikacyjnych.

W zawodzie inżyniera sprzedaży istnieje możliwość samozatrudnienia, będąca jednak raczej etapem na ścieżce rozwoju kariery zawodowej osób, które dążą do dużej samodzielności i niezależności.

Zawód inżyniera handlowca jest zawodem stosunkowo „młodym” na rynku pracy, a miejsca zatrudnienia skumulowane są głównie w regionach rozwiniętych gospodarczo, czy też przemysłowo, gdzie istnieje duża koncentracja firm świadczących usługi typu **B2B** (jest to pojęcie określające całokształt narzędzi, jak i procesów w samej firmie, które są związane z obsługą otoczenia firmy w relacjach z innymi firmami; niektóre rozwiązania koncentrują się na pozyskiwaniu nowych klientów, inne na polepszaniu obsługi dotychczasowych²). W zawodzie inżyniera sprzedaży zatrudnianych jest coraz więcej osób, a liczba miejsc pracy jest równoważna z ilością chętnych do jej podjęcia.

Zarobki, ze względu na fakt, iż zatrudnienie można znaleźć głównie w sektorze prywatnym, przekraczają średnią krajową dwu-, a nawet trzykrotnie, przy czym górny pułap wynagrodzenia jest uzależniony od efektów pracy i dochodów, które przynosi firma.

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Inżynier sprzedaży (inż. handlowiec)** - (2149016), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 56 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	4
Kujawsko-pomorskie	7
Lubelskie	2
Lubuskie	2
Łódzkie	3
Małopolskie	7
Mazowieckie	11
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	2
Pomorskie	4
Śląskie	6
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	3
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Inżynier sprzedaży (inż. handlowiec)** wynosiła 20. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0

Łódzkie	3
Małopolskie	1
Mazowieckie	8
Opolskie	0

² Definicja zaczerpnięta ze strony internetowej www.sente.pl

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Podkarpackie	0
Podlaskie	0
Pomorskie	3
Śląskie	2
Świętokrzyskie	0

Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Architekci, inżynierowie i pokrewni nie sklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 4205,48. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3858,32
Kujawsko-pomorskie	2984,07
Lubelskie	3161,16
Lubuskie	4137,52
Łódzkie	3508,62
Małopolskie	3704,81
Mazowieckie	5189,95
Opolskie	3809,3
Podkarpackie	2642,04

Podlaskie	2337,74
Pomorskie	5858,18
Śląskie	4070,48
Świętokrzyskie	2558,19
Warmińsko-mazurskie	5851,87
Wielkopolskie	4275,86
Zachodniopomorskie	3734,8

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Architekci, inżynierowie i pokrewni nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 7499. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	554
Kujawsko-pomorskie	352
Lubelskie	244
Lubuskie	118
Łódzkie	350
Małopolskie	624
Mazowieckie	1680
Opolskie	188
Podkarpackie	399

Podlaskie	66
Pomorskie	413
Śląskie	1111
Świętokrzyskie	202
Warmińsko-mazurskie	270
Wielkopolskie	742
Zachodniopomorskie	186

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

SPECJALISTA DS. REKLAMY

kod: 241917

Inne nazwy zawodu : *account executive, specjalista ds. promocji i reklamy, specjalista ds. marketingu i reklamy*

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Specjalista ds. reklamy zajmuje się przekonywaniem potencjalnych konsumentów do zakupu określonych produktów konsumpcyjnych, dóbr inwestycyjnych, surowców lub korzystania z różnych usług w celu zwiększenia zysków klientów. Zadanie to wykonuje poprzez przekazywanie w formie reklamy informacji, mających na celu wzbudzenie w konsumentach potrzeby nabycia danego produktu lub usługi. Specjaliści ds. reklamy zazwyczaj zatrudnieni są w agencjach lub biurach reklamowych, ale mogą zajmować także samodzielne stanowiska w firmach i współpracować z agencjami reklamowymi w zakresie różnych elementów działań reklamowych.

Specjalista ds. reklamy zatrudniony w agencji reklamowej odpowiada za bezpośredni kontakt ze zleceniodawcą. Podczas pierwszego spotkania z klientem (tzw. briefing) gromadzi informacje na temat produktu i strategii marketingowej firmy oraz określa wstępną koncepcję reklamy i sposób jej realizacji.

W trakcie przygotowywania kampanii reklamowej korzysta z wyników badań i analiz rynkowych, dotyczących między innymi głównych konkurentów firmy, zainteresowań, upodobań i przyzwyczajeń klientów, motywów zakupu, a także wielkości popytu na dany produkt lub usługę.

Zanim przystąpi do realizacji projektu reklamowego musi sporządzić plan finansowy danego przedsięwzięcia i przedstawić go zleceniodawcy w celu uzyskania jego akceptacji. Kolejnym etapem jest opracowanie przekazu reklamowego poprzez dobór treści reklamowych (slogany i hasła reklamowe, scenariusze telewizyjne i radiowe, projekty graficzne plakatów, ulotek) oraz określenie technik i metod przedstawiania koncepcji produktu (np. „dowód poprzez test”, fragment z życia, scenki humorystyczne, „gadające głowy”).

W zależności od możliwości finansowych zleceniodawcy, rodzaju i wielkości segmentu rynku (konsumentów) oraz charakterystyki produktu specjalista ds. reklamy wybiera odpowiednie środki przekazu reklamowego, takie jak: reklama telewizyjna, radiowa, prasowa, ogłoszeniowa (neony, tablice reklamowe - bill-boardy), plakatowa, wydawnicza (katalogi, foldery, ulotki), filmowa, wystawiennicza (mapy, plansze, próbki), pocztowa (list i kartki reklamowe), upominkowa (teczki, breloczki) i internetowa. Następnie zajmuje się zakupieniem środków przekazu według media-planu, który zawiera terminy, czas i częstotliwość rozpowszechniania reklamy za pośrednictwem poszczególnych mediów. Jego praca ma przede wszystkim charakter organizacyjny, ponieważ często wymaga kontroli nad działaniami grafików i plastyków, copywriterów, reżyserów filmowych, analityków rynku.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Głównym miejscem wykonywania pracy przez specjalistę ds. reklamy są pomieszczenia biurowe, ale konieczność kontaktowania się ze zleceniodawcami oraz innymi osobami, pracującymi nad projektem reklamowym wymaga od niego częstego przemieszczania się. Stąd może być narażony na szybkie zmiany temperatury, zwłaszcza w przypadku pomieszczeń klimatyzowanych. Podstawowym narzędziem jego pracy jest komputer, którego użytkowanie bez specjalnych filtrów ochronnych na monitorach oraz w nieodpowiednich warunkach oświetleniowych może zwiększać prawdopodobieństwo zapadania na choroby układu wzrokowego.

warunki społeczne

Specjalista ds. reklamy, zatrudniony w agencji reklamowej, pracuje w zespole zadaniowym. Współpracuje z zespołem kreatywnym (grafik, copywriter), zespołem mediów (media planer, media buyer) oraz projektantem strategii reklamowej. Zajmuje się organizacją pracy zespołu zadaniowego w agencji. Jego praca charakteryzuje się bardzo częstymi kontaktami z ludźmi - klientami będącymi właścicielami lub przedstawicielami firm. Polega na udzielaniu rad między innymi w zakresie wyboru nośników reklamy, środków przekazu i odpowiadaniu na wszelkie pytania klientów dotyczące akcji promocyjnej. Reprezentuje zarówno interesy agencji, jak i zleceniodawcy, stąd przydatne są

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

umiejętności negocjacyjne. Pracując na samodzielnym stanowisku w firmie konsultuje się i współpracuje z innymi specjalistami z branży reklamowej w zakresie przeprowadzenia działań reklamowych.

warunki organizacyjne

Godziny pracy specjalisty ds. reklamy nie są stałe. Zazwyczaj zależą od okresu przeznaczonego na wykonanie zlecenia obejmującego kampanię reklamową, materiały promocyjne. W przypadku krótkiego okresu niejednokrotnie jest zmuszony do wykonywania zadania zarówno w dzień, jak i w nocy, tym samym jego czas pracy często przekracza typowy 8-godzinny dzień pracy. Może także samodzielnie wyznaczać sobie czas pracy, zwłaszcza jeśli uzupełnia wykształcenie, kontynuując naukę na wyższych uczelniach.

Praca specjalisty ds. reklamy polega między innymi na nawiązywaniu wielu kontaktów z ludźmi, tj. właścicielami lub przedstawicielami firm oraz na współpracy z artystami, reżyserami filmowymi, badaczami rynku, stąd istnieje konieczność częstych wyjazdów, także poza granice kraju. Przełożony specjalisty ds. reklamy zazwyczaj przekazuje mu tylko główne wytyczne dotyczące wykonania danego zlecenia. W większości przypadków jego nadzór jest symboliczny, a specjalista musi sam zorganizować sobie czas pracy. Jego czynności zawodowe nie mają charakteru rutynowego. Jeśli specjalista zajmuje także stanowisko kierownicze, spada na niego odpowiedzialność za efektywne działanie firmy, za zabezpieczenie strony finansowej przedsięwzięcia oraz za jakość pracy swoich podwładnych.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Praca specjalisty ds. reklamy polega na intensywnych kontaktach z ludźmi, dlatego powinien odznaczać się różnymi umiejętnościami interpersonalnymi, takimi jak: łatwość nawiązywania kontaktów z ludźmi, umiejętność przekonywania i negocjowania. Kontakty ze zleceniodawcami lub współtwórcami projektu reklamowego mogą prowadzić do wielu nieporozumień, co wymaga wysokiej odporności emocjonalnej i cierpliwości.

Zazwyczaj musi pracować pod presją czasu, dlatego ważne jest, aby potrafił szybko wykonywać powierzone mu zadania, a także przetrzącać uwagę z jednej czynności na drugą. Niejednokrotnie wymagana jest od niego duża samodzielność w podejmowaniu decyzji. Powinien być osobą twórczą i przejawiającą inicjatywę, a także biegle posługiwać się językiem polskim w mowie i piśmie, chociażby ze względu na konieczność doboru treści i form przekazu reklamowego.

W przypadku kierowania zespołem zadaniowym w agencji reklamowej specjalista ds. reklamy powinien wykazać się umiejętnością organizowania przedsięwzięcia i planowania kolejnych działań z nim związanych. Zainteresowanie takimi dziedzinami, jak ekonomia, socjologia, psychologia może być dużym ułatwieniem w jego pracy.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Czynności zawodowe specjalisty ds. reklamy należą do prac lekkich pod względem obciążenia fizycznego. Jednak ciągła praca pod presją czasu, ze względu na wyznaczanie przez zleceniodawców krótkich terminów realizacji lub niedotrzymywanie ich przez współpracujących wykonawców, wymaga dużej odporności na stres i przemęczenie organizmu. Dodatkowo podczas prowadzenia negocjacji z klientami i konsultacji z twórcami przekazów reklamowych może dochodzić do wielu sytuacji konfliktowych. Dlatego pracy tej nie powinny wykonywać osoby z chorobami układu krążenia, układu nerwowego.

Innymi przeciwwskazaniami do wykonywania tej pracy są choroby wzroku, wady słuchu, wady wymowy, zniekształcenia i problemy z wyglądem. Pracodawcy zazwyczaj nie zatrudniają osób niepełnosprawnych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

O stanowisko specjalisty ds. reklamy mogą ubiegać się osoby z wyższym wykształceniem, gdyż zarówno na kierunkach humanistycznych (np. socjologia, psychologia) jak i ekonomicznych studenci mogą zapoznać się z zagadnieniami związanymi z tą tematyką, wybierając określoną specjalizację.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Znajomość przynajmniej jednego języka obcego oraz dobra obsługa komputera (programy edycyjne, graficzne) i internetu mają istotne znaczenie przy przyjmowaniu do pracy. Ze względu na konieczność częstych wyjazdów i dużą dyspozycyjność wymagane jest także posiadanie prawa jazdy.

Zdarza się, że pracodawca może przyjąć osoby ze średnim lub pomaturalnym wykształceniem, ale powinny one posiadać kwalifikacje w zakresie organizacji reklamy, kończąc na przykład studium reklamy.

Adresy wybranych uczelni, po ukończeniu których można uzyskać pokrewne kwalifikacje i uzyskać pracę jako specjalista ds. reklamy znajdują się w rozdziale **POMOCNE ADRESY**.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Rozwój kariery zawodowej specjalisty ds. reklamy jest uzależniony od wielkości i struktury organizacyjnej firmy lub agencji reklamowej oraz jego zaangażowania i motywacji. Młoda osoba u progu kariery w branży reklamowej najczęściej odbywa staż, podczas którego są sprawdzane i oceniane jej umiejętności oraz predyspozycje psychiczne. Może zaczynać od stanowiska junior account executive, następnie awansować na stanowiska account executive lub account director.

W firmach nie będących agencjami reklamowymi, a posiadających działy promocji i reklamy, marketingu i sprzedaży awans związany jest z objęciem stanowiska kierownika lub dyrektora tych działów. Często są właścicielami lub współwłaścicielami firm zajmujących się promocją i reklamą. Na tym etapie organizują i przeprowadzają wszystkie działania reklamowe.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Preferencje pracodawców do zatrudniania osób młodych na stanowisku specjalisty ds. reklamy związane są między innymi z posiadaniem przez nich poszukiwanych kwalifikacji oraz aktualnej wiedzy z zakresu organizacji reklamy. Przygotowanie kadr specjalistów ds. reklamy coraz częściej realizowane jest na różnych kierunkach studiów humanistycznych i ekonomicznych. Absolwentów tych uczelni cechuje duży zapał i pomysłowość - cechy bardzo przydatne w tym zawodzie.

Zatrudnienie osób starszych, tj. po 40 roku życia jest uzależnione od ich doświadczenia, kwalifikacji, motywacji do pracy oraz takich cech charakteru, jak elastyczność w działaniu, otwartość na nowe pomysły, kreatywność. Ważny jest także dobry stan zdrowia ze względu na intensywność pracy.

ZAWODY POKREWNE

Specjalista analizy rynku
Specjalista metod promocji sprzedaży
Specjalista ds. kontaktu z prasą i kształtowania opinii publicznej
Kierownik działu reklamy, promocji i pokrewnych
Agent reklamowy
Demonstrator wyrobów

LITERATURA

Jacek Kall, Reklama, PWE, Warszawa 1995

Stanisław Kuśmierski, Reklama jest sztuką, DrukTur Sp. Z o.o., Warszawa 1996

Bogusław Kwarciak, Co trzeba wiedzieć o reklamie, WPSB, Kraków 1997

Tadeusz Sztucki, Promocja. Sztuka pozyskiwania nabywców., Agencja Wydawnicza „Placet”, Warszawa 1997

Roderick White, Reklama czyli co to jest i jak się ją robi, Rzeczpospolita Businessman Book, Warszawa 1993

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA I PŁACE

Zapotrzebowanie na specjalistów ds. reklamy sukcesywnie wzrasta wraz z rozwojem polskiego rynku reklamy. W Polsce mamy do czynienia zarówno z funkcjonowaniem przedstawicielstw światowych agencji reklamowych, jak i rodzimych firm zajmujących się tą branżą. W większości przypadków mają one charakter prywatny. Wiele agencji ma swoje główne siedziby w największych miastach Polski, zwłaszcza w Warszawie. Jednak coraz częściej można zaobserwować poszerzanie zakresu działalności agencji poprzez otwieranie filii w innych dużych miastach. Wskaźnikiem intensywnego rozwoju tej branży oraz zapotrzebowania na tego rodzaju usługi jest powstawanie niewielkich firm reklamowych (nawet jednoosobowych) w średnich i małych miastach. Bardzo duże przedsiębiorstwa przemysłowe, handlowe i usługowe mogą sobie pozwolić na zatrudnienie fachowców z różnych dziedzin i specjalności reklamy. W przypadku firm prywatnych i państwowych, które posługują się prostymi formami reklamy, zadania specjalisty ds. reklamy są zazwyczaj wykonywane przez osoby zajmujące stanowiska specjalisty ds. marketingu i reklamy lub specjalisty ds. sprzedaży i marketingu. Wynagrodzenie zależy od wielkości i możliwości finansowych firmy, ilości zleceń oraz wyników pracy. Najczęściej zarobki kształtują się na poziomie średniej krajowej, a w przypadku osób z doświadczeniem mogą przekroczyć tę kwotę kilkakrotnie.

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Specjalista ds. reklamy** - (2410406), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 906 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	112
Kujawsko-pomorskie	34
Lubelskie	51
Lubuskie	27
Łódzkie	61
Małopolskie	45
Mazowieckie	138
Opolskie	20
Podkarpackie	15

Podlaskie	28
Pomorskie	115
Śląskie	142
Świętokrzyskie	9
Warmińsko-mazurskie	30
Wielkopolskie	47
Zachodniopomorskie	32

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Specjalista ds. reklamy** wynosiła 148. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	15
Kujawsko-pomorskie	9
Lubelskie	4
Lubuskie	11
Łódzkie	23
Małopolskie	7
Mazowieckie	10
Opolskie	2
Podkarpackie	7

Podlaskie	3
Pomorskie	7
Śląskie	16
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	13
Wielkopolskie	11
Zachodniopomorskie	7

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw marketingu i handlu wynosiło 3492,07. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2852,7
Kujawsko-pomorskie	3026,76
Lubelskie	2420,04
Lubuskie	2713,85
Łódzkie	2807,92
Małopolskie	2923,45
Mazowieckie	4703,22
Opolskie	2800,99
Podkarpackie	2380,48

Podlaskie	-
Pomorskie	3201,37
Śląskie	2771,94
Świętokrzyskie	2988,7
Warmińsko-mazurskie	3130,93
Wielkopolskie	3320,73
Zachodniopomorskie	2915,15

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści do spraw marketingu i handlu, wynosiła 99305. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	7638
Kujawsko-pomorskie	3874
Lubelskie	2780
Lubuskie	2642
Łódzkie	6851
Małopolskie	6399
Mazowieckie	32922
Opolskie	2229
Podkarpackie	2327

Podlaskie	1778
Pomorskie	5135
Śląskie	11609
Świętokrzyskie	1401
Warmińsko-mazurskie	2401
Wielkopolskie	6912
Zachodniopomorskie	2407

XI.C. USŁUGI

FOTOGRAF

kod: 313104

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE.

Fotograf utrwała na papierze światłoczułym różnego rodzaju obrazy przedstawiające twarze, postaci, przyrodę, martwą naturę, produkty, które są przedmiotami reklamy, a nawet ślady popełnionych przestępstw.

W małych, prywatnych zakładach fotograficznych, które możemy znaleźć niemalże za każdym rogiem ulicy, robi się zdjęcia do dokumentów stwierdzających tożsamość osoby, czyli do dowodu osobistego, paszportu, dyplomu, legitymacji szkolnej czy ubezpieczeniowej. W tych zakładach można także zrobić zdjęcia z okazji chrztu, komunii, ślubu. Fotograf może też pojechać na miejsce uroczystości i tam zrobić zdjęcia okolicznościowe. Zazwyczaj trafiają one do rodzinnych albumów. Fotograf, który pracuje w zakładzie prywatnym robi również zdjęcia za pomocą polaroidu oraz wywołuje zdjęcia amatorskie swoich klientów, zrobione na wakacjach czy spotkaniach rodzinnych.

Czym innym natomiast zajmuje się fotograf pracujący w studio fotograficznym lub fotograf, który we własnym zakresie robi zdjęcia do różnych wydawnictw. W atelier fotografuje się najczęściej modę, przedmioty reklamowe, np. ubrania, kosmetyki, zegarki i inne. Fotografie studyjne często przedstawiają szczegóły, z których składa się większa całość. Np. do artykułu pt. "Jak się malować?" - ilustracją mogą być zdjęcia kolejnych etapów robienia makijażu przez wizarzystkę. Również zdjęcia potraw, napojów, które możemy oglądać w książkach kucharskich są robione w atelier. Prywatny fotograf prasowy często pracuje w plenerze, ale robi także zdjęcia w pomieszczeniach zamkniętych, np. na spotkaniach, wernisażach, w salonach wystawowych. Zdjęcia robione przez fotografa na zlecenie różnych wydawnictw, jak i te robione przez fotografa studyjnego są wykorzystywane głównie w gazetach, czasopismach, folderach, książkach, reklamach prasowych, kalendarzach, pocztówkach. Zdjęcia te są następnie skanowane (czyli przygotowywane do przelania na kolumny gazet, czasopism, książek). Dzięki temu możemy je oglądać w gotowych, wydrukowanych wydawnictwach.

Praca fotografa w policji (zwanego technikiem kryminalistyki) również ma bardzo duże znaczenie, gdyż zdjęcia stanowią dla policji istotny element dokumentacji. Fotograf utrwała nietypowe obrazy z miejsca popełnienia przestępstwa, np. duży bałagan, ślady włamania bądź inne szczegóły mające decydujące znaczenie w śledztwie.

Fotograf korzysta w swojej pracy z różnego typu aparatów fotograficznych oraz dodatkowego sprzętu, który pozwala osiągnąć lepszy efekt techniczny i artystyczny zdjęcia, np. statyw czy dodatkowe oświetlenie.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca fotografa odbywa się w różnych miejscach: w atelier, zakładach fotograficznych, prywatnych mieszkaniach, kościołach, biurach, sklepach, szpitalach, magazynach, halach produkcyjnych, na wolnym powietrzu, w kabinach środków transportu, zdarza się także pod ziemią, na wodzie, pod wodą i w powietrzu. W związku z tak różnorodnymi warunkami pracy fotograf narażony jest na wysoką, niską lub zmienną temperaturę, dużą wilgotność powietrza, słabe bądź intensywne oświetlenie. Dużą uciążliwość stanowi też położenie stanowiska pracy fotografa na poziomie różnym od powierzchni otoczenia. W tym zawodzie ludzie narażeni są na działanie szkodliwych lub trujących cieczy, gazów, pyłów i substancji alergicznych. Chorobą zawodową fotografa jest przewlekłe zapalenie oskrzeli.

warunki społeczne

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Praca fotografa ma charakter indywidualny, ale nie zawsze. Czasem musi on współpracować z zespołem, np. podczas sesji zdjęciowych. Kontakty z ludźmi w tym zawodzie są częste i intensywne. Dlatego praca ta niesie ze sobą ryzyko konfliktów z innymi. Fotograf porozumiewa się raczej bezpośrednio, ale zdarza mu się często korzystać w pracy z telefonu lub faxu.

Fotograf organizuje warsztat pracy sobie i innym, udziela rad swoim współpracownikom (np. operatorowi oświetlenia radzi dobrać bardziej lub mniej intensywne oświetlenie), konsultuje też i negocjuje ze zleceniodawcą warunki realizacji zamówienia. Świadczy również usługi, czyli sprzedaje efekty swojej pracy.

warunki organizacyjne

Fotograf pracuje od 3 do 12 godzin dziennie. Godziny te nie są stałe i zależą często od otrzymanego zlecenia, indywidualnego ustalenia czasu pracy, albo zwyczajnie od pogody. Fotograf może pracować w dzień lub w nocy, w dni powszednie oraz w dni wolne od pracy. Decyduje o tym tematyka i sceneria robionych zdjęć. Praca może mieć charakter rutynowy, np. fotograf w zakładzie prywatnym powtarza te same czynności. Zdarzają się jednak także niekonwencjonalne sytuacje, np. zdjęcia wykonywane z lotu ptaka.

Praca w tym zawodzie nie podlega ścisłemu nadzorowi. Fotograf jest dla siebie kierownikiem i podwładnym jednocześnie i nie podlega żadnym zależnościom organizacyjnym. Ponosi natomiast odpowiedzialność za sprzęt, którym się posługuje, a w wypadku pracy zespołowej również za pracę innych ludzi, np. musi zmobilizować opieszałe i rozkapryszone modelki do pracy w studio, które jest zazwyczaj wynajęte na określony czas.

Różnorodność pracy fotografa wymaga od niego poruszania się w obrębie miasta i kraju.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na główny cel pracy fotografa utrwalającego obrazy cechą niezbędną w tym zawodzie jest wyczucie kompozycji obrazu oraz umiejętność różnorodnego patrzenia na tę samą rzecz. Do tego potrzebna jest dobra ostrość wzroku, doskonale rozróżnianie barw, a także widzenie o zmroku i dostrzeganie głębi obrazu umożliwiające ocenę odległości. W pracy fotografa bardzo istotna jest spostrzegawczość, szybki refleks. Cechy te ułatwiają dostrzeganie ciekawych obrazków, ujęć. W wykonywaniu tego zawodu, szczególnie w trudnych warunkach pogodowych i terenowych, pomagają dobra sprawność fizyczna, zręczność rąk, brak lęku przed wysokością. Osoba, która chce osiągnąć pełen profesjonalizm w tym zawodzie musi odznaczać się zdolnością koncentracji uwagi a zarazem jej podzielnością, gdyż skupiając się na robieniu zdjęcia musi jednocześnie zwracać uwagę na otoczenie, czy nie pojawiło się jakieś ciekawsze ujęcie. W dokonaniu takiej oceny pomaga wyobraźnia i myślenie twórcze. Często praca ta przebiega w szybkim tempie, co powoduje stres. Dlatego fotograf powinien panować nad swoimi emocjami i posiadać dużą odporność psychiczną. Jeśli pracuje w zespole musi łatwo nawiązywać kontakty z ludźmi i umieć z nimi postępować. Dobrą współpracę np. z modelkami cementuje podejmowanie szybkich i trafnych decyzji przez fotografa, a jego niezależność i samodzielność budzą szacunek u innych. Dobry fotograf najpierw dokładnie poznaje obiekt, który ma fotografować, szczególnie wtedy, gdy ma przedstawiać osobę. Aby ją realistycznie pokazać musi najpierw dotrzeć do jej głębi, poznać jej osobowość, temperament. Takie obserwacje wymagają ogromnej wytrwałości, cierpliwości.

Zdobywaniem jak największej wiedzy o fotografii dzięki poznawaniu historii fotografii, historii sztuki, zainteresowaniem najnowszymi trendami w sztuce graficznej, jak również dzięki śledzeniu pism branżowych można wyrobić w sobie smak, wycucie, "dobre oko" i wiele ważnych cech, które są niezbędne dla dobrego fotografa.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pracę fotografa zalicza się do prac lekkich. Największe znaczenie w tym zawodzie ma dobry wzrok, ale ważne są też inne zmysły, takie jak zmysł równowagi, który przydaje się w trudnych warunkach

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

terenowych, zmysł węchu potrzebny do rozróżniania substancji chemicznych potrzebnych do wywoływania zdjęć. Lekarze odradzają pracę w tym zawodzie alergikom, którzy mogą źle reagować na odczynniki. Za to fotografami mogą zostać osoby niesłyszące lub niedosłyszące.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie fotografa wystarczy wykształcenie średnie, może być zawodowe. Ważne jest, aby osoba pracująca na tym stanowisku знаła się na fotografowaniu. Dlatego wskazane jest wykształcenie techniczne, specjalizacja-fotografia. Umiejętności takie można zdobyć m.in. na kursach fotograficznych i nt. obsługi sprzętu fotograficznego lub w szkołach. Wykształcenie w tym kierunku można zdobyć w Zespole Szkół Fototechnicznych w Warszawie, przy ulicy Spokojnej 13, tel. 38-70-91.

Mile widziane jest także posiadanie prawa jazdy na samochody osobowe.

Fotograf w policji co 3 lata musi przechodzić testy psychotechniczne.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie fotografa są duże możliwości rozwoju kariery zawodowej. Osoba, która się sprawdzi w tej pracy wyrabia sobie markę i dostaje coraz lepsze oferty, a to prowadzi do niezależności i daje możliwość otworzenia swojej własnej, liczącej się na rynku firmy fotograficznej.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Pracę w zawodzie fotografa mogą podjąć osoby w każdym wieku, pod warunkiem, że posiadają dobrą ogólną sprawność fizyczną oraz umiejętności i doświadczenie w fotografowaniu.

ZAWODY POKREWNE

reżyser
operator światła
grafik komputerowy
operator kamery
pisarz

LITERATURA

Marchesi J., *Oświetlenie profesjonalne w fotografii*, Broncolor 1989.

Freeman M., *Fotografia studyjna*, 1991.

Iliński M., *Materialy i procesy fotograficzne*, PWN 1989.

Foto Kurier - czasopismo

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Fotograf** - (3130108), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 2029 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	181
Kujawsko-pomorskie	170
Lubelskie	72
Lubuskie	41
Łódzkie	132
Małopolskie	106
Mazowieckie	195
Opolskie	40
Podkarpackie	72

Podlaskie	27
Pomorskie	158
Śląskie	368
Świętokrzyskie	49
Warmińsko-mazurskie	115
Wielkopolskie	213
Zachodniopomorskie	90

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Fotograf** wynosiła 84. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	9
Kujawsko-pomorskie	4
Lubelskie	13
Lubuskie	12
Łódzkie	5
Małopolskie	5
Mazowieckie	6
Opolskie	1
Podkarpackie	6

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	11
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	6
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Fotografowie, operatorzy obrazu, dźwięku i pokrewni wynosiło 2364,75. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1564,64
Kujawsko-pomorskie	1484,74
Lubelskie	1983,02
Lubuskie	1680,57
Łódzkie	1593,82
Małopolskie	2147,36
Mazowieckie	3499,79
Opolskie	0
Podkarpackie	1117,87

Podlaskie	0
Pomorskie	1753,65
Śląskie	3141,32
Świętokrzyskie	1997,39
Warmińsko-mazurskie	1485,64
Wielkopolskie	1621,12
Zachodniopomorskie	1899,17

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Fotografowie, operatorzy obrazu, dźwięku i pokrewni, wynosiła 815. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	103
Kujawsko-pomorskie	44
Lubelskie	27
Lubuskie	11
Łódzkie	76
Małopolskie	35
Mazowieckie	270
Opolskie	0
Podkarpackie	75

Podlaskie	0
Pomorskie	6
Śląskie	79
Świętokrzyskie	10
Warmińsko-mazurskie	43
Wielkopolskie	26
Zachodniopomorskie	10

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

REALIZATOR FILMU WIDEO (WIDEOFILMOWIEC)

kod: 313114

inna nazwa zawodu: wideofilmowiec

ZADANIA I CZYNNOCI ROBOCZE

Realizator filmu wideo realizuje samodzielnie lub z pomocą asystenta, reportaże, filmy dokumentalne, szkoleniowe, instruktażowe oraz informacyjne.

W pracy posługuje się elektroniczną techniką zapisu i obróbki obrazu na taśmie magnetycznej (techniką wideo).

Przygotowania do realizacji filmu obejmują dokumentację realiów wchodzących w zakres wybranego tematu (zapoznanie się z literaturą, ikonografią oraz innymi filmami na ten sam lub podobny temat), pisanie na tej podstawie scenariusza (a w wypadku realizacji kreatywnych także scenopisu, który dokładnie charakteryzuje sposób i warunki wykonania zdjęć). Następnym etapem pracy jest organizowanie planu zdjęciowego (przygotowanie dekoracji lub aranżacja wnętrza, rozmieszczenie i podłączenie do instalacji źródeł światła, kamery, mikrofonów, ustalenie przebiegu zdjęć z filmowanymi osobami itp.), przeprowadzenie próby kamerowej i oświetlenia.

Realizator samodzielnie, według własnego pomysłu, dokonuje zapisu obrazu i dźwięku

Wideofilmowiec opracowuje także koncepcję montażu i samodzielnie ją realizuje: przeprowadza selekcję nakręconego materiału, układa go - w warstwie obrazowej i dźwiękowej - tak, by uzyskać odpowiednią dramaturgię, rytm narracji, synchronizację obrazu i dźwięku, jakość techniczną, artystyczną, informacyjną, dydaktyczną. Przygotowuje również czołówkę, wgrzywa napisy, wykresy, plansze, rysunki, komentarz, itp. Na zakończenie zgrywa tzw. kasetę -matkę (ostateczna wersja filmu), wykonuje odpowiednią ilość jej kopii, pokazuje gotowy materiał odbiorcy i wnosi zalecone poprawki.

Realizator musi mieć wszechstronne umiejętności zawodowe. Wykonuje on bowiem zadania, które w innych wypadkach są podzielone co najmniej pomiędzy reżysera, dźwiękowca, realizatora światła, operatora i montażystę.

Realizator filmu wideo w półprofesjonalnej firmie jest zwykle także jej właścicielem. Oprócz realizacji filmu wideo do jego zadań należy przyjęcie od klienta zamówienia, ustalenie szczegółów i terminu jego realizacji, wynegocjowanie ceny za wykonanie usługi i podpisanie umowy.

Osobiście planuje także i dokonuje zakupów niezbędnych urządzeń (statywów, mikrofonów, reflektorów, kaset wideo itp.)

Małe prywatne firmy wykonują filmy półprofesjonalnym lub nieprofesjonalnym sprzętem i takimiż technikami (SVHS, Hi-8). Są to przede wszystkim materiały o charakterze pamiątkowym, instruktażowym lub informacyjnym (np. kasety promocyjne przedsiębiorstwa) wykorzystywane w warunkach kameralnych lub na zamkniętych pokazach (targi, konferencje). Zaletą ich jest niewielki w porównaniu z wideo profesjonalnym koszt wykonania. Ich jakość artystyczna i techniczna bywa często dużo gorsza niż w wypadku filmów profesjonalnych, gdyż niższe są kwalifikacje realizatorów - samouków, którzy oprócz tego dysponują gorszym sprzętem. Często działania związane z realizacją filmu są w tego typu firmach bardzo ograniczone, praca realizatora sprowadza się do zarejestrowania materiału i zmontowania go według standardowych wzorów - ma więc charakter usługowy i odtwórczy.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Realizator filmu wideo pracuje w studio telewizyjnym lub filmowym, przy pulpicie montażowym i w każdym miejscu, gdzie jest realizowany materiał filmowy. Ze względu na tę różnorodność środowisk pracy, może się zetknąć niemal z każdymi warunkami - od bezpiecznej

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

przestrzeni prywatnego mieszkania (bywa, że bardzo trudnej ze względów warsztatowych-kłopoty z odejściem z kamerą, podłączeniem reflektorów itp.), po miejsca zagrażające zdrowiu i życiu (filmowanie manifestacji, meczów, środowisk marginesu). Są to jednak sytuacje wyjątkowe. Na co dzień realizator ma do czynienia przede wszystkim z intensywnym, sztucznym oświetleniem, nieprzyjemnymi warunkami atmosferycznymi, spadającymi przedmiotami (lampy studyjne), polem elektromagnetycznym wytwarzanym przez urządzenia elektroniczne, promieniowaniem jonizującym. Największe zagrożenia dla zdrowia, to w wypadku wideofilmowca osłabienie wzroku i słuchu (ciągły wysiłek i koncentracja przy zdjęciach i montażu), choroby kręgosłupa, zwyrodnienie stawu barkowego (służącego za „podpórkę” dla kamery).

społeczne środowisko pracy

Realizator filmu wideo pracuje sam lub z pomocą asystenta i ponosi pełną odpowiedzialność za jakość wykonanej pracy.

Jedną z najważniejszych cech jego pracy są nieustanne i bardzo urozmaicone kontakty z ludźmi - klientami, przełożonymi, bohaterami realizowanych filmów, lektorami. Może m.in. negocjować cenę swoich usług, ustalać sposób realizacji scenariusza, perswadować i przekonywać do pokazania się w filmie, ustalać sposób czytania komentarza do filmu oraz wchodzić w wiele innych relacji, za każdym razem odmiennych, podyktowanych przez sytuację.

organizacyjne środowisko pracy

Realizator filmu wideo w zależności od otrzymanego zlecenia może pracować 9 do 12 godzin dziennie i więcej. Może on wykonywać swoje obowiązki o każdej porze doby, także w święta i dni wolne, jeśli wymaga tego charakter zdjęć. Niezależnie od sposobu zatrudnienia, zawód ten wymaga także dużej dyspozycyjności, ponieważ godziny pracy zawsze mogą wydłużyć się lub zmienić. Realizacja filmu dokumentalnego lub reportażu może wymagać dłuższych lub krótszych wyjazdów - następujących czasami jeden po drugim - do miejscowości położonych w różnym oddaleniu od jego miejsca zamieszkania lub zagranicę.

Wideofilmowiec odpowiada za jakość techniczną, informacyjną i artystyczną swoich filmów oraz za sprzęt. Jego praca jest urozmaicona, interesująca, nie ma w niej rutyny.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Praca realizatora wymaga w takim samym stopniu uzdolnień artystycznych, technicznych i manualnych. Te trzy aspekty decydują o tym, jakie cechy są niezbędne, by osiągnąć sukces w zawodzie. Jak w każdej pracy twórczej tak i w tej potrzebne są talent, wyobraźnia, samodzielność, ciekawość, aktywność, chęć poszukiwania nowych rozwiązań, umiejętność znajdowania wyrazu dla rozmaitych idei i nastrojów zawartych w filmie oraz pamięć wzrokowa, zmysł obserwacji, myślenie obrazem. Kontakt z ludźmi z różnych środowisk, często znajdujących się w trudnych dla nich sytuacjach (reportaż interwencyjny) wymaga empatii, umiejętności nawiązywania kontaktu, rozładowywania napięć, unikania konfliktów, taktu, opanowania. Montaż z kolei, wymaga sprawności rąk i palców, dokładności, staranności, spostrzegawczości, koordynacji wzrokowo - ruchowej, dobrego słuchu, (by sprawnie wyeliminować tzw. brudy ze ścieżki dźwiękowej). Potrzebna jest także cierpliwość i odporność na monotonię pracy (np. przy wyczekiwaniu na warunki do zdjęć lub wielokrotnym powtarzaniu sklejek montażowych). O skuteczności działania realizatora decydują takie cechy, jak kompetencja, odpowiedzialność, solidność oraz umiejętność doskonałej organizacji pracy.

Realizator powinien ciągle doskonalić swój warsztat, śledzić nowości techniczne i osiągnięcia artystyczne w swoim zawodzie.

W pracy tej jest potrzebna - chociaż w niejednakowym stopniu - wiedza z zakresu optyki fotograficznej i oświetleniowej, obsługi aparatury zdjęciowej i montażowej, historii filmu i tv, plastyki, muzyki.

Osoby, które chcą założyć własną, profesjonalną firmę powinny mieć dużo energii, siłę przebiccia

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

(konieczność wejścia w trudne, zamknięte, środowisko zawodowe), zdolności menadżerskie, rachunkowe, znać postawy prawa podatkowego.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Realizator powinien być w pełni sprawny fizycznie i ruchowo, ze względu na możliwość pracy bardzo intensywnej, w nocy, czasem w trudnych do przewidzenia warunkach i w niezwykłych pozycjach (skulonej, leżącej). Dotarcie w odległe miejsca filmowania może wymagać dobrej kondycji fizycznej (zdjęcia z wysokiej wieży, w górach, na bagnach itp.), tym bardziej, że pracując samodzielnie, realizator sam musi przenosić ciężki, ważący wiele kilogramów sprzęt (statyw z głowicą olejową, kamerę, akumulatory itp.), a potem utrzymać kamerę w ręku tak, by nie poruszyć i nie zepsuć rejestrowanego obrazu. Stałe kontakty z ludźmi, często w sytuacjach sprzyjających konfliktom lub nawet zagrażających osobistemu bezpieczeństwu (środowiska marginesu) wymagają z kolei odporności psychicznej i małej podatności na stres.

Przeciwwskazania do pracy w tym zawodzie to: daltonizm, astygmatyzm, słaby wzrok i słuch, ograniczona sprawność rąk, choroby kręgosłupa i układu krążenia, zaburzenia równowagi i świadomości, zaawansowana nerwica.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie niezbędne jest wykształcenie co najmniej średnie (absolwenci szkół średnich są jednak zobowiązani do dalszego kształcenia).

Do pracy w zawodzie trafiają także amatorzy z dużą praktyką (np. właściciele małych firm zajmujących się wideofilmowaniem). Sytuacje takie zdarzają się jednak coraz rzadziej i profesjonalne firmy zatrudniają prawie wyłącznie osoby z wyższym wykształceniem w zakresie sztuki operatorskiej i realizacji telewizyjnej.

Wideofilmowania można nauczyć się przez przyuczenie, pracując przez kilka lat jako asystent realizatora lub operatora.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Najważniejszą miarą osiągnięć zawodowych realizatora są wykonane przez niego prace. Możliwości rozwoju i zdobywania coraz wyższych kwalifikacji są prawie nieograniczone. O perspektywach zawodowych decyduje także miejsce pracy - im lepsze studio filmowe czy telewizyjne, tym większe stwarza perspektywy rozwoju artystycznego. Inną miarą klasy i umiejętności w tym zawodzie jest ilość i rodzaj zamówień na konkretne realizacje. Największym osiągnięciem zawodowym realizatora filmu dokumentalnego jest zdobycie głównej nagrody na jednym z wielu prestiżowych festiwali filmowych (w tym przyznawanego w tej specjalności przez amerykańską Akademię Filmową Oscara lub nagrodę EMMY, honorującą wybitne osiągnięcia w dziedzinie telewizji).

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Wiek nie ma wpływu na szanse znalezienia pracy. Decydują o tym wyłącznie kwalifikacje zawodowe, sprawność fizyczna, stan zdrowia i walory osobiste. W wypadku osób, które miały przerwę w pracy bardzo duże znaczenie ma wcześniejszy jej przebieg (udział w realizacji konkretnych filmów oraz doświadczenie).

Także płeć nie ogranicza dostępu do nauki i pracy, chociaż ze względu na duży wysiłek fizyczny, jaki trzeba włożyć w realizację zdjęć (włącznie z noszeniem sprzętu), tradycyjnie pracują w nim przede wszystkim mężczyźni.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

ZAWODY POKREWNE.

asystent operatora dźwięku
asystent operatora obrazu
realizator programu tv
operator kamery
realizator światła lub obrazu

LITERATURA

Informator dla maturzystów (egzaminów wstępnych na studia dzienne, wieczorowe i zaoczne w roku akademickim 1996/1997)

Wohl S., *Zawody filmowe i telewizyjne*, Wydawnictwo Radia i Telewizji, Warszawa 1976.

Hendrykowski M, *Słownik terminów filmowych*, ars nova, Poznań 1994.

Schild W. Pehle T., *Wideofilmowanie. Techniki filmowania. Udźwiękowienie. Montaż*, Muza S.A., Warszawa 1993.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Realizator filmu video** - (3130111), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 3 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	0

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Realizator filmu video** wynosiła 1. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Fotografowie, operatorzy obrazu, dźwięku i pokrewni wynosiło 2364,75. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1564,64
Kujawsko-pomorskie	1484,74
Lubelskie	1983,02
Lubuskie	1680,57
Łódzkie	1593,82
Małopolskie	2147,36
Mazowieckie	3499,79
Opolskie	0
Podkarpackie	1117,87

Podlaskie	0
Pomorskie	1753,65
Śląskie	3141,32
Świętokrzyskie	1997,39
Warmińsko-mazurskie	1485,64
Wielkopolskie	1621,12
Zachodniopomorskie	1899,17

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Fotografowie, operatorzy obrazu, dźwięku i pokrewni, wynosiła 815. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	103
Kujawsko-pomorskie	44
Lubelskie	27
Lubuskie	11
Łódzkie	76
Małopolskie	35
Mazowieckie	270
Opolskie	0
Podkarpackie	75

Podlaskie	0
Pomorskie	6
Śląskie	79
Świętokrzyskie	10
Warmińsko-mazurskie	43
Wielkopolskie	26
Zachodniopomorskie	10

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

PRACOWNIK ZAKŁADU POGRZEBOWEGO

kod: 5143

inne nazwy zawodu: pracownik komunalny cmentarza, pracownik komunalny transportu, inspektor ds. organizacji pogrzebów

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy pracownika zakładu pogrzebowego jest zapewnienie godnych warunków ostatniej posługi zmarłemu i zwolnienie zamawiających usługę pogrzebową od wszystkich czynności przygotowawczych z tym związanych.

Podstawowym zadaniem pracownika jest zawieranie i realizowanie umów- -zleceń na usługi i sprzedaż akcesoriów pogrzebowych opierając się na środkach przedsiębiorstwa, umowach, porozumieniach i innych ustalonych z kooperantami formach, zgodnie z obowiązującymi przepisami i cennikami. Ponadto zadaniem pracownika jest podejmowanie własnych i uczestniczenie w innych działaniach na rzecz pozyskiwania klientów i ich obsługi w ramach działalności przedsiębiorstwa oraz sprawnego i rzetelnego wykonania usług pogrzebowych związanych z transportem i pochowaniem zwłok.

Do podstawowych czynności pracownika należy ustalenie treści umowy zawartej z osobą zamawiającą usługę pogrzebową, opierając się na przedstawionej kompleksowej ofercie. Oferta dotyczy rodzaju trumny, przewozu ciała, organizacji pogrzebu na cmentarzu, możliwości kremacji zwłok, przechowywania ciała, miejsc na cmentarzu, murowania grobu, zamawiania nabożeństwa, zamieszczania nekrologów w prasie, drukowania klepsydr, zamawiania wieńców i wiązanek, radiofonizacji otoczenia grobu w czasie pogrzebu, oprawy wokально-muzycznej z podaniem cen.

Realizacja zawartej umowy rozpoczyna się już w obecności klienta, telefonicznie ustala termin pogrzebu, godzinę, markę autokarawanu i miejsce uroczystości, treść nekrologów i klepsydr, rodzaj trumny, kwiatów oraz kontaktuje się z mistrzem ceremonii w celu ustalenia tekstu przemówienia i specjalnych życzeń związanych z samą ceremonią pogrzebową. Dalsze usługi pracownik realizuje po pożegnaniu się z klientem. Udaje się do redakcji gazety w celu zamieszczenia nekrologu, zleca kwiaciarni wykonanie wieńców i wiązanek z szarfami o zamówionej treści oraz dostarcza je w czasie i terminie na wskazane miejsce.

Obowiązkiem pracownika zakładu pogrzebowego (**pracownika komunalnego transportu** jest przygotowanie ciała do ceremonii pogrzebowej, dostarczenie w określonym miejscu i terminie ciała i zamówionych akcesoriów pogrzebowych, **pracownika komunalnego cmentarza** przygotowanie grobu, asystowanie podczas ceremonii pogrzebowej, sprawdzenie przed rozpoczęciem ceremonii wyglądu sal, ustawienia dekoracji, wieńców, odznaczeń, ewentualnie pocztów sztandarowych, wart honorowych, czuwanie nad sprawnym przebiegiem uroczystości). Dopilnowanie całości organizacji pogrzebu, wystawienie rachunków dla zleceniodawcy, pobranie należności za wykonaną usługę.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca osoby zajmującej się ostatnią posługą odbywa się w wielu różnych miejscach. Rozpoczyna się bądź w pomieszczeniu biurowym, do którego przyszedł klient, bądź bezpośrednio w domu klienta, do którego został zaproszony pracownik zakładu pogrzebowego. Miejscem pracy są też inne urzędy, w których załatwiane są sprawy zleczone przez klienta (biuro ogłoszeń prasowych, Urząd Stanu Cywilnego, szpital) oraz kwiaciarnia, drukarnia, cmentarz, dom pogrzebowy, przechowalnia zwłok. Praca wymaga poruszania się na terenie całego miasta a nawet okolic.

warunki społeczne

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Praca ma charakter działalności usługowej. Polega na bezpośrednim i stałym kontakcie z ludźmi, organizacji własnego czasu pracy, operatywności i zaradności.

warunki organizacyjne

W prawidłowo zorganizowanej firmie pogrzebowej występuje podział pracy według specjalizacji: przyjmowanie i obsługa zleceń (organizator pogrzebu), zaopatrzenie w akcesoria, transport (kierowcy, pracownicy komunalni). Praca jest organizowana i kontrolowana przez przełożonego, a czynności wykonuje wiele osób.

W małym zakładzie pogrzebowym praca może mieć charakter samodzielnie organizowanej i wykonywanej przez pracownika, który – w zależności od potrzeb – łączy funkcję organizatora pogrzebu z funkcją kierowcy i pracownika komunalnego.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Z uwagi na specyficzny charakter świadczonych usług osobę zajmującą się klientem w tak trudnym i dramatycznym momencie powinna cechować duża kultura osobista, uprzejmość i życzliwość, rozumienie stanu emocjonalnego innych osób, postawa pełna szacunku i współczucia dla ludzkiej tragedii, a równocześnie spokój i opanowanie, takt i powaga. Bardzo ważną cechą jest umiejętność nawiązywania kontaktu z ludźmi. Od umiejętności rozpoczęcia rozmowy z obcą osobą pogrążoną w smutku zależy powodzenie przedsięwzięcia i firmy. Często osoba zmuszona do skorzystania z tego rodzaju usług nie potrafi zebrać myśli i zdecydować o swoich potrzebach, wtedy z pomocą przychodzi pracownik zakładu pogrzebowego, który powinien podpowiedzieć, pomóc i zaproponować najlepsze rozwiązania w sposób kompetentny, zrozumiały i niejednokrotnie bardzo cierpliwy.

Realizacja usługi pogrzebowej musi nastąpić w określonym terminie i w ustalonej formie, z tego względu osoba zajmująca się nią powinna charakteryzować się sumiennością, punktualnością w wykonywaniu zadań i operatywnością.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca jest zaliczana do prac lekkich. Wymagany jest jedynie ogólnie dobry stan zdrowia fizycznego i psychicznego.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Warunkiem podjęcia pracy w zawodzie jest kultura osobista i spełnienie wymagań psychofizycznych.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Brak możliwości awansu w zawodzie.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Wiek kandydata do pracy nie ma większego znaczenia, jeżeli jest ogólnie sprawny fizycznie.

LITERATURA

Wańczkowski M.: *Księga żałoby i śmierci, A-Z* Opole 1993

Komorowski J.: *Kremacja - słów kilka*, Łódź 1995

Tejkowski B.: *Obrzęd pogrzebu*, Warszawa 1980

Kornacki B., Pawłowska A.: *Po drugiej stronie cienia*, Warszawa 1993

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Przegląd Funeralny - AESTIMO Sp. z o.o. - miesięcznik poświęcony sztuce pochówku, pismo przedsiębiorców pogrzebowych, administratorów cmentarzy i kamieniarzy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Pracownik zakładu pogrzebowego** - (51403), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 188 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	18
Kujawsko-pomorskie	19
Lubelskie	10
Lubuskie	11
Łódzkie	6
Małopolskie	9
Mazowieckie	29
Opolskie	3
Podkarpackie	17

Podlaskie	0
Pomorskie	10
Śląskie	26
Świętokrzyskie	7
Warmińsko-mazurskie	8
Wielkopolskie	9
Zachodniopomorskie	6

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Pracownik zakładu pogrzebowego** wynosiła 9. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	2
Lubuskie	1
Łódzkie	1
Małopolskie	0
Mazowieckie	2
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy zakładów pogrzebowych i pokrewni wynosiło 1966,62. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1757,95
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	2023,53
Lubuskie	1374,89
Łódzkie	0
Małopolskie	2106,9
Mazowieckie	2039,49
Opolskie	0
Podkarpackie	1731,49

Podlaskie	0
Pomorskie	2102,64
Śląskie	1857,54
Świętokrzyskie	1828,72
Warmińsko-mazurskie	2362,31
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	2391,72

Według danych GUS za 2002 liczbę osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy zakładów pogrzebowych i pokrewni, wynosiła 745. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	81
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	10
Lubuskie	22
Łódzkie	0
Małopolskie	11
Mazowieckie	116
Opolskie	0
Podkarpackie	77

Podlaskie	0
Pomorskie	251
Śląskie	123
Świętokrzyskie	10
Warmińsko-mazurskie	20
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	24

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

KAMIENIARZ

kod : 711301

inne nazwy zawodu :

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Podstawowym zadaniem pracy kamieniarza jest obróbka ręczna i mechaniczna kamieni naturalnych lub sztucznych w celu uzyskania określonego produktu końcowego, zgodnego z zamówieniem klienta korzystającego z usług zakładu kamieniarskiego lub kamieniarsko - betoniarskiego. W zależności od zapotrzebowania oraz profilu zakładu, kamieniarz może wykonywać tak proste elementy kamienne, jak i bardziej skomplikowane formy rzeźbiarskie.

Większość istniejących dziś zakładów kamieniarskich zajmuje się głównie produkcją nagrobków kamiennych. Do zadań kamieniarza w tego typu zakładzie należy przede wszystkim przygotowywanie płyt i elementów kamiennych oraz odkuwanie, rycie napisów, zgodnie z zaleceniami klienta. Realizując to zadanie w pierwszej kolejności należy dokonać wyboru odpowiedniego surowca do obróbki. Przy wyborze stosuje się różnego rodzaju kryteria takie jak: struktura materiału, uziarnienie, użycie, wytrzymałość, barwa i dekoratywność. (Kryteria te mają istotne znaczenie gdyż pozwalają dokonać właściwego wyboru, a to z kolei wywiera decydujący wpływ na wynik końcowy czyli efekt pracy).

Następnie kamieniarz przystępuje do przeniesienia materiału. Może to zrobić ręcznie bądź też użyć różnego rodzaju urządzeń i maszyn jak np. taczki, wózki, wózki widłowe czy suwnice. Dopiero po tej fazie oraz po przygotowaniu wzorników i rysunków technicznych następuje właściwa obróbka. Polega ona na cięciu lub tłoczeniu kamienia zgodnie z rysunkiem, a następnie na ich szlifowaniu i polerowaniu. Przy czynnościach tych stosuje się zwykle piły traki, tokarki, szlifierki itp. Wraz z zakończeniem tych prac przystępuje się do wykonania napisów i elementów dekoracyjnych używając do tego celu bądź dłuta i młotka bądź też frezarki. Można też jeśli taka będzie wola klienta, wmontować naniesione wcześniej na porcelanę zdjęcie przygotowane w zakładzie fotograficznym. Do czynności wykonywanych przez kamieniarza zajmującego się wykonywaniem nagrobków należy także montaż całej konstrukcji w miejscu przeznaczenia.

Inną kategorią prac kamieniarskich jest wykonywanie elementów rzeźbiarskich, ornamentów, płaskorzeźb i rzeźb. W takim przypadku kamieniarz zgodnie z ustaleniami przygotowuje model wykonywanego elementu lub rzeźby najpierw w formie rysunku, a następnie w formie modelu gipsowego, następnie przenosi wzór na element kamienny. Przy pracach tego typu stosuje się różnego rodzaju przyrządy i techniki (np. siatki i podziałki pomiarowe, cyrkle). Również przy tego rodzaju pracach kamieniarz osobiście dokonuje montażu wykonanych elementów nie rzadko na wysokości. Według tych samych zasad i z zastosowaniem tych samych metod realizuje się zamówienia dotyczące renowacji lub rekonstrukcji elementów kamiennych.

Ostatnią wreszcie kategorią czynności wykonywanych przez kamieniarza może być produkcja bruków kamiennych wykorzystywanych przez firmy budowlane zajmujące się remontami ulic i chodników.

Do zadań kamieniarza w tym zakresie należy przygotowanie wyrobu w drodze obróbki surowca kamiennego z półproduktu w postaci płyt lub bloków. W związku z pojawieniem się na rynku znacznie bardziej efektywnych cementowych kostek coraz rzadziej zakłady kamieniarskie zajmują się produkcją tego typu.

Niezależnie od realizowanych zamówień kamieniarz na swym stanowisku zobligowany jest konserwować i dbać o urządzenia i narzędzia którymi posługuje się w swojej pracy.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Praca kamieniarza odbywa się tak w pomieszczeniach zamkniętych (np. halach), w których wykonuje się jej zasadniczą część, jak i na wolnym powietrzu (place, budowy, cmentarze).

Wykonywaniu poszczególnych elementów towarzyszy z reguły hałas oraz wibracje wytworzone przez urządzenia trące i szlifujące. Niejednokrotnie przekraczające dopuszczalne normy. Praca z kamieniem związana jest też z zagrożeniem pyłami powstającymi w wyniku jego obróbki a będącymi czasem przyczyną choroby zawodowej - pylicy.

Stosunkowo uciążliwa jest na tym stanowisku konieczność ciągłego stania oraz dźwigania ciężkich przedmiotów, co bezpośrednio wiąże się z częstymi w tych warunkach urazami narządu ruchu oraz różnego rodzaju stłuczeniami, zwichnięciami i złamaniami.

warunki społeczne

Kamieniarz to zawód, w którym praca odbywa się w niewielkim zespole, złożonym z reguły z kilku do kilkunastu osób wykonujących podobne, zrutyinizowane czynności. W trakcie wykonywania pracy może on liczyć na współpracę oraz pomoc kolegów, zwłaszcza w sytuacji wymagającej zaangażowania więcej niż 1 osoby. Kontakty z klientami firmy są dość ograniczone. Wyjątek stanowi tu osoba odpowiedzialna za przyjmowanie zamówień. (z reguły mistrz kamieniarski). Pracę swoją kamieniarz realizuje w oparciu o wytyczne przełożonego sformułowane ustnie i w formie rysunku technicznego. Natomiast między współpracownikami dominuje przede wszystkim ustna wymiana informacji.

warunki organizacyjne

Dzienny czas pracy kamieniarza formalnie wynosi 8 godzin, choć nie rzadko przekracza tę granicę. Zmienny czas pracy uzależniony jest przede wszystkim od ilości otrzymywanych zleceń. Spory wpływ ma tu także pogoda - w niesprzyjających warunkach atmosferycznych (deszcz, śnieg) prace związane z montażem np. nagrobków są znacznie utrudnione a czasem niemożliwe. Wówczas czas pracy ulega skróceniu. W zasadzie można mówić o sezonowym charakterze prac kamieniarskich, gdyż w okresie zimowym liczba zleceń jest niewielka. Kamieniarz to zawód wiążący się z przejazdami na niewielkie odległości w celu zakończenia prac związanych z zamówieniem. Czasami jednak istnieje konieczność dłuższych przejazdów w celu uzyskania surowca lub półproduktu do produkcji (np. do kamieniołomów)

W celu ochrony przed pyłem oraz w związku z trudnymi warunkami pracy od osoby zatrudnionej w zakładzie kamieniarskim wymaga się noszenia ubrania roboczego i rękawic. Ponadto przy wykonywaniu niektórych czynności, takich jak szlifowanie, cięcie, wymagane jest dodatkowe zabezpieczenie przed hałasem, odpryskami oraz płynem chłodzącym, na które składają się słuchawki, fartuch oraz obuwie gumowe. Praca na omawianym stanowisku jest nadzorowana okresowo przez mistrza kamieniarskiego będącego zazwyczaj przełożonym oraz właścicielem zakładu. W niektórych przypadkach, gdy kamieniarz realizuje zlecenie np. zakładu budowlanego może podlegać kierownikowi budowy (technikowi lub inżynierowi budowlanemu)

Kamieniarz wraz ze zdobyciem tytułu mistrzowskiego ma możliwość przejścia z roli pracownika do roli przełożonego. W związku z tym, iż zawód kamieniarza ma charakter zawodu rzemieślniczego, istnieje możliwość, wraz z podnoszeniem kwalifikacji, uruchomienia własnej działalności gospodarczej, a tym samym uzyskania statusu niezależnego pracodawcy.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Od osoby przyjmowanej do pracy w charakterze kamieniarza wymaga się przede wszystkim zręcznych rąk, co jest niezbędne przy wszelkiego rodzaju pracach z użyciem młota i dłuta, a zwłaszcza przy wykonywaniu napisów bądź elementów dekoracyjnych.

Aby zrealizować zlecenia związane z wykonywaniem ornamentów czy form ozdobnych kamieniarz musi posiadać też uzdolnienia artystyczne zwłaszcza w zakresie rzeźbiarstwa. Przydatne przy wykonywaniu takich zleceń okazać się mogą także uzdolnienia plastyczne zwłaszcza w fazie projektowania obiektu w formie rysunku.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Wykonując zlecenie niejednokrotnie kamieniarz spotyka się z koniecznością zaprojektowania i realizacji obiektu o skomplikowanej, wielościennej formie. W tego typu pracach pomoc stanowi rysunek techniczny zawierający niezbędne informacje o kształcie, wymiarach, itp. Do odczytania rysunku technicznego konieczna jest ponadto wyobraźnia przestrzenna.

Jedną z podstawowych czynności wchodzących w zakres obowiązków kamieniarza jest obsługa maszyn i urządzeń wykorzystywanych przy obróbce surowca. Wiąże się to bezpośrednio z koniecznością posiadania dobrej koordynacji wzrokowo - ruchowej. W przypadkach awarii czy uszkodzeń sprzętu lub materiału oczekuje się od pracownika szybkiego reagowania na tego typu sytuacje. Cechami ułatwiającymi taką reakcję będą szybki refleks oraz spostrzegawczość. Przydatne w obsłudze oraz konserwacji powierzonego sprzętu okazać się też mogą uzdolnienia techniczne, umożliwiające pracownikowi właściwe zabezpieczenie oraz usuwanie drobnych uszkodzeń urządzeń.

Kamieniarz musi się też cechować wytrzymałością na wysiłek czy umiejętnością pracy w warunkach monotonnych, co wynika z rutynowego charakteru pracy. Ważna jest również wytrwałość i cierpliwość przy obrabianiu kamienia gdyż nadmierny pośpiech może doprowadzić do zniszczenia lub uszkodzenia surowca. Tym samym nastąpi realne zagrożenie wystąpienia poważnych strat materialnych. Bezpośrednio z tymi cechami wiąże się wymagana od każdego rzemieślnika dokładność. Niedokładne realizowanie zleceń klientów lub niedokładna obróbka mogą zrazić zamawiających do korzystania z usług zakładu.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca kamieniarza, z uwagi na konieczność przenoszenia ciężarów przekraczających niejednokrotnie 25 kg oraz chodząco - stojący charakter wykonywanych czynności, zaliczana jest do ciężkich. W przypadku nielicznych stanowisk nie wymagających tak wielkiego wysiłku, fizyczne obciążenie pracą jest średnio ciężkie. (np. obsługa tokarek kamieniarskich).

Przynależność zawodu kamieniarza do powyższych kategorii decyduje o określonych wymaganiach zdrowotnych oraz cechach fizycznych preferowanych przy zatrudnieniu. Podstawową cechą stanowiącą kryterium doboru kadr jest ogólna wysoka wydolność fizyczna oraz sprawność układu kostnego w połączeniu z silną budową ciała.

Ważnymi czynnikami są też: sprawność układu krążenia - w tym serca oraz układu oddechowego. (Poważną przeszkodą czasami wykluczającą kandydata są choroby płuc - ze względu na zagrożenie pylicą). Częste występowanie takich czynników szkodliwych jak hałas oraz wibracje ograniczają możliwość zatrudnienia osób z ubytkami słuchu oraz chorobami wibracyjnymi. W zawodzie kamieniarza brak jest możliwości zatrudnienia niepełnosprawnych. Wynika to z charakteru pracy, występujących czynników szkodliwych oraz przeciwwskazań zdrowotnych. Przydatną cechą - przy pracach na wysokości - jest brak lęku oraz zaburzeń zmysłu równowagi.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Podstawową drogą dojścia do zawodu jest ukończenie zasadniczej szkoły zawodowej oraz złożenie egzaminu czeladniczego przed Państwową Komisją Egzaminacyjną działającą np. przy Izbie Rzemieślniczej. W praktyce klasy kamieniarskie w szkołach zawodowych nie istnieją. Z reguły omawiany zawód zdobywa się w klasach wielozawodowych lub klasach o profilu budowlanym.

Istnieje także możliwość zatrudnienia osób, które posiadają tytuł robotnika wykwalifikowanego (czeladnika) w jednym z pokrewnych zawodów., zwłaszcza związanych z budownictwem, takich jak: murarz, posadzkarz, betoniarz. Oczekiwaniem pracodawcy jest jednak zazwyczaj potwierdzenie nabytych w trakcie praktyki umiejętności przed komisją egzaminacyjną. (Jeżeli osoba o zawodzie pokrewnym przepracuje jako kamieniarz czas równy czasowi trwania nauki zawodu wówczas może ubiegać się o przyznanie tytułu bez egzaminu).

Trzecią wreszcie choć niechętnie wymienianą przez pracodawców drogą jest przyuczanie do zawodu kamieniarza osoby, która ukończyła jedynie szkołę podstawową. Początkowo osoba taka może zostać zatrudniona na stanowisku pomocnika. Dopiero wraz ze zdobyciem niezbędnej praktyki może potwierdzić swe umiejętności egzaminem.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Reasumując w zawodzie kamieniarza preferuje się osoby o wykształceniu zawodowym kamieniarskim lub budowlanym. Oczywiście istnieje pewna grupa przypadków odbiegających od schematu jednak są one uwarunkowane stosunkami pomiędzy zatrudniającym a zatrudnianym. Czynnikiem który może wpłynąć pozytywnie na decyzję pracodawcy może być posiadanie dodatkowych kwalifikacji nabytych w drodze kursów. Przede wszystkim przydatne okazać się mogą uprawnienia obsługi wózków widłowych. Mile widziane jest też posiadanie prawa jazdy na samochody dostawcze.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie kamieniarza istnieją tylko dwa formalne szczeble w hierarchii zawodowej. Pierwszy - czeladnika, omówiony został już przy okazji poruszania zagadnienia warunków zatrudnienia w zawodzie. Drugi obejmuje osoby posiadające tytuł mistrza kamieniarskiego. W praktyce różnica pomiędzy stopniami wiąże się tylko z zakresem uprawnień i odpowiedzialności. Awans, jeśli można tu w ogóle mówić o awansie - choćby z uwagi na konieczność potwierdzenia każdego z tytułów w drodze egzaminu, tym samym nie wiąże się z jakąś radykalną zmianą warunków pracy, otwiera jednak szersze perspektywy. Warto choćby zaznaczyć, że jedynie mistrz kamieniarski posiada wystarczające kwalifikacje do uruchomienia własnej działalności gospodarczej oraz kierowania grupą pracowników. W miarę więc podwyższania swej pozycji istnieje szansa na przejście od roli pracownika do funkcji pracodawcy.

Nieformalnym stopniem w strukturze jest stanowisko pomocnika kamieniarskiego posiadającego jedynie niepełne kwalifikacje, a podlegającego mistrzowi lub czeladnikowi.

Poza taką strukturą funkcjonuje także uczeń, którego pozycja w okresie praktyki równa jest pomocnikowi.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie kamieniarza wiek zatrudnionego pracownika nie jest najważniejszy. Z punktu widzenia pracodawców, najistotniejsze są kwalifikacje, doświadczenie a przede wszystkim ogólna, dobra sprawność fizyczna. Zatrudnienie znajdują więc tu tak osoby młode jak i te po pięćdziesiątce (choć szanse ich w starciu z osobami młodszymi są mniejsze), warunkiem jest pozytywne przejście lekarskich badań specjalistycznych.

W odniesieniu do osób nie posiadających doświadczenia w zawodzie lub z bardzo długą przerwą w jego wykonywaniu górna granica wieku nowoprzyjętych do pracy waha się w zależności od zakładu od 40-50 lat.

ZAWODY POKREWNE:

posadzkarz,
betoniarz,
tynkarz,
murarza.
robotnik budowlany.
kamieniarz rzeźbiarz.

LITERATURA

Kamieniarz, Klasyfikacja Zawodów i Specjalności”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 1996r.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Kamieniarz** - (71102), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 2067 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	455
Kujawsko-pomorskie	174
Lubelskie	61
Lubuskie	30
Łódzkie	64
Małopolskie	266
Mazowieckie	250
Opolskie	63
Podkarpackie	59

Podlaskie	17
Pomorskie	93
Śląskie	154
Świętokrzyskie	82
Warmińsko-mazurskie	114
Wielkopolskie	106
Zachodniopomorskie	79

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Kamieniarz** wynosiła 174. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	32
Kujawsko-pomorskie	5
Lubelskie	2
Lubuskie	10
Łódzkie	5
Małopolskie	18
Mazowieckie	18
Opolskie	7
Podkarpackie	5

Podlaskie	4
Pomorskie	7
Śląskie	10
Świętokrzyskie	9
Warmińsko-mazurskie	18
Wielkopolskie	22
Zachodniopomorskie	2

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Robotnicy obróbki kamienia wynosiło 1651,94. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2174,46
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	1558,01
Łódzkie	1301,54
Małopolskie	1077
Mazowieckie	1072
Opolskie	1878,33
Podkarpackie	1040,66

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1873,04
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	2353
Wielkopolskie	1742,52
Zachodniopomorskie	760

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Robotnicy obróbki kamienia, wynosiła 2002. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	630
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	12
Łódzkie	240
Małopolskie	202
Mazowieckie	70
Opolskie	126
Podkarpackie	323

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	300
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	33
Wielkopolskie	52
Zachodniopomorskie	14

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

NUREK

kod: 721601

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Szacuje się, że spośród aktualnych rezerw mineralno-energetycznych, ponad 30% zasobów ropy naftowej i około 20% zasobów gazu ziemnego przypada na obszary morskie. Na świecie eksploatowanych jest kilkanaście tysięcy konstrukcji związanych z morskim przemysłem wydobywczym. Około 40% kosztów eksploatacji morskich platform wiertniczych przypada na konserwację i remonty, a więc zrozumiałe jest zaangażowanie do tych prac znacznej ilości personelu i dążenie do odpowiedniego technicznego uzbrojenia stanowiska roboczego pod wodą.

Obecnie wykonuje się pod wodą wiele różnorodnych prac. Niektóre z nich wykonuje się za pomocą urządzeń sterowanych z powierzchni, tj. bez udziału człowieka pod wodą. Jednakże znaczna część prac wykonywana jest bezpośrednio przez nurków; są to tzw. prace nurkowe. Zakres tych prac jest bardzo szeroki i zbliżony do prac montażowych wykonywanych na lądzie. Jednak na lądzie istnieje ścisła specjalizacja zawodowa. Pod wodą jest inaczej - prace wymagające różnych umiejętności wykonuje jeden człowiek. Istnieją wprawdzie nurkowie doszkalani w trudniejszych specjalnościach, niemniej jednak nie ma mowy o zastosowaniu takich podziałów czynności, jakie istnieją na lądzie. Dlatego też nurek musi umieć wykonywać prace wchodzące w zakres różnych specjalności lądowych.

Nurek wykonuje pod wodą wiele różnorodnych prac na różnych głębokościach, do których można zaliczyć: poszukiwanie obiektów pod wodą (przedmiotów, ludzi itp.), przeprowadzanie inspekcji podwodnej lub zwiadu nurkowego (przy budowach hydrotechnicznych, rurociągach itp.), dokonywanie pomiarów (ustalanie rozmiarów uszkodzeń itp.), bierze udział w pracach przy wydobywaniu obiektów z dna (odmulanie, mocowanie lin itp.), prowadzi prace konserwatorskie (czyszczenie, malowanie itp.), prace budowlane (betonowanie, cięcie metali, spawanie itp.), wykonuje prace remontowe (usuwanie nieszczelności, montaż elementów i ich demontaż itp.), prace instalatorskie (układanie podwodnych kabli energetycznych, telekomunikacyjnych itp.), a także wykonuje prace pirotechniczne i archeologiczne. Rodzaj wykonywanych czynności i zadań zależy od specjalizacji i uprawnień posiadanych przez nurka.

Prace te wykonywane są przy użyciu narzędzi ręcznych i mechanicznych. Nurek posługuje się całą gamą prostych narzędzi mechanicznych (przecinak, rozpieracz, klucz itp.), jak również narzędzi specjalizowanych: elektrycznych, pneumatycznych i hydraulicznych. Wiele prac, takich jak zwijanie i mocowanie lin, połączenia gwintowe, połączenia rur, cięcie metalu, wiercenie otworów, gwintowanie, a także prac towarzyszących, takich jak czyszczenie powierzchni, ściąganie, podnoszenie ciężarów, splukiwanie itp. - może być wykonywanych szybciej, dokładniej i przy mniejszym wysiłku fizycznym przy zastosowaniu ręcznych narzędzi zmechanizowanych. Do nich między innymi należą: ściągacz do lin i blach, podnośnik, rozpieracz, przecinak do prętów i lin stalowych, nożyce kłamrowe itp., narzędzia wolnoobrotowe, tj. klucz hydrauliczny, winda hydrauliczna itp., narzędzia szybkoobrotowe, tj. szcotka obrotowa druciana, wiertarka itp.

Nie mniej ważnym zadaniem nurka jest dokonywanie przeglądu kwalifikacyjnego wyposażenia stacji, jak również przeglądu kwalifikacyjnego wyposażenia nurka. Przegląd ten odbywa się zawsze na stanowisku nurkowym, bezpośrednio przez zainteresowanego, który ma nurkować w tym wyposażeniu. Jest to wymóg bezpieczeństwa, który musi być bezwzględnie przestrzegany po to, aby bezpośrednio do eksploatacji był dopuszczony tylko sprzęt spełniający wymagania przepisów klasyfikacyjnych. Postępowanie takie jest podstawą bezpiecznego nurkowania.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Miejszem pracy nurka jest środowisko wodne. Warunki panujące pod wodą różnią się krańcowo od warunków panujących na powierzchni ziemi. Człowiek, który przebywa i pracuje pod wodą musi być wyposażony w odpowiedni sprzęt, zwany ogólnie sprzętem nurkowym. Sprzęt ten dzieli się na rodzaje według różnych cech klasyfikacyjnych.

społeczne środowisko pracy

Nurek pracuje zespołowo, ściśle współpracuje z członkami grupy nurkowej, jaka została utworzona do wykonania określonej pracy. Wykonuje tylko te czynności, jakie zostały mu przydzielone. Jest ściśle podporządkowany, co oznacza, że kontakty z ludźmi na stanowisku pracy są bardzo intensywne i niezbędne. Gdy nurek roboczy znajduje się pod wodą, na stanowisku nurkowym powinien znajdować się personel niezbędny do jego obsługi oraz nurek zabezpieczający, gotowy w każdej chwili do zanurzenia. Komunikacja pomiędzy nurkiem i personelem zabezpieczającym utrzymywana jest przy wykorzystaniu urządzeń komunikacyjnych, a także poprzez umówione sygnały wzrokowe i dźwiękowe.

organizacyjne środowisko pracy

Nurek pracuje i w dzień, i w nocy w zależności od otrzymanego zlecenia. Jest to praca typowo usługowa, której intensywność zależy od pogody i sezonu. Dziennie praca trwa od 3 do 6 godzin. Czas pracy podyktowany jest warunkami zdrowotnym i ściśle zależy od intensywności pracy na głębokości. Praca nurka jest ściśle nadzorowana i jej przebieg jest na bieżąco kontrolowany. Nurek może wykonywać zarówno obowiązki kierownika, jak i podwładnego. Kierując pracami podwodnymi odpowiada za bezpieczeństwo i zdrowie innych ludzi oraz za ich pracę, a także za wykorzystywany sprzęt i maszyny. Odpowiedzialność ta jest zarówno społeczno-moralna jak i zawodowa, sprowadzająca się do możliwości utraty uprawnień. W zależności od otrzymywanych zleceń praca wymaga częstych wyjazdów na małe odległości poza stałe miejsce pracy, a niekiedy na znaczne odległości, np. do innego województwa, na platformy wiertnicze itd. Zawód ten wymaga pełnej dyspozycyjności.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Wykonywać zawód nurka może tylko człowiek odważny, charakteryzujący się dużą odpornością emocjonalną i odpornością na długotrwały wysiłek. Istotnymi cechami nurka są: dobra orientacja w przestrzeni, umiejętność koncentracji, dokładność i wytrwałość

W pracy grupowej niezbędna jest umiejętność współdziałania i komunikowania się z innymi, a czasem bezwzględne podporządkowanie się. Charakter zawodu wymaga też umiejętności pracy w warunkach izolacji społecznej, a więc istotną cechą jest umiejętność samokontroli i samodzielności. Ponadto nurkowie muszą wykazać dużą sprawność motoryczną i percepcyjną (ostrość wzroku, widzenie głębi, spostrzegawczość, czucie dotykowe) oraz zmysłu równowagi.

Zawodu tego nie mogą wykonywać osoby cierpiące na klaustrofobię.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca nurka uważana jest za pracę bardzo ciężką. Wymagania dotyczące stanu zdrowia nurka są bardzo wysokie. Wynikają one z założenia, że trudnym warunkom pracy pod wodą sprostać może jedynie bardzo zdrowy i silny organizm. Dlatego też nurek powinien charakteryzować się bardzo wysoką ogólną wydolnością fizyczną. Nurek, pracując na dużych głębokościach, a więc w warunkach wysokich ciśnień, wykonuje szereg czynności o dużym wydatku energetycznym, w związku z tym powinien mieć bardzo dużą sprawność układu krążenia, kostno-stawowego i mięśniowego. Przebywając na znacznych głębokościach oddycha specjalnymi mieszankami oddechowymi, dlatego też musi mieć dużą sprawność układu oddechowego. Praca wykonywana pod wodą często odbywa się w warunkach słabej widzialności, dlatego ważne są bardzo dobry wzrok i duża sprawność narządów równowagi.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Zawodu nurka nie mogą wykonywać ludzie, którzy cierpią na między innymi reumatyzm, alergie, choroby układu krążenia, oddechowego, choroby psychiczne.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Pracodawcy nie stawiają nurkom warunków formalnego wykształcenia (szkoła zasadnicza lub średnia). Warunkiem decydującym o możliwości wykonywania zawodu jest stan zdrowia kandydata, jak również ukończenie odpowiedniego kursu kwalifikacyjnego. Kandydaci na nurków zawodowych (w wieku 20. do 30. lat) poddawani są specjalnym komisyjnym badaniom lekarskim. Badania ogólnolekarskie uzupełniane są badaniami zdolności adaptacyjnych do warunków wysokiego ciśnienia prowadzonymi w komorze dekompresyjnej. Warunkiem bezpiecznego pobytu nurka pod wodą jest odpowiednie przygotowanie do tego zadania, zarówno pod względem wiedzy, jak i pod względem fizycznym, przez trening na kursach kwalifikacyjnych.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Możliwości awansu są ograniczone. Warunkiem awansu jest ukończenie kursów kwalifikacyjnych, jak również odpowiedni staż pracy. Nurek może awansować od stanowiska młodszego nurka do kierownika robót podwodnych.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Zgodnie z obowiązującymi przepisami do wykonywania zawodu nurka można przyuczyć się do 30. roku życia. Pomiędzy 30. i 40. rokiem życia mogą podjąć pracę osoby, który już wcześniej uzyskały kwalifikacje nurka i gdy pozwala na to ich stan zdrowia.

ZAWODY POKREWNE

ratownik wodny

LITERATURA

Przylipiak M., Torbus J., *Sprzęt i prace nurkowe. Poradnik*, Wyd. MON, Warszawa 1981.

Bednarski L., *Wstęp do technologii budowy morskich platform wiertniczych*, Politechnika Szczecińska, Szczecin 1980.

Poine W., *Ratownictwo morskie*, Wyd. Morskie, Gdańsk 1970.

Huckel S., *Budownictwo betonowe*, t. XVI.: *Budowle hydrotechniczne morskie*, Warszawa WNT 1966.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Nurek** - (7210501), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 19 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	3
Lubelskie	1
Lubuskie	1
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	1
Opolskie	2
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	5
Śląskie	1
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	4

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Nurek** wynosiła 0. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy **Nurkowie** wynosiło 3606,32. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	3606,32
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy **Nurkowie**, wynosiła 20. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	20
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

GRAWER

kod: 731101

inne nazwy zawodu: rytownik, mistrz stalowego rylca.

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Podstawową czynnością wykonywana przez grawera jest nanoszenie informacji graficznej na metale i niektóre materiały niemetalowe, jak kamienie półszlachetne, szkło, a ostatnio coraz częściej tworzywa sztuczne. Wszystkie te materiały są odporne i trudne w obróbce, dlatego grawer posługuje się w swej pracy specjalistyczną techniką. Polega ona na wykonaniu ozdobnych wzorów i kształtów (wklęsłych lub wypukłych), drobnych rysunków czy napisów za pomocą takiego narzędzia, które powoduje skrawanie materiału albo jego gniecie. Tym narzędziem jest – jak przed wiekami – stalowy rytec lub frez obracający się w maszynie grawerskiej. Odpowiednie działanie tymi narzędziami pozwala otrzymać dowolną głębokość rysunku, grubość linii – stąd obrazowe określenie, że klasyczne grawerstwo to rzeźbienie w metalu.

Postęp techniczny ostatnich lat wprowadził do tego zawodu sterowanie cyfrowe procesami grawerowania oraz nowe narzędzia w postaci diamentowych frezów i promieni laserowych. Dokonał się w ten sposób prawdziwy przełom w tej starej profesji. Obok grawera zajmującego się tradycyjną obróbką mechaniczną powstało zupełnie nowe stanowisko pracy: grawer – operator urządzeń laserowych. Biegła znajomość komputerowych programów graficznych jest warunkiem wejścia do tego – elitarnego na razie – grona specjalistów. Znakowarki laserowe (tzw. blotery) pracują bezdotykowo. Wiązka promieni daje tak wysoką temperaturę, że powoduje powierzchniowe utlenianie materiału. Ogranicza to głębokość znakowania, a jednocześnie umożliwia zastosowanie do bardzo twardej stali czy tworzyw sztucznych, których nie można było grawerować tradycyjnymi metodami.

Zakres prac grawerskich jest niezwykle szeroki ze względu na różnorodność materiałów i rodzaj zaspokajanych potrzeb. Od zdobienia biżuterii, pucharów czy luksusowej broni, wykonywania pięknych monogramów i herbów – po wyroby użytkowe oraz realizowanie różnorodnych zamówień ze strony przemysłu. Przykładem zastosowania tego rzemiosła w różnych dziedzinach przemysłu jest wykonywanie stempli, form i walców do cechowania, drukowania i przyozdabiania wyrobów pojedynczych i seryjnych. Stąd na przykład czekolada z napisem „Wedel”, oryginalna klamerka do butów, opona z napisem „Stomil” – noszą znamiona roboty grawera.

Za elitę wśród grawerów stempli metalowych do niedawna uchodzili rytownicy czcionek. Bez ich umiejętności nie do pomyślenia byłby rozkwit przemysłu poligraficznego i odlewnictwa czcionek. Grawerowali oni oryginały czcionek ze stali – od nich zależało piękno i precyzja liter drukarskich. Dzisiaj w dobie rozwoju komputerowych technik składu poligraficznego ta specjalizacja przechodzi do historii.

Specjalnością sztuki grawerskiej jest wytwarzanie stempli do wytłaczania złożonych napisów i ornamentów na okładkach książek, na skórkach i innych materiałach. Grawerstwo związane jest także z przemysłem tekstylnym (walce do drukowania tkanin), ceramicznym, chemicznym. Obecnie szczególne znaczenie ma wykonywanie form wtryskowych do odlewów z tworzyw sztucznych, coraz częściej stosowanych w życiu codziennym.

Jeszcze inny rodzaj prac grawerskich to monety, medale, znaczki okolicznościowe, pieczęcie i datowniki. Nie sposób opowiedzieć o wszystkim, co jest wytworem grawerskiego fachu. Skarbiec na Jasnej Górze lub Muzeum Wojskowe dają najpełniejszy przegląd tej sztuki.

ŚRODOWISKO PRACY

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

materialne środowisko pracy

Miejszem pracy grawera jest warsztat lub pracownia rzemieślnicza przystosowana do obsługi klientów. Może to być również duża hala fabryczna, np. w Mennicy Państwowej. Przy tak szerokim zakresie prac, należących do grawerstwa, nie ma możliwości, żeby jedna firma wykonywała wszystko. Wybierają one określoną specjalizację.

Pojedynczy grawer wynajmuje zwykle budkę w domu towarowym czy sklepie jubilerskim i wykonuje drobne usługi dla ludności. Samodzielna firma grawerska zatrudnia najczęściej kilka osób o różnej specjalizacji: grawerowanie ręczne, maszynowe.

Firmy grawerskie współpracują też z agencjami reklamowymi, które zajmują się projektowaniem i wystrojem banków, hoteli itp. Firmy te głównie wykonują prace na tworzywach sztucznych, przy wykorzystaniu współczesnych wydajnych maszyn grawerskich. Firma taka może przyjmować zlecenia przez telefon, nie jest dla niej ważne, jak w wypadku wcześniej wymienionych małych firm, specjalizujących się w usługach, atrakcyjna lokalizacja.

Są wreszcie firmy grawerskie, będące w rzeczywistości narzędziowniami dla różnych odbiorców. Wykonują one oprzyrządowanie dla innych zakładów. Mogą to być np. formy dla potrzeb przemysłu odlewniczego i do produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych, walce do drukowania tkanin.

Niezależnie od tego, w jakiej firmie grawer jest zatrudniony, praca odbywa się w pomieszczeniach zamkniętych. W związku z precyzją wykonywanych prac szczególnego znaczenia nabiera właściwe oświetlenie stanowiska roboczego. Uciążliwością w tym zawodzie jest konieczność stałego przyjmowania pozycji siedzącej.

warunki społeczne

Praca grawera ma charakter indywidualny, choć są i takie zadania, które mogą być realizowane tylko zespołowo, np. wykonanie większej partii znaczków okolicznościowych czy medali. Często w warsztatach rzemieślniczych zatrudniani są uczniowie odbywający praktyczną naukę zawodu.

W firmach małych grawer ma stały kontakt z klientami. Umiejętność nawiązywania z nimi kontaktów, terminowe wykonywanie prac, mają obok jakości wykonania wpływ na obroty i renomę firmy.

warunki organizacyjne

Grawer pracuje 6 do 9 godzin dziennie. Jest to stały czas pracy. Jeśli w zakładzie obowiązuje system zmianowy, pracuje także w nocy. Wiele zajęć ma charakter rutynowy, ale część prac nosi znamiona rzemiosła artystycznego. Funkcje i zależności organizacyjne w tym zawodzie łączą się z wielkością firmy. W dużej – grawer może pełnić rolę zwierzchnika albo podwładnego. Zakładając jednoosobową firmę pracuje bez żadnych zależności organizacyjnych. Pracę każdy wykonuje samodzielnie, ale jej przebieg i kolejne czynności są wcześniej zaplanowane, zaś o technologii wykonania decyduje często najbardziej doświadczony pracownik. W większości pracowni grawerskich struktura organizacyjna opiera się na wypracowanych przez rzemiosło wzorach: mistrz – czeladnik – uczeń.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Młody człowiek może zdobywać w szkole piątki z materiałowznawstwa czy historii sztuki, czyli mieć dużą wiedzę teoretyczną, ale nie będzie dobrym grawerem, jeśli zabraknie mu pracowitości i cierpliwości w okresie stawiania pierwszych kroków w tym zawodzie. Ogromna cierpliwość jest niezbędna np. przy opanowaniu sztuki liternictwa – a znajomość kaligrafii to połowa sukcesu w tym zawodzie.

To samo dotyczy rysunku ogólnego, który jest podstawą zawodu. Najpierw grawer musi wykonać projekt, szkic całej pracy, dokładny rysunek – a dopiero następny etap stanowi rytowanie, czyli odwzorowanie tego na konkretnym materiale grawerskim. Jedno i drugie wymaga obok cierpliwości i dużej dokładności, także umiejętności skupienia się na detalu i utrzymywania koncentracji przez dłuższy okres czasu. Konieczny jest też dobry wzrok i tzw. widzenie stereoskopowe, czyli widzenie głębi umożliwiające ocenę odległości. To nieodłączna cecha wyobraźni artystycznej.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Grawer musi też doskonale rozróżniać barwy. Niektóre prace, np. znaczki okolicznościowe czy medale, w ramach prac wykończeniowych ozdabiane są kolorową emalią. Barwnymi lakierami pokrywa się natomiast niektóre elementy na tablicach informacyjnych, czy szyldach, w celu zwiększenia ich czytelności. Wśród cech ważnych na tym stanowisku pracy należy wymienić samodzielność i umiejętność pracy w warunkach monottonnych.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Wśród wymogów zdrowotnych stawianych grawerowi najistotniejszy dotyczy prawidłowego funkcjonowania wzroku. Wykonywanie przedmiotów o bardzo małych wymiarach, posługiwanie się precyzyjnymi narzędziami, stosowanie drobnych szlifów byłoby niemożliwe przy występowaniu znacznych wad wzroku (niedowidzenie lub zła akomodacja). Niezmiernie też ważna w tym zawodzie jest zręczność rąk i palców.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do zawodu tego przygotowuje wydział grawerski w Zespole Szkół Rzemiosł Artystycznych przy ul. Felińskiego 13 w Warszawie. Również Technikum Mechaniki Precyzyjnej i trzyletnie szkoły zawodowe o tym profilu dają podstawy do zajmowania się grawerstwem ręcznym. Niekorzystny jest fakt, że w szkołach tych nie uczą wysokiej klasy fachowcy, łatwiej jest spotkać ich w rzemieśle, gdzie szkołą uczniów. Do zakładu grawerskiego można trafić także po ukończeniu szkoły podstawowej i rozpocząć naukę zawodu w tradycyjnym systemie rzemieślniczym. Żeby zdobyć uprawnienia czeladnicze, trzeba odbyć trzyletni staż uczniowski i zdać egzamin przed Komisją z Izby Rzemieślniczej. Wszystkie inne egzaminy przyjmowane np. przez Zakład Doskonalenia Zawodowego dają jedynie tytuł robotnika wykwalifikowanego.

W rzemieślniczym systemie kształcenia czeladnik po kolejnych 2–3 latach pracy na tym stanowisku otrzymuje do wykonania pracę mistrzowską. Musi ją zaprojektować i opisać przed Komisją z Izby Rzemieślniczej. Izba przydziela wówczas mistrza i pracownię, w której ta praca powstanie. Po wykonaniu pracy otrzymuje dyplom mistrzowski.

W wypadku grawera – operatora urządzeń laserowych konieczne jest co najmniej specjalistyczne przygotowanie pomaturalne, lub wykształcenie techniczne kończące się maturą.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Sukcesem w tym zawodzie jest uzyskanie tytułu mistrzowskiego, a opisane wyżej etapy dochodzenia do tego tytułu, to kolejne szczeble hierarchii zawodowej. Formalna struktura awansowania opiera się na tradycjach zawodów rzemieślniczych. Awans może też oznaczać założenie własnej firmy. Dostęp do zawodu jest jednakowy zarówno dla kobiet, jak i dla mężczyzn.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Nie obowiązują żadne ograniczenia wiekowe, pracę mogą podjąć osoby starsze, o wymienionych wcześniej predyspozycjach.

ZAWODY POKREWNE

ślusarz narzędziowy
złotnik
jubiler
brązownik
cyzeler
metaloplastyk
szlifierz
tokarz
frezer
zegarmistrz
artysta rzeźbiarz

LITERATURA

- Florow, *Artystyczna obróbka metali*.
Knobloch M., *Złotnictwo*, WNT, 1977.
Steubel C., *Grawerstwo*, Warszawa 1959.
Wojęński J., *Technika liternictwa*, PWE, Warszawa 1974.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Grawer** - (7310101), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 160 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	12
Kujawsko-pomorskie	7
Lubelskie	2
Lubuskie	1
Łódzkie	8
Małopolskie	6
Mazowieckie	78
Opolskie	0
Podkarpackie	5

Podlaskie	1
Pomorskie	9
Śląskie	10
Świętokrzyskie	8
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	4
Zachodniopomorskie	8

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Grawer** wynosiła 5. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	2
Małopolskie	0
Mazowieckie	2
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Mechanicy urządzeń precyzyjnych wynosiło 2062,5. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2011,43
Kujawsko-pomorskie	1878,82
Lubelskie	2701,85
Lubuskie	2763,8
Łódzkie	2674,59
Małopolskie	2031,27
Mazowieckie	2393,63
Opolskie	2196,75
Podkarpackie	1719,65

Podlaskie	-
Pomorskie	2165,91
Śląskie	1784,71
Świętokrzyskie	2732,43
Warmińsko-mazurskie	3191,58
Wielkopolskie	1663,17
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Mechanicy urządzeń precyzyjnych, wynosiła 1745. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	125
Kujawsko-pomorskie	50
Lubelskie	58
Lubuskie	25
Łódzkie	24
Małopolskie	140
Mazowieckie	272
Opolskie	18
Podkarpackie	100

Podlaskie	-
Pomorskie	144
Śląskie	510
Świętokrzyskie	30
Warmińsko-mazurskie	17
Wielkopolskie	125
Zachodniopomorskie	0

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

ZEGARMISTRZ

kod: 731105

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Celem pracy zegarmistrza jest naprawa i konserwacja zegarków i zegarów. Wśród nich są zegary zabytkowe, ścienne, kominkowe, szafkowe, wieżowe, zegarki kieszonkowe, naręczne, budziki i inne czasomierze powszechnego użytku, zarówno mechaniczne jak i elektroniczne, elektryczne i kwarcowe.

Praca zegarmistrza obejmuje wiele skomplikowanych czynności, o ich wyborze decyduje rodzaj uszkodzenia mechanizmu zegarowego, jak również jego wymiary.

Ze względu na dużą różnorodność zegarów istnieje specjalizacja w tym zawodzie. Jedni zegarmistrze zajmują się na przykład tylko zegarami zabytkowymi: ścienne, kominkowe, wieżowe, szafkowe, robione przed laty ręcznie, w artystycznych, rzeźbionych obudowach z drewna, marmuru lub kamienia, mówimy o nich: „zegarmistrz – konserwator zegarów zabytkowych”. Inni zajmują się naprawą zegarków i zegarów nowoczesnych, elektrycznych, elektronicznych i kwarcowych. Niektórzy zegarmistrze podejmują się napraw wszelkich czasomierzy codziennego użytku. Specjalizacja nie zmienia zasadniczego zakresu zadań i obowiązków zegarmistrza. Do zadań tych należy: przyjmowanie zleceń od klientów na wykonanie usługi, ustalanie przyczyny uszkodzenia mechanizmów zegarowych; demontowanie – montowanie mechanizmów zegarowych; wykonywanie nowych części; przeprowadzanie prób działania zegarków po naprawie, dokonywanie rozliczenia kosztów usług w zakresie napraw.

Przy naprawianiu i wymianianiu uszkodzonych części mechanizmów zegarowych, szczególnie zegarów mechanicznych, zegarmistrz wykorzystuje znajomość wielu podstawowych operacji zakresu mechaniki precyzyjnej jak: piłowanie, toczenie, wiercenie, szlifowanie, docieranie, wykonywanie wgłębień czy nacinanie gwintów.

Podczas pracy zegarmistrz używa różnego typu narzędzi podręcznych i mechanicznych, wśród nich narzędzia takie jak pęseta, lupa, wkrętaki, oliwiarka, wiertarka zegarmistrzowska, szczypce, czyszczarka, wibrograf i inne.

Zegarmistrz używa w swojej pracy kompozycji płynów do czyszczenia mechanizmów zegarowych, płyny te robione są na bazie amoniaku; w niektórych przypadkach używa również benzyny oczyszczonej oraz oliwki o różnym zagęszczeniu.

Konserwacja zegarów antycznych, zabytkowych, wymaga odpowiedniej znajomości rzemiosł artystycznych, chociażby przy renowacji obudów ze złoczonego brązu, kamieni czy drewna. Zaś dorobienie brakującej lub uszkodzonej części musi uwzględniać charakter oraz styl epoki w jakiej zegar został wykonany.

Zegarmistrz specjalizujący się w naprawie zegarków naręcznych gdzie stale wprowadza się nowe rozwiązania techniczne – uzupełnia swoją wiedzę studiując zagraniczną literaturę fachową oraz uczestnicząc w szkoleniach organizowanych przez cech.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Zegarmistrz pracuje w zakładzie rzemieślniczym, w pomieszczeniu zazwyczaj niedużym; gdzie znajduje się stół roboczy z wyposażeniem, stojaki na narzędzia, szuflady i szufladki, a także część wydzielona dla klientów.

Stół jest tak ustawiony, żeby jak najwięcej dziennego światła na niego padało, zaś lampa (bezcieniowa), jeśli już trzeba jej używać powinna oświetlać zajęte pracą dłonie zegarmistrza w ten sposób, by jak najmniej męczyć wzrok, gdyż oczy w tej pracy narażone są na największy wysiłek.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Zawsze w takiej pracowni panuje porządek, zagubienie jakiegokolwiek części zegarowego mechanizmu lub położenie jej nie tam gdzie zwykle powinna leżeć, to wielki kłopot dla zegarmistrza.

warunki społeczne

Praca zegarmistrza ma charakter indywidualny i samodzielny w zakresie wyboru sposobów dokonywania napraw. Zegarmistrz ma jednak codzienny kontakt z ludźmi, klientami, którzy przynoszą zegarki do naprawy. Czasem któryś z nich zostaje nieco dłużej na chwilę rozmowy, co może mieć odprężający skutek dla zajętego przez cały dzień żmudną pracą zegarmistrza. Przed przyjęciem zegarka do naprawy, zegarmistrz powinien w sposób uprzejmy i cierpliwy wyjaśnić dlaczego tak właśnie, a nie inaczej wycenił swoją pracę, jakich materiałów i części będzie musiał użyć w określonym przypadku, a także ile będą one kosztowały.

Nierzadko zegarmistrz prowadzi w swoim zakładzie sprzedaż gotowych zegarków i pasków do zegarków, wówczas występuje wobec klienta w roli sprzedawcy a zarazem fachowego doradcy.

Zdarza się na przykład, że naprawa popsutego zegarka okaże się nieopłacalna, wówczas zegarmistrz proponuje klientowi nowy zegarek.

warunki organizacyjne

Zegarmistrz pracuje w zasadzie 8 godzin dziennie. Sam ustala godziny rozpoczęcia pracy, godziny jednak muszą być stałe. Zegarmistrz często jest właścicielem zakładu.

Za jakość wykonywanych usług zegarmistrz ponosi odpowiedzialność przed samym sobą jak i przed Cechem Zegarmistrzów. Zegarmistrz – konserwator zegarów zabytkowych może również być zatrudniony przez władze miasta na przykład, jako konserwator określonego zegara miejskiego – wieżowego, sejmowego, pałacowego lub zamkowego.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

W pracy zegarmistrza, najważniejsze chyba miejsce zajmuje wytrwałość i cierpliwość. Czasem kilka godzin trzeba poświęcić przy jednym mechanizmie, dotyczy to szczególnie zegarów i zegarków starego typu, do których nie ma gotowych części zamiennych i trzeba wykonać je ręcznie. W pracy zegarmistrza wymagany jest również dobry wzrok (mechanizmy zegarowe są bardzo różnorodne pod względem wielkości, często małe, a nawet miniaturowe), dobry słuch, czucie dotykowe, zręczność palców, a także dokładność, uzdolnienia techniczne. Praca zegarmistrza jest pracą manualno-umysłową. Zręczność ruchów palców jest równie ważna jak zdolność koncentracji uwagi, rozumowanie logiczne czy spostrzegawczość. Cechy te bowiem pozwalają między innymi na szybkie postawienie trafnej diagnozy dotyczącej rodzaju uszkodzonego zegarka, a to zaleta bardzo ceniona przez klienta, która ułatwia poza tym samemu zegarmistrzowi jego pracę.

Umiejętności techniczne są również w tej pracy niezbędne. Nawet zainteresowania naukowe dotyczące rozwiązań technicznych w czasomierzach zasilanych prądem czy elektronicznych albo kwarcowych mogą się przydać zegarmistrzowi mającemu do czynienia z tego typu mechanizmami. Zainteresowania techniczne i naukowe potrzebne są też przy obsłudze komputera.

Zegarmistrz zajmujący się zegarami nowoczesnymi, coraz częściej i w coraz szerszym zakresie korzysta z komputera i faxu. Dzięki komputerowi, pełniącemu tu rolę „banku danych” zegarmistrz może bez trudu, w każdej chwili zdobyć niezbędną informację odnośnie poszukiwanego mechanizmu czy adresu firmy, która go produkowała; za pomocą faxu powiadomi fabrykę o potrzebie zakupu takiej części itp.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca zegarmistrza należy do prac lekkich. Może ją wykonywać osoba o słabszej budowie ciała i o niezbyt wysokiej ogólnej wydolności fizycznej.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Jest to jednakże praca siedząca i z tego powodu niewskazana dla osób z niewydolnością krążenia, czy niedokrwieniem mózgu.

Najważniejszym przeciwwskazaniem nie zezwalającym na podjęcie pracy w tym zawodzie jest słaby wzrok, słaby słuch oraz niesprawność palców i rąk. Pracę tę mogą natomiast wykonywać osoby z niesprawnością kończyn dolnych, czy z niektórymi wadami serca lub wadą postawy.

Praca zegarmistrza jest pracą spokojną i czystą. Kontakt z substancjami brudzącymi jak smary lub żrącymi jak rozpuszczalnik czy kwas siarkowy, występuje rzadko. Jednakże ze względu na wielogodzinne wyężanie wzroku istnieje zagrożenie osłabienia wzroku lub zapalenia spojówek.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Aby odjąć pracę w zawodzie zegarmistrza należy przedstawić świadectwo zdania egzaminu czeladniczego w zakładzie u mistrza i przed komisją powołaną przez Izbę Rzemieślniczą i Małej Przedsiębiorczości. Nauka trwa trzy lata i można ją podjąć bezpośrednio po ukończeniu szkoły podstawowej w zakładzie prowadzonym przez mistrza zegarmistrzostwa, po podpisaniu umowy w Cechu Rzemiosł i Małej Przedsiębiorczości, w Warszawie, ul. Smocza 27, lub w poszczególnych Izbach Rzemiosł w innych miastach.

Kolejnym etapem edukacyjnym w zawodzie zegarmistrza jest zdanie egzaminu mistrzowskiego. Do zdania egzaminu mistrzowskiego mogą się zgłaszać osoby, które przedstawią świadectwo czeladnicze albo świadectwo ukończenia szkoły zasadniczej i dokumenty potwierdzające wykonywanie nauki i pracy w zawodzie przez okres co najmniej 6 lat, lub jeśli przez 6 lat prowadziły samodzielnie zegarmistrzowski zakład usługowy.

Do zawodu zegarmistrza przygotowują także dwie szkoły w Polsce:

1. Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Zespole Szkół Mechanicznych Nr 4 w Łodzi, ul. Franciszkańska 137, tel. (0-42) 551040, jak również:
2. Przyzakładowa Szkoła Zawodowa przy Toruńskiej Fabryce Wodomierzy w Toruniu, ul. Targowa 12/22, tel. (0-56) 392532.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie zegarmistrza, po zdaniu egzaminów z czeladnika na mistrza, nie ma możliwości osiągnięcia awansu w znaczeniu osiągnięcia coraz wyższych stopni w hierarchii organizacyjnej. Awans może natomiast oznaczać posiadanie marki dobrego zegarmistrza, któremu z pełnym zaufaniem każdy klient powierzy najbardziej nawet skomplikowane naprawy i konserwacje.

W fabrykach produkujących mechanizmy zegarowe możliwy jest awans w hierarchii stanowisk, na przykład na stanowisko brygadzysty z dodatkiem funkcyjnym albo praca w kontroli jakości.

Zegarmistrz – jeśli jest absolwentem Technikum Mechaniki Precyzyjnej czy Liceum Ogólnokształcącego – może pogłębiać swoją wiedzę na wydziale Mechaniki Precyzyjnej Politechniki Warszawskiej.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie zegarmistrza mogą podjąć pracę osoby starsze pod warunkiem, że posiadają doświadczenie w tego typu pracy, oraz uprawnienia do jej wykonywania.

Zawód zegarmistrza można wykonywać do późnego wieku emerytalnego, jeśli pozwala na to stan zdrowia.

ZAWODY POKREWNE

monter sprzętu elektronicznego
monter usług elektronicznych
monter elektronik

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

optyk mechaniczny
złotnik – jubiler
grawer
i wszystkie inne zawody związane z mechaniką precyzyjną.

LITERATURA

Bernard St. Bartnik, Wawrzyniec Podwapiński, „Zegarmistrzostwo” Wyd. III 1992, Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
Wiesław Głębocki: „Zegarmistrzowie warszawscy XIX wieku”, Warszawa, 1992, PWN.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA I PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Zegarmistrz** - (7310105), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 491 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	36
Kujawsko-pomorskie	34
Lubelskie	19
Lubuskie	18
Łódzkie	52
Małopolskie	18
Mazowieckie	34
Opolskie	8
Podkarpackie	21

Podlaskie	5
Pomorskie	36
Śląskie	58
Świętokrzyskie	35
Warmińsko-mazurskie	38
Wielkopolskie	53
Zachodniopomorskie	26

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Zegarmistrz** wynosiła 7. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	1
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	3
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	1

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Mechanicy urządzeń precyzyjnych wynosiło 2062,5. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2011,43
Kujawsko-pomorskie	1878,82
Lubelskie	2701,85
Lubuskie	2763,8
Łódzkie	2674,59
Małopolskie	2031,27
Mazowieckie	2393,63
Opolskie	2196,75
Podkarpackie	1719,65

Podlaskie	-
Pomorskie	2165,91
Śląskie	1784,71
Świętokrzyskie	2732,43
Warmińsko-mazurskie	3191,58
Wielkopolskie	1663,17
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Mechanicy urządzeń precyzyjnych, wynosiła 1745. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	125
Kujawsko-pomorskie	50
Lubelskie	58
Lubuskie	25
Łódzkie	24
Małopolskie	140
Mazowieckie	272
Opolskie	18
Podkarpackie	100

Podlaskie	-
Pomorskie	144
Śląskie	510
Świętokrzyskie	30
Warmińsko-mazurskie	17
Wielkopolskie	125
Zachodniopomorskie	0

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

AGENT BIURA POMAGAJĄCEGO W PROWADZENIU DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ I POŚREDNICZY HANDLOWI GDZIE INDZIEJ NIESKLASYFIKOWANI

kod: 342990

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy agenta usług jest prowadzenie szeroko pojętej działalności informacyjnej, podyktowanej potrzebami odbiorców.

W obecnej dobie aktualna i rzetelna informacja jest nie tylko motorem wszelkiego działania, ale również cennym towarem, na który jest duże zapotrzebowanie. Tak więc przed agentem usług informacyjnych stoi bardzo ważne zadanie - ułatwianie dostępu do informacji wszystkim tym, którzy jej poszukują.

Zadanie to realizuje się w różny sposób, odpowiednio dobranymi metodami, za pomocą różnych form, w zależności od stanowiska pracy.

Zakres zagadnień, jakimi zajmuje się agent usług informacyjnych, jest bardzo szeroki, począwszy od informacji gospodarczej (np. o usługach, firmach, przedsiębiorstwach działających na rynku), aż po informację naukową.

Praca agenta usług informacyjnych polega, w głównej mierze, na dostarczaniu odbiorcy specjalistycznej informacji z różnych dziedzin wiedzy zgodnie z jego zapotrzebowaniem. Ale to tylko jedno z wielu wykonywanych zadań. Do innych należy zaliczyć: gromadzenie źródeł informacji (polegające na tworzeniu i rozbudowywaniu dotychczasowych zasobów informacyjnych), następnie ich opracowywanie (czyli usystematyzowanie zgromadzonych informacji za pomocą odpowiednich metod i sposobów, ułatwiając szybkie dotarcie do nich) oraz przetwarzanie (tzn. tworzenie i obsługa komputerowych baz danych).

Ważnym elementem pracy jest również rozpowszechnianie informacji przez współpracę z innymi ośrodkami lub systemami informacyjnymi oraz stałe poszerzanie wiedzy specjalistycznej z różnych dziedzin i poznawanie potrzeb informacyjnych klientów.

Praca agenta informacji naukowej to stanowisko dla specjalistów z odpowiednimi kwalifikacjami i umiejętnościami zawodowymi. Są one niezbędne, ponieważ praca wymaga dużej wiedzy i dużych umiejętności w ciągłych kontaktach z ludźmi, różniącymi się zarówno poziomem wiedzy, wykształcenia, jak i zainteresowaniami, wiekiem i pochodzeniem. Konieczne jest więc stosowanie odpowiednich metod i form, aby informacja była zrozumiała i dostępna dla każdego odbiorcy.

Informacja jest przekazywana przede wszystkim ustnie, w bezpośrednim kontakcie z odbiorcą, telefonicznie lub za pomocą odpowiednich materiałów informacyjnych, adekwatnych do branży i potrzeby odbiorcy, takich jak np. książki, katalogi, wykazy, albumy, informatory i inne opracowania.

Drugą grupą zagadnień, którą zajmują się agenci usług informacyjnych jest uzyskiwanie możliwie pełnej i aktualnej informacji o usługach, produktach, działających na rynku firmach, przedsiębiorstwach, instytucjach, sklepach, hurtowniach, zgodnie z zapotrzebowaniem rynku i oczekiwaniami szerokiego grona odbiorców. Na tym stanowisku pracy nie ma dużych wymagań dotyczących kwalifikacji zawodowych, gdyż obowiązujące czynności mają odmienny charakter od omawianych poprzednio (nie jest to już stanowisko specjalistyczne).

Głównym zadaniem agenta usług informacyjnych - pozyskiwacza informacji, jest dotarcie do firmy, przedsiębiorstwa, instytucji itp., poznanie ich oferty skierowanej do klienta, a następnie dokonanie charakterystyki tej oferty w zrozumiałej i atrakcyjnej formie. Zebrane i odpowiednio usystematyzowane informacje udostępnia się w formie specjalnych informatorów i katalogów omawiających różne branże, np. budownictwo - wyposażenie wnętrz, ubezpieczenia i usługi finansowe, hurtownie i producenci itp.

Do zakresu obowiązków agenta usług informacyjnych należy również weryfikowanie co jakiś czas (np. co 4 lub 6 miesięcy) informacji, zawartych w katalogu i nanoszenie zmian (co gwarantuje aktualność i rzetelność danych). Ważnym elementem pracy jest poznanie potrzeb informacyjnych potencjalnych odbiorców.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

Dodatkowymi czynnościami agentów usług informacyjnych są: udostępnianie zainteresowanym osobom materiałów informacyjno-reklamowych (katalogi, informatory, ulotki, broszury); przekazywanie wyczerpującej informacji zgodnej z zapotrzebowaniem odbiorcy; wyjaśnianie właścicielom i dyrektorom firm celu działalności informacyjnej oraz utrzymywanie z nimi kontaktu, oraz oczywiście promowanie własnych usług.

Odbiorcami usług informacyjnych mogą być zarówno indywidualni klienci, jak i właściciele firm, dyrektorzy, menadżerowie, zaopatrzeniowcy itp.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

W zawodzie agenta usług informacyjnych występuje konieczność rozgraniczenia stanowisk pracy, gdyż środowisko materialne w wypadku każdego z nich jest nieco odmienne.

Warunki pracy agenta informacji naukowej nie stwarzają na ogół zagrożeń i nie stawiają specjalnych wymagań zdrowotnych. Praca odbywa się w pomieszczeniach zamkniętych, w spokojnym i cichym otoczeniu, wykonywana jest w różnych, zmiennych pozycjach ciała. Niemniej jednak występują również czynniki uciążliwe, przede wszystkim kurz oraz mała wilgotność powietrza i ograniczone, wąskie przestrzenie i przejścia.

W wypadku agenta - pozyskiwacza informacji występują duże uciążliwości, które wynikają z konieczności przemieszczania się w różne miejsca (siedziby i biura firm, instytucji, przedsiębiorstw itp.), bez względu na warunki atmosferyczne. Istnieje więc prawdopodobieństwo częstych przeziębień.

W obu wypadkach, ze względu na intensywne kontakty z innymi ludźmi istnieje duże prawdopodobieństwo zapadania na choroby zakaźne i inwazyjne.

warunki społeczne

Praca agenta usług informacyjnych jest pracą umysłową. Ponadto, ma charakter typowo indywidualny i samodzielny, gdyż samemu należy organizować sobie pracę, dobierać odpowiednie metody i podejmować decyzje.

Zawód agenta usług informacyjnych należy do grupy zawodów, w których kontakty z innymi ludźmi są niezbędne i bardzo intensywne. Spodziewa się zatem od pracowników rozmaitych umiejętności, ponieważ kontakty nie ograniczają się do udzielania informacji i odpowiadania na pytania, ale polegają również na współpracy, konsultowaniu, udzielaniu rad.

warunki organizacyjne

Warunki organizacyjne w zawodzie agenta usług informacyjnych uzależnione są w dużej mierze od stanowiska pracy. W wypadku obu specjalności zawodowych, praca odbywa się tylko w dzień i trwa od 6 do 9 godzin. Ale od agenta informacji naukowej wymagana jest praca zmianowa (więc godziny pracy nie są stałe) oraz w wolne soboty. Nie ma natomiast żadnych wymagań dotyczących ubioru.

Specyfika drugiego stanowiska pracy - agenta usług informacyjnych, polega na konieczności częstego przemieszczania się w różne miejsca (poza stałym miejscem pracy). Wskazane jest ubranie reprezentacyjne (wygląd i efektowna powierzchowność mają duże znaczenie w kontaktach np. z właścicielami firm i przedsiębiorstw).

Osoby pracujące na omawianych stanowiskach pełnią zwykle funkcje podwładnych, a ich odpowiedzialność ogranicza się do odpowiedzialności materialnej za zasoby informacyjne oraz wyposażenie miejsca pracy (w wypadku agenta informacji naukowej), oraz za uzyskanie rzetelnych informacji (w wypadku agenta usług informacyjnych).

Na obu stanowiskach pracy jest duża swoboda w działaniu, podejmowaniu decyzji i stosowaniu odpowiednich metod, gdyż zwierzchnik sprawuje jedynie symboliczny nadzór polegający zwykle na udzielaniu pomocnych wskazówek.

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

W każdym zawodzie wymagane są pewne cechy i predyspozycje psychiczne, które ułatwiają realizację zadań zawodowych. Pod tym względem zawód agenta usług informacyjnych jest bardzo wymagający, ponieważ cechy psychiczne - oprócz kwalifikacji i umiejętności zawodowych - wpływają na jakość świadczonych usług. Specyfika zawodu powoduje, że podstawową cechą pracownika powinna być umiejętność nawiązywania kontaktów i postępowania z innymi ludźmi, co wymaga otwartości, chęci zrozumienia drugiego człowieka i - często - elastyczności w działaniu.

Dobry informator to człowiek o szerokich zainteresowaniach, dotyczących różnych dziedzin wiedzy, mający dobre przygotowanie ze wszystkich dziedzin, szczególnie w wypadku agenta informacji naukowej.

Przygotowanie merytoryczne jest niezwykle ważne, podobnie jak gotowość do stałego doskonalenia się poprzez podnoszenie kwalifikacji i umiejętności. Ale mieć wiedzę to nie wszystko, należy ją jeszcze umieć zastosować w codziennych czynnościach, szczególnie istotna jest tu umiejętność dostosowania poziomu przekazu informacji do możliwości intelektualnych odbiorcy.

Agenta usług informacyjnych powinny cechować również: zdolność koncentracji, podzielność uwagi, samodzielność (umiejętność radzenia sobie w wykonywaniu zadań bez pomocy innych), bystrość umysłu (szybkie kojarzenie haseł z ich odpowiednikami znaczeniowymi, co jest konieczne przy odpowiadaniu na konkretne pytania) oraz zdolność zapamiętywania i odtwarzania informacji. Inne bardzo pożądane cechy to: dociekliwość, kreatywność, rzetelność (wpływające na profesjonalną obsługę), systematyczność, cierpliwość, a w pewnym stopniu również poczucie odpowiedzialności za podaną informację. Niewątpliwie duże znaczenie ma życzliwość, dyplomacja i kultura osobista. Bardzo ważna jest również chęć działania i aktywność.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

W zawodzie agenta usług informacyjnych nie ma specjalnych wymagań dotyczących kondycji fizycznej (nie obowiązują specjalistyczne badania lekarskie). Niemniej jednak trzeba mieć dobry ogólny stan zdrowia.

Największe znaczenie w tym zawodzie mają duża sprawność narządu wzroku i słuchu oraz prawidłowa wymowa. Istotna jest również sprawność układu kostno-stawowego i mięśniowego (część czynności wykonuje się w ruchu, szczególnie na stanowisku wymagającym częstego przemieszczania się w różne miejsca).

Ograniczeniem w wykonywaniu zawodu może być znaczne upośledzenie narządów ruchu, wzroku i słuchu, wady mowy, zaburzenia układu nerwowego (choroby psychiczne), nie zrównoważenie emocjonalne (nadmierna pobudliwość), nie leczone uzależnienia (narkomania, alkoholizm) oraz alergie.

Istnieje możliwość wykonywania zawodu agenta usług informacyjnych przez osoby niepełnosprawne z III grupą inwalidzką (wymagana jest duża sprawność umysłowa, możliwe są ewentualnie niewielkie uszkodzenia ciała).

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE agenta usług informacyjnych dyktuje stanowisko pracy.

W wypadku agenta usług informacyjnych zajmującego się pozyskiwaniem informacji (stanowisko niespecjalistyczne), niezbędne jest średnie wykształcenie (nie jest wymagana żadna specjalizacja bądź dodatkowe kwalifikacje). Preferuje się natomiast osoby z odpowiednią prezencją (istotną w kontaktach z właścicielami firm, dyrektorami przedsiębiorstw itp.). Mile widziane jest również prawo jazdy (kategorii B), własny samochód i telefon. Dodatkowym atutem są ukończone kursy i szkolenia, np. z zakresu marketingu.

Warunkiem podjęcia pracy jako agent informacji naukowej jest legitymowanie się wykształceniem wyższym, konieczna jest również specjalizacja - bibliotekoznawstwo i informacja naukowa (zdobycie specjalizacji jest możliwe także na studiach podyplomowych). Z uwagi na to, że

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

jest to stanowisko specjalistyczne, wymagane są wysokie kwalifikacje i odpowiednie umiejętności. Oprócz wykształcenia wyższego, wymaga się znajomości podstaw obsługi komputera oraz wskazana jest znajomość języka obcego.

Preferowane są osoby w wieku do 40 roku życia, chętne do uzupełniania fachowych kwalifikacji na kursach i szkoleniach specjalistycznych.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie agenta usług informacyjnych istnieje możliwość awansu, czyli osiągnięcia coraz wyższych stopni w hierarchii organizacyjnej. Decydują o tym przede wszystkim kwalifikacje i umiejętności oraz staż pracy, pełnione dotychczas funkcje i rodzaje wykonywanych czynności. Liczą się również efekty w dotychczasowej pracy zawodowej.

Awans na wyższe stanowisko jest automatycznie awansem płacowym (wyższa grupa zaszerzegowania) oraz prestiżowym, a w perspektywie znacznie poszerza możliwości uzyskania kierowniczego stanowiska.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Podjęcie pracy w zawodzie agenta usług informacyjnych przez osoby dorosłe (tzn. te, które później zdobyły kwalifikacje lub miały przerwę w pracy) jest uzależnione od stanowiska.

W wypadku agenta usług informacyjnych, odpowiedzialnego za pozyskiwanie informacji, nie ma ograniczeń wiekowych, pod warunkiem, że osoby te radzą sobie w tego typu pracy oraz ich stan zdrowia jest dobry.

Natomiast na stanowisku agenta informacji naukowej, górna granica wieku nie powinna przekraczać 40 roku życia, pod warunkiem jednak, że ma się odpowiednie kwalifikacje i umiejętności.

ZAWODY POKREWNE

specjalista informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej
agent ds. sprzedaży
agent reklamy
agent usług artystycznych
informator handlowy

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Agent usług informacyjnych** - (3429004), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 49 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	5
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	2
Lubuskie	5
Łódzkie	3
Małopolskie	6
Mazowieckie	12
Opolskie	2
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	4
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Agent usług informacyjnych** wynosiła 36. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	10
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	6
Małopolskie	1
Mazowieckie	2
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	3
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	12
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Agencji biur pomagających w prowadzeniu działalności gospodarczej i pośrednicy handlowi niesklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 2563,98. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	2000
Lubuskie	1900
Łódzkie	3721,28
Małopolskie	0
Mazowieckie	4016,33
Opolskie	1500
Podkarpackie	1468,07

Podlaskie	0
Pomorskie	4252,7
Śląskie	2868,64
Świętokrzyskie	2288,12
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1293,65
Zachodniopomorskie	900

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Agencji biur pomagających w prowadzeniu działalności gospodarczej i pośrednicy handlowi nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 820. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	6
Lubuskie	76
Łódzkie	200
Małopolskie	0
Mazowieckie	126
Opolskie	10
Podkarpackie	67

Podlaskie	0
Pomorskie	10
Śląskie	76
Świętokrzyskie	12
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	206
Zachodniopomorskie	31

Handel, dziedziny pokrewne i usługi

TOM III.

ROZDZIAŁ.XII. Nauka i dziedziny z nią związane

XII.A. NAUKI PRZYRODNICZE, ŚCISŁE

ASTRONOM

kod: 211102

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Celem pracy astronoma jest – najogólniej mówiąc – badanie form materii występujących poza Ziemią oraz globalnych cech samej Ziemi. Dokładniej, zadaniem astronoma jest poznanie budowy, właściwości, rozmieszczenia w przestrzeni, ruchów, pochodzenia i ewolucji ciał niebieskich, znalezienie zależności między zjawiskami zachodzącymi w życiu ciał niebieskich i całego Wszechświata. Astronom jest więc badaczem przyrody (nieożywionej). Obowiązują go zatem w pracy te same reguły postępowania, co np. fizyka, głównie chodzi o wykorzystanie obserwacji – z pomocą metod matematycznych i znanych praw przyrody – przy zachowaniu ścisłości wnioskowania.

Praca astronoma przebiega zasadniczo w trzech etapach. Pierwszy polega na obserwowaniu Wszechświata. Obserwacje te bywają wysoce specjalistyczne, np. z góry planowane obserwacje w określonym zakresie widma promieniowania itd., co determinuje rodzaj stosowanej aparatury, czy postać wyników. W drugim etapie astronom dokonuje interpretacji tych obserwacji, czyli na podstawie uzyskanego materiału tworzy (lub powinien stworzyć) model ciała niebieskiego albo teorie zjawiska. Trzeci etap to przekazanie zdobytej wiedzy ludzkości.

Praca astronoma wyróżnia się spośród nauk przyrodniczych jedną zasadniczą cechą: nie ma tu możliwości wykonywania doświadczeń. Inaczej – astronom swoją wiedzę czerpie tylko z obserwacji tego, co udostępnia mu sama przyroda. Przyroda za to wynagradza astronomowi to ograniczenie w inny sposób, mianowicie ukazuje mu materię znajdującą się zazwyczaj w takich warunkach, jakich fizyk nigdy nie będzie mógł stworzyć w laboratorium. Wskutek tego praca astronoma i fizyka uzupełniają się wzajemnie.

Ogromną rolę w poznawaniu przyrody, a więc i w astronomii, odgrywa tzw. modelowanie. Astronom, opierając się na fundamentalnych prawach przyrody, tworzy układ równań wiążących rozmaite parametry materii (gęstość, temperaturę, ciśnienie, skład chemiczny, tempo produkcji energii, ruch itd.), z której jest zbudowany badany obiekt. W wyniku rozwiązania powstałego układu równań można otrzymać rozkład tych parametrów w badanym obiekcie, czyli jego model. Astronomowi jest więc w pracy niezbędna znajomość fizyki i matematyki, w tym jej najnowszych gałęzi, czyli metod numerycznych i informatyki. Równania opisujące zjawiska przyrodnicze są bowiem z reguły tak skomplikowane, że wyniku nie da się uzyskać bez zastosowania komputera.

Astronomia jest nauką typowo poznawczą i praca astronoma nie daje ludzkości żadnych dóbr, które można by bezpośrednio przeliczyć np. na pieniądze. Praca astronoma przyczynia się do podniesienia ogólnego poziomu kultury ludzkości. Wprawdzie obserwowanie nieba zostało zapoczątkowane częściowo ze względów praktycznych (chęć poznania wpływu ciał niebieskich na człowieka lub społeczności, czy próby przewidywania przyszłości), nie ulega jednak wątpliwości, że najważniejszym powodem uprawiania astronomii jest od dawna zwykła ciekawość. Do niedawna astronomia spełniała pewną funkcję czysto użytkową, np. umożliwiała prowadzenie rachuby czasu lub nawigację. Ta jej rola jednak zanika wraz ze stworzeniem nowych środków technicznych. Dlatego

Nauka i dziedziny z nią związane

obecnie zadaniem astronoma jest zaspokajanie własnej i ogólnoludzkiej ciekawości i zdobywanie wiedzy o Wszechświecie dla samej wiedzy, co zresztą jest jedną z cech człowieczeństwa.

ŚRODOWISKO PRACY

materiałne środowisko pracy

Pierwszy etap pracy astronoma (obserwacje) odbywa się w specjalnych ośrodkach zwanych obserwatoriami. Najwięcej obserwacji prowadzi się ciągle w optycznym zakresie widma, dlatego obserwatoria to najczęściej zespoły klasycznych teleskopów. Obserwatoria nastawione na obserwacje innych zakresów widma będą odpowiednio wyposażone, np. w radioteleskopy. Teleskopy lub czujniki mogą być instalowane na sztucznych satelitach, sondach kosmicznych, a nawet pod ziemią (obserwacje neutrin). Nie trzeba tu dodawać, że sprzęt stosowany we współczesnych obserwacjach astronomicznych stanowi często szczytowe osiągnięcie techniki, jest więc z reguły drogi i praca wymaga dobrej jego znajomości. Zarówno prowadzenie obserwacji jak i ich interpretacja oraz tworzenie modeli (drugi etap pracy) wiąże się z gromadzeniem i przetwarzaniem ogromnych ilości danych. Dlatego obecnie oba te etapy pracy astronoma są nie do pomyślenia bez komputerów. Trzeci etap (przekazanie wiedzy) to zarówno publikowanie wyników obserwacji lub własnych dociekań teoretycznych, jak i nauczanie innych przez prowadzenie wykładów, odczytów i publikowanie prac popularnych. Tu również komputer odgrywa ogromną rolę, chociażby jako maszyna do prac edytorskich. Poszczególni astronomowie poświęcają się wprawdzie działalności głównie w jednym z tych trzech etapów, jednak specjalizacja nigdy nie jest posunięta tak daleko, by na przykład teoretyk nie mógł poprowadzić wykładu itd.

warunki społeczne

Praca astronoma łączy cechy pracy indywidualnej i zespołowej. Wykonać obserwacje lub wpaść na szczęśliwy pomysł można bowiem samemu, ale trzeba pracować w zespole, by wiedzieć, co w ogóle warto obserwować albo jakie warto mieć pomysły. Dlatego niezbędne są astronomowi kontakty z innymi kolegami, zarówno w kraju jak i za granicą, co realizuje się przez dyskusje, zjazdy, seminaria, wymianę korespondencji, pracę w zagranicznych ośrodkach.

warunki organizacyjne

Praca astronoma, poza prowadzeniem wykładów, nie wymaga stałych godzin. Zdarza się, że astronom musi wykonać określone obserwacje o konkretnej godzinie, jak wymaga badane przez niego zjawisko – obojętne, w nocy czy w dzień. Najważniejszą jednak pracą twórczą (polegającą na planowaniu i opracowywaniu obserwacji, dociekaniach teoretycznych, przygotowywaniu wykładów) może wykonywać w czasie najbardziej mu odpowiadającym. Osobną sprawą, jest dostęp do teleskopów i komputerów – tu zawsze trzeba się liczyć z potrzebami kolegów. Jeżeli sytuacja tego wymaga, dyrekcja ośrodka wprowadza zasady korzystania ze wspólnego sprzętu.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Charakter pracy astronoma wiąże się z cechami, które są również wymagane od każdego pracownika naukowego i dydaktycznego: ciekawością świata, umiejętnością logicznego myślenia, rzetelnością w pracy naukowej i podstawowymi umiejętnościami przekazywania własnej wiedzy innym. Nauczyciel w szkole średniej ma pracę dodatkowo utrudnioną przez obowiązki wychowawcze lub w ogóle przez konieczność poradzenia sobie z większą grupą często niesfornej młodzieży.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Zawód astronoma nie stawia żadnych specjalnych wymagań zdrowotnych. Prowadzenie nocnych obserwacji nieba nie wymaga żadnej wyjątkowej kondycji, a jedynie wytrwałości.

Nauka i dziedziny z nią związane

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Nauczyciel w szkole musi mieć co najmniej wykształcenie średnie, inne wymagania nie są dokładnie określone. Do pracy na uczelni lub w instytucie badawczym wymagane jest wykształcenie wyższe, które można zdobyć na większości uniwersytetów w Polsce, na wydziałach fizyki (astronomia jest specjalizacją fizyki). Największe szanse zatrudnienia jako astronom ma dobry student uniwersyteckiego kursu astronomii.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Młody pracownik uczelni lub instytutu, magister, ma możliwość zdobycia wyższych stopni naukowych: doktora i doktora habilitowanego. Może to zależeć od szczęśliwego wyboru dziedziny zainteresowań, owocnej współpracy z innymi kolegami, no i oczywiście od własnych zdolności, umiejętności i pracowitości.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Astronomem na ogół zostaje się po studiach astronomii. Bywa, że fizycy podejmują pracę w dziedzinie astronomii, zdarza się to jednak rzadko. Nie ma zasadniczych przeszkód, by ktoś starszy zaczął pracować jako astronom. Tak się jednak nie dzieje, gdyż ktoś taki z pewnością już ma swój inny zawód.

ZAWODY POKREWNE

Zawodów pokrewnych do zawodu astronoma właściwie nie ma. Astronom może jedynie wykorzystać część swojej wiedzy i umiejętności pracując w innych dziedzinach, jako nauczyciel, naukowiec, czy nawet w administracji jako programista- -informatyk – patrz punkt poprzedni.

LITERATURA

Literaturę przygotowującą do zawodu astronoma stanowią liczne podręczniki przedmiotów wykładanych na uniwersyteckim kursie astronomii (głównie astronomia, matematyka i fizyka).

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Astronom** - (2110101), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 6 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	2
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	0

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Astronom** wynosiła 0. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Fizycy i astronomowie wynosiło 3138,09. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3005,84
Kujawsko-pomorskie	2500,07
Lubelskie	2506,27
Lubuskie	3130,25
Łódzkie	2774,31
Małopolskie	2597,54
Mazowieckie	3025,08
Opolskie	2232,43
Podkarpackie	2217,43

Podlaskie	-
Pomorskie	2234,96
Śląskie	4535,63
Świętokrzyskie	2013,55
Warmińsko-mazurskie	1531,79
Wielkopolskie	2301,73
Zachodniopomorskie	2076,03

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Fizycy i astronomowie, wynosiła 2160. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	338
Kujawsko-pomorskie	16
Lubelskie	126
Lubuskie	6
Łódzkie	106
Małopolskie	51
Mazowieckie	917
Opolskie	10
Podkarpackie	17

Podlaskie	-
Pomorskie	52
Śląskie	376
Świętokrzyskie	19
Warmińsko-mazurskie	19
Wielkopolskie	77
Zachodniopomorskie	16

Nauka i dziedziny z nią związane

FIZYK

kod: 211103

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Fizyka jest podstawową nauką przyrodniczą, zajmującą się badaniem najbardziej istotnych, ogólnych własności materii i zjawisk w otaczającym nas świecie. Celem tej nauki jest poszukiwanie i poznawanie praw przyrody.

Fizyk prowadzi naukowe badania fizyczne, których celem jest poznanie podstawowych praw fizyki i znajdowanie zastosowań wyników tych badań w konstrukcji nowatorskich urządzeń, w nowych technologiach. Zastosowania praktyczne odkryć fizycznych znajdują na ogół sami fizycy, czasem są one dziełem inżynierów i techników. Fizyk stara się znaleźć związki i zależności między zdarzeniami i zjawiskami fizycznymi i przedstawić je w postaci wzorów matematycznych i wykresów. Następnie na tej podstawie może swoje osiągnięcia wykorzystywać w praktyce.

W zawodzie fizyka istnieje specjalizacja. Dwa główne kierunki to fizyka teoretyczna i fizyka doświadczalna. W ramach tego generalnego podziału wybiera się bardziej szczegółowe, tematyczne specjalności, np. fizyka ciała stałego, fizyka medyczna, optoelektronika, fizyka jądrowa. Tym samym zagadnieniem, np. fizyką ciała stałego, może zajmować się fizyk o specjalizacji teoretycznej, nazywany fizykiem teoretykiem i fizyk o specjalizacji doświadczalnej, którego będziemy nazywać fizykiem doświadczalnikiem. Wyboru specjalizacji dokonuje się na studiach.

Zadania i czynności fizyka zależą od tego, jaka jest jego specjalność. Fizyk teoretyk konstruuje matematyczne modele zjawisk fizycznych i przeprowadza wyliczenia matematyczne na nich oparte. Modele te i wyliczenia powinny zgadzać się z danymi z doświadczeń, które przeprowadza fizyk doświadczalnik. Czasami nowe idee i pomysły fizyka teoretyka wyprzedzają stan wiedzy i doświadczeń fizyka doświadczalnika, czasem doświadczenia i wnioski z nich płynące nie mają jeszcze wytłumaczenia teoretycznego. Fizycy obu specjalności powinni więc ze sobą ściśle współpracować. Najlepiej byłoby, żeby każdy fizyk dobrze orientował się i w teorii i w doświadczeniu, ale ponieważ oba te kierunki wymagają dużej specjalistycznej wiedzy, rzadko to się zdarza.

Fizyk teoretyk na podstawie swoich wyliczeń stara się wytłumaczyć modelowo przedstawione zjawiska fizyczne. Jego zadaniem jest tworzenie bądź rozwijanie ogólnych teorii, pozwalających interpretować wyniki badań doświadczalnych. Opisuje on również matematycznie wyniki pomiarów doświadczalnych podając ich interpretację fizyczną w postaci teorii.

Praca ta praktycznie polega na utworzeniu w miarę prostego modelu matematyczno-fizycznego, obrazującego badane zjawisko, opisanie go układem równań matematycznych, rozwiązaniu, chociażby przybliżonym, tych równań i dyskusji wyników. Na podstawie otrzymanych równań wylicza się wykresy teoretyczne i teoretyczne wielkości fizyczne, charakteryzujące rozważane zjawisko. Następnie porównuje się je z wynikami doświadczalnymi. Do wyliczeń często stosuje się symulacje komputerowe. Im bliżej teoria opisuje rzeczywistość fizyczną, tym teoretyczne wyniki są bliższe danym doświadczalnym. Gdy utworzona teoria przewiduje nowe, nie zaobserwowane dotychczas zjawiska i wyniki, fizycy doświadczalnicy starają się to potwierdzić, projektując odpowiednie doświadczenia. Wynikiem tej pracy jest napisanie artykułu naukowego, w którym dokładnie przedstawia się efekty i osiągnięcia przeprowadzonych badań. Artykuły te publikuje się w specjalistycznych czasopismach naukowych.

W zależności od wybranej specjalności, badane problemy mogą dotyczyć np. zagadnień z fizyki statystycznej (ostatnio "gorące" tematy to chaos, dynamika nieliniowa), teorii względności i teorii grawitacji, teorii kwantów, teorii pola klasycznej i kwantowej, teorii reakcji jądrowych o niskich, średnich i wysokich energiach, teorii nieliniowej i kwantowej optyki, teorii przejść fazowych w różnych układach, teorii nisko- i wysokotemperaturowego przewodnictwa, teorii magnetyzmu, teorii grup, teorii cząstek elementarnych, teorii cieczy lub ogólnie teorii materii skondensowanej.

Do wykonywania pracy fizykowi teoretykowi w zasadzie potrzebne jest tylko biurko, przybory do pisania i komputer. No i oczywiście książki i czasopisma naukowe. Dlatego też dużo czasu spędza

Nauka i dziedziny z nią związane

w czytelni książek i czasopism naukowych. Większość prac z dziedziny fizyki pisana jest po angielsku, fizyk musi więc znać ten język przynajmniej biernie.

Fizyk doświadczalnik pracuje w laboratorium, w otoczeniu specjalistycznej aparatury naukowej, takiej jak mikroskopy elektronowe, akceleratory, spektrometry, lasery, pompy próżniowe. Fizyk doświadczalnik obserwuje zjawiska fizyczne i zajmuje się pomiarami wielkości fizycznych, takich jak długość, czas, częstość, prędkość, pole powierzchni, objętość, masa, temperatura, energia. Są to badania eksperymentalne parametrów fizycznych materii w różnych stanach skupienia i wpływu różnych czynników na te parametry przy zastosowaniu odpowiedniej aparatury. Dane z doświadczenia też opracowuje się na komputerze. Na podstawie tych pomiarów fizyk doświadczalnik opisuje doświadczenie i stara się wyciągnąć wnioski, porównać swoje wyniki z wnioskami płynącymi z teorii, jeżeli taka istnieje dla danego zjawiska. Opracowuje on też technologie otrzymywania nowych materiałów oraz wprowadza zastosowania osiągnięć fizyki w różnych działach nauki, techniki, medycyny i innych.

Zależnie od wybranej specjalności fizyk może podejmować badania o różnorodnej tematyce, np:

- badania liniowych i nieliniowych parametrów fizycznych ciał stałych różnymi metodami, np. spektroskopii Mosbauera, Ramana, mikroskopii elektronowej, jądrowego rezonansu magnetycznego, itp.,

- badania parametrów fizycznych i opracowywanie technologii otrzymywania kryształów i ciekłych kryształów,

- badania cząstek elementarnych, opracowywanie metod akceleracji cząstek i jonów, badanie stanów podstawowych i wzbudzonych jąder,

- badanie fizycznych podstaw mikroelektroniki; diagnostyka, technologia i kontrola procesów wytwarzania różnymi metodami elementów elektronicznych o różnych skalach integracji, analiza podstawowych parametrów fizycznych tych elementów, opracowywanie nowych metod określania charakterystyk tych układów,

- prace z zakresu fizyki akceleratorów - konstrukcja i budowa akceleratorów, źródła cząstek naładowanych, metody diagnostyki i detekcji, zastosowanie do celów nauki, techniki i medycyny,

- badania z zakresu fizyki medycznej - zjawisk fizycznych zachodzących w tkankach biologicznych, wpływu czynników fizykochemicznych na strukturę i własności makromolekuł w układach biologicznych, opracowywanie i testowanie techniki, metody i urządzeń do celów diagnostyki i leczenia, np. produkowanie i stosowanie izotopów do celów medycznych, terapia neutronowa, radiobiologia i radioterapia itp.

Fizyk musi obficie korzystać z literatury naukowej, jest to niezbędne w jego pracy.

Będąc fizykiem można zostać wykładowcą na wyższej uczelni albo nauczycielem w szkole średniej. Posiadana specjalizacja nie jest tu istotna, można pracować na tych stanowiskach mając którąkolwiek z nich.

Wykładowca na uczelni prowadzi zajęcia ze studentami, nauczając różnych działów fizyki, takich jak mechanika teoretyczna, termodynamika, fizyka statystyczna, fizyka jądrowa, teoria względności. Prowadzi też zajęcia laboratoryjne, na których studenci wykonują proste doświadczenia fizyczne pod jego opieką. W laboratorium studenckim używa się podstawowej aparatury naukowej, takiej jak woltomierze, amperomierze, oscyloskopy, spektrometry. Opracowania ćwiczeń studenckich można robić na komputerach. Wykładowca bierze też udział w działalności organizacyjnej uczelni; ustala plany zajęć, zajmuje się sprawami studenckimi.

Nauczyciel fizyki w szkole średniej prowadzi lekcje z uczniami. Naucza ich podstawowych praw fizyki przedstawionych w jasnej, prostej i zrozumiałej dla nich formie. Pokazuje i wykonuje nieskomplikowane doświadczenia fizyczne, wyjaśniające i potwierdzające omawiane prawa fizyki.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca fizyka odbywa się w budynkach, w różnych pomieszczeniach, w zależności od wykonywanych czynności. Fizyk teoretyk pracuje w instytutach naukowo-badawczych i wyższych

Nauka i dziedziny z nią związane

uczelnian, w pokojach, gdzie ma swoje biurko i komputer. Zbyt długa praca przy komputerze może powodować bóle głowy i kłopoty ze wzrokiem. Spędza też dużo czasu w bibliotece, korzystając z czytelni.

Fizyk doświadczalnik pracuje w instytutach naukowo-badawczych i wyższych uczelniach, w mniejszych lub większych laboratoriach, otoczony skomplikowaną aparaturą. Niewłaściwe używanie takiej aparatury może czasem stanowić zagrożenie dla zdrowia, powodowane np. przez wysokie napięcie lub szkodliwe promieniowanie rentgenowskie. Osoby pracujące przy aparaturze mogącej stanowić zagrożenie dla zdrowia przechodzą specjalne szkolenie, na którym uczą się właściwej ostrożności i unikania zagrożeń.

Wykładowca na wyższej uczelni pracuje w salach wykładowych i laboratoriach studenckich, mając do czynienia z prostymi i w zasadzie bezpiecznymi przyrządami naukowymi. Długotrwałe prowadzenie wykładów i ćwiczeń może czasami prowadzić do kłopotów z gardłem - chroniczne chrypki, bóle gardła, czasowy zanik głosu.

Nauczyciel fizyki w szkole średniej pracuje w pomieszczeniach klasowych lub laboratoriach szkolnych. Jego też mogą z czasem czekać kłopoty z gardłem.

warunki społeczne

Praca fizyka ma charakter indywidualny i samodzielny, jeżeli chodzi o wykonywanie swoich zadań. Jest on sam odpowiedzialny za wyniki swojej pracy. Nie znaczy to, że nie ma kontaktu z innymi ludźmi. Fizycy, zarówno teoretycy, jak i doświadczalnicy pracują w zespołach naukowych, często wieloosobowych. Na spotkaniach naukowych zwanych seminariami, przedstawiają wyniki swoich prac i dyskutują o nich z kolegami, jest to istotna część ich pracy. Fizycy doświadczalnicy zespołowo wykonują doświadczenia, wspólnie z kolegami dokonują pomiarów, dyskutują i omawiają wyniki. Wykładowca na uczelni ma cały czas do czynienia ze studentami, z kolegami zaś współpracuje wykonując prace administracyjne związane z pracą uczelni. Nauczyciel fizyki pracujący w szkole ma nieustanny kontakt z uczniami, których nie tylko uczy, ale i wychowuje. Bierze też udział w radach pedagogicznych, gdzie razem z kolegami - nauczycielami omawia sprawy uczniów i szkoły.

warunki organizacyjne

Czas pracy fizyka zależy od tego, na jakim pracuje stanowisku. Fizyk teoretyk i fizyk doświadczalnik mają nie normowane godziny pracy. Oznacza to, że nie mają stałych, określonych godzin pracy. Może się okazać, i bardzo często się to zdarza, że na pracę trzeba poświęcić sobotnie i niedzielne wieczory w domu, spędzając je na wyliczeniach, albo trzeba przyjść do instytutu, w którym się pracuje, w niedziele i święta, bo tego wymaga wykonywane doświadczenie. Średnio trzeba przeznaczyć na pracę 6-8 godzin dziennie, ale nieraz o wiele dłużej.

Wykładowca na uczelni, tak jak i nauczyciel fizyki w szkole średniej mają ustalony plan lekcji i zajęć, który jednak może zmieniać się co semestr. Zajęcia mogą odbywać się w soboty i w niedziele - w te właśnie dni odbywają się zajęcia dla studentów zaocznych. Ilość godzin zajęć ustala uczelnia lub szkoła, może to być np. 300 godzin w roku akademickim dla wykładowcy lub 18 godzin tygodniowo dla nauczyciela.

Istotną cechą pracy fizyka jest to, że wyniki swoich prac i osiągnięcia prezentuje on możliwie najszerszemu gronu w środowisku specjalistów z danej dziedziny. Wiąże się to z częstymi wyjazdami na konferencje naukowe, w kraju i za granicą, gdzie przedstawia się prace w postaci referatów i wykładów. Takie konferencje trwają przeważnie tydzień. Aby wymienić swoje doświadczenia ze specjalistami z zagranicy, fizyk może wyjeżdżać do ośrodków naukowych za granicą na dłuższe pobyty, 3 miesiące, rok lub dwa.

Praca fizyka jest pracą nadzorowaną w sposób ogólny. Znaczący to, że kierownik zespołu naukowego ustala ramowo tematy i zagadnienia, którymi zajmują się poszczególni pracownicy. Raz do roku każdy pracownik jest zobowiązany zdać sprawozdanie ze swojej działalności i swoich osiągnięć.

Jak widać, praca fizyka jest pracą nie zrutynizowaną, wykonywane czynności nie powtarzają się monotonicznie, lecz zmieniają w zależności od rozwiązywanych problemów. W zespole naukowym

Nauka i dziedziny z nią związane

fizyk może pracować jako członek zespołu, podwładny, może też być kierownikiem zespołu, zwierzchnikiem. Wtedy też odpowiedzialny jest za finanse - gospodarowanie pieniędzmi przeznaczonymi dla zespołu na badania naukowe.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Do wykonywania zawodu fizyka niezbędne jest posiadanie uzdolnień do nauk ścisłych - matematyki i fizyki. Matematyka jest językiem fizyki, wszystkie prawa fizyki ujmują się w sposób matematyczny, dlatego fizyk musi znać i lubić matematykę. Musi mieć, co oczywiste, zdolności do fizyki, powinien interesować się tą nauką i jej rozwojem. Musi lubić dużo czytać, mieć dobrą pamięć, dużą zdolność koncentracji uwagi, wykazywać się rozumowaniem logicznym, ale też i dużą wyobraźnią, ponieważ jego praca jest pracą twórczą. Powinien być dociekliwy, sumienny, wytrwały - praca naukowa nie od razu daje oczywiste wyniki. Powinien być dobrze zorganizowany i mieć dużą motywację do pracy, co wiąże się z tym, że jego czas pracy jest nie normowany, musi więc umieć ułożyć sobie własny czas pracy. Wymaga to dużej samodyscypliny. Praca fizyka wymaga dokładności, staranności a w przypadku fizyka doświadczalnika - - również zdolności manualnych, co jest konieczne przy wykonywaniu doświadczeń. Powinien też wykazywać się niezależnością myślenia i umieć bronić własnego zdania - żeby odkryć coś nowego w nauce, czasami trzeba przeciwstawić się dotychczas istniejącym poglądom.

Ponieważ pracuje się w zespołach naukowych, trzeba posiadać umiejętność współdziałania z innymi ludźmi.

Niezbędna jest chęć i gotowość do nieustannego poszerzania własnej wiedzy, śledzenia na bieżąco aktualnego postępu nauki, stale trzeba interesować się rozwojem własnej dziedziny zawodowej. Jest to bardzo istotną cechą, bez tego nie ma co liczyć na jakiegokolwiek osiągnięcia w tym zawodzie.

Jeżeli pracuje się na stanowisku dydaktycznym, czyli ma się do czynienia z młodzieżą, trzeba mieć trochę zdolności pedagogicznych i umiejętności postępowania z młodymi ludźmi.

W obecnych czasach nieodłączne od zawodu fizyka jest posługiwanie się komputerem, niezbędne więc jest zainteresowanie podstawami informatyki.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca fizyka jest zaliczana, według kategorii obciążenia fizycznego, do prac lekkich. Jednak wykonywanie doświadczeń bądź długotrwałe ślęczenie przy komputerze może być męczące dla oczu. Dla fizyka doświadczalnika potrzebna jest ogólnie dobra kondycja, trzeba nieraz dźwigać ciężkie fragmenty aparatury, pracować w niewygodnej pozycji, konieczny jest dobry wzrok i umiejętności manualne.

Prowadzenie wykładów, lekcji lub laboratoriów nieraz przez wiele godzin pod rząd wymaga wysiłku, jest też obciążeniem dla strun głosowych. Fizyk teoretyk pracuje głównie przy biurku, możliwe jest więc podjęcie tej pracy przez osoby niepełnosprawne, z dysfunkcją kończyn dolnych lub poruszające się na wózkach.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie fizyka, niezbędne jest posiadanie wyższego wykształcenia. Trzeba ukończyć wydział fizyki odpowiedniej wyższej szkoły. Typowymi przykładowymi uczelniami przygotowującymi do zawodu fizyka są:

Dokładną listę szkół wyższych można znaleźć w *Informatorze nauki Polskiej* lub w *Informatorze dla kandydatów na studia wyższe*.

Nauka i dziedziny z nią związane

W trakcie studiów nabywa się też podstawowa znajomość języka angielskiego, który jest niezbędny do kontynuowania pracy w zawodzie.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Możliwości awansu fizyka w hierarchii zawodowej są duże. Wiązą się one ze zdobywaniem kolejnych stopni naukowych: doktora, doktora habilitowanego i profesora. W zależności od posiadanego stopnia naukowego zajmuje się kolejne stanowiska w hierarchii miejsc pracy. Początkujący fizyk na uczelni lub w instytucie naukowo-badawczym zajmuje stanowisko asystenta lub starszego asystenta. Po zrobieniu doktoratu awansuje na stanowisko adiunkta. Po zrobieniu habilitacji awansuje na stanowisko docenta lub profesora kontraktowego. Potem może zostać profesorem nadzwyczajnym lub zwyczajnym. Dużym wyróżnieniem zawodowym jest przyjęcie w poczet członków Polskiej Akademii Nauk, jednak aby to osiągnąć trzeba mieć bardzo znaczący dorobek naukowy, być wybitnym naukowcem w swojej dziedzinie.

Stanowisko wykładowcy daje niewielkie możliwości awansu: można osiągnąć stopień wykładowcy lub starszego wykładowcy.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Wykonywanie zawodu fizyka wiąże się z dużym wysiłkiem intelektualnym i sprawnością pamięciową, orientowaniem się w aktualnym stanie wiedzy w dziedzinie fizyki i matematyki. Podjęcie pracy przez osoby starsze wiekiem, które później zdobyły kwalifikacje lub miały dłuższą przerwę w pracy jest możliwe, jeżeli spełniają wymienione wymagania. Praca na stanowisku wykładowcy lub nauczyciela nie wiąże się z tak wysokimi wymaganiami intelektualnymi i koniecznością ciągłego samorozwoju, jest więc łatwiejsza do podjęcia przez osoby starsze. Górna granica wieku nie powinna jednak przekraczać 50. roku życia.

ZAWODY POKREWNE

astronom
chemik
geofizyk
matematyk
biochemik
biofizyk
technik geofizyk
technik chemik

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Hryniewicz A., *Badania naukowe podstawowe i stosowane*, wyd. Postępy Fizyki, 1993 t. 44, zesz.1, str.63.

Dietl T., *Szkoła Nauk Ścisłych - niepaństwowa wyższa uczelnia*, wyd. Postępy Fizyki, 1993 t. 44, zesz. 6, str. 617.

Stauffer D., Stanley H.Eugene, *Od Newtona do Mandelbrota - fundamenty fizyki teoretycznej*, Warszawa, WNT, 1996.

Strzałkowski A., *O siłach rządzących światem*, Wyd.PWN 1996.

Newton G., *Zrozumieć przyrodę*, Warszawa, Prószyński i Ska, 1996.

Drzewiński A., Wojtkiewicz J., *Opowieści z historii fizyki*, Warszawa, PWN 1995.

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Fizyk** - (2110102), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 197 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	13
Kujawsko-pomorskie	27
Lubelskie	15
Lubuskie	3
Łódzkie	21
Małopolskie	21
Mazowieckie	13
Opolskie	2
Podkarpackie	6

Podlaskie	4
Pomorskie	9
Śląskie	18
Świętokrzyskie	4
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	29
Zachodniopomorskie	10

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Fizyk** wynosiła 14. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	3
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	1
Mazowieckie	4
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	1
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Fizycy i astronomowie wynosiło 3138,09. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3005,84
Kujawsko-pomorskie	2500,07
Lubelskie	2506,27
Lubuskie	3130,25
Łódzkie	2774,31
Małopolskie	2597,54
Mazowieckie	3025,08
Opolskie	2232,43
Podkarpackie	2217,43

Podlaskie	-
Pomorskie	2234,96
Śląskie	4535,63
Świętokrzyskie	2013,55
Warmińsko-mazurskie	1531,79
Wielkopolskie	2301,73
Zachodniopomorskie	2076,03

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Fizycy i astronomowie, wynosiła 2160. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	338
Kujawsko-pomorskie	16
Lubelskie	126
Lubuskie	6
Łódzkie	106
Małopolskie	51
Mazowieckie	917
Opolskie	10
Podkarpackie	17

Podlaskie	-
Pomorskie	52
Śląskie	376
Świętokrzyskie	19
Warmińsko-mazurskie	19
Wielkopolskie	77
Zachodniopomorskie	16

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

METEOROLOG

kod - 211201

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Meteorolog opracowuje komunikaty i prognozy o warunkach atmosferycznych na podstawie wyników pomiarów i obserwacji dokonywanych przez techników meteorologów.

Dane meteorologiczne specjalista meteorolog otrzymuje w postaci dzienników obserwacji i wykresów z urządzeń pomiarowych np. barografów (ciśnienie), pluwiografów i limnigrafów (opady), heliografów (stopień nasłonecznienia) oraz wielu innych. Dane te są weryfikowane pod względem merytorycznym. Ma to na celu wychwycenie błędu lub nierzetelności personelu technicznego.

Uzyskane wyniki meteorolog wprowadza do komputera i opracowuje zestawienia dla każdego punktu pomiarowego. Pełne dane klimatyczne przesyła co miesiąc, dla celów statystycznych, do głównej siedziby Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW) w Warszawie.

Oprócz statystycznych zestawień, każdy regionalny instytut opracowuje różne komunikaty o bieżącej sytuacji meteorologicznej oraz prognozy pogodowe i ekologiczne na przyszłość.

Obecnie wszystkie mapy klimatyczne opracowywane są przy wykorzystaniu komputerów. Wykorzystuje się także łączność satelitarną do wysyłania i odbierania komunikatów z najdalszych zakątków Ziemi.

Mapy synoptyczne, a więc te, które pokazują nam przewidywaną na najbliższe dni pogodę, powstają w pracowni meteorologa synoptyka. Nanosi on otrzymane dane na mapę określającą rozkład ciśnień, temperatur, opadów i innych zjawisk atmosferycznych. Na podstawie kilku lub kilkunastu map tworzonych w określonych przedziałach czasu, może prognozować o spodziewanej pogodzie na kilka najbliższych dni. Długoterminowe prognozy są z przyczyn obiektywnych już znacznie mniej wiarygodne.

Oprócz prognoz pogodowych meteorolodzy zajmują się także określaniem stopnia zanieczyszczenia powietrza, stężenia pyłków roślin, zagrożenia smogowego lub powodziowego.

Coraz więcej zjawisk mierzy się za pomocą zautomatyzowanych urządzeń, które nie wymagają stałej obecności człowieka. Automat przesyła wyniki pomiarów drogą radiową bezpośrednio do odpowiednich działów IMGW, np. stężenia dwutlenku siarki, tlenku azotu, ozonu, pyłu zawieszonego i innych. Wyniki te otrzymuje pion badań i monitoringu powietrza. Zakodowane dane wpływają do komputera, który je rozszyfrowuje i pokazuje na monitorze najczęściej w postaci wykresu. Zadaniem meteorologa jest zweryfikowanie otrzymanych danych i na ich podstawie oraz na podstawie innych danych atmosferycznych, określenie prognozy przewidywanego zanieczyszczenia oraz przedstawienie jej w formie komunikatu ekologicznego.

Wszystkie rodzaje danych są przesyłane w formie zakodowanej, zarówno te z automatów, jak i te ze stacji meteorologicznych. Na całym świecie obowiązuje znormalizowany klucz szyfrowania, tak aby każdy meteorolog mógł z tych danych korzystać, a jednocześnie, aby były one niedostępne osobom postronnym.

Do zadań meteorologów należy również szkolenie personelu stacji meteorologicznych oraz opieka nad nimi. Zapewniają stacjom odpowiednie materiały i przyrządy, są informowani o awariach i nieprawidłowościach.

IMGW oprócz działalności naukowo-badawczej prowadzi także działalność informacyjno-usługową. Z opracowywanych komunikatów i prognoz korzystają różne działy gospodarki (rolnictwo), różne instytucje (lotnictwo) oraz poprzez prasę, radio i telewizję ogół ludności.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Nauka i dziedziny z nią związane

Miejscem pracy meteorologów są głównie wyposażone w odpowiedni sprzęt, budynki IMGW.

warunki społeczne

Praca meteorologów ma charakter zespołowy. Poszczególne pionierzy i ich pracownicy mają jednak dużą swobodę działania. Konsultują się ze sobą i udzielają sobie wzajemnie informacji. Ze względu na specyfikę zawodu często korzystają z urządzeń komunikacyjnych (faks, teleks, radio, łączność satelitarna).

warunki organizacyjne

Meteorolog pracuje zwykle 8 godzin dziennie. Może się jednak zdarzyć, że czas ten wydłuży się ze względu na przeprowadzane badania lub stan alarmowy. W czasie alarmu np. powodziowego, meteorolodzy pracują całą dobę, aż do momentu jego odwołania. Aktualizują komunikaty w miarę napływu danych ze stacji i punktów pomiarowych oraz informują na bieżąco odpowiednie organy o stanie poziomu wody, przewidywanych opadach itp. Wiąże się to z dużą odpowiedzialnością społeczno-moralną.

Nadzór nad pracą meteorologów ma charakter symboliczny. Od przełożonych otrzymują jedynie wskazania co do kierunku swojej pracy. Natomiast specjalista meteorolog ściśle nadzoruje pracę personelu technicznego, jest odpowiedzialny za pracę i funkcjonowanie stacji meteorologicznych oraz za pracę osób w nich zatrudnionych. Może się to wiązać z koniecznością wyjazdów na inspekcję danej placówki.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Meteorolog jako pracownik instytutu naukowego musi stale dążyć do poszerzania swojej wiedzy. Pomocne mu w tym są zainteresowania naukowe i techniczne oraz ciekawość nowinek w dziedzinie, którą się zajmuje. Szczególny nacisk położony jest na nauki geograficzne, przydatna jest wiedza z dziedziny fizyki, matematyki i informatyki.

Jako członek zespołu naukowego meteorolog musi umieć współdziałać w grupie. Jednocześnie powinien być samodzielny i umieć pokierować pracą podległych mu osób.

Główny cel pracy meteorologa, jakim jest opracowywanie prognoz i komunikatów, wymaga cierpliwości, dokładności i zdolności do koncentracji uwagi. Niezbędne są także wyobraźnia i zdolność twórczego myślenia. Aby opracować wiarygodną prognozę pogody trzeba umieć dostrzec przyczyny i przewidzieć skutki określonych zmian atmosferycznych, przeliczyć wskazania według różnych skal, wziąć pod uwagę położenie geograficzne danego obszaru. Cechy, które ułatwią tą pracę, to wyobraźnia przestrzenna, uzdolnienia rachunkowe i zdolność do logicznego myślenia.

Opracowywane komunikaty trafiają do różnych ludzi, trzeba więc jasno i poprawnie sformułować swoje myśli (łatwość wypowiedzania się w mowie lub piśmie), tak aby były zrozumiałe dla laika.

Sytuacje alarmowe wymagające od meteorologów szczególnie intensywnej pracy - podejmowania szybkich i trafnych decyzji, a zalew informacjami zmusza do szybkiego przerzucania się z jednej czynności na drugą.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca meteorologa zalicza się do prac bardzo lekkich.

Największe znaczenie w tym zawodzie ma sprawność zmysłów sensorycznych, głównie narządów wzroku i słuchu. Meteorolog większą część pracy spędza przed komputerem lub analizując dane w postaci zestawień liczb, wykresów, tabel. Czasem musi tworzyć lub odczytywać barwne mapy pogodowe. Względnymi przeciwwskazaniami do wykonywania tego zawodu są więc wady wzroku wymagające silnej korekcji oraz zaburzenia w rozróżnianiu barw.

Nauka i dziedziny z nią związane

Na niektórych stanowiskach mogą być zatrudniane osoby z dysfunkcją kończyn dolnych lub poruszające się na wózkach inwalidzkich. Może to być np. stanowisko specjalisty badań i monitoringu powietrza. Jednak siedzący charakter takiej pracy może znacznie obciążać kręgosłup. Wymagana jest więc dodatkowo zgoda lekarza ortopedy.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

W zawodzie meteorologa zatrudnia się wyłącznie osoby z wyższym wykształceniem. Wymagane specjalizacje to klimatologia i meteorologia.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Praca naukowa daje duże możliwości rozwoju kariery zawodowej. Umożliwia je także sama struktura organizacyjna IMGW.

Nowo zatrudniany absolwent uniwersytetu może pracować na stacji meteorologicznej, a potem przejść do centrali instytutu. Może także od razu zostać zatrudniony w instytucie jako młodszy specjalista.

Największe możliwości awansu daje kontynuacja nauki np. na studiach doktoranckich. Bardziej wykwalifikowani pracownicy zajmują stanowiska starszych specjalistów oraz stanowiska kierownicze odpowiednich pionów.

Intensywna praca naukowa zostaje nagradzana przyznaniem coraz wyższych tytułów naukowych (docent, profesor), a to procentuje awansem na bardziej odpowiedzialne stanowiska kierownicze w obrębie całego instytutu.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Pracę w zawodzie meteorologa można podjąć w każdym wieku, pod warunkiem posiadania odpowiedniego wykształcenia.

Coraz większa jest także możliwość zdobycia odpowiednich kwalifikacji na płatnych studiach wieczorowych lub zaocznych.

ZAWODY POKREWNE

geograf
geolog
kartograf
astronom
dyrektor generalny (naczelny)
technik meteorolog
technik ochrony środowiska

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Gazeta Obserwatora IMGW - dwumiesięcznik

(jest to własne czasopismo IMGW omawiające najciekawsze i najważniejsze wydarzenia w dziedzinie meteorologii, nowości techniczne i pracę zatrudnionych pracowników)

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Meteorolog** - (2110202), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 23 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	3
Lubuskie	0
Łódzkie	1
Małopolskie	2
Mazowieckie	8
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	2
Pomorskie	1
Śląskie	1
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	0

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Meteorolog** wynosiła 4. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	1
Łódzkie	0
Małopolskie	1
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Meteorologów wynosiło 2166,91. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2295,26
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	1775,78
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2174,24
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Meteorologów, wynosiła 244. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	84
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	30
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	130
Zachodniopomorskie	0

Nauka i dziedziny z nią związane

CHEMIK

kod: 211301

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOSCI ROBOCZE

Chemik prowadzi prace naukowo-badawcze w instytutach, wykonuje analizy, ekspertyzy i pomiary w laboratoriach. Może też nauczać chemii w szkołach podstawowych i średnich (ogólnokształcących i zawodowych), w technicach chemicznych i na wyższych uczelniach. W związku z rozwojem nauki i techniki chemik powinien się nieustannie doksztalać i doskonalić zawodowo.

W pracy badawczej w instytutach i laboratoriach chemik studiuje literaturę fachową i naukową – krajową i zagraniczną, rozwiązuje problemy badawcze (teoretyczne i praktyczne), projektuje aparaturę i modyfikuje metody badań, przeprowadza badania i opracowuje wyniki, które przedstawia w formie raportów i ekspertyz. Opracowuje też teorie na podstawie wyników badań doświadczalnych i weryfikuje te teorie w praktyce.

W pracy laboratoryjnej przygotowuje sprzęt laboratoryjny do analiz, przeprowadza analizy różnych substancji, wyznacza właściwości fizyczne i chemiczne, oznacza wielkości fizykochemiczne.

W pracy dydaktycznej w szkole wyższej przygotowuje program wykładów i szczegółowy rozkład materiału nauczania, prowadzi wykłady, seminaria, ćwiczenia rachunkowe i laboratoryjne, stosuje nowoczesne metody kształcenia (np. problemowe, heurystyczne).

Nauczając w szkołach podstawowych i średnich, opracowuje konspekty lekcji, organizuje i wyposaża szkolną pracownię chemiczną, ocenia wiedzę uczniów, organizuje sprawdziany ustne, klasówki, egzaminy, nadzoruje końcowe prace dyplomowe, prowadzi dzienniki lekcyjne. Ponadto do jego zadań należy działalność wychowawcza wśród młodzieży, organizowanie kół zainteresowań i olimpiad chemicznych, prezentowanie uczniom doświadczeń chemicznych, nadzorowanie wykonywania doświadczeń przez uczniów, kontrolowanie pracowni pod względem bhp, wdrażanie uczniów do ochrony środowiska naturalnego.

W ramach pracy organizacyjnej bierze udział w radach pedagogicznych, organizuje wywiadówki z rodzicami. Rozbudza u uczniów zainteresowanie chemią, rozwija właściwe cechy osobowościowe, dając im przykład swoim postępowaniem, doradza w rozstrzyganiu problemów szkolnych i życiowych.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Chemicy pracują w różnych miejscach: pracowniach naukowych, laboratoriach, klasach, pracowniach szkolnych, halach technologicznych i innych. W pracowniach naukowych prowadzą badania, których wyniki są przydatne w praktyce. W badaniach posługują się prostymi lub złożonymi przyrządami i układami badawczymi. Często używają odczynników chemicznych, które są toksyczne. Wówczas muszą pracować pod wyciągiem, aby nie wdychać oparów trujących substancji. Wiele doświadczeń chemicznych muszą wykonywać w okularach ochronnych, ponieważ reakcje chemiczne mogą zachodzić bardzo gwałtownie. W pracowni noszą fartuchy robocze, aby chronić swoje ubranie przed żrącymi odczynnikami chemicznymi. W niektórych przypadkach zakładają rękawice ochronne, aby nie ulec oparzeniom lub odmrożeniom (np. ciekłym azotem). Jeżeli nie przestrzegają warunków bhp, narażeni są na choroby zawodowe. Wiele substancji chemicznych działa rakotwórczo, inne powodują choroby dróg oddechowych, alergie, zatrucia, oparzenia itd. W laboratorium chemik powinien być szczególnie ostrożny, gdyż jest narażony na bardzo wiele niebezpieczeństw! Istnieją zagrożenia pożarem i wybuchem, ponieważ wiele substancji chemicznych jest łatwo palnych, a niektóre są wybuchowe.

Nauka i dziedziny z nią związane

Podczas zajęć laboratoryjnych (w szkole lub na uczelni) ćwiczenia należy wykonywać zgodnie z instrukcjami i nie wolno pozwalać sobie na niebezpieczne eksperymentowanie. Nauczyciele chemii, pracujący w szkołach podstawowych i średnich, muszą szczególną uwagę zwracać na bezpieczeństwo młodzieży w laboratoriach chemicznych. Uczniowie powinni pracować w małych grupach, aby w sposób bezpieczny, pod kontrolą nauczyciela mogli wykonywać doświadczenia. Bardzo ważna jest kultura pracy uczniów w laboratorium chemicznym, ich poważne, właściwe zachowanie! Uczniowie powinni też pomagać sobie wzajemnie.

Chemik pracujący w szkole jest narażony na duży hałas; dotyczy to szczególnie szkół podstawowych o dużej liczbie uczniów. Nauczyciele, przekazując uczniom informacje, muszą dużo mówić. Dlatego nadwerężają sobie struny głosowe i często chorują na gardło. Tę przypadłość uznano za częstą chorobę zawodową nauczycieli.

warunki społeczne

Praca nauczyciela chemii związana jest z intensywnymi kontaktami z młodzieżą i rodzicami. Kontakty te niosą duże ryzyko konfliktów, ale mądry nauczyciel powinien im odpowiednio zaradzić. Nauczyciel musi rozmawiać z uczniami o ich problemach, szczególnie na lekcjach wychowawczych. Aby unikać konfliktów, powinien bardzo sprawiedliwie oceniać wiedzę uczniów! Nie należy faworyzować wybranych. Podobnie wykładowca na wyższej uczelni kontaktuje się ze studentami, aczkolwiek jego funkcje wychowawcze są mniej ważne. Zupełnie odmienny charakter ma praca pracownika naukowo-badawczego i laboratoryjnego. Jest ona bardzo indywidualna i samodzielna, a kontakty z ludźmi są ograniczone. Mniejsze jest też ryzyko powstawania konfliktów.

warunki organizacyjne

Godziny pracy nauczyciela i wykładowców nie są stałe, natomiast pracownicy naukowo-badawczy i laboratorium chemicznego mają normalny, stały czas pracy. Pracownicy naukowo-badawczy, w zależności od zadań, mogą też wykonywać pracę w godzinach nocnych. Zawód chemika nie wymaga częstych wyjazdów i przemieszczania się z miejsca na miejsce oraz przebywania z dala od domu. Praca nauczyciela chemii jest okresowo weryfikowana przez wizytatorów. Nie ma on dużej swobody w nauczaniu, musi dostosowywać się do obowiązujących programów. Jest to praca bardzo odpowiedzialna, gdyż „takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie”. Pracownicy naukowo-badawczy instytutów i laboratoriów mają pracę bardziej nadzorowaną przez zwierzchników. W laboratorium, w zależności od miejsca pracy, może być konieczne zastosowanie systemu zmianowego (zakłady przemysłowe).

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Wymagania co do cech psychicznych chemików pracujących w szkolnictwie i instytutach naukowo-badawczych oraz w laboratoriach są różne, tak jak różne są osobowości i zainteresowania osób zatrudnionych w tych miejscach.

Nauczyciele powinni być osobami bardzo komunikatywnymi, które potrafią nawiązać kontakt z różnymi uczniami. Na przykład niektórzy uczniowie wymagają traktowania łagodnego, a inni – surowego (są mniej zdyscyplinowani). Nauczyciele muszą dawać dobry przykład uczniom i być przyjaźnie do nich ustosunkowani. Bardzo ważne jest, by lubili młodzież. Kiedy uczeń wyczuwa, że nie jest lubiany przez nauczyciela, traci motywację do uczenia się chemii. niesprawiedliwe ocenianie postępów w nauce chemii może spowodować u uczniów niechęć do tego przedmiotu i poczucie krzywdy.

Nauczyciele chemii muszą dbać o porządek, dyscyplinę, przestrzeganie przepisów bhp w pracowniach chemicznych. Muszą być osobami bardzo odpowiedzialnymi, dbającymi o bezpieczeństwo i zdrowie uczniów. Tak dobierać doświadczenia do demonstrowania podczas lekcji, by nie zagrażały niczyjemu bezpieczeństwu. W przypadku nauczyciela chemii jest to szczególnie istotne, ponieważ w swojej pracy dydaktycznej posługuje się on odczynnikami chemicznymi o różnej toksyczności.

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauczyciel chemii powinien na różne sposoby rozwijać zainteresowania chemiczne uczniów. Rozwój zainteresowań to podstawa sukcesów dydaktycznych.

Odmienne cechy osobowościowe są wymagane od pracownika naukowo-badawczego instytutu i pracownika laboratorium chemicznego. W tym przypadku wymagane są uzdolnienia manualne, pomocne w prowadzeniu dość skomplikowanych badań w złożonych układach eksperymentalnych, oraz precyzja i dokładność w określaniu właściwości badanych substancji. Bardzo ważna jest również duża rzetelność w wykonywanej pracy. Na przykład od dokładności wyników przeprowadzonej przez chemików analizy paliw i olejów samolotowych może zależeć bezpieczeństwo lotu samolotu.

Pracownicy naukowo-badawczy powinni też odznaczać się uzdolnieniami do języków obcych, gdyż w swojej pracy studiują zagraniczną literaturę fachową. Powinni mieć ciekawość badawczą, zamiłowanie do czytania publikacji oraz stawiania i rozwiązywania problemów. Powinni być systematyczni i wnikliwi, a także odporni na monotonię. Konieczne są zainteresowania naukowe, pomysłowość i inicjatywa oraz zdolności w opanowywaniu nauk ścisłych: matematyki, fizyki, chemii. Ze względu na komputeryzację w laboratoriach chemicznych, powinni też wykazywać uzdolnienia w pracy z komputerem.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

W zawodzie chemika dominujące znaczenie ma praca umysłowa. Wskazany jest dobry stan zdrowia. Chemik styka się w swojej pracy z substancjami toksycznymi, które wywierają ujemny wpływ na jego organizm. Najwięcej par substancji toksycznych wchłanianych jest przez układ oddechowy. Dlatego choroby nosa, gardła, oskrzeli, płuc uniemożliwiają pracę w zawodzie chemika. Wiele substancji chemicznych powoduje alergie. Osoby skłonne do uczuleń nie mogą więc pracować w tym zawodzie.

Pracę chemika zalicza się do średnio ciężkich. Istotna jest sprawność w zakresie narządów wzroku, słuchu, smaku, węchu (wiele substancji chemicznych można łatwo zidentyfikować po zapachu).

Chemik powinien mieć zatem dobrą ogólną sprawność fizyczną, sprawny narząd wzroku, słuchu, węchu, smaku, dotyku i równowagi.

Istnieje możliwość zatrudnienia na niektórych stanowiskach pracy osób niepełnosprawnych z dysfunkcją kończyn dolnych, również na wózkach inwalidzkich.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Aby podjąć pracę w zawodzie chemika, w zasadzie należy mieć wyższe wykształcenie. W niektórych przypadkach pracodawcy zatrudniają też chemików z wykształceniem średnim, po ukończeniu technikum chemicznego lub policealnego studium zawodowego o kierunku chemicznym. Dotyczy to szczególnie nauczycieli praktycznej nauki zawodu w szkołach zasadniczych i średnich. W charakterze pracowników naukowo-badawczych w instytutach, pracowników badawczych w laboratoriach, wykładowców wyższych uczelni mogą być zatrudnieni tylko pracownicy z wyższym wykształceniem. Są to przeważnie absolwenci uniwersytetów. Wskazane jest, w przypadku wykładowców i pracowników naukowo-badawczych, posiadanie stopnia doktora lub doktora habilitowanego. Wykładowcy, nauczyciele szkół podstawowych i średnich, oprócz merytorycznego wykształcenia chemicznego powinni mieć kwalifikacje pedagogiczne. Kwalifikacje te zdobywają oni podczas studiów uniwersyteckich, specjalizując się w zakresie przedmiotów pedagogicznych. Do przedmiotów tych zalicza się: pedagogikę, psychologię i metodykę chemii (w wymiarze 270 godz.). Studenci obowiązkowo muszą też odbywać praktyki pedagogiczne w szkołach. Na tej podstawie uzyskują po ukończeniu uniwersytetu uprawnienia do nauczania chemii w szkołach. Drugą możliwość zdobycia kwalifikacji pedagogicznych dają studia podyplomowe. Absolwenci wyższych szkół pedagogicznych o kierunku chemicznym zdobywają uprawnienia do nauczania w szkołach bezpośrednio po ukończeniu studiów.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Nauczyciele chemii ze szkół podstawowych i średnich mogą podnosić swoje kwalifikacje zawodowe, zdobywając kolejne stopnie zawodowe: I, II, III. Warunkiem zdobywania tych stopni jest odpowiednia praktyka zawodowa, umiejętności pedagogiczne, dobre oceny podczas wizytacji, publikacje itd. Wykładowcy wyższych uczelni mogą osiągać stopnie doktora i doktora habilitowanego, gdy mają odpowiedni dorobek naukowy. Pracownicy laboratorium mają ograniczone możliwości awansu w hierarchii zawodowej. Pracownicy naukowo-badawczy w instytutach też mogą zdobywać stopnie naukowe: doktora i doktora habilitowanego.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Pracę w charakterze nauczycieli dorośli mogą podejmować w zasadzie do wieku 50 lat. W średnich szkołach chemicznych szczególnie wartościowymi nauczycielami są osoby posiadające praktykę przemysłową. Jednak wtedy konieczne jest uzupełnienie wykształcenia pedagogicznego w studium podyplomowym. Dorośli mogą też kształcić się w kierunkach nauczycielskich w późniejszym wieku, podejmując studia zaoczne lub wieczorowe.

Dorośli mogą pracować w charakterze wykładowców chemii na wyższych uczelniach, gdy jako adiunkci nie zdobędą habilitacji; wówczas mogą awansować tylko do stanowiska starszego wykładowcy.

Jako pracownicy laboratoriów lub instytutów mogą podejmować pracę osoby dorosłe w różnym wieku.

ZAWODY POKREWNE

biochemik
biolog
fizyk

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Encyklopedia zawodów, Warszawa, PWN 1973.

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Chemik** - (2110301), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 1240 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	90
Kujawsko-pomorskie	101
Lubelskie	95
Lubuskie	21
Łódzkie	205
Małopolskie	67
Mazowieckie	169
Opolskie	23
Podkarpackie	72

Podlaskie	5
Pomorskie	91
Śląskie	89
Świętokrzyskie	42
Warmińsko-mazurskie	24
Wielkopolskie	106
Zachodniopomorskie	40

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Chemik** wynosiła 106. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	7
Kujawsko-pomorskie	8
Lubelskie	13
Lubuskie	0
Łódzkie	22
Małopolskie	3
Mazowieckie	15
Opolskie	2
Podkarpackie	5

Podlaskie	0
Pomorskie	10
Śląskie	8
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	6
Zachodniopomorskie	3

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Chemicy wynosiło 2844,34. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	3068,54
Kujawsko-pomorskie	2979,36
Lubelskie	2396,47
Lubuskie	2830,35
Łódzkie	2538
Małopolskie	2401,83
Mazowieckie	3588,98
Opolskie	3011,9
Podkarpackie	2111,21

Podlaskie	-
Pomorskie	3235,43
Śląskie	2127,68
Świętokrzyskie	1632,21
Warmińsko-mazurskie	1920,99
Wielkopolskie	3504,59
Zachodniopomorskie	2080,38

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Chemicy, wynosiła 5349. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	433
Kujawsko-pomorskie	172
Lubelskie	286
Lubuskie	22
Łódzkie	690
Małopolskie	561
Mazowieckie	1129
Opolskie	85
Podkarpackie	241

Podlaskie	-
Pomorskie	344
Śląskie	393
Świętokrzyskie	86
Warmińsko-mazurskie	193
Wielkopolskie	536
Zachodniopomorskie	43

Nauka i dziedziny z nią związane

GEOFIZYK

kod: 211401

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE.

Geofizyk interesuje się budową geologiczną Ziemi. Zajmuje się badaniami, które mają znaczenie dla nauki, jak również praktyczne zastosowanie - jak np. poszukiwania złóż surowców, ochrona przed wstrząsami sejsmicznymi, określanie przydatności terenów pogórnich do zabudowy (lokalizacja pustek poeksploatacyjnych). Zadaniem geofizyka jest prowadzenie badań geofizycznych w terenie, opracowanie wyników pomiarów i sporządzenie sprawozdań, dokumentacji, raportów oraz ekspertyz z wykonanych prac, które pomogą rozwiązać problemy geologiczno-górniczne.

Zakres zadań **geofizyka - naukowca** zależy od rodzaju geofizyki jaką się zajmuje, geofizyka ogólna dotyczy badań pól fizycznych Ziemi (pola magnetycznego, grawitacyjnego, elektromagnetycznego), geofizyka stosowana zajmuje się badaniami strefy przy powierzchni ziemi do celów praktycznych.

Naukowiec specjalizujący się w geofizyce ogólnej prowadzi badania w obserwatoriach geofizycznych.

Geofizyk - naukowiec pracujący dla przemysłu zajmuje się geofizyką stosowaną, czyli bardzo praktyczną i użyteczną odmianą geofizyki, szczególnie dla górnictwa i geologii. Jego zadaniem jest określenie budowy geologicznej. Wykorzystuje fakt zróżnicowanych własności fizycznych (gęstość, przewodność elektryczna, przenikalność magnetyczna) skał, rozróżnialnych poprzez pomiary pól fizycznych. Do zadań geofizyka naukowca należy też rozwiązywanie niestandardowych problemów geologicznych, wykonywanie pomiarów nowoczesną aparaturą pomiarową i analiza otrzymanych wyników. Jego zadaniem jest opracowywanie nowych metod i standardów pomiarowych, a także odkrywanie nowych możliwości pomiarowych metodami geofizycznymi.

Praktycznymi pomiarami w terenie zajmuje się **geofizyk - kierownik robót terenowych**, do którego należy organizacja i przeprowadzenie pomiarów. Do jego zadań należy lokalizacja miejsca badań w terenie na podstawie map dostarczonych przez zleceniodawcę lub przełożonych. Kolejnym zadaniem jest dobór metody pomiarowej i sposobu przeprowadzenia pomiaru. Musi on umieć zaprojektować położenie punktów pomiarowych w oparciu o możliwości jakie daje teren. Końcowym etapem przygotowań do właściwych robót w terenie jest dobranie zespołu ludzi oraz kontrola sprzętu pomiarowego. Utrzymaniem w sprawności nieużywanego sprzętu pomiarowego zajmuje się w porze zimowej.

Finalnym produktem pracy geofizyka jest dokumentacja pomiarowa i wyniki badań w formie ekspertyz i ocen. Niekiedy zajmuje się tym, jako wyodrębnionym zadaniem **geofizyk dokumentator**, często jednak jest to jeszcze jedno zadanie dla geofizyka przeprowadzającego pomiary. Oprócz części tekstowej opisu w dokumentacji geofizycznej bardzo istotne są wykresy, mapy, diagramy, tabele, przekroje i inne sposoby wizualizacji danych i wyników pomiarowych.

Do głównych zadań dokumentatora należy opis ośrodka pomiarowego, metody i metodyki pomiarowej, charakterystyka uzyskanych wyników oraz formułowanie wniosków.

Wizualizacja danych pomiarowych jest wręcz konieczna dla uzyskania przejrzystych i przekonujących wyników badań. Opracowanie wykresów i map ułatwione jest przez zastosowanie odpowiednich specjalistycznych programów komputerowych wspierających te czynności. Oprócz znajomości specjalistycznego oprogramowania komputerowego potrzebna jest także dobra orientacja w mapach topograficznych dostarczonych z zewnątrz (podkładach). Dobra orientacja przestrzenna pozwoli szybko i właściwie zlokalizować obszary badań i wyniki na mapie. Dla ambitnego dokumentatora niezbędna jest ponadto umiejętność obsługi komputerowych urządzeń peryferyjnych (drukarki kolorowe, plotery, skanery, digitaizery).

Nauka i dziedziny z nią związane

Zakres zadań geofizyka zależy od zajmowanego stanowiska i funkcji oraz od metody geofizycznej, którą się posługuje. Geofizyka dzieli się na kilka specjalności ze względu na metody pomiarowe tj. grawimetria -pomiar siły ciężkości, magnetometria -pomiar pola magnetycznego, geoelektryka -pomiar własności elektrycznych, sejsmometria -własności sprężyste, termika -pomiar temperatury.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Geofizyk pracuje w pomieszczeniach biurowych, na wolnym powietrzu oraz w laboratorium. Praca w tym zawodzie wiąże się z częstymi wyjazdami w teren, nie zawsze w najlepszą pogodę - wiatr, przelotne deszcze, chłód, wysokie nasłonecznienie (jedynie duży mróz albo intensywne opady deszczu mogą odwołać zaplanowane działania). Pracując przy większych urządzeniach badawczych (wiertnie) musi zachować ostrożność ze względu na ruchome elementy słabo osłonięte. Przy pomiarach geoelektrycznych istnieje możliwość porażenia prądem elektrycznym niewielkiej mocy.

warunki społeczne

Praca ma charakter zespołowy. Wymaga właściwego podejścia do podległych pracowników i właścicieli terenów, gdzie prowadzone są pomiary.

warunki organizacyjne

Geofizyk zwykle pracuje 8 godzin dziennie w stałych godzinach. Wyjątek stanowią pomiary w terenie, gdzie godziny pracy trzeba dostosować do aktualnych potrzeb i możliwości zleceniodawcy. W zależności od pilności pracy i wymagań pomiaru, aby wyeliminować zakłócenia pracy urządzeń przemysłowych, może pojawić się konieczność pracy nocą lub w dzień wolny od pracy. Praca nie jest rutynowa i nadzorowana. Praca terenowa wymaga dobrego zaplanowania i organizacji, często niezbędne są radiotelefony do komunikowania się na odległość.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Geofizyka powinna cechować ambicją pomocną w rozwiązywaniu stawianych przed nim problemów, często niestandardowych i oryginalnych, takich jak pomoc przy ratowaniu od zalania wodą zabytkowej kopalni soli, lokalizacja nieudokumentowanych szybów i wyrobisk górniczych. Pomocne mu są zainteresowania naukami ścisłymi, bo badania geofizyczne opierają się na prawach fizyki oraz z wykorzystaniem matematyki i komputerów. Dobre opanowanie pomiarów wymaga zrozumienia zjawisk fizycznych na podstawie których można charakteryzować badany obiekt, np. badania grawimetryczne wymagają zrozumienia prawa powszechnego ciężenia i powiązania wartości wyników zmierzonej siły ciężkości z ciężarem jednostkowym przypowierzchniowej warstwy ziemi. Ważne jest w tym zawodzie logiczne myślenie i umiejętność wyciągania wniosków.

Geofizyk musi mieć wyobraźnię przestrzenną, gdyż często służy geologom w rozpoznawaniu budowy struktur podziemnych, określaniu ułożenia warstw skalnych i położenia złóż.

Potrzebna jest także dobra orientacja w mapach topograficznych, na których przedstawia się wyniki badań. Umiejętność koncentracji przy pracy ułatwia opracowywanie wykresów i map sporządzanych z pomocą odpowiednich specjalistycznych programów komputerowych.

Przydatne na tym stanowisku są zdolności plastyczne i wrażliwość estetyczna, aby opracowywana dokumentacja była przejrzysta i na właściwym poziomie edytorskim.

W samych pomiarach przydatny jest zmysł organizacyjny i zdolność obsługi urządzeń pomiarowych czasami skomplikowanych, oraz skrupulatność w rejestrowaniu wyników.

Istotne są poczucie odpowiedzialności i rzetelność, ponieważ często na podstawie badań geofizycznych klasyfikuje się tereny pod budownictwo i drogownictwo.

Nauka i dziedziny z nią związane

W celu pełnego rozwoju naukowego i awansu, należy być bardzo wytrwałym i konsekwentnym w działaniu, odpornym psychicznie na niepowodzenia i krytykę, a równocześnie starać się być komunikatywnym dla bliższego i dalszego środowiska (dyskusje, konferencje, publikacje). Jest to zawód wymagający dużej samodzielności i operatywności.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Terenową pracę geofizyka zaliczyć należy do średnio ciężkich, zaś biurową do lekkich.

Praca terenowa wymaga dobrej kondycji ze względu na konieczność długich pieszych wędrówek, nierzadko też noszenia sprzętu pomiarowego. Aby w terenie nie ulec wypadkowi ważny jest dobry słuch i wzrok, szczególnie przy pomiarach na terenach przemysłowych i drogach.

Dobrego wzroku wymaga również sporządzanie dokumentacji, ważna jest niewrażliwość oczu na monitor komputera przy jego dłuższej obsłudze.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE.

Chcąc pracować w tym zawodzie należy ukończyć studia wyższe, kierunku geologia o specjalności geofizyka, ewentualnie studia podyplomowe o tej samej specjalności. Rzadziej trafiają się w zawodzie geofizyka absolwenci uniwersytetów - studiów fizycznych i wyjątkowo elektronicznych.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ.

Jak większość inżynierów geofizyk może awansować w miarę zdobywania doświadczenia i rozwoju własnych ambicji. Oczywiście w większych zakładach pracy i instytucjach naukowych droga awansu jest dłuższa, ale można osiągnąć wyższe stanowiska do dyrektora włącznie. Możliwe jest awansowanie w administracji państwowej, w której geofizycy pracują np. w wydziałach ochrony środowiska. Możliwa jest także kariera naukowa, szczególnie w instytucjach o profilu badawczym (uniwersytety, akademie, instytuty), chociaż stopnie naukowe zdobywać mogą również zatrudnieni w przemyśle.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH.

Podjęcie pracy przez dorosłych nie jest wykluczone, np. po ukończeniu studiów podyplomowych, ewentualnie kursów. Pracodawcy zatrudniają jednak najchętniej geofizyków, absolwentów geofizyki szkoły wyższej. Dotyczy to szczególnie pracy na stanowiskach samodzielnych, kiedy nie ma możliwości nabycia praktyki i przyuczenia się do zawodu.

ZAWODY POKREWNE

geolog
górnik
fizyk
elektronik

LITERATURA

Klasyfikacja zawodów i specjalności. Słownik zawodów i specjalności. Suplement, (pr. zesp.), Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 1995, (str.17)
Niedzicki W., Paniewicz P., Szulczewski M., *Ziemia jakiej nie znamy*, KAW, Warszawa 1986.

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE.

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Geofizyk** - (2110402), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 85 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	5
Lubelskie	6
Lubuskie	7
Łódzkie	1
Małopolskie	24
Mazowieckie	9
Opolskie	1
Podkarpackie	14

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	1
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	8
Zachodniopomorskie	5

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Geofizyk** wynosiła 0. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści nauk o Ziemi wynosiło 3064,37. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2722,76
Kujawsko-pomorskie	3597,71
Lubelskie	1996,3
Lubuskie	2895,6
Łódzkie	2615,45
Małopolskie	2475,25
Mazowieckie	3037,34
Opolskie	0
Podkarpackie	2708,13

Podlaskie	-
Pomorskie	2974,64
Śląskie	4087,18
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	3080,51
Zachodniopomorskie	1885,79

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści nauk o Ziemi, wynosiła 2399. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	464
Kujawsko-pomorskie	267
Lubelskie	66
Lubuskie	48
Łódzkie	40
Małopolskie	259
Mazowieckie	400
Opolskie	0
Podkarpackie	40

Podlaskie	-
Pomorskie	176
Śląskie	331
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	278
Zachodniopomorskie	20

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

GEOGRAF

kod: 211402

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Geograf zajmuje się badaniem środowiska geograficznego (środowiska przyrodniczego i środowiska człowieka). Poznaje i interpretuje jego funkcjonowanie, zróżnicowanie oraz bada zachowania ekonomiczne, społeczne i kulturowe człowieka w czasie i przestrzeni. Obiektem jego zainteresowań są również współzależności między elementami środowiska przyrodniczego oraz działalnością człowieka. Rezultaty swych badań geograf przedstawia na mapach, dokonuje regionalizacji badanych zjawisk oraz tworzy Systemy Informacji Geograficznej (GIS).

Głównym zadaniem geografa jest ocena współczesnego stanu badanych zjawisk, ich uwarunkowań, tendencji zmian oraz prognozowanie stanów przyszłych i ich skutków.

Pole zainteresowań i badań geografa jest szerokie, co powoduje konieczność specjalizacji w kierunku przyrodniczym (specjalności geografii fizycznej) bądź humanistycznym (specjalności geografii człowieka). W zakresie geografii fizycznej istnieje wiele specjalności, związanych z poszczególnymi składnikami środowiska przyrodniczego. Geograf geomorfolog bada genezę form rzeźby ziemi, warunki jej powstawania i rozwoju oraz zmiany zachodzące pod wpływem czynników naturalnych i działalności człowieka. Geograf hydrolog bada wody powierzchniowe i podziemne oraz związane z nimi zjawiska i procesy. Geografowie meteorolog i klimatolog przygotowują prognozy zmian pogody i klimatu dla różnych dziedzin gospodarki, badają procesy pogodotwórcze i ich zmienność. Geograf gleboznawca bada pokrywę glebową w powiązaniu z różnymi cechami środowiska i działalnością człowieka, a geograf oceanolog prowadzi badania nad cechami fizycznymi i chemicznymi wód morskich oraz zmianami zachodzącymi w strefie brzegowej. Specjalista od geografii krajobrazu traktuje przyrodę jako system wzajemnie warunkujących się składowych, składników krajobrazu. Bada strukturę środowiska przyrodniczego, jego funkcjonowanie i prawidłowość zróżnicowania. Geograf specjalista od ochrony środowiska ocenia stan środowiska i jego zagrożenia oraz planuje stałe obserwacje zachodzących w nim zmian.

Podobnie w zakresie geografii człowieka istnieje wiele specjalności, związanych z dziedzinami działalności człowieka. Geograf społeczno-ekonomiczny bada przestrzenną organizację życia społeczeństwa, zjawiska i procesy społeczne i gospodarcze w przestrzeni. Specjalista od gospodarki przestrzennej i planowania bada funkcjonowanie systemów społeczno-ekonomicznych, dokonuje analizy regionalnej i przygotowuje plany przestrzennego zagospodarowania. Geograf urbanista bada strukturę funkcjonowania miast oraz dokonuje oceny użytkowania ziemi w mieście dla potrzeb planowania. Geograf turystyki dokonuje waloryzacji środowiska przyrodniczego i historyczno-kulturowego z punktu widzenia przydatności turystyczno-rekreacyjnej. Ocenia zagospodarowanie turystyczne terenu.

Geograf regionalny jest specjalistą od określonego regionu. Bada relacje między działalnością człowieka i środowiskiem przyrodniczym w danym regionie. Analizuje problemy rozwoju regionalnego. Kartograf opracowuje mapy ogólnogeograficzne i tematyczne, stosując techniki tradycyjne i komputerowe. Geograf specjalista w zakresie teledetekcji interpretuje zdjęcia lotnicze i satelitarne środowiska przyrodniczego i człowieka. Nauczyciel geografii w szkole zajmuje się edukacją młodzieży, upowszechnia wiedzę geograficzną oraz kształtuje odpowiednie postawy i wdraża określone systemy wartości.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Nauka i dziedziny z nią związane

Praca geografa odbywa się zarówno w terenie, gdzie prowadzi on badania, jak i w budynku, gdzie opracowuje zebrane w terenie materiały. Geograf w czasie pracy posługuje się mapą, z której korzysta w czasie badań i na którą nanosi zebrane informacje. Do metod jego pracy należą: wywiad, kartowanie oraz obserwacje. Korzysta też ze zdjęć lotniczych i satelitarnych, a także Geograficznych Systemów Informacji (GIS).

Badania terenowe odbywają się w różnych środowiskach i warunkach pogodowych (w górach, na nizinach, w rzekach, jeziorach, na morzu). Również w miastach, na wsi, w zakładach pracy przeprowadzane są wywiady. Geografowie prowadzą wycieczki naukowe, szkolne lub turystyczne. Końcowe opracowania wykonywane są w zakładzie pracy geografa.

warunki społeczne

Geograf na ogół pracuje w zespole, rzadziej indywidualnie. Badania specjalistyczne powierzane są geografom określonych specjalności, a zebrane materiały są opracowywane w szerszym zespole. Przebywanie w terenie wymaga określonych umiejętności w zakresie współpracy z miejscową ludnością, urzędami regionalnymi i lokalnymi. Dotyczy to również współpracy w zespole. Nauczyciel geografii w szkole powinien mieć odpowiednie przygotowanie pedagogiczne i dydaktyczne, co ułatwi mu postępowanie z dziećmi i młodzieżą.

warunki organizacyjne

Warunki organizacyjne są uzależnione od miejsca pracy geografa. W urzędzie lub instytucji pracuje on 7 godzin dziennie i godziny pracy są na ogół stałe. W terenie dzień pracy jest dłuższy, w zasadzie od rana do wieczora. W redakcjach wydawnictw liczba godzin pracy jest mniejsza, gdyż część powierzonych zadań redaktor wykonuje w domu. Nauczyciel w szkole ma różne godziny pracy, uwarunkowane planem lekcji (na ogół 18 godzin tygodniowo). Podobnie na wyższej uczelni geograf nie ma stałych godzin pracy, a ich liczba i rozkład zależy od zajęć dydaktycznych.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Geograf, podobnie jak inni specjaliści pracujący w terenie, powinien posiadać umiejętność nawiązywania kontaktu z ludźmi i pracy w zespole. Bardzo ważną cechą jest spostrzegawczość, która umożliwia dokonywanie trafnych obserwacji, stanowiących ważny materiał badawczy. Potrzebne cechy to logiczny sposób myślenia, umiejętność wyciągania poprawnych wniosków, przechodzenia od analizy do syntezy. Istotna jest też odpowiedzialność i punktualność. Dotyczy to szczególnie obserwacji meteorologicznych, hydrologicznych i innych, które muszą być wykonane w określonym miejscu i czasie, niezależnie od istniejących warunków. Geograf, który jest nauczycielem powinien mieć nieskazitelną postawę moralną – być sprawiedliwy i obiektywny oraz stanowić autorytet dla młodzieży.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca geografa jest na ogół zaliczana do lekkich. W związku z koniecznością przebywania w terenie, w niezbyt wygodnych warunkach, istotna jest sprawność fizyczna. Potrzebna jest też odpowiednia kondycja do całodziennego chodzenia, często w górach, kopania odkrywek i robienia profili.

W dokonywaniu odpowiednich obserwacji w terenie oraz w kreśleniu i nanoszeniu na mapy zebranych materiałów pomaga sprawny wzrok.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Nauka i dziedziny z nią związane

Do podjęcia pracy w zawodzie geografa wymagane jest wyższe wykształcenie w zakresie geografii na uniwersytecie lub w wyższej szkole pedagogicznej. Na wszystkich uniwersytetach w kraju (oprócz filii i Uniwersytetu Opolskiego), a także w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Słupsku i w Kielcach geografia jest wykładana na wydziałach geografii.

Kwalifikacje wymagane w pracy są związane z ukończeniem określonych specjalizacji w zakresie geografii. Na ogół wszędzie obowiązuje umiejętność posługiwania się komputerem oraz znajomość języka obcego. Nauczyciele geografii muszą ponadto mieć ukończony kurs pedagogiczny, na który składają się dydaktyka, pedagogika i psychologia oraz praktyki w szkołach podstawowej i średniej. Kurs ten mogą ukończyć w czasie studiów uniwersyteckich.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Możliwość awansu w zawodzie geografa jest związana z doskonaleniem na kursach podyplomowych, uzyskaniem stopni naukowych (doktora, doktora habilitowanego, profesora). Dotyczy to nauczycieli oraz pracowników naukowo-dydaktycznych. W pozostałych instytucjach zatrudniających geografów droga awansu zależy od zajmowanego stanowiska i kwalifikacji zawodowych.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zasadzie nie ma bariery wieku dla podjęcia pracy w zawodzie geografa. Istotny jest jedynie stan zdrowia oraz określone kwalifikacje zawodowe.

ZAWODY POKREWNE

geolog
geodeta
urbanista
ekonomista
socjolog
etnograf
geofizyk

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Geograf** - (2110403), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 177 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	16
Kujawsko-pomorskie	13
Lubelskie	11
Lubuskie	1
Łódzkie	46
Małopolskie	14
Mazowieckie	14
Opolskie	1
Podkarpackie	3

Podlaskie	1
Pomorskie	7
Śląskie	16
Świętokrzyskie	6
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	20
Zachodniopomorskie	7

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Geograf** wynosiła 3. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	1
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści nauk o Ziemi wynosiło 3064,37. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2722,76
Kujawsko-pomorskie	3597,71
Lubelskie	1996,3
Lubuskie	2895,6
Łódzkie	2615,45
Małopolskie	2475,25
Mazowieckie	3037,34
Opolskie	0
Podkarpackie	2708,13

Podlaskie	-
Pomorskie	2974,64
Śląskie	4087,18
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	3080,51
Zachodniopomorskie	1885,79

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści nauk o Ziemi, wynosiła 2399. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	464
Kujawsko-pomorskie	267
Lubelskie	66
Lubuskie	48
Łódzkie	40
Małopolskie	259
Mazowieckie	400
Opolskie	0
Podkarpackie	40

Podlaskie	-
Pomorskie	176
Śląskie	331
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	278
Zachodniopomorskie	20

Nauka i dziedziny z nią związane

GEOLOG

kod: 211403

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy geologa jest badanie dziejów i budowy Ziemi, przede wszystkim skorupy ziemskiej. Prace te mają niezmiernie konkretne i praktyczne znaczenie. Większość przemysłu istnieje bowiem dzięki surowcom mineralnym, które trzeba znaleźć i udostępnić.

Pomimo daleko posuniętej technicyzacji w pracach geologicznych oraz rozwoju badań laboratoryjnych, nieodłącznym składnikiem pracy pozostają obserwacje w terenie i proste czynności identyfikacyjne skał za pomocą oka i młotka geologicznego. W terenie geolog musi zlokalizować obszar badań i odpowiednio zinterpretować go pod kątem występujących skał i zjawisk geologicznych. Swoje obserwacje utrwalą na gorąco, posługując się notatnikiem, mapą, kompasem, ołówkiem i aparatem fotograficznym. Szkicuje sytuację powierzchniową i próbuje skonstruować przekrój geologiczny na podstawie widocznych warstw geologicznych. Następnie kontynuuje prace w laboratorium, gdzie przeprowadza szereg badań specjalistycznych. Często wykonuje badania przy użyciu mikroskopu, wykorzystuje aparaturę do badań chemicznych, oraz do oznaczania cech fizycznych próbek skalnych. Korzysta ze specjalistycznych programów komputerowych. Analizowanie przy użyciu komputera, wymaga odpowiedniego przygotowania. Obecnie prawie wszystkie załączniki graficzne są rysowane w komputerze. Po przeanalizowaniu wyników uzyskanych z pomiarów wykonanych w terenie i w laboratorium oraz po konsultacjach z innymi specjalistami, geolog pisze odpowiednią opinię i sporządza dokumentację ekspertyzy. Ambitny geolog często publikuje swoje osiągnięcia w naukowych czasopismach, jak również przekazuje swoje wiadomości prowadząc pracę dydaktyczną.

Nie istnieje dziś geolog, który obejmowałby zakresem swej wiedzy wszystkie dziedziny nauk o Ziemi. Specjalizacja znajduje swój wyraz w nazwach różnych dziedzin geologii, np. geolog inżynierski, górniczy, złożowy, hydrogeolog, tektonik (zajmuje się określeniem genezy i klasyfikacją odkształcenia skorupy ziemskiej), mineralog (bada budowę minerałów i ich występowaniem w przyrodzie), petrograf (interesuje się budową i składem skał), stratygraf (ustala względny wiek i kolejności różnych zdarzeń z przeszłości), paleontolog (bada historię wymarłego świata żywego). Jednak ostateczny wynik badań geologicznych zależy od właściwego wykorzystania sumy zebranych informacji, dlatego dominuje dziś praca szerokich zespołów skupiających specjalistów różnych nauk o Ziemi, a także nauk ścisłych, np. chemików, fizyków. Dzisiejszy geolog, mimo że nie może być specjalistą od wszystkiego, to jednak powinien orientować się w podstawowych dziedzinach tej nauki, aby mógł pokierować pracami zespołu i zaprojektować je odpowiednio do postawionego zadania. Ponadto powinien ciągle poszerzać swoją wiedzę, zapoznawać się z nowymi osiągnięciami naukowymi i starać się publikować własne.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Geolog pracuje w biurze, w otwartej przestrzeni, pod ziemią i w laboratorium. Często geolog pracuje w jednostkach naukowych, zakładach wydobywczych i pokrewnych. Gdy jest to firma poszukiwawcza musi się liczyć z pracą w terenie, gdzie warunki pracy mogą być gorsze - szczególnie w chłodniejszych porach, wiatr i deszcz mogą być bardzo uciążliwe.

Najczęściej geolog pracuje w biurze. Jednak do rzadkości należy, aby nie wyjeżdżał w teren choćby po odbiór materiałów źródłowych (próbki skał). Na pewnych stanowiskach musi zjeżdżać na dół kopalni. Wiąże się to z pewnymi zagrożeniami ze strony ruchu wydobywczego na kopalni i dyskomfortem dla osób nieprzywykłych do warunków dołowych (ciemność, wilgotność, trudna orientacja).

Nauka i dziedziny z nią związane

warunki społeczne

Praca geologa najczęściej ma charakter zespołowy. Ostateczny wynik badań geologicznych zależy od właściwego wykorzystania sumy zebranych informacji. Typowa jest więc praca szerokich zespołów skupiających specjalistów różnych nauk o Ziemi, a także nauk ścisłych chemików, fizyków. W terenie często pomagają mu technicy, jednak jego zadaniem jest kierowanie całością prac. Wykonuje prace analityczne, konsultując się z innymi specjalistami. Pracuje na zlecenie różnych firm lub przedsiębiorstw prywatnych. Niejednokrotnie geolog prowadzi negocjacje z przedstawicielami firm zlecających pracę - ustala w jakiej formie ma zostać oddana dokumentacja geologiczna, jak również kalkuluje koszty prac.

warunki organizacyjne

Pracuje od 6 do 9 godzin, godziny pracy są zwykle stałe. Jednakże czasem, np. w wypadku wierceń pracuje na trzy zmiany. Jeżeli określone zadania wymagają wykonania pomiarów w porze nocnej (np. udostępnienie wyrobiska w kopalni), wtedy geolog musi dostosować się do terminu i czasu, aby mógł wykonać swoje badania. Sam prowadzi zapisy wszelkich informacji, decyduje, w którym miejscu należy pobrać próbę do badań, sam stwierdza jakie trzeba zrobić badania laboratoryjne i cały czas czuwa nad ich wykonaniem. Poza szczególnymi wypadkami, w pracy istnieje duża swoboda w organizowaniu badań. Czasami trzeba bardzo długo prowadzić badania i obserwacje, co może być nużące i monotonne. Osoba na tym stanowisku powinna umieć pokierować pracami w terenie, jak również w laboratorium.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Geolog powinien być osobą dociekliwą i posiadać dużą wyobraźnię. W jego pracy konieczna jest zdolność koncentracji uwagi przy projektowaniu badań, jak również przy analizie wyników. Spostrzegawczość i dobra pamięć są ważnymi cechami ze względu na konieczność dostrzegania i zapamiętywania istotnych faktów w trakcie zbierania informacji w terenie, co jest przydatne podczas późniejszej ich interpretacji. Umiejętność logicznego myślenia jest istotna przy opracowywaniu wyników badań i wyciągania poprawnych wniosków. Innymi, niezbędnymi w zawodzie geologa cechami są: cierpliwość i umiejętność pracy w warunkach monotonna (czasem kilka godzin trzeba spędzić w laboratorium), jak również umiejętność współpracy z ludźmi w warunkach ekstremalnych (pustynia, strefa wiecznych lodów). Ważna jest również dokładność i skrupulatność w zbieraniu materiałów oraz prowadzeniu prac w terenie i w laboratorium. Geolog ma kontakt ze zleceniodawcą dlatego cechą niezbędną w tym zawodzie jest umiejętność negocjowania.

W wypadku sporządzania przekroji i zestawień przestrzennych konieczna jest wyobraźnia, zmysł plastyczny i umiejętność czytania map górniczych. Ponadto osobie wykonującej ten zawód przydaje się umiejętność planowania i organizowania prac.

W tym zawodzie przydatne jest zainteresowanie przedmiotami z różnych dziedzin nauki, takich jak matematyka, fizyka, chemia, biologia, geografia, informatyka.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pracę geologa zalicza się do prac lekkich i średnio ciężkich. Duże znaczenie w tym zawodzie ma ogólna sprawność fizyczna, sprawność układu kostno-stawowego, układu oddechowego i układu krążenia. W pracy geolog często chodzi, schyla się, wspina, pracuje młotkiem. Te prace wymagają poruszania się i przemieszczania bez trudności w różnych warunkach. Geolog musi mieć dobry wzrok. Jedynie dobra lustracja terenu i pobranie właściwego materiału do analizy może przyczynić się do należytego wykonania pracy (konieczność rozróżniania kolorów i odcieni). Ważny jest również zmysł dotyku. Geolog po dotknięciu i obejrzeniu skały może rozpoznać jej rodzaj i pochodzenie.

Nauka i dziedziny z nią związane

W wypadku pracy wykonywanej pod ziemią, trzeba poddać się odpowiednim badaniom specjalistycznym, które kontrolują stan zdrowia geologa (ciśnienie krwi i wpływ na organizm zmian ciśnienia zewnętrznego, ostrość wzroku). W wypadku pracy w laboratorium nie można być alergikiem i nie ma można mieć uczuleń na różnego typu związki chemiczne.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie konieczne jest ukończenie studiów wyższych, podczas których po dwóch latach wybiera specjalizację. Wykształcenie geologiczne również zdobyć na drodze dokształcania się, po innych studiach, np. geografii czy fizyce.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Jak dla większości inżynierów, tak i w zawodzie geologa istnieje możliwość awansu w miarę zdobywania doświadczenia i realizacji własnych ambicji. Oczywiście w większych instytucjach droga awansu jest dłuższa, ale można osiągnąć wyższe stanowisko do dyrektora włącznie. Możliwa jest również kariera naukowa, głównie dla zatrudnionych na uniwersytetach lub w instytutach badawczych.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Podjęcie pracy przez dorosłych nie jest wykluczone, po uzyskaniu odpowiedniej specjalności na studiach podyplomowych, ewentualnie kursach. Przy zatrudnieniu preferowani są jednak absolwenci geologii szkół wyższych.

ZAWODY POKREWNE

geograf
meteorolog
inżynier górnik
kartograf
geodeta
technik geolog

LITERATURA

Klasyfikacja zawodów i specjalności. Słownik zawodów i specjalności. Specjaliści, pr.zesp., Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 1995 (s.72-83).
Niedzicki W ., Paniewicz P., Szulczewski M., *Ziemia jakiej nie znamy*, KAW, Warszawa 1986.

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Geolog** - (2110405), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 335 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	34
Kujawsko-pomorskie	3
Lubelskie	9
Lubuskie	1
Łódzkie	6
Małopolskie	67
Mazowieckie	47
Opolskie	3
Podkarpackie	22

Podlaskie	1
Pomorskie	7
Śląskie	87
Świętokrzyskie	14
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	25
Zachodniopomorskie	8

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Geolog** wynosiła 21. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	4
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	1
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	5
Opolskie	0
Podkarpackie	5

Podlaskie	0
Pomorskie	3
Śląskie	2
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	1
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści nauk o Ziemi wynosiło 3064,37. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2722,76
Kujawsko-pomorskie	3597,71
Lubelskie	1996,3
Lubuskie	2895,6
Łódzkie	2615,45
Małopolskie	2475,25
Mazowieckie	3037,34
Opolskie	0
Podkarpackie	2708,13

Podlaskie	-
Pomorskie	2974,64
Śląskie	4087,18
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	3080,51
Zachodniopomorskie	1885,79

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści nauk o Ziemi, wynosiła 2399. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	464
Kujawsko-pomorskie	267
Lubelskie	66
Lubuskie	48
Łódzkie	40
Małopolskie	259
Mazowieckie	400
Opolskie	0
Podkarpackie	40

Podlaskie	-
Pomorskie	176
Śląskie	331
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	278
Zachodniopomorskie	20

Nauka i dziedziny z nią związane

KARTOGRAF

kod - 214808
inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy kartografa jest sporządzanie graficznego i opisowego projektu map oraz przygotowanie ich do druku. Mapy te (lub plany) mogą być przeznaczone zarówno dla specjalistów, jak i do ogólnego użytku.

W zawodzie kartografa istnieje specjalizacja. Tworzeniem jednej mapy zajmuje się kilka osób w zależności od etapu pracy.

Większość firm i przedsiębiorstw kartograficznych wykonuje swoją pracę na specjalne zamówienia, np. sporządzają plany miast na życzenie organów administracyjnych (Rady Miasta). Zamawiający musi dokładnie określić przeznaczenie mapy, a więc sprecyzować, komu ma ona służyć (np. plan miasta - ogółowi społeczeństwa; rozmieszczenie bogactw i minerałów - geologom). W zależności od tych uwarunkowań kartograf dobiera odpowiednie parametry mapy, tzn. skalę, zasięg i treść opracowania. Jest to najbardziej twórczy etap pracy: w umyśle kartografa powstaje ogólny zarys opracowywanej mapy. Musi się on zastanowić nad sposobem pokazania treści, określić, co jest najważniejsze, a co można pominąć (np. w mapie samochodowej uwypuklić drogi, a pominąć złoża bogactw naturalnych).

Przystępując do opracowywania pierworysu redakcyjnego korzysta z istniejących już map, szukając inspiracji dla swojego zadania. Na specjalnej przezroczystej folii kreślarskiej, używając typowych przyborów kreślarskich rysuje daną mapę. Kartograf opracowuje na każdym etapie tylko jedną mapę, ponieważ każdy pierworys mapy to kilka lub kilkanaście arkuszy folii, każda rozrysowana innym kolorem (w zależności od ilości barw i odcieni, które ma zawierać mapa). W zależności od potrzeb kartograf może używać folii i przyrządów kreślarskich (np. rapidografów) lub specjalnych materiałów rytowniczych i grafitowych ryłców o różnej wielkości. Ten etap pracy odbywa się zwykle na podświetlanych stołach, gdzie można rozłożyć duże arkusze folii i map często nakładanych na siebie.

Oprócz przygotowania folii i innych materiałów do druku, zadaniem kartografa jest sporządzenie makiety nazewnicznej mapy, legendy, rozmieszczenia znaków.

Nad każdą mapą przez wszystkie etapy pracy, od momentu otrzymania zlecenia aż do wykonania, czuwa redaktor mapy. On sporządza pierworys oraz kontroluje pracę pozostałych osób (rysowników i rytowników). W przyszłości redaktor będzie opracowywał całą mapę samodzielnie przy pomocy nowoczesnych komputerów, z pominięciem pracy rysowników.

Praca kartografa jest bardzo żmudnym zajęciem, opracowanie jednego planu miasta trwa ok. 6 miesięcy.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca kartografa ogranicza się zwykle do pracy w biurze lub pracowni. Jest to praca przede wszystkim siedząca, głównie przy stołach kreślarskich. Ponieważ stoły te często są dodatkowo podświetlane, praca ta może niekorzystnie wpływać na wzrok.

Czasem jednak może się zdarzyć, że dla lepszego opracowania mapy warto obejrzeć dany obiekt czy miejsce bezpośrednio w terenie. Wiąże się to z krótkimi wyjazdami. Ponieważ jest to zadanie dodatkowe, kartograf sam wybiera czas, w którym obejrzy teren, nie musi więc być narażony np. na złe warunki pogodowe.

Nauka i dziedziny z nią związane

warunki społeczne

Praca kartografa, szczególnie redaktora map, ma charakter indywidualny i samodzielny w zakresie wyboru sposobu wykonywania powierzonych zadań. Sam planuje sobie czas i tempo pracy. W czasie pracy kontakt z innymi pracownikami zwykle ogranicza się do przekazania rysownikowi poleceń co do sposobu wykonania pracy, jak i używanych materiałów. Jest to praca spokojna i bezkonfliktowa. Osoba, która lubi pracować indywidualnie i w samotność, będzie się w niej dobrze czuła.

warunki organizacyjne

Kartograf pracuje 8 godzin dziennie. Godziny te są stałe, typowe dla większości urzędów i przedsiębiorstw. Czasem może być potrzebny krótki wyjazd w celu obejrzenia opracowywanego terenu.

Praca kartografa nie podlega specjalnemu nadzorowi. Szczególnie redaktor ma dużą swobodę w wyborze metod pracy. Większemu nadzorowi podlega praca rysownika kartografa, który przyjmuje i wykonuje polecenia redaktora.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na sposób pracy, która jest żmudna i rozciągnięta w czasie do najbardziej pożądanym cech należą cierpliwość i wytrwałość. Pomimo włożenia dużego wysiłku twórczego końcowy efekt pracy jest bardzo odległy w czasie.

Kartograf musi mieć uzdolnienia twórcze, dostrzegać nowe, lepsze rozwiązania, dzięki którym mapa będzie bardziej czytelna, a tym samym bardziej funkcjonalna. Dla stworzenia dobrego projektu mapy niezbędna jest również wyobraźnia przestrzenna; plan powstaje przecież najpierw w umyśle kartografa, a im lepsza będzie ta wizja, tym lepszy efekt końcowy.

Przystępując do opracowania projektu kartograf ma do czynienia z różnymi mapami, o różnych skalach. Przy dokonywaniu potrzebnych mu pomiarów i przeliczeń przydają się zdolności rachunkowe.

Zadanie tak skomplikowane jak tworzenie pierworysu i matryc mapy wymaga wielu zdolności. Cechą niewątpliwie istotną jest zdolność koncentracji uwagi, gdyż kartograf pracuje nad jednym planem czasami nawet cały dzień. A ponadto musi być bardzo dokładny, bo przecież dzięki efektom jego pracy będziemy mogli trafić do miejsca, którego szukamy.

Mapa jest tworem bardzo precyzyjnie stworzonym, a więc jej twórca oprócz zdolności kreślarskich i technicznych musi mieć zręczne ręce i dobry wzrok.

Kartograf musi być świadom odpowiedzialności moralnej, wynikającej z tworzenia dzieła, które ma służyć zarówno ogółowi ludzi, jak i specjalistom. Każdy człowiek posługuje się mapami w mniejszym lub większym stopniu i od ich wiarygodności zależeć będzie orientacja w terenie i wiedza geograficzna.

Umieszczając na mapie swoje nazwisko (jako jej autora) kartograf bierze na siebie odpowiedzialność zawodową za jakość wykonanej pracy.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pracę kartografa możemy zaliczyć do prac lekkich.

Największe znaczenie w tym zawodzie ma duża sprawność narządu wzroku. Ważna jest zarówno jego ostrość (rysowanie detali, intensywne oświetlenie miejsca pracy), jak i zdolność prawidłowego rozróżniania barw (makiety map mają często wiele odcieni jednego koloru).

Istotne znaczenie ma także sprawność układu kostno-stawowego. Długotrwała praca siedząca obciąża kręgosłup. Rysowanie drobnych detali wymaga zaś wysokiej sprawności rąk (tzw. "pewna ręka").

Nauka i dziedziny z nią związane

Możliwe jest zatrudnienie osób niedosłyszących do wykonywania pracy rysownika map (możliwość wydawania poleceń pisemnie). Jeśli wyrazi zgodę lekarz ortopeda, na stanowisku rysownika może pracować osoba z dysfunkcją kończyn dolnych lub na wózku inwalidzkim, pod warunkiem dobrej sprawności rąk i kręgosłupa.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie kartografa potrzebne jest wyższe wykształcenie o kierunku geografia-kartografia. Umożliwia ono złożenie egzaminu przed Ministerstwem Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa oraz uzyskanie uprawnień do samodzielnego wykonywania pracy redaktora kartografa.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Możliwości awansu w zawodzie kartografa zależą przede wszystkim od posiadanych kwalifikacji i wykształcenia.

Możliwe jest zatrudnienie się w tym zawodzie już po szkole średniej, ale tylko jako rysownik map. Kontynuując naukę w szkole wyższej można awansować na stanowisko redaktora (nie jest to formalna hierarchia stanowisk), a po zdobyciu odpowiednich uprawnień (patrz “Warunki podjęcia pracy w zawodzie”), istnieje możliwość samodzielnej pracy (np. własna firma).

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

W zawodzie kartografa mogą podjąć pracę osoby starsze pod warunkiem posiadania odpowiedniego wykształcenia oraz spełniające wymagania zdrowotne (wzrok).

Na wielu uniwersytetach możliwa jest nauka na płatnych studiach zaocznych (nie ma limitu wieku). Zawsze można zdobyć odpowiednie kwalifikacje lub podwyższyć już posiadane.

ZAWODY POKREWNE

geograf
geolog
geodeta
urbanista
astronom
kreślarz techniczny

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Przegląd Geodezyjny (miesięcznik)
Polski Przegląd Kartograficzny (kwartalnik)
Wiadomości Stowarzyszenia Geodetów Polskich

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Kartograf** - (2140808), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 41 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	3
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	4
Lubuskie	0
Łódzkie	1
Małopolskie	4
Mazowieckie	9
Opolskie	0
Podkarpackie	5

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	4
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	4
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Kartograf** wynosiła 6. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	3

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Inżynierowie geodeci i kartografowie wynosiło 2722,45. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2368,01
Kujawsko-pomorskie	2779,16
Lubelskie	2262,69
Lubuskie	2104,3
Łódzkie	2368,02
Małopolskie	2899,66
Mazowieckie	3028,67
Opolskie	2970,51
Podkarpackie	2410,6

Podlaskie	-
Pomorskie	3902,72
Śląskie	3204,57
Świętokrzyskie	1971,86
Warmińsko-mazurskie	2109,24
Wielkopolskie	2818,49
Zachodniopomorskie	2110,32

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Inżynierowie geodeci i kartografowie, wynosiła 5596. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	410
Kujawsko-pomorskie	213
Lubelskie	212
Lubuskie	40
Łódzkie	423
Małopolskie	568
Mazowieckie	1441
Opolskie	252
Podkarpackie	360

Podlaskie	-
Pomorskie	130
Śląskie	476
Świętokrzyskie	56
Warmińsko-mazurskie	455
Wielkopolskie	296
Zachodniopomorskie	202

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

BIOLOG

kod: 221102

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Biolog zajmuje się badaniem żywych organizmów i środowiska ich występowania. Zainteresowania jego skupiać się mogą na roślinach (botanik), zwierzętach (zoolog), mikroorganizmach (mikrobiolog) lub na chemicznym składzie i właściwościach samej materii żywej (biochemik). Dalsza specjalizacja dotyczy różnych poziomów organizacji istot żywych. Na przykład, zadaniem cytologa jest badanie komórek, fizjologa śledzenie procesów życiowych osobników, a ekologa poznawanie tajemnic współistnienia organizmów i ich związku ze środowiskiem. Niekiedy biolog pogłębia wiedzę na temat pewnej wybranej grupy roślin lub zwierząt (np. ichtiolog bada ryby) bądź bada faunę lub florę jednego regionu geograficznego (np. roślinność tatrzańska).

Pracy biologa może przyświecać cel czysto poznawczy lub może wykorzystywać wyniki swych badań do celów praktycznych. Szczególnie postępy w takich dziedzinach biologii, jak genetyka, biochemia czy mikrobiologia, mogą mieć zastosowanie w medycynie, hodowli roślin i zwierząt, przemyśle spożywczym i biotechnologii. Wyniki badań florystycznych, faunistycznych i ekologicznych stanowią natomiast podstawy do czynnej ochrony środowiska przyrodniczego (rezerwaty przyrody, ogrody botaniczne i zoologiczne).

Ważnym etapem pracy biologa-naukowca jest przygotowanie i zaplanowanie przebiegu badań na podstawie dostępnych w literaturze informacji na temat najnowszych w danej dziedzinie, metod i osiągnięć.

Biolog może także pracować w terenie. Tutaj identyfikuje i bada swoje obiekty. Zbiera także materiał do analizy w laboratorium lub eksperymentuje. Badania terenowe związane są niekiedy z dalekimi podróżami bądź pracą w trudnych warunkach (np. tereny podmokłe). Wymagają czasem używania specjalistycznego sprzętu, np. do nurkowania czy nocnych obserwacji.

Biolog bada również organizmy wyhodowane w kontrolowanych warunkach eksperymentalnych. Wówczas praca przebiega na ogół w laboratorium, przy użyciu mikroskopów różnego typu, wirówek, termostatów i specjalistycznej aparatury pomiarowej. Wyniki jego badań to niekiedy olbrzymia liczba danych, wymagających opracowań statystycznych przy użyciu technik komputerowych.

Oprócz metod opisowych i eksperymentalnych coraz większego znaczenia nabierają rozważania teoretyczne. Modele matematyczne sprawdzające hipotezy na temat przebiegu różnych zjawisk i procesów są obecnie narzędziem biologów nieomal wszystkich specjalności.

W ostatnim etapie pracy biolog analizuje własne wyniki badań i konfrontuje z istniejącą już na dany temat wiedzą. Ponadto zabiega o udostępnienie ich innym badaczom, pisząc artykuły do specjalistycznych czasopism bądź biorąc udział w seminariach i sympozjach.

Oprócz działań na polu szeroko pojętej nauki biologowie mogą pracować w lecznictwie, wielu gałęziach przemysłu, rolnictwie, administracji czy wreszcie w biznesie. Służą wówczas swą wiedzą dziedzinom praktycznym: produkcji żywności, ochronie plonów przed szkodnikami czy tworzeniu planów rozwoju gospodarczego z uwzględnieniem aspektów ekologicznych.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Biolog pracuje w bardzo różnych miejscach, zależnie od specjalizacji, kierunku badań i własnych zainteresowań. Na przykład genetycy, biochemicy, cytologowie czy mikrobiologowie pracują głównie w laboratorium. Tu mogą być narażeni opary toksycznych odczynników (np. kwas

Nauka i dziedziny z nią związane

octowy czy fenol), hałas (wirówki czy kamery do przeszczepień) lub intensywne światło (mikroskop). Na ogół jednak warunki te nie są wybitnie uciążliwe i nie powodują chorób zawodowych.

Takie specjalizacje, jak zoologia, botanika, hydrobiologia czy ekologia częściej niż inne wymagają pracy w warunkach terenowych. Ponadto każdy biolog-naukowiec część swego czasu pracy spędza za biurkiem, przy komputerze lub w bibliotece, studiując literaturę i planując badania.

warunki społeczne

Biologowie pracują w zespołach lub indywidualnie, zależnie od kierunku badań, stosowanych metod i miejsca zatrudnienia. W laboratoriach dominuje na ogół praca zespołowa. Wówczas zespół ludzi, wśród których mogą być także pracownicy techniczni, realizuje temat, będący częścią większego zagadnienia opracowywanego przez dany zakład czy instytut badawczy. Wybór metod, materiału badawczego i organizacja doświadczeń jest wówczas przedmiotem konsultacji i ustaleń z przełożonymi, którymi są osoby o wyższych stopniach naukowych. W ramach tych zależności każdy pracownik może realizować swój własny temat badawczy.

W uczelniach, częściej niż w instytutach naukowo-badawczych, praca może mieć charakter indywidualny. Wówczas pracownik danego zakładu czy katedry prowadzi własne badania, samodzielnie decydując o ich przebiegu. Tutaj nadzór zwierzchników nad przebiegiem i postępem badań może być symboliczny. Na ogół jednak stopień samodzielności zależy od stażu pracy i posiadanych tytułów naukowych. Ponadto pracownik może pełnić dodatkowe funkcje, np. być kierownikiem pracowni czy stacji terenowej, co narzuca konieczność wzmożonych kontaktów z ludźmi.

Biologowie biorą udział w seminariach, zjazdach i konferencjach, gdzie relacjonują wyniki swojej pracy i nawiązują bezpośrednie kontakty z badaczami pokrewnych dziedzin.

warunki organizacyjne

Godziny pracy biologów zależą od miejsca zatrudnienia i charakteru badań. W uczelniach osoby zatrudnione na etatach dydaktycznych (prowadzą zajęcia ze studentami) mają nienormowany czas pracy. Polega to na tym, że pracownik sam ustala sobie godzinowy rozkład zajęć. Część zadań, o ile to możliwe, wykonuje w domu lub bibliotece. W instytutach naukowo-badawczych i innych instytucjach zatrudniających biologów jako specjalistów obowiązuje na ogół ośmiogodzinny dzień pracy.

W pewnych badaniach laboratoryjnych i eksperymentalnych, a także terenowych niekiedy konieczne jest prowadzenie obserwacji lub pomiarów poza stałymi godzinami pracy czy w dni wolne od pracy. Zależy to w dużej mierze od właściwości materiału badawczego i planu doświadczeń.

W takich specjalizacjach, jak np. genetyka stosowana lub botanika, może pojawić się potrzeba zwiększenia liczby godzin pracy w sezonie wiosenno-letnim. W tym czasie także częściej wyjeżdża się i pracuje w terenie (ekologia, hydrobiologia).

W zależności od stażu pracy i posiadanego stopnia naukowego, osoba pracująca w zawodzie biologa może być tylko podwładnym, podwładnym i zwierzchnikiem jednocześnie lub tylko zwierzchnikiem.

Zarówno początkujący pracownik naukowy, jak i ten ze stażem i tytułem naukowym moralnie odpowiedzialni są za rzetelność wyników swoich badań. Pełnienie dodatkowych funkcji (np. kierownik laboratorium lub instytutu) związane jest z odpowiedzialnością za bezpieczeństwo ludzi i aparatury bądź z odpowiedzialnością finansową (dysponowanie funduszami przeznaczonymi na badania).

Praca biologa zdecydowanie nie jest zrutynizowana. Zdarza się jednak, że częste stosowanie pewnych technik laboratoryjnych bądź metod analizy materiału (np. pomiary kości w antropologii) może stwarzać takie pozory.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Przyszły biolog powinien interesować się biologią lub dziedzinami pokrewnymi (np. leśnictwo, medycyna). Powinien ponadto być osobą, która jest w stanie sprostać zasadom etyki nauki - uczciwości i rzetelności. Poza tymi dwoma niezbędnymi warunkami zawód biologa nie stawia

Nauka i dziedziny z nią związane

żadnych konkretnych wymogów psychologicznych. Olbrzymi zakres nauk biologicznych, różnorodność stosowanych metod i technik badawczych sprawiają, że różni ludzie mogą się w tym zawodzie odnaleźć

Należy rozróżnić tutaj pracę naukową od pracy specjalisty, który wykorzystuje swą wiedzę i umiejętności do celów praktycznych.

W pracy naukowej nie bez znaczenia jest postawa twórcza, dociekliwość i odwaga w stawianiu i sprawdzaniu własnych hipotez. W tym drugim przypadku ważna jest dokładność i cierpliwość.

Specjalizacja naukowa i miejsce pracy także różnią wymagania psychologiczne zawodu biologa. W pracy laboratoryjnej i eksperymentalnej, w takich dziedzinach, jak np. genetyka czy biochemia, niezbędny jest upór, cierpliwość i odporność na niepowodzenia. Ścisła specjalizacja (np. badanie jednego enzymu), konieczność częstych zmian metody (próby i błędy) lub brak natychmiastowych i efektownych wyników powodują bowiem, że jest to praca żmudna. Niekiedy mijają lata, zanim osiągnięty zostaje zamierzony cel badawczy. Na przeciwnym biegunie umieścić można pracę terenową botanika czy ekologa, choć i w tym przypadku osiągnięcie znaczących wyników badań wymaga bardzo długiej i żmudnej pracy. Ułatwiają ją niezmiernie zamięłowania przyrodnicze, spostrzegawczość i dobra pamięć, a przede wszystkim umiejętność kojarzenia faktów i logicznego myślenia.

Bardzo pożądana jest zaradność i pomysłowość w poszukiwaniu sponsorów i dodatkowych źródeł finansowania badań. W tego typu działalności przydatna jest łatwość w formułowaniu swoich myśli i zamierzeń w mowie lub piśmie.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca biologa należy do lekkich, jakkolwiek w pewnych przypadkach, np. w pracy terenowej przydaje się dobra ogólna sprawność fizyczna.

W dziedzinach, w których stosowane są techniki mikroskopowe (np. mikrobiologia, cytologia, anatomia) duże znaczenie ma dobry wzrok.

Istnieje pewna możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie biologa. Dotyczy to osób z lekką dysfunkcją kończyn dolnych, a także osób niedosłyszących i niedowidzących.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w tym zawodzie wymagane jest ukończenie wyższych studiów biologicznych magisterskich (stanowiska naukowe) lub studiów biologicznych zawodowych (niektóre stanowiska specjalistów)

Studia biologiczne magisterskie prowadzone są w uniwersytetach w następujących miastach Polski: Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Szczecin, Toruń, Warszawa i Wrocław. Są to studia dzienne i stacjonarne. Ponadto w uniwersytetach w Katowicach, Toruniu, Łodzi i Poznaniu można zaocznie studiować biologię. Studia zawodowe, kończące się uzyskaniem dyplomu licencjata, organizują, jak dotychczas, tylko 2 uniwersytety: w Poznaniu i we Wrocławiu, a także kilka prywatnych szkół wyższych. Te studia mogą odbywać się w trybie dziennym, zaocznym i wieczorowym.

Od nauczycieli biologii w szkole podstawowej i średniej, obok wymienionych już warunków, wymagane jest przygotowanie pedagogiczne. Roczne kursy pedagogiczne są organizowane w Ośrodkach Kształcenia Zawodowego, istniejących w większych miastach Polski. Wyższe wykształcenie biologiczne wraz z przygotowaniem pedagogicznym można także uzyskać w wyższych uczelniach pedagogicznych w Bydgoszczy, Kielcach, Krakowie, Olsztynie, Słupsku i Siedlcach, a także w uniwersytetach w Poznaniu (studia dzienne i zaoczne), Warszawie (studia dzienne) Toruniu (studia zaoczne).

Przy podejmowaniu pracy naukowo-badawczej pożądana jest znajomość języków obcych, szczególnie języka angielskiego.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie biologa istnieją olbrzymie szanse rozwoju kariery i awansu zawodowego.

Nauka i dziedziny z nią związane

Biologowie pracujący naukowo, przyczyniając się do postępu wiedzy w swojej dziedzinie, mogą zdobywać kolejne stopnie naukowe (doktor, doktor habilitowany, profesor). Związane jest to na ogół z awansem w hierarchii organizacyjnej. Wyższy tytuł i staż naukowy kwalifikuje pracownika do kierowania coraz większymi zespołami ludzi (kierownik pracowni, zakładu czy instytutu).

Podobnie, pracując na stanowisku specjalisty, można doskonalić swą wiedzę i umiejętności, zdobywać doświadczenie czy poszerzać kontakty. Działania te prowadzą również do awansu w sferze organizacyjnej i zawodowej.

Również nauczyciel biologii w szkole ma duże szanse rozwoju. Może poszerzać wiedzę biologiczną i pedagogiczną na różnego typu kursach i studiach podyplomowych, zdobywając kolejne stopnie specjalizacji zawodowej. Może wreszcie tworzyć własne, autorskie programy nauczania biologii czy awansować w hierarchii organizacyjnej szkoły (np. dyrektor szkoły).

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie biologa, zarówno na stanowiska naukowo-badawcze, jak i stanowiska specjalistów z różnych dziedzin, chętniej przyjmuje się osoby młodsze bądź bezpośrednio po ukończeniu studiów. Osoby starsze, lecz nie przekraczające wieku 40 - 45 lat, mogą podjąć pracę w tym zawodzie, muszą jednak wykazać się umiejętnościami lub osiągnięciami w danej dziedzinie.

Większe szanse zatrudnienia dla biologów w starszym wieku stwarza szkolnictwo średnie i podstawowe.

ZAWODY POKREWNE

leśnik
zootechnik
biotechnolog
lekarz
farmaceuta
lekarz weterynarii (taki sam poziom kwalifikacji)
analityk medyczny (niższy poziom kwalifikacji)

LITERATURA

Jerzmanowski A., *Geny i ludzie (Biologia XXI wieku; Skazani na nowotwory; Kto naprawdę odkrył wirusa AIDS)*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1994.
Dawkins R., *Rzeka genów*, Wydawnictwo CIS, Warszawa 1995.
Watson J.D., *Podwójna helisa. Historia odkrycia struktury DNA*, Wyd. Prószyński i S-ka, Warszawa 1996.
Goodall J., *Przez dziurkę od klucza. 30 lat obserwacji szympanów nad potokiem gombe*, Wyd. Prószyński i S-ka, Warszawa 1996.
Ward P., *Kres ewolucji. Dinozaury, wielkie wymieranie i bioróżnorodność*, Wyd. Prószyński i S-ka, Warszawa 1996.
Durrell G. i L., *Poradnik przyrodnika*, Muza S.A., Warszawa 1996.
Świat Nauki (Scientific American - wydanie polskie) - miesięcznik.
Wiedza i Życie - miesięcznik.
Parki Narodowe, Wydawnictwo Parków Narodowych.
Aura. Ochrona środowiska - miesięcznik, wyd. NOT.

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Biolog** - (22101), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 542 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	33
Kujawsko-pomorskie	27
Lubelskie	70
Lubuskie	14
Łódzkie	101
Małopolskie	18
Mazowieckie	94
Opolskie	39
Podkarpackie	18

Podlaskie	4
Pomorskie	21
Śląskie	23
Świętokrzyskie	13
Warmińsko-mazurskie	17
Wielkopolskie	29
Zachodniopomorskie	21

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Biolog** wynosiła 53. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	5
Lubuskie	1
Łódzkie	8
Małopolskie	3
Mazowieckie	5
Opolskie	0
Podkarpackie	3

Podlaskie	1
Pomorskie	8
Śląskie	7
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	5
Wielkopolskie	3
Zachodniopomorskie	2

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Biolog wynosiło 2512,97. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1954,14
Kujawsko-pomorskie	2164,56
Lubelskie	2146,11
Lubuskie	2825,73
Łódzkie	2021,6
Małopolskie	2095,31
Mazowieckie	3160,36
Opolskie	3577,93
Podkarpackie	2292,04

Podlaskie	-
Pomorskie	2572,12
Śląskie	2458,61
Świętokrzyskie	2193,83
Warmińsko-mazurskie	1487,5
Wielkopolskie	2781,11
Zachodniopomorskie	2142,11

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Biolog, wynosiła 5098. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	359
Kujawsko-pomorskie	110
Lubelskie	395
Lubuskie	55
Łódzkie	504
Małopolskie	615
Mazowieckie	1316
Opolskie	32
Podkarpackie	213

Podlaskie	-
Pomorskie	347
Śląskie	507
Świętokrzyskie	46
Warmińsko-mazurskie	20
Wielkopolskie	422
Zachodniopomorskie	87

Nauka i dziedziny z nią związane

BIOCHEMIK

kod: 221301

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Podstawowym zadaniem biochemika jest badanie procesów chemicznych, zachodzących w organizmach roślin, zwierząt i ludzi.

W zawodzie tym istnieje ścisła specjalizacja, związana z tematem prowadzonych badań: jedni naukowcy badają budowę i przemiany (tzw. metabolizm) białek, inni cukrów, jeszcze inni związków tłuszczowych. Niektórzy zajmują się zmianami struktury przestrzennej związków chemicznych, a inni pracują nad możliwością praktycznego zastosowania procesów biochemicznych.

Biochemik chcąc badać jakiś związek musi go najpierw wyizolować. W tym celu tkanekę, w której związek ten się znajduje lub może się znajdować, biochemik rozdrabnia, zwykle ucierając ją w moździerzu (przy tej metodzie tkanekę trzeba czasami zamrozić, zalewając ją ciekłym azotem), lub też używając tzw. homogenizatorów różnego typu. Do rozdrobnionego materiału dodaje roztwór substancji, których zadaniem jest rozpuszczenie poszukiwanego związku oraz zabezpieczenie go przed rozkładem i utratą aktywności biologicznej; etap ten wymaga czasem podgrzewania, innym razem całą procedurę trzeba prowadzić trzymając probówkę w lodzie. Tak otrzymany surowy preparat biochemik musi oczyścić z rozdrobnionej tkanki oraz substancji niepożądanych; w tym celu zawiesina jest zwirowywana w specjalnych wirówkach (rozdrobniona tkanka osadza się wówczas na dnie probówki, a nad nią zbiera się klarowny płyn), czasami także filtrowana.

Wstępnie oczyszczony preparat może być następnie traktowany substancjami wytrącającymi poszukiwany związek, bądź też wytrącającymi inne związki, które „zanieczyszczają” preparat. Czasami biochemik musi sięgnąć po jeszcze inne metody oczyszczania substancji chemicznych, jak np. metody chromatograficzne, pozwalające na wybieranie z roztworu substancji o określonej wielkości lub budowie.

Badając procesy zachodzące w żywych organizmach, biochemik stosuje często jeszcze inne zaawansowane techniki badawcze, jak „znakowanie” związków substancjami promieniotwórczymi, fluorescencyjnymi, przeciwciałami itp. Wszystko to robi po to, by jak najlepiej poznać reakcje chemiczne zachodzące w organizmie. Prace te są niesłychanie żmudne, a otrzymanie odpowiednio oczyszczonej substancji może czasem zająć nawet wiele miesięcy.

Przedstawiciel innej dziedziny biochemii bada budowę związków chemicznych. W tym celu musi najpierw ustalić, jakie pierwiastki tworzą badany związek, z jakich charakterystycznych elementów jest zbudowany itp. Badania takie są prowadzone przy użyciu bardzo skomplikowanych metod spektroskopowych (spektroskopia UV/VIS, spektroskopia IR, spektroskopia Ramana, spektroskopia rentgenowska, spektroskopia masowa i inne). Wszystkie dane uzyskane w ten sposób są następnie poddawane obróbce komputerowej, a końcowym efektem jest obraz przedstawiający budowę i strukturę przestrzenną badanej substancji.

Ponieważ aktywność wielu związków chemicznych, mających zastosowanie jako leki, zależy od ich struktury przestrzennej, dane takie, udostępnione w komputerowych bankach danych w sieci Internet, mają ogromne znaczenie dla innych naukowców poszukujących nowych leków. Umożliwiają one także „projektowanie” nowych substancji, potencjalnych leków, które mogą być następnie otrzymywane sztucznie.

Synteza taką zajmują się, wspólnie z inżynierami-chemikami, specjaliści w zakresie inżynierii biochemicznej. Do ich zadań należy opracowanie metod prowadzenia reakcji biochemicznych poza żywym organizmem, oraz kontrola tych procesów.

Biochemik-klinicysta pomaga lekarzowi w postawieniu trafnej diagnozy, gdyż w wyniku choroby w organizmie gromadzą się często bardzo specyficzne substancje. Rozpoznanie ich obecności oraz oznaczenie ich zawartości w organizmie na podstawie badań krwi i moczu wykonuje się wykorzystując nowoczesne, często skomputeryzowane urządzenia.

Nauka i dziedziny z nią związane

Enzymolodzy zajmują się enzymami. Są to białka, które katalizują, czyli umożliwiają, przebieg reakcji chemicznych w organizmie. Produktami enzymów mogą być substancje niezbędne do życia, enzymy mogą także rozkładać substancje w organizmie niepożądane.

Biochemicy analizują także skład chemiczny owoców, warzyw, mięsa i innych produktów spożywczych oraz badają zależności pomiędzy metodami ich produkcji lub hodowli, a wspomnianym składem chemicznym. Ich odkrycia mają kolosalne znaczenie nie tylko dla genetyków i hodowców roślin i zwierząt, ale przede wszystkim dla konsumentów. Duże firmy przemysłu spożywczego dysponują zwykle własnymi laboratoriami biochemicznymi.

Wiele prac prowadzonych w pracowniach biochemicznych to fragmenty większych projektów badawczych, prowadzonych przez kilka, a często nawet kilkanaście zespołów z różnych krajów.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Podstawowym miejscem pracy biochemika jest pracownia biochemiczna, niemniej jednak pewne prace badawcze muszą być prowadzone w innych pomieszczeniach, np. w fitotronach (urządzenia do hodowli roślin w warunkach symulujących warunki panujące w środowisku naturalnym), w chłodniach lub w pokojach cieplarnianych. Wynikające stąd częste zmiany temperatur są dla biochemika dużą niedogodnością, a nawet zagrożeniem dla zdrowia.

Poważnym natomiast zagrożeniem dla zdrowia są substancje chemiczne używane w codziennej pracy: alergen (wiele substancji nie będących normalnie szkodliwymi, w dużych stężeniach może wywoływać uczulenia), kancerogeny (substancje rakotwórcze są w pracach biochemicznych powszechnie używane), środki drażniące drogi oddechowe (niemal wszystkie powszechnie stosowane rozpuszczalniki organiczne). Niebezpieczne są również izotopy promieniotwórcze, stosowane w wielu badaniach, promieniowanie ultrafioletowe oraz silne pole elektromagnetyczne, będące wynikiem pracy niektórych urządzeń (np. spektroskopów rentgenowskich czy spektroskopów NMR). Mając to na względzie, kobiety wybierające zawód biochemika muszą liczyć się z koniecznością zrezygnowania z prowadzenia pewnych eksperymentów w okresie ciąży.

Zagrożenie może także wynikać z konieczności posługiwania się wirusami i innymi drobnoustrojami chorobotwórczymi, a także organizmami zmienionymi genetycznie (tzw. biohazard).

Dodatkowe niebezpieczeństwa wynikają z pracy z substancjami żrącymi lub o wysokiej temperaturze. Dużą niedogodnością może być hałas, wywołany pracą wirówek, wyciągów i innych urządzeń.

I A. warunki społeczne

Praca biochemika-naukowca jest pracą zespołową, w rzeczywistości jednak każdy z członków zespołu odpowiada za realizację pewnej części projektu badawczego, dysponując zazwyczaj dużą swobodą w zakresie wyboru właściwej strategii rozwiązania problemu i metodyki badań. Biochemik-klinicysta czy analityk medyczny jest najczęściej pozbawiony tego komfortu i zobowiązany do wykonywania analiz według ściśle określonych procedur i ścisłego przestrzegania harmonogramu badań.

Kontakty ze współpracownikami są zazwyczaj intensywne, a dominuje w nich kontakt werbalny, chociaż ostatnio bardzo szybko rośnie znaczenie urządzeń technicznych, a zwłaszcza komputerów (nie ma chyba zespołów badawczych pracujących bez możliwości korzystania z baz danych za pośrednictwem Internetu). Większość kontaktów ze współpracownikami, to pytania o szczegóły eksperymentów lub konsultowanie wyników, dotyczy to głównie młodych naukowców. Tam, gdzie wynik eksperymentu jest określany na podstawie nietypowego zabarwienia, konsystencji czy też gęstości produktu reakcji, wiedza książkowa młodego biochemika staje się wysoce niewystarczającą, a prawdziwym źródłem wiedzy jest dla niego wówczas starszy i bardziej doświadczony kolega.

Nauka i dziedziny z nią związane

warunki organizacyjne

Z formalnego punktu widzenia biochemik pracuje 6 do 9 godzin, tylko w ciągu dnia. Nie dotyczy to klinicystów, mających dyżury nocne i dyżury w dni świąteczne oraz w dni wolne od pracy.

W rzeczywistości jednak młodzi biochemicy zatrudnieni w instytutach naukowych i uczelniach pracują często po kilkanaście godzin dziennie, także w dni wolne od pracy. Zazwyczaj jest to własna inicjatywa (tzw. „głód wyników”) ambitnych badaczy.

Biochemik tylko wyjątkowo pracuje poza laboratorium biochemicznym – w zasadzie tylko wtedy, gdy zbiera „w terenie” materiały do badań. Również niezbyt często zdarza mu się wyjeżdżać służbowo: z reguły są to wyjazdy na konferencje naukowe, trwające nie dłużej niż kilka dni. Natomiast dłuższy, trwający zazwyczaj nie krócej niż rok staż naukowy, określany mianem „postdoctoral”, odbywany zwykle w renomowanych zachodnich ośrodkach naukowych, jest niejako obowiązkiem każdego młodego doktora.

W zależności od zajmowanego stanowiska (asystent, doktorant, adiunkt, profesor) biochemik-naukowiec może być zarówno podwładnym, jak i przełożonym. Nadzór ze strony przełożonego nie jest, na szczęście, zbyt ścisły i ogranicza się do nakreślenia ogólnego kierunku badań i czuwania nad ich właściwym przebiegiem. Natomiast praca biochemików klinicznych podlega ścisłej kontroli ze strony przełożonych.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Podstawową cechą, jaką powinien odznaczać się biochemik, jest ciekawość i chęć poznawania procesów życiowych, zachodzących w organizmach żywych. Biochemik musi być człowiekiem spostrzegawczym, potrafiącym zainteresować się zjawiskami biologicznymi, które przez innych uważane są za oczywiste lub mało ciekawe. Wymaga się od niego także umiejętności zadawania sobie pytań oraz poszukiwania odpowiedzi na nie.

Praca biochemika – jak każda praca naukowa – wymaga dużej dokładności w czynnościach i skrupulatności w prowadzeniu dzienników laboratoryjnych, gdyż niejednokrotnie pozornie mało istotna obserwacja, zanotowana na marginesie, może stanowić punkt wyjścia do bardzo ważnych i ciekawych badań. Wymaga także dużych zdolności logicznego rozumowania, niezbędnego do wiązania ze sobą wyników kolejnych eksperymentów i wyciągania z nich właściwych wniosków oraz właściwego planowania kolejnych etapów pracy.

W codziennej pracy konieczna jest samodzielność, gdyż większość eksperymentów jest planowana przez niego indywidualnie, a ich powodzenie świadczy o wiedzy i talencie eksperymentatora.

Oprócz samodzielności niezbędna jest również samokontrola, pozwalająca na chłodną analizę wyników. Młodzi naukowcy często podchodzą do swoich wyników bardzo optymistycznie i entuzjastycznie przyjmują udane doświadczenia, podczas gdy pozytywne wyniki otrzymane w jednym eksperymencie, niejednokrotnie nie znajdują potwierdzenia w całej serii następnych i okazują się, ostatecznie, pomyłką.

Biochemik musi cechować się także cierpliwością oraz umiejętnością pracy w warunkach monotonnych, gdyż większość prac badawczych w tej dziedzinie polega na żmudnych, wielogodzinnych i wielokrotnie powtarzanych analizach.

Kolejną ważną cechą jest łatwość prezentowania wyników i formułowania wniosków, bądź to w postaci referatów wygłaszanych na seminariach i sympozjach naukowych, bądź to w postaci artykułów w specjalistycznej prasie; chodzi tu przede wszystkim o umiejętność jasnego i zwięzłego przedstawiania efektów wieloletnich zazwyczaj badań.

Ponieważ wysunięte tezy mogą czasem spotkać się z krytyką, a nawet odrzuceniem ze strony innych specjalistów, biochemik powinien, nie zapominając o samokontroli, umieć jednocześnie zachować niezależność i umiejętność obrony swoich poglądów.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Nauka i dziedziny z nią związane

Pracę biochemika zalicza się do prac lekkich, aczkolwiek wymaga ona dobrej ogólnej kondycji fizycznej. Niezbędne są znaczne zdolności manualne, a więc zręczność rąk i palców, a także duża sprawność narządów ruchu, gdyż większość prac wykonuje się stojąc, niekiedy trzeba także przez dłuższy czas pracować w niewygodnej pozycji.

Niezwykle ważna jest dobra sprawność narządu wzroku (daltonizm może być poważnym utrudnieniem), gdyż ocena prawidłowego przebiegu reakcji chemicznych może opierać się na stwierdzeniu zmiany zabarwienia mieszaniny reakcyjnej. Potrzebne są również dobry węch i słuch.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Zawód biochemika-naukowca wymaga wyższego wykształcenia na poziomie minimum magisterskim. Biochemikami zostają przeważnie absolwenci uniwersyteckich wydziałów biologii, ale także akademii medycznych i przyrodniczych kierunków akademii rolniczych, a nawet absolwenci wydziałów chemii i inżynierii chemicznej, którzy podczas studiów wybrali biochemię jako specjalizację. W ostatnim czasie większość instytutów naukowych i wyższych uczelni nie zatrudnia młodych biochemików na najniższych, tj. asystenckich, stanowiskach, natomiast prowadzone są studia doktoranckie, po ukończeniu których i uzyskaniu stopnia doktora nauk biologicznych, młody naukowiec może ubiegać się o przyjęcie do pracy na stanowisku adiunkta.

Biochemików-klinicystów kształcą głównie pomaturalne studia analityki medycznej oraz akademie medyczne, aczkolwiek zatrudnienie w szpitalnych laboratoriach znajdują także absolwenci wydziałów biologii uniwersytetów.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Zawód biochemika-naukowca daje niemalże nieograniczone możliwości awansu zawodowego, zarówno pod względem awansu w hierarchii organizacyjnej (od stanowiska asystenta do stanowiska profesora), jak też ze względu na prestiż, którym cieszą się najlepsi. Na szczególnie zdolnych naukowców czekają renomowane ośrodki krajowe i zagraniczne, w tym ostatnim wypadku awans oznacza także bardziej atrakcyjne zarobki.

Dla biochemika-klinicysty awans nie wiąże się zwykle z osiągnięciem wyższego stopnia w hierarchii organizacyjnej (chyba, że jako taki rozumiemy np. awans na kierownika pracowni), ale raczej z możliwością otrzymania oferty pracy w dobrej prywatnej klinice i, co się z tym wiąże, wyższych zarobków.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie biochemika istnieją bardzo ograniczone możliwości podjęcia pracy przez dorosłych. Na zatrudnienie w placówkach mogą liczyć w zasadzie wyłącznie osoby posiadające stopień naukowy od doktora wzwyż i pewien dorobek naukowy, przy czym górna granica wieku wynosi około 50 lat.

Regułą jest natomiast, że emerytowani profesorowie są zatrudniani w niepełnym wymiarze godzin.

ZAWODY POKREWNE

biotechnolog
analityk medyczny
biolog molekularny
chemik

Nauka i dziedziny z nią związane

LITERATURA

Brak na polskim rynku wydawniczym pozycji traktujących o zawodzie biochemika. Pewne wyobrażenie o nim można uzyskać z artykułów w pismach popularnonaukowych, np. *Wiedza i Życie*, *Świat Nauki*, *Wszechświat* i inne.

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Biochemik** - (2210201), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 123 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	11
Kujawsko-pomorskie	5
Lubelskie	12
Lubuskie	2
Łódzkie	39
Małopolskie	5
Mazowieckie	14
Opolskie	1
Podkarpackie	3

Podlaskie	1
Pomorskie	13
Śląskie	4
Świętokrzyskie	5
Warmińsko-mazurskie	3
Wielkopolskie	4
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Biochemik** wynosiła 15. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	2
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	3
Opolskie	1
Podkarpackie	1

Podlaskie	2
Pomorskie	2
Śląskie	0
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Biochemicy, toksykolodzy i pokrewni wynosiło 2859,68. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2644,33
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	2678,73
Lubuskie	0
Łódzkie	2419,5
Małopolskie	1832,59
Mazowieckie	3545,54
Opolskie	0
Podkarpackie	2701,61

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1537,77
Świętokrzyskie	1618,46
Warmińsko-mazurskie	1809,7
Wielkopolskie	1729,33
Zachodniopomorskie	2480,69

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Biochemicy, toksykolodzy i pokrewni, wynosiła 461. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	16
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	45
Lubuskie	0
Łódzkie	47
Małopolskie	6
Mazowieckie	226
Opolskie	0
Podkarpackie	18

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	36
Świętokrzyskie	8
Warmińsko-mazurskie	9
Wielkopolskie	37
Zachodniopomorskie	13

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

BIOFIZYK

kod: 221302

inne nazwy zawodu: biolog molekularny, biofizykochemik

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Biofizyk bada, stara się zrozumieć i opisać za pomocą metod i pojęć fizyki, elementarne procesy i struktury istotne dla powstania i funkcjonowania życia. Interesują go wzajemne sprzężenia tych struktur i procesów ze sobą i ze światem zewnętrznym. Biofizyk dąży więc do uzyskania ścisłej wiedzy o procesach biologicznych i ich opisu zgodnego z wymaganiami fizyki i chemii. Zajmując się dziedzinami wiedzy będącymi na pograniczu klasycznych zainteresowań biologii, chemii i fizyki, dąży do integralnego opisu przyrody ożywionej.

Jego głównym zadaniem jest prowadzenie lub uczestniczenie w badaniach naukowych. Jest nim także upowszechnianie fizykalnego sposobu badania przyrody żywej wśród biologów i viceversa: poszerzanie reducyjnego, częstego wśród fizyków sposobu widzenia życia jako sumy izolowanych procesów i struktur elementarnych podlegających prawom fizyki, o elementy postrzegania go jako sieci wzajemnie powiązanych procesów.

Obiektem badań biofizyka są cząsteczki: od kilkuatomowych do, liczących wiele milionów atomów, biopolimerów jak DNA i białka. Są nimi też mikroorganizmy, czyli wirusy, bakterie i niższe grzyby oraz tkanki i ich systemy, szczególnie te, które są związane z tworzeniem, przekazywaniem, magazynowaniem i przetwarzaniem sygnałów w organizmie (receptory i układ nerwowy). Do głównych funkcji społecznych zawodu biofizyka należy tworzenie nowych i rozwijanie istniejących metod badania struktury i dynamiki układów biologicznych i wynikające z tych funkcji badania stosowane w dziedzinach, takich jak biotechnologia i biocybernetyka, ukierunkowane na podnoszenie jakości życia człowieka. Chodzi tu przede wszystkim o nowe metody diagnostyki, terapii profilaktyki i protetyki biologicznej w medycynie (np. tomografia pozytronowa lub NMR), techniki doskonalenia genetycznego roślin i zwierząt dla potrzeb żywnościowych (np. elektroporacja DNA do komórki) oraz ochronę życia przed ekstremalnymi warunkami zewnętrznymi promieniowania, temperatury lub ciśnienia.

Aktywność naukowa biofizyka może mieć charakter teoretyczny lub doświadczalny. Teoretycy, zwani też **bioinformatykami**, wychodząc z danych doświadczalnych zgromadzonych najczęściej w komputerowych bazach danych oraz z istniejących hipotez i teorii, tworzą nowe modele procesów i struktur biologicznych, oraz teorie uogólniające poprzednie modele i uwzględniające nowe dane. Przewidywania dobrej teorii wytyczają zwykle nowe badania eksperymentalne.

Praca doświadczalna biofizyka, który często uczestniczy w przygotowaniu obiektów własnych badań, ma zwykle fazę preparatywną i pomiarową. Praca ta wymaga umiejętności i zamięłowania zarówno do preparatyki biologicznej i chemicznej, jak i do finezyjnych metod doświadczalnych i teoretycznych współczesnej fizyki. Pomiarów biofizyczne związane są na ogół z działaniem na badane obiekty polem zewnętrznym (elektromagnetycznym, falami akustycznymi, cząstkami lub promieniowaniem), następnie mierzeniem skutków fizycznych przestrzennych i czasowych tego działania oraz analizą matematyczną danych, mającą na celu możliwie precyzyjny opis struktur biorących udział w badanym procesie oraz jego mechanizm i dynamikę.

Chociaż wynik doświadczenia stanowi ostateczne kryterium prawdziwości opisu struktury i mechanizmu procesu biologicznego, teoretyk i eksperymentator pełnią w biofizyce, podobnie jak w fizyce, wzajemnie komplementarne i równie istotne role.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Nauka i dziedziny z nią związane

Praca biofizyka odbywa się w laboratoriach biologicznych, chemicznych i fizycznych oraz w bibliotekach i w salach wykładowych. Komputer jest najczęściej używanym sprzętem, gdyż steruje on przyrządami pomiarowymi, służy do anlizy danych i do stałego kontaktu z informacją naukową, literaturą i bazami danych w wielkich światowych super-komputerach. Biofizyk przygotowując preparaty do pomiarów bywa narażony na kontakt z mikroorganizmami i chemikaliami potencjalnie niebezpiecznymi dla zdrowia, szczególnie w laboratoriach zajmujących się genetyką molekularną oraz z izotopami radioaktywnymi. W laboratoriach pomiarowych bywa narażony na promieniowanie rentgenowskie, neutronowe i gamma oraz na silne pola elektromagnetyczne. Z reguły laboratoria, w których stosuje potencjalnie niebezpieczne rodzaje promieniowania bądź szczepy mikroorganizmów, podlegają specjalnemu nadzorowi ze względu na bezpieczeństwo pracy. Istnieją klasy bezpieczeństwa dla laboratoriów, wg których tylko w niektórych laboratoriach odpowiednio wysokiej klasy są dopuszczalne określone badania.

warunki społeczne

Praca biofizyka ma najczęściej charakter zespołowy, choć od wszystkich członków zespołów badawczych wymaga się dużo samodzielności, inicjatywy i pomysłowości zarówno przy doborze sposobów rozwiązania problemów, jak i wyboru tych problemów. Ponieważ w zespołach badawczych zajmujących się biofizyką pracują zwykle naukowcy różnych specjalności, od lekarzy i biologów do fizyków i matematyków, współpraca i dyskusja naukowa odgrywają wyjątkową rolę, większą niż w innych zespołach. Często jedna grupa w zespole pracuje nad syntezą lub preparatyką obiektów doświadczalnych dla innej grupy. Konieczność precyzyjnego porozumiewania się i dyskusowania ma zasadnicze znaczenie w fazie projektowania doświadczeń, ich wykonywania oraz analizy wyników. Biofizycy-teoretycy, choć pracują w sposób bardziej indywidualny, są zwykle w zespołach badawczych szczególnie zintegrowani.

warunki organizacyjne

Dni i godziny pracy biofizyka są ruchome, jak większości pracowników nauki. Biofizyk pracujący na uczelni ma oczywiście rytm pracy narzucony przez zajęcia dydaktyczne. Nie limitowany czas pracy oznacza, że dobowy, tygodniowy czy miesięczny rozkład godzin pracy dyktowany jest przez logikę doświadczeń własnych i współpracowników. Nie jest więc tak, że biofizyk pracuje wtedy gdy chce, gdyż możliwość przeprowadzenia jego pomiaru zależy od momentu zakończenia innego etapu pracy przez innego członka zespołu. Często doświadczenie musi być kontynuowane w nocy lub w dzień świąteczny, zdarzają się także przerwy jedno- lub kilkudniowe wymuszone przez rytm doświadczenia. Biofizyk odpowiada za wyniki swoich badań przed opiekunem naukowym, szefem zespołu lub dyrektorem placówki. Jest także odpowiedzialny przed współpracownikami, których praca zależy od jakości i wyników jego własnych doświadczeń. Biofizyk, jak inni pracownicy nauki, jest rozliczany ze swej pracy na podstawie liczby i jakości publikacji i doniesień naukowych oraz stopni naukowych osiągniętych przez niego, jego młodszych współpracowników i studentów, także intensywności i jakości swego udziału w debatach naukowych. Swoboda w wyborze tematyki badawczej oraz metod rozwiązywania zagadnień naukowych jest zwykle proporcjonalna do doświadczenia, autorytetu i wiedzy.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Najważniejszą cechą osobowości niezbędną w zawodzie biofizyka jest ciekawość. Inne, prawie tak samo ważne, to: dokładność, cierpliwość i wytrwałość oraz samodzielność połączona z umiejętnością współdziałania. Uprawianie biofizyki, nauki z pogranicza obszarów zainteresowania tradycyjnych dziedzin fizyki, chemii i biologii, nauki mającej więcej luk i niejasności niż pewników, wymaga szczególnie dużo ciekawości jako źródła motywacji zarówno przy wyborze problematyki, jak i w codziennej praktyce laboratoryjnej. Dokładność, podobnie jak ciekawość, wymagane są we wszelkich naukach przyrodniczych, w biofizyce jednak chodzi nie tylko o dokładność pomiarów i obserwacji, ale przede wszystkim o zamiłowanie i potrzebę ścisłości w metodzie badawczej oraz w aparacie

Nauka i dziedziny z nią związane

pojęciowym. Biofizyka powstała i powstaje nadal z psychicznej potrzeby precyzji i ścisłości przy opisywaniu zjawisk związanych z życiem, z niechęci do opisu mglistego i metaforycznego, z ludzkiej potrzeby piękna odczuwanego i rozumianego jako jasność. Umiejętność współdziałania jest szczególnie ważna, gdyż biofizyka jest dziedziną zespołową, łączącą ludzi o różnym przygotowaniu zawodowym. Codzienna praktyka laboratoryjna wymaga gotowości psychicznej do wyjaśniania i tłumaczenia swego punktu widzenia np. przez mikrobiologa fizykowi teoretycznemu lub na odwrót, ponieważ często zajmują się oni jednocześnie bardzo różnymi aspektami tego samego procesu lub zjawiska i zależą nawzajem od siebie. Wynikająca stąd konieczność kontaktowania się z innymi oraz zamiłowanie i talenty pedagogiczne są specjalnie ważne dla biofizyków zajmujących się dydaktyką, gdy często do ich obowiązków należy uczenie studentów fizyki np. elementów genetyki molekularnej, a biologów - elementów mechaniki kwantowej lub podstaw programowania.

Spośród sprawności i zdolności ważnych w zawodzie biofizyka najważniejsze wydają się wyobraźnia i myślenie twórcze oraz rozumowanie logiczne. Bardzo przydatne są też zdolność koncentracji uwagi, dobra pamięć oraz uzdolnienia techniczne i rachunkowe. Wszystkie one są istotne przy uprawianiu nauk przyrodniczych w ogóle, w biofizyce jednak istnieje mniej niż w innych naukach gotowych schematów myślenia, rozumowania, argumentowania i rozwiązywania problemów, także mniej schematów metodycznych. Zainteresowania naukowe, sprawność intelektualna oraz otwartość umysłu na problematykę pokrewną, lecz nie koniecznie tożsamą z aktualnie uprawianą tematyką badawczą, stanowią podstawowe kwalifikacje do zawodu biofizyka, podobnie jak stała gotowość do poszerzania posiadanej wiedzy. Jest w tym zawodzie niemal codzienną koniecznością śledzenie publikacji z dziedzin, których nie studiowało się na uczelni. Zainteresowania techniczne są istotne dla biofizyków zajmujących się pomiarami fizycznymi i chemicznymi.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pracę biofizyka zalicza się do prac lekkich nie wymagających dużej sprawności fizycznej. Dla eksperymentatora zajmującego się preparatyką chemiczną lub biologiczną oraz pomiarami fizykochemicznymi istotna jest sprawność rąk i palców oraz narządów wzroku i słuchu. Sprawne narządy głosu są istotne dla biofizyka zajmującego się dydaktyką. Osoby niepełnosprawne z dysfunkcją kończyn dolnych, a także niedosłyszące, mogą w zasadzie uprawiać ten zawód.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Minimalny poziom wykształcenia wymagany przy ubieganiu się o pracę to wyższe studia w zakresie fizyki, chemii, biologii lub medycyny. Katedry, instytuty lub zakłady biofizyki, biologii molekularnej lub biocybernetyki, gdzie można uzyskać specjalizację w zakresie biofizyki, istnieją na uniwersytetach lub akademiach medycznych w Warszawie, Poznaniu, Wrocławiu, Łodzi, Krakowie, Białymstoku, Gdańsku i Katowicach.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Formalny awans w zawodzie biofizyka związany jest z uzyskiwaniem kolejnych stopni naukowych doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora. Uprawnione do ich nadawania są Rady Wydziałów uczelni oraz Rady Naukowe paru instytutów PAN. Osiągnięcie tych stopni związane jest z przygotowaniem pracy doktorskiej lub habilitacyjnej i jej publiczną obroną. Materiał do tych prac uzyskuje się uczestnicząc w pracach badawczych na stanowiskach asystenta lub adiunkta lub też będąc uczestnikiem studiów doktorskich.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Pracę naukową w zawodzie biofizyka można w zasadzie podjąć kilka (lub nawet dziesięć) lat po studiach przyrodniczych, jeśli w tym czasie uprawiało się zawód fizyka, chemika, biologa bądź pokrewne. Jest to szczególnie łatwe, jeśli uzyskało się w tym czasie stopień doktora, którejś z tych nauk. W takim przypadku granica wieku nie jest istotna.

Nauka i dziedziny z nią związane

ZAWODY POKREWNE

biolog molekularny
bioinformatyk
biocybernetyk
biofizykochemik
biotechnolog
biochemik
technik chemik.

LITERATURA

Leyko W., *Biofizyka dla biologów*, PWN 1987
Przestalski S., *Fizyka z elementami biofizyki i agrofizyki*, PWN 1977
Świat Nauki – miesięcznik, wybrane artykuły
Postępy Biochemii – kwartalnik Polskiego Towarzystwa Biochemicznego
Zagadnienia Biofizyki Współczesnej – kwartalnik Polskiego Towarzystwa Biofizycznego,
Biotechnologia – kwartalnik Komitetu Biotechnologii PAN i Instytutu Chemii Bioorganicznej PAN
Listy biometryczne – pismo Polskiego Towarzystwa Biometrycznego

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Biofizyk** - (2210202), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 21 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	1
Lubuskie	0
Łódzkie	10
Małopolskie	2
Mazowieckie	2
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	0
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Biofizyk** wynosiła 0. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Biochemicy, toksykolodzy i pokrewni wynosiło 2859,68. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2644,33
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	2678,73
Lubuskie	0
Łódzkie	2419,5
Małopolskie	1832,59
Mazowieckie	3545,54
Opolskie	0
Podkarpackie	2701,61

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1537,77
Świętokrzyskie	1618,46
Warmińsko-mazurskie	1809,7
Wielkopolskie	1729,33
Zachodniopomorskie	2480,69

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Biochemicy, toksykolodzy i pokrewni, wynosiła 461. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	16
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	45
Lubuskie	0
Łódzkie	47
Małopolskie	6
Mazowieckie	226
Opolskie	0
Podkarpackie	18

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	36
Świętokrzyskie	8
Warmińsko-mazurskie	9
Wielkopolskie	37
Zachodniopomorskie	13

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MATEMATYK

kod: 212102

Inne nazwy zawodu: -

ZADANIA I CZYNNOCI ROBOCZE

Matematyk może pracować jako naukowiec, nauczyciel, bądź też stosować matematykę jako narzędzie do rozwiązywania problemów w innych dziedzinach nauki i techniki.

Naukowcy-teoretycy rozwijają wybrane, tradycyjne dziedziny matematyki (jak m.in. analiza matematyczna, algebra, geometria analityczna, geometria różniczkowa, logika, analiza funkcjonalna, topologia, funkcje analityczne, równania różniczkowe, rachunek prawdopodobieństwa i statystyka matematyczna) bądź też tworzą nowe teorie, które w momencie ich powstawania mogą nie mieć żadnego związku z praktyką, a znajdować czasem zastosowanie po kilkadziesiąt czy nawet kilkaset lat. Tak powstała w latach siedemdziesiątych teoria zjawisk nieciągłych („katastrof”), a w latach osiemdziesiątych - teoria „chaosu” opisująca skomplikowane uwarunkowania ruchów, do niedawna uważanych za całkowicie bezładne. Wyniki pracy teoretyków mogą niekiedy prowadzić do zasadniczych zmian poglądów: zastosowanie twierdzeń teorii zbiorów w matematyce ogólnej zmusiło do bardziej rygorystycznej kontroli sposobu dowodzenia twierdzeń we wszystkich teoriach matematycznych. Inną typową formą rozwoju matematyki jest przyoblekanie starych teorii, zarówno powszechnie znanych jak i już zapomnianych, w nowe szaty. Tak uczynił w średniowieczu Kartezjusz algebraizując geometrię, czyli tworząc geometrię analityczną, przez wprowadzenie układu współrzędnych. Dostarczyło to także bodźców do wydobywania z zastoju samej algebry, rozwijającej się odtąd po dziś dzień.

Trudno jest wymienić dziedzinę wiedzy, bądź też praktycznej działalności człowieka, w której nie byłyby obecnie stosowane metody matematyczne. Matematyka wraz z rozwojem cywilizacji coraz głębiej wkracza w codzienne życie. Szczególna rola przypada obecnie informatyce, której podstawę stanowią takie dziedziny matematyki, jak logika, algebra, statystyka matematyczna, nowoczesne metody numeryczne. Matematyka zawsze była narzędziem, którym posługiwali się uczeni innych dziedzin, głównie jednak nauk ścisłych. Obecnie matematyką nasycone są - choć w różnym stopniu - prawie wszystkie sfery nauki.

Jak od pradziejów rozwój matematyki był związany z potrzebami nauk pokrewnych, takich jak fizyka czy astronomia, tak współcześnie wiele dziedzin matematyki rozwinęło się pod wpływem potrzeb przemysłu, badań kosmicznych czy też potrzeb wojskowych. Typowymi przykładami są tu sterowanie procesami produkcyjnymi czy też badania operacyjne.

Burzliwy w ostatnich kilkadziesiąt latach rozwój komputerów, o coraz większych pamięciach i szybkości obliczeń, umożliwił wkroczenie informatyki do biur, księgowości i zarządzania, symulacji zjawisk fizycznych czy też symulacji zachowań różnego rodzaju obiektów (budowli, pojazdów, maszyn, towarów) pod wpływem oddziaływań zewnętrznych. Napisanie programu komputerowego musi być poprzedzone konstrukcją modelu matematycznego danego zagadnienia. Jest to praca dla matematyka. Matematyk, po skonstruowaniu takiego modelu, musi wskazać także metodę praktycznego sporządzenia modelu, metod symulacji i interpretacji wyników.

Matematycy pracujący naukowo, bądź to w zakresie „czystej teorii” lub też w zastosowaniach, muszą sporządzać sprawozdania z wykonywanych prac dla jednostek finansujących. Poddani są stałej weryfikacji: zajmowane kadencyjnie stanowiska wymagają posiadania stopnia naukowego doktora lub doktora habilitowanego bądź tytułu naukowego profesora, co uwarunkowane jest publikowaniem wyników prac (artykuły, książki), promowaniem magistrów, doktorów i innymi szczegółowymi wymaganiami.

Najliczniejszą grupą wśród matematyków są nauczyciele. Również większość matematyków - naukowców prowadzi działalność dydaktyczną. Nauczyciele matematyki objęci są kształceniem ustawicznym dla dostosowania posiadanej wiedzy do aktualnych, stale unowocześnianych programów nauczania. Obowiązują ich rygory związane ze statusem nauczyciela. Nauczanie

Nauka i dziedziny z nią związane

matematyki, ze względu na jej szczególną pozycję wśród innych przedmiotów, to zadanie o dużej doniosłości: poziom nauczania matematyki może rzutować na wyniki osiągane przez uczniów w innych przedmiotach.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Matematyk, zależnie od zajmowanego stanowiska, pracuje w pomieszczeniach biurowych instytutów, jednostek naukowo-produkcyjnych, w salach wykładowych lub też klasach szkolnych.

Nauczyciele i wykładowcy narażeni są na schorzenia krtań ze względu na konieczność długotrwałego mówienia.

W przypadku pracy z komputerem mogą występować dolegliwości typowe dla pracy siedzącej wykonywanej w jednej pozycji, tzn. doległości kręgosłupa. Długotrwała praca przy monitorze sprzyja dolegliwościom oczu.

warunki społeczne

Matematyk-teoretyk pracuje głównie sam. Gdy wyniki pracy podlegają zastosowaniom, matematyk musi ściśle współpracować z przedstawicielami dziedziny, której dotyczy zastosowanie. Współpraca ta wymaga wielu wspólnych dyskusji, dodatkowych uzgodnień, wyjaśnień.

Praca nauczyciela ma charakter indywidualny. O jej wynikach decyduje ciągły, intensywny kontakt z uczniami, czasem wymaga spotkań z rodzicami.

warunki organizacyjne

Czas pracy nauczycieli wynosi 18-27 godzin tygodniowo. Muszą być jednak dyspozycyjni, część ich obowiązków nie da się zamknąć w sztywnych ramach godzin pracy.

Nauczyciel szkolny pracę swą planuje, organizuje i wykonuje samodzielnie, ale zgodnie z obowiązującym programem, przepisami oświatowymi i stałym tygodniowym rozkładem lekcji. Zajęcia i dokumentacja - z wyjątkiem dziennika lekcji - kontrolowane są kilka razy do roku.

Naukowcy mają naogół nienormowany czas pracy. Zobowiązani są natomiast do przestrzegania terminów zakończenia projektów badawczych. Dyscyplinuje ich również konieczność osiągnięcia kolejnych stopni naukowych w określonym czasie.

Praca naukowca jest wybitnie samodzielna, głównym czynnikiem kontrolnym jest ocena publikacji przez przełożonych, szersze środowisko zawodowe i wydawcę, warunkujące wydruk pracy.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Matematyka wymaga zdolności do logicznego, abstrakcyjnego myślenia, wyobraźni, pamięci.

Nauczyciela matematyki powinna cechować dodatkowo umiejętność jasnego przekazywania wiedzy, cierpliwość, a także zainteresowanie młodzieżą i jej problemami.

Trudno sobie wyobrazić dobrego naukowca bez autentycznego zainteresowania uprawianą dziedziną, czy bez uzdolnień twórczych, samodzielności i niezależności sądów.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Zawód ten nie stawia szczególnych wymogów zdrowotnych. Natomiast matematyk-nauczyciel powinien spełniać wymagania zdrowotne stawiane nauczycielom wogóle, tzn. wykluczone są choroby zakaźne, zaburzenia mowy czy szczególnie szpecący wygląd zewnętrzny.

Nauka i dziedziny z nią związane

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Od kandydatów na matematyków wymagane jest ukończenie studiów wyższych.

U osób podejmujących pracę w zastosowaniach matematyki pożądane jest - choć nie obowiązkowe - uzyskanie dodatkowej specjalności w dziedzinie, której dotyczą zastosowania.

Od nauczyciela matematyki wymaga się ukończenia Wyższej Szkoły Pedagogicznej, bądź też Uniwersytetu lub Politechniki. Jeżeli specjalizacja uzyskana na Uniwersytecie czy Politechnice (np. informatyka) nie daje uprawnień do nauczania - a prawie zawsze można to uzupełnić już w trakcie studiów - konieczne jest ukończenie kursu pedagogicznego (zazwyczaj 1-rocznego).

Warunkiem rozpoczęcia pracy w zawodzie nauczyciela są także badania lekarskie, które wykluczają choroby zakaźne.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Rzadki u nauczycieli awans (stanowisko dyrektora, doradcy innych nauczycieli, urzędnika oświaty) oznacza z reguły ograniczenie nauczania. Niektórzy widzą awans w przejściu ze szkoły podstawowej do średniej.

Matematyk-naukowiec ma szerokie możliwości awansu zawodowego, poprzez zdobywanie kolejnych stopni naukowych, aż do tytułu profesora włącznie.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Podjęcie pracy matematyka w późniejszym wieku (nie bezpośrednio po studiach) teoretycznie jest możliwe, choć wymaga dobrej orientacji w aktualnym stanie prac matematycznych w danej dziedzinie

ZAWODY POKREWNE

Fizyk
Astronom,
Meteorolog
Geofizyk,
Statystyk,
Biofizyk,
Programista.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

1. H. Steinhaus : Kalejdoskop matematyczny, Warszawa, Państwowy Zakład Wydawnictw Szkolnych, (I wyd. 1956 i odtąd kilkanaście wydań w kraju i za granicą),
2. Z. Romanowicz : E. Piegat : Sto zadań z błyskiem, Wrocław 1996,
3. M. Kaku : Hiperprzestrzeń , Warszawa 1995
4. S. Ulam : Przygody matematyka, Warszawa 1996,
5. H. Steinhaus : Wspomnienia i zapiski, Warszawa 1992,
6. M. Kordos : Wykłady z historii matematyki, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne 1994,
7. Matematyka współczesna. Dwanaście esejów (red. L. A. Steen), WNT, Warszawa 1983

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA I PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Matematyk** - (2120102), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 337 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	39
Kujawsko-pomorskie	14
Lubelskie	23
Lubuskie	20
Łódzkie	39
Małopolskie	11
Mazowieckie	33
Opolskie	6
Podkarpackie	13

Podlaskie	5
Pomorskie	8
Śląskie	58
Świętokrzyskie	15
Warmińsko-mazurskie	3
Wielkopolskie	46
Zachodniopomorskie	4

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Matematyk** wynosiła 20. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	2
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	2
Lubuskie	4
Łódzkie	0
Małopolskie	1
Mazowieckie	6
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	1

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Matematycy i pokrewni wynosiło 4231,77. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1571,96
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	2910,29
Lubuskie	0
Łódzkie	2096,71
Małopolskie	2087,3
Mazowieckie	5856,93
Opolskie	0
Podkarpackie	1521,15

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	3088,35
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2456,97
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Matematycy i pokrewni, wynosiła 270. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	22
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	25
Lubuskie	0
Łódzkie	8
Małopolskie	27
Mazowieckie	148
Opolskie	0
Podkarpackie	14

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	16
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	10
Zachodniopomorskie	0

Nauka i dziedziny z nią związane

STATYSTYK

kod: 212202

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Statystyk opisuje za pomocą liczb i analizuje zjawiska gospodarcze, społeczne i dotyczące środowiska naturalnego, a także wyniki doświadczeń z dziedziny biologii, medycyny, techniki i innych nauk. Najbardziej znanym rezultatem pracy statystyków są roczniki statystyczne, z których możemy dowiedzieć się, ile nas jest, jaki typ rodziny przeważa i gdzie mieszkamy, jak długo żyjemy (statystyka ludności), ile i czego wyprodukowano, czym i w jakich ilościach handlowano, ile wydano na inwestycje, a ile na konsumpcję, ile zarabialiśmy i o ile wzrosły się ceny, a także jak to wszystko wyglądało w innych krajach (statystyka gospodarcza).

Zadaniem statystyka jest zorganizowanie i przeprowadzenie badania statystycznego określonego zjawiska. Na badanie statystyczne składają się czynności zbierania, przechowywania i opracowywania danych (zwykle liczbowych), a następnie analiza badanego zjawiska i udostępnianie wyników badania.

Zbieranie informacji dotyczących działalności gospodarczej, społecznej czy też ludności odbywa się w ten sposób, że jednostki świadczące tę działalność (na przykład, przedsiębiorstwa, banki, szkoły, gospodarstwa domowe, itp.) wypełniają i przekazują do wyspecjalizowanych jednostek prowadzących badania statystyczne, tj. urzędów statystycznych, sprawozdania statystyczne. Mają one postać formularzy, w których poszczególne rubryki zawierają różne informacje na temat badanej jednostki. Czynności szczegółowe, które wykonuje statystyk w tej fazie badania, to: opracowanie instrukcji wypełniania sprawozdań, rozesłanie formularzy sprawozdań do jednostek objętych badaniem, dodatkowe informacje i konsultacje dla badanych jednostek w wypadku trudności w wypełnieniu sprawozdań, kontrola napływu wypełnionych sprawozdań w terminie. Dane doświadczalne z dziedziny biologii, medycyny, techniki i innych nauk mogą pochodzić ze wskazań aparatury kontrolno-pomiarowej lub dokumentacji prac doświadczalnych.

Przechowywanie danych statystycznych polega na zapewnieniu dostępu do nich po zakończeniu badania. W tym celu statystyk określa, jak długo i w jakiej formie dane będą przechowywane.

Opracowywanie danych polega przede wszystkim na operacjach arytmetycznych (dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie), przeprowadzanych na danych liczbowych, pochodzących ze sprawozdań statystycznych. Niekiedy opracowywanie danych ma charakter skomplikowanych operacji matematycznych, gdy statystyk poszukuje zależności między poszczególnymi cechami badanego zjawiska. W tym celu buduje on model statystyczny (inaczej: statystyczno-matematyczny) analizowanego zjawiska, to znaczy pewne jego cechy (nazywa je zmiennymi objaśnianymi) przedstawia jako funkcję matematyczną innych cech (te nazywa zmiennymi objaśniającymi). Czynności szczegółowe, które wykonuje statystyk w trakcie opracowywania danych, to: kontrola poprawności formalnej danych (na przykład: czy eksport danych wyrobów nie przekracza ich produkcji), przygotowanie algorytmu obliczeń (co, na podstawie czego i jak ma być liczone), przekazanie danych i algorytmu obliczeń do ośrodka obliczeniowego, współpraca z ośrodkiem obliczeniowym, praca na mikrokomputerze (w przypadku nietypowych analiz, modelowania itp.).

Analiza wyników badania może mieć postać porównań w czasie (np. czy eksport ogółem wzrósł, czy też spadł w porównaniu z poprzednim rokiem), porównań w przestrzeni (np. jak kształtują się proporcje przeciętnego wynagrodzenia w służbie zdrowia między województwami), a w tym porównań międzynarodowych. Bardziej złożony charakter mają analizy zależności między poszczególnymi cechami zjawiska, zwykle wykonywane na podstawie modeli statystyczno-matematycznych. Szczególnym rodzajem analizy są prognozy, gdy statystyk próbuje określić przebieg badanego zjawiska w przyszłości, na podstawie informacji o przeszłości. Prognozy najczęściej występują w statystyce demograficznej, czyli w statystycznych badaniach ludności.

Nauka i dziedziny z nią związane

Statystyk udostępnia wyniki badań głównie w formie publikacji. Czasem mają one postać zebranych razem tablic wynikowych, uzupełnionych jedynie podstawowymi objaśnieniami (np. roczniki statystyczne). Niekiedy są to opracowania analityczne, w których wyniki liczbowe są obszernie analizowane i komentowane. Czasem są one też ilustrowane graficznie, na przykład za pomocą wykresów, diagramów, histogramów itp., które dla wielu odbiorców opracowań statystycznych są bardziej czytelne i zrozumiałe, niż tablice wypełnione liczbami. Czynności szczegółowe, które wykonuje statystyk w tej fazie badania, to korekta tablic wynikowych i opracowanie części analitycznej. W ramach tej ostatniej czynności mieści się niekiedy graficzna interpretacja wyników. Coraz częściej wyniki badań statystycznych są udostępniane odbiorcom na komputerowych nośnikach danych (na przykład, na dyskietkach).

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Statystyk pracuje w pokojach biurowych, czasem w salach szkolnych lub wykładowych. Wykonuje swoją pracę głównie siedząc za biurkiem, często przed ekranem komputera. Taki tryb pracy wymaga dbałości o prawidłową sylwetkę i unikanie nadmiernego obciążenia wzroku. Schorzenia kręgosłupa i osłabienie wzroku, to dolegliwości, które mogą pojawić się po wielu latach pracy w tym zawodzie.

warunki społeczne

Praca statystyka ma głównie charakter zespołowy. Wymaga ona dość częstych kontaktów z ludźmi. Kontakty te, to współpraca w ramach zespołu realizującego badanie statystyczne (np. wzajemne konsultacje, opracowanie wyników zgodnie z podziałem zadań w ramach zespołu), kontakty z ekspertami w dziedzinie, której dotyczy badanie (np. z farmaceutami i lekarzami, w przypadku statystycznych badań skuteczności leków), kontakty z informatykami przy przetwarzaniu danych, kontakty z jednostkami dostarczającymi dane (np. instrukcje, wyjaśnienia, interwencje), kontakty z odbiorcami informacji (np. konsultacje, wyjaśnienia, wywiady).

ORGANIZACYJNE ŚRODOWISKO PRACY

Większość statystyków pracuje od 6 do 9 godzin dziennie. Godziny pracy są stałe i odbywa się ona wyłącznie w dzień. Nie jest wymagana praca w dni świąteczne i wolne soboty. Statystycy zajmujący się nauczaniem, a zwłaszcza pracą naukowo-dydaktyczną mogą mieć zmienny czas pracy, zależny od rozkładu zajęć dydaktycznych i organizacji pracy w macierzystej instytucji (na przykład: możliwość pracy w domu w niektórych instytutach naukowych i uczelniach). Może to się też wiązać z pracą w dni wolne od pracy.

Praca statystyka ma zwykle charakter rutynowo powtarzanych badań. W takich wypadkach wymaga ona okresowego nadzoru. W wypadku badań specjalistycznych, statystyk - zwłaszcza jeśli zajmuje stanowisko kierownicze lub występuje w roli eksperta - może mieć dużą swobodę w doborze metod badania i rozkładzie czasowym zadań. Wyjąwszy osoby rozpoczynające pracę, statystyk występuje zarówno w roli kierownika, jak i podwładnego. Praca wymaga jedynie okazjonalnych wyjazdów, na przykład związanych ze szkoleniami i podróżami służbowymi, w tym zagranicznymi.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Statystyk, analizując zbiory liczb, poszukuje prawidłowości pośród zjawisk opisywanych przez te liczby. By za liczbami dostrzegać badane zjawiska, by odnaleźć występujące tam prawidłowości, w pracy statystyka przydatne są dobrze rozwinięte zdolności rozumowania logicznego i myślenia twórczego. Zwykle zbiory liczb, którymi operuje statystyk są duże. Nawet przy użyciu najlepszych

Nauka i dziedziny z nią związane

programów komputerowych, operacje matematyczne, kontrolne i inne, które wykonuje statystyk są często pracochłonne i czasochłonne. Ich należyte wykonanie wymaga więc umiejętności koncentracji uwagi. Ważne są też spostrzegawczość i dobra pamięć, co ułatwia, na przykład, odszukiwanie błędów, które zdarzają się na różnych etapach badania statystycznego (na przykład: błędy w sprawozdaniach, błędy w algorytmach obliczeń). Przydatna w pracy statystyka jest dokładność, bowiem badania statystyczne, w szczególności wykorzystujące zaawansowane metody matematyczne, wymagają ścisłego stosowania reguł, sformułowanych często w postaci skomplikowanych wzorów matematycznych. W swojej pracy statystyk łączy znajomość metod gromadzenia i analizy danych, które są identyczne bądź bardzo zbliżone niezależnie od dziedziny zastosowań, z wiedzą w zakresie dziedziny, której dotyczą jego badania. **Statystyk gospodarczy** musi więc legitymować się pewną wiedzą ekonomiczną, **demograf** musi znać prawidłowości rozwoju zbiorowości ludzi zaś **biometryk**, czyli statystyk analizujący zjawiska biologiczne musi uzupełniać swoją wiedzę w dziedzinie biologii. W tym celu przydatne są zainteresowania naukowe, a także informatyczne, bowiem podstawowym narzędziem pracy statystyka jest komputer.

Jakkolwiek badania statystyczne prowadzą zwykle zespoły, to zadania które realizuje statystyk wymagają od niego samodzielności. Często bowiem jest on specjalistą o unikatowej wiedzy i wyspecjalizowanym zakresie kompetencji. Wyniki badań statystycznych służą nierzadko jako podstawa ważnych decyzji władz państwowych lub też, na ich podstawie zwykli obywatele, organizacje społeczne czy też instytucje międzynarodowe oceniają to, co wydarzyło się w państwie. W pracy statystyka przydatna jest więc niezależność, która gwarantuje społeczeństwu otrzymywanie obiektywnej informacji.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca statystyka wymaga niewielkiego wysiłku fizycznego i w tym sensie jest pracą lekką.

Pracę w zawodzie statystyka mogą wykonywać osoby niepełnosprawne, z wadami narządu słuchu, niedowidzące, z dysfunkcją kończyn dolnych, w tym poruszające się na wózkach inwalidzkich. Dotyczy to przede wszystkim instytucji, które nie wymagają dyspozycyjności i dopuszczają ruchomy czas i elastyczny tryb pracy (np. praca w niektóre dni w domu). W wypadku przedsiębiorstw, banków czy urzędów statystycznych wymagana jest znaczna dyspozycyjność, przez co na zatrudnienie mogą liczyć osoby w niewielkim stopniu niepełnosprawne. Dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich barierą dla zatrudnienia może być niedostosowanie budynków i wyposażenia wewnątrz bardzo wielu instytucji do potrzeb tych właśnie osób.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Podjęcie pracy w zawodzie statystyka wymaga wyższego wykształcenia. Preferowane jest wykształcenie ekonomiczne, matematyczne, informatyczne oraz socjologiczne. Możliwości specjalizacji w zakresie statystyki oferują uczelnie ekonomiczne oraz uniwersytety w ramach wydziałów ekonomii i matematyki. Mile widziana jest co najmniej bierna znajomość przynajmniej jednego języka obcego (najlepiej angielskiego) oraz umiejętność obsługi komputera. Statystyk podejmujący pracę dydaktyczną na wyższej uczelni zobowiązany jest do odbycia przeszkolenia pedagogicznego.

Osoby z wyższym wykształceniem, lecz z minimalną znajomością statystyki lub bez takiej znajomości, które pragną uzyskać pewne kwalifikacje w tym zakresie mogą ukończyć kursy, mogą skorzystać z zajęć w ramach Kursów Zastosowań Matematyki, organizowanych corocznie przez Instytut Matematyczny Polskiej Akademii Nauk. Kursy te dostosowane są do potrzeb osób, które pracują zawodowo i mogą poświęcić nauce tylko kilka godzin tygodniowo. Do zrozumienia wykładów wystarcza na ogół znajomość matematyki w zakresie wykładanym na wydziałach niematematycznych wyższych uczelni. Zajęcia odbywają się w trybie semestralnym (październik - styczeń, marzec - czerwiec) i zajmują dwie godziny w tygodniu. Słuchacze otrzymują zaświadczenia o uczestnictwie w zajęciach na podstawie list obecności. Dla zainteresowanych organizuje się nieobowiązkowe egzaminy.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Statystyk ma znaczne możliwości awansu w hierarchii zawodowej. Wraz ze wzrostem swoich kwalifikacji statystyk może być awansowany na kolejne stopnie w hierarchii służbowej (np. w urzędzie statystycznym: statystyk, starszy statystyk, konsultant). Może też sprawować funkcje kierownicze (na przykład: naczelnik wydziału, dyrektor). Statystycy, w tym również pracujący poza jednostkami badawczymi, nierzadko uzyskują stopnie naukowe (doktor, doktor habilitowany).

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Statystyka jest szybko rozwijającą się dyscypliną (metody badań, programy komputerowe), co sprawia że wiedza w tym zakresie dezaktualizuje się. Przemiany w Polsce w ostatnich latach wymagają odpowiednich posunięć dostosowawczych również w zakresie zastosowań statystyki, tak by reprezentowała ona standard porównywalny z krajami najwyżej rozwiniętymi. Wszystko to powoduje, że jakkolwiek nie ma wyraźnego limitu wieku dla osób poszukujących zatrudnienia w zawodzie statystyka po dłuższej przerwie, lub też pragnących przekwalifikować się, to muszą one liczyć się z trudnościami akceptacji przez pracodawców, jeśli przekroczyły 40 rok życia. Dotyczy to zwłaszcza osób poszukujących dobrze płatnej pracy na wysokim stanowisku. Wiek lub dłuższa przerwa w pracy w zawodzie statystyka nie powinny być przeszkodą w wypadku osób reprezentujących wysokie kwalifikacje lub rzadkie specjalności.

ZAWODY POKREWNE

ekonomista
matematyk
administrator baz danych
programista
specjalista ds. rachunkowości
specjalista informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej

LITERATURA

Kassyk-Rokicka H., *Statystyka nie jest trudna. Mierniki statystyczne*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1994.

Luszniewicz A., *Statystyka nie jest trudna. Metody wnioskowania statystycznego*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1994.

Sylwetki statystyków polskich, Polskie Towarzystwo Statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1993.

Informacje na temat zawodu statystyka pojawiają się w miesięczniku *Wiadomości Statystyczne*, wydawanym wspólnie przez Główny Urząd Statystyczny i Polskie Towarzystwo Statystyczne.

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Asystent ds. statystyki** - (3430301), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 169 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	9
Kujawsko-pomorskie	8
Lubelskie	97
Lubuskie	1
Łódzkie	3
Małopolskie	2
Mazowieckie	26
Opolskie	6
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	8
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	6

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Asystent ds. statystyki** wynosiła 52. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	5
Kujawsko-pomorskie	5
Lubelskie	7
Lubuskie	0
Łódzkie	4
Małopolskie	1
Mazowieckie	12
Opolskie	1
Podkarpackie	4

Podlaskie	2
Pomorskie	2
Śląskie	1
Świętokrzyskie	5
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	3
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy do spraw statystyki i obliczeń wynosiło 1981,35. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1984,75
Kujawsko-pomorskie	1764,31
Lubelskie	1759,95
Lubuskie	1726,46
Łódzkie	1429,6
Małopolskie	1635,7
Mazowieckie	2778,83
Opolskie	3072,74
Podkarpackie	1734,2

Podlaskie	-
Pomorskie	1823,21
Śląskie	2002,29
Świętokrzyskie	1774,71
Warmińsko-mazurskie	1982,53
Wielkopolskie	2081,31
Zachodniopomorskie	2042,83

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Pracownicy do spraw statystyki i obliczeń, wynosiła 9284. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	638
Kujawsko-pomorskie	372
Lubelskie	329
Lubuskie	519
Łódzkie	458
Małopolskie	769
Mazowieckie	1202
Opolskie	126
Podkarpackie	229

Podlaskie	-
Pomorskie	830
Śląskie	2093
Świętokrzyskie	224
Warmińsko-mazurskie	197
Wielkopolskie	535
Zachodniopomorskie	301

Nauka i dziedziny z nią związane

XII.B. NAUKI HUMANISTYCZNE, SPOŁECZNE

HISTORYK SZTUKI

kod: 244203

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

„Historyk sztuki” to termin najbardziej odpowiedni dla uniwersyteckiej wiedzy, uzyskanej w czasie pięcioletnich studiów w Katedrach Historii Sztuki. W trakcie nauki, obejmującej całość historii sztuki - od starożytności po sztukę nowoczesną - student wybiera zajęcia fakultatywne i seminaria, kierując się zamiłowaniem do określonego okresu w sztuce, czyli może zajmować się mediewistyką (średniowieczem: sztuka romańska i gotycka), czasami nowożytnymi (renesans, manieryzm, barok) oraz współczesnością (wiek XIX i XX).

Historyk sztuki może zawodowo pracować jako **muzealnik** w państwowych placówkach muzealnych, takich jak Muzea Narodowe, m.in. w Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Muzea Okręgowe, zespołach pałacowych typu Zamek Królewski w Warszawie czy Wawel, warszawskie Łazienki Królewskie i Wilanów. Tam w hierarchii zawodowej awansuje od stanowiska asystenta do starszego kustosa.

Może być także **wystawiennikiem**, pracując przy organizacji wystaw czasowych w galeriach państwowych (warszawska Zachęta i Biura Wystaw Artystycznych) i prywatnych. Może pełnić rolę **rzeczoznawcy** na zlecenia domów aukcyjnych i osób prywatnych.

Może być **krytykiem sztuki**, publikując studia i analizy w literaturze fachowej i recenzując wystawy dla czasopism i gazet.

Może także **prowadzić zajęcia szkolne** z zagadnień plastycznych i artystycznych dla dzieci i młodzieży, **wykładać** na wyższych uczelniach o profilu humanistycznym i akademiach sztuk pięknych teorię i historię sztuki, a także **pracować naukowo** na wyższych uczelniach i w Instytutach Historii Sztuki Polskiej Akademii Nauk. Może **szkolić przewodników** lub być nim sam.

Pracę znajduje również w **urzędach konserwatorskich**.

Rolą historyka sztuki jest naukowe opracowanie i dokumentacja dzieł sztuki i zabytków: malarstwa ściennego (freski) i sztalugowego (oleje, tempery, akwarele); grafiki i rysunku; rzeźby wolnostojącej i architektonicznej, rzemiosła artystycznego (meble, tkaniny, biżuteria, przedmioty użytkowe) oraz nieruchomości: architektury sakralnej i świeckiej, zespołów parkowych, cmentarnych (nekropolii), zespołów urbanistycznych.

Historyk sztuki ma również za zadanie dokumentowanie działań artystycznych z pogranicza sztuki i nowoczesnej sztuki alternatywnej: instalacje, performance, happeningi.

Pracuje także nad przygotowaniem monografii artystów, grup artystycznych, zjawisk charakterystycznych dla sztuki danego okresu, prac z zakresu teorii sztuki. Wykonuje ekspertyzy ustalając datowanie, autorstwo i proveniencję dzieła sztuki.

Bierze udział w przygotowywaniu wystaw, opracowuje ich scenariusz, nadzoruje prawidłowość ekspozycji. Przeprowadza kwerendy, inwentaryzuje, kataloguje, zabezpiecza, określa stan zachowania, wycenia zabytki.

Poprzez swoją pracę zawodową chroni oraz rozpowszechnia dobra kultury z zakresu sztuk plastycznych.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Nauka i dziedziny z nią związane

Historyk sztuki pracuje w muzeach, galeriach, redakcjach, mieszkaniach prywatnych, w pracowniach (w warunkach biurowych), salach wykładowych, bibliotekach, salach wystawowych, pomieszczeniach magazynowych. Największą niedogodnością pracy w magazynach jest kurz, w pracowniach dokuczają słabe oświetlenie, w redakcjach - hałas.

warunki społeczne

W zależności od miejsca historyk sztuki może pracować zespołowo, np. przy organizowaniu wystaw, opracowując redakcję wydawanych katalogów, koordynując działania podległych sobie pracowników (kustosz, kurator), uzgadniając plan przedsięwzięć działu lub placówki, może również pracować indywidualnie w ramach zespołu i całkowicie niezależnie, np. będąc krytykiem sztuki lub samodzielnym pracownikiem naukowym. Zróżnicowane są również kontakty z ludźmi - od intensywnych jak wykładowca, pracownik galerii przez częste jak pracownik muzealny, redaktor oraz rzadkie - jak w wypadku krytyka sztuki. Specyfiką zawodu historyka sztuki jest utrzymywanie szerokich kontaktów z osobami związanymi ze sztuką na przenikającym się gruncie zawodowo-towarzystwym.

warunki organizacyjne

Ze względu na różnorodność miejsc pracy jej godziny bywają i stałe i zmienne. W muzeach, galeriach, urzędach konserwatorskich, czyli miejscach podlegających sferze budżetowej, pracuje się w godzinach powszechnie przyjętych dla urzędników z tolerancją 2 godzin. Jednak w trakcie pilnych prac - wystaw, odbioru transportu dzieł, nagłego oddania do druku katalogu bądź publikacji - godziny są ruchome, niekiedy trzeba pracować do późnych godzin nocnych lub w dni wolne od pracy. Prace te nie są obowiązkowe i zależą od stopnia zaangażowania pracownika i zamiłowania do wykonywanego zawodu. Wykładowca czy naukowiec mają określony wymiar godzin (tzw. pensum), które muszą zrealizować w ciągu roku akademickiego; tygodniowo przypada - w zależności od stopnia naukowego - od 3 do 10 godz. Całkowicie niezależny od określonych godzin pracy jest krytyk artystyczny, piszący o różnych porach dnia i nocy. Zależność od zwierzchnika uwarunkowana jest od stanowiska i stopnia służbowego, ale nawet kustosz muzealny podlega w minimalnym stopniu kontroli; najważniejszy jest stopień przygotowania naukowego, a zadaniem szefa - nadzór merytoryczny.

Oczywiście krytyk sztuki zdany jest tylko na siebie. W zawodzie historyka sztuki potrzebne są wyjazdy w delegacje w określonych sprawach danej placówki, np. przywiezienie wypożyczanych obiektów na wystawę, zrobienie kwerendy muzealnej. Nie są to jednak wyjazdy częste.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Podstawowymi cechami historyka sztuki winny być: zaangażowanie i zamiłowanie do wykonywanej pracy, szerokie zainteresowania artystyczne i historyczne. Zdobytą w czasie studiów wiedzę powinien on rozwijać, indywidualnie szukać dalszych tematów do badań naukowych; praca powinna zaspokajać jego ciekawość zawodową i tym samym dawać satysfakcję.

Historyka sztuki powinny cechować spostrzegawczość, dobra pamięć wzrokowa oraz zdolność dostrzegania szczegółów.

Na stanowisku wykładowcy powinien wykazywać się kontrolą emocjonalną, umiejętnością zrozumiałego przekazywania wiedzy, posiadać łatwość wypowiadania się w mowie i piśmie.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca wykonywana przez historyka sztuki na każdym stanowisku należy do lekkich. Niektóre stanowiska wymagają jednak pewnego wysiłku fizycznego. Dotyczy to głównie osób zatrudnionych na stanowiskach muzealnych i w galeriach. Przy organizacji wystaw czy przy przyjmowaniu transportu trzeba przenosić obiekty, wieszac obrazy, sprzątać sale itd. Przeciwwskazaniami zdrowotnymi są: całkowita utrata wzroku, daltonizm i choroby psychiczne.

Nauka i dziedziny z nią związane

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Historyk sztuki musi mieć wyższe wykształcenie, pracę w zawodzie może podjąć również student na muzealnym stanowisku laboranta. Katedry historii sztuki są na następujących uniwersytetach: Warszawskim, Krakowskim, Gdańskim, Wrocławskim, Poznańskim, Toruńskim i w Lublinie na UMCS i KUL oraz w Warszawie na ATK. Historyk sztuki powinien w stopniu podstawowym znać co najmniej dwa języki zachodnie. Przydatna jest znajomość obsługi komputera.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W hierarchii muzealnej historyk sztuki może zajmować kolejno stanowiska: asystenta (młodszego i starszego), adiunkta, kustosa młodszego i starszego. Kustosz pełniąc kierowniczą funkcję może zostać kuratorem zbiorów i dalej dyrektorem muzeum. Możliwość awansu uzależniona jest od rozwoju wiedzy merytorycznej, publikacji naukowych i doświadczenia zawodowego. Pracownik naukowy w stopniu magistra po kolejnych egzaminach (doktorskich i habilitacyjnych) uzyskuje stopień naukowy doktora habilitowanego, zatrudniony zaś na uczelni pracuje kolejno na stanowiskach: asystenta młodszego i starszego, adiunkta, docenta, profesora nadzwyczajnego i zwyczajnego. Stopnie naukowe zsynchronizowane są z zajmowanym stanowiskiem. Awans możliwy jest dzięki rozwojowi pracy naukowo- badawczej, publikacjom ukazującym się drukiem i obronie dysertacji doktorskiej i habilitacyjnej.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie historyka sztuki nie ma ograniczeń wiekowych.

ZAWODY POKREWNE

archeolog
etnograf
muzykolog
teatrolog
antykwariusz

LITERATURA

Zdarzenia Muzealne.

Wstęp do historii sztuki, T 1: Przedmiot- metodologia- zawód, (red) Skubiszewski P., PWN, Warszawa 1973.

Gluziński W ., *U podstaw muzeologii*, PWN, Warszawa 1980.

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Historyk sztuki** - (2430102), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 134 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	14
Kujawsko-pomorskie	13
Lubelskie	11
Lubuskie	2
Łódzkie	8
Małopolskie	18
Mazowieckie	32
Opolskie	1
Podkarpackie	5

Podlaskie	2
Pomorskie	5
Śląskie	5
Świętokrzyskie	5
Warmińsko-mazurskie	2
Wielkopolskie	10
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Historyk sztuki** wynosiła 8. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	5
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Archiwiści i muzealnicy wynosiło 2092,65. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2126,35
Kujawsko-pomorskie	1891,44
Lubelskie	1940,93
Lubuskie	2634,12
Łódzkie	1511,47
Małopolskie	2153,24
Mazowieckie	2317,79
Opolskie	1920,4
Podkarpackie	1387,3

Podlaskie	-
Pomorskie	2160,93
Śląskie	2420,63
Świętokrzyskie	1885
Warmińsko-mazurskie	3884,79
Wielkopolskie	2241,97
Zachodniopomorskie	1606,42

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Archiwiści i muzealnicy, wynosiła 3353. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	418
Kujawsko-pomorskie	122
Lubelskie	398
Lubuskie	30
Łódzkie	212
Małopolskie	249
Mazowieckie	884
Opolskie	147
Podkarpackie	152

Podlaskie	-
Pomorskie	237
Śląskie	65
Świętokrzyskie	6
Warmińsko-mazurskie	20
Wielkopolskie	193
Zachodniopomorskie	67

Nauka i dziedziny z nią związane

ARCHEOLOG

kod: 244101

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Zadaniem archeologa jest poznawanie przeszłości na podstawie badań materialnych pozostałości działań ludzkich. Podstawą poznania przeszłości jest odkrywanie zachowanych pod ziemią, pod wodą, w ruinach architektury, materialnych reliktyw działania minionych pokoleń i określenie ich przynależności kulturowych. Czynności takie nazywane są pracami wykopaliskowymi. Prowadzą je branżowe placówki Polskiej Akademii Nauk, katedry uniwersyteckie, muzea specjalistyczne, ośrodki dokumentacji i służby konserwatorskie, a wykonują osoby, które zdobyły wykształcenie z zakresu archeologii na jednym z kilku uniwersytetów w kraju.

Czynności wchodzące w zakres obowiązków archeologa to: działania praktyczne, czyli prowadzenie prac wykopaliskowych w terenie oraz działania naukowe, wykorzystujące rezultaty prac badawczych do stworzenia dokumentacji opisowej, fotograficznej i rysunkowej. W konsekwencji powstaje opracowanie danego zagadnienia, stanowiące następny etap w poznawaniu historii minionych cywilizacji. Jest jeszcze trzeci aspekt działalności archeologa – obowiązek zabezpieczenia rezultatów prac wykopaliskowych na miejscu oraz przeniesienie odkrytych przedmiotów ruchomych do pomieszczeń muzealnych.

Archeolog realizujący ww. czynności zajmuje stanowisko **pracownika naukowo-badawczego**. Praca wiąże się z wyjazdami z misją wykopaliskową działającą w kraju lub za granicą w określonych porach roku (zależnie od obszaru geograficznego), ale zdarza się też, że pracujący w zawodzie archeolog nie uczestniczy w badaniach terenowych, z różnych przyczyn.

Archeolog zajmuje naczelne miejsce w zespole. Współpracują z nim: architekt, rysownik, fotograf, często także epigrafik, który odczytuje napisy na znalezionych zabytkach, co umożliwia wstępne datowanie stanowiska wykopaliskowego. Współpraca fachowców z innych dziedzin nie zwalnia archeologa z obowiązku praktycznej znajomości podstaw rysunku czy umiejętności fotografowania, niezbędnych w razie niemożności zatrudnienia profesjonalisty. W przypadku stanowiska archeologicznego obfitującego w znaleziska obiektów zawierających teksty obcojęzyczne, mile widziany jest archeolog z drugą specjalnością z zakresu studiów filologicznych.

Oprócz wykonywania zadań naukowych, archeolog w terenie pełni liczne funkcje natury administracyjno-organizacyjnej: wyznacza zakres prac, przydziela zadania, koordynuje czynności, kieruje grupą roboczą, zarządza finansami, ustala sprawy formalne z administracją lokalną i sporządza dokumentację swojego odcinka badań. W trakcie prowadzenia prac powstają na bieżąco raporty codzienne, dokumentacja rysunkowa i fotograficzna, rodzą się robocze koncepcje odnośnie do klasyfikacji odkrytego materiału zabytkowego.

Po powrocie do placówki macierzystej naukowiec opracowuje rezultaty kampanii, oddaje do publikacji raporty, analizuje materiał badawczy. Osoba pracująca na stanowisku naukowo-badawczym w placówce muzealnej ma zakres czynności powiększony o obowiązek opracowania naukowego poszczególnych obiektów zabytkowych oraz prezentacji rezultatów wykopalisk. Pociąga to za sobą umiejętność opracowania koncepcji i scenariusza wystawy, często także oprawy plastycznej ekspozycji. Do obowiązków należy również opracowanie katalogu zbiorów i popularyzacja zagadnienia, np. oprowadzanie po wystawie czy prowadzenie lekcji muzealnych dla młodzieży szkolnej.

Archeolog chcący przekazać swą wiedzę i doświadczenie młodszemu pokoleniu może objąć stanowisko **pracownika naukowo-dydaktycznego**. Zadaniem pracownika na tym stanowisku jest kompetentne przekazanie wiedzy opartej na własnych badaniach naukowych i zdobytej na podstawie literatury fachowej. Osoba taka, oprócz wiedzy, powinna posiadać zdolności pedagogiczne, umiejętności łatwego i precyzyjnego wypowiedzania się, cierpliwość i komunikatywność. Opieka

Nauka i dziedziny z nią związane

naukowa nad przyszłym absolwentem to odbywanie ćwiczeń i wykładów, prowadzenie seminariów, kontrolowanie procesu nauczania, organizowanie ćwiczeń terenowych i wakacyjnych praktyk wykopaliskowych. Placówki uniwersyteckie równoległe z pracą dydaktyczną prowadzą własne stanowiska wykopaliskowe, w związku z tym pracownicy uniwersytetów często przebywają w terenie.

Kolejną propozycją pracy dla archeologa jest funkcja **redaktora**. Specyfika przedstawiania drukiem tej dyscypliny nauki polega na odpowiedniej formie publikowania raportów i szerszych sprawozdań z wykopalisk, stanowiących materiał porównawczy dla innych placówek badawczych. Oprócz zakwalifikowania tekstu, redaktor musi fachowo ocenić ilość i jakość materiału zdjęciowego oraz uporać się z problemami natury technicznej w przypadku druku odkrytych tekstów rytych w kamieniu, na glinianych tabliczkach, pisanych na papirusach, z użyciem znaków innych alfabetów, np. greckiego czy dziś już nie używanych, takich jak: pismo klinowe starożytnego wschodu, egipskie hieroglify, inskrypcje koptyjskie. Specyficzne dla raportów wykopaliskowych jest też przedrukowywanie planów, rozrysów, rysunków rekonstrukcji architektonicznych, wyników prac konserwatorskich. Redaktor jest także odpowiedzialny za spójnię tematyczną numeru, czyli właściwy dobór tematów. Elementem łączącym może być ten sam okres historyczny, położenie geograficzne wykopaliska, osoba naukowca czy konkretna misja badawcza. Oprócz znajomości aktualnej problematyki i środowiska naukowego w kraju i na świecie, redaktor musi także wykazać się znajomością języków obcych, w których drukowane są raporty z wykopalisk prowadzonych przez polskie misje na terenach obcych oraz publikowane są artykuły nadsyłane przez naukowców z innych krajów.

Jeszcze inny zakres czynności, ograniczony do terenu Polski (nie tylko do stolicy i ośrodków uniwersyteckich) ma archeolog na stanowisku **pracownika ośrodka dokumentacji zabytków**. Jego zadaniem jest prowadzenie centralnej ewidencji i dokumentacji wszystkich stanowisk archeologicznych w Polsce – zamkniętych, aktualnie trwających, zaplanowanych – w ramach „archeologicznego zdjęcia Polski”. Napływające do ośrodka informacje zawierają opisowe i fotograficzne dane o miejscu stanowiska, typie wykopalisk, rodzaju znalezisk i miejscu ich przechowywania, personalnym składzie ekipy, perspektywie czasu badań. Funkcja pracownika ośrodka nie jest wolna od wyjazdów terenowych, których celem jest wizytacja stanowisk, kontrola prowadzonej dokumentacji i gospodarowania funduszami, a także porady i wskazówki merytoryczne. Od pracownika zatem wymaga się odpowiedzialności merytorycznej oraz wykazania się umiejętnościami menedżerskimi, związanymi z dysponowaniem funduszami Ministerstwa Kultury i Sztuki przeznaczonymi na kampanie wykopaliskowe. Polega to na rozdzieleniu funduszy na poszczególne placówki i województwa, w zależności od uprzednio poznanych i sprawdzonych potrzeb. Praca ta ma duże perspektywy rozwojowe w związku z podjęciem na szeroką skalę badań ratowniczych przy nakładzie inwestycyjnym. Oznacza to rozpoczęcie kampanii wykopaliskowych w miejscach, o których są sygnały, że mogą zawierać pozostałości kulturowe, a przez które będą w najbliższym czasie przebiegać ważne dla kraju trasy komunikacyjne czy gazociągi. W tym celu w 1995 roku został powołany Ośrodek Ratowniczych Badań Archeologicznych przy MKiS.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Praca archeologa wykonywana jest w dwóch miejscach, nierozdzielnie ze sobą związanych: jest to praca w terenie – „na wykopie” oraz praca w różnorodnych typach pomieszczeń, gdzie następuje opracowanie wyników badań terenowych.

Podstawowe czynności, czyli wydobywanie – odkrywanie pozostałości kultury materialnej poprzednich pokoleń, odbywa się na otwartej przestrzeni, w polu, w wydodrębnionej, zakreślonej przestrzeni, gdzie pod warstwą ziemi znajdują się pozostałości osad, grodów warownych, cmentarzysk. Może to być także teren miejski, gdzie w wyniku prac budowlanych natknięto się w głębi na ruiny poprzedniej zabudowy, w zamkach posadowionych na dawnych fundamentach, w starych klasztorach i kościołach o przemieszanych warstwach budowlanych.

Wyniki prac terenowych opracowywane są w budynkach i pomieszczeniach dogodnych do pracy biurowej – w gabinetach instytutów i uczelni, w pomieszczeniach biurowych muzeów i

Nauka i dziedziny z nią związane

ośrodków dokumentacji. Dokumentacja wykopaliskowa przechowywana jest w archiwach, a przedmioty pochodzące z wykopalisk — w tzw. „magazynach artystycznych”, czyli pomieszczeniach studyjnych, bądź na salach wystawowych w muzeach archeologicznych lub posiadających dział archeologii. W tych warunkach mogą wystąpić, choć nie jest to reguła, alergie na kurz znajdujący się w magazynach i archiwach. Wykładowcy uniwersyteccy narażeni są na dolegliwości związane z narządem głosu, a prawie wszyscy naukowcy – na przemęczenie narządu wzroku spowodowane pracą przy komputerze. Należy jednak zaznaczyć, że zakres korzystania z komputera jest różny i zależy od instytucji, np. małe muzea prowincjonalne nie posiadają jeszcze komputerów ze względu na brak środków finansowych na ich zakup.

Praca w terenie może nieść za sobą przykre niespodzianki atmosferyczne, mimo że w kraju kampanie przewidziane są na ciepłe miesiące roku. Członkowie misji wykonujących badania na terenach o klimacie diametralnie różnym od naszego, narażeni są na przykrości związane z nieznosnymi upałami, zmiennym ciśnieniem atmosferycznym, porywistymi wiatrami lub stojącym powietrzem oraz zatruciami jelitowymi, chorobami zakaźnymi i inwazyjnymi, spowodowanymi innym podejściem miejscowej ludności do higieny żywienia.

Wszyscy archeolodzy biorący udział w wykopaliskach, bez względu na ich miejsce, narażeni są na wdychanie powietrza zanieczyszczonego pyłami, co może powodować mechaniczne lub alergiczne schorzenia narządu wzroku i dróg oddechowych. Muszą też mieć na uwadze uciążliwe warunki terenowe, takie jak osuwająca się ziemia, wystające przedmioty, niekiedy znaczna głębokość wykopu i niebezpieczne zejście/wydostawanie się, ograniczone przestrzenie dojścia, niskie pułapy pomieszczeń odkrytych pod istniejącymi budowlami i wiele innych niedogodności zależnych od specyfiki stanowiska. Osoby pracujące w takich warunkach narażone są na wypadki typu skaleczenia, otarcia skóry, zwichnięcia, a nawet złamania lub ujawniające się po latach zmiany w układzie kostnym, przede wszystkim w kręgosłupie.

warunki społeczne

Praca archeologa ma charakter zespołowy, biorąc pod uwagę aspekt wykopaliskowy. Czynności wtórne – dokumentacja, opracowanie, ewidencja stanowisk, umieszczenie obiektu w zbiorach muzealnych – mają już charakter indywidualny, ale ponieważ wykopaliska stanowią bazę pracy archeologa, za dominującą formę pracy należy uznać pracę w zespole. W zależności od wielkości stanowiska, z archeologiem współpracują: na początku geodeta, później na stałe rysownik, fotograf, konserwator, a przy pracach rekonstrukcyjnych – architekt. Zawsze, nawet w przypadku małego stanowiska, gdzie archeolog jest jednocześnie dodatkowo rysownikiem i fotografem, jest zatrudniona na stałe lub dorywczo ekipa sezonowych pracowników fizycznych. W takim układzie kontakty z ludźmi są absolutnie niezbędne i bardzo intensywne, zawsze tu może dojść do sytuacji konfliktowej, dlatego od archeologa, oprócz fachowości, wymaga się tolerancji oraz umiejętności współdziałania i porozumienia się z innymi ludźmi.

warunki organizacyjne

Godziny pracy archeologa uzależnione są od czynności, jakie wykonuje w tym momencie. Praca naukowa, redakcyjna, dokumentacyjna ma charakter biurowy i jest wykonywana w typowych godzinach urzędowania, w przedziale 6 – 8 godzin, ale już praca dydaktyczna rozplanowana jest w formie 1- lub 2-godzinnych ćwiczeń i wykładów rozłożonych w ciągu dnia i tygodnia – może także być dzień wolny od zajęć ze studentami, przeznaczony na zajęcia w bibliotekach. Pracownik muzeum, jeśli ma w zakresie obowiązków pracę oświatową, uczestniczy w dyżurach sobotnio-niedzielnych i świątecznych. W każdym przypadku praca wykonywana jest w dzień, natomiast wiąże się z wyjazdami poza miejsce zamieszkania i stałe miejsce pracy. Nie ma wymogu specjalnego ubrania.

Pobyt na terenie wykopalisk jest z góry ustalony i uzależniony od warunków atmosferycznych, tzn. że na terenie kraju nie prowadzi się wykopalisk zimą, a w klimatach odmiennych – w porach deszczowych i upalnych. Niemniej rozkład godzin i dni pracy zawsze może być narażony na zmiany

Nauka i dziedziny z nią związane

spowodowane zmiennością pogody. Archeolog wyjeżdża także często na konferencje i stypendia zagraniczne.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Osoba pragnąca zostać archeologiem powinna od najmłodszych lat zdradzać zainteresowania przedmiotami humanistycznymi, głównie **historią i geografiją**, ćwiczyć pamięć i umiejętność wiązania faktów historycznych, dat i osób w kontekście zmian terytorialnych. Motorem działania dla archeologa jest **ciekawość poznania** historycznych szczegółów codziennego życia minionych pokoleń. Każde stanowisko archeologiczne przynosi wiele pytań i aby na nie odpowiedzieć, trzeba znaleźć **logiczne powiązania przyczynowo-skutkowe**, czyli patrząc wstecz, ze skutków w postaci odkrytych śladów działań ludzkich wywnioskować, jaka była przyczyna powstania odnalezionych, konkretnych przedmiotów. Te drobne niekiedy przesłanki materialne znajdujące w ziemi przedstawiają przeróżny stan zachowania, przydatna jest wtedy archeologowi zdolność odtworzenia w wyobraźni rzeczy zapamiętanych z praktyki lub literatury fachowej, aby móc wykonać myślową analizę porównawczą. Ważna jest **umiejętność odróżniania i kojarzenia szczegółów**, pomocna przy odtworzeniu pierwotnego wyglądu przedmiotu z zachowanych jego fragmentów, **spostrzegawczość** i pewnego rodzaju „**plastyka**” **myślenia** w odniesieniu do kształtu, barwy i faktury tworzywa.

Efekty pracy badawczej muszą być przekazane w formie komunikatu, wykładu, prelekcji muzealnej, publikacji, dlatego ważna dla pracownika naukowego jest **łatwość wypowiedania się** w mowie i w piśmie.

Ponieważ praca archeologa jest pracą zbiorową, konieczne jest przystosowanie się do pracy w zespole i to w podwójnym aspekcie: **umiejętności współdziałania**, bezkonfliktowości, koleżeńskiej w stosunkach ze współpracownikami oraz **umiejętności postępowania z ludźmi** w przypadku kierowania grupą pracowników sezonowych. Ważna jest także **operatywność** w organizowaniu wielu spraw formalnych związanych z przystąpieniem do prac wykopaliskowych i podejmowaniu decyzji finansowych związanych z budżetem ekipy. Z innych umiejętności konieczne są minimalne **uzdolnienia rysunkowe i fotograficzne**, niezbędne do sporządzania dokumentacji w razie niemożności zatrudnienia rysownika i fotografa.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca archeologa przebiega dwutorowo: w różnorodnych warunkach atmosferycznych i środowiskowych przy pracy wykopaliskowej oraz w stabilnych warunkach pracy naukowej, dlatego warunki fizyczne i zdrowotne wymagane w tym zawodzie też są różne.

W pracy na stanowisku wykopaliskowym potrzebna jest ogólnie dobra sprawność i wytrzymałość fizyczna, szczególnie układu kostno-stawowego, gdyż praca ta wymaga wielogodzinnego stania, siedzenia nad wykopem, schodzenia w dół, przybierania niewygodnych pozycji ciała podyktowanych warunkami terenowymi. Osoba pracująca w takich warunkach nie może mieć stałych dolegliwości powodujących zasłabnięcia czy omdlenia (np. cukrzyca, istotnych wad serca i choroby niedokrwiennej serca, nadciśnienia tętniczego). Szczególnie rygorystyczne są wymagania w przypadku uczestnictwa w misjach pracujących w mikroklimacie gorącym, to jest powyżej 27 °C temperatury efektywnej. Wtedy bezwzględny przeciwwskazaniem do podjęcia pracy są również: otyłość znacznego stopnia, zaburzenia w wydzielaniu potu, nadczynność tarczycy, przewlekłe choroby jelit i wątroby.

Do podjęcia pracy na każdym ze stanowisk archeologa istotnymi przeciwwskazaniami są choroby psychiczne i uszkodzenia mózgu oraz problemy z nazewnictwem, czyli z wyszukiwaniem w pamięci odpowiednich nazw i terminów. Ponieważ archeolog ma do czynienia z przedmiotami, niekiedy w bardzo złym stanie zachowania, przydatne w pracy będą mu takie cechy, jak dobra sprawność narządu wzroku i zmysłu dotyku.

Wymogi w kwestii fizycznej dla osób nie biorących udziału w wykopaliskach nie są rygorystyczne – naukowcami mogą zostać osoby niepełnosprawne, z upośledzeniami słuchu i mowy

Nauka i dziedziny z nią związane

(z wyjątkiem stanowiska wykładowcy) oraz z dysfunkcją kończyn dolnych i poruszające się na wózku inwalidzkim, jeśli tylko pozwolą na to warunki konstrukcyjne budynku.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie archeologa konieczne jest ukończenie studiów wyższych na wydziale archeologii. Nie są wymagane dodatkowe kwalifikacje, natomiast pożądana jest znajomość czynna chociażby jednego z obcych języków kongresowych i mile widziana jest umiejętność obsługi komputera.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Archeolog może awansować, ale nie z racji funkcji pełnionej na wykopaliskach, a z racji stanowiska zajmowanego w instytucji prowadzącej tego typu badania (w instytucie naukowym, katedrze uniwersyteckiej, muzeum czy w służbie konserwatorskiej). We wszystkich tych placówkach możliwości kariery zawodowej są bardzo duże, z tym że w instytutach i na uczelniach awans związany jest ze zdobywaniem kolejnych stopni naukowych i niektóre funkcje nigdy nie będą dostępne dla osoby nie rozwijającej swego dorobku naukowego. Efektem końcowym kariery archeologa może być stanowisko dyrektora instytutu, muzeum, ośrodka dokumentacji; na uczelni – stanowisko dyrektora instytutu uczelnianego, dziekana wydziału, rektora. Może też objąć wysokie stanowisko urzędnicze w Ministerstwie Kultury i Sztuki.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Osoby dorosłe z odpowiednim wykształceniem i motywacjami mogą podjąć pracę w zawodzie, gdyż ograniczenia w wykonywaniu czynnej pracy archeologa dotyczą nie tyle wieku, co stanu zdrowia i sprawności fizycznej. Wiadomo jednak, że osoba w starszym wieku, np. około 45 – 50 roku życia, nagle rozpoczynająca intensywne działania w terenie, często w złych warunkach atmosferycznych, niezależnie od temperatury i ciśnienia, może mieć więcej poważnych kłopotów ze zdrowiem – szybciej ulegać zmęczeniu, przeziębieniu czy infekcjom niż osoba młoda. Są to jednak ogólne zasady, najważniejsze są uzdolnienia i predyspozycje zawodowe.

ZAWODY POKREWNE

archiwista
antykwarium
dziennikarz
kulturoznawca
historyk sztuki
bibliotekarz

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Archeologia Żywa – kwartalnik popularno-naukowy, wychodzący od października 1996, wydawany w Warszawie.

Cogito – Szkoła, Matura, Studia, Życie – dwutygodnik wydawany od września do czerwca plus jedno wydanie wakacyjne, dostępne tylko w nielicznych kioskach, bibliotekach, ale także w redakcji:

Warszawa, Al. Stanów Zjednoczonych 51, tel. 10 00 21, wew. 249

Informator o studiach w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, dostępny w sekretariatach Instytutu:

00-047 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 1, tel. 26 90 30

Nauka i dziedziny z nią związane

02-089 Warszawa, ul. Żwirki i Wigury 97/99 (obecnie w remoncie), tel. 22 48 81/89

00-023 Warszawa, ul. Widok 10, tel. 27 07 49

Spotkania z Zabytkami – Kultura, Tradycje, Pamiątki – miesięcznik popularnonaukowy, wydawany w Warszawie, zasięg ogólnopolski.

Informator Archeologiczny, rocznik Ośrodka Dokumentacji Zabytków:

00-583 Warszawa, Al. Ujazdowskie 6, tel. 628 50 08/09

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Archeolog** - (2440201), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 199 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	22
Kujawsko-pomorskie	22
Lubelskie	20
Lubuskie	2
Łódzkie	33
Małopolskie	5
Mazowieckie	40
Opolskie	2
Podkarpackie	1

Podlaskie	2
Pomorskie	11
Śląskie	7
Świętokrzyskie	5
Warmińsko-mazurskie	4
Wielkopolskie	19
Zachodniopomorskie	4

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Archeolog** wynosiła 10. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	6
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	1
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Archeolodzy, socjolodzy i pokrewni wynosiło 2359,37. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2312,56
Kujawsko-pomorskie	2274,68
Lubelskie	2129,62
Lubuskie	1771,75
Łódzkie	1847,95
Małopolskie	1990,72
Mazowieckie	2699,83
Opolskie	1383,09
Podkarpackie	3319,05

Podlaskie	-
Pomorskie	1856,01
Śląskie	2655,55
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2982,61
Zachodniopomorskie	1907,75

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Archeolodzy, socjolodzy i pokrewni, wynosiła 1259. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	34
Kujawsko-pomorskie	139
Lubelskie	5
Lubuskie	31
Łódzkie	119
Małopolskie	179
Mazowieckie	522
Opolskie	30
Podkarpackie	22

Podlaskie	-
Pomorskie	24
Śląskie	52
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	32
Zachodniopomorskie	40

Nauka i dziedziny z nią związane

ETNOGRAF/ETNOLOG

kod: 244102

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Zadaniem etnografa/etnologa jest działalność badawcza polegająca na opisie, analizie i interpretacji działalności kulturowej człowieka w jej społecznych, etnicznych i historycznych uwarunkowaniach oraz sprawowanie opieki nad zachowaniem i kultywowaniem tradycji kultury ludowej. Etnograf bada elementy składające się na przeszłość i teraźniejszość określonej formacji kulturowej – poszczególne dziedziny życia (zainteresowania, uzdolnienia, wierzenia, obyczaje i obrzędy) oraz wytworzone przez nią przedmioty codziennego użytku i obiekty nieprofesjonalnej twórczości artystycznej. W praktyce etnograf zbierający materiały terenowe w ramach swojej specjalizacji, wizytuje grupę ludności reprezentatywnej dla danej społeczności lub przebywa wśród niej przez dłuższy czas i stosując formy badawcze w postaci obserwacji i wywiadów zakreśla kontury obrazu jej teraźniejszego życia. Materiały terenowe to także dokumentacja opisowa i fotograficzna dotycząca stałych i ruchomych zabytków przeszłości, bądź przedmiotów i idei uchwyconych w momencie ich przemijania.

Etnograf – **pracownik naukowo-badawczy** zbiera materiały terenowe, prowadzi ich ewidencję i dokumentację, analizuje problem, dokonuje interpretacji. Opracowany materiał przekazuje w formie komunikatów badawczych bądź referatów wygłaszanych na konferencjach naukowych, publikuje w czasopismach fachowych lub wydaje w postaci książkowej: specjalistycznej bądź popularnonaukowej. Za przekazanie, w formie publikacji w wydawnictwach branżowych osiągnięć naukowych badaczy różnych specjalności odpowiedzialny jest pracownik naukowy pełniący w danej placówce funkcję **redaktora**, prowadzący równoległe swoje własne badania. Natomiast przekazanie wiedzy dotyczącej danej dziedziny życia, badanych struktur społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem procesu jej powstawania to zadanie dla **pracownika naukowo-dydaktycznego** realizującego w ramach uczelni także terenowe prace badawcze.

Stanowiska pracy dla pracowników naukowych znajdują się w kilku instytutach mieszczących się w stolicy oraz na kilku wydziałach uniwersyteckich w dużych miastach, natomiast na terenie całego kraju funkcjonują placówki muzealne oferujące pracę etnografom pragnącym prowadzić prace badawcze i jednocześnie mieć do czynienia na co dzień z wytworami różnorodnych cywilizacji. Ekspozycje muzealne powstałe w wyniku gromadzenia materialnych relikwów dawnych kultur oraz współczesnych, unikatowych ich wytworów pozostają pod opieką wykwalifikowanych **pracowników muzealnych**. Etnograf sprawujący muzealny nadzór merytoryczny jest odpowiedzialny za dokumentację, opracowanie naukowe i taki sposób wystawienia podległych mu obiektów, aby czytelnie i ciekawie pod względem wizualnym przybliżyć zwiedzającym osiągnięcia rękodzielnictwa ludowego różnych okresów historycznych i różnego zasięgu terytorialnego. Etnograf – pracownik muzeum, w zależności od specyfiki zbiorów, ich wielkości i różnorodności, może sprawować funkcję opiekuna określonej grupy obiektów, np. tkanin polskich czy rzeźby afrykańskiej, może być pracownikiem działu oświatowego odpowiedzialnym za oprowadzanie grup, prelekcje muzealne dla młodzieży szkolnej, a może być także opiekunem charakterystycznej dla etnografii formy wystawienniczej, jaką są skanseny – muzea budownictwa ludowego na otwartej przestrzeni, włączone w krajobraz. Zadaniem etnografa muzealnika jest nie tylko opracowywanie, opiekowanie się i ekspozycja zabytków, ale także ich wyszukiwanie i pozyskiwanie dla celów muzealnych drogą kupna lub darowizny, aby zachować dla potomnych wszelkie ślady ludzkiej inwencji. Podobnie jak pracownik naukowy zatrudniony w instytucie lub na uczelni, etnograf pracujący na stanowisku muzealnym może także równoległe prowadzić badania terenowe, zależnie od możliwości dysponowania własnym czasem.

Celem pracy **etnografa instruktora** jest przekazanie społeczeństwu dawnych i obecnych osiągnięć z dziedziny kultury i sztuki wypracowanych przez określoną grupę etniczną, a jego

Nauka i dziedziny z nią związane

zadaniem wypracowanie metod i organizowanie środków tego przekazu. Instruktor pracuje z zespołem osób nieprofesjonalnie zainteresowanych tradycjami swojego regionu, a wspólne osiągnięcia w atrakcyjnej formie przekazu adresuje do otaczającego go środowiska. Podstawową czynnością etnografa instruktora jest skupienie, a następnie fachowe poprowadzenie kółek zainteresowań dla wszystkich grup wiekowych w postaci zespołów pieśni ludowych, kapel muzycznych, zespołów tanecznych i obrzędowych, grup teatralnych. Na tej bazie możliwa jest realizacja widowisk, pokazów, występów, przedstawień parateatralnych ukazujących dawne zwyczaje i obrzędy charakterystyczne dla danego regionu, np. jasełka, topienie marzanny, puszczanie wianków w noc świętojańską, koledowanie, śmigus-dyngus czy ceremonie wiejskiego wesela. W zakres obowiązków instruktora wchodzi również wyszukiwanie w swoim regionie amatorskich twórców ludowych i pobudzanie ich do dalszej twórczości artystycznej. W tym celu instruktor organizuje konkursy, wystawy prac, kiermasze oraz zaprasza twórców na regionalne imprezy artystyczne.

Ciekawą formę współpracy oferuje etnografowi Fundacja Cepelia w podległych sobie kilkudziesięciu spółdzielniach skupujących i produkujących wyroby rękodzielnicze oraz w Krajowych Komisjach Artystycznych i Etnograficznych. Proponowane stanowisko nosi nazwę **nadzór etnograficzny**. Zadaniem osoby na tym stanowisku jest fachowe zakwalifikowanie do obrotu handlowego wytworów rękodziela artystycznego i sztuki ludowej. Podstawową czynnością jest nadzorowanie przebiegu procesu powstawania przedmiotu, aby, w przypadku rękodziela artystycznego (garncarstwo, kowalstwo, tkaniny, wyroby koronkarskie), odtwarzany kształt i powtarzany wzór mieścił się w określonej konwencji artystycznej charakterystycznej dla danego regionu, a w przypadku wytworów sztuki (rzeźba, malarstwo, plastyka obrzędowa) widoczne były wyobrażenia, talent i pomysłowość indywidualnego twórcy amatora. W praktyce etnograf może działać na trzech podstawowych płaszczyznach:

- w spółdzielniach skupujących – wyszukuje twórcę, nawiązuje z nim kontakt, ocenia wartość artystyczną dzieła, dokonuje wyboru obiektów;
- w spółdzielniach produkcyjnych – odpowiada za jakość artystyczną i zgodność z tradycją przedmiotów wykonywanych na zamówienie. W przypadku pracy nakładczej kwalifikuje gotowe dzieło do odbioru, w przypadku warsztatów na miejscu czuwa nad procesem powstawania obiektu;
- w Krajowych Komisjach Artystycznych i Etnograficznych – jako rzeczoznawca dokonuje przeglądu i oceny wyrobów przedstawianych przez twórcę i decyduje, czy wyroby te można uznać za rękodzieło chronione. Konsekwencją oceny pozytywnej jest otrzymanie przez twórcę atestu i zwolnienie z podatku VAT. Funkcja etnografa pełniona w takich komisjach wymaga dużego doświadczenia, umiejętności podejmowania decyzji i ponoszenia odpowiedzialności zawodowej.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Typowego miejsca pracy dla zawodu etnografa nie można jednoznacznie określić, gdyż praca ta dla większości osób wiąże się z dwoma rodzajami czynności: z pracą w terenie, konieczną do zdobycia nowego materiału badawczego, oraz z pracą w pomieszczeniach zamkniętych, posiadających dogodne warunki do wykonywania teoretycznych czynności naukowych. Większą część swego czasu pracy etnograf spędza w gabinecie instytutu naukowego, uczelni, placówki muzealnej, w pomieszczeniach ośrodka kultury, w salach wykładowych, bibliotekach czy magazynach.

Nie występują tam zagrożenia dla zdrowia i życia pracownika, możliwość wypadku jest minimalna, a jedynymi dolegliwościami, jakie mogą spotkać naukowców, oczywiście w zależności od indywidualnej kondycji zdrowotnej, są niekiedy alergie górnych dróg oddechowych, występujące jako reakcja organizmu na kurz, a w przypadku wykładowców – dolegliwości gardła i krtani. Z upływem lat mogą ujawnić się kłopoty z narządem wzroku, spowodowane zbyt długotrwałą pracą z komputerem. Nie można także jednoznacznie określić, czy praca w terenie niesie ze sobą niebezpieczeństwa dla życia, ponieważ, jeśli będą to ściśle zaplanowane, uwzględniające pogodę, działania na świeżym powietrzu na terenie kraju, ryzyko jest znikome. W przypadku jednak badań terenowych prowadzonych w krajach tropikalnych czy innych o klimacie znacznie odbiegających od

Nauka i dziedziny z nią związane

norm krajowych, wzrasta ryzyko chorób zakaźnych, infekcji, zaburzeń jelitowych, mogą też uaktywnić się nieznane układy krążenia.

warunki społeczne

Praca etnografa ma charakter indywidualny na poszczególnych etapach, a w swym końcowym efekcie zostaje włączona w całokształt poczynań zespołu badawczego czy instytucji, którą reprezentuje. Każda cząstkowa analiza i interpretacja problemu składa się na finalne opracowanie zagadnienia przynależnego zespołowi badawczemu o danej specjalizacji. Rozpatrując więc pracę etnografa w kontekście pracy naukowo-badawczej, możemy mówić o jej charakterze zespołowym, choć dominująca jest jednak **indywidualna forma pracy**, w której kontakty z ludźmi są bardzo intensywne i niezbędne.

Efekt badawczych prac terenowych jest ściśle uzależniony od operatywności i dużej samodzielności badacza, ale przede wszystkim od umiejętności nawiązywania kontaktów z ludźmi i prowadzenia z nimi rozmowy celem uzyskania wiadomości interesujących etnografa. Kiedy osoba sprawująca nadzór etnograficzny skontaktuje się ze współczesnym twórcą ludowym, a efektem będzie nawiązanie z nim współpracy, w dalszych swych poczynaniach zobowiązana jest ona do stałej opieki nad twórcą, konsultowania jego poczynąń i pobudzania do zaangażowania twórczego. Etnograf instruktor współpracuje z gronem ludzi zainteresowanych daną dziedziną sztuki, organizuje formy przekazu i dąży do nawiązania kontaktu emocjonalnego z odbiorcą. Stały i nieodzowny kontakt z ludźmi ma etnograf wykładowca uniwersytecki, który nie tylko uczy wygłaszając wykład, ale musi też być przygotowany na odpowiadanie na pytania, udzielanie rad co do dalszej specjalizacji czy konsultowanie wszelkich poczynąń naukowych w podległym mu zespole. Mówiąc ogólnie, etnograf wykładowca winien rozstrząsać opiekę naukową.

Każda praca oparta na kontaktach z ludźmi niesie ryzyko konfliktów, zadrażnień, drobnych sporów czy pretensji, jednak w tym przypadku generalnie nie występują konflikty na skalę zagrażającą zdrowiu lub życiu.

warunki organizacyjne

W zasadzie praca etnografa określona jest stałymi godzinami pracy, w przedziale 6 – 9 godzin dziennie, bez obowiązku pracy w dni ustawowo wolne i przebiega tylko w dzień. Nie ma szczególnych wymogów odnośnie do ubrania. Powyższe warunki dotyczą jednak tylko prac naukowych, muzealnych i dokumentacyjnych wykonywanych w stałych pomieszczeniach zamkniętych. W przypadku badań terenowych, warunki pracy badacza są uzależnione od specyfiki wykonywanych zadań, np.: obserwacja zwyczaju puszczania wianków na wodę w noc świętojańską wymaga pracy w nocy, a wywiady terenowe trwają tak długo, jak rozmówca ma ochotę odpowiadać. Pracownicy oświatowi muzeów i opiekunowie skansenów mają obowiązek pracy w niedziele i święta, instruktorzy w domach kultury organizują imprezy i wystawy w dni świąteczne, dbając w ten sposób o dobrą frekwencję. Z badaniami terenowymi łączą się wyjazdy krajowe o różnym czasie trwania i częstotliwości oraz niekiedy wielomiesięczne ekspedycje zagraniczne.

W zawodzie etnografa można być i podwładnym i kierownikiem, w zależności od ambicji, wyników badawczych i stażu pracy. Nadzór dotyczy jedynie określenia głównych celów i zadań, pozostaje więc duża swoboda w doborze metod i sposobów działania.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Główną czynnością wykonywaną w zawodzie etnografa są badania terenowe oparte na własnych obserwacjach i wiadomościach uzyskanych w wywiadach z osobami reprezentatywnymi dla danego środowiska. Do rejestracji faktów kulturowych w postaci materialnych wytworów sztuki czy rękodzieła potrzebna jest, jak zawsze w przypadku badacza, pasja poznawcza, ciekawość, a przede wszystkim spostrzegawczość. Na podstawie zdobytych wiadomości teoretycznych, konieczna jest w praktyce zdolność postrzegania detali danego wyrobu i wyodrębniania drobnych różnic stylistycznych w kształtach i dekoracji. Etnograf winien bezbłędnie rozróżniać barwy i dotykowo określać fakturę i

Nauka i dziedziny z nią związane

rodzaj tworzywa, do czego przydatne jest widzenie plastyczne oraz wyobraźnia pozwalająca umieścić dany przedmiot w kontekście innych rzeczy i ludzi. Obserwacje tego typu wymagają udokumentowania w postaci opisu, rysunku, fotografii, dobrze jest więc mieć takie uzdolnienia, jak łatwość i dokładność w doborze określeń, również umiejętność wykonywania rysunków, rozrysów czy fotografii.

Najważniejszym elementem badań terenowych są wywiady środowiskowe. Chcąc je uzyskać trzeba wykazać się dużą samodzielnością i operatywnością w odnajdywaniu i nakłanianiu do rozmów osób, które nie tylko mogą opowiedzieć o ciekawych tradycjach swego regionu, ale także mogą być właścicielami cennych muzealnie przedmiotów. Niezbędna jest więc umiejętność nawiązywania kontaktów z ludźmi, wzbudzania w nich zaufania i zdolność interesującego poprowadzenia rozmowy, a często także negocjowania w celu pozyskania obiektu na drodze kupna, darowizny lub wypożyczenia. Do dokonania interpretacji swych badań konieczna jest umiejętność poprawnego wnioskowania opartego na zarejestrowanych faktach oraz dobra pamięć potrzebna do zestawień porównawczych analogicznych form zachowań bądź struktur materialnych.

Dużą umiejętność w postępowaniu z ludźmi musi posiadać osoba sprawująca nadzór etnograficzny, gdyż jej zadaniem jest nie tylko wyszukanie regionalnego twórcy amatora, co świadczy o jego inicjatywie, ale również wykazanie się darem przekonywania, aby w zależności od sytuacji nakłonić wytwórcę do współpracy bądź w subtelny sposób, w przypadku niezgodności z przyjętą konwencją artystyczną, przekazać zastrzeżenia.

Większość wykonywanych przez etnografa czynności związana jest z łatwością wypowiadania się w mowie i piśmie, gdyż oprócz złożenia dokumentacji, badacz przekazuje swe wyniki w formie referatów na sympozjach, artykułów w czasopismach branżowych i wykładów uniwersyteckich.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca etnografa zalicza się do prac lekkich.

Nie ma bezwzględnych przeciwwskazań zdrowotnych przy podjęciu pracy, ważna jest jednak ogólna sprawność fizyczna i wytrzymałość przy wykonywaniu prac terenowych. Osoby realizujące swe zainteresowania kulturami grup etnicznych zamieszkujących rejony świata o odmiennym klimacie i trudnych warunkach codziennego bytowania, nie mogą cierpieć na schorzenia związane z niedomaganiem układu krążenia, przewlekłymi chorobami układu pokarmowego i cukrzycę. Istotna dla etnografa jest dobra sprawność narządu wzroku i dotyku, ze względu na kontakt z obiektami wytwórczości artystycznej, oraz dobry słuch i brak zaburzeń artykulacji w przypadku dokonywania wywiadów i prowadzenia wykładów. Z tych też powodów nie mogą pracować w zawodzie osoby niepełnosprawne-niewidome, głuchonieme czy z dysfunkcją ruchów kończyn górnych. Natomiast teoretykiem, naukowcem pracującym w instytucie, muzeum lub na uczelni może zostać osoba z dysfunkcją kończyn dolnych, a nawet poruszająca się na wózku inwalidzkim, jeśli w danym budynku nie ma przeszkód technicznych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

- Do podjęcia pracy w zawodzie etnografa konieczne jest ukończenie studiów wyższych na wydziale etnografii/etnologii.

Nie są wymagane dodatkowe kwalifikacje, natomiast pożądana jest znajomość czynna chociażby jednego z języków kongresowych i mile widziana jest umiejętność obsługi komputera.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Wszystkie reprezentatywne dla etnografa miejsca pracy posiadają formalne struktury awansowania, co daje szerokie możliwości osiągania kolejnych szczebli w hierarchii zawodowej. Przykładowo, w muzealnictwie można dojść od asystenta przez adiunkta, kustosa i kuratora galerii do stanowiska dyrektora. W instytucjach i na uczelniach wymagane jest zdobycie stopni naukowych, aż do

Nauka i dziedziny z nią związane

profesora zwyczajnego włącznie, koniecznych do objęcia coraz wyższych funkcji kierowniczych, takich jak dyrektor instytutu, dziekan wydziału, rektor uczelni.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zasadzie nie ma przeciwwskazań do podjęcia pracy przez dorosłych mających odpowiednie wykształcenie i stan zdrowia, w zasadzie – gdyż istnieją tu małe wyjątki. Dotyczą one osób doboru etnograficznego, gdzie ze względu na intensywną pracę terenową preferowane są osoby młodsze, mające około 30 – 35 lat, o dobrej sprawności fizycznej, łatwo znoszące częste podróże, niekiedy do miejscowości położonych na słabo funkcjonujących szlakach komunikacyjnych. Także na stanowisku instruktora zespołów tanecznych i teatralnych chętniej widziane są osoby młode, do około 35 roku życia, sprawne fizycznie, z dużym potencjałem energii.

ZAWODY POKREWNE

archiwista
kulturoznawca
dziennikarz
socjolog
historyk
bibliotekarz

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Informator Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego, wydawany corocznie, dostępny w sekretariacie Instytutu:
00-332 Warszawa, ul. Oboźna 8, tel. 26 65 23

COGITO – Szkoła, Matura, Studia, Życie – dwutygodnik wydawany od września do czerwca plus jedno wydanie wakacyjne, dostępny tylko w nielicznych kioskach, bibliotekach, ale także w redakcji:
Warszawa, Al. Stanów Zjednoczonych 51, tel. 10 00 21, wew. 249

Spotkania z Zabytkami – Kultura, Tradycje, Pamiątki – miesięcznik popularnonaukowy, wydawany w Warszawie, zasięg ogólnopolski.

Polska Sztuka Ludowa. Konteksty. Antropologia Kultury, Etnografia, Sztuka – kwartalnik, wydawany przez Instytut Sztuki PAN: 00-238 Warszawa, ul. Długa 26/28, tel. 31 32 71/74

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Etnograf / Etnolog** - (2440202), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 88 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	11
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	1
Lubuskie	0
Łódzkie	26
Małopolskie	8
Mazowieckie	10
Opolskie	2
Podkarpackie	5

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	12
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	10
Zachodniopomorskie	0

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Etnograf / Etnolog** wynosiła 1. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Archeologów, socjologów i pokrewni wynosiło 2359,37. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2312,56
Kujawsko-pomorskie	2274,68
Lubelskie	2129,62
Lubuskie	1771,75
Łódzkie	1847,95
Małopolskie	1990,72
Mazowieckie	2699,83
Opolskie	1383,09
Podkarpackie	3319,05

Podlaskie	-
Pomorskie	1856,01
Śląskie	2655,55
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2982,61
Zachodniopomorskie	1907,75

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Archeologów, socjologów i pokrewni, wynosiła 1259. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	34
Kujawsko-pomorskie	139
Lubelskie	5
Lubuskie	31
Łódzkie	119
Małopolskie	179
Mazowieckie	522
Opolskie	30
Podkarpackie	22

Podlaskie	-
Pomorskie	24
Śląskie	52
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	32
Zachodniopomorskie	40

Nauka i dziedziny z nią związane

FILOZOF

kod: 244201

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Filozof jest osobą, która stara się wytłumaczyć, łącząc naukę z praktyką, otaczający nas świat i rządzące nim prawidłowości.

Filozof może zajmować się jedną z następujących dyscyplin naukowych:

- ontologią czyli teorią bytu, której przedmiotem są dociekania nad genezą i naturą bytu, charakterem i strukturą rzeczywistości;
- epistemologią czyli teorią poznania, traktującą o mechanizmach rozwoju pojęć, o metodach badań naukowych, o strukturze języka nauki;
- antropologią filozoficzną, której przedmiotem jest filozofia człowieka, problematyka człowieka w aspekcie etyczno-moralnym, socjologicznym, także zagadnienia dotyczące miejsca i roli człowieka w przyrodzie;
- etyką, będącą ogółem ocen i norm moralnych przyjętych w danej społeczności w określonej epoce historycznej;
- aksjologią, czyli teorią wartości, która próbuje odpowiedzieć na pytanie co jest dobre, a co złe, czy oceny i wartości mają charakter subiektywny, czy obiektywny, jakie są źródła i kryteria wartościowania;
- historią filozofii ukazującą główne szkoły, kierunki i przedstawiciele filozofii.

Filozof dostarcza naukom szczegółowym ogólnej podbudowy teoretycznej, wyjaśnia różnorodne problemy i pojęcia dotyczące relacji pomiędzy człowiekiem a światem przyrody, człowiekiem a społecznością, w której żyje, historią i systemem wartości. Stara się przybliżyć innym poznanie i zrozumienie otaczającej rzeczywistości, poprzez formułowanie najogólniejszych praw dotyczących świata, życia ludzkiego, myślenia.

Filozof korzystając z doświadczenia potocznego i swojej wiedzy podejmuje systematyczne próby tworzenia syntetycznego poglądu na świat i miejsce w nim człowieka.

W zawodzie filozofa można mówić o specjalizacji. Jest ona czasem związana z wykształceniem „pierwotnym” filozofów.

Tak na przykład osoba, która ukończyła medycynę i filozofię, gdy decyduje się na pracę naukową, bada najczęściej wzajemne relacje poglądów i koncepcji filozoficznych w odniesieniu do nauk medycznych lub uczy filozofii studentów medycyny.

Filozof może być pracownikiem naukowym. Do jego zadań należy wówczas omawianie koncepcji różnych szkół filozoficznych i poglądów znaczących filozofów oraz tworzenie na podstawie już istniejących koncepcji filozoficznych własnych hipotez i teorii.

Obecnie raczej rzadko spotyka się filozofów zajmujących się tylko badaniami podstawowymi. Typowy przykład filozofa to naukowiec, który część czasu poświęca na zajęcia dydaktyczne ze studentami wyższych uczelni i szkół, ucząc filozofii ogólnej.

Do zadań **pracownika naukowo-dydaktycznego** należy wygłaszanie wykładów, prowadzenia ćwiczeń, seminariów, opieka naukowa nad studentami i ocena ich postępów. Pracownik naukowo-dydaktyczny prowadzi też badania własne i publikuje ich wyniki.

Filozof może poza tym pracować jako **redaktor**. Do jego zadań należą wówczas prace związane z merytoryczną redakcją tekstów, maszynopisów dzieł oryginalnych lub tłumaczeń.

Niekiedy sam filozof może być tłumaczem obcej publikacji z dziedziny filozofii na język polski. Często spełnia również rolę konsultanta przy tłumaczeniu książek, w których występuje terminologia filozoficzna.

ŚRODOWISKO PRACY

Nauka i dziedziny z nią związane

materialne środowisko pracy

Najwięcej czasu filozof spędza na uczelni, w instytutach i innych ośrodkach naukowych, w bibliotekach.

Z wykonywaniem tego zawodu związane są spore koszty psychiczne. Jak wszyscy twórcy, filozofowie spodziewają się od otoczenia dowodów uznania i prestiżu. Niezaspokojenie tych potrzeb wywołuje frustracje i stresy.

warunki społeczne

Praca filozofa ma charakter indywidualny i samodzielny. Filozof sam dokonuje wyboru zagadnień, którym poświęca czas i wiedzę. Ponieważ jednak swoją wiedzę przekazuje innym, jego kontakty społeczne bywają bardzo intensywne i niezbędne. Dotyczy to zarówno kontaktów ze studentami, kolegami „po fachu”, czy też przedstawicielami innych dyscyplin naukowych.

Praca niesie ze sobą ryzyko konfliktów międzyludzkich. Możliwe są bardzo ostre dyskusje dotyczące sporów na tematy merytoryczne w kontaktach naukowiec - naukowiec lub wykładowca - student. Niezależnie od tego, źródłem konfliktów jest ocena wyników pracy filozofa w środowisku profesjonalnym.

warunki organizacyjne

Filozof może pracować w określonym statutowo wymiarze godzin, ale zależy to od zatrudniającej go jednostki badawczej i od stanowiska. Na przykład, samodzielny pracownik naukowy w Polskiej Akademii Nauk nie ma określonych czasowych ram pracy. Praktycznie, praca zawodowa może wypełniać cały czas wolny.

Funkcje i zależności organizacyjne w tym zawodzie zależą od miejsca, jakie filozof zajmuje w hierarchii władz uczelni czy kolegium redakcyjnego. Może on być pracownikiem dydaktycznym podległym wyższemu stopniem naukowym przełożonemu lub sam być przełożonym dla innych.

W wypadku, gdy filozof nie jest związany z żadną instytucją naukową lub redakcją, pracuje bez żadnych zależności organizacyjnych. Na każdym jednak stanowisku ponosi odpowiedzialność społeczno-moralną i naukową.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Z uwagi na to, że głównym celem pracy filozofa jest poznanie już istniejących teorii i koncepcji filozoficznych, przekazywanie ich innym oraz budowanie na ich podstawie własnych poglądów, cechami niezbędnymi w tej profesji są **ciekawość, samodzielność i niezależność myślenia**. Trudno wyobrazić sobie naukowca, który nie pragnąłby zdobywać coraz to nowej wiedzy i śledzić aktualnych wydarzeń w świecie nauki. Musi on równocześnie umieć zająć własne stanowisko wobec otaczającej go rzeczywistości.

Ponieważ praca filozofa jest pracą koncepcyjną, niezbędna do uprawiania tego zawodu jest **wyobraźnia i myślenie twórcze oraz umiejętność logicznego myślenia**.

W swojej pracy dydaktyczno-naukowej filozofowi potrzebna też będzie **łatwość wypowiedzania się** w mowie i piśmie.

Ponieważ filozofia jest ściśle powiązana z innymi dyscyplinami naukowymi, przydatne w tym zawodzie są **zainteresowania** przedmiotami ze sfery humanistycznej, takimi jak **psychologia, socjologia, prawo, historia, biologia, politologia**, ale również **matematyką, ekonomią, medycyną**.

Konieczność czytania obcojęzycznych publikacji filozoficznych oraz kontakty międzynarodowe wymagają od filozofa **znajomości języków obcych**, najczęściej niemieckiego, francuskiego, angielskiego, rosyjskiego i hiszpańskiego.

Ze względu na charakter treści, jakie filozof przekazuje innym ludziom, bardzo ważne jest, aby była to osoba, którą cechuje **duża kultura osobista i odpowiedzialność moralna**.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE.

Nauka i dziedziny z nią związane

Nie ma szczególnych wymagań zdrowotnych w przypadku zawodu filozofa.
Jedynie w przypadku pracownika naukowo - dydaktycznego ważny jest sprawny głos

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie niezbędne jest **wyższe wykształcenie filozoficzne**.

Do niedawna filozofię można było studiować tylko równoległe do innych studiów lub po ukończeniu studiów wyższych innej specjalności. W dalszym ciągu **pożądane są dodatkowe studia**, np. biologii, matematyki, medycyny.

Konieczna jest dobra **znajomość** przynajmniej **dwóch języków zachodnich** i podstaw obsługi komputera lub maszynopisanie. Filozof powinien publikować **własne prace naukowe** i nie uchylać od zadań dydaktycznych.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Filozof ma bardzo duże możliwości rozwoju swojej kariery.

Publikacją książki i artykuły, tłumaczenia, wykazując się pracą dydaktyczno-naukową może podwyższać swoje stopnie i tytuły naukowe aż do uzyskania tytułu profesora zwyczajnego włącznie

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie filozofa mogą podjąć pracę wyłącznie osoby dorosłe, co jest uwarunkowane ukończeniem studiów wyższych. Optymalny wiek dla podjęcia pracy to 25 - 40 lat.

ZAWODY POKREWNE

nauczyciel akademicki
redaktor wydawniczy

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Filozof** - (2440301), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 388 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	34
Kujawsko-pomorskie	18
Lubelskie	64
Lubuskie	6
Łódzkie	30
Małopolskie	17
Mazowieckie	48
Opolskie	2
Podkarpackie	32

Podlaskie	4
Pomorskie	19
Śląskie	55
Świętokrzyskie	10
Warmińsko-mazurskie	6
Wielkopolskie	33
Zachodniopomorskie	10

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Filozof** wynosiła 6. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	1
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	3
Opolskie	0
Podkarpackie	1

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Filozofowie, historycy i politolodzy wynosiło 2879,42. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2660,5
Kujawsko-pomorskie	1478,47
Lubelskie	2433,92
Lubuskie	0
Łódzkie	2032,65
Małopolskie	3175,04
Mazowieckie	2958,01
Opolskie	0
Podkarpackie	1434,5

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1960,02
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	4850

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Filozofowie, historycy i politolodzy, wynosiła 968. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	48
Kujawsko-pomorskie	6
Lubelskie	9
Lubuskie	0
Łódzkie	10
Małopolskie	50
Mazowieckie	783
Opolskie	0
Podkarpackie	21

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	33
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	8

Nauka i dziedziny z nią związane

HISTORYK

kod: 244202

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Historyk odkrywa zjawiska i procesy zachodzące w przeszłości w społeczeństwie ludzkim, stara się je zrozumieć i swoją wiedzę udostępnić szerokim kręgom odbiorców. Bada ślady pozostawione przez minione pokolenia, przede wszystkim ślady pisane - literaturę epoki, gazety, wspomnienia, pamiętniki, listy, notatki, akta, ulotki propagandowe itp. Korzysta z dorobku innych nauk, które tak jak na przykład archeologia, badają pozostałości kultury materialnej.

Swój dorobek historyk buduje na fundamencie, wzniesionym przez jego licznych poprzedników, którzy specjalizowali się w tych samych albo podobnych zagadnieniach. Do poczynionych przez nich obserwacji dokłada swoje własne i dzieli się swą wiedzą, publikując książki i artykuły.

Historyk może uczyć w szkole podstawowej, średniej, wykładać na wyższej uczelni. Wychowywanie nowego pokolenia w świadomości, że teraźniejszość jest wytworem przeszłości, rozwijanie w uczniach poczucia tożsamości i zakorzenienia - to jego ważne i odpowiedzialne zadanie. Znajomość historii przecież sprawia, że nie jesteśmy tylko „tu i teraz”, zagubieni w otaczającej nas rzeczywistości.

Codzienna praca historyka w dużej mierze polega na czytaniu i sporządzaniu notatek. Interesujące go materiały pisane zgromadzone są przede wszystkim w bibliotekach i archiwach; tam też prowadzi swoje poszukiwania naukowe. Niewiele jest takich tekstów, które można wypożyczyć do domu, musi więc raczej studiować na miejscu, czyniąc notatki. Często korzysta z kopiarki, ale bywa i tak, że sam przepisuje interesujące go fragmenty.

Historyk nie poprzestaje na odkrywaniu i zapamiętywaniu faktów; dokonuje analiz, szuka przyczyn, kojarzy oderwane wydarzenia. Swoje spostrzeżenia i przemyślenia utrzuca na papierze, używając maszyny do pisania albo komputera.

Działalność dydaktyczna w szkole podstawowej i średniej zajmuje historykowi przeważającą część dnia. Nauczyciel prowadzący zajęcia w szkole referuje temat wynikający z programu nauczania danej klasy, rozmawia z uczniami, zachęca ich do samodzielnej pracy z tekstem i nadzoruje ją, egzekwuje zdobytą przez uczniów wiedzę, odpytuje ich i zadając prace pisemne. W domu wiele czasu poświęca na przygotowanie się do zajęć i sprawdzanie prac uczniów.

Wykładowca uczelniany ma znacznie większą swobodę w doborze technik pracy ze studentem, przekazując mu swoje doświadczenia i wiedzę zdobytą podczas badań, które równolegle prowadzi. Na zajęcia ze studentami nauczyciel akademicki poświęca średnio dziennie do 3 godzin.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Historyk pracuje w pomieszczeniach szkół, instytutów, wyższych uczelni, w bibliotekach, archiwach i w domu. Pracuje czytając przy stole lub biurku, pisząc, posługując się komputerem. Stanowiska w bibliotekach mogą być źle oświetlone, często zakurzone, co jest szczególnie uciążliwe dla alergików.

Wielkie aule w uczelniach w zimie mogą być źle ogrzane; uciążliwy jest również brak odpowiedniego nagłośnienia. W szkole podstawowej i średniej czynnikiem uciążliwym jest hałas, zwłaszcza w czasie przerw pomiędzy lekcjami. Nauczyciele tych szkół o wiele dłużej i intensywniej wykorzystują narząd mowy, często przeciążony, co powoduje dolegliwości.

warunki społeczne

Nauka i dziedziny z nią związane

Praca historyka ma charakter indywidualny. W miejscu zatrudnienia spotyka wprawdzie kolegów po fachu, ale nie stanowią zespołu, lecz zatrudnieni są po prostu w tej samej instytucji. Kontakty z ludźmi na większości stanowisk są niezbędne, a w przypadku historyka, który uczy w szkole podstawowej, średniej lub wyższej są częścią pracy. Nauczanie i wychowywanie dzieci lub młodzieży jest zadaniem bardzo szczególnym i nie każdy może się go podjąć. Niezależnie od przygotowania pedagogicznego potrzebna jest zdolność nawiązywania kontaktu i porozumiewania się z młodymi ludźmi. Dobry historyk stara się rozbudzić w swoim uczniu zainteresowanie tematem, bowiem bez tego zainteresowania zrozumienie historii nie jest możliwe; nie narzuca własnej interpretacji, szanując poglądy uczniów i zachęcając do polemik.

Historyk kontaktuje się także ze swoimi kolegami - nauczycielami albo pracownikami instytutu, w którym pracuje, rodzicami dzieci, które uczy, swoimi przełożonymi. Zdarza się, że sam kieruje pracą jakiejś grupy - na przykład gdy jest profesorem w uczelni i sam nadzoruje pracę osób z niższym stopniem naukowym - swoich asystentów.

W szczególnej sytuacji jest się historyk-publicysta, który jak to się coraz częściej zdarza, nie jest zatrudniony na stałe w redakcji jednej gazety, ale oferuje swoją pracę - w postaci artykułów i notatek - różnym wydawcom, proponując tematy opracowań i gotowe artykuły.

warunki organizacyjne

Czas pracy historyka na stanowisku nauczyciela regulowany jest przez plan zajęć w szkole czy na uczelni. W szkole podstawowej i średniej praca zajmuje 4-6 godzin dziennie, a w szkole wyższej około 3 godzin. Historyk-publicysta sam sobie ustala czas pracy, realizując aktualne zlecenia. Tylko pracownik naukowy może mieć stałe godziny zajęć. Nauczyciel akademicki i publicysta muszą niekiedy pracować w dni wolne, gdy trzeba odbyć zajęcia ze studentami zaocznymi albo zrealizować zamówienie redakcji.

Praca nie wymaga wyjazdów, choć niektórzy historycy udają się czasem do odległych ośrodków akademickich, by tam znaleźć potrzebne im rzadkie materiały naukowe. Historyk-publicysta zbiera materiały do swoich artykułów w bibliotekach, archiwach, muzeach i odwiedza redakcje pism, z którymi współpracuje; może również wyjeżdżać poza miejsce zamieszkania w poszukiwaniu potrzebnej dokumentacji.

Praca jest nadzorowana symbolicznie przez dyrektora szkoły czy instytutu. Zarówno nauczyciel, jak i pracownik naukowy mają dużą swobodę w planowaniu zajęć, doborze technik pracy z uczniem czy metod badawczych - obowiązuje ich tylko realizacja programu nauczania, zatwierdzonego przez wyższą instancję (kuratorium, rektor wyższej uczelni) lub radę instytutu. Publicysta jest w pełni niezależny, nie ma zwierzchnika (chyba że zatrudniony jest na stałe w redakcji pisma), a elementem kontroli jest tylko akceptacja wykonanej pracy przez zamawiającego.

Historyk odpowiada za swoją pracę przed społeczeństwem, jeżeli prowadzi badania, które pozwalają poznać prawdę o przeszłości. Nauczyciel szkoły podstawowej i średniej odpowiedzialny jest za dzieci, które ma pod swoją opieką.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Osoba, która pracuje w zawodzie historyka, powinna być przede wszystkim zainteresowana pochodzeniem rzeczy i zjawisk obecnych w otaczającej rzeczywistości, otwarta na poznanie, odkrywanie nowych faktów, korygowanie własnych sądów. Powinna też mieć bardzo dobrą pamięć, poznaje bowiem mnóstwo faktów. Na ich podstawie odtwarza obraz świata i ludzi z minionych epok. Odkrywanie historii nie jest jednak proste: naukowiec nie dysponuje gotowym opisem, sam go musi tworzyć wertując materiały źródłowe, posługując się myśleniem twórczym, wyobraźnią, umiejętnością logicznego myślenia, analizowania i wyciągania wniosków, cierpliwie oddzielając to, co zaciemnia obraz poznania, od tego, co istotne. Nieodzowna jest umiejętność koncentracji podczas czytania i pracy w monotonicznych warunkach, kiedy przepisuje się długie dokumenty, których nie można powielić w inny sposób. Wyniki swojej pracy historyk zapisuje na papierze, prezentuje czytelnikom, uczniom i studentom podczas wykładów - powinien więc mieć łatwość wypowiadania się w mowie i w piśmie.

Nauka i dziedziny z nią związane

Historyk powinien lubić czytać. Ponieważ znaczna część dorobku światowego w dziedzinie historii została zapisana w językach obcych, aby czerpać z tych źródeł, bardzo pomaga znajomość języków obcych i stałe jej rozwijanie.

Historyk na stanowisku nauczyciela pracuje z ludźmi - umiejętności nawiązywania kontaktu i porozumiewania się są zatem nieodzowne. Właściwe podejście do uczniów pomaga zaszczerpić w nich miłość do historii.

Historyk-publicysta powinien być przedsiębiorczy i aktywny, umieć zainteresować swoją pracą wydawców i pozyskać czytelników.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Nie ma szczególnych wymagań fizycznych i zdrowotnych w zawodzie historyka. Przeciwwskazania dotyczą przede wszystkim uszkodzeń narządu wzroku, uniemożliwiających czytanie tekstów. Osoba na stanowisku nauczyciela dysponować musi ponadto sprawnym narządem mowy - pracy takiej nie może podjąć ktoś z wyraźną wadą wymowy czy z przewlekłą chorobą układu oddechowego powodującą jego niewydolność, a także z uszkodzeniem narządu słuchu, uniemożliwiającym kontakt słowny. Pracy z dziećmi i młodzieżą nie mogą wykonywać ludzie z zaburzeniami równowagi i świadomości oraz z dużymi, widocznymi i szpecącymi zniekształceniami ciała.

W zawodzie teoretycznie mogą być zatrudnieni niepełnosprawni poruszający się na wózkach inwalidzkich. W szkole podstawowej i średniej, po uprzednim przystosowaniu stanowisk, mogłyby pracować osoby niedowidzące, jeżeli wada wzroku nie utrudnia im poruszania się. W większości szkół możliwości te jednak jeszcze długo nie będą wykorzystane z powodu niejasnych przepisów i wciąż jeszcze istniejących barier psychologicznych, a także z powodów finansowych (fundusze na dostosowanie miejsc pracy). Na stanowiskach publicysty i pracownika naukowego mogą być zatrudniane osoby niedosłyszące i niesłyszące.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Osoba, która chce podjąć pracę w zawodzie historyka, musi mieć wyższe wykształcenie historyczne. Na stanowisku nauczyciela szkoły podstawowej i średniej wymagana jest dodatkowo specjalizacja pedagogiczna, którą uzyskuje się w trakcie studiów, zaliczając dodatkowe przedmioty i odbywając obowiązkową praktykę. Odpowiednie wykształcenie uzyskać można w uniwersytetach i Wyższych Szkołach Pedagogicznych (powołanych do kształcenia wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej) na terenie kraju.

Poznań, ul. Wieniawskiego 1

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Awans w zawodzie historyka oznacza przede wszystkim karierę naukową. Zdobywanie kolejnych stopni naukowych jest efektem pracy i osiągnięć w swojej dziedzinie oraz interesujących publikacji. W hierarchii akademickiej wyższy stopień związany jest z wyższym stanowiskiem, wyższym uposażeniem i powszechnym uznaniem.

Po zdaniu egzaminu magisterskiego na ostatnim roku studiów absolwent uczelni otrzymuje stopień magistra. W perspektywie ma jeszcze stopień doktora, doktora habilitowanego i tytuł profesora. Profesor jest mistrzem kadry naukowej, wzorem i autorytetem - cieszy się ogromnym prestiżem.

W środowisku nauczycieli szkół średnich i podstawowych nie przykłada się takiej wagi do awansu naukowego. Nauczyciele doskonalą się raczej w pracy na swoim stanowisku, zdobywają nowe doświadczenia i poszerzają wiedzę. Niezależnie od formalnego awansu można dostąpić awansu społecznego, stając się dzięki swojej pracy naukowej i wydawanym publikacjom powszechnie uznanym autorytetem w jakiejś dziedzinie lub znanym popularyzatorem określonych zagadnień - tą drogą obierają zwłaszcza publicyści.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Nie ma żadnych formalnych ograniczeń wieku dla osób, które chcą się kształcić lub podjąć pracę w zawodzie po dłuższej przerwie. O rozpoczęciu nauki decyduje zdanie egzaminów na studia historyczne. Osoby z wyższym wykształceniem mogą się kształcić na skróconych magisterskich studiach uzupełniających, które trwają przeważnie trzy lata i dają prawo do wykonywania zawodu.

W praktyce instytuty naukowe przyjmują młodszych pracowników (najchętniej do 30 roku życia), gdyż ci mają największe możliwości rozwoju. Również młodszy nauczyciele łatwiej uczą się pracy z dziećmi i młodzieżą.

Publicystą może być osoba w dowolnym wieku, jeśli potrafi sprostać konkurencji na rynku i zainteresować swoją twórczością pracodawców - redakcje czasopism.

ZAWODY POKREWNE

archiwista
muzealnik
bibliotekarz
historyk sztuki
dziennikarz
nauczyciel nauczania początkowego

LITERATURA

Dzieje Najnowsze. Kwartalnik poświęcony historii XX w ., PAN.

Przegląd Historyczny - czasopismo, Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego.

Studia Historyczne - kwartalnik, PAN, Oddział w Krakowie.

Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego - periodyk, Żydowski Instytut Historyczny.

Mówią Wieki - miesięcznik, „Mówią Wieki” Oficyna Wydawnicza Sp. z o .o .

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Historyk** - (2440302), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 693 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	28
Kujawsko-pomorskie	63
Lubelskie	57
Lubuskie	18
Łódzkie	130
Małopolskie	42
Mazowieckie	60
Opolskie	9
Podkarpackie	28

Podlaskie	23
Pomorskie	40
Śląskie	46
Świętokrzyskie	18
Warmińsko-mazurskie	9
Wielkopolskie	104
Zachodniopomorskie	18

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Historyk** wynosiła 25. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	1
Lubuskie	0
Łódzkie	10
Małopolskie	1
Mazowieckie	7
Opolskie	1
Podkarpackie	0

Podlaskie	1
Pomorskie	1
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	3
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Filozofowie, historycy i politolodzy wynosiło 2879,42. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2660,5
Kujawsko-pomorskie	1478,47
Lubelskie	2433,92
Lubuskie	0
Łódzkie	2032,65
Małopolskie	3175,04
Mazowieckie	2958,01
Opolskie	0
Podkarpackie	1434,5

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1960,02
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	4850

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Filozofowie, historycy i politolodzy, wynosiła 968. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	48
Kujawsko-pomorskie	6
Lubelskie	9
Lubuskie	0
Łódzkie	10
Małopolskie	50
Mazowieckie	783
Opolskie	0
Podkarpackie	21

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	33
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	8

Nauka i dziedziny z nią związane

MUZYKOLOG

kod: 2459005

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy muzykologa jest opracowywanie źródeł muzycznych utrwalonych graficznie (partytura) lub dźwiękowo (płyta, taśma itp.), poszerzanie i upowszechnianie wiedzy o kulturze muzycznej i jej przejawach. Wykonywane zadania i czynności zależą jednak od stanowiska, które zajmuje. Można wyróżnić stanowiska związane z muzykologią jako dyscypliną naukową i stanowiska związane z najszerzej pojętym popularyzowaniem muzyki w społeczeństwie. Do pierwszej grupy należą: naukowiec, pracownik naukowo-dydaktyczny, redaktor wydawnictw i edycji muzycznych o profilu naukowym, archiwista, bibliotekarz i muzealnik. Do drugiej grupy można zaliczyć: redaktora wydawnictw i czasopism muzycznych czy programów muzycznych, radiowych bądź telewizyjnych, redaktora w studiu nagrań, publicystę i krytyka muzycznego, organizatora imprez muzycznych (filharmonie, impresariaty, towarzystwa muzyczne, związki twórcze), by ograniczyć się do stanowisk najbardziej typowych.

Celem naukowca i pracownika naukowo-dydaktycznego jest badanie i interpretacja muzyki we wszelkich aspektach: źródłoznawczym (nauka o dawnych sposobach notacji muzycznej, badanie i interpretacja źródeł muzycznych, np. średniowiecznych kodeksów, rękopisów muzycznych, starych druków oraz innych dokumentów historycznych, które dostarczają nam uzupełniających informacji o kulturze muzycznej danej epoki), historycznym (historia muzyki), systematycznym (teoria, estetyka, akustyka muzyczna i in.), etnologicznym (etnomuzykologia zajmująca się muzyką ludową i muzyką wysoko rozwiniętych kultur pozostających poza kręgiem oddziaływania muzyki zachodnioeuropejskiej, np. kulturą muzyczną Chin czy Indii) i interdyscyplinarnym (badanie i interpretacja zagadnień muzycznych przez pryzmat założeń innych nauk, np. psychologii, socjologii, lingwistyki, informatyki czy innych sztuk). Służy to weryfikacji i poszerzaniu stanu wiedzy o muzyce w ramach obranej specjalizacji - np. teoretyka interesuje analiza struktury dzieła muzycznego bądź wybranego jej aspektu (harmonika, faktura itp.) według obranej metody. Jej wyniki pozwalają mu dotrzeć do reguł rządzących strukturą utworu, odnaleźć cechy składające się na indywidualny styl danego kompozytora czy styl epoki. Historyk z kolei interesuje przede wszystkim zmienność tychże reguł w czasie i szukanie ich genezy oraz kontekstu. Historyk muzyki zajmuje się też często badaniami źródłowymi: poszukuje, analizuje i interpretuje dzieła muzyczne oraz dokumenty z epoki, dzięki czemu może on odtworzyć obraz kultury muzycznej interesującego go okresu (np. funkcjonowanie instytucji muzycznych czy repertuar wykonywany w Polsce w czasie rządów króla Stanisława Augusta Poniatowskiego). Wyniki badań ogłaszane są w formie pisemnej (doktorat i habilitacja, które umożliwiają awans w hierarchii naukowej, książki, artykuły) i ustnej (referaty, wykłady wygłaszane na sesjach naukowych, konferencjach, seminariach). Od pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych wymagane jest stałe podnoszenie kwalifikacji. Muszą się oni zaznajamiać z najnowszą literaturą przedmiotu, co m.in. pomaga w wyborze tematu badań (orientacja, jakie zagadnienia nie zostały jeszcze poruszone, jakie wymagają uaktualnienia z uwagi na odkrycie nowych źródeł, np. nieznanych kompozycji jakiegoś twórcy czy pojawienie się nowych metod analizy). Ponadto pracownicy naukowo-dydaktyczni muszą godzić indywidualną pracę naukową z prowadzeniem wykładów, ćwiczeń i seminariów uniwersyteckich. Często bowiem przygotowanie zajęć dla studentów wymaga przeprowadzenia dodatkowych badań naukowych i zaznajomienia się ze stosowną literaturą przedmiotu. Dzieje się tak wtedy, gdy tematy wykładów bądź ćwiczeń nie w pełni pokrywają się ze specjalizacją pracownika.

Czynności naukowe są też istotne w pracy redaktorów wydawnictw muzycznych. Do ich zadań należy bowiem nie tylko nadanie tekstom jednolitej formy edycyjnej i korekta tzw. literówek, ale także ocena rzeczowa przygotowywanych do druku materiałów, która wymaga nieraz sprawdzania różnych informacji w źródłach naukowych. Z kolei redaktorami tzw. krytycznych wydań, np. spuścizny muzycznej danego kompozytora, są najczęściej pracownicy naukowcy lub muzycy.

Nauka i dziedziny z nią związane

Podejmują oni badania o charakterze źródłowym i historycznym (porównanie i analiza autografów, pierwodruków itp., poznanie epoki i stylu twórcy), gdyż ich celem jest dotarcie do oryginalnej, autorskiej wersji dzieła, oczyszczonej z naniesień i poprawek poprzednich redaktorów. Dodać należy, że wydania tego typu są niezwykle przydatne w pracy badawczej muzykologów-naukowców i w pracy artystów-muzyków przygotowujących wykonania lub nagrania utworów danego kompozytora.

Muzykolodzy-archiwiści, muzykolodzy-bibliotekarze i muzykolodzy-muzealnicy pracują wszędzie tam, gdzie wymaga tego rodzaj gromadzonych zbiorów (rękopisy muzyczne, nuty, książki dotyczące muzyki przechowywane w muzeach, bibliotekach i innych archiwach). Ich zadania i czynności robocze - gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów - są takie same jak pracowników posiadających tylko wykształcenie bibliotekarskie bądź archiwistyczne. Wykształcenie muzykologiczne jest jednak w tym wypadku niezbędne do fachowego opracowania zbiorów. Owocem pracy archiwistów czy bibliotekarzy bywają publikacje katalogów, które stanowią często punkt wyjścia badań naukowych prowadzonych przez muzykologów zatrudnionych na innych stanowiskach głównie muzykologów-naukowców, pracowników naukowo-dydaktycznych i redaktorów wydawnictw muzycznych, ze szczególnym uwzględnieniem redaktorów edycji źródłowych. Katalogi takie podają m.in. wiarygodne informacje gdzie i jakie źródła muzyczne (np. tak cenne zabytki jak autografy kompozycji różnych twórców) są przechowywane. Do zadań muzykologa-muzealnika należy też działalność wystawiennicza, która ma na celu publiczne prezentowanie najciekawszych zabytków: autografów, pamiątek po kompozytorach itp. Łączy się ona już z następną grupą stanowisk, które mają na celu popularyzowanie muzyki.

W tej grupie stanowisk dominuje praca o charakterze dziennikarskim (redaktorzy czasopism i programów radiowo-telewizyjnych, redaktorzy w studiu nagrań, publicyści i krytycy muzyczni) lub menadżerskim (organizatorzy życia muzycznego). Redaktorzy będący równocześnie krytykami i publicystami przygotowują artykuły o tematyce muzycznej, audycje prezentujące wybranych wykonawców, kompozytorów itp., przeprowadzają wywiady z ważnymi osobistościami życia muzycznego, informują o wydarzeniach muzycznych w kraju i zagranicą, oceniają wykonania koncertowe, publikacje książkowe i płytowe, prowadzą koncerty i inne imprezy muzyczne. Są więc dla melomanów „przewodnikami” po świecie muzycznym. Ich działalność jest pomostem łączącym krąg specjalistów, zarówno wykonawców, jak i naukowców, z miłośnikami muzyki. Dlatego też styl ich wypowiedzi czy artykułów musi być dostosowany do możliwości odbiorcy, powinien satysfakcjonować zarówno wytrawnych melomanów jak i być zrozumiały dla mniej wyrobionych słuchaczy i czytelników.

Do zadań redaktorów nagrań należy uzgadnianie wykonawców i repertuaru nagrania dla celów archiwalnych, upowszechnieniowych i komercyjnych, opracowywanie lub zamawianie tekstów towarzyszących edycji (płyta, taśma) i nadzór nad nią.

Animatorzy życia muzycznego współpracują z wykonawcami i naukowcami organizując imprezy koncertowe, kursy mistrzowskie, konkursy muzyczne i pomagając w przygotowaniu konferencji naukowych o zasięgu międzynarodowym i krajowym. Do ich zadań należy kontaktowanie się z artystami, negocjowanie strony organizacyjnej tego typu przedsięwzięć (ustalanie daty, trasy występów, repertuaru, wynajem sal koncertowych czy konferencyjnych, rezerwacja hoteli i biletów, szukanie i stały kontakt ze sponsorami, którzy wspierają imprezy artystyczne), dbanie o ich odpowiednią reklamę.

Cechą charakterystyczną pracy w zawodzie muzykologa jest łączenie różnych stanowisk. Np. naukowcy i pracownicy naukowo-dydaktyczni często uprawiają publicystykę i krytykę muzyczną, wychodząc poza zadania czysto naukowe.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Muzykolodzy pracują najczęściej w domu, ewentualnie w pracowniach, jeżeli takie mają. Miejscem ich aktywności są również archiwa, biblioteki, czytelnie. W tych ostatnich obiektach muszą liczyć się z przebywaniem w środowisku zakurzonym, zaatakowanym grzybami, pleśniami itp. (stare papiery) i z kontaktem z substancjami chemicznymi (papier po zabiegach konserwatorskich), co może być uciążliwe dla osób skłonnych do alergii. Pracownicy naukowo-dydaktyczni pracują też w salach

Nauka i dziedziny z nią związane

wykładowych (zajęcia na uniwersytecie). Redaktorzy różnego typu pracują również w pomieszczeniach o charakterze biurowym, w studiach nagraniowych (nagranie audycji radiowej) i salach koncertowych (pisanie recenzji z koncertów, wywiady z wykonawcami). Podobnie kształtuje się materialne środowisko pracy organizatorów życia muzycznego.

warunki społeczne

Praca muzykologa ma charakter indywidualny, ale wymaga równocześnie kontaktów z ludźmi. Ich intensywność zależy jednak od wykonywanych czynności. Bezpośrednio w przeprowadzaniu wielu czynności naukowych (np. analiza, czytanie literatury przedmiotu), twórczych (np. pisanie książki naukowej lub popularyzatorskiej, pisanie recenzji) czy redaktorskich (np. korekta) kontakty te są raczej ograniczone. Z drugiej strony inne czynności na tych samych stanowiskach wymagają pozostawania w stałym kontakcie z ludźmi - np. pracownik naukowo-dydaktyczny prowadzi zajęcia ze studentami i pełni różne uniwersyteckie funkcje administracyjne, redaktor przeprowadza wywiady, koordynuje etapy prac nad wydaniem i pozostaje w łączności z autorem tekstu, który opracowuje do druku. Wydaje się, że właśnie praca redaktora i krytyka muzycznego niesie ze sobą pewne ryzyko popadnięcia w konflikt z ludźmi - bezkompromisowa ocena czy próba nakłonienia do wprowadzenia do tekstu sugerowanych poprawek nie zawsze są życzliwie przyjmowane przez artystów muzyków czy autorów.

Stałych i intensywnych kontaktów z ludźmi wymaga natomiast praca redaktora w radiu czy telewizji, redaktora w studiu nagrań czy organizatora życia muzycznego. Współpracują oni bowiem ze wszystkimi, którzy przygotowują z nimi audycje, nagranie czy imprezę artystyczną bądź w tych przedsięwzięciach uczestniczą.

warunki organizacyjne

W wypadku większości stanowisk w zawodzie muzykologa nie ma stałych godzin pracy. Trzeba więc samemu organizować sobie czas i rytm pracy, znając na ogół dokładny (np. plan zajęć uniwersyteckich, data zamknięcia numeru, data festiwalu muzycznego, konferencji naukowej) bądź przybliżony, projektowany przez samego pracownika termin jej zakończenia (często w szeroko zakrojonych badaniach naukowych, których efektem ma być publikacja książkowa). Wymagana jest też w wypadku większości stanowisk praca w dni ustawowo od niej wolne (np. terminy egzaminów ustalone na sobotę, praca badawcza, obecność na koncertach i innych imprezach odbywających się w dni świąteczne). W pracy naukowców i pracowników naukowo-dydaktycznych często konieczne są krótsze (wystąpienia na konferencjach naukowych, kwerendy biblioteczne w archiwach znajdujących się poza miejscem zamieszkania muzykologa) lub dłuższe wyjazdy (np. stypendium zagraniczne). Pewnej mobilności wymaga też praca redaktora czasopism i programów muzycznych oraz organizatora życia muzycznego. Czasem muszą oni przedsięwziąć krótkie wyjazdy na terenie kraju, gdy chcą usłyszeć szczególnie ciekawy koncert, spotkać się z jego wykonawcą czy zorganizować imprezy poza stałym miejscem swojej działalności.

Zależności i funkcje organizacyjne są najbardziej skomplikowane w wypadku pracy na uniwersytecie, gdzie istnieje hierarchia stopni naukowych (magister, doktor, doktor habilitowany i profesor), stanowisk uniwersyteckich (asystent, adiunkt, profesor) i administracyjnych (kierownicy instytutów, dziekani i prodziekani, rektor i prorektorzy). W hierarchii administracyjnej można być tylko kierownikiem (rektor), kierownikiem i podwładnym (np. dziekan) lub tylko podwładnym (kiedy nie pełni się żadnych funkcji administracyjnych). W hierarchii naukowej pracownicy dzielą się na samodzielnych (doktor habilitowany i profesor tytularny) i niesamodzielnych pracowników naukowych (magister, doktor). Samodzielni pracownicy sprawują opiekę naukową nad kolegami o niższych kwalifikacjach.

Na pozostałych stanowiskach można pełnić rolę albo zwierzchnika, albo podwładnego (np. redaktor naczelny i członek redakcji). Istnieje też możliwość pracy bez żadnych zależności organizacyjnych. Dzieje się tak w wypadku naukowca pracującego na własną rękę czy krytyka współpracującego tylko z różnymi instytucjami, a formalnie w nich nie zatrudnionego (np. krytyk muzyczny nie będący równocześnie redaktorem czasopisma).

Nauka i dziedziny z nią związane

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na główne cele pracy muzykologa, jakimi są poszerzanie i upowszechnianie wiedzy o kulturze muzycznej, za najważniejszą cechę należy uznać ciekawość, przejawiającą się w stałej potrzebie rozszerzania swojej wiedzy zarówno jeśli chodzi o muzykę, jak i inne dziedziny, szczególnie inne sztuki (plastyka, literatura) i krąg nauk humanistycznych (np. filozofia, psychologia, socjologia, języki obce). Do ważnych cech muzykologa należą także: inicjatywność przejawiająca się w szukaniu coraz to nowych tematów badań, pomysłów na artykuły, wywiady oraz niezależność osądów, która pozwala np. na krytyczne ustosunkowanie się do wyników badań naukowych poprzedników, obiektywną, opartą na wyłącznie fachowych kryteriach ocenę wykonawstwa muzycznego itp.

Ponieważ w wypadku większości stanowisk nie ma stałych godzin pracy, muzykolog powinien odznaczać się samodzielnością i samodyscypliną, czyli zdolnością do zorganizowania sobie czasu i rytmu pracy oraz konsekwentnego przestrzegania ich. Cechować go ponadto musi silnie wykształcone poczucie odpowiedzialności za własną pracę i jakość przygotowywanych artykułów, książek, audycji.

W pracy przydatne są ponadto: dobra pamięć i umiejętność logicznego myślenia umożliwiające szybkie przyswojenie sobie wielu szczegółów, by później na ich podstawie sformułować poprawne wnioski. Ważna jest też dokładność, gdyż często od skrupulatnej analizy i zebrania precyzyjnych informacji zależy rezultat pracy naukowej. Z kolei przy niektórych czynnościach, jak np. przy wykonywaniu korekt, porządkowaniu danych, katalogowaniu, pożądana jest umiejętność koncentracji uwagi w trakcie wykonywania pracy monotonnej, odbywającej się według ściśle określonych prawideł.

W pracy na wielu stanowiskach przydatna jest umiejętność nawiązywania kontaktu z ludźmi i postępowania z nimi, gdyż od tego może zależeć sukces w realizacji ich zadań. Np. dyplomacja i takt w ocenianiu pracy innych ludzi oraz w sugerowaniu im poprawek wydają się podstawowymi cechami redaktorów wydawnictw muzycznych, krytyków i pracowników naukowo-dydaktycznych. Ci ostatni powinni także być szczególnie świadomi odpowiedzialności za swoją postawę etyczno-moralną. Mimo że pracują z dorosłymi ludźmi (studentami), ich zachowania są pod stałą, baczna obserwacją.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca muzykologa należy z pewnością do prac bardzo lekkich. Nieco bardziej uciążliwa może być tylko praca muzykologa-bibliotekarza czy muzykologa-archiwisty. Do ich obowiązków należy bowiem porządkowanie i udostępnianie zbiorów, z czym łączą się takie czynności, jak np. zdejmowanie i wkładanie na półki ciężkich niekiedy książek, roczników czasopism itp. oraz przynoszenie tych egzemplarzy czytelnikom.

Najprzydatniejsza w tym zawodzie jest bez wątpienia sprawność narządu słuchu i posiadanie tzw. słuchu muzycznego, czyli zdolności do rozróżniania wysokości i barw dźwięków, co umożliwia świadome śledzenie przebiegu utworu muzycznego.

Ostatnio, w związku z rozwojem komputeryzacji, coraz powszechniejsze są badania kontrolne wzroku przed podjęciem i w trakcie pracy ze względu na obciążenie i zmęczenie oczu wynikające z konieczności długiego wpisywania tekstów do komputera, ich komputerowej korekty, opracowywania baz danych itp. Wydaje się, że w przyszłości, z powodu powszechności komputerów i ich przydatności w pracy praktycznie na każdym stanowisku, jakie może zajmować muzykolog, badania te będą wszędzie obowiązkowe.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Warunkiem podjęcia pracy w zawodzie muzykologa jest posiadanie minimum wyższego wykształcenia. Uniwersyteckie studia muzykologiczne trwają pięć lat. W ich trakcie wybiera się na ogół jedną z następujących specjalizacji: historię muzyki ze szczególnym uwzględnieniem historii muzyki polskiej, teorię i estetykę muzyki, etnomuzykologię, muzykologię kognitywną. Studia muzykologiczne w uczelniach katolickich kładą natomiast szczególny nacisk na poznanie zagadnień związanych z muzyką kościelną.

Nauka i dziedziny z nią związane

Warto podkreślić, że niezwykle przydatne jest wykazywanie się aktywnością zawodową jeszcze w trakcie studiów, np. branie czynnego udziału w konferencjach naukowych, jeśli tylko jest to możliwe, nawiązanie współpracy z redakcjami czasopism muzycznych czy z radiem. Zdobyte w ten sposób doświadczenia często ułatwiają znalezienie interesującej pracy w zawodzie po ukończeniu studiów.

Pożądana jest też umiejętność obsługi komputera i biegła znajomość w mowie i w piśmie przynajmniej jednego języka obcego, szczególnie angielskiego lub niemieckiego, w drugiej kolejności francuskiego lub włoskiego.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Największe możliwości awansu w hierarchii zawodowej rysują się przed pracownikami naukowymi i naukowo-dydaktycznymi, którzy są zobligowani do podnoszenia swoich kwalifikacji naukowych (przygotowanie i obrona rozprawy doktorskiej oraz habilitacyjnej). Mogą też pełnić różne uniwersyteckie funkcje administracyjne (od dyrektora instytutu po rektora).

W wypadku innych stanowisk pracy muzykologa możliwości te są ograniczone. Można awansować z podwładnego na kierownika (np. z bibliotekarza na kierownika placówki). Zdarza się też, że możliwości awansu sprowadzają się do wyrobienia sobie pozycji dobrego redaktora, krytyka, publicysty czy organizatora imprez muzycznych. Osiągnąwszy to, można myśleć o założeniu własnego czasopisma muzycznego czy agencji impresaryjnej.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Możliwości podjęcia pracy w zawodzie muzykologa nie zależą zasadniczo od wieku. Liczą się w tym wypadku przede wszystkim kwalifikacje.

ZAWODY POKREWNE

artysta muzyk
dyrygent
kompozytor

LITERATURA

Zofia Lissa, Zbigniew Skowron: hasło "Muzykologia" w : *Encyklopedia Muzyki*, red. A. Chodkowski, Warszawa 1995, ss. 589-592 (zawiera tylko informacje o muzykologii jako dyscyplinie naukowej) dwutygodnik *Ruch Muzyczny*, redaktor naczelny Ludwik Erhardt.

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Muzykolog** - (2459005), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 80 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	7
Kujawsko-pomorskie	5
Lubelskie	5
Lubuskie	1
Łódzkie	7
Małopolskie	6
Mazowieckie	17
Opolskie	0
Podkarpackie	3

Podlaskie	1
Pomorskie	4
Śląskie	7
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	4
Wielkopolskie	5
Zachodniopomorskie	8

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Muzykolog** wynosiła 6. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	1
Lubuskie	0
Łódzkie	2
Małopolskie	1
Mazowieckie	0
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	1

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści kultury i sztuki nie sklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 2026,43. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1990,98
Kujawsko-pomorskie	2336,6
Lubelskie	1803,22
Lubuskie	2000,43
Łódzkie	1831,49
Małopolskie	2100,43
Mazowieckie	2609,51
Opolskie	0
Podkarpackie	1727,34

Podlaskie	0
Pomorskie	2152,63
Śląskie	1940,69
Świętokrzyskie	2264,5
Warmińsko-mazurskie	1552,94
Wielkopolskie	1643
Zachodniopomorskie	2353,45

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Specjaliści kultury i sztuki nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 827. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	118
Kujawsko-pomorskie	22
Lubelskie	64
Lubuskie	77
Łódzkie	89
Małopolskie	15
Mazowieckie	111
Opolskie	0
Podkarpackie	110

Podlaskie	0
Pomorskie	92
Śląskie	51
Świętokrzyskie	22
Warmińsko-mazurskie	32
Wielkopolskie	10
Zachodniopomorskie	14

Nauka i dziedziny z nią związane

EKONOMISTA

kod: 241102

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOCI ROBOCZE

Ekonomista analizuje procesy gospodarcze tzn. procesy wytwarzania dóbr (zarówno materialnych, np. żywność, odzież, maszyny, jak i niematerialnych, np. usługi w dziedzinie zdrowia, oświaty), zasady podziału tych dóbr i ich wymiany pomiędzy ludźmi oraz ich konsumpcji.

Ekonomista teoretyk dąży do ustalenia prawidłowości rządzących życiem gospodarczym. Ekonomista - praktyk czuwa nad właściwym przebiegiem procesu gospodarczego w organizacji, która go zatrudnia, czasem sam podejmuje decyzje gospodarcze lub doradza innym jakie decyzje należałyby podjąć.

Praca ekonomisty teoretyka, w pierwszym etapie, polega na zgromadzeniu maksymalnej liczby informacji (np. danych statystycznych) na temat interesującego go zagadnienia. Następnie analizuje te informacje odwołując się do swej ogólnej wiedzy o procesach społeczno-ekonomicznych, a także szczegółowych danych z dziedziny, w której się specjalizuje. Wykorzystuje przy tym specyficzne metody analizy ekonomicznej mające wiele wspólnego z matematyką. Niejednokrotnie korzysta ze wskaźników i szablonów ich obliczania jakie zawarte są w komputerowych bazach danych (komputer jest niezbędnym narzędziem pracy każdego ekonomisty!). Wszystko to w celu wychwycenia prawidłowości, którymi rządzi się badane zjawisko, związków między jego przyczyną a skutkiem. Także jego konsekwencji dla innych zjawisk gospodarczych.

Ostatnim etapem działalności ekonomisty - teoretyka jest opis zebranych spostrzeżeń. Niekiedy dochodzi do ich publikacji. Odkryte prawidłowości wykorzystywane są przez decydentów życia gospodarczego - państwo i kierujących podmiotami gospodarczymi.

Ekonomiści teoretycy, zależnie od specjalności, mogą koncentrować się na różnych aspektach procesów gospodarczych.

Ekonometryk opisuje matematycznie zjawiska ekonomiczne, opracowując modele przydatne do ich symulacji. Polega to na konstruowaniu zadań z wieloma niewiadomymi, na podstawie prawidłowości w przeszłych zdarzeniach ekonomicznych. Mają one pomóc w stworzeniu symulacji przebiegu przyszłych zdarzeń ekonomicznych. Za zmienne podstawiane są znane i przewidywane wskaźniki ekonomiczne (np. prognozowana wysokość deficytu budżetowego, inflacji itp.). Układające się w logiczne ciągi rozwiązania zadań są podstawą do komputerowego sformułowania wzorów. Pozwalają one przewidzieć warianty tego jak będzie wyglądało oczekiwane zdarzenie ekonomiczne.

Podobnie postępują **ekonomiści badający koniunkturę gospodarczą oraz poziom życia i konsumpcji**. Ich praca to twórcze przetwarzanie danych statystycznych pochodzących z badań rynku i badań opinii publicznej na temat ich interesujący, z uwzględnieniem analogii do zjawisk, które wystąpiły w przeszłości. Pierwszego z nich - jeżeli bada np. koniunkturę w przemyśle - interesują praktycznie wszystkie wskaźniki ekonomiczne: poziom eksportu, importu, wartość sprzedanej produkcji, zapowiedziane przez firmy inwestycje i ich koszty, zmiany w skali podatkowej, cła, dane dotyczące przemysłu i szarej strefy itd. Na tej podstawie stara się zarysować obraz stanu przemysłu i perspektywy jego rozwoju. Ekonomista badający poziom życia i konsumpcji kładzie większy nacisk na społeczne efekty działania mechanizmów rynkowych. Interesuje go np. o ile wzrosły oszczędności mieszkańców kraju, ile zakupili różnego rodzaju dóbr, jakie są ich możliwości i zamiary konsumpcyjne.

Specjalista z dziedziny **ekonomiki pracy** stawia sobie za cel zbadanie istoty stosunków panujących w interesującym go zawodzie. Na podstawie zdobytej wiedzy może opracować np. najbardziej efektywny model wykorzystania siły roboczej. Taki, który przyniesie firmie, czy gałęzi przemysłu zyski, a nie będzie jednocześnie eksploatował ponad miarę pracowników.

Nauka i dziedziny z nią związane

Teoretyk systemów gospodarczych, na podstawie ogólnych trendów występujących na przestrzeni lat w gospodarce i szerzej - w działalności społecznej człowieka - próbuje dociec jakie rozwiązania systemowe w danym czasie i miejscu sprawdziłyby się najlepiej.

Coraz większa liczba ekonomistów koncentruje się tylko na jednej dziedzinie gospodarki. Są ekonomiści, którzy śledzą cykle koniunktury w rolnictwie, inni szukają najbardziej efektywnych modeli zarządzania opieką zdrowotną, oświatą, ochroną środowiska czy też rozważają optymalne rozwiązania w dziedzinie **finansów, bankowości czy ubezpieczeń**.

Do specyficznej podgrupy ekonomistów można też zaliczyć **wykladowcę ekonomii**, którego zadaniem jest podzielenie się wiedzą o metodach i zjawiskach ekonomicznych z szerszym gronem. Przy czym wykładana wiedza nie musi być efektem całkowicie własnych przemyśleń. Raczej sumą tego co wiadomo na dany temat.

Inne są zadania ekonomistów - praktyków (**menadżera, specjalisty d/s inwestycji, księgowego, rewidenta, specjalisty od rachunkowości menadżerskiej**), którzy bezpośrednio stykają się z funkcjonującymi na rynku podmiotami gospodarczymi. Osoby te nie ograniczają się do obserwowania zjawisk gospodarczych (choć i tego nie zaniedbują), ale na nie wpływają. Ekonomista - praktyk, najogólniej mówiąc, czuwa nad efektywnością i prawidłowością wydawania pieniędzy w konkretnym podmiocie działającym na rynku.

Podstawowym dążeniem **menadżera** jest osiągnięcie zysku przez zarządzaną przez niego firmę (instytucję). Aby to osiągnąć zbiera informacje z rynku, prowadzi negocjacje, aż w końcu podejmuje decyzje o tym w jakim kierunku firma ma się rozwijać.

Doradcą menadżera jest **specjalista od rachunkowości menadżerskiej**, który nakreśla najbardziej korzystny plan finansowy firmy. Do tego celu wykorzystuje informacje o finansach firmy (przede wszystkim sprawozdanie finansowe za poprzedni rok), dane na temat planów sprzedaży. Nie pomija trendów występujących w branży, w której firma działa oraz wskaźników charakteryzujących ogólną sytuację gospodarczą. Planuje np. jak zminimalizować koszty, jak odprowadzić jak najmniejszy podatek, jak rozpiąć przyszły bilans tak żeby nie wzbudził zastrzeżeń podczas późniejszej kontroli.

Podobną pracę wykonuje **specjalista do spraw inwestycji**. Jego zadaniem jest wyszukać dobra, które firma może kupić i uzyskać z tego w przewidywanym okresie jak najwyższy zysk. W tym celu bada rynek papierów wartościowych, obserwuje upadające firmy, po to by ewentualnie zarekomendować kupno części ich majątku mogącej przynieść dochód. Szuka możliwości zakupu akcji lub udziałów firm będących w dobrej kondycji.

Księgowy i rewident - starają się, żeby działalność firmy była zgodna z ogólnie przyjętymi zasadami prawnymi - gospodarczymi. Dlatego księgowy dba o zgodne z przepisami prowadzenie rachunków firmy. Zbiera w tym celu wszystkie dokumenty dotyczące dochodów i wydatków firmy oraz jej stanu posiadania. Na bieżąco odnotowuje ich treść. Okresowo sporządza sprawozdania ze swojej działalności, które obrazują kondycję ekonomiczną firmy. Superksięgowym jest rewident, który bada sporządzoną przez księgowych strukturę wydatków i dochodów firmy pod kątem jej zgodności z prawem i rzeczywistą sytuacją ekonomiczną firmy. Jego podpis jest swoistym "świadectwem moralności" firmy.

Ekonomiści - praktycy robią to wszystko co ich teoretyzujący koledzy po fachu, z tym że ich poszukiwania informacji są węższe, częściej też korzystają z informacji przetworzonych przez innych.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Ekonomiści pracują głównie w biurach. Czasami muszą wizytować oddziały przedsiębiorstwa, w którym pracują, a także inne instytucje i firmy.

warunki społeczne

Dużo czasu ekonomista, szczególnie naukowiec, pracuje sam. Jednocześnie jest zwykle częścią zespołu i w jego ramach współpracuje z innymi ekonomistami, a także przedstawicielami innych

Nauka i dziedziny z nią związane

profesji. Ekonomisci-praktycy naogół w większym stopniu stykają się z ludźmi: negocjują, doradzają, kierują zespołami ludzkimi, decydują itp.

warunki organizacyjne

Warunki organizacyjne pracy są bardzo zróżnicowane, od zupełnie nie normowanego czasu pracy (w przypadku naukowców) do jednoznacznie określonego 8-godzinnego dnia pracy (w przypadku ekonomistów zatrudnionych w przemyśle, bankach itp). Praca jest samodzielna i w przypadku ekonomistów-praktyków związana często ze znaczną odpowiedzialnością finansową, a nawet karną.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Kandydat do zawodu ekonomisty powinien interesować się bieżącymi wydarzeniami w życiu gospodarczym i społecznym oraz wykazywać gotowość ustawicznego dokształcania się. Przydatne są w tym zawodzie zarówno pewne uzdolnienia i zainteresowania ściśle (matematyka, statystyka) jak i humanistyczne (historia gospodarcza, prawo, socjologia)

Ekonomista powinien umieć logicznie myśleć, wnikliwie analizować fakty gospodarcze, rozumieć teorie ekonomiczne i potrafić odnieść je do praktycznych problemów gospodarczych za które jest odpowiedzialny.

Ważna jest także zdolność swobodnego formułowania myśli. Przydaje się np. przy sporządzaniu raportów, pisaniu rozpraw naukowych, negocjacjach biznesowych i w sytuacjach gdy złożone problemy ekonomiczne trzeba wytłumaczyć nie-ekonomistom.

Ekonomista powinien umieć współpracować w grupie.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca nie stwarza szczególnych wymogów zdrowotnych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Zawód ekonomisty wymaga wyższego wykształcenia. Studia o tym kierunku można ukończyć na wszystkich niemal uniwersytetach w kraju, a także w wyższych szkołach handlowych, zarówno państwowych jak i prywatnych

Wraz ze wzrostem liczby absolwentów ekonomii, wielu pracodawców zaczyna też zwracać uwagę na zagraniczne staże i dodatkowe kursy, jak prowadzony np. przez Szkołę Główną Handlową Master of Bussines & Administration.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Zawód ten daje niemal nieograniczone możliwości awansu, zarówno w hierarchii przedsiębiorstwa (można zacząć od pomocnika księgowego, a skończyć na stanowisku dyrektora), jak i w karierze publicznej (zarówno doradczej - można doradzać decydentom coraz wyższych szczebli, a także stać się samodzielnym decydem w ważnych sprawach społecznych). Możliwa jest też kariera naukowa.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Większość ekonomistów to ludzie w tzw. sile wieku. Jednak dopływ do zawodu odbywa się głównie poprzez nabór absolwentów uczelni wyższych. Nie oznacza to jednak, że nie mogą wystartować w tym zawodzie osoby starsze, które przejściowo zajmowały się czymś innym. Pod warunkiem jednak, że "na bieżąco" interesowały się tematyką, którą miałyby się ponownie zajmować. Pracodawcy preferują zatrudnianie osób do 35 r.ż.

ZAWODY POKREWNE

Nauka i dziedziny z nią związane

prawnik
socjolog
politolog
historyk
makler
technik ekonomista

POLECANA LITERATURA

Stanlake G.F., *Podstawy ekonomii*, PZWS, Warszawa, 1992

Begg D., Fischer S., Dornbusch R., *Mikroekonomia* (tom 1) i *Makroekonomia* (tom 2), PWE, Warszawa, 1995

czasopisma:

Ekonomista, kwartalnik

Menedżer, miesięcznik

Życie Gospodarcze, tygodnik

Nowe Życie Gospodarcze, tygodnik

Gazeta Bankowa, tygodnik

Rzeczpospolita, dziennik

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Referent - technik ekonomista** - (41202), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 5547 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	430
Kujawsko-pomorskie	243
Lubelskie	714
Lubuskie	150
Łódzkie	428
Małopolskie	328
Mazowieckie	679
Opolskie	427
Podkarpackie	455

Podlaskie	77
Pomorskie	451
Śląskie	224
Świętokrzyskie	89
Warmińsko-mazurskie	174
Wielkopolskie	483
Zachodniopomorskie	195

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Referent - technik ekonomista** wynosiła 481. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	28
Kujawsko-pomorskie	23
Lubelskie	16
Lubuskie	9
Łódzkie	66
Małopolskie	4
Mazowieckie	37
Opolskie	5
Podkarpackie	13

Podlaskie	5
Pomorskie	10
Śląskie	166
Świętokrzyskie	29
Warmińsko-mazurskie	22
Wielkopolskie	41
Zachodniopomorskie	7

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Referenci ekonomiczni, finansowi, statystyczni i pokrewni wynosiło 2146,9. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2018,18
Kujawsko-pomorskie	2056,73
Lubelskie	1923,3
Lubuskie	1722,97
Łódzkie	2157,47
Małopolskie	1939,61
Mazowieckie	2744,7
Opolskie	2127,82
Podkarpackie	1776,01

Podlaskie	-
Pomorskie	2137,94
Śląskie	2191,45
Świętokrzyskie	1866,88
Warmińsko-mazurskie	1833,24
Wielkopolskie	2080,28
Zachodniopomorskie	2183,68

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Referenci ekonomiczni, finansowi, statystyczni i pokrewni, wynosiła 114204. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	8823
Kujawsko-pomorskie	6480
Lubelskie	4441
Lubuskie	2231
Łódzkie	8789
Małopolskie	9663
Mazowieckie	18956
Opolskie	4050
Podkarpackie	7648

Podlaskie	-
Pomorskie	4803
Śląskie	15023
Świętokrzyskie	2983
Warmińsko-mazurskie	3902
Wielkopolskie	9546
Zachodniopomorskie	4148

Nauka i dziedziny z nią związane

PRAWNIK TEORETYK

kod: 242990

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOSCI ROBOCZE

Przedmiotem badań prawnika teoretyka są normy prawne. Zajmuje się analizowaniem ich budowy i powiązań pomiędzy nimi, jak również badaniem głównych zasad, o które opiera się obowiązujący system prawny. Przedmiotem jego zainteresowań może być także studiowanie historycznego rozwoju prawa, porównywanie prawa rodzimego z innymi systemami prawnymi, funkcjonowanie prawa w kulturze i społeczeństwie, filozofia prawa. Wyniki tych studiów pozwalają mu formułować wnioski dotyczące przyszłego kształtu norm prawnych i postulaty zmian obowiązujących przepisów.

Prawnik-teoretyk zajmuje się samodzielnymi badaniami lub uczestniczy w badaniach zespołowych. Zatrudnienie w instytucjach naukowych (uczelnie, instytuty) obliguje go do uzyskiwania kolejnych stopni naukowych.

Do czasu uzyskania stopnia doktora habilitowanego jest uzależniony od swojego opiekuna naukowego. Aktywność naukowa znajduje wyraz w różnych formach - wydanych drukiem książkach i artykułach, wystąpieniach na krajowych i międzynarodowych konferencjach, udziale w różnych gremiach konsultacyjnych.

Często praca naukowa łączy się z obowiązkami dydaktycznymi (zwłaszcza w wypadku zatrudnienia na wyższej uczelni) - wygłaszaniem wykładów, prowadzeniem seminariów lub ćwiczeń ze studentami oraz przyjmowaniem egzaminów. Najmłodszy pracownik, czyli asystent, mają jedynie prawo prowadzenia ćwiczeń, starsi asystenci (mający około dwuletnie doświadczenie w pracy dydaktycznej) mogą oprócz tego przyjmować kolokwia i udzielać zaliczenia ćwiczeń. Adiunkci, czyli pracownicy w stopniu doktora, mogą być upoważnieni do wygłaszania wykładów i przyjmowania egzaminów (co wobec szczupłości kadry dydaktycznej stało się ostatnio regułą). Pracownicy w stopniu doktora habilitowanego, zajmujący najczęściej stanowiska profesorów na danej uczelni, uzyskują pełną samodzielność i prawo wykonywania wszystkich powyższych czynności bez specjalnego upoważnienia.

W wypadku przekroczenia terminu wyznaczonego na uzyskanie kolejnego stopnia naukowego, pracownik (co najmniej w stopniu doktora) może przejść na stanowisko wykładowcy. Wykonuje on wówczas głównie obowiązki dydaktyczne, może jednak prowadzić samodzielne badania w określonej dziedzinie prawa.

Prawnik - teoretyk zatrudniony jako redaktor pisma fachowego lub działu prawniczego w gazecie czy czasopiśmie wielotematycznych zajmuje się wyborem problemów i autorów oraz opracowuje do druku zamówione lub złożone teksty.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Miejscem pracy są gabinety, sale wykładowe, Praca w zawodzie wykonywana jest w pomieszczeniach zamkniętych - na uczelniach, w instytutach naukowych, w redakcjach. Ze względu na zużycie energii fizycznej jest to praca lekka, głównie siedząca.

W pracy nie występuje zagrożenie czynnikami niebezpiecznymi dla zdrowia, chorobami zawodowymi i wypadkami przy pracy. Ewentualne choroby, które mogą wystąpić u pracowników w związku z warunkami pracy, to osłabienie wzroku z uwagi na dużą ilość czasu poświęcaną na lekturę i spędzaną przy komputerze oraz choroby układu krążenia i zylaki, w związku z siedzącym charakterem pracy.

warunki społeczne

Nauka i dziedziny z nią związane

Prawnik teoretyk w swojej codziennej pracy bardzo często styka się z ludźmi. Są to przede wszystkim współpracownicy z instytutu, katedry, wydziału, zespołu redakcyjnego albo naukowego, a także studenci. Praca w zawodzie ze swojej natury nie niesie ryzyka konfliktów międzyludzkich.

Osoba wykonująca zawód prawnika teoretyka pracuje samodzielnie lub w zespole badawczym. Nadzór dotyczy głównych celów i kierunków jego pracy. W przypadku pracowników naukowych oddziela się kontrolę pracy czysto naukowej i pracy dydaktycznej - tę pierwszą sprawuje promotor naukowy, drugą - zwierzchnik służbowy, na przykład kierownik instytutu lub katedry. Kontrolę pracy redaktora pisma lub działu prawnego sprawuje jego zwierzchnik służbowy, właściciel pisma (lub - gdy pismo jest spółką - zarząd spółki), jak również pośrednio czytelnicy.

warunki organizacyjne

Praca trwa przeciętnie około ośmiu godzin dziennie i wykonywana jest w przedziale czasowym od ósmej do dwudziestej. Należy jednak pamiętać o możliwości przedłużenia czasu pracy w związku z dodatkowymi obowiązkami organizacyjnymi na skutek różnych wydarzeń w życiu wydziału uniwersyteckiego lub macierzystej instytucji naukowej, jak również o tym, że praca naukowa często bywa kontynuowana poza godzinami i miejscem pracy. Możliwość przedłużonego czasu pracy występuje także na stanowisku redaktora pisma prawniczego lub działu prawnego (szczególnie dotyczy to pracy w gazecie codziennej).

Osoba wykonująca opisany zawód może występować zarówno w roli podwładnego, jak i zwierzchnika.

Praca może wymagać wyjazdów krajowych lub zagranicznych - dotyczy to szczególnie różnego rodzaju konferencji, seminariów oraz wyjazdów naukowych i studyjnych.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na naukowy charakter wykonywanej pracy, kandydata do zawodu cechować powinna zdolność koncentracji uwagi i umiejętność jasnego, logicznego myślenia. Konieczna jest także łatwość wypowiedzania się w mowie i piśmie, a nawet pewien stopień talentu pisarskiego - cechy te umożliwiają prowadzenie pracy dydaktycznej, tworzenie interesujących opracowań i artykułów, przygotowywanie wystąpień na forum naukowym.

W zawodzie prawnika teoretyka przydatne będą także: umiejętność nawiązywania kontaktu i postępowania z ludźmi (w czasie pracy naukowej lub redakcyjnej w zespole, a także pracy dydaktycznej), jak również umiejętność współdziałania i zdolność przekonywania innych o prawidłowości własnych poglądów; samodzielność i niezależność myślenia.

Ważna jest umiejętność zorganizowania własnej pracy i wykonywania powierzonych zadań bez pomocy innych.

Nie sposób pominąć także takich cech, jak: ciekawość, otwartość myślenia, chęć stałego poszerzania swojej wiedzy i zainteresowań. Przydatna będzie także ambicja, dążenie do rozwijania umiejętności zawodowych, do osiągnięcia wyższego stanowiska i znaczących wyników w pracy naukowej.

Dla kandydata do pracy w zawodzie korzystne będzie rozwijanie takich zainteresowań, jak czytanie publikacji popularnonaukowych i naukowych z dziedziny historii, stosunków społecznych i politycznych, a także zainteresowania językowe. Z uwagi na fakt, że wiele pozycji z literatury fachowej niedostępnych jest w języku polskim, bardzo ważna jest znajomość języków obcych.

Z przedmiotów szkolnych przydatne w przyszłej pracy będą: język polski (z uwagi na konieczność częstego opracowywania na piśmie wyników prac naukowych oraz publikacji innych tekstów); przedmioty humanistyczne - historia, prawo, socjologia (ze względu na ich związek z dziedziną przyszłej aktywności zawodowej); języki obce.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Do wykonywania zawodu prawnika teoretyka nie jest konieczne odznaczanie się sprawnością fizyczną. Bardzo utrudnione byłoby jednakże wykonywanie go przez osoby całkowicie niewidzące, niesłyszące lub głuchonieme.

Nauka i dziedziny z nią związane

Nieodzowna jest natomiast pełna sprawność umysłowa, co uniemożliwia zatrudnianie osób z niedorozwojem umysłowym lub chorobą psychiczną.

Istnieje możliwość zatrudnienia osób z dysfunkcją kończyn, poruszających się na wózkach inwalidzkich.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Kandydat do pracy w zawodzie prawnika teoretyka powinien legitymować się wyższym wykształceniem prawniczym (na stanowisku redaktora pisma prawniczego lub działu prawnego dopuszczalne jest również wyższe wykształcenie dziennikarskie). Nie ma wymagań co do dodatkowych kwalifikacji, należy jednak pamiętać o tym, że na zatrudnienie osoby na stanowisko pracownika naukowego lub wykładowcy wpływ mają wyniki uzyskane w trakcie całego toku studiów prawniczych, a także poziom pracy dyplomowej.

W zawodzie tym raczej nie występuje zjawisko preferencji osobowych (na przykład płeć, wiek) wobec kandydatów na pracowników, decydują zawsze kwalifikacje.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie tym występują znaczne możliwości awansu. Sprzyja temu hierarchia stopni i tytułów naukowych, a także stanowisk uniwersyteckich, oraz stanowisk w instytutach badawczych i naukowych.

W zawodzie występują stopnie i tytuły ustalone przez ustawę o szkolnictwie wyższym (doktor, doktor habilitowany, profesor). Ustawa ta ustala także stanowiska zajmowane przez pracowników uniwersyteckich: asystent, adiunkt, profesor danej uczelni. Stanowiska te nie są wspólne dla wszystkich instytucji naukowych, o czym stanowią inne ustawy (na przykład w Polskiej Akademii Nauk oprócz powyższych występuje także stanowisko docenta).

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

O możliwości zatrudnienia w zawodzie decydują kwalifikacje kandydata na pracownika, jego doświadczenie zawodowe i osiągnięcia w pracy naukowej. Z tego względu nie występują żadne utrudnienia w zatrudnianiu osób starszych, jeżeli oczywiście spełniają kryterium posiadania odpowiednich kwalifikacji.

ZAWODY POKREWNE

sędzia
radca prawny
prokurator
adwokat
politolog

LITERATURA

Ze względu na obszerność literatury fachowej w niniejszym opracowaniu podane zostaną jedynie niektóre czasopisma polskojęzyczne związane z zawodem.

Państwo i prawo
Przegląd sejmowy
Przegląd sądowy
Przegląd rządowy
Prawo i życie
Gazeta prawnicza

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Prawnik (teoretyk)** - (2429002), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 2204 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	165
Kujawsko-pomorskie	105
Lubelskie	161
Lubuskie	54
Łódzkie	187
Małopolskie	72
Mazowieckie	267
Opolskie	16
Podkarpackie	298

Podlaskie	204
Pomorskie	123
Śląskie	185
Świętokrzyskie	89
Warmińsko-mazurskie	71
Wielkopolskie	114
Zachodniopomorskie	93

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Prawnik (teoretyk)** wynosiła 281. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	14
Kujawsko-pomorskie	6
Lubelskie	2
Lubuskie	8
Łódzkie	42
Małopolskie	6
Mazowieckie	88
Opolskie	1
Podkarpackie	18

Podlaskie	19
Pomorskie	26
Śląskie	15
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	5
Wielkopolskie	18
Zachodniopomorskie	10

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Prawnicy nie sklasyfikowani w innym miejscu wynosiło 5584,41. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	1275
Kujawsko-pomorskie	2298,6
Lubelskie	1633
Lubuskie	0
Łódzkie	4415,62
Małopolskie	0
Mazowieckie	6621,34
Opolskie	0
Podkarpackie	1130

Podlaskie	1237,02
Pomorskie	2484,4
Śląskie	2798,13
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	2936,54
Wielkopolskie	2246,82
Zachodniopomorskie	1178,7

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Prawnicy nie sklasyfikowani w innym miejscu, wynosiła 1157. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	40
Kujawsko-pomorskie	17
Lubelskie	10
Lubuskie	0
Łódzkie	56
Małopolskie	0
Mazowieckie	864
Opolskie	0
Podkarpackie	12

Podlaskie	-
Pomorskie	24
Śląskie	52
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	22
Wielkopolskie	30
Zachodniopomorskie	20

Nauka i dziedziny z nią związane

POLITOLOG

kod: 244204

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Zawód politologa polega na poznawaniu mechanizmów polityki. Na podstawie zdobytej wiedzy dokonuje on praktycznych analiz, które pozwalają sprawującym władzę w państwie podejmować świadome decyzje.

Refleksja o polityce wymaga znajomości szerokiego kręgu zagadnień. Historia dostarcza przykładów, materiałów do przemyśleń, doświadczeń minionych pokoleń, dzięki którym można uniknąć wielu błędów. Socjologia wzbogaca o znajomość stosunków panujących w społeczeństwie. Ekonomia daje wiedzę o gospodarce. Prawo pozwala spojrzeć na organizację państwową od strony zamierzeń i wyobrażeń prawodawcy. Psychologia i filozofia pozwalają zrozumieć lepiej działania człowieka. Uzbrojony w wiedzę z tych wszystkich dziedzin politolog może efektywnie używać swojego umysłu, by zrozumieć funkcjonowanie żywego organizmu, jakim jest państwo. Organizmu skomplikowanego, który nie pozwala zamknąć się w ramy od wieków tworzonych dla niego teorii. Dlatego ciągle jest miejsce na nowe odkrycia. Politolog jest jednak odkrywcą nie faktów - lecz problemów.

Politolog z reguły specjalizuje się w jakiejś problematyce, na przykład elit władzy, roli partii politycznych w demokracji, samorządu terytorialnego, systemów politycznych państw arabskich itp. Na bieżąco uzupełnia i rozszerza swoją wiedzę, śledząc prasę codzienną, czytając dawne i nowo ukazujące się publikacje, w zdecydowanej większości w językach obcych.

Pracodawcy wymagają od zatrudnionych specjalistów politologów sporządzania praktycznych analiz albo notatek zawierających dane, które posłużą do podjęcia ważnych decyzji lub będą materiałem do rozmowy zwierzchnika podczas spotkania, konferencji lub wizyty. Te opracowania sporządza politolog na piśmie, czerpiąc ze swojej wiedzy, ale także wyszukując informacje w bibliotekach i archiwach. Zawierają one charakterystykę problemu, propozycje rozwiązań, prognozy na przyszłość. Autor sugeruje swojemu zwierzchnikowi, jakie tematy powinien poruszyć, na co położyć nacisk, co starać się uzyskać w rozmowie z gościem, partnerem albo kontrahentem. Do pisemnego opracowywania analiz i notatek politolog wykorzystuje maszynę do pisania i coraz częściej komputer. Od politologa wymaga się niekiedy udzielania rad, reprezentowania zwierzchnika i udziału w związanych z tym wyjazdach.

Inaczej natomiast wygląda praca naukowo-dydaktyczna w instytucie związanym z uczelnią. Tutaj pracownik dysponuje większą swobodą w doborze tematyki prowadzonych przez siebie badań. Wykonuje czynności związane z przekazywaniem studentom wiedzy.

Publicystyka może być dodatkowym, ubocznym zajęciem politologa. Naturalną konsekwencją prowadzonych badań czy zajmowania się przez długi czas określoną problematyką jest potrzeba podzielenia się z szerszym gronem odbiorców swoimi spostrzeżeniami.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Znaczną część czasu pracy politolog spędza w gabinecie w gmachu ministerstwa lub urzędu, czytając i pisząc. Odwiedza biblioteki i archiwa resortowe (pomieszczenia te mogą być zakurzone, co jest uciążliwe szczególnie dla alergików). Na niektórych stanowiskach politolog wyjątkowo zobowiązany jest pracować dla swojego zwierzchnika podczas jego wyjazdów - wtedy zadania swoje realizuje w pomieszczeniach innych niż jego biuro i w środkach transportu.

Politolog-nauczyciel akademicki spędza wiele godzin w zakurzonych bibliotekach. Sale wykładowe są niedostatecznie oświetlone i nie nagłośnione, w zimie źle ogrzane.

warunki społeczne

Nauka i dziedziny z nią związane

Charakter kontaktów z ludźmi zależy od zajmowanego stanowiska. Praca może być wykonywana wyłącznie w gmachu ministerstwa, a pracownik kontaktuje się z niewieloma osobami - swoją sekretarką, szefem, kilkoma kolegami. Zupełnie inna sytuacja jest wówczas, gdy do obowiązków politologa należy reprezentowanie zwierzchnika, utrzymywanie kontaktów z różnymi osobami i środowiskami, wygłaszanie odczytów przed pełną salą. Szczególną rolę pełni politolog-nauczyciel akademicki, którego powinnością jest partnerskie traktowanie studenta, szanowanie jego poglądów i umożliwianie mu rozwoju.

Praca ma charakter indywidualny - samodzielnie sporządza ekspertyzę, notatkę, dokonuje analizy problemów. Jeżeli nawet w danej instytucji zatrudnionych jest kilku politologów na tym samym stanowisku, nie pracują oni w zespole, ale każdy z nich w swoim zakresie wykonuje zadania przydzielone przez zwierzchnika.

warunki organizacyjne

W aparacie państwowym praca zaczyna się o godzinie 8. rano, kończy o 4. po południu. Często jednak zdarza się, że politolog musi pozostać w biurze „po godzinach”, by przygotować materiały pilnie potrzebne zwierzchnikowi. Na stanowisku doradcy godziny pracy w dużym stopniu zależą od pracodawcy; może się zdarzyć, że czas pracy nie jest normowany - politolog musi służyć swoją osobą w zależności od potrzeb. Na stanowisku nauczyciela akademickiego formalny czas pracy wynosi średnio zaledwie 3 godziny dziennie i nie jest stały, lecz zależy od rozkładu zajęć na uczelni. Należy pamiętać, że politolog nie kończy swojej pracy po wyjściu z biura, dużo czasu poświęca bowiem na poszerzanie wiedzy fachowej, czytanie gazet i specjalistycznych publikacji.

Praca na stanowiskach specjalisty ds. stosunków międzynarodowych i doradcy może być związana z koniecznością wyjazdów. Doradca udaje się czasem tam gdzie jego zwierzchnik - przemieszcza się po mieście, bierze udział w wizytach krajowych i zagranicznych. Specjalista ds. stosunków międzynarodowych może być zobowiązany do wyjazdu za granicę, jak również pobytu na placówce.

Przełożony zainteresowany jest przede wszystkim wynikiem pracy - pragnie otrzymać analizę danego tematu. Przebieg pracy nie podlega kontroli - politolog sam planuje swój czas, do niego należy decyzja, co znajdzie się w przygotowywanym materiale, co jest najważniejsze, najbardziej potrzebne zwierzchnikowi. Czytając przygotowaną przez specjalistę ekspertyzę, wykorzystując dostarczone przez niego dane w rozmowach, wystąpieniach, przełożony wyrabia sobie zdanie o pracowniku. Ocena nie jest wyrażana w sformalizowany sposób - uznaniem za dobrze wykonaną pracę jest zwyczajne podziękowanie, w perspektywie wyrazem uznania może być premia pieniężna albo awans. Ponieważ materiały, które przygotowuje politolog, są nieodzownie potrzebne zwierzchnikowi do jego publicznych wystąpień, pracownika obciąża współodpowiedzialność za przebieg tych wystąpień - tym większa przy spotkaniach na wysokim szczeblu, gdy przełożony politologa często reprezentuje Rzeczypospolitą.

Politolog-nauczyciel akademicki ma natomiast znacznie większą swobodę w pracy - nadzór jest symboliczny.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Podstawowymi umiejętnościami w zawodzie politologa są płynność wypowiedzi w mowie i w piśmie oraz zdolność kojarzenia faktów i wyciągania logicznych wniosków. Dysponując materiałem źródłowym, dokonuje jego analizy, a jej wyniki przedstawia w formie notatki albo ustnego komentarza. Nieodzowna podczas godzin pracy za biurkiem lub przed ekranem monitora jest umiejętność koncentracji uwagi i wytrwałość. Politolog nie może łatwo ulegać wpływowi innych osób, gdyż jego bezstronne opinie służą zwierzchnikowi do podejmowania istotnych decyzji. Już w trakcie studiów na uczelni, a potem swojej pracy codziennie poznaje wiele faktów, musi więc dysponować świetną pamięcią, która jest jego najlepszym bankiem danych.

Czytanie powinno sprawiać politologowi przyjemność - przegląda przede wszystkim prasę codzienną, a także publikacje z zakresu polityki, socjologii, ekonomii, prawa. Często musi zapoznać się z bardzo obszernym materiałem, mając na to niewiele czasu - wtedy przydaje się umiejętność szybkiego czytania i odróżniania mniej istotnych problemów od naprawdę ważnych, godnych zapamiętania.

Nauka i dziedziny z nią związane

Politolog ma do czynienia z tekstami obcojęzycznymi, dobrze więc, gdy interesuje się językami obcymi i stale wzbogaca swoje słownictwo.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Nie ma w tym zawodzie żadnych wymagań fizycznych i zdrowotnych. Przeciwwskazania dotyczą przede wszystkim uszkodzeń narządu wzroku uniemożliwiających czytanie tekstów oraz zaburzeń równowagi i świadomości.

Politolog pracujący jako nauczyciel akademicki musi dysponować sprawnym narządem mowy. Nauczaniem nie mogą zajmować się osoby z wyraźnymi wadami wymowy, z przewlekłą chorobą układu oddechowego, powodującą jego niewydolność, a także z uszkodzeniem narządu słuchu uniemożliwiającym kontakt słowny.

W zawodzie mogą być zatrudnieni niepełnosprawni poruszający się na wózkach inwalidzkich, a także z dysfunkcją kończyn górnych lub dolnych oraz niedosłyszący (z wyjątkiem stanowiska nauczyciela akademickiego).

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Osoba ubiegająca się o pracę w zawodzie musi mieć wyższe wykształcenie politologiczne. Od kandydatów do pracy w wyższych urzędach państwowych wymaga się płynnej znajomości co najmniej jednego języka obcego i rozwiązania testu, który wykazuje, czy kandydat orientuje się w bieżącej problematyce politycznej, potrafi kojarzyć fakty i wyciągać wnioski.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Przed ambitną osobą pracującą w zawodzie politologa otwarte są nieograniczone możliwości awansu. W hierarchii instytucji, w której pracuje, może osiągać kolejne szczeble, łącznie z najwyższymi (w aparacie państwowym są to stopnie dyrektora generalnego, podsekretarza stanu, sekretarza stanu, a nawet ministra i premiera). O awansie decyduje fachowość politologa, rzetelna praca, zauważone przez przełożonego.

Równolegle politolog awansować może w hierarchii naukowej - zdobywać stopnie naukowe doktora, doktora habilitowanego, tytuł profesora. Dla politologa-nauczyciela możliwość piastowania wyższych funkcji w hierarchii zawodowej instytutu wiąże się nierozdzielnie ze stopniem naukowym. Magister zatrudniany jest na stanowisku asystenta, doktor i doktor habilitowany - adiunkta, na stanowisku profesora może zostać zatrudniony naukowiec z tytułem profesora lub doktor habilitowany.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Nie ma formalnych ograniczeń dla osób w starszym wieku, które chcą podjąć naukę lub po dłuższej przerwie pracę w zawodzie. Jednak przerwa w pracy, podczas której politolog nie uzupełnia swojej wiedzy, powoduje ograniczenie kwalifikacji. Dlatego preferowane są osoby młode, po studiach lub takie, które miały już kontakt z zawodem, na przykład pracowały naukowo.

Dla osób z tytułem magistra, pracujących w innym zawodzie, istnieje możliwość ukończenia podyplomowego studium nauk politycznych.

ZAWODY POKREWNE

socjolog
psycholog
filozof
specjalista polityki społecznej
dziennikarz

LITERATURA

Nauka i dziedziny z nią związane

Sprawy Międzynarodowe - kwartalnik, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Polis - periodyk, Instytut Studiów Politycznych, Fundacja „Polska w Europie”
Eurazja - periodyk, Ośrodek Studiów Wschodnich
Przegląd rządowy - miesięcznik, Biuro Prasowe Rządu

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Politolog** - (2440303), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 26 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	1
Lubelskie	1
Lubuskie	1
Łódzkie	4
Małopolskie	2
Mazowieckie	3
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	1
Pomorskie	1
Śląskie	6
Świętokrzyskie	2
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Politolog** wynosiła 1. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	0
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	0
Małopolskie	0
Mazowieckie	1
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Filozofowie, historycy i politolodzy wynosiło 2879,42. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2660,5
Kujawsko-pomorskie	1478,47
Lubelskie	2433,92
Lubuskie	0
Łódzkie	2032,65
Małopolskie	3175,04
Mazowieckie	2958,01
Opolskie	0
Podkarpackie	1434,5

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	1960,02
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	4850

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Filozofowie, historycy i politolodzy, wynosiła 968. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	48
Kujawsko-pomorskie	6
Lubelskie	9
Lubuskie	0
Łódzkie	10
Małopolskie	50
Mazowieckie	783
Opolskie	0
Podkarpackie	21

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	33
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	8

Nauka i dziedziny z nią związane

SOCJOLOG

kod: 2440204

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOCI ROBOCZE

Głównym celem pracy socjologa jest rozpoznawanie, opis, klasyfikacja zjawisk i procesów zachodzących w zbiorowościach ludzkich oraz dążenie do zrozumienia zależności zachodzących między tymi zjawiskami.

Socjolog jako naukowiec (badacz) dąży do poznania społeczeństwa w sposób zdyscyplinowany i systematyczny. Stara się kontrolować swoje osobiste upodobania i uprzedzenia, dąży do obiektywizmu, raczej dokładnie stara się postrzegać zjawiska, niż je osądzać. W swych badaniach posługuje się uporządkowanymi pojęciami, wypracowanymi metodami. To co socjolog ustala i mówi o zjawiskach społecznych powinno być oparte na naukowym dowodzeniu.

Socjolog dąży do poznania społeczeństwa. Obszar jego badań jest więc bardzo rozległy i niejednorodny. Socjologowie badają takie instytucje społeczne, jak rodzina, szkoła, organizacje gospodarcze, religijne czy polityczne. Przedmiotem badań mogą być również różnego typu zbiorowości i grupy społeczne - małe grupy (takie jak zespoły pracownicze czy kręgi koleżeńskie), zbiorowości terytorialne (miasta, wsie), subkultury (np. subkultura punków) czy warstwy społeczne (np. klasa średnia, inteligencja).

Ważnym obszarem badań socjologa są procesy społeczne, takie jak np. proces dezorganizacji społecznej (który przejawia się w występowaniu szeregu negatywnych zjawisk społecznych, takich jak alkoholizm, narkomania, przestępczość, zwiększona ilość chorób nerwowych, samobójstw czy załamań osobowości). Inne procesy społeczne badane przez socjologów to konflikty, procesy przystosowania się, współpracy, konkurencji, przemian struktury społecznej, ruchliwości i awansu społecznego itp.

Gromadzona w toku badań socjologicznych wiedza może służyć nie tylko celom czysto poznawczym, ale również może być przydatna w rozwiązywaniu problemów społecznych, a także może przyczyniać się do lepszego funkcjonowania różnych instytucji społecznych.

Zawód socjologa charakteryzuje się różnorodnością ról. Oto najbardziej typowe spośród nich:

Rola badacza - naukowca - praca jego polega na samodzielnym wyborze problemów badawczych oraz sposobów ich rozwiązywania. Przebiega ona według uporządkowanych etapów, na które składają się:

- wybór obszaru badań i problemu badawczego,
- sformułowanie hipotez badawczych, czyli pewnych założeń odnoszących się do danego problemu, które w toku badania mają być odrzucone lub potwierdzone,
- przełożenie hipotez na pytania badawcze, które będą w badaniach sprawdzane (weryfikowane),
- wybór i przygotowanie właściwych "narzędzi" badawczych i technik badania, takich jak np. ankieta, wywiad, analiza dokumentów,
- zebranie materiałów - może to wykonywać sam badacz, lub specjalnie wyszkolony zespół ankierów,
- opracowanie i interpretacja uzyskanych wyników badań, sporządzenie raportu badawczego (przedstawienie wyników badań, udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze, wnioski i komentarze).

Charakterystyczne w pracy socjologa - badacza jest posługiwanie się specyficznymi metodami analitycznymi.

Pierwsza grupa metod służy do badania już istniejących materiałów i dokumentów. Będą to metody analizy statystyczno-matematycznej, historycznej czy porównawczej.

Druga grupa metod służy do zdobywania informacji poprzez badanie tzw. świadomości społecznej. Najbardziej typowe z nich, to ankieta, wywiad kwestionariuszowy lub wywiad swobodny. Techniki te polegają na zadawaniu specjalnie przygotowanych pytań (zbiór pytań ułożony jest według określonych reguł).

Nauka i dziedziny z nią związane

Aby wiernie zarejestrować treść wywiadów czy dyskusji grupowych socjologowie korzystają z magnetofonów, dyktafonów, kamer video. Opracowując zebrane materiały wykorzystują odpowiednie programy komputerowe.

Badacz opinii publicznej: jego podstawowym zadaniem jest prowadzenie badań opinii publicznej i udostępnianie wyników tych badań. Badanie opinii publicznej powinno być wykonane zgodnie z regułami "sztuki socjologicznej".

Socjolog powinien więc:

- przygotować badania sondażowe troszcząc się o ich poprawność i rzetelność (np. poprawność logiczną i merytoryczną pytań),
- przygotować i przeszkolić ankietatorów oraz nadzorować ich pracę,
- doskonalić narzędzia badawcze (by prowadzone badania były rzetelne).

Aby to ostatnie zadanie mogło być dobrze wykonane socjologowie posługują się metodami, których celem jest minimalizowanie błędów. Są to np.:

- metody doboru próby z badanej populacji (bada się małą część populacji, a wyniki odnosi do większych zbiorowości społecznych),
- metody statystycznego określenia błędu pomiaru.

Ponieważ wyniki badań sondażowych są publikowane, mogą one wpływać na kształtowanie się opinii publicznej, czy też stać się podstawą decyzji polityków. Zobowiązuje to badaczy do maksymalnej troski o prawidłowe prowadzenie badań i rzetelność publikowanych wyników.

Socjolog - ekspert - praca jego polega na samodzielnym przeanalizowaniu problemu ważnego dla zleceniodawcy lub pracodawcy. Dokonuje tego w oparciu o własne, wysokie kompetencje badawcze, długoletnie doświadczenie zawodowe i wszechstronną znajomość problemów będących przedmiotem analizy.

Ekspert może dodatkowo wykonać własne badania i zebrać odpowiednie informacje. Jego głównym zadaniem jest wskazanie różnych aspektów badanego problemu i istniejących dróg jego rozwiązania. Jego rola polega na przygotowaniu przesłanek umożliwiających podjęcie decyzji.

Eksperti mogą wykonywać swoją pracę dla różnych zleceniodawców, dla agend rządowych, organizacji gospodarczych, firm państwowych i prywatnych.

Niektóre rodzaje badań socjologicznych stawiają sobie za cel diagnozę tzw. problemów społecznych, takich jak np. bezrobocie, czy wzrastająca przestępczość wśród młodzieży, zarówno w skali ogólnospołecznej, jak i lokalnej.

Na podstawie tej diagnozy próbuje się sformułować wnioski dotyczące sposobów ich rozwiązywania. Planuje się i wdraża programy bądź to zapobiegania tym problemom, bądź też łagodzenia ich dotkliwych społecznie skutków.

Wnioski z badań adresowane są wówczas do wielu agend i instytucji społecznych, które są powołane do zajmowania się tymi problemami.

Socjologowie - praktycy - niemała grupa socjologów pracuje w instytucjach czy organizacjach, których podstawowym zadaniem nie jest praca badawcza, lecz rozwiązanie problemów społecznych powstających w społecznościach, środowiskach i grupach społecznych, w których i dla których socjologowie pracują.

Praca ich odbiega wówczas od tego, co robią socjologowie naukowcy i badacze. Istotą jej jest praktyczna działalność, tworzenie "systemów" lub interwencja w systemy społeczne w celu ich naprawy lub zmiany. Na miano socjologów zasługują z racji wiedzy i umiejętności społecznych, jakie zdobyli w trakcie studiów socjologicznych, i które wykorzystują w swoich praktycznych działaniach.

W zależności od instytucji, w której pracują, lub typu klientów, których problemy rozwiązują, różnicują się ich zadania i czynności.

Socjolog może być doradcą zawodowym, specjalistą pomocy społecznej, pedagogiem, dziennikarzem, urzędnikiem czy socjoterapeutą.

Aby wyobrazić sobie zajęcia socjologów - praktyków posłużmy się dwoma przykładami. Jako pracownicy administracji samorządowej socjologowie wspierają i promują działalność stowarzyszeń, organizacji, grup samorządowych, których celem jest zwalczanie patologii społecznej. Współpracują z policją, prokuraturą, sądownictwem w zakresie zapewnienia porządku publicznego. Zajmują się promocją zdrowego stylu życia - prowadzą akcje selekcji odpadów, edukację ekologiczną.

Nauka i dziedziny z nią związane

Coraz większa grupa socjologów pracuje w instytucjach wychowawczych: poradniach psychologiczno-pedagogicznych, ośrodkach wychowawczych, szkolnych ośrodkach socjoterapeutycznych. Pracują wówczas z młodzieżą zagrożoną patologią, niedostosowaną społecznie lub przejawiającą inne formy zaburzeń zachowania.

Typowym przykładem może być praca socjologów pełniących funkcję wychowawców - socjoterapeutów. Celem tej pracy - wykorzystującej różnego rodzaju działania profilaktyczne, edukacyjne i wychowawcze - jest szeroko rozumiana pomoc młodzieży przy realizowaniu ważnych celów życiowych, w tym przy przejawianiu konstruktywnych wzorców zachowania się wobec innych.

Wśród tych różnorodnych oddziaływań za najbardziej charakterystyczne uważa się te, które składają się na tzw. socjoterapię.

Najogólniej mówiąc socjoterapia polega na wykorzystaniu procesów grupowych w celu wywołania zmian w patologicznych wzorcach zachowań (wśród tych osób, które poddane zostały socjoterapeutycznym oddziaływaniom).

Socjoterapeuci osiągają takie cele przy pomocy różnych działań. Tworzą wraz ze swoimi podopiecznymi tzw. społeczność terapeutyczną, która kieruje się świadomie przyjętymi zasadami partnerstwa, wzajemnego szacunku i życzliwości. Budują i prowadzą grupy terapeutyczne, których zadaniem jest wzajemne wspieranie się uczestników, uczenie się konstruktywnych metod radzenia sobie z trudnymi sytuacjami społecznymi. Pobudzają wychowanków do rozwoju zainteresowań i uczą pozytywnych sposobów korzystania z czasu wolnego. Pomagają młodzieży w wypełnianiu podstawowych obowiązków szkolnych. Organizują obozy socjoterapeutyczne.

Socjolog - wykładowca - może to być jedyna rola socjologa, lecz najczęściej wiąże się ona z pracą naukowo-badawczą.

Głównym celem tej pracy jest przekazywanie wiedzy socjologicznej różnym grupom słuchaczy: studentom, uczniom, osobom szkolącym się na kursach itp.

Wykładowca musi przygotować program zajęć, wybrać treści nauczania oraz techniki przekazu wiedzy. Przygotowuje lektury, materiały i inne źródła wiedzy. Prowadząc zajęcia dokonuje wyboru odpowiednich metod nauczania dostosowując je do celu zajęć i oczekiwań słuchaczy. Może posłużyć się wykładem, bądź też dyskusją grupową. Może także użyć metody aktywizujące, takie jak opis przypadku, odgrywanie ról, gry interakcyjne, pokaz video itp.

Zwykle także ocenia stopień przyswojenia przez słuchaczy przekazywanej wiedzy - przeprowadza sprawdziany, testy, kolokwia, egzaminy.

W szkołach wyższych pod kierunkiem wykładowcy studenci przygotowują prace dyplomowe - wykładowca sprawdza takie prace, recenzuje je i ocenia.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Warunki materialne i środowiskowe pracy socjologa są różnorodne, tak jak różnorodne są role zawodowe socjologów.

Praca socjologa odbywa się głównie w budynkach, salach wykładowych, pracowniach komputerowych, gabinetach, bibliotekach, archiwach itp.

W takich warunkach tworzone są projekty badawcze, opracowywane narzędzia badawcze, analizowany zebrany materiał, a także pisany raport.

Zbieranie materiałów wymaga dotarcia do osób badanych (respondentów), prowadzenia z nimi wywiadów (może się to odbywać w domu respondenta, w miejscu jego pracy, ale też w kawiarni czy na ulicy), kontaktowania się z przedstawicielami urzędów, biur, organizacji gospodarczych itp. Jest to typowa praca terenowa, realizowana poza gabinetem. Wymaga ona przemieszczania się w obrębie miasta, wsi czy nawet wyjazdów poza miejsce zamieszkania, co wiąże się z pewnymi uciążliwościami.

warunki społeczne

Praca socjologa najczęściej jest wykonywana przy współpracy z innymi ludźmi.

Nauka i dziedziny z nią związane

Badania socjologiczne są zwykle prowadzone przez zespół. Zespołowy charakter pracy narzuca konieczność kontaktowania się wzajemnego członków zespołu w taki sposób, który sprzyja szybkiej realizacji celu badania. Ponadto skuteczne wykonanie zadań badawczych zależy również od planowania, organizowania, szkolenia, koordynowania i nadzoru zespołu ankieterów.

Socjologowie utrzymują również częste i intensywne kontakty z innymi ludźmi pełniąc rolę badaczy terenowych czy ankieterów. Prowadząc wywiady stykają się z bardzo różnymi typami ludzi i grupami.

Jako wykładowcy bądź kontaktują się z dużymi audytoriami słuchaczy, bądź prowadzą dyskusje w mniejszych zespołach.

Również w innych rolach zawodowych (doradców, pedagogów, pracowników socjalnych, socjoterapeutów, pracowników urzędu) ich kontakty z ludźmi są częste i różnorodne: odpowiadają na pytania, udzielają rad, przeprowadzają wywiady środowiskowe, prowadzą grupy socjoterapeutyczne, negocjują, rozwiązują konflikty bądź są mediatorami w sporach.

Niektóre etapy pracy socjologów mają oczywiście charakter indywidualny: studiowanie literatury i materiałów badawczych, pisanie raportów, przygotowywanie zajęć dydaktycznych itp.

warunki organizacyjne

Warunki organizacyjne pracy socjologów są zależne od roli, typu instytucji i zajmowanego stanowiska.

Najczęściej socjologowie pracują ok. 6 godz. dziennie. Godziny ich pracy nie są stałe, z wyjątkiem tych instytucji, gdzie narzucony jest ścisły harmonogram godzin pracy. Istnieje w tym zawodzie możliwość samodzielnego ustalania czasu pracy. Intensywność pracy zwiększa się, gdy trzeba w określonym czasie wykonać zlecenie czy sondaż. W zasadzie praca wykonywana jest w ciągu dnia, choć zdarza się, że np. przygotowanie się do zajęć czy pisanie raportu odbywa się w godzinach nocnych, w zaciszu własnego domu.

Najczęściej socjologowie pracują w dni powszednie, chociaż zdarza się, że niektóre zadania badawcze (np. przeprowadzanie sondaży w okresie wyborów), lub niektóre zajęcia (np. wykładowcy na studiach zaocznych) mają miejsce w wolne soboty czy niedziele.

Bywa, że konkretne zlecenia badawcze muszą być zrealizowane poza miejscem zamieszkania socjologa - wówczas konieczny jest wyjazd i przemieszczanie się. Dotyczy to zwłaszcza osób pełniących rolę ankieterów lub też tych osób, które współpracują, ze znajdującymi się poza miejscem ich stałego zamieszkania, dużymi ośrodkami badawczymi.

Ubiór socjologa powinien być dopasowany do okoliczności wykonywanej pracy i aktualnie odgrywanej roli. Socjolog powinien pamiętać o tym, że reprezentuje instytucję, której prestiż w pewnym stopniu zależy od wrażenia, jakie on sam wywołuje (m.in. przez zachowanie i ubiór) na osobach, z którymi wchodzi w zawodowe kontakty.

Praca socjologów różni się stopniem swobody decyzji odnośnie tego co i jak robić; zakresem i rodzajem sprawowanej kontroli.

Socjolog pracujący naukowo posiada duże możliwości samodzielnej pracy - zwykle samodzielnie określa i dokonuje wyboru problemu badawczego. Samodzielnie planuje sposób realizacji badań i metody opracowania wyników. Jego praca może podlegać kontroli zwierzchnika i dotyczy wyboru głównych celów i zadań. Kontrolę nieformalną, ale równie silną jak oficjalną, sprawuje środowisko naukowe, w którym badacz-socjolog pracuje. Krytykuje ono i ocenia jego pracę jeżeli ta odbiega od norm i standardów przyjętych w gronie pracowników nauki.

W innych sytuacjach nadzór wynikać może z zasad funkcjonowania instytucji, w której socjolog pracuje - może mieć zatem charakter mniej bądź bardziej ścisły.

W przypadku gdy socjolog zakłada własne, jednoosobowe biuro badań społecznych, sam dla siebie jest szefem i pracuje bez zależności organizacyjnych.

Praca socjologa wiąże się z różnymi rodzajami odpowiedzialności. Ważna jest odpowiedzialność społeczno-moralna. Badania socjologa powinny być prowadzone rzetelnie, z przestrzeganiem zasad etycznych przyjętych przez środowisko naukowe. Wszelkie nadużycia badawcze, np. preparowanie wyników badań, niedokładność wyliczeń, zmienianie wyników pod naciskiem zleceniodawców, brak obiektywizmu - dyskwalifikują zawodowo socjologa i mogą spotkać się z zakazem uprawiania zawodu, a co najmniej z surową dezaprobatą środowiska socjologicznego.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Wielość ról i znaczna różnorodność zajęć zawodowych socjologów sprawiają, że dość szeroka gama cech, predyspozycji, uzdolnień i zainteresowań jest w tym zawodzie przydatna, a niektóre z nich są wręcz niezbędne.

Kandydat na socjologa powinien przejawiać żywe zainteresowanie poczynaniami ludzi i „światem społecznym”. Ta poznawcza ciekawość może się przejawiać w obserwowaniu, jak ludzie wobec siebie postępują, stawianiu pytań „dlaczego tak robią”, w chęci głębszego zrozumienia stosunków międzyludzkich i problemów społecznych, czytaniu publikacji o tematyce socjologicznej, psychologicznej itp. Ta pasja poznawcza, dociekliwość i pragnienie odkrywania „praw” rządzących życiem społecznym dostarcza silnej motywacji do wnikliwych studiów socjologicznych. Pozwala także na stawianie ważnych i interesujących problemów badawczych oraz wytrwałe poszukiwanie sposobów ich rozwiązywania.

Dzięki tej niepojętej ciekawości socjolog może w sposób inspirujący przekazywać swoim słuchaczom wiedzę i budzić ich zamiłowanie do poznawania „świata społecznego”.

W pracy socjologa równie niezbędne jak ciekawość poznawcza, są umiejętności społeczne. Od umiejętności nawiązywania kontaktów z ludźmi będzie zależało np. to, czy zechcą oni udzielić odpowiedzi na pytania wywiadu, lub czy zgodzą się na udział w grupowej dyskusji. Niepożądana jest w takich sytuacjach zarówno nadmierna agresywność (natręctwo), jak i zbyttnia nieśmiałość czy lęk przed kontaktami z innymi.

W pracy naukowo-badawczej socjolog powinien posiadać umiejętność logicznego rozumowania, analizy i syntezy danych. Na etapie zbierania informacji i sprawdzania danych potrzebna jest dokładność, dobra pamięć, skrupulatność i rzetelność badawcza.

W fazie konstruowania problemów badawczych i poszukiwania rozwiązań przydaje się pomysłowość, wyobraźnia i szerokość spojrzenia.

Przy realizacji zespołowych projektów badawczych ważna jest umiejętność współpracy. Jednocześnie socjologa powinna cechować niezależność intelektualna, gdy przyjdzie mu przedstawiać wyniki badań, czy wygłaszać sądy, które nie są zgodne z przekonaniami innych. Będzie musiał wtedy bronić lub przekonywać innych do swoich racji, nie tracąc zdolności do kompromisu w sprawach małej wagi.

Socjolog musi umieć jasno wypowiadać się na piśmie i w mowie. Jest to ważne wtedy, gdy przedstawia swoje pomysły czy wyniki badań, a zwłaszcza wtedy, gdy pełni rolę wykładowcy. W tym ostatnim przypadku istotna jest umiejętność publicznego występowania.

Pracując bezpośrednio z ludźmi, którzy znaleźli się w trudnych sytuacjach życiowych (bezrobotni, klienci opieki społecznej, petenci w urzędzie itp.) socjologowie powinni wykazać się zarówno umiejętnością wczuwania się w ich położenie (empatia) jak i odpornością emocjonalną i cierpliwością.

Szczególnych predyspozycji i umiejętności społeczno-psychologicznych wymaga praca socjologów - socjoterapeutów, którzy pracują z tzw. trudną młodzieżą. Musi ich cechować odporność psychiczna, wytrwałość i cierpliwość. Umiejętność wczucia się w przeżycia i sytuacje wychowanków powinni łączyć z konsekwencją w postępowaniu i poczuciem odpowiedzialności.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pod względem obciążenia fizycznego pracę w zawodzie socjologa zalicza się do prac lekkich, a nawet bardzo lekkich.

Ponieważ praca ta ma przede wszystkim charakter umysłowy i jest pracą z ludźmi, osoby z chorobą psychiczną, czy niedorozwojem umysłowym nie mogą się jej podejmować. Natomiast nie wykluczają pracy w charakterze socjologa te rodzaje niepełnosprawności, które związane są z dysfunkcją ruchów rąk czy nóg. Jedynie niektóre czynności zawodowe (jak praca w terenie, przeprowadzanie wywiadów) nie mogą być wykonywane przez osoby z upośledzonymi w znacznym stopniu narządami ruchu (utrudnienie poruszania się). Utрудnienia te dotyczą również osób niewidomych i głuchoniemych.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie socjologa przygotowują pięcioletnie studia uniwersyteckie (kończą się one napisaniem i obroną pracy magisterskiej).

W tej chwili (1997) w Polsce można kształcić się na studiach socjologicznych w 11 uniwersytetach.

Aby dostać się „na socjologię” trzeba sprostać wymaganiom stawianym kandydatom w czasie egzaminu wstępnego. Składa się on najczęściej z przedmiotów społeczno - humanistycznych: języka polskiego, historii i wiedzy o społeczeństwie. W niektórych ośrodkach kandydatów na studia socjologiczne czeka dodatkowo egzamin z języka obcego. W innych uczelniach podstawą egzaminu jest rozmowa kwalifikacyjna na temat wcześniej podanych lektur (Toruń, Poznań). Ponadto w kilku przypadkach przyszli studenci mogą wybrać, jako przedmiot egzaminacyjny jeden spośród kilku danych do wyboru: matematyki, historii, geografii, biologii (Warszawa, Wrocław).

W programie studiów socjologicznych wyodrębniono kilkanaście specjalizacji, mając na względzie przede wszystkim rodzaje instytucji zatrudniających socjologów.

Planując przyszłą pracę zawodową należy zwrócić uwagę na wybór takiej specjalizacji, która w najwyższym stopniu przygotowuje do pełnienia wybranej roli. Przyszli pracodawcy mogą zwracać uwagę na posiadaną specjalizację.

Warunkiem podjęcia pracy na stanowisku adiunkta czy profesora w instytucie naukowym czy na uniwersytecie jest m.in. posiadanie tytułów naukowych, odpowiednio doktora i doktora habilitowanego, a także tzw. dorobek badawczy i umiejętności dydaktyczne.

Socjologowie-praktycy zwiększają szanse uzyskania dobrej pracy w swoim zawodzie, gdy posiadają dodatkowe kwalifikacje, lub ukończyli specjalistyczne kursy. Na przykład znają dobrze języki obce (głównie angielski), potrafią obsługiwać komputer, ukończyli wymagane kursy, np. na stanowisku wychowawcy - kurs socjoterapii, lub przeszli inne szkolenia w zakresie umiejętności wymaganych na danym stanowisku.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie socjologa istnieje wiele możliwości rozwoju kariery zawodowej, choć nie ma jednej, uniwersalnej drogi awansu. Możliwość pięcia się po coraz wyższych stopniach w hierarchii organizacyjnej istnieje przede wszystkim w tych instytucjach, które są wyraźnie hierarchiczne, np. w szkołach wyższych, czy też w instytutach naukowych.

Socjologowie w roli pracowników naukowych nie tylko mogą, ale są zobowiązani (w trybie ustalonym przez Ministerstwo Edukacji) do przygotowania i obrony w przypisanych terminach prac badawczych na stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego. Pomyślna obrona tych prac jest warunkiem przechodzenia przez kolejne szczeble kariery naukowej, od stanowiska asystenta aż do pozycji profesora. Z awansami tego typu wiąże się również zwiększenie wynagrodzenia za pracę i na ogół wzrost szacunku i poważania w środowisku zawodowym i poza nim. Oczywiście możliwość zdobywania kolejnych stopni naukowych istnieje także dla wszystkich innych osób wykonujących zawód socjologa, ale wymaga to własnej decyzji. Posiadanie tytułów naukowych umożliwia również pomyślny rozwój kariery zawodowej poza środowiskiem akademickim. Wiąże się to bowiem z możliwością objęcia wyższych stanowisk w hierarchii organizacyjnej oraz ze wzrostem uposażenia finansowego, np. wyższe stawki dla wykładowców, czy konsultantów z tytułem doktora lub profesora.

Awans związany ze zdobywaniem tytułów naukowych nie występuje jednak często. Socjologowie częściej szukają szansy rozwoju swojej kariery zawodowej w podejmowaniu studiów podyplomowych, w poszerzaniu swojej wiedzy i umiejętności poprzez udział w kursach i szkoleniach. Jeszcze inni wzbogacają swój warsztat i doświadczenie zawodowe wykonując różnego typu prace badawcze i publikując, co też przynosi poprawę sytuacji finansowej.

Także współpraca z renomowanymi ośrodkami badania opinii publicznej może być traktowane jako awans zawodowy.

Nieliczni decydują się na prowadzenie własnego biura badań społecznych, traktując to jako spełnienie swoich ambicji zawodowych i finansowych.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Nauka i dziedziny z nią związane

W zasadzie pracę w zawodzie socjologa mogą podejmować osoby w późniejszym wieku, nawet powyżej 50 roku życia, pod warunkiem posiadania przygotowania zawodowego.

Na niektóre stanowiska przyjmuje się osoby, które nie przekroczyły określonego wieku, np. na stanowisko asystenta na uniwersytecie.

ZAWODY POKREWNE

psycholog
etnograf
politolog
historyk
specjalista pracy socjalnej
doradca zawodowy
specjalista analizy rynku
specjalista ds. szkolenia i rozwoju zawodowego.
pedagog
dziennikarz

LITERATURA

Berger Peter L., *Zaproszenie do socjologii*, 1988
Bauman Zygmunt, *Socjologia*, 1996
Czasopisma: *Studia Socjologiczne*, *Humanizacja Pracy*

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Socjolog** - (2440204), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 1100 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	63
Kujawsko-pomorskie	35
Lubelskie	119
Lubuskie	32
Łódzkie	93
Małopolskie	40
Mazowieckie	82
Opolskie	10
Podkarpackie	209

Podlaskie	3
Pomorskie	31
Śląskie	118
Świętokrzyskie	49
Warmińsko-mazurskie	14
Wielkopolskie	74
Zachodniopomorskie	128

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Socjolog** wynosiła 44. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	3
Kujawsko-pomorskie	2
Lubelskie	2
Lubuskie	10
Łódzkie	1
Małopolskie	5
Mazowieckie	12
Opolskie	0
Podkarpackie	2

Podlaskie	0
Pomorskie	2
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	5
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Archeolodzy, socjologów i pokrewni wynosiło 2359,37. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2312,56
Kujawsko-pomorskie	2274,68
Lubelskie	2129,62
Lubuskie	1771,75
Łódzkie	1847,95
Małopolskie	1990,72
Mazowieckie	2699,83
Opolskie	1383,09
Podkarpackie	3319,05

Podlaskie	-
Pomorskie	1856,01
Śląskie	2655,55
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	2982,61
Zachodniopomorskie	1907,75

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Archeolodzy, socjologów i pokrewni, wynosiła 1259. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	34
Kujawsko-pomorskie	139
Lubelskie	5
Lubuskie	31
Łódzkie	119
Małopolskie	179
Mazowieckie	522
Opolskie	30
Podkarpackie	22

Podlaskie	-
Pomorskie	24
Śląskie	52
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	32
Zachodniopomorskie	40

Nauka i dziedziny z nią związane

PSYCHOLOG

kod: 244401

inne nazwy zawodu:

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Psychologia to nauka o człowieku, jego zachowaniach i procesach psychicznych wpływających na to zachowanie. Celem pracy psychologa jest poznanie i rozumienie ludzi. Służą temu takie metody zbierania informacji o człowieku jak: rozmowa, wywiad, obserwacja, testy psychologiczne, ankieta. Pozwalają one na uzyskanie danych o cechach osobowości, poziomie intelektualnym, zainteresowaniach, uzdolnieniach, postawach oraz zaburzeniach zachowania. Dane te interpretowane są w oparciu o przyjęte koncepcje i teorie psychologiczne, a następnie - w wypadku psychologa praktyka - dobierane są odpowiednie formy postępowania z klientem. Najczęściej jest to pomoc w rozwiązywaniu ważnego dla klienta problemu życiowego (porada). W trudniejszych przypadkach psycholog stosuje odpowiednie metody, których efektem powinno być usunięcie lub zmniejszenie zaburzeń zachowania (psychoterapia).

W zawodzie psychologa istnieją różne specjalizacje. Najogólniej można wyróżnić specjalizację z zakresu psychologii klinicznej, społecznej, pracy, wychowawczej, psychoterapię.

Psycholog kliniczny zajmuje się diagnozowaniem zaburzeń u dzieci lub dorosłych i ich terapią. W ramach lecznictwa psychiatrycznego wykonuje badania diagnostyczne, dotyczące rozwoju umysłowego, społecznego, emocjonalnego, zaburzeń osobowości. Współpracuje z psychiatrami w procesie leczenia chorób psychicznych i nerwic. W lecznictwie pozapsychiatrycznym wspomaga proces leczenia chorób wewnętrznych. Dostarcza pacjentowi oparcia psychologicznego podczas długotrwałej choroby, pomaga w jej zaakceptowaniu i pogodzeniu się z ewentualnymi następstwami. Zajmuje się też profilaktyką w celu zminimalizowania możliwości występowania zaburzeń oraz usprawnieniem (rewalidacją) osób upośledzonych umysłowo i fizycznie, niewidomych, głuchoniemych. W zakładach karnych prowadzi resocjalizację więźniów, starając się łagodzić ich napięcia emocjonalne i wybuchy agresji.

Psycholog społeczny zajmuje się badaniami ukazującymi jak inni ludzie, a także ważne wydarzenia społeczne, wpływają na przekonania i zachowania człowieka. Wykonując badania opinii publicznej stara się poznać poglądy i stosunek ludzi do istotnych spraw (np. stopień poparcia dla partii politycznych, poglądy wobec projektowanych reform itp.) Współpracuje w tym zakresie z socjologami. Zajmuje się też problemami kształtowania i zmian postaw (co znajduje zastosowanie w wychowywaniu, nauczaniu, reklamie, kierowaniu), zagadnieniami relacji międzyludzkich i sposobami rozwiązywania konfliktów, stylami kierowania. Służy doradztwem, jako ekspert i konsultant, w negocjacjach, rozwiązywaniu konfliktów pracowniczych i społecznych oraz opracowuje strategie działań prowadzących do zmiany postaw.

Psycholog wychowawczy diagnozuje poziom rozwoju umysłowego, społecznego, emocjonalnego oraz zaburzenia mowy, pisania i czytania u dzieci i młodzieży. Bada dzieci mające rozpocząć naukę szkolną. Analizuje czynniki wpływające na naukę i wychowanie. Prowadzi zajęcia wyrównawcze dla dzieci z trudnościami w nauce oraz z różnego typu zaburzeniami. Wydaje orzeczenia dotyczące skierowania na nauczanie indywidualne, do grup integracyjnych, do placówek specjalnych oraz opinie związane z odroczeniem obowiązku szkolnego. Psycholog wychowawczy może też zajmować się problematyką przestępczości nieletnich. Określa przyczyny konfliktowych zachowań, zaniedbań wychowawczych i demoralizacji. Stara się oddziaływać na nieletnich tak, by przekonać ich do zaakceptowania istniejących norm społecznych.

Psycholog pracy zajmuje się człowiekiem w sytuacji pracy. Bada i analizuje zagadnienia związane z przystosowaniem człowieka do pracy, poczynając od wyboru zawodu, poprzez dobór kadr do różnego rodzaju pracy, aż do możliwości przekwalifikowania pracowników do innego zawodu, np. z powodu utraty posady, stanu zdrowia lub wieku (doradztwo zawodowe). Bada przydatność do zawodu, posługując się specjalistycznymi aparatami i testami psychotechnicznymi. Analizuje procesy odbioru informacji, czynniki efektywności pracy, zmęczenia psychicznego, monotonii pracy

Nauka i dziedziny z nią związane

i wypadkowości. Psycholog tej specjalności zajmuje się także problemami optymalnego przystosowania warunków pracy do psychofizycznych możliwości człowieka (psychologia inżynierska), a także bada i szkoli kadry kierownicze w zakresie umiejętności rozwiązywania problemów, podejmowania decyzji i kierowania innymi (psychologia kierownictwa). Ponadto psychologowie pracy zajmują się zarządzaniem kadrami (planowanie zatrudnienia, rekrutacja, selekcja, ocena pracowników oraz ich szkolenie, planowanie kariery zawodowej), organizacją pracy w przedsiębiorstwie, reklamą, marketingiem, prowadzeniem negocjacji i doradztwem w problemach rozwoju osobistego.

Psychoterapeuta pomaga osobom uzależnionym, z zaburzeniami osobowości, nerwicami, problemami małżeńskimi, rodzinnymi itp. Kluczową rolę w psychoterapii odgrywa nawiązanie kontaktu z klientem, zapewnienie mu poczucia bezpieczeństwa i komfortu psychicznego. Psychoterapeuta przeprowadza wywiad, obserwuje zachowanie, słucha tego, co ma do powiedzenia klient. Wspólnie z nim analizuje przyczyny zaburzeń i pomaga mu w poznaniu i zrozumieniu jego zachowań. Psychoterapia powinna odpowiadać indywidualnym potrzebom klienta. Dzięki niej klient ma poznać sposoby unikania, rozwiązywania i kontrolowania swoich problemów. Psychoterapeuta wykorzystuje w pracy różne techniki, np.: gry, ćwiczenia relaksacyjne, psychodramy, muzykoterapię oraz zajęcia plastyczne.

ŚRODOWISKO PRACY

materialne środowisko pracy

Psycholog pracuje w gabinetach, pomieszczeniach biurowych, salach lekcyjnych i wykładowych. Pomieszczenia te wyposażone są w materiały do badań (aparaty i testy psychologiczne), aparaturę audiowizualną i sprzęt komputerowy. Gabinety, w których udziela się porad lub przeprowadza psychoterapię, powinny być tak urządzone, by ułatwiały klientowi skupienie się i wpływały pozytywnie na jego nastrój.

warunki społeczne

Psycholog w miejscu pracy ma bardzo intensywne kontakty z ludźmi, w zależności od specjalizacji są to dzieci, młodzież lub dorośli. W pewnym zakresie jego praca ma charakter indywidualny - psycholog samodzielnie dobiera metody badań, interpretuje ich wyniki i opracowuje formy oddziaływania na klientów. Wiele zadań wykonuje we współpracy z lekarzami, pedagogami, nauczycielami, rehabilitantami. Ze względu na stałe kontakty z ludźmi praca w tym zawodzie, niesie ze sobą ryzyko konfliktów, które mogą być spowodowane wygórowanymi oczekiwaniami wobec psychologa lub wynikać ze stanu zdrowia klienta (zaburzenia osobowości, nerwice, choroby psychiczne). Niekiedy psycholog ma do czynienia z osobami agresywnymi, mającymi trudności z panowaniem nad własnymi emocjami. Ponadto jego praca wiąże się z zagrożeniem, które określane jest jako „wypalenie się”. Jest to rodzaj stresu zawodowego, którego przejawem jest ogólne zniechęcenie, brak motywacji do pracy, a także utrata troski o drugiego człowieka (sytuacja szczególnie niebezpieczna w zawodzie, który polega na pomaganiu innym ludziom).

warunki organizacyjne

Czas pracy psychologa zależy od instytucji, w jakiej jest zatrudniony, zwykle pracuje 4 lub 8 godzin dziennie (tygodniowy wymiar czasu pracy wynosi 20 lub 40 godzin). Czas pracy jest stały lub praca wykonywana jest w systemie zmianowym. Psycholog może być zatrudniony na całym lub na połowie etatu. Pracuje zwykle w dni powszednie, ale pracownicy naukowcy, psychoterapeuci pracują czasem także w dni wolne. Do pracy może ubierać się dowolnie, tylko osoby zatrudnione w służbie zdrowia zobowiązane są do noszenia białych fartuchów. Psycholog traktuje indywidualnie każdego klienta i ma dużą swobodę w doborze metod i rozłożeniu swoich zadań w czasie. W związku z tym powinien umieć zaplanować i zorganizować sobie pracę.

Psycholog może pełnić zarówno funkcje podwładnego, jak i zwierzchnika.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Psycholog powinien charakteryzować się **otwartością** na problemy innych oraz chęcią niesienia im pomocy. **Empatia, czyli wczuwanie się i życzliwość** - to najważniejsze zdolności w tym zawodzie. Ponadto ważna jest **umiejętność nawiązywania kontaktu**, przez okazywanie klientowi akceptacji, zrozumienia i zaufania. Psycholog stara się wyzwolić u osoby badanej motywację do zrozumienia i rozwiązywania swoich problemów. Uczy jak nie dopuszczać do ich powstawania i jak pracować nad własnym rozwojem. Aby to osiągnąć musi mieć **umiejętność postępowania z ludźmi**. Ze względu na specyfikę pracy polegającą na wygłaszaniu wykładów, rozmowach z ludźmi i wydawaniu opinii, powinien on umieć wypowiadać się jasnymi, prostymi zdaniami (**łatwość wypowiedzania się w mowie i piśmie**) oraz **umieć słuchać i obserwować**. W zawodzie tym ważne są także takie cechy, jak **obiektywizm i tolerancja**, czyli traktowanie ludzi bez uprzedzeń, szanowanie ich wartości i indywidualności.

Indywidualna praca z klientem oraz prowadzenie zajęć grupowych wymaga ponadto całkowitej **koncentracji uwagi** na problemie klienta lub na tym, co dzieje się w grupie. Przydaje się również **dobra pamięć i podzielność uwagi**, ze względu na konieczność jednoczesnego słuchania, prowadzenie rozmowy oraz notowania informacji uzyskanych od klienta.

Jednym z głównych aspektów pracy psychologa jest **twórcze podejście do rozwiązywania problemów**. Podczas diagnozowania i ustalania najlepszych form pomocy oraz w pracy naukowej, nieodzowne jest **rozumowanie logiczne**, czyli wyciąganie poprawnych wniosków i dostrzeganie nowych nietypowych rozwiązań.

Psycholog spotyka się w swojej pracy z dziećmi, młodzieżą, osobami dorosłymi. Osoby te różnią się poziomem intelektualnym, cechami osobowości, potrzebami czy problemami. Różne problemy wywołują u nich negatywne emocje: lęku, agresji, bezradności, obwiniania siebie, itp. Wymaga to od psychologa dużej **cierpliwości i wytrwałości**. Ponadto powinien on charakteryzować się **dojrzałością, samokontrolą i odpornością emocjonalną**, dzięki czemu może efektywnie pracować, unikając zbytniego osobistego zaangażowania.

W zawodzie tym ważna jest również **niezależność poglądów**, ponieważ psycholog wydaje orzeczenia o stanie psychicznym i planuje oddziaływania terapeutyczne. Jego praca wiąże się z **odpowiedzialnością społeczno-moralną**. Powinien respektować prawo klienta do intymności i poufności, ponieważ sprawy jakimi się zajmuje, są z reguły bardzo osobiste. Psycholog ma obowiązek przestrzegania tajemnicy zawodowej, co do informacji uzyskanych od klienta. Musi pamiętać o poszanowaniu autonomii innego człowieka, jego prawie do samodzielnego decydowania o sobie i wolnego wyboru. Psycholog nie może wykorzystywać swojej wiedzy do manipulowania innymi ludźmi i osiągnięcia z tego powodu korzyści.

Zobowiązany jest do systematycznego dokształcania się i doskonalenia swoich umiejętności zawodowych, ponieważ techniki diagnostyczne, formy pomocy, a przede wszystkim wiedza psychologiczna, stale się rozwijają.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Pod względem obciążenia fizycznego pracę tę można zaliczyć do prac bardzo lekkich.

Przeciwwskazaniami do jej wykonywania są wszelkie zaburzenia ośrodkowego układu nerwowego oraz poważne wady wzroku, słuchu i wymowy.

Istotnym przeciwwskazaniem są też własne nierozwiązane problemy emocjonalne, które powodują nadmierną koncentrację na sobie i nie pozwalają na skupienie się na problemach klienta.

W zawodzie tym mogą pracować ludzie niepełnosprawni: z dysfunkcją kończyn dolnych i poruszających się na wózkach inwalidzkich.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Nauka i dziedziny z nią związane

Warunkiem podjęcia pracy jest ukończenie 5. letnich studiów magisterskich w dziedzinie psychologii. Obecnie kierunek ten cieszy się dużym zainteresowaniem wśród zdających na studia. Liczba kandydatów na jedno miejsce waha się od kilku do kilkunastu osób, zależnie od uniwersytetu. Psycholog może uzupełniać swoją wiedzę i doskonalić umiejętności zawodowe w ramach specjalistycznych studiów podyplomowych, np.:

W zawodzie tym przydatna jest znajomość języków obcych (czytanie fachowej literatury i publikacji nie tłumaczonych na język polski) oraz obsługi komputera, wykorzystywanego podczas analizy i opisu wyników badań. Ponadto praca psychoterapeuty jest związana z uzyskaniem licencji, którą przyznaje Polskie Towarzystwo Psychiatryczne i Polskie Towarzystwo Psychologiczne.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Psycholog może pełnić rolę podwładnego lub kierownika. Awans na stanowisko kierownicze wiąże się z co najmniej kilkuletnią praktyką w zawodzie oraz doświadczeniem.

Specyficzną formą awansu zawodowego dla psychologów, zatrudnionych w służbie zdrowia jest uzyskanie specjalizacji I i II stopnia. Warunkiem uzyskania specjalizacji I stopnia jest dwuletni staż pracy w służbie zdrowia oraz odbycie trzech dwumiesięcznych staży na innych oddziałach. Ponadto należy napisać pracę specjalizacyjną i zdać egzamin (część teoretyczna, praktyczna, egzamin z języka obcego i medycyny pracy). Specjalizacja II stopnia wiąże się z wygłoszeniem dwóch referatów naukowych lub opublikowaniem dwóch artykułów oraz odbyciem staży. Następnie należy przystąpić do egzaminu.

Kariera zawodowa psychologa może również polegać się w zdobywaniu kolejnych stopni naukowych - doktora, doktora habilitowanego i tytułu profesora.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

W zawodzie psychologa mogą podjąć pracę także osoby starsze (ograniczenia wiekowe nie występują), ale mające wymagane wykształcenie i doświadczenie w pracy z ludźmi. Poza tym ważna jest gotowość do systematycznego dokształcania się i doskonalenia swoich umiejętności zawodowych.

ZAWODY POKREWNE

pedagog szkolny
socjolog
doradca zawodowy
duchowny chrześcijański (ksiądz, pastor)
lekarz psychiatra
specjalista ds. rekrutacji pracowników
specjalista ds. szkoleń i rozwoju pracowników
nauczyciel akademicki
pracownik socjalny

LITERATURA

Heszen-Niejodek I. (red.), *Rola psychologa w diagnostyce i leczeniu chorób somatycznych*, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1990.
Eckardt H.H., Hilke R., Służba Psychologiczna, *Zeszyty informacyjno- metodyczne doradcy zawodowego*, nr 4:1995, Warszawa, Krajowy Urząd Pracy.
Kłodecka M., Kontrakt na pomoc. Zostań psychoterapeutą, *Praca* - bezpłatna wkładka do Gazety Wyborczej, *Gazeta Wyborcza* z dnia 18 grudnia 1995.
Ciekawy zawód - psycholog policyjny, *Claudia*, nr 10, październik 1996.
H. Sęk, Problemy zawodu psychologa klinicznego, (w:) H. Sęk (red.) *Spoleczna psychologia kliniczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993.

Nauka i dziedziny z nią związane

Teczka informacji o zawodzie - psycholog kliniczny, PPHU „Demon”, Sierpiec 1996. (dostępna w rejonowych urzędach pracy i centrach informacji zawodowej)

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Psycholog** - (24405), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 516 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	31
Kujawsko-pomorskie	13
Lubelskie	43
Lubuskie	3
Łódzkie	90
Małopolskie	41
Mazowieckie	95
Opolskie	2
Podkarpackie	15

Podlaskie	6
Pomorskie	46
Śląskie	60
Świętokrzyskie	11
Warmińsko-mazurskie	9
Wielkopolskie	37
Zachodniopomorskie	14

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Psycholog** wynosiła 228. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	9
Kujawsko-pomorskie	15
Lubelskie	11
Lubuskie	2
Łódzkie	44
Małopolskie	20
Mazowieckie	28
Opolskie	1
Podkarpackie	7

Podlaskie	8
Pomorskie	20
Śląskie	21
Świętokrzyskie	3
Warmińsko-mazurskie	11
Wielkopolskie	21
Zachodniopomorskie	7

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Psychologów wynosiło 2210,42. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2175,22
Kujawsko-pomorskie	2220,69
Lubelskie	2041,3
Lubuskie	2046,37
Łódzkie	2012,62
Małopolskie	2081,96
Mazowieckie	2473,05
Opolskie	1779,24
Podkarpackie	1985,69

Podlaskie	1926,89
Pomorskie	2229,13
Śląskie	2233,97
Świętokrzyskie	1857,35
Warmińsko-mazurskie	2168,16
Wielkopolskie	2262,64
Zachodniopomorskie	2186,97

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Psychologów, wynosiła 5662. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	174
Kujawsko-pomorskie	259
Lubelskie	412
Lubuskie	178
Łódzkie	585
Małopolskie	651
Mazowieckie	1399
Opolskie	40
Podkarpackie	159

Podlaskie	-
Pomorskie	346
Śląskie	759
Świętokrzyskie	68
Warmińsko-mazurskie	47
Wielkopolskie	430
Zachodniopomorskie	40

Nauka i dziedziny z nią związane

Nauka i dziedziny z nią związane

PSYCHOTERAPEUTA

kod: 244403

Inne nazwy zawodu : brak

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Psychoterapeuta zajmuje się udzielaniem pomocy oraz usuwaniem objawów chorobowych u osób z zaburzeniami osobowości, nerwicami, uzależnieniami jak i dolegliwościami fizycznymi o podłożu psychicznym (np. zaburzenia jedzenia). Cel ten realizuje poprzez zastosowanie środków psychologicznych, czyli w zależności od reprezentowanej szkoły psychoterapeutycznej używa on odpowiednich metod i technik, bazujących na słownym kontakcie z pacjentem. Psychoterapia ma związek nie tylko z leczeniem pacjenta lecz nakierowana jest także na uaktywnienie jego rozwoju psychicznego. Celem dalszej pracy psychoterapeuty jest przekształcanie osobowości pacjenta w kierunku prawidłowego przystosowania społecznego lub osiągnięcia dojrzałości i realizacji życiowych zamierzeń pacjenta, przy zapewnieniu mu poczucia bezpieczeństwa i psychicznego komfortu.

Rozróżniamy psychoterapię indywidualną polegającą na indywidualnych spotkaniach (sesjach) z pacjentem oraz psychoterapię grupową, opartą na pracy terapeuty z kilku bądź kilkunastoosobową grupą uczestników.

Tak w przypadku terapii indywidualnej jak i grupowej, na proces psychoterapii składają się: diagnoza problemu, kontrakt psychoterapeutyczny oraz praca nad problemami pacjenta. Psychoterapeuta stawia diagnozę w oparciu o to, co sam pacjent ujawnia w słowach, jak i przez swoją niewerbalną ekspresję, wygląd, styl, zachowanie. Następnie klasyfikuje problem pacjenta do odpowiedniej kategorii schorzeń. Terapeuta zawiera kontrakt psychoterapeutyczny z pacjentem, czyli umowę dotyczącą wzajemnych oczekiwań terapeuty i pacjenta, co ma zapewnić kontrolę nad procesem psychoterapii. Kontrakt ustala też warunki formalne: częstotliwość spotkań, cel psychoterapii i jego formę.

Praca nad problemami pacjenta stanowi zasadniczą część psychoterapii. Podstawową formą pracy psychoterapeuty jest rozmowa z pacjentem. Przeprowadzając wywiad obserwuje on i poddaje wnikliwej analizie to co mówi i jak się zachowuje pacjent. Nie ocenia, nie doradza, natomiast pobudza do myślenia i samodzielnego wyjaśniania swoich zaburzeń. Zrozumienie przez pacjenta swoich cierpień wpływa na świadome kierowanie własnym zachowaniem i projektowanie planów na przyszłość.

Niezbędnym warunkiem rozpoczęcia, trwania i powodzenia procesu zmian jest nawiązanie kontaktu z pacjentem. Specyficzna więź między psychoterapeutą a osobą leczoną jest często w sposób świadomy wykorzystywana jako jeden z podstawowych środków leczenia. Analogicznie, w przypadku psychoterapii grupowej dla celów leczniczych, wykorzystuje się relacje, w jakie wchodzi członkowie grupy. Punkt ciężkości oddziaływania terapeutycznego spoczywa na grupie a nie na samym psychoterapeucie. W grupie psychoterapeutycznej, psychoterapeuta dba o atmosferę tam panującą, wspomaga pacjentów w wyrażaniu wzajemnych ustosunkowań emocjonalnych, myśli, poglądów, ujawnianiu świadomych i mniej świadomych aspektów własnego funkcjonowania. Oddziaływania terapeutyczne stosuje wobec pacjentów szpitali psychiatrycznych i innych osób mających problemy emocjonalne w różnych relacjach z ludźmi (w rodzinie, w pracy itp.).

W ramach poszczególnych szkół psychoterapeutycznych zostały wypracowane specyficzne sposoby postępowania terapeuty wobec pacjenta, które określane są jako interwencje lub techniki psychoterapeutyczne. Najczęściej spotykane techniki psychoterapeutyczne to: treningi – mające na celu oduczanie od chorobowych zachowań i ćwiczenie zachowań pożądanых, trening autogeny (trening rozluźniający – relaksacyjny), psychodramatyczne odgrywanie ról – uczenie się pożądanых emocji, hipnoza, muzykoterapia, zajęcia plastyczne. W przypadku psychoterapii grupowej jest to psychodrama – odgrywanie ról symulujących różne sytuacje życiowe.

ŚRODOWISKO PRACY

Nauka i dziedziny z nią związane

materialne środowisko pracy

Miejszem pracy terapeuty jest specjalnie przeznaczony do tego celu gabinet gdzie w trakcie sesji (po około 45 minut) odbywa się psychoterapia. Gabinet winien być tak usytuowany i urządzony, by stwarzał specyficzną bezpieczną atmosferę pozwalającą na swobodny, szczery i pełny zaufania kontakt między terapeutą a pacjentem.

W przypadku psychoterapii grupowej terapeuta prowadzi grupę w szpitalu (świetlice szpitalne) lub w sanatorium wtedy, gdy jest to grupa stacjonarna. Grupa ambulatoryjna (placówki leczenia otwartego) może być zorganizowana w każdym dostosowanym do tego miejscu - zazwyczaj w ramach publicznej bądź prywatnej przychodni, klinice lub poradni psychologicznej.

warunki społeczne

Psychoterapeuta z założenia pracuje samodzielnie, w oparciu o posiadaną specjalistyczną wiedzę, praktykę zawodową oraz intuicję. W szczególnych przypadkach można mówić o pracy zespołowej. W terapii grupowej zdarza się, że asystuje mu, pomaga i wspiera tzw. koterapeuta. Koterapeutą może być inny terapeuta, choć najczęściej jest to osoba dopiero szkoląca się w zawodzie i ubiegająca się o uzyskanie certyfikatu psychoterapeuty. Prowadzenie terapii indywidualnej także wymaga czasem pomocy innego terapeuty, tzw. superwizora. Dzieje się to wszędzie tam, gdzie terapeuta nie radzi sobie z trudnymi emocjami i uczuciami, które towarzyszą mu w kontakcie z klientem. Superwizor to bardziej doświadczony, wysokokwalifikowany terapeuta, który poprzez system wsparcia, kontrolę i „spojrzenia z boku” dba o prawidłowość procesu terapeutycznego prowadzonego przez innego terapeuta.

Praca ta wymaga intensywnych kontaktów z ludźmi. Terapeuta prowadzi wywiady, obserwacje, odpowiada na pytania. Czasem musi się wykazać umiejętnościami negocjatorskimi, szczególnie podczas zawierania kontraktu psychoterapeutycznego bądź pracy w grupie, przy okazji pojawiających się tam problemów (kryzysy, konflikty).

warunki organizacyjne

Praca psychoterapeuty wymaga wyjątkowej uwagi i skupienia na problemach pacjenta, przez co jego czas pracy nie powinien przekraczać 6 godzin dziennie (często zawiera się on między 3-6 godzin). Najczęściej to warunki organizacyjne instytucji określają godziny pracy terapeuty. W placówce publicznej są to zazwyczaj godziny przyjęć w przychodni, zaś w przypadku prywatnej praktyki terapeuta sam ustala swoje godziny pracy.

Psychoterapeuta pracuje w sposób niezrutynizowany, wielość i różnorodność problemów, a także różnorodność pacjentów sprawia, że musi on wykazać się wyjątkową elastycznością oraz musi być nastawiony na nieustanne aktualizowanie wiedzy psychologicznej oraz z dziedzin pokrewnych. Rutyna w pracy psychoterapeuty jest wysoce niewskazana, powoduje bowiem efekt tzw. „wypalenia się”, co przejawia się brakiem indywidualnego podejścia do pacjenta oraz powolnym uniewrażliwieniem się na jego problemy.

Ubiór terapeuty jest dostosowany do zadań, musi być funkcjonalny. Jeśli jest to sesja indywidualna strój terapeuty jest dowolny, tam jednak gdzie przewidziane są ćwiczenia fizyczne (np. uczestnicy siedzą na materacach) wskazany jest strój sportowy.

W zawodzie psychoterapeuty należy mówić o wysokiej odpowiedzialności społeczno – moralnej oraz zawodowej. Terapeuta ma duży wpływ na zachowanie pacjenta, musi być szczególnie ostrożny w próbach sterowania pacjentem, nakłaniania go do jakiegoś sposobu myślenia czy zachowania. Istnieje bowiem niebezpieczeństwo, że biorąc terapeuta na wzór, pacjent będzie się starał „zapożyczyć” osobowość terapeuty.

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Jednym z najważniejszych czynników decydujących o przebiegu psychoterapii są właściwości osobowości psychoterapeuty. Jeśli ma osiągnąć wyniki w leczeniu winien okazać wobec pacjenta odpowiednią postawę. Techniki terapeutyczne mają dla pomyślności leczenia znaczenia drugorzędne. Psychoterapeuta musi być zainteresowany ludźmi, potrafiącym współczuć wrażliwym człowiekiem, pełnym ciepła i życzliwości w kontakcie z pacjentem, co warunkuje cały proces psychoterapeutyczny. Psychoterapeuta pracuje z ludźmi zaburzonymi emocjonalnie stąd powinna to być osoba niezwykle wrażliwa, empatyczna, zdolna do tworzenia serdecznych i aktywnych stosunków z innymi. Uważa się, że w psychoterapii ludzie zmieniają się sami, psychoterapeuta powinien być nastawiony na

Nauka i dziedziny z nią związane

inicjowanie aktywności pacjenta. Kształtuje tylko warunki, w których pacjent może reagować spontanicznie i odmiennie niż dotychczas.

Terapeuta unika pouczania, łajania, udzielania rad. Nie wyraża osądów etycznych ani nie wdaje się z pacjentem w dyskusje na temat moralności czy niemoralności jego postępowania. Spokojnie i życzliwie przyjmuje do wiadomości to w jaki sposób pacjent się zachowuje, jakie ma postawy życiowe i poglądy. Stosunek do pacjenta musi być oparty na akceptacji, zrozumieniu i tolerancji.

Ważną właściwością terapeuty jest nieskrępowana plastyczność postępowania w kontakcie z pacjentem. Wymaga to twórczego podejścia do rozwiązywanych problemów, umiejętności dostrzegania nowych, nietypowych rozwiązań.

Praca psychoterapeuty to także działalność poznawcza, stąd terapeutę powinna cechować wysoka sprawność intelektualna, samodzielność, krytycyzm, żywe i nienasycone zainteresowania, pilność i metodyczny styl pracy oraz samodyscyplina.

W pracy z grupą terapeuta powinien odznaczać się niezależnością, szczególnie wobec mogącej pojawić się presji grupy. Natomiast, zważywszy na liczbę uczestników grupy powinna go charakteryzować spostrzegawczość, podzielność i koncentracja uwagi.

Jako, że psychoterapeuta intensywnie kontaktuje się z ludźmi, stąd praca ta wymaga od wykonującego ją wysokich kompetencji emocjonalnych czyli umiejętności postępowania z ludźmi, umiejętności dostrzegania i wczuwania się w problemy innych ludzi, nawiązywania kontaktu z ludźmi.

Psychoterapeuta musi się też wykazać rozumowaniem analitycznym, dużym stopniem samokontroli i odpornością emocjonalnej w kontaktach z pacjentami. Nie może sobie pozwolić na osobiste zaangażowanie. W związku z tym, że psychoterapeuta dotyka bardzo delikatnej materii psychiki ludzkiej, powinien on wykazywać się zainteresowaniami tak naukami pokrewnymi dyscyplinie, w której jest specjalistą jak socjologia czy psychiatria, ale również szeroko pojętą humanistyką: historią, literaturą, filozofią, kulturą i sztuką.

Częstą praktyką jest odwoływanie się terapeuty do faktów historycznych czy symboli funkcjonujących w kulturze, co pomaga w tworzeniu przykładów, metafor czy odgrywaniu scenek przez pacjentów. Zatem szerokie zaplecze kulturalne, a więc bycie „człowiekiem ogólnie wykształconym” stanowi dodatkową zaletę psychoterapeuty.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca psychoterapeuty nie stwarza większych zagrożeń dla zdrowia, brak tutaj czynnika ryzyka. Na tym stanowisku pracy dominują czynności werbalne (praca słowem), stąd zalicza się ją do prac bardzo lekkich pod względem obciążenia fizycznego.

Psychoterapeutą nie może być osoba mająca poważne problemy z komunikowaniem się (osoby niewidome, głuche, z wadami wymowy). Bezwzględnym przeciwwskazaniem do pracy w tym zawodzie są wszelkie zaburzenia psychiczne i zaburzenia osobowości. Względny przeciwwskazaniem jest brak odporności na stres czy nerwice.

Nie ma natomiast żadnych przeciwwskazań w zatrudnianiu osób z zaburzeniami w zakresie kończyn dolnych bądź górnych jak i poruszających się na wózku inwalidzkim.

O przydatności zdrowotnej do zawodu terapeuty decyduje ostatecznie jego superwizor - osoba, która nadzoruje proces kształcenia terapeuty i ma wpływ na dopuszczenie go do egzaminu certyfikującego.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Psychoterapeuta to osoba posiadająca certyfikat wydany przez Polskie Towarzystwo Psychiatryczne Sekcję Psychoterapii bądź Polskie Towarzystwo Psychologiczne. Warunkiem uzyskania certyfikatu jest pozytywny wynik komisijnego egzaminu, który w sposób formalny potwierdza kwalifikacje. O dopuszczeniu do egzaminu decydują: ukończenie studiów wyższych (medycyna, psychologia), uzyskanie I-go stopnia specjalizacji (psychiatria, psychologia kliniczna) oraz odbycie kilkuletniego szkolenia. Szkolenie obejmuje wiedzę teoretyczną z zakresu psychopatologii, medycyny i psychologii,

Nauka i dziedziny z nią związane

praktyczną umiejętność doboru i stosowania technik, staże i prowadzenie terapii pod opieką doświadczonych superwizorów, przygotowanie emocjonalne a często także odbycie własnej (tzw. treningowej) terapii.

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie psychoterapeuty nie ma stopni organizacyjnych, więc możliwości awansu są tutaj ograniczone. Szanse rozwoju zawodowego są jednak duże. Dzięki posiadanemu doświadczeniu i chęci rozwoju, terapeuta może starać się o uzyskanie certyfikatu superwizora, osoby uprawnionej do szkolenia terapeutów oraz czuwającej nad poprawnością procesu terapii prowadzonej przez mniej doświadczonych, bądź wymagających takiej pomocy doraźnie, innych terapeutów.

MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Jednym z czynników warunkujących poprawność psychoterapii jest dojrzałość emocjonalna terapeuty. Zatem wskazane jest, by osoba zatrudniona na tym stanowisku miała ukończone 30 lat. Nie ma natomiast żadnych przeciwwskazań co do zatrudnienia osób w wieku starszym. Warunkiem jest jednak, aby osoba ta wcześniej pracowała na podobnym stanowisku i miała już pewne doświadczenie zawodowe w pokrewnej dziedzinie.

ZAWODY POKREWNE

lekarz psychiatra
psycholog kliniczny
pedagog specjalny
pracownik socjalny
psychoanalitik
LITERATURA

„Nowe zjawiska psychoterapii” Red. Maria Lis – Turlejska Agencja Wydawnicza Jacek Santorski i Sp. Warszawa. 1991

„Psychoterapia. Szkoły, zjawiska, techniki i specyficzne problemy.” Pod red. Lidia Grzesiuk Państwowe Wydawnictwa Naukowe . Warszawa. 1994

Jerzy Strojnowski „Psychoterapeuta. Poradnik dla osób, które chcą się odnaleźć oraz dla ich terapeutów” Wyd. ARBORETUM. Wrocław. (w publikacji nie podano roku wydania)

Stanislav Kratochvil „Psychoterapia: kierunki, metody, badania” Państwowe Wydawnictwa Naukowe. Warszawa.1984

Miesięcznik Psychiatria Polska

Nauka i dziedziny z nią związane

MOŻLIWOŚĆ ZATRUDNIENIA ORAZ PŁACE

Na koniec roku 2002 w zawodzie **Psychoterapeuta** - (2440506), liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wynosiła 14 osób. W poszczególnych województwach sytuacja kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	4
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	1
Lubuskie	0
Łódzkie	1
Małopolskie	0
Mazowieckie	2
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	1
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	1
Wielkopolskie	3
Zachodniopomorskie	1

W drugim półroczu 2002r. liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w zawodzie **Psychoterapeuta** wynosiła 4. W poszczególnych województwach zgłoszono oferty pracy dla zawodu w następującej ilości:

Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	0
Lubelskie	0
Lubuskie	0
Łódzkie	1
Małopolskie	0
Mazowieckie	2
Opolskie	0
Podkarpackie	0

Podlaskie	0
Pomorskie	0
Śląskie	0
Świętokrzyskie	0
Warmińsko-mazurskie	0
Wielkopolskie	0
Zachodniopomorskie	0

Według danych GUS za 2002 rok przeciętne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zawodach z grupy Psycholodzy wynosiło 2210,42. Według tych danych wynagrodzenie w tej grupie zawodów wynagrodzenie w poszczególnych województwach kształtowało się następująco

Dolnośląskie	2175,22
Kujawsko-pomorskie	2220,69
Lubelskie	2041,3
Lubuskie	2046,37
Łódzkie	2012,62
Małopolskie	2081,96
Mazowieckie	2473,05
Opolskie	1779,24
Podkarpackie	1985,69

Podlaskie	1926,89
Pomorskie	2229,13
Śląskie	2233,97
Świętokrzyskie	1857,35
Warmińsko-mazurskie	2168,16
Wielkopolskie	2262,64
Zachodniopomorskie	2186,97

Według danych GUS za 2002 liczba osób pełnozatrudnionych w zawodach z grupy Psycholodzy, wynosiła 5662. Liczba osób pełnozatrudnionych w tej grupie zawodów w poszczególnych województwach kształtowała się następująco:

Dolnośląskie	174
Kujawsko-pomorskie	259
Lubelskie	412
Lubuskie	178
Łódzkie	585
Małopolskie	651
Mazowieckie	1399
Opolskie	40
Podkarpackie	159

Podlaskie	115
Pomorskie	346
Śląskie	759
Świętokrzyskie	68
Warmińsko-mazurskie	47
Wielkopolskie	430
Zachodniopomorskie	40

Nauka i dziedziny z nią związane